3 1761 05092016 4

NABIJ GOD TE ZIJN

MEDITATIËN VAN

DR. A. KUYPER

J. H. KOK - KAMPEN

VELUT ARBOR ÆVO

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by the

INSTITUTE FOR

CHRISTIAN STUDIES

JAN HAAN

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/nabijgodtezijnme00kuyp

NABIJ GOD TE ZIJN

NABIJ GOD TE ZIJN

÷ MEDITATIËN VAN ÷

Dr. A. KUYPER

÷ EERSTE DEEL. ÷

÷ VOLKSUITGAVE ÷

KAMPEN. — J. H. KOK.

LIBRARY
OCT 1 9 1999
UNIVERSITY OF TORONTO

L. S.

De reeks Meditatiën rakende den „Verborgen Omgang" met het Eeuwige Wezen, verschijnt bij haar afzonderlijke uitgave in twee bundels. Voor één bundel was het aantal dezer reeks te groot, en toch de mystieke stof, die hier overpeinsd werd, gedoogde geen inperking.

Evenals in al wat zich in de diepte der Mystiek waagt, school ook hier in de overpeinzing ontegenzeggelijk gevaar. Zoo vanzelf neigt de ziel, die God zoekt, er toe, om de grens, door het „nabij" God gesteld, te overschrijden, en tot in het wezen Gods te willen indringen. Voor dit gevaar was het oog van meet af open, en ik meen er aan ontkomen te zijn. Maar omgekeerd mocht vreeze voor deze afdoling niet terughouden van die innigheid der gewaarwording en die geestelijke warmte, die dán eerst onze ziel verkwikt, als gevoel opgewekt is en verbeelding wakker wordt. Enkel denking is de overdenking niet. Ze is nog iets anders, en juist dat andere is voor onzen wakkeren stand te midden van de niets ontziende en niets sparende felheid, waarmeê uit de poorte der hel de aanval op de gemeente des levenden Gods toegaat, onafwijsbare zielsbehoefte.

Die aanval doet bedacht zijn op tegenredeneering, op wijsgeerig tegenbetoog, op scherpgewette anti-critiek, maar zonder meer sluit dit onzen geest in de denkwereld op, en

dreigt hierdoor ons belijden, ons gelooven, ons vroom-zijn te veruitwendigen. Het denken schiet dan keurig belijnde en fijn gehoekte, schitterend-doorzichtige ijskristallen, maar onder dat ijs vloeit zoo licht de stroom van het levende water weg. Wat wint zijn dan de afgetrokkenheden van het stelsel, wat verlies lijdt is de echte religie, de warme Godsvrucht van het hart.

Dit hoeft niet. Bij de kerkvaders en hervormers ziet men het wel anders. Gespierd betoog, maar steeds doorademd van innige mystiek. Calvijn heet koud, maar geen Godgeleerde drong ons dieper de mystieke unie met den Godmensch, en door hem met het Eeuwige Wezen, in het hart.

Eerst na hem kwam de verdooving, toen de nood uit had, en de spanning van den angst niet meer als in het Geuzenlied naar God klaagde. Thans zingen we het W i l h e l m u s weer, maar onder dat zingen meet ons in verhevenheid aangedaan gevoel pijnlijk den afstand tusschen toen en nu.

Bepeinzingen, overpeinzingen, meditatiën over h e t z ij n v a n d e z i e l n a b ij G o d bedoelen dien afstand weer in te krimpen; bedoelen de ziel van het afgetrokkene in leer en leven naar het wezen der religie terug te trekken; bedoelen haar, bij alle waardschatting van het scheikundig ontleden der geestelijke wateren, terug te leiden naar de levende Bron zelve, waaruit die wateren vlieten.

Klem in het belijden, zonder te drinken uit die wateren, verloopt in doode orthodoxie, even stellig als trillende innigheid, zonder klaarheid in het belijden, zinken doet in het moeras van ziekelijke mystiek.

Alleen wie voelt, speurt, weet met den levenden God in persoonlijken omgang te staan, en daarbij steeds de geestelijke bevinding toetst aan het Woord, gaat veilig, toont kracht, en handhaaft, voor zijn deel, de kracht der religie in zijn huis, in zijn kring, onder ons volk, en boezemt eerbied in tot zelfs aan den verachter van God en Zijn Woord.

Mijn bede is, dat de hier aangeboden overdenkingen zoo gezonden staat van ziel bij menig kind van God inzetten, bevorderen of herstellen mogen.

Reeds bij één hart dat doel bereikt te hebben zou tot loven en tot danken overvloedige stof zijn.

KUYPER.

's-Gravenhage, 1 Juni 1908.

I „HET IS MIJ GOED NABIJ GOD TE WEZEN."

Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen; ik zet mijn vertrouwen op den Heere HEERE, om alle uwe werken te vertellen.
Psalm 73 : 28.

Als de psalmist, in heilige ontroering, zingt: „God heb ik lief, want die getrouwe Heer hoort mijne stem, mijn smeekingen, mijn klagen," dan ademt heel zijn ziel in dit lied uit, maar kan niemand die liefde ontleden.

Liefde voor God te hebben is iets heel anders, iets veel zwakkers, dan te kunnen zeggen: Ik heb God lief.

Ge hebt liefde voor uw vaderland, ge hebt liefde voor de prachtige natuur, ge hebt liefde voor de kunstscheppingen, in ontferming hebt ge liefde voor de lijdende menschheid, ge voelt liefde voor wat edel, hoog is, en welluidt, en zoo in diezelfde gedachtenlijn voortgaande, kan bijna ieder teeder gemoed in volle oprechtheid betuigen, dat het ook liefde heeft voor God, zelfs dat zijne liefde voor God boven elke andere liefde gaat; immers uit en door Hem is al dat andere dat zijn liefde wekt, en God is immers het hoogste goed.

En toch, die liefde voor God kan hoog van zin, kan ernstig, kan zelfs tot een ontvonken van heilige geestdrift in staat zijn, zonder dat de ziel nog gemeenschap met den Eeuwige verwierf, zonder dat er nog sprake kwam van een verborgen omgang met God; zonder dat de hooge God nog zijn God werd; zonder dat de ziel 't nog als in hartstocht uitriep: God heb ik lief.

Liefde voor God, in het gemeen genomen, is nog zoo veelszins liefde voor de idee van God, liefde voor de Fontein des Levens, voor de Bron van alle goed, voor den Wachter Israëls die nooit sluimert, voor Hem, die wat ook wisselt, blijft in alle eeuwigheid.

Maar als het uit de ziel weerklinkt: God heb ik lief! dan wordt die idee, dan wordt het begrip, dan wordt het wezen van het Eeuwige Wezen verpersoonlijkt. Dan

wordt die God een Herder die ons leidt, een Vader die ons geestelijk genereerde, een Bonds God met Wien we in bond staan, een Vriend die „ons zijne vriendschap biedt", een Heere, in Wiens dienst we staan, de God onzes vertrouwens, niet meer alleen God, maar onze God.

Zoo kunt ge lange jaren, in het gemeen, liefde voor God hebben gehad, maar zonder dat ge God nog kendet.

Dat kennen van God komt eerst, als de liefde voor God een persoonlijk karakter begint aan te nemen; als ge voor het eerst op uw levensweg God ontmoet hebt; als de Heere u een Ik tegenover uw ik is geworden; zoo God en gij in een bewuste, levende, persoonlijke, bijzondere betrekking zijt getreden.

Hij uw Vader, gij zijn kind.

Niet maar één van de kinderen Gods, neen, maar zijn kind op een eigen wijs, in een persoonlijk verband, weer anders dan andere kinderen Gods.

De intiemste gemeenschap die zich in hemel of op aarde denken laat.

Hij uw Vader, uw Herder, uw Zielsvriend en uw God!

Wie daar nog niet toe kwam, verstaat dit niet. Het gaat dieper dan hij gaat. Maar toch, zoo hij vroom van zin is, beseft hij bij het hooren toch, dat, kon ook hij tot zulk een liefde komen, zijn liefde inniger zou zijn dan wat hij nu voelt.

Het zegt hem, dat hij nog iets mist. Het kan het verlangen ernaar in hem wakker roepen. Heimwee in hem doen geboren worden naar wat zoo schoon zou zijn, als hij 't bezat.

En dat heimwee kan voorbereiden op hooger. Want als het tot een ontmoeting met God zal komen, gaat het van beide zijden. God komt tot hem, en hij komt tot God. Eerst van verre. Dan al naderbij. Tot eindelijk alle afstand wegvalt. En dan is de ontmoeting er. Een oogenblik van nooit uit te spreken volzaligheid.

En dan, maar ook dan eerst, komt het nabij. Want in dat nabij, in dat „het is mij goed nabij God te wezen," daarin ligt het.

Ook wie tot dit geheimnis nog niet inging, kan wel meezingen: Het is mij goed, mijn zaligst lot, nabij te wezen bij mijn God! maar hij vat het nog niet. De keurige berijmer van Psalm 73 die vatte het wel, en die zong daarom dat in zulk een nabij God te wezen het „zaligst" lot is.

Maar daar zingt men dan overheen, en bedoelt een algemeen vrome stemming, zonder de vonk dier innigste, intiemste, meest persoonlijke liefde in het eigen hart te voelen branden. Aanbidding, bewondering, inroeping van genade, maar de verkleefdheid der liefde nog niet.

Nabij is vlak bij God, zoodat uw oog Hem ziet, uw hart Hem gewaar wordt, uw oor Hem hoort en al wat dusver scheidde wegviel.

Nabij op één van deze twee wijzen: of doordien gij u als opgetrokken voelt in de hemelen, óf doordien uw God uit die hemelen nederdaalde, en u opzoekt waar gij zijt, in uw verlatenheid, in uw kruis, of bij levensvreugde, die uw deel werd.

Dat „nabij", het spreekt uit, dat er, o zoo veel is, dat scheiding tusschen u en uw God maakt. Zoo overveel, waardoor gij dan weer alleen staat, eenzaam zijt, en u verlaten gevoelt, doordien uw God weer van u weg is, of gij weg zijt van uw God. Maar dat ge daar geen rust bij hebt, dat ge dit niet uit kunt houden. Dat dan alles weer in u naar Hem trekt. Tot wat scheidde, weer wegviel. En dan komt de ontmoeting weer, dan is Hij weer nabij u gekomen, en weet gij weer nabij uw God te wezen.

En dan is er weer dat zalige. Dat zalige waar niets boven gaat. Het is dan weer goed, o, zoo boven alles goed, van weer nabij te wezen bij uw God.

Een zaligheid hier slechts bij oogenblikken genoten.

En dan blijft nog de gelukzaligheid in het eeuwig leven, als dat „nabij uw God" voor altoos zal wezen.

Eeuwiglijk nabij Hem in het Vaderhuis.

Wreed is, zooals de wereld u daarbij den voet dwars zet.

Het was de weg niet, en het zal nooit de weg zijn, maar ge verstaat toch wat er omging in de ziel van wie de wereld ontvluchtte om in de kluis of in de hermitage zich terug

te trekken, om niet gedurig weer van de gemeenschap met God te worden afgetrokken.

Het zou de weg hebben kunnen zijn, zoo wie de wereld uitging, de wereld achter had kunnen laten. Maar we dragen de wereld in ons hart. Ze gaat mee, omdat geen kluis zoo dicht, en geen plek in het woud zoo afgelegen is, of satan weet er in door te dringen.

Bovendien, dat zich afsluiten van de wereld om nabij God te zijn, is op aarde reeds willen afdwingen wat eerst in het Vaderhuis ons deel kan zijn. Het is zoo, veel ontloopt men. Veel ijdelheid ziet het oog niet meer. Maar het bestaan wordt onnatuurlijk. Het leven krimpt in. Het menschelijke wordt tot zoo kleine afmetingen herleid. Er is geen taak, geen roeping, geen inspanning van alle krachten meer. De strijd wordt ontweken, en daarom toeft de overwinning in het worstelen.

N a b ij G o d hier op aarde te zijn, schenkt juist dan de hoogste zaligheid, zoo het doorgezet is tegen zonde en wereld in, een oäse in de woestijn van het leven. En juist zij, tegen wie de wereld zich het wreedst heeft gekeerd, om ze van God af te trekken, hebben het hoogste verworven, als ze desniettegenstaande, ten spijt van dat alles, en tegen het woelen der wereld in, telkens weer tot die ontmoeting met hun God gekomen zijn. Jacob bij Pniël. Mozes op Horeb. David toen Simei hem vloekte. Paulus toen het volk tegen hem te hoop liep.

Midden in de worsteling, en dan nabij God te wezen, dat is de zaligheid.

Of ook buiten de worsteling met wereld of zonde of satan, als de wolken zich boven uw levenslot saamtrekken, en wonde op wonde door rouw in uw hart wordt geslagen, en de vijgeboom liegt en de wijnstok zijn vrucht niet geeft, dan van vreugde met Habakuk in zijn God opspringen, omdat Gods zalige nabijheid dan meer dan in vreugde wordt genoten, — aldus is de les der historie door alle eeuwen geweest.

Niet toen David rijk in zijn paleis zichzelf behaagde, maar toen Saul hem met den dood nazat, zong hij zijn beste lied voor God.

Maar wreed blijft de wereld. Zelfs neemt haar wreedheid steeds fijner, en in die verfijning steeds pijnlijker vorm aan.

Voor hen bleef er in het leven nog zooveel, dat aan het heilige herinnerde, als vanzelf aan hooger denken deed, en de eeuwigheid voor ons opriep.

Maar nu heeft dat alles uit. Schier niets in het uitwendig leven houdt de heugenis van het hooge, en heilige, en eeuwige levendig voor de ziel. Alle hemelsche weerglans is in het openbare leven uitgedoofd. Geen klok wordt meer geluid. Geen biddag meer uitgeschreven. Van God mag niet meer gesproken worden. Geen memento mori wijst u meer op uw sterven. Zelfs onze graven worden wandelparken. En wat luide weerklinkt, is veeleer spot met het heilige. Wat in gesprek en in geschrift den hoogen toon houdt, is dat de hemel niet verder dan de starren gaat, dat het uit is als we sterven, en dat het leven zonder God nog wel zoo welig tiert, als een leven in de vreeze des Heeren.

En dat van God ontdoen in het publieke leven, werpt zich als een stroom tusschen uw God en uw godvreezend hart. Het spant uw geloof zooveel sterker, als ge, tegen dien stroom in, toch aan uw God wilt vasthouden.

Vooral voor de jongeren onder ons, voor onze lieve kinderen, is die nieuwmodische wreedheid der wereld zoo uiterst gevaarlijk.

Toch moed gehouden!

God weet dat, en Hij in zijn eeuwige ontferming zal iets dichter, iets nader, iets sneller naar u en naar uw lievelingen toekomen, opdat ge toch ook zoo, met hen, nabij uw God moogt wezen.

Maar dan ook met geen halfheid vrede genomen.

Meer dan ooit zal de vage liefde voor een God, die u verre bleef, u in den steek laten.

Wat alleen redden kan, is het ingaan tot dat innige leven, dat jubelen kan: „God heb ik lief," en niet van verre bleef, maar doordringt tot nabij, tot vlak nabij uw God, in de persoonlijke ontmoeting van uw ziel met den Eeuwige.

II. DE ZIELEN DIE IK GEMAAKT HEB.

> Want Ik zal niet eeuwiglijk twisten, en Ik zal niet geduriglijk verbolgen zijn; want de geest zoude van voor mijn aangezichte overstelpt worden, en de zielen, die Ik gemaakt heb.
> (Jesaia 57 : 16).

Eigen product boeit met eigenaardige bekoorlijkheid, en dat volstrekt niet altijd om de wezenlijke waardij die het biedt, maar meer omdat wij het zelf gemaakt hebben. Iemand die pas het portretschilderen heeft geleerd en zich nu oefent door beroemde portretten na te schilderen, hecht, als de copie af is, aan die copie een waarde, die het veel schooner oorspronkelijk stuk voor hem niet bezit. Bloemen uit eigen kindertuintje geplukt, zijn voor den opschietenden knaap veel interessanter dan een ruiker die de hovenier hem geeft. Ooft uit eigen hof of kast verkiest de landheer, ook al is het niet te puik, boven het product dat uit Italië wordt aangevoerd. Wie schrijft voor de pers in een tijdschrift, vindt als het uitkomt, de bijdrage van zijn hand eigenlijk het stuk van de aflevering. En zoo gaat het op alle erf des levens door. Eigen geteeld gewas boeit extra. Eigen gefokt vee trekt sterker aan. Een eigen gebouwd huis bewoont prettiger. In Amerika kan men er bijvoegen, steden of dorpen die men zelf gebouwd heeft, blijft men bewonen tot zijn dood.

Nu loopt daaronder stellig te hooge zelfingenomenheid, vooral in den overgangsleeftijd niet zelden stijgende tot verwaandheid. En ook moet toegegeven, dat gehechtheid aan eigen doen te ver kan gaan, zoo het ons het betere van elders, uit puur egoïsme verwerpen doet.

Maar toch, die te hooge zelfingenomenheid moge er onder werken, niet zij is de grondtrek, die de voorkeur, aan eigen product gegeven, beheerscht.

Dit voelt ge terstond als ge rekent met de moedervreugde, die zich in het spelen met de vrucht uit eigen schoot vermaakt, zoo als geen vrouw in een vreemd kind kan genieten.

Zeker, ook in die vreugde van het moederhart door het eigen kind speelt zelfverblinding en zelfzucht maar al te dikwijls een ver van ondergeschikte rol; maar toch getuigt de historie van alle eeuwen, en getuigt nog het volksleven in alle land, hoe in de rijke moederliefde een heel andere snaar dan die van zelfzucht trilt, en hoe die heel andere snaar juist dan eerst in klank en toon verstaan wordt, als ge doordringt tot de intieme herinnering dat zij het is die dat kindeke gebaard heeft.

In haar eigen kindeke toch voelt en ziet de moeder een stuk van haar eigen leven. Het kind staat niet naast de moeder, als no. 2 naast no. 1, maar in het kind leeft de moeder voort.

En die zelfde trek nu spreekt meê in alles wat van ons eigen product is, product van eigen denken, van eigen kennis, van eigen inspanning, van eigen wilskracht, van eigen volharding; en of het nu is een eigen geschrift dat we ter perse zonden, een eigen huis dat we bouwden, een eigen schilderij dat we schilderden, een eigen borduursel dat we borduurden, een eigen bloem die we teelden, een eigen jachthond of renpaard dat we aanfokten, er steekt altoos iets eigens in, een eigen iets dat we er op afdrukten, een eigen stempel dat we er op gezet hebben, iets van ons wezen, van ons talent, van onze vindingrijkheid, iets wat ons gevoelen doet, wat we nooit voelen zullen voor iets dat we niet zelf gemaakt hebben.

En met dien trek van ons menschelijk hart komt nu God den zondaar troosten. Die trek is in ons, omdat hij in God is. En het is die trek waarvan God zegt, dat hij ook ons ten goede in zijn Goddelijk Vaderhart werkt, omdat, waar onze ziel in het spel is, God nooit kan vergeten, dat Hij het is die onze ziel zelf gemaakt heeft.

„Ik zal niet eeuwiglijk twisten, en Ik zal niet duurzaam verbolgen zijn, want de geest zou voor mijn aangezicht overstelpt worden, en de zielen die Ik gemaakt heb".

Zoo min een moeder haar rechtmatigen toorn tegen het kind van haar eigen schoot ten einde toe kan laten werken, zoo min kan ook de verbolgenheid des Heeren ten einde toe tegen uw ziel voortgaan, omdat Hij het zelf is die uw ziel gemaakt heeft.

Gelijk een Vader zich ontfermt over de kinderen, zoo ontfermt zich de Heere over degenen die Hem vreezen. Al kon een moeder haar zuigeling vergeten, zoo zou Ik u toch niet vergeten.

Heel de Vadernaam des Heeren is de uitdrukking van diezelfde rijk-vertroostende gedachte. Er ligt niet slechts in, dat een vader liefheeft, en dat ook God liefheeft, maar heel anders, dat de liefde Gods voor u opkomt uit hetzelfde feit waaruit de liefde van vader of moeder voor hun kroost opkomt, t. w. dat God u geformeerd, u geschapen, de ziel in u gemaakt heeft.

Dat ge geschapen zijt naar Gods beeld, zegt rechtstreeks dat God zelf krachtens uw schepping betrekking op u gevoelt; dat Hij, de Hooge en de Heilige, iets van Zichzelf in u terug vindt, en omdat gij zijn eigen product, zijn eigen schepsel, zijn eigen maaksel zijt, een voorwerp zijt en blijft van zijn Goddelijke belangstelling.

Er is, omdat God uw ziel gemaakt heeft, in uw ziel iets van God zelf, er staat een Goddelijk stempel op u afgedrukt, er is iets van Gods kracht, van Gods gedachte, van Gods scheppend genie in u, zooals in geen ander. Gij zijt een eigen kunstwerk des Heeren, zooals Hij er geen ander precies gelijk schiep. Denkt ge uzelven weg, dan ontbreekt er iets in de rijke collectie des Heeren. En juist hieruit ontstaat een band tusschen God en uw ziel, waardoor ook gij een eigen star aan zijn hemel zijt, die de Vader der geesten aan dien hemel niet missen kan.

Vandaar dat God het verlorene zoekt.

Een kunstschilder, die de collectie zijner stukken in een museum uitgestald heeft, en morgen zijn museum binnenkomende, merkt dat er een stuk gestolen is, heeft geen rust of duur, eer hij het verlorene teruggevonden, en weer op de leege plek heeft opgehangen.

En zoo nu *mist* God elke ziel, die wegzonk, omdat het een ziel is die Hij gemaakt heeft; en al wat Jezus ons zoo roerend schoon geteekend heeft in den verloren penning, in het verloren schaap, en in den verloren zoon, het klom alles in zijn hart op uit die éene gedachte, dat God niet kan laten varen het werk zijner handen, en de zielen der zondaren daarom niet onverschillig aan het verderf ten prooi

laat, omdat ze zijn maaksel zijn, en omdat Hij zelf ze gemaakt heeft.

Maar juist hierin ligt dan ook de bitterheid der zonde.

Als de kunstschilder, waarvan we spraken, des morgens in zijn museum binnentredend, zag hoe een nijdig indringer, met booze hand, bij nachtelijk donker, moedwillig al zijn schilderstukken met een mes had doorgesneden en met vuil beklad had, zou de bitterheid zijner ziele geen grenzen kennen, niet enkel om de kunstschatten, die bedorven werden, maar omdat het alles verdorven was, wat hij zelf gemaakt had.

En die bitterheid is aan onzen God aangedaan.

Al de ziel die Hij gemaakt had, heeft de zonde innerlijk verscheurd en schier onkenbaar verdorven.

Sterker nog, zoo dikwijls wij, door aan zonde toe te geven, onze ziel nog verder verderven, is dat telkens en telkens weer een met opgeheven hand bederven van een ziel, die Godes is, en Hem toekomt, omdat Hij zelf ze gemaakt heeft.

Uw eigen ziel, of de ziel van uw kinderen, of de ziel van anderen door uw voorbeeld of door opzettelijke verleiding verwoesten, is een product, een kunstwerk, een schepsel Gods verderven, en Hem verdriet aandoen in het werk, dat Hij zelf gemaakt heeft, en er juist datgene wat Hij er in gemaakt heeft, in verderven.

Het is, alsof ge een moeder, voor haar eigen oogen, haar kind wonddet en verdierft. Het is de liefde van den Maker voor zijn maaksel trotseeren, willens ergeren en den Maker verdriet aandoen in hetgeen waarin zijn hart het gevoeligst is.

En daarom gaat er bij wie recht staat, van dat zeggen des Heeren: „De zielen die Ik gemaakt heb", tweeërlei uit.

Ten eerste de zalige vertroosting, dat de verbolgenheid des Heeren tegen uw ziel die Hij gemaakt heeft, niet ten einde toe zal doorgaan, zoo gij gelooft.

Maar ook ten andere de heilzame prikkel, om uw ziel niet rusteloos door de zonde te vergiftigen, maar uw eigen ziel te ontzien, uw eigen ziel te sparen, uw eigen ziel tegen zondige, vernielende invloeden te dekken, omdat ook uw ziel een ziel van God is, een ziel die Hij gemaakt heeft.

Niet het belijden dat God den mensch naar zijn beeld schiep, put hier de diepte der gedachte uit. Het peillood daalt veel dieper in. En dan eerst gevoelt ge al de reddende, de opheffende kracht die van deze belijdenis uitgaat, zoo ge elken morgen den nieuwen dag begint met helder in te leven in de rijke gedachte, dat uw ziel, dat de ziel die in u woont, een kunststuk van den Hooge en Heilige is, en dat ook uw ziel een ziel is die God gemaakt heeft, waaraan zijn eere hangt, waarover zijn heilige jaloerschheid waakt, en die ge niet kunt verzondigen, zonder u te vergrijpen aan iets waarop God een bijzondere betrekking gevoelt, omdat Hijzelf ook uw ziel gemaakt heeft.

Het is zoo, het zegt niet anders, dan dat ge u als Gods kind zult kennen, maar het zegt het op andere, het zegt het op veel aangrijpender wijze; het zegt u dat het kind, dat in zonde zijn Vader verloochent, de eere van zijn God krenkt en verdriet doet aan zijn vaderhart.

III. „NIET RIJK IN GOD."

Alzoo is het met dien, die zichzelven schatten vergadert, en niet rijk is in God.

Luk. 12 : 21.

Jezus heeft beseft en doorzien, hoe ernstig en bedenkelijk voor ons menschen de strijd tusschen God en het geld was, die ons gedurig door het leven wordt opgedrongen; en veilig mag men zeggen, dat die strijd in onze westersche landen nog heftiger ontbrand is, dan in de oostersche streken waarin Jezus optrad, en waar de gewone nooddruft des levens zooveel gemakkelijker bevrediging vindt dan bij ons.

Wat men te veel voorbij ziet, is, hoe ons leven zelf voor een niet gering deel door het geld beheerscht wordt. Stel alle weelde ter zijde, min eenvoud, maar ook dan toch is uw leven zoo heel anders, en komt tot zoo geheel andere ontwikkeling, zoo ge u eenigszins geldelijk ruim bewegen kunt, dan dat ge van 's morgens vroeg tot 's avonds laat

ruwen stoffelijken arbeid hebt te verrichten, om u en de uwen den mond open te houden.

Op het winnen van geld bedacht te zijn, moge al spoedig een zondigen, een booshartstochtelijken vorm aannemen, en den slaaf van het geld ten slotte over alle eerlijkheidsbesef doen heenstappen, — toch blijft het op zichzelf volkomen begrijpelijk en is het allerminst af te keuren, dat men er op bedacht is zijn geldelijke middelen te vermeerderen. Denk slechts hoeveel hiermede voor de opvoeding uwer kinderen, voor uw eigen ontwikkeling en voor de bevordering van Gods Koninkrijk op het spel staat

Het geld is zulk een ontzaglijke macht; en het gemis ervan maakt, in ernstige levensoogenblikken, soms zoo pijnlijk machteloos.

Vandaar dat de invloed van het geld op een zondig, onbekeerd menschenhart zoo ontzettend is. Telkens ziet ge hoe zelfs een bekeerd kind van God in de strikken van het geld verward raakt. En wat moet dan wel niet de fatale invloed van het geld zijn op een menschenhart, dat, ook al kent het idealer bedoelingen, toch nog nimmer tot een besliste keuze voor God en zijn Christus gekomen is.

Voor den zoodanige begint het geld en Satan zich te vermengen, en zoo komt Mammon op. En wel poogt men dan eerst nog het geld van den Mammon te scheiden, maar op den duur gaat dit niet. Het geld is een macht in uw hand; maar het wordt ongemerkt even spoedig een macht over u, een macht die u beheerscht, en die u, gewild of ongewild, almeer van het hooge en edele aftrekt en u aan de macht van Mammon onderwerpt.

Dien toestand heeft Jezus gezien, hij heeft er de diepe smadelijkheid en het menschelijk-onteerende van gepeild tot op den bodem, en in Goddelijke ontferming met deze vergulde slavernij, heeft hij telkens en telkens weer de schare die naar hem luisteren kwam, van het geld naar God teruggeroepen.

Alleen in die scherpe tegenstelling ligt tegen de tyrannie van het geld verweerkracht.

Zoo gij waarlijk aan uw God onderworpen zijt, zal het geld ook aan u onderworpen zijn en zal het u niet schaden.

Daarentegen, waagt ge het, om tegen den fatalen invloed van uw geld en zijn verleidend vermogen uzelven te verdedigen, dan zijt ge weg, eer ge het weet, en hebt ge, wanende uw eigen meester te zijn, uw meester in de geldmacht gevonden.

Daarom stelt Jezus tweeërlei rijkdom tegenover elkander: rijk in geld of rijk in God te zijn.

Niet, dat het éëne het andere uitsluit. Zijt gij rijk in God, dan zal het u niet schaden, zoo ge ook rijk in de wereld zijt. Dan weet ge u rentmeester van den Almachtige en zal het geld u en door u uw God dienen.

Ge kunt ook zijn rijk in uw God en arm naar de wereld, dat ge toch tevreden en gelukkig zijt, en in uw veel hoogeren zielsrijkdom geniet.

Arm in God en rijk naar de wereld daarentegen is niets dan een schijnvertooning. Een vertoon van weelde en genieting, dat u aanhangt zonder u innerlijk te veredelen, en een vertoon dat bij uw dood, zoo niet reeds vroeger, wegvalt, om niets dan den leegen, nietswaardigen mensch in u over te laten.

En nog harder is het, arm in God en arm naar de wereld te zijn. Dan is er niets dat ons leven vervult. Niet dat u ophoudt. Eén vlijmende ontevredenheid, die heel uw innerlijk bestaan verwoest en alle aantrekkelijkheid voor u aan het leven, vol kwelling en nood, ontneemt.

Wat is nu r i j k i n G o d te zijn?

Denk u daartoe, dat alles wat ge op aarde het uwe noemt, u ontvalt. Denk u, dat ge van allen verlaten en van ieder vergeten, u zielseenzaam met uw hart alleen bevindt. En stel u dan de vraag: Wat heb ik nu? Wat bezit ik nu?

Bij het sterven komt dit, en zóó zielseenzaam gaat ge eens de eeuwigheid in. Wat draagt ge dan in de eeuwigheid mee? Geld en goed moet ge achterlaten. Zelfs van uw lichaam moet ge dan scheiden. Ge behoudt dus niets dan uw ziel, uw hart, uw geestelijk i k van binnen. Gaat uw hart doodarm, zonder iets die eeuwigheid in, of zal uw hart dan r i j k zijn? Rijk in de wereld kan het dan niet meer wezen. Dat alles laat ge achter. Rijk kan uw hart dan alleen in geestelijk goed zijn. Ge sterft eens doodarm, of ge zult in uw sterven rijk in uw God zijn.

Is het nu alzoo in uw sterven, dan kunt ge nu reeds op gelijke wijs uzelf onderzoeken, al wat ge hier hebt u wegdenken, uw ziel los van alles op zichzelve nemen, en u afvragen: als ik zóó mijn ziel los van alles neem, wat heb, wat bezit ik dan? Geeft alleen wat ik in de wereld bezit mij menschenwaarde, of ben ik iets op mij zelven, bezit ik iets in het verborgene van mijn hart? Buiten de wereld gedacht, heeft mijn ik, heeft mijn persoon, heeft mijn menschelijk hart dan nog waarde van beteekenis? Of wel ben ik, buiten de wereld gedacht, in mijzelven feitelijk niets?

Hierbij nu misleide men zichzelven niet.

Het is mogelijk, ook afgescheiden van alle geldzucht, zijn geest te verrijken met kennis, zijn kunsttalent te ontwikkelen, uit te munten door vlugheid en veerkracht. En zeer zeker heeft dit alles waardij en beteekenis, en gaat dit niet buiten God om. Alleen maar, dit alles hangt met het leven in deze wereld saâm, en verliest zijn beteekenis, als deze wereld ons ontvalt; en alleen zooveel blijft er van over, als het aan onzen persoon een hooger, edeler vorming heeft gegeven.

Wat onzen persoon, ons karakter, ons innerlijk vermogen bevestigd en vermeerderd heeft, dat alleen is ons persoonlijk eigendom geworden, en kan ons daarom door nood noch dood ontnomen worden.

Doch zonder meer baat ook dit u niet.

Ontwikkelde persoonlijkheid, welbevestigd karakter, innerlijke sterkte van geest en wilskracht zijn u alleen dan van nut, als ge ze ten goede gebruiken kunt. Satan is de sterkst ontwikkelde persoonlijkheid die ge u denken kunt. Telkens ziet ge ook op aarde, hoe sterk een persoon zich in het booze ontwikkelen kan.

Het komt er dus maar op aan, of ge in uw persoon die krachten, en in uw karakter die trekken ontwikkeld hebt, die passen bij het leven van eeuwige zaligheid. Anders hebt ge er in uw sterven niets aan. De hel is vol van sterk ontwikkelde karakters en scherpe talenten; maar ze geven geen zaligheid, eer verergeren ze het rampzalige, omdat het alles buiten God omgaat en geen zier rijkdom in God geeft. Het is scherp gereedschap, maar dat op zich zelf tot niets nut.

En dan eerst zal uw hart, op zichzelf genomen, van een

b e z i t kunnen spreken, zoo ge zoodanige krachten en vermogens in u ontwikkeld hebt, waarmee ge in den hemel terecht komt en die u daar uzelven thuis zullen doen gevoelen, en tot hemelsche krachtsoefening in staat zullen stellen.

En dit nu kan uw bezit niet worden, of ge moet met uw God in zielsgemeenschap zijn getreden, en uit God moeten die krachten des Koninkrijks in u werken, die metterdaad adel voor de eeuwigheid geven.

Ge moet in Christus met uw God verzoend zijn, ge moet gelooven, de Vader moet komen en woning bij u maken, en dan leeft er dat heel andere in uw hart op, dat uit den hemel gevoed wordt, u hoogere kracht toebrengt, en uw innerlijke leegte van binnen uit God aanvult.

Dan komt in u de rijkdom dien God in uw hart uitstort.

Rijk zijn in God is God zelven bezitten, God den Heiligen Geest ten tempel zijn, en Hem, den Heilige en Heerlijke, omdragen in uw hart, waar ge ook henen gaat, en alzoo elken morgen en elken avond innerlijk verfrischt en besproeid worden uit de Fontein van het water des levens.

Nu is er op aarde nog, o, zooveel dat u verhindert, om daar den vollen toevloed van te genieten; maar juist dat is dan ook het heerlijke voorrecht van rijk in God te zijn, dat die rijkdom steeds toeneemt, hoe meer ge van de wereld losraakt, en eens met vollen stroom zal toenemen, als heel die wereld u ontvalt.

Het is een rijkdom die niet opteert, maar zich steeds vermeerdert. Rente op rente in den heiligsten zin. Altoos de Fontein, en nooit de waterput. Een schat, die altoos de stoutste verwachting te boven gaat, omdat het is rijk zijn i n d e n O n e i n d i g e.

En dan natuurlijk is er d e e r f e n i s s e.

Gedurig en gedurig weer wijst u de Schrift daar op.

Er is een erfenisse der heiligen in het licht, en wie rijk in God is, wordt bovendien nog met die erfenisse verrijkt.

Het verschil tusschen rijk in God zijn en die erfenisse hangt aan het inwendig en uitwendig leven.

Rijk in God zijn is innerlijk. Nu reeds ten deele. Straks nog meerder.

Maar bij dat innerlijk rijk zijn in God hoort dan ook een rijk zijn in uiterlijken staat, en dat derven we hier nog;

maar dat komt, als de erfenisse zal worden uitgedeeld, die nu in den hemel voor u bewaard wordt.

Een erfenisse van glorie. Een omgeving van enkel uitverkoren personen en uitverkoren engelen. Een wonen in de paleizen van het eeuwige licht. Een uitbreken in heerlijkheid, gelijk het hier in ons hart nooit is opgeklommen.

Geen zonde meer en geen smarte meer.

Eeuwig in Christus met onzen God in de volste, rijkste bevrediging van wat ons menschelijk hart in zijn edelste opwelling begeeren of verwachten kan.

Rijk in God, en daarom rijk door God.

O, wat zijn we toch diep gezonken, dat dit rijk zijn in God nog zoo weinigen bekoort, en hen dien het bekoort, toch nog zoo telkens doet hunkeren naar wat van God aftrekt, en daarom onzen persoon verarmt.

IV. „IN HET VERBORGENE UWER VLEUGELEN."

> Ik zal in uw hut verkeeren in eeuwigheden; ik zal mijne toevlucht nemen in het verborgene uwer vleugelen.
> Psalm 61 : 5.

De diepste vraag die onze vroomheid beheerscht, blijft altoos die rakende onze persoonlijke gemeenschap met God. En ge ziet dan ook hoe in den Psalmbundel, die rijkste zielsuiting van het vroom gemoed, altoos weer het heimwee naar die gemeenschap met God uitgaat.

Zeer zeker is er in den psalmbundel óók sprake van den band, die ons aan God als Schepper en Onderhouder aller dingen in ons levensbestaan zelf bindt; en sprake evenzeer van de betrekking, waarin wie God vreest door het geloof tot den Heilige staat; maar èn die band èn die betrekking zijn toch nog iets anders dan de Gemeenschap met het Eeuwige Wezen.

Het hart van wie God vreest, rust niet eer het in zulk een bewuste gemeenschap met zijn God is gekomen, dat er tusschen ons hart en het hart van onzen God, over en

weder, een afweten van elkander zij, en wel met een klaar besef dat God van ons en wij van God weten.

Wat we tusschen menschen onderling omgang, gemeenzaam verkeer, aaneensluiting van ziel aan ziel in trouwe en in liefde noemen, dat werd van ouds bedoeld als het in het lied heette: „Gods verborgen omgang vinden zielen waar zijn vrees in woont; 't heilgeheim wordt aan zijn vrinden naar zijn vreêverbond getoond".

Zooals twee innig verbonden vrienden op aarde saam door het leven wandelen, en onder dat wandelen zich aan elkander openbaren, en in dit wandelen door het leven de vertrouwelingen van elkanders geheimen zijn, zoo staat er ook van de geloofshelden des Ouden Verbonds: „dat ze wandelen met God."

En al zijn dit nu beelden en woorden, ontleend aan wat tusschen menschen onderling voorkomt; en al mogen we nooit anders dan met diepen eerbied voor de Majesteit onzes Gods die beelden en woorden bezigen, als we aan ons gemeenschapsgevoel met onzen God uiting wilden geven; toch staat evenzeer vast, dat God-zelf ons juist daarvoor die woorden en die beelden heeft aangewezen.

De Schrift gaat hierin zelfs zoover, dat ze zich niet ontziet voor die gemeenschap met God beelden aan het leven der dieren te ontleenen. Gelijk Jezus zijn teedere liefde voor Jeruzalem teekende in het beeld van de klokhen, die haar kiekens onder haar vleugelen vergadert, zoo waagt David het voor zijn God uit te roepen, niet alleen dat hij eeuwiglijk verkeeren zal in de hut of in de tente des Heeren, maar zelfs „dat hij zijn toevlucht zal nemen in het verborgene van de vleugelen Gods."

En waarom ook niet?

Of is het dan niet God zelf, die in de wereld van het gevleugeld gedierte deze uitdrukking van teedere gemeenschap schiep, als uitdrukking van wat zijn eigen Goddelijk hart bewoog? En ook, is niet elk veelzeggend, roerend beeld van zulk een liefdesgemeenschap, dat in de schepping voorkomt, een hulpe ons van God geboden, om wat we in de mystieke diepte van het hart gewaar worden en gevoelen, of zelfs nog maar beseffen, voor ons bewustzijn te doen opleven?

Zelfs schoot de rijke schepping hierin te kort, en heeft de Heere opzettelijk nog een ander treffend beeld voor ons bewustzijn geschoven, om ons in het besef van innige gemeenschap met Hem in te leiden; het beeld namelijk van het saamwonen in één huis, in éene tente, in één hut.

Het huis, de woning, of bij nomadische volken de tent, zijn niet uit de schepping, maar werktuigelijk door 's menschen hand opgericht. Eerst met Jabal kwam de menschheid tot die vondst, en daarmede deed het menschelijk saamleven een ongelooflijke schrede voorwaarts.

Wel was ook die woning in de schepping voorgebeeld. Of wees niet Jezus zelf er op, dat de vossen holen hebben en de vogelen des hemels een nest, en sprak er niet een diep gevoel van gemis in wat Jezus er op volgen liet, dat hij, de Zoon des Menschen, geen eigen thuis, geen eigen woning had, niets had, waar hij het hoofd kon nederleggen?

Eerst uit het saamw o n e n wordt de innigheid des levens geboren; het menschelijk huis is de kweekplaats en tente der liefde; het is de uitwendige omsnoering met den band van nauwere levensgemeenschap.

En zoo zien we dan ook, hoe dat huis, die tent, die woning ons telkens in de Schrift als hulpmiddel wordt geboden, om onze gemeenschap met God voor ons besef vorm en gestalte te doen aannemen.

God heeft ook een huis, een tent, een hut, een woning; en nu is het denkbeeld om bij God in dit Zijn huis in te wonen, de rijkste gedachte die ons geschonken wordt, om ons de innigste en teederste gemeenschap met God af te beelden.

Opzettelijk zelfs wordt daartoe in de woestijn de Tabernakel, de Tente des Heeren, opgericht, en wordt die Tabernakel straks in den Tempel op Sion tot e e n z e e r v a s t h u i s, om in te wonen, bevestigd en bestendigd. En wat nog meer zegt, er staat bij, dat God het beeld van den Tabernakel aan Mozes op Horeb zelf toonde. Feitelijk was alzoo Tabernakel en Tempel een afbeelding van wat in de hemelen is.

En in verband hiermede nu vindt telkens en telkens het smachtend heimwee uitdrukking, om in dien Tabernakel, in dien Tempel, in die Tente, in die Woning des Heeren te

mogen verkeeren. Liever dorpelwachter aan Gods huis, dan de weelde in de paleizen der goddeloozen.

„Eén ding heb ik van den Heere begeerd, dat zal ik zoeken, dat ik al de dagen mijns levens in het Huis des Heeren mocht wonen, om de liefelijkheden des Heeren te aanschouwen en te onderzoeken in zijn tempel."

Toch was dat het duurzame niet.

Tabernakel en Tempel deden slechts tijdelijk dienst. Ze waren een voorbijgaande vorm in de rijke ontwikkeling van het vrome leven. En als Jezus verschenen is, heet het: „Vrouwe, de ure komt en is nu, dat men noch te Jeruzalem noch op dezen berg zal aanbidden, maar dat de ware aanbidders den Vader aanbidden zullen in geest en waarheid." In geest en waarheid, d. w. z. zonder zinnebeelden, zonder symbolen, zonder uitwendige vormen, rechtstreeks geestelijk, als van hart tot hart.

Als wij derhalve voor David's smachtend heimwee, om in Gods tente te verkeeren, heilige sympathie gevoelen, mogen wij dit nochtans, wat ons zelven betreft, niet meer toepassen op eenig aardsch huis, en evenmin op de zichtbare kerk. Dat ware terugtreden in de bedeeling der schaduwen. Voor ons moet dat Huis Gods, die Tempel des Heeren niet meer zijn een zinnebeeldig Huis Gods van hout of steen, maar moet het rechtstreeks zijn de woning, het geducht paleis van onzen God in de hemelen.

In de hemelen woont onze God. Daar is de tente zijner Majesteit. Daar het paleis zijner eere. En als Jezus ons bidden leert: „Onze Vader, die in de hemelen zijt," maakt hij onze ziel van al wat op aarde is los, en heft ons hart op naar boven, opdat we van de Majesteit onzes Gods niet langer aardschelijk gedenken zouden.

Al de dagen onzes levens wonen in het Huis onzes Gods, beteekent alzoo voor ons: al de dagen onzes levens, elken morgen, elken middag, elken avond zoo klaar en helder in het bewustzijn van onze gemeenschap met den levenden God verkeeren, dat onze gedachten naar Hem uitgaan, dat we Zijn stem in onze ziel vernemen, dat we Zijn heilige tegenwoordigheid om ons ontwaren, Zijn werking op ons hart en op onze conscientie ervaren, en mijden al wat we

niet zouden durven doen, zoo onze God vlak bij ons stond, en met ons verkeerde en sprak.

Maar nu gaat de Psalmist nog een stap verder, waardoor zoo duidelijk blijkt, hoe ook reeds de vromen onder het Oud Verbond, door de schaduwen heen, de hoogere werkelijkheid grepen. Immers, hij voegt er bij: Ik zal mijn toevlucht nemen in het verborgene uwer vleugelen.

Denken aan de heerlijkheid Gods daarboven, inleven in zijn heiligen Tempel, wandelingen hebben onder de engelen en de heiligen die voor God staan, is nog niet genoeg. De woning des Heeren zal onze gemeenschap met Hem omsluiten, maar in die woning zullen we God zelven zoeken.

Men moet met iemand in zijn woning verkeeren, om hem te genieten; maar die woning zonder hem is ons niets, en in die woning is het ons allereerst om hemzelven te doen.

En zoo nu ook is het bij het zoeken van de gemeenschap onzes Gods.

Sursum corda! Het hart naar boven. Ik zal mijn hart opheffen tot de aanspraakplaats uwer heiligheid!

Maar hierbij blijft het niet, en kan het niet blijven.

We moeten in het Huis onzes Gods verkeeren, om onzen God te vinden, maar in dat Huis nabij onzen God te zijn is van alle vroomheid doel en toeleg.

En om dit nu hartstochtelijk-innig en gewaagd-sterk uit te drukken, zegt David in heiligen overmoed: Ik zal mijn toevlucht nemen in het verborgene uwer vleugelen. Gemeenschap van wezen tot wezen. Heilige aanraking. Gewaarworden en ervaren en bevinden en gevoelen, dat er niets meer tusschen ons en onzen God is; dat Zijn armen ons omvangen, en dat wij aan onzen God als kleven.

Gevaar dreigt hier. Misvatting kan zulk een beeldspraak letterlijk duiden, en zoo het wezen van onzen God in onheilig besef stoffelijk vervalschen. De valsche mystiek heeft genoegzaam getoond waartoe dat leiden kan.

Maar mits ge dáártegen op uw hoede zijt, is het beeld innig rijk en overheerlijk.

God zelven bezitten, de gemeenschap met uwen God tot een werkelijkheid in uw leven hebben gemaakt.

Mits in Christus.

Gij de onreine en onheilige, die alleen door uw Heiland in deze teedere gemeenschap met uwen God wordt ingeleid.

V. „ZICH GEWEND TOT HET GEBED."

> Als de Heere Sion zal opgebouwd hebben, in zijne heerlijkheid zal verschenen zijn.
> Zich gewend zal hebben tot het gebed desgenen, die gansch ontbloot is, en niet versmaad hebben hunlieder gebed.
>
> Psalm 102 : 17, 18.

Hoe nu? W e n d t de Heere zich eerst na lang wachtens tot ons gebed? Is Hij dan niet de alomtegenwoordige? Is niet elk stamelen en fluisteren des gebeds Hem bekend, eer er nog een woord op uw tong is? En hoe kan Hij, de Alwetende, dan eerst onaandoenlijk van verre staan, om eerst op een later oogenblik op te merken, dat wij biddende waren, en zich alsnu te w e n d e n tot ons aanvankelijk door Hem verwaarloosd gebed?

En toch, dat d i t bedoeld wordt, is buiten twijfel. De psalmist staat voor een gesloten hemel. Er gaat smeeking op uit de ellende, maar de ellende houdt aan, en de Heere rookt tegen het gebed van zijn volk. De erfvijand die niet bidt en God niet kent, wordt door Jehovah gesterkt. Jehovah's eigen bondsvolk blijft teruggeslagen. God verbergt zijn aangezicht. En nu roept de Psalmist: „o, Heere, hoor mijn gebed en laat mijn geroep tot u komen. Verberg uw aangezicht niet voor mij. Op den eigen dag dat ik tot U roep, verhoor mij haastelijk."

Dit ontlast zijn benauwd gemoed. In profetischen overmoed grijpt hij den dag reeds, waarop de Heere het gebed van zijn volk weer zal hooren, en zegt alsnu door die gedachte bezield: „Als de Heere zich gewend z a l hebben tot het gebed van wie gansch ontbloot zijn, en niet versmaad zal hebben hunlieder gebed, dan zullen alle koningen der aarde den Heere vreezen."

Feitelijk verkeert hij dus nog in een periode, dat de Heere zich doof houdt voor zijn volk, en dat nog in de toekomst ligt het oogenblik, dat de Heere zich wenden zal tot de smeeking van zijn volk.

Wat dunkt u nu? Heeft de psalmist de bedenkingen, die uit het wezen Gods tegen deze menschelijke voorstelling rijzen, niet gevoeld en niet gekend, en staat gij zooveel hooger dan de psalmist dat bij u gedachten opkomen, die hem vreemd waren?

Maar eilieve, wie heeft dan de alomtegenwoordigheid en de alwetendheid Gods rijker bezongen dan juist hij? Zijn niet al uw uitdrukkingen, waarin gij uwe bede kleedt, uit zijn zangen genomen? Zong niet hij: „Zal die God, die het oor geplant heeft, niet hooren?" Zong niet hij het uit: „Eer er nog een woord op mijn tong is, zie, Heere, gij weet het al"? En heette het niet in zijn lied: „Gij bezet mij van achteren en van voren; de kennis is mij te wonderbaar, zij is hoog, ik kan er niet bij"?

Maar immers, het is de psalmist, die heel de Christenheid Gods deugden heeft voorgezongen, en de verborgenheden van het Eeuwige Wezen liggen nergens klaarder dan in zijn taal voor ons, al naar ge wilt ontsluierd of omsluierd.

En als dan toch diezelfde innig-vrome zanger ons keer op keer van onzen God, ook in de zake des gebeds, op zoo echt menschelijke wijze spreekt, wat ligt hierin dan anders uitgedrukt, dan dat die omgangstaal uit het verkeer tusschen mensch en mensch ook bij den verborgen omgang met onzen God, zijn beteekenis behoudt, en dat er daarom oogenblikken zijn, dat God van ons gebed is afgewend, en daarna, Hem zij lof, weer andere, dat Hij zich tot ons gebed wendt.

Ge gelooft in den Christus. Ge gelooft, dat waar is, wat Christus sprak: „Wie mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien, wat zegt gij dan: toon ons den Vader?" Ge knielt zelf met de betuiging: Mijn Heere en mijn God! voor Hem neder.

Maar wat is de vleeschwording van het Woord dan anders dan de menschwording Gods? En wat baat u die

menschwording Gods, zoo ge niet voelt, hoe in den Christus uw God u menschelijk naderbij is gekomen.

Tot op Bethlehem sprak uw God u toe in het menschelijk woord, maar in den Christus verschijnt uw God u in uw menschelijke natuur. Hij ontdekt, Hij openbaart zich aan u als de Zoon des menschen. Een menschelijk hart spreekt hier in menschelijke taal, menschelijke gewaarwordingen uit. Zooals de apostel het zegt: Ze hebben in Jezus niet alleen wat Godes is gezien en gehoord, maar ze hebben in Jezus getast, menschelijk aangeraakt, reëel voor zich gezien, het eeuwig-Goddelijke in menschelijke gestalte en in menschelijken vorm.

Heel uw Christelijk geloof, heel uw Christelijk belijden rust alzoo in de klare overtuiging, dat uw God u niet op heeft gelegd dat ge in oneindige begrippen u uw God zoudt laten ontglippen, maar, omgekeerd, dat Hij u in uw menschelijke natuur, in menschelijken vorm en in menschelijke taal steeds naderbij zou komen, om door uw menschelijk hart warme, rijke gemeenschap met uw God voor u mogelijk te maken.

Jezus geeft u geen hooge begripsbepalingen van het oneindige in den Eeuwige, maar hij toont u in God uw Vader en roept u op om zijn kind te zijn, en in kinderlijk vertrouwen, op kinderlijke wijze, en kinderlijk gemeenzaam met uw God te verkeeren.

Meer nog, ge zult verstaan dat hier werkelijkheid aan ten grondslag ligt. Dat dit alles niet schijn, maar wezenlijk is, want dat God u schiep naar zijn beeld. Dat dus in het menschelijke, bij al het breed verschil, Goddelijke realiteit ligt afgedrukt. En dat, als het Woord vleesch wordt, deze menschwording van den Zone Gods met uw schepping naar den beelde Gods rechtstreeks saamhangt.

En nu zoudt gij dat alles te niet willen doen, door voor deze warme, rijke gemeenschap, die gij niet anders dan op menschelijke wijs met uw God kunt oefenen, heel een stel van afgetrokken begrippen over Gods oneindigheid in de plaats te schuiven, en zoo een afstand tusschen u en uw God te scheppen, die alle verkeer, allen omgang, alle zielsgemeenschap uitsluit.

Laat dat over aan wijsgeeren, die geen bidders; aan dorre Godgeleerden, die geen kind van hun Vader in de hemelen zijn; en gij, heb uw God lief, zooals alleen de kindsomgang met uw God die liefde tot warme uitdrukking brengt.

Bovendien, ge merkt immers zelf gedurig, hoe de practijk van uw bidden het zegel op het woord van den psalmist zet. Hoe de ééne maal de hemel voor u geopend was, en onder uw bidden de engelen Gods opklommen en nederdaalden om uw gebeden voor Gods troon te dragen; maar ook hoe een ander maal uw gebedstaal verdorde en uw woorden als terugsloegen, en de ommegangen des hemels, gelijk Job het noemt, voor u gesloten waren. De ééne maal zal er een onmiddellijk hooren en een rechtstreeks verhooren zijn, een ander maal voelt ge u ommuurd en op uzelven teruggeworpen, en is het, of er geen God leeft om u te verhooren.

En als er dan een keerpunt komt, dat ge in die benauwde afgeslotenheid de poorte des hemels weer voelt opengaan, en voelt hoe nu uw gebed vrijen doorgang tot den troon des Almachtigen verkrijgt, dan verstaat ge zoo ten volle uit eigen gebedspractijk, wat de psalmist hier zong van het heerlijk oogenblik, waarop de Heere zich weer w e n d t tot het gebed van een ziel die gansch ontbloot was.

En is, welbezien, alle oplossing van dit schijnbaar tegenstrijdige hier wel zoo volstrekt uitgesloten, als het schijnt?

Stellig niet, mits ge een oog hebt voor de werkzaamheid van uw God ook in uw gebedsleven.

Ja, als ge waant, dat uw bidden uit u zelf opkomt; zoo ge niet gelooft dat ook de geest der gebeden van uw God in u uitgaat; en u dus inbeeldt, dat de eerste actie van uw God in uw gebed eerst aanvangt als Hij uw gebed hoort en verhoort, dan zeer zeker staat ge hier voor een onoplosbaar raadsel.

Maar neem het nu eens anders, en immers meer waar, en maak het u duidelijk, hoe ook uw gebedsleven door God zelf in u gewekt, geleid en gedragen wordt, en immers het licht gaat voor u op.

De landman zaait het zaad in de omgeploegde voren, en laat het stil zijn werking doen, om eerst als de dauw des hemels en zonnewarmte het zaad heeft doen uitspruiten en

de halm heeft doen opschieten en in de halm de aire heeft doen rijpen, zich alsnu weer tot dien akker te wenden, om zijn sikkel in het koren te slaan.

En is het zoo ook niet in ons gebedsleven?

Ook hier begint onze Vader die in de hemelen is, met het zaad des gebeds in ons hart uit te strooien. Maar dan volgt een langzaam proces. Dan moet dat gebedsleven in ons tot ontwikkeling komen, en moet het gebed in onze ziel rijpen. En eerst als dit resultaat verkregen is, en het gebed in ons zich in dien hoogeren vorm ontplooit, dan wendt de hemelsche Landman zich weer tot het gebedsleven in ons, en dan komt het rijke hooren en het verhooren van wat uit onze ziel tot Hem opklom.

Zoo is het met ons gebedsleven als één geheel genomen. Door dwaze gebeden komen we tot gezuiverde gebeden. Door aardsche gebeden tot die heiliger gebeden, die door de dauw van boven zijn nat gemaakt en den glans uitstralen van hooger zonnegloed. Maar zoo is het ook met onze enkele gebeden.

Ook die enkele gebeden zijn niet aanstonds gelouterd en rijp. Ook die doorloopen in onze ziel een proces. Ook die komen uit een wortel op en ontwikkelen zich eerst van lieverlede tot een gebed, zooals onze Vader die in de hemelen is, ze van zijn kind verwacht. Tot een gebed, dat niet maar een klank der lippen is, maar opkomt diep uit het hart. Tot een gebed, waar eigen zin en neiging mee overeenstemt. Tot een gebed, waarin niet een opwellende gedachte, maar heel onze persoon zich uitspreekt. Tot een gebed waarin waarlijk de ziel zich uitstort voor den Heilige.

Daarvoor laat God ons dan tijd. Op eens kan dit niet. Als Hij terstond toetrad, zou er geen gebedsleven in ons ontwikkeld, zou geen enkel gebed in ons geheiligd worden.

Onkruid, dat tusschen onze gebeden opschiet, moet eerst uitgewied. Allerlei schadelijk insect dat er in kroop, moet weggenomen. En het gebed moet zich louteren, moet zich heiligen, moet in hemelschen zin door het geloof rijpen kunnen.

Daarom laat Hij ons dan een tijdlang aan onszelven over, om door druk de boter uit de melk voort te brengen.

En is dan eindelijk ons gebed genoeg gevorderd, om als een gebed van Gods heiligen op het altaar te kunnen gedragen worden, dan ja, wendt Hij zich weer tot uw gebed; en dankt gij uw Vader in de hemelen, dat Hij u in die heilige school des gebeds geleid heeft.

VI. „LUISTER NAAR MIJ, MIJN VOLK." „HEERE, LUISTER NAAR MIJ."

> Luister naar Mij, mijn volk, en mijne lieden, neigt naar Mij het oor; want eene wet zal van Mij uitgaan, en Ik zal mijn recht doen rusten tot een licht der volkeren.
>
> (Jesaia 51 : 4.)

> Heere, luister naar mij, en hoor naar de stemme mijner twisters.
>
> (Jeremia 18 : 19.)

Oorspronkelijk beeldde men zich in, dat het geluid zelf uit de keel kwam. Dat geluid had slechts een beperkte kracht. Van daar, dat het slechts op kleinen afstand ons woord verstaanbaar kon maken. Verder droeg ons woord niet, en was men dus van dengene, met wien men spreken wilde, afgesloten.

Op verderen afstand, dan ons keelgeluid ons woord droeg, kon een ander naar ons niet luisteren, en wij niet luisteren naar hem.

Wie dan toch iets te zeggen had, zond een bode om zijn woord over te brengen, en later, toen de groote uitvinding van het schrijven was gedaan, verzond men wat men te zeggen had, in een epistel.

Sinds echter is dit alles anders geworden.

Men weet thans, dat onze keel geen eigen geluid heeft, maar ons in staat stelt trillingen in de lucht te weeg te brengen, en dat die trillingen, in het oor van wie luisteren moet, een kunstig werktuig vinden, dat deze trillingen opvangt.

Als wij spreken, brengen we dus onze gedachte in die trillingen over. Langs de luchtgolven glijden die naar het

oor van wie ons hoort. En door het oor wekken ze in hem dezelfde gedachten.

Zoo is ons spreken.

Maar hierbij bleef het niet.

Er werd ontdekt, dat men ook zonder keel en oor, en dat op veel verderen afstand, aanraking kon krijgen door de electriciteit. Eerst vond men uit, hoe dit te doen met zichtbare teekens, en zoo ontstond de telegraaf. Maar later ontdekte men, dat gelijk contact ook van keel op oor was te verkrijgen, langs een gespannen metalen draad; een ontdekking die ons den telefoon bracht.

En nu eindelijk is men nog verder gekomen, en is gebleken dat men ook zonder gespannen metaaldraad, los door de lucht, verstaanbare gemeenschap kan krijgen, en heeft men op afstanden van 2 à 300 kilometer, zonder telegraaf- of telefoondraad, met elkander van gedachten gewisseld.

Zoo zijn dingen, die eertijds geheel ondenkbaar waren, thans werkelijkheid geworden. En wie nagaat hoe snel deze al wonderbaarder uitvindingen elkander zijn opgevolgd, vermoedt terstond, dat we nog veel meer te verwachten hebben, en dat het op ongelooflijke afstanden met elkaar spelen en naar elkaar luisteren, ten slotte misschien aller gemeengoed staat te worden.

Dit nu komt ons ongeloof te hulp.

Dat God de Heere tegelijk „een God van verre" en een „God van nabij" was, drukte in profetische taal uit (Jeremia 23 : 23), dat voor God de afstanden wegvallen, en dat Hij óns kan toespreken en naar ónze stem kan luisteren, al is de hemel zijn troon en al knielen wij hier op aarde neder, ja, al fluistert onze stem een gebed, dat wie vlak bij ons staat niet eens hoort.

Het geloof bezat hiervoor geen andere verklaring dan de vraag: Zou hij die het oor geplant heeft niet hooren? En zoo ook: zou Hij die de stem geformeerd heeft niet spreken?

Men rustte in de belijdenis van Gods alomtegenwoordigheid, en daarin, dat Hij is de Alwetende; maar er was niets dat onze voorstelling daarbij steunde en droeg.

En juist dat is thans anders geworden.

Nu het zelfs ons, machtelooze creaturen, mogelijk is geworden, om op afstanden als van hier naar Brussel, en

veel verder, onze stem voort te planten en ons voor elkander verstaanbaar te maken; en nu zelfs, zonder draad of iets, gedachtenwisseling op honderden mijlen afstands voor ons mogelijk is geworden; en het al den indruk maakt, alsof dit nog slechts het begin is van een gemeenschap, die nog veel, veel verder zal gaan; nu bezitten we metterdaad een voorstelling, hoe die gemeenschap ten slotte zich zonder eind kan uitbreiden, en hoe de Heere onze God, die volstrekt over alle middelen beschikt en ze zelf schept, van den Troon zijner heerlijkheid op ons neer kan zien, en tegelijk ons toefluisteren kan in de ziel. En zoo dan ook omgekeerd, hoe, als onze stem, hoe zwak ook, naar Hem uitgaat in onze smeeking, die stem des gebeds door Hem beluisterd kan worden, onder wegvalling van allen afstand die ons scheidt.

Voor het leven der heerlijkheid onder de gezaligden wordt het ons steeds duidelijker, hoe er niet slechts gemeenschap, af en toe, met enkelen, maar levensgemeenschap onder en met al Gods heiligen tegelijk zal kunnen zijn, als eens alle beperktheid van dit leven wegvalt, en de heerlijkheid ingaat.

Doch ook dan zal dat alles uitdrukking en uitwerking zijn van ons geschapen zijn naar den Beelde Gods. Het zal wel niet zijn zooals God met ons gemeenschap heeft, maar toch een gemeenschap op gelijksoortige wijze.

Daarom brengt het ons Gode nader in ons gebed, en God zelven ons nader, als Hij tot ons spreekt, nu we zelf wel onder menschen op zoo ontzettende afstanden met elkander spreken kunnen.

En het: „Luister naar Mij, mijn Volk!" gevolgd door de bede: „Luister naar mij, o Heere mijn God," heeft meer realiteit voor ons bewustzijn gekregen.

Er is in onzen verborgen omgang met God, als we ons zoo mogen uitdrukken, nog een geheel andere phase, die we de phase der heilige innigheid noemen, opkomende uit de inwoning in ons van den Heiligen Geest.

Zoo dikwijls die inwoning werkt, is er geen afstand. Dan spreekt de Heere ons in de binnenkamer van ons eigen hart toe, dan ontwaren we niet van verre, maar vlak bij, zijn heilige tegenwoordigheid, en is ook ons spreken

tot den God onzes vertrouwens het fluisteren als van mond in oor.

Zoo is het bij het suizen der zachte koelte, als hoogere vrede ons hart doordringt, en de zalige genieting van het kindschap ons in stille verrukking brengt.

Doch van *die* phase handelen we hier niet.

Hier is sprake van wie wel gelooft, maar door zonde of ellende van die zalige gewaarwording van het kindschap ten deele is vervreemd, en zich nu weer zelf op een afstand van zijn God, en zijn God op verren afstand van zijn ziele bevindt.

Zielstoestanden die ook bij de allerheiligsten gedurig in dit leven voorkomen. En dan is het, alsof God eerst *niet* hoort, en alsof wij den Heere hebben aan te roepen, dat Hij toch weer *luisteren* moge naar de stem onzer smeeking.

„o Heere luister naar mij!" is de zielsuiting van wie een gevoel heeft, alsof God op zijn gebed *geen* acht sloeg. En zoo ook, als God bij Jesaia zegt: „Luister naar Mij, mijn volk!" dan ligt hierin uitgesproken, dat het volk eerst *geen* acht gaf op het spreken des Heeren.

Beide hooren dus thuis in de phase der *tijdelijke vervreemding*, als de gemeenschap tusschen God en onze ziel, en tusschen onze ziel en God door zonde of door ellende gestoord is, en dan moet de gemeenschap weer aangeknoopt. Dan schelt, om in telefoontaal te spreken, God ons op, en wij roepen God op, om naar óns te luisteren, en zoo herstelt zich de verbroken verbinding.

Verbinding, gemeenschap met God, is de groote heiligende, beveiligende kracht, die ons in het leven staande houdt.

Niet wij apart hier beneden, en God afgezonderd in onze gedachten daarboven in den hemel, zoodat we slechts enkele minuten van den langen dag, op de knieën Zijns gedenken; maar gestadige, voortdurende, zoo min mogelijk verstoorde of afgebroken gemeenschap met onzen Vader in de hemelen, is het geheim van de geloofskracht van Zijn kind.

Dit nu was vroeger, toen het leven minder gejaagd, minder druk was, lichter dan thans.

Het tegenwoordige leven spant zoo geweldig ons zenuw-

leven, en overstelpt ons zoo rusteloos met nieuwe gewaarwordingen, dat het stil verzamelen van zijn ziel voor God al minder wordt; en het is hieronder vooral, dat in onze dagen de verborgen omgang met God schade lijdt.

Maar juist daarom ligt er in die nieuwe ontdekkingen van gedachtengemeenschap een tegenwicht.

Die nieuwe vindingen komen onze voorstelling te hulp, en geven zoodoende aan ons pogen, om de gebroken gemeenschap te herstellen, meer dan vroeger realiteit.

Zoo kunnen ook deze vondsten der wetenschap een steunsel voor onze vroomheid worden. Ons luisteren naar God kan er bij winnen, en ons gebed: o, God luister naar mij en merk op de stem mijner smeeking! kan er sterkte aan ontleenen, bij ons naderen voor Gods troon.

VII. „BEHALVE WAT IK ZIE, LEER GIJ MIJ."

Behalve wat ik zie, leer Gij mij; heb ik onrecht gewrocht, ik zal het niet meer doen!

Job 34 : 32.

De kennis, die ge van uzelven, of wilt ge, van uw inwendig bestaan hebt, verschilt naar herkomst. Een deel van die zelfkennis gaardet gij zelf op, een ander deel ontvingt ge van uw God.

En vraagt ge nu, waarin die twee deelen van uw zelfkennis verschillen, begin dan eens met op dit onderscheid te letten, dat ge de kennis van wat er goed aan u is, vlijtiglijk zelf pleegt saam te lezen, en dat daarentegen het kwaad, dat in u schuilt, u bijna altoos getoond en herinnerd moet worden door uw God.

Reeds bij een kind merkt ge dat. Prijs, dien het krijgt, gaat er gaaf in en blijft zitten; maar als het berispt wordt, verzet het zich, gelooft het niet dat het verkeerd deed, en speelt het er over heen. En dit neemt dán pas een keer, als in het kinderhart de conscientie wakker wordt en God zelf het kind onderwijst in zijn zelfbeschaming.

Op later leeftijd gaat zulks wel meer bedekt, maar toch feitelijk evenzoo toe. Men heeft dan het hart niet zoo op de tong als in de kinderjaren; sommigen slagen er zelfs in, al wat in hen omgaat voor anderer oog onleesbaar te maken; maar nauwelijks ontdekt het persoonlijk leven zich voor het vriendenoor, of men komt altoos weer bij hetzelfde resultaat uit; er is een deel zelfkennis dat we met voorliefde zelven verworven hebben, maar ook een ander deel dat we zelven allicht verwaarloosd hadden, maar dat ons met harde lessen in de conscientie geleerd is door onzen God. Een verschil, dat dáárom veelal zoo sterk uitkomt, omdat we meest beginnen met dit conscientie-onderwijs niet alleen niet te zoeken, maar het zelfs niet te willen. en we er eerst in berusten en er ons bij neerleggen, als God het tegen onzen wil ons inprent.

En zoo blijft het bij meer dan één tot zijn dood toe, dat God hem aldoor die zelfkennis, het zij met eerbied gezegd, moet opdringen, en dat hij er niet aan wil; ja, dat hij, sterker nog, telkens en telkens het er weer op toelegt, om een deel van wat God hem aangaande zichzelven leerde, van zich te werpen, door het te vergeten.

Toch zijn er ook anderen, mannen en vrouwen, wien het in oprechtheid om heldere zelfkennis, of wilt ge, om de waarheid met opzicht tot hun eigen persoon te doen is. Nathanaels, die den vleier nooit lokken. maar verjagen, die het valsche beeld, dat ze van zichzelven in den spiegel zagen, haten, en die niet rusten kunnen eer ze zichzelven kennen zooals ze waarlijk bestaan en zijn. Bij hen is er, als God in de conscientie spreekt, een willig luisterend oor. Ze verstaan die les van God in de conscientie als een waarschuwing, en ze doen er hun profijt mee.

En voegt zich hier hoogere genade bij, dan gaat het nog verder; dan legt men niet alleen het oor willig te luisteren als God spreekt, maar dan *zoekt* men die les van God in de conscientie, en komt zoo tot de diepzinnige bede: „Behalve wat ik zelf zie en in mij ontdek, *leer Gij mij*, o, mijn God."

Nu vindt ge die twee deelen van onze kennis op elk gebied. Aldoor eenerzijds een deel dat we zelf opzamelen, en anderdeels kennisse die God ons toebrengt.

Zien is waarnemen, en gemeenlijk noemen we daarom dit eerste deel van onze kennis, de kennis die op waarneming gegrond is. Maar daarnaast staat een ander deel kennis, waartoe de mensch nooit uit zichzelf zou gekomen zijn, en die God hem onderwees.

Dat ziet ge aan de kennis der menschheid in het gemeen. Overal en alle eeuwen door neemt de mensch waar, doet ervaring op, onderzoekt, verrijkt zijn ondervinding, en komt zoodoende onder alle natiën tot zekere kennis van de natuur en van het leven, en doet met die kennis zijn winste.

Het éène volk toont daarbij scherper oog en fijner oor, hooger vindingrijkheid en meer volharding te hebben, en brengt het daarom in ontwikkeling verder; maar in hoofdzaak is en blijft al deze kennis gelijksoortig. Ze rust op wat de mensch ziet. Ze is gegrond op waarneming. Ze is door nadenken ontwikkeld.

Maar daarbij komt nu een heel andere kennis, die God rechtstreeks geeft, en dat wel op tweeërlei wijs. In de eerste plaats door onder een volk genieën te doen opstaan, en in de tweede plaats door ontdekkingen te schenken. Genieën toch zijn scheppingen van God, die Hij aan een volk geeft, en het is door deze geniale personen, dat onze menschelijke kennis verdiept en verrijkt is in een mate, zooals ze zonder die genieën nooit verrijkt of verdiept zou zijn.

En evenzoo staat het met de groote ontdekkingen, waarin altoos een mysterie is; ontdekkingen die, zonder dat men het eerst vermoedt, welhaast een geheel nieuw terrein van kennis voor ons ontsluiten, en die te danken zijn aan wat het ongeloof noemt het toeval, maar die wie gelooft in dank verklaart uit Goddelijk bestel.

Ook hier dus, behalve de kennis die wij menschen krijgen door wat we zien, een andere kennis die ons deel wordt, omdat God ze ons toont en leert.

Hier komt nu nog iets anders bij.

Als er in den mensch en in een volk een ideaal streven te bespeuren valt, is dat hooge bedoelen een der krachtigste drijfveeren, die naar waarheid en naar kennis uitdrijven.

Mist iemand dien idealen zin, dan kan er daarom wel dorst naar platte, stoffelijke kennis zijn, maar de kennis van

het hoogere in ons menschelijk leven laat hem koud en onverschillig. Een geldwolf is uitgeslapen in de kennis die hem woeker belooft; maar wat bekommert of bekreunt zulk een goudslaaf zich om de hoogere kennis van het edeler deel van ons menschelijk leven? Even weinig als de doove om de wondere scheppingen van een Bach, of een blinde om de kunstproducten van een Rafael of Rembrandt.

Dat gaat door bij een enkel persoon, het gaat ook door bij een volk.

Mist een volk dien idealen zin, dan verzinkt het in materialisme en in zingenot, en sluit zich af voor alle hooger leven. Het komt zelf niet verder en kan op andere natiën niet verrijkend inwerken. Ten deele gaat het zelfs achteruit. en trekt vaak andere volkeren in die inzinking mede.

Zelfs kan dit in de ééne eeuw bij hetzelfde volk van de andere eeuw verschillen. In de zestiende eeuw stond Nederland in idealen zin hoog, en heeft het bezielend op heel West-Europa gewerkt; in de achttiende eeuw daarentegen zonk het in en heeft in niets de andere natiën gezegend.

En dit nu, of zulk een ideale zin in een volk krachtig en bezielend werkt, hangt aan God.

Doet Hij den adem van zulk een hooger bedoelen over een volk uitgaan, dan begint het voor hooger doel te leven, en wordt verrijkt met de kennis van ons edeler aanzijn. Neemt Hij dien adem weg, dan verstompt het en gaat die edeler kennis te loor.

God kan een volk in idealen zin tot zich trekken en het iets van de warmte van zijn eigen Goddelijk leven meedeelen, maar Hij kan ook zich van een volk terugtrekken, het aan zich zelve en in een verkeerden zin overgeven, en onverbiddelijk boet het dan alle hooger en edeler kennis in.

En zoo komen we ook hier weer tot dezelfde uitkomst. Er is een deel van onze kennis, die we rondom ons ziende en waarnemend, in eigen macht hebben; maar er is ook een deel van menschelijke kennis, en wel een kennis van hooger en edeler orde, die God alleen zelf aan een volk leert.

Breng dit nu op uzelven, op de enkele personen terug, en ge voelt aanstonds, dat de kennis die God u toebrengt, volstrekt niet uitsluitend uit de conscientie opkomt, maar heel anders, en op veel breeder schaal nog, u toekomt, deels

uit Gods bestel, deels uit den band dien Hij aan uw geest wil aanleggen.

Ge moogt uit uw ouders geboren zijn, en veel van hen in uzelven terugvinden, toch blijft die u schiep de Heere, en is de formatie van uw persoon, met uw aanleg, uw inborst en uw overwegende neiging Zijn werk.

Is het alzoo, dat ge een dorst naar hooger kennis en een vatbaarheid voor edeler weten, in uzelven ontdekt, dan is de drijving, die daaruit geboren wordt, een drijving in u van Gods Geest, en verkrijgt ge de vrucht der kennis die u hierdoor toekomt, niet door uw waarneming, maar dank zij de hoogere aandrift die Hij in u wekt en gaande houdt.

Omstandigheden werken hiertoe evenzoo mede. U kan een vriend geschonken worden van hooger karakter die u optrekt; ge kunt ervaringen en ontmoetingen hebben, die u prikkelen tot hooger nadenken; er kan u plichtsbetrachting, bitter verdriet of hooge verantwoordelijkheid zijn opgelegd, die u ongemeen veel verder brengen; en wederom is het God alleen die dit alles voor u en over u gehengde.

Maar bovenal, ge kunt in u voelen opkomen een sterk trekken van God zelf, dat de Heere u geen rust laat, dat Hij u loswikkelt uit uw aardsche nietigheden, en u innerlijk op mystieke wijze vervult met een Goddelijke aandrijving, die u dwingt en noodzaakt om u te bekommeren om de hoogere dingen des levens, u daarin rijpen doet, en u telkens weer verrijkt.

En is dit zoo, dat zijt niet gij het, die uzelven aldus tot God hebt opgeheven, maar dan is het God die u aldus tot zich optrok. U wel, een ander niet alzoo. Waarom u en niet dien ander? Mysterie. Wij weten het niet.

Maar het feit blijft niettemin, dat ge ook alzoo de twee deelen van uw kennis bezit. Behalve wat ge dankt aan eigen zien en waarnemen, dat andere en hoogere, dat God u heeft geleerd.

Het rijkst ontplooit zich dit, indien er in uw ziel hooger genade werkt.

Niet alsof elk begenadigd kind van God reeds daarom tot zoo hooge kennis voortschreed. Ook hier is zeer onderscheidene bedeeling. Er zijn geloovigen, die bijna elk ver-

mogen missen om door te dringen in de mysteriën des hoogeren levens. Er zijn er die het mystiek doen langs den gevoelsweg, maar die in kennis arm blijven. Er zijn er ook, die wel rijke kennis verwerven van den weg der zaligheid, maar zonder dat de hoogere, edeler kennis van het menschelijk leven hun belang inboezemt. Maar er zijn er ook, en dat is het heerlijkste, die, warm van gevoel, mystiek rijk, en in kennisse der zaligheid van klaar en helder inzicht, nu bovendien tot die innerlijke ontplooiing komen, die hun kennisse tot de edeler deelen van ons menschelijk weten uitbreidt, en hen niet alleen diep-religieus, maar ook van hoog idealen zin doet zijn.

Dan staat zulk een op den top van den berg van Gods heiligheid. Een licht als bóven het licht der zon gaat aan zijn gezichteinder op. En zijn kennis wordt de kennis der volmaakten.

Doch juist dan is er het diepst besef van volstrekte afhankelijkheid en een dorst naar altoos meerdere kennis.

Een dorst, die zich in de bede van Gods kind uit, en het in heilig heimwee voor zijn God doet uitroepen:

O, mijn God, behalve wat ik zelf zie en ontdek, leer Gij mij, leer Gij mij altoos meer in uw heilige gemeenschap.

VIII. „GOD MIJN MAKER, DIE PSALMEN GEEFT IN DEN NACHT."

> Maar niemand zegt: Waar is God, mijn Maker, die de psalmen geeft in den nacht?
>
> Job. 35 : 10.

De nacht is en blijft in ons leven een mysterie.

Jarenlang, soms tot dertig en meer jarigen ouderdom, is de slaap voor verreweg de meeste kinderen der menschen niets anders dan een even uit het leven uitgaan om na zeven á acht uren in het leven terug te keeren. Als ze inslapen, wat ze meest onmiddellijk doen nadat ze het hoofd nederleggen, *zijn ze weg*, en als de wijzer op de

wijzerplaat zeg zeven uur verder staat, staan ze op en nemen weer aan het leven deel. Hoogstens hebben ze een enkel maal herinnering van een droombeeld dat door hun slaap schoof, maar overigens weten ze van niets. Die zeven uren die ze in onbewustheid nederlagen, zijn ongemerkt opgeteerd, zonder dat ze zelven het uit de herinnering op meer dan ten hoogste twee à drie uur schatten zouden.

Een derde deel van het leven wordt op die wijs feitelijk uit hun existentie weggenomen. Als ze dertig jaar zijn, hebben ze feitelijk maar twintig jaar geleefd, en zijn de tien overige jaren in den slaap verneveld.

Die slaap was daarom niet doelloos. Wie moede zich ter ruste begaf, staat met nieuwe kracht aangegord op, maar de slaper zelf is voor zijn eigen besef werkeloos geweest. Zijn denken, zijn gevoelen, zijn willen, zijn arbeid, het heeft alles stil gestaan. En er kan bijgevoegd, dat zoo volstrekte stilstand van leven de eigenlijke ordinantie van den nacht is, want zoolang de mensch kerngezond, in de volheid van zijn kracht en niet door zorgen beklemd is, slaapt hij, zoolang niets van buiten hem stoort, zóó en niet anders.

Waarom dit nu zoo verordend is, blijft het raadsel. Want of men al zegt, dat onze kracht na uren arbeids uitgeput raakt en dan rust vraagt om zich te herstellen, zegt niets. Dan toch rijst terstond die andere vraag: W a a r o m is er uitputting van kracht? God, onze Maker, naar wiens beeld we geschapen zijn, wordt nooit moede noch mat. De hemelsche heirschare der engelen slaapt niet. En ook van de gezaligden in het nieuw-Jerusalem lezen we, dat „aldaar geen nacht meer zijn zal". Op zichzelf is alzoo een wezen, dat zijn kracht n i e t gedurig uitput, en alzoo g e e n slaap behoeft, zeer wel denkbaar. Waarom God, onze Maker, voor ons een leven bestelde m e t gedurige uitputting van een door slaap te herstellen levenskracht, blijft alzoo een geheimnis.

Zonder doel en wijs bestel is ook deze ordinantie des Heeren stellig niet uitgegaan, maar niemand onzer doorgrondt het.

Een derde deel van onze existentie op aarde wordt in onbewustheid van het gekende leven afgetrokken, zonder dat we weten of verstaan waarom.

Of dan toch de Schrift niet betuigt, dat in den nacht onze nieren ons onderwijzen, en of niet reeds hierdoor de slaap een hoogere beteekenis erlangt?

Ongetwijfeld! Maar vooreerst kwam dit wel bij David zoo voor, maar grijpt dit volstrekt niet alzoo plaats bij gewone menschen. En ten anderen, ook al ware dit zoo, voor een geestelijke onderwijzing in het verborgen onzer ziel zou een telkens terugkeerende periode van zeven lange uren buiten alle evenredigheid vallen. Denk eens in, hoe lang de dag van 's morgens negen tot 's middags vier uur is. En toch, ook dat zijn maar zeven uren, en zulk een lange periode verslaapt ge op elk etmaal.

Wijziging komt daarin slechts door krankheid, door klemmende zorg of door ouderdom, drie oorzaken waardoor de slaap verkort of verstoord of uitgesteld wordt, en er een deel van den nacht buiten slaap doorworsteld wordt. En dan zeer zeker verkrijgt de nacht heel andere beduidenis, maar, helaas, juist daardoor dat de slaap òf niet gevat kan worden, òf te dikwijls gebroken, òf te vroeg beëindigd wordt.

Ook aan den droom in den slaap mag daarom niet alle beduidenis ontzegd worden. Er kunnen droomen zijn die zelfontdekkend werken. Er kunnen droomen zijn, waaruit een vruchtbare gedachte straks het leven meê ingaat. Er kunnen ook droomen zijn, die ons een oogenblik met onze dooden doen saâmleven, en die daarom een weemoedig genot schenken. Zelfs kan God de Heere zich van een droom bedienen, om ons iets te openbaren. Maar toch neemt dit alles niet weg, dat de meeste droomen ons ontsnapt zijn bij het ontwaken, en ook waar ze een herinnering achter lieten, niets dan vage, verdwijnende, verwarde beelden voor onzen geest doen voorbij zweven. De bede in den avondzang: Laat mij slapend op U wachten, en wees in den droom mijn lust! bepaalt niet dan uiterst zelden den inhoud onzer droomen.

Dat Gods Geest daarom, zonder dat wij er iets van merken, ook onderwijl we slapen op onzen geest inwerkt en ons innerlijk leven opbouwt, is daarom allerminst ontkend. Ook in dat opzicht verbergt het mysterie van ons nachtleven zeker machtige werkingen Gods. Maar ook hiermede kun-

nen wij niet rekenen, eenvoudig wijl het buiten ons bewustzijn omgaat. Soms moge bij het ontwaken een inzicht bij ons opkomen in moeilijke verwikkelingen, die ons den avond te voren verbijsterden, en wie God vreest zal daar God in zijn lied voor danken, maar ook dat is en blijft dan toch een onbegrepen werk Gods, waarop de psalmregel toepasselijk is: „Wij zien het, maar doorgronden 't niet."

Neen, bewuste beduidenis verkrijgt ons nachtelijk leven eerst, als krankheid, zorge of ouderdom ons den gewonen slaap komen verstoren, en het is dáárop dat ook de Schrift doelt, als ze zegt dat „in den nacht onze nieren ons onderwijzen," als de psalmist „in den nacht in zijn hart overleidt", Jesaja den Heere „met zijn ziel begeert in den nacht," en zoo ook als Job betuigt: „God is mijn Maker, die mij psalmen geeft in den nacht."

Doch juist hier ligt dan ook een leerschool, waarmede meer ernst moet worden gemaakt.

Slapeloosheid is een bang verschijnsel, dat heel den dag nawerkt, maar een kwaad, dat òf tot zonde wordt, òf tot heerlijkheid opleidt, al naar ons geloofsleven zulke slapelooze uren in den nacht doorbrengt.

Verleidt slapeloosheid u tot niets dan tot sombere, gemelijke klachte op den dag en tot een morrend u om en om wentelen op uw leger in den nacht, dan wordt ze u tot zonde. Wordt daarentegen zulk een ure van wakker liggen op uw leger gebruikt om uw gemeenschap met God te bevestigen, inniger te maken en te versterken, dan ligt er verheerlijking voor het innerlijk zielsleven in. Iets waar dan nog bijkomt, dat het vròom doorleven van zulk een slapeloosheid, medicijn tegen de slapeloosheid zelve is, terwijl juist de morrende onrust de slapeloosheid bestendigt.

Tegen God inworstelen in zulk een ure, stemt tot onrust en benauwdheid, en maakt dat de slaap steeds verder van u wijkt; terwijl omgekeerd het verkeeren met God in zulk een slapelooze ure u rust en kalmte aanbrengt en den slaap u doet naderen.

Toch is dit slechts een bijkomende vrucht; hoofdzaak is dat zulk een slapeloos nederliggen op uw leger, als vanzelf aangewezen is om in die ure uwen God te zoeken en

te maken dat wat de psalmist zong: „Maar 't is mij goed, mijn zalig lot, nabij te wezen bij mijn God," ook op uwe „uren zonder slaap" van toepassing worde.

Wat in het drukke leven ons gedurig van God aftrekt en vervreemdt, is de drukke bezigheid, is de veelheid van het gedruisch om ons heen, is het gedurig verkeer met ons toesprekende personen. Maar juist dat alles valt in die nachtelijke ure weg. De doodschheid om ons heen maakt dat het oog rust. De nachtelijke stilheid stelt ons oor buiten arbeid. Geen arbeid dringt of perst. Voor het jagen en drijven is kalmte in de plaats getreden. Er is niets dat ons aftrekt. Er is niemand die ons vermoeit of ophoudt. Juist alle voorwaarden zijn dus aanwezig om het stil gemoed in stilheid met zijn God te doen verkeeren. Meer dan eenige andere ure is het zulk een ure in den nacht, die ons als uitnoodigt om in Gods tente in te gaan. Er is in het nachtelijk uur iets van het plechtig stille van den Sabbath.

Ingeleid en ingeluid wordt die stilte door uw avondlectuur uit Gods Woord, en door het avondgebed, wanneer ge op de knieën uw ziel voor uw God hebt uitgestort. En nu rust ge, en is uw eenige strijd, om de zorgen en nooden, die ge uit den dag meê op uw leger bracht, óf van u te zetten, óf zoo in gemeenschap met uw God op te nemen, dat Hij ze draagt voor u.

Toch hebt gij hierover geen zeggenschap.

Het is toch niet genoeg dat gij zelf aan uw God wilt denken, en tot Hem naakt. Gemeenschap moet van beide zijden komen, en zoo uw God niet tegelijk tot u nadert, kunt gij zijn zielsinnige gemeenschap niet genieten.

Te denken: God staat altoos gereed, en op mij te wachten, zoodat het alleen van u zou afhangen of gij Hem ontmoeten wilt, is niet afhankelijk, niet vroom genoeg gedacht. Te denken aan God is nog niet zijn gemeenschap smaken. Gemeenschap is iets nog veel innigers, en zoo dikwijls u de gemeenschap met uw God ten deel valt, geschiedt u genade, wordt u een weldaad bewezen, en hebt ge daarvoor te danken. Het is niet dat gij dan zoo goed en zoo vroom zijt om wel u tot uw God te willen opheffen, maar het is dan zijn Goddelijk ontfermen dat tot u neder-

daalt, om u met de bevinding zijner nabijheid te verrijken en te zegenen.

Het is reeds zooveel gewonnen, als vóór het inslapen uw laatste bevinding een genieten van de teederheid des Heeren mag zijn, en als ge 's morgens bij het ontwaken weer uw eerste bewuste gewaarwording naar uw God voelt uitgaan. Dit went aan God, en bereidt voor op het heengaan in den nacht van het graf, om dán door niets meer in uw gemeenschap met uw God gestoord te worden.

In den nacht, op ons leger, als we niet slapen kunnen zijn we klein. Veel kleiner dan overdag als ons kleed ons siert, als ons woord onzen invloed doet gelden, als we strijden om onze plaats in het leven te winnen of te behouden, We liggen op ons leger en staan niet meer overeind. We zijn roerloos en bewegen ons niet. En juist die kleine, die nietige gestalte maakt ons voor de ontmoeting van onzen God geschikter.

En dan wordt onze God voor ons zoo groot. Dan voelen we wat het zegt, dat Hij onze Maker is. Dan treden zijn getrouwigheden voor ons. De armen der eeuwige ontferming ondervangen en omvatten ons. Vreugde verdrijft de droevige stemming der ziel; blijdschap de angstige zorge. We geraken in de stemming der aanbidding van Gods eeuwige liefde, en als dan zijn Geest ons inwendig aanraakt, dan rijst de toon des lofs ook uit ons binnenste op, en wordt het letterlijk aan ons waar gemaakt, dat God, onze Maker, ons psalmen geeft in den nacht!

IX. „IK ROEP, EN GIJ ANTWOORDT NIET."

> Mijn God, ik roep des daags, maar Gij antwoordt niet, en des nachts, en ik heb geene stilte.
>
> Psalm 22 : 3.

Geen antwoord te krijgen! als men aan de gesloten deur klopt, en er wordt niet opengedaan, maakt angstig.

Men klopt dan harder, al harder, en als het kloppen

niet helpt, gaat men roepen, luid en nog luider roepen; en als men dan toch niets hoort, en alles blijft stil, en er komt geen stem, geen geluid, geen ritseling, dan slaat vreeze om het hart, of er misschien iets gebeurd mocht zijn, ja, of aan het kind, aan den broeder, die we weten dat in het vertrek moet zijn, een ongeluk mocht zijn overkomen.

G e e n a n t w o o r d k r ij g e n! als men in nood en ellende zit, en de hulp inriep van zijn beschermer, en nu wachtte, aldoor wachtte op antwoord, en dat het toch niet kwam, hoe vaak deed het niet den levensmoed in moedeloosheid omslaan.

G e e n a n t w o o r d k r ij g e n! het maakt zoo onrustig, als men vreeze koestert of het met zijn kind, met zijn broeder op verren afstand wel goed gaat, en men schrijft, en schrijft nogmaals om bericht, en het bericht komt niet, en men telegrafeert antwoord betaald, en het antwoord komt toch niet.

G e e n a n t w o o r d k r ij g e n! het doet den schrik om het hart slaan, als een onzer ernstig krank op het ziekbed ligt, en we naderen zijn sponde, en we fluisteren eerst zacht, dan luider zijn naam, en het blijkt dat de kranke ons niet hoort.

G e e n a n t w o o r d k r ij g e n! het is zoo doodelijk angstig, als bij een mijnongeluk of bij zandverschuiving door putdelving, slachtoffers in mijn of put beklemd zitten, en men roept, roept aldoor, en luistert dan met ingespannen adem, of men iets hoort, en zie, het blijft alles stil, en er komt niets.

G e e n a n t w o o r d k r ij g e n! het greep zoo onrustwekkend aan, toen kortgeleden bij de geweldige ramp op Martinique, naar de plaats des onheils getelegrafeerd werd, om te hooren wat er gaande was, en er, hoe men ook aanhield, geen tik, geen taal, geen teeken terugkwam.

Ook de Baälsprofeten op den Karmel kenden dien angst, toen ze van den morgen tot den middag riepen: „o, Baäl, antwoord ons!" en ze opsprongen tegen het altaar en zich sneden met messen en staken met priemen, maar zie, „e r w a s g e e n s t e m e n g e e n a n t w o o r d e r." (1 Kon. 18 : 26). Angst vooral in het hart van den Baälprofeet, toen Elia van zijn kant ook riep: „Antwoord mij, Heere,

antwoord mij!" en toen Elia antwoord kreeg en het vuur vanboven de var aanstak.

En toch kreeg wie God liefhad niet altoos antwoord.

Lees het maar wat Asaf klaagt in Psalm 83: „O, God, zwijg niet, houd u niet als doof, en zijt niet stil o God!" Of ook hoe David schreit in psalm 28: „Tot U roep ik, Heere, mijn Rotssteen, houd U niet doof van mij af, opdat ik niet, als Gij u van mij stilhoudt, worde als die in den kuil nederdaalt."

Of wat nog sterker is, denk aan het Lamma Sabachtani van Golgotha, weerklank op de profetisch verdiepte klacht uit Psalm 22: „Mijn God, ik roep tot U des daags, maar Gij antwoordt niet, en des nachts, en ik heb geen stilte."

Hier nu is het verschil tusschen het niet onvrome kind der wereld en het vrome kind van God.

Van den man die geheel in de wereld opgaat, spreken we nu niet. Zulk een bidt ganschelijk niet, en roept veel min tot God, en verwacht nooit antwoord.

Maar zoo zijn alle kinderen der wereld niet.

Er zijn er ook, en niet zoo weinigen, die nog niet onvroom zijn. D. w. z. ze hechten nog wel aan eenigen vromen vorm. Ganschelijk gaven ze het bidden nog niet op. Meestal, het is zoo, dorre gewoontevorm. Aan tafel „een goed woord spreken," eer men de spijze neemt. een zoogenaamd „spreken", dat dan onveranderlijk in „fluisteren" bestaat. En 's avonds, eer ze zich ter ruste leggen, een geleerd dank- en bidgebed.

Toch verlevendigt zich dit soort gebed van den niet onvromen wereldling in dagen van bezorgdheid en in oogenblikken van angst, als een krankheid in huis ten doode dreigt te gaan, of harde tegenspoed de ziel klein maakt. Dan wordt het ook bij zulk een een bidden èn roepen. En als dan dat roepen niet baat, en het gevaar wordt toch niet afgewend, zoodat men geen antwoord krijgt, valt dof en loodzwaar hun zulk een doelloos gebleken gebed op het verbitterd gemoed terug.

Zoo heel anders als bij het vrome kind van God.

Het vrome kind van God zoekt zijn Vader. Het weet

bij ervaring dat het mogelijk is, om reeds hier op aarde met dien Vader in den hemel gemeenschap te hebben. De wezenlijk vrome kent bij eigen zielsbevinding „de verborgen omgang met zijn God." Hij weet wat het is, op zijn soms zoo harden levensweg „met zijn God te wandelen." En hij kent het bij zalige bevinding, dat bij dien verborgen omgang de gemeenschap een wederkeerige is, zoodat niet alleen hij zijn Vader zoekt, maar ook die Vader zich van zijn kind laat vinden.

Hij kan dan wel niet zeggen: Daar of daar is mijn God, maar toch voelt en ervaart hij dat zijn God nabij hem is. Hij kan niet bewijzen, dat zijn God hem toespreekt, en toch weet hij dat hij de stem van zijn God hoort. Hier is geen schijn maar wezen, geen zelfbedrog maar rijke werkelijkheid. En achter den goeden Herder gaat hij aan, vertroost door den staf en stok dien hij voor zich uit hoort.

Bij het niet onvrome kind der wereld bloote werktuigelijkheid; bij het vrome kind van God, heilige, volzalige mystiek.

Doch in deze heilige mystiek is een lijdenshistorie.

Niet slechts een enkel maal, maar gedurig komt het voor, dat de gemeenschap met zijn God voor het hart van Gods kind is afgebroken.

Vroeger had men geen voorstelling van zulk een onzichtbare gemeenschap. Thans wel, nu we over land en over zee gemeenschap oefenen met wie op duizenden en duizenden mijlen van ons af zijn; nu we op groote afstanden spreken kunnen met wie we niet zien, en dan stem terugkrijgen: nu men zelfs zoover vorderde, dat de telegraaf zonder draad gemeenschap gunt zonder eenig zichtbaar, tastbaar geleide. En nu verstaan we ook, hoe zulk een gemeenschap gestoord, gestuit en afgebroken kan zijn.

Welnu, het vrome kind van God bezit zulk een mystieke gemeenschap met zijn Vader in de hemelen. Een mystieke telegraaf, een mystieke telephoon, een mystieke gemeenschap zonder draad of eenig geleide. En zoo weinig als een neger onze telegraphische gemeenschap begrijpt, zoo weinig begrijpt het kind der wereld die geheimzinnige gemeenschap

van het kind van God met zijn Vader, die verre is en toch nabij.

Maar juist daarom geldt het voor hem, dat die gemeenschap gestoord kan zijn, soms zelfs afgebroken. Oogenblikken dat de ziel roept, dat de ziel God zoekt, dat het hart naar God uitgaat, en dat er toch niets terugkomt, dat er geen teeken van boven wordt gegeven, dat het is of God weg is, dat alles stil blijft, en er geen stem komt en geen antwoord.

Waarom God zich dan van zijn kind terugtrekt, kan gegist, maar nooit doorgrond. Alleen reeds het roepen van Jezus: „Mijn God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten" plaatst ons hier voor een ondoorgrondelijk mysterie.

Toch heeft gissen ook hier haar waardij.

Ge ontwaakt in den morgenstond, en uw eerste gedachte richt zich op het Eeuwige Wezen.

Nu schenkt u dit anders het zalig besef van Gods nabijheid, zoo, dat ge als aan de hand van uw God den dag tegengaat; maar zie, ditmaal is dat anders. Ge ontwaart niets. Er is geen aansluiting van uw hart aan den Eeuwige. En of ge al bidt, de gemeenschap komt niet. O, God, houd u niet als doof, waarom antwoordt Gij niet!

Ge voelt, zelfs in die verlatenheid werkt dan de vroomheid. want het gemis van de gemeenschap met uw God maakt u ongelukkig.

Nu zal dit er veelal aan liggen, dat er zondige trekkingen door uw hart gaan, verborgen zonden die de gemeenschap verstoren, of ook dat uw hart bekommerd is om velerlei dingen, en dat God uw Heere uit het centrum van uw zielsleven is verschoven. En dan doet het gemis u goed. Het brengt u tot zelfinkeering, en tot een weer verzamelen van uw hart tot de vreeze zijns Naams.

Ook het lichaam kan storend werken, dat pijn in hoofd of leden u drukt, en aan uw geest de vrije uiting belemmert of uw aandoenlijkheid vermindert, en ook dit noopt u, om de zorge voor de rust en de kalmte van uw lichamelijk leven vooral met het oog op uw God toch niet te verwaarloozen.

Maar soms zal toch het krijgen van geen antwoord zich

noch uit het één, noch uit het ander verklaren, als er niets is dat u aanklaagt of beschuldigt, en dat God zich toch aan u onttrekt.

Doch ook dan laat niet alle gissing naar de oorzaak ons in den steek.

Maar al te licht toch overschat het kind van God zijn vroomheid, raakt aan de liefde van zijn God gewoon, vergeet den afstand die hem van zijn God scheidt, en begint het als een vanzelfsheid, als iets dat zoo hoort te aanschouwen, dat hem die verborgen omgang met zijn God gegund wordt; soms zelfs als een bijzondere vroomheid, dat hij die gemeenschap zoekt.

En dit mag niet, dat zou gemeen maken wat heilige genade is en moet blijven. En nu leert zielservaring, dat juist het op vollen prijs schatten van die gemeenschap met onzen God door niets zoo gesterkt wordt als door tijdelijk gemis.

Als de ziel een tijdlang geen antwoord kreeg, en ten slotte komt er dan toch weer antwoord van haar God, dan juist vloeit er in het „eenzaam, maar met God gemeenzaam" nog inniger zaligheid, en baadt de ziel zich in de volheid van de liefde Gods.

X. „ZOEK MIJN AANGEZICHTE."

Mijn hart zegt tot U: Gij zegt: Zoek mijn aangezichte. Ik zoek uw aangezichte, o Heere.

Psalm 27 : 8.

Voor tijden was niets gewoner dan een vroom man, op zijn dagen gekomen, met lust en liefde te hooren verhalen, „hoe hij den Heere had leeren kennen."

Dat was toen de term, de zegswijs, de manier van uitdrukking: „toen en toen heb ik den Heere leeren kennen."

Later werd dit anders. Toen heette het: „Ik ben aan mijzelven zóó en zóó ontdekt," of „ik ben toen en toen bekeerd," of ook: „ik heb toen en toen mijn ziel aan Jezus

overgegeven," „ik heb in dien en dien weg mijn Heiland gevonden," of wat anderen term men koos, om weer te geven wat in de eigen ziel was omgegaan.

Nu heeft zeker elk van die zegswijzen haar eigen bekoring, maar kwalijk ontkend kan toch worden, dat de oude manier van zeggen: „Ik heb den Heere leeren kennen", in juistheid, diepte en innigheid niet voor de later gekozenen onderdoet.

Jezus zelf sprak het uit: „Dit is het eeuwige leven, dat ze U kennen," en bevestigde daarmeê slechts den klaagroep van den Profeet over deze verachtering in Israël, „dat er geen kennisse Gods in het land is".

En toch, men verhele het niet, heeft dat spreken van „ik heb den Heere leeren kennen", op den duur dáárom niet bevredigd, omdat het ongemerkt van zijn mystieken achtergrond werd losgemaakt en in uitwendige, verstandelijke, leerstellige kennis verzwakt werd.

Er zit in het „kennen van God" meer dan éene beteekenis. Zeker kent God niet, wie alle wetenschap derft omtrent zijn Wezen, Deugden en Werken. Evenmin kan iemand gezegd worden God te kennen, die Hem niet aanbidden leerde in zijn heilige Drievuldigheid. En ook mag bij de kennisse Gods nimmer de betuiging van onzen Heiland uit het oog worden verloren: „Niemand kent den Vader dan de Zoon, en wien het de Zoon wil openbaren"; een openbaring waaronder ongetwijfeld ook het licht te verstaan is, dat uit het Evangelie van Jezus Christus ons tegenstraalt.

Maar even grif als we dit toegeven, dient toch met klem en nadruk te worden volgehouden, dat hierin de kennisse van God niet opgaat; dat er in de kennisse Gods ook een geestelijke werkelijkheid ligt uitgesproken, die dieper gaat dan ons verstandelijk denken, en die de afgetrokkenheid van begrip en leerstelling slechts aanwendt als middel ter verheldering van ontvangen indrukken, zielsgewaarwordingen en innerlijke gebeurtenissen.

En juist dat laatste werd allengs vergeten. De kennisse Gods werd in het afgetrokkene gehouden. Zoo werd de kennisse Gods een in zich opnemen van formeele en leerstellige uiteenzettingen. En tenslotte waande hij in de kennisse Gods het verst te zijn voortgeschreden, die het

scherpzinnigst, het schranderst en het volledigst u een stuk dogmatiek over God wist uit te leggen.

Dat nu kon op den duur niet voldoen, en toen is de zielsbevinding van het genadeleven in een ander uiterste overgeslagen, en is de mystiek de religie geheel, of bijna geheel, in het verlossingswerk van Christus gaan zoeken, met natuurlijk hetgeen men daarvan op zich zelven vond toegepast.

Of dit winste was?

Ten deele ongetwijfeld. Veel beter nog een inwendig zielsbestaan dat zich warm verkwikt in het verlossingswerk en roemt in het wandelen op den weg der behoudenis, dan een soort Christendom dat enkel webben spint uit leerstellige fijnigheden.

Maar het hoogste is het daarom toch niet.

Hooger, veel hooger stond men oudtijds, toen men het „den Heere leeren kennen," nog beide én leerstellig én mystiek verstond. Immers op dit standpunt bleef God zelf het middenpunt, en kwam de religie (wat dan toch is en blijft de dienst van God) veel beter, veel vollediger, veel inniger tot haar recht.

Naar den beelde Gods geschapen, is het natuurlijk en noodzakelijk, dat we in onze verhouding tot God zooveel doenlijk gelijke gewaarwordingen hebben als bij onze verhouding van mensch tot mensch.

Er is een sprake in de natuur; er is een sprake die tot ons komt uit het dier, maar heel anders en veel rijker is de sprake die tot ons komt van den mensch, ook al zwijgt zijn stem.

Het gelaat, het aangezicht spreekt. Spreekt door geheel de uitdrukking, maar vooral door en uit het oog. Het oog is als een venster van het lichaam waardoor wij in iemands ziel inzien, en waardoor hij uit zijn ziel uitkomt, om ons aan te zien, te begluren, en toe te spreken.

Het overige van ons lichaam is, vergeleken bij ons gelaat, stom en wezenloos. Het is zoo: men toovert ook met de hand, en vooral zuidelijke volken hebben de gewoonte, elk woord met een beweging van de hand te versterken en te begeleiden, en ook is waar, dat bij zeer heftige gemoedsaandoeningen heel het lichaam zich verwringt en meêspreekt; maar dit alles neemt niet weg, dat hoe hooger de mensch

komt te staan, des te meer het overige liehaam in rust en kalmte blijft, om alleen het gelaat, het aangezicht te doen spreken, en juist daardoor aan het gelaat veel rijker en veel fijner uitdrukking te geven.

Een ruwe klant op de markt spreekt met handen en beenen; een vorst op de troon veel meer door den blik en de majesteit van het gelaat.

Vandaar kon het niet anders, of bij ons spreken over de verhouding waarin we tot God staan, moest wel „het aangezichte Gods" op den voorgrond treden, en in dat aangezichte Gods onderscheiden worden, wat uitgaat uit zijn mond, wat zich uit door zijn oog, en wat blaast in toorn en verbolgenheid uit zijn neus.

Mensch en mensch ontdekt zich in edeler zin door van aangezicht tot aangezicht te spreken, en zoo kon er ook van onzen omgang met God niet anders verklaard, dan dat dit het hoogste was, zoo ook wij onzen God van aangezicht tot aangezicht mochten ontmoeten.

Nu mag dit niet grof-zinnelijk worden verstaan, iets wat anders zeer voor de hand ligt, en er zelfs heengeleid heeft om God den Vader in de gestalte van een grijsaard af te beelden.

Bekend is het, hoe zelfs Mozes hier in feil verviel, en een oogenblik bad of hij Gods eigen aangezicht mocht aanschouwen. Een vermetele bede, die tot antwoord ontving: „Gij zoudt mijn aangezicht niet kunnen zien, want geen mensch zal Mij zien en leven."

Dit blijft alzoo uitgesloten. Nimmer zullen we van den heiligen God aardschelijk gedenken. De beeldspraak, die ons hier steunen moet, blijft in mystieke nevelen gehuld. Een zichtbaar gelaat vertoont alleen wat lichamelijk is, en God is een geest, bij Wien alzoo van lichamelijke trekken geen sprake kan zijn.

De zaak is deze.

Als wij iemand in het gelaat zien, zoo inzien, dat we ten slotte zijn innerlijk wezen grijpen, dan is het uitwendige gelaat voor ons slechts het middel geweest om tot de kennisse van zijn inwendig bestaan te geraken, en ten slotte kunnen we ons dan denken, dat al het uitwendige wegviel en

dat we toch de kennisse van zijn persoon konden overhouden.

Welnu, bij God den Heere is deze wijze van kennisneming een andere. Hier treedt het lichamelijk hulpmiddel niet tusschenbeide. Hier dringt onze geest rechtstreeks in het geestelijke Gods in, zoodra Gods Geest dringt in ons. Maar het resultaat is dan toch, dat we evenzoo, ja veel beter nog, een geestelijke kennisse van het bestaan, van het zijn, van het wezen Gods erlangen, en dat we, om die kennisse te verklaren, slechts de beeldspraak van het aangezicht gebruiken.

Hoofdzaak is maar, dat we niet langer ons vergenoegen met een begrip van God, met een wetenschap aangaande God, met een spreken over God, maar dat we met God zelven in aanraking zijn gekomen, dat we God zelven ontmoet hebben, dat Hij zich op en door onzen levensweg aan ons ontdekt heeft, en dat er een persoonlijke verhouding is ontstaan tusschen den levenden God en tusschen onze ziele.

Dat mystieke kennen van God vindt in de Schrift velerlei uitdrukking. We hooren gedurig van „Gods verborgen omgang," van „verkeeren in Gods tente," van „wandelen met God" en zooveel meer, en het Evangelie zelf verdiept dit tot de rijke, heerlijke gedachte, dat „de Vader komt en woning bij ons maakt"; — maar toch, de meest gebezigde term, om dat hoogere kennen van God uit te drukken, wordt ontleend aan het „aangezichte Gods."

Van Mozes, den man Gods, staat dit als het hoogste, het hem van alle profeten onderscheidende opgeteekend, dat God „tot Mozes sprak aangezicht tot aangezicht, gelijk een man met zijn vriend spreekt."

Wat aangezicht hier beteekent, wijst zich aan.

Als dan ook de Schrift ons de betuiging des Heeren brengt: Zoek mijn aangezichte, schuilt hierin een diepe zin.

Men kan iemand uit de verte waarnemen, men kan van iemand hooren, en merken dat hij er is, maar zonder nog tot hem te zijn gegaan, zonder nog zich voor hem geplaatst te hebben, zonder zich nog tegenover hem te hebben gevoeld, en zonder nog zich zóó tegenover hem te hebben bevonden, dat hij ons aanzag en wij hem.

En zoo is er ook in het leven van Gods kind een oogenblik, dat hij drang en behoefte gevoelt niet te rusten, eer

hij zijn God vindt; eer hij, na Hem gevonden te hebben, zich voor Hem gesteld heeft; en nu, voor hem staande, zijn aangezicht zoekt; en van dat zoeken van zijn aangezicht niet kan aflaten, eer hij Gods oog ontmoet heeft en in dat ontmoeten de aangrijpende gewaarwording ontving, dat God hem in de ziel zag en hij God in zijn Genadeoog. En eerst wanneer het daartoe kwam, ontsluit zich het mysterie der genade.

XI. „MIJN EENZAME."

Red mijne ziel van het zwaard, mijne eenzame van het geweld des honds.
Psalm 22 : 21.

De eenzaamheid kan maatstaf zijn, zoo ge let op de uitwerking die ze heeft op iemands gemoed.

Het sterkst komt dit uit bij een klein kindeke, dat in de eenzaamheid bang wordt en vanzelf gaat schreien. Maar zij het ook minder sterk, toch teekent het zoeken of mijden der eenzaamheid zich ook bij veel volwassenen scherp genoeg af, om uit hun minnen of mijden van de eenzaamheid iets omtrent hun karakter af te leiden.

Of is het niet zoo, dat er zijn, die als ze slechts even kunnen, alle drukkere omgeving vlieden, om zich in de eenzaamheid bijna te verschuilen; en dat er omgekeerd anderen zijn, die in de eenzaamheid zich beklemd gevoelen, en eerst weer op hun dreef komen, als ze met anderen saâm zijn.

Naar drieërlei kant teekent dit zich af.

Het duidelijkst al naar het hart koos bij den tweesprong van goed of kwaad. Om het kwaad te doen schuilt en verbergt men zich. In den nacht werkt de booze. Maar als het kwaad gedaan is en de conscientie klopt, werkt de eenzaamheid benauwend, en zoekt men afleiding in anderer bijzijn.

Minder teekenend, maar toch kennelijk genoeg, komt het minnen of mijden van de eenzaamheid uit in het verschil

tusschen zinniger of bedrijviger aanleg. De een leeft meer inwendig, zint en peinst en voelt diep; de ander leeft uitwendig, draaft en slaaft en houdt er van zijn druk en bezig zijn aan anderen te toonen. Zelfs bij geheele volken teekent zich dit onderscheid. Bij het éene volk leeft men binnenshuis, bij het andere, als het even kan op straat; een onderscheid veelal door klimaat en natuur nog verscherpt.

En eindelijk in de derde plaats scheidt zich dat zoeken of schuwen van de eenzaamheid af in het bewustzijn van bezit òf van gemis aan kracht. Verlegen, onhandige, innerlijk laffe naturen zijn schier bang om in gezelschap te komen en trekken zich met neergeslagen oogen terug; en omgekeerd, wie flink, krachtig en met moed bezield is, houdt ervan zijn stem in anderer oor te doen weerklinken en met eigen oor anderer stem op te vangen.

Het is zoo, er komt nog meer bij. De eenzaamheid is gemind door den man van studie; ze lacht den oude van dagen meer dan den man in zijns levens kracht toe; en ook wie zwak van hoofd is of overgevoelig van zenuwen, huivert terug voor te veel drukte om zich heen; doch dit alles komt voort uit bijkomende oorzaken, en is geen maatstaf voor karakter of zielsbestaan.

En juist in verband met dat laatste nu treft het, dat de Psalmist tot tweemaal toe, èn in den lijdenspsalm van het geprofeteerde Golgotha, èn in het klaaglied van Psalm 35 zijn ziel zelve de eenzame noemt: „Red mijn ziel van het zwaard, mijn eenzame van het geweld des honds," in Psalm 22 : 21; en bijna gelijkluidend in Ps. 35 : 17: „Breng mijn ziel weder van hunlieder verwoestingen, mijne eenzame van de jonge leeuwen."

Uw ziel is: uw eenzame.

Dit spreekt de kostelijkheid uwer ziel uit. Voor een ouderpaar dat slechts één kind heeft, is dit eenzame kind dierbaarder dan een uit een zevental waarin een ander mag roemen. Sterft dit eenzame kind, dan sterft het geslacht uit en is de levenslijn van dat ouderpaar afgesneden.

Toegepast op de ziel staat uw ziel tegenover uw goed,

tegenover uw lichaam. Hoe ge ook gehecht zijt aan uw goed, voor dat goed, ging het teloor, is ander goed te verwerven, en al zinkt eens uw lichaam in de groeve weg, straks kunt ge verrijzen in het verheerlijkte lichaam in de glorie van uw Heiland.

Maar zoo is het met uw ziel niet. Uw ziel is uw eenzame. Ze kan niet vervangen worden. Gaat ze verloren, dan blijft ze verloren eeuwiglijk. En dat is het waarom Jezus ons zoo zieldoordringend waarschuwde: Vreest niet voor wie het lichaam doodt, maar vreest veeleer hem die uw ziel kan verderven, ja, zeg ik u, vreest dien.

Alle verlies is te herstellen, alleen het verlies van „uw eenzame" niet.

En daarom scheidt zich het bewustzijn van uw ik hier van uw ziel af. Gij, menschenkind, die uzelven beschouwt, die over uzelven nadenkt, gij vindt om u die drukke, bezige wereld, gij vindt om u het bouwvallige, zienlijke lichaam, dat groeit en bloeit of krank is en verkwijnt. Maar ge hebt nog iets anders in u, verborgen in uw inwendig wezen, en dat verborgene, dat „eenzame" daarbinnen schuilende, dat is uw ziel, „uw eenzame," die ge zult liefhebben, en die ge eens bij uw sterven aan uw God in eere en heiligheid zult teruggeven, omdat ge die ziel van Hem en van Hem alleen ontvingt.

Doch juist daaruit ontwikkelt zich dan ook het besef, dat uw ziel eenzaam in uw binnenste verkeert.

Zeker, uw ziel is genaakbaar voor de wereld en de wereld is genaakbaar voor uw ziel.

Ge ontvingt zintuigen van uw God, die, als zoo vele vensters, u in de wereld doen uitzien en met die wereld gemeenschap doen hebben. Ge hebt een gevoel en een medegevoel van uw God ontvangen, waardoor gij ook al is niemand bij u, met anderen meêleven kunt, met anderen kunt jubelen op verren afstand, en zoo ook om anderer leed kunt lijden. Ge hebt van uw God de sprake ontvangen, waardoor uw ziel zich kan uitspreken, en anderer ziel zich kan uitspreken voor uw oor. Die sprake is allengs in schrift geboekstaafd, en dank zij die heerlijke uitvinding, die onze God ons schonk, kan uw ziel gemeenschap hebben met het

voorgeslacht dat wegstierf, of met tijdgenooten die ge nooit hebt ontmoet. Ge hebt, niet het minst in u, een besef en wetenschap van een hoogere wereld daarboven, die het u kan maken, alsof de engelen Gods op u nederdaalden en van u opklommen. En wat het allerhoogste is, ge hebt voor uw ziel een poorte in uw hart, waardoor God tot uw ziel kan naderen, en uw ziel kan uitgaan tot uw God.

Maar niettemin blijft bij dit alles uw ziel zelve van die wereld, van die natuur, van die engelen en van uw God onderscheiden, en in zekeren zin afgescheiden; en zoo nu op zichzelve genomen, is uw ziel in u uw eenzame, die iets is en iets heeft, wat eenig en alleenlijk het hare blijft, en ten opzichte waarvan de eenzaamheid daarbinnen nooit kan verbroken worden.

Tweeërlei nu valt hier voor.

Of de ziel is te eenzaam, óf wel de ziel is in haar eenzaamheid te weinig aan u zelve bekend.

Te eenzaam is uw ziel in u, als ge verlaten wordt door wat u steunen en u verzellen moet. En dat is die eenzaamheid der droefenisse en der verlatenheid, die drukt en benauwt.

Uw ziel is aangelegd op sympathie, op medeleven, op het winnen en geven van vertrouwen, op het zijn van mensch onder menschen, en op het uitslaan van de vleugelen in een sfeer van vrede en geluk.

En als die u niet ten deel valt, als haat u afstoot en laster u vervolgt, insteê dat liefde u trekt en sympathie u verkwikken zou, dan trekt uw ziel zich schril en huiverend in zichzelve terug, en kan zich niet uitstorten en niet uitspreken, en kwijnt in zichzelve opgesloten, in weemoed en verdriet.

Of ook als het geluk des levens u ontvliedt, en zorge u hart toenijpt, en slag op slag u treft, en de gezichtseinder zich steeds meer om u toetrekt, dat het uitzicht zich verdonkert en de ster der hope zich achter steeds dikker wolken terugtrekt, — dan wordt uw ziel in drukkende verlatenheid op zichzelve teruggeworpen, en hijgt uw eenzame ziel naar lucht, en doet Satan soms tot de gedachte aan zelfmoord in u sluipen.

Maar evengoed als de ziel benepen en benauwd kan worden door te bange eenzaamheid, evenzoo kan uw ziel schade lijden zoo haar eenzaamheid niet door u op waarde wordt geschat, het gewoon gevolg van een oppervlakkig, onnadenkend, aan allen ernst gespeend bestaan.

Dan wordt de ziel nooit in haar eigen, eenzaam, zelfstandig bestaan gekend noch geëerd. Dan moet het rustelooze afleiding en altoos verstrooiing zijn. Nooit een inkeeren in zich zelf, nimmer een saâmvoegen van zijn ziel tot stille gedachten, nooit een zoeken van uw ziel om uw ziel zelve, maar de ziel altoos gejaagd, aldoor dienende haar omgeving en nooit tot ruste, innerlijken vree en zelfonderzoek komend.

En zoo ziet ge feitelijk in de wereld om u heen de kinderen der menschen in tweeërlei strooming uiteengaan. Eenerzijds de ellendigen en bedrukten van ziel in innerlijke eenzaamheid verkwijnend, en anderzijds de lachende, altoos bezige, drukke en zich veruitwendigende menigte, die noch ooit de eenzaamheid zoekt, noch ooit der eigen ziel in haar eenzaamheid gedenkt.

Tegen dat te veel en tegen dat te weinig in de eenzaamheid der ziel nu is ons slechts één medicijn geboden, en dat medicijn is het inkomen in de eenzaamheid onzer ziel van de gemeenschap onzes Gods.

Ook in onze ziel is een heilige der heiligen, een heilige en een voorhof.

De wereld nu komt nooit nader tot onze ziel dan in den voorhof. Daar blijft ze staan, en van hetgeen dieper in onze ziel ligt, merkt en verstaat ze niets.

Dieper door dringt intieme, geestelijke vriendschap. Een kleine kring van enkelen om ons heen, die ons beter verstaan, helderder doorgronden, en daardoor zooveel inniger steunen en vertroosten kunnen. Maar toch, tot in het heilige der heiligen dringen ook zij niet door. Nog altoos blijft er een diepe achtergrond over, waar ook zij niet binnen komen, en waar de ziel in u geheel *eenzaam* blijft.

Er is er maar Een, die ook in dat heiligste en intiemste van onze ziel kan binnendringen, en dat is God de Heere door zijn Heiligen Geest.

En daarom is Hij het alleen, die onze eenzaamheid in ons ten volle breken kan, om te troosten wie als met banden des doods bekneld is, en om de ziel te redden van wie in de wereld zich zelven verstrooide.

XII. „GOD SCHIEP DEN MENSCH NAAR ZIJN BEELD."

En God schiep den mensch naar zijnen beelde, naar den beelde Gods schiep Hij hem. Man en vrouw schiep Hij ze.

Gen. 1 : 27.

Uit uw schepping naar Gods beeld vloeit ook voor u alle ware religie, alle echte vroomheid, alle wezenlijk Godzalig bestaan.

Zoover zijt ge toch, dat ge, de melk die der kinderkens is nu te boven gekomen, teert op vaste spijs. Ge verstaat dus nu, dat een roepen tot God en een loopen in het pad zijner inzettingen, uw bestaan zelf nog niet vroom, religieus en Godzalig maakt, en dat het heilgeheim eerst in Zijn verborgen omvang omsluierd wordt, als het tot gemeenschap met het Eeuwige Wezen komt, en ge in het verborgene zijner vleugelen vernacht.

Ook de meer uitwendige vorm van aanbidding is daarom niet van alle waarde ontbloot. Aanvankelijk is dat meer uitwendige zelfs het eenig denkbare; en al bouwt het niet voor den hemel, voor het leven hier oefent die uitwendige vorm van godsdienst toch op duizenden en duizenden een saambindende kracht, die de ontbinding der maatschappij tegenhoudt.

Maar de plant der echte Godsvrucht ontgroeit ten leste aan dit uitwendige, en vaart voort, gelijk de apostel het noemt, tot de volmaaktheid. Ze komt tot een bloeien in den eigen glans van Gods majesteit. Ze wordt door de eigen uitstraling van zijn gloed gekoesterd en door den dauw van boven nat gemaakt.

Zoo komt het tot een persoonlijk kennen van den HEERE, gelijk een man zijn broeder kent. Tot een verkeeren van uw ziel in de Tente des Heeren, en tot een inkeeren van den Heilige in den tempel van uw hart.

Hierop moet telkens opnieuw nadruk gelegd.

Alle vorm van godsdienst kan wisselen en vergaan, maar wat onder alle hemelstreek gelijk blijft, en tot in uw sterven niet afneemt, maar in kracht wint, is het Godzalig saâmleven van uw ziel met uw Vader in de hemelen, dat ge met uw God u ter ruste begeeft, bij het krieken van den dageraad Hem terugvindt, en achter Hem als uw goede Herder aanwandelt heel uw pelgrimspad hier beneên.

Ook is hierin alleen de intiemere gemeenschap der heiligen.

Zeker, het bindt u aan anderen, zoo ge ontwaart, dat ze één met u in het belijden zijn, zoo ge met hen tot één kerk behoort, zoo ge met hen één brood breekt en één wijn plengt.

Maar toch, sâam de groote reis naar de zalen des eeuwigen Lichts ondernemen, dat doet ge het liefst met hen, die, onder wat vorm ook, zich van ziel tot ziel aan u openbaarden als levende in de gemeenschap van heiligen omgang met den levenden God.

En dit nu gaat terug tot op uw schepping.

D i t is bedoeld, dat uw wezenlijke religie, ja de mogelijklijkheid van echte Godzaligheid voor u en voor elk kind van God, eeniglijk opkomt daaruit, dat ge geschapen zijt naar Gods beeld en naar de gelijkenisse van God Almachtig.

Dat ge in zonde ontvangen en in zonde geboren zijt, verandert hieraan niets. Echte religie bestaat zonder wedergeboorte niet, en in de wedergeboorte leeft de grondtrek van uw geschapen zijn naar Gods beeld weer op.

Uw geboren zijn in zonde kan hier alzoo geheel buiten het geding blijven. Het komt hier op de bewuste, op de wezenlijke gemeenschap met uw Vader in de hemelen aan. En die gemeenschap nu rust in de noodzakelijke overeenstemming, die vanzelf bestaat tusschen het oorspronkelijke en tusschen datgene, wat het beeld van het oorspronkelijke vertoont.

Die saâmhoorigheid van het o o r s p r o n k e l i j k e en van

het b e e l d voelt en tast ge onmiddellijk. Iets kan geen beeld zijn, dragen of vertoonen, tenzij het een band hebbe aan het oorspronkelijke waarvan het een beeld is.

Het is het geval van een portret of afbeeldsel. Is het portret goed, dan is het wat het is, omdat zóó het wezen is, waarvan het afbeeldsel werd.

Zelfs voelt ge dit bij een photographie nog sterker dan bij een geschilderd portret of een uit marmer gehouwen beeld.

Bij een geschilderd portret toch, of bij een buste, komt de schilder of beeldhouwer als derde tusschen u en uw beeld in. Maar niet alzoo bij een photo. Dan zijt gij het zelf, die door de lichtwerking op de gevoelige plaat, uw eigen beeld schept, en die trekken naar uw beeld vormt.

En wat nu op die wijs uw eigen persoon in de photo maakt, is nog niets anders dan een uiterst zwak gelijkvormig iets, dat slechts van verre gelijkt op wat God deed, toen Hij sprak: Laat ons menschen maken naar onze gelijkenis, en den mensch naar zijn beeld schiep.

Alleen met „zijns gelijke" heeft men inniger gemeenschap.

Er is ook een meer verwijderde gemeenschap. Zoo voelt een ontvankelijk gemoed, als de lente ontluikt, gemeenschap met de natuur, in haar nameloos schoon. Die gemeenschap is teederder met de wereld van plant en bloem en ooft, dan met het starrenheir aan het firmament. En nòg gevoeliger wordt die gemeenschap met de wereld der dieren, en onder die dieren met het paard dat ge berijdt, met den hond die u toeblaft en tot u opspringt, met de leeuwrik die u zijn morgenlied zingt met trillenden slag.

Maar toch, bij berg en stroom, bij maan en star, bij bloem en huisdier blijft het altoos een gemeenschap op een afstand. Hoe veelzeggend en veel-uitdrukkend een trouw dier u ook kan aanzien, ge verstaat zijn leven niet, want zijns is een ander leven dan het uwe. En tot wezenlijke gemeenschap komt het eerst, als ge aansluiting krijgt aan een m e n s c h.

„Wie van de menschen verstaat wat des menschen is, dan de geest des menschen die in hem is?" vraagt Paulus aan de Corinthiërs, en zoo is het. Alleen wie mensch is,

kan een mensch verstaan, en hoe meer mensch ge zelf zijt, des te beter zult ge het echt menschelijke in anderen begrijpen.

Maar ook hier met verschil.

Hoe gelijker ge zijt, hoe meer ge over en weder eenzelfde beeld, eenzelfde gelijkenisse vertoont, des te inniger zal de gemeenschap zijn. Een landgenoot staat u nader dan een vreemde. Een van hetzelfde geslacht, van gelijk bedrijf, van gelijke levenspositie, van gelijksoortig levenslot en levenservaring, staat u nader dan een die in dat alles van u verschilt.

Alleen het gelijke verstaat onder menschen elkaâr volkomen.

Toen dus God de Heere sprak: „Laat ons wezens scheppen naar ons beeld en naar onze gelijkenis", lag hierin vanzelf de Goddelijke intentie uitgesproken, om wezens te scheppen die bekwaam zouden zijn om met God gemeenschap te oefenen, en die vatbaar zijn zouden om zijn heerlijke gemeenschap te ontvangen. En is het nu alzoo, dat in deze wederkeerige gemeenschap de echte, de hooge, de heerlijke religie bestaat, dan volgt hieruit, dat God, toen Hij een wezen naar zijn gelijkenis schiep, daarmeê tevens de religie schiep.

In de schepping der natuur verheerlijkte God zijn almachtigheid, en hoe meer in die natuur het eerst chaötische leven zich verfijnde, tot het geklater der wateren opklom tot den slag van den nachtegaal, hoe majestueuzer die almachtigheid des Heeren Heeren zich in luister openbaarde. De gansche aarde is van zijn heerlijkheid vol.

Maar in dat alles ontstond voor God nog geen zelfbewuste en beantwoorde gemeenschap met zijn schepping.

God stond boven de natuur, en de natuur was aan Zijn majesteit onderworpen, maar in die natuur was geen begrijpen, geen kennen, geen verstaan van God, en uit die natuur klom geen toon van dank, van aanbidding en van gemeenschap op, die naar God terugging.

Er was Macht; wat er nog niet trilde was de gemeenschap der Liefde.

En ook dit begeerde de Heilige. Zijn schepping moest Hem, Hij zijn schepping toespreken. Er moest innige, ver-

borgen gemeenschap, wederkeerige gemeenschap met zijn schepping komen. Kennend, minnend, zoekend, wilde de Eeuwige Vader gekend, gemind, gezocht zijn. De vlam der religie moest zijn schepping innerlijk doorglansen, gelijk zijn zon het aardrijk doorglansde in de sfeer der uitwendigheid.

En dit nu kon niet, dit was noch denkbaar, noch mogelijk, tenzij Hij een wezen schiep naar zijn eigen beeld, en naar zijn eigen gelijkenis, een wezen dat van Gods geslacht zou zijn, zijn kind zou wezen, en aan Hem als Vader zou kleven.

Een wezen, peilloos diep van de oneindige Majesteit gescheiden en onderscheiden, en toch, in het eigen leven zijn leven gevoelende en kennende, als een vriend met zijn broeder zóó met zijn God verkeerende, ingeleid en ingewijd in zijn heiligverborgen omgang.

Zoo is uw religie niet om u, maar om God, in uw schepping zelve naar den beelde Gods, gefundeerd.

Uw ernstig inleven in de verborgen gemeenschap met uw God is het doel verwezenlijken, dat in uw schepping naar den beelde Gods gesteld is.

Want het is wel zoo, dat dit hoog bestel u onuitsprekelijk rijk, gelukkig en zalig maakt, u zalft tot priester en koning, u doopt tot Gods kind, en u adelt als een prinselijk schepsel in het heiligdom; maar toch, ge faalt en feilt, zoo dát u de wortel der zaak blijft.

Eerst in rang en orde is ook hier, niet, wat u zaligt, maar wat uw God zijn doel doet bereiken; en dat doel is en blijft, dat Hij gekend, gemind, gezocht en aangebeden wil zijn; dat Hem de bewuste, de aanbiddende gemeenschap uit zijn schepping moet tegenkomen; dat Hij niet maar groot, maar als groot gekend, geloofd en gemind wil zijn.

Daartoe nu schiep Hij den mensch. Daartoe schiep Hij ook u. En daartoe schiep Hij ook u naar zijn beeld en naar zijn gelijkenis.

XIII. „MIJNER NIET GEWILD."

> Maar mijn volk heeft mijne stemme niet gehoord; en Israël heeft mijner niet gewild.
>
> Psalm 81 : 12.

Het nieuwe heidendom, dat in breeden kring opkomt, is op één punt heel anders dan het heidendom, waartegen profeten en apostelen den strijd aanbonden: het heeft geen afgoden.

Overdrachtelijk wel. Zoo zegt men volkomen terecht, dat een moeder een afgod van haar kind maakt, een vrouw van haar man. Zoo eert de een zijn afgod in de kunst en de ander in Mammon. Maar hoe gemeen het gebruik ook zij om op die wijze in overdrachtelijken zin van een afgod te spreken, toch is dit alles heel iets anders dan de eigenlijke afgoderij, die zichtbare afgoden in beeld uitstalt, voor de afgoden tempels en pagoden sticht, ter eere van die afgoden priesters instelt, offeranden branden laat en festijnen verordent.

Het oude heidendom met zijn zichtbare en waarneembare afgoderij was persoonlijk; het thans opkomende heidendom zweeft in vage bekoringen.

Wel hebben zich in Parijs en Londen, en naar men zegt ook in New-York, reeds kleine kringen gevormd van mannen en vrouwen die in een heidensche kapel of pagode saamkomen, en voor een daar opgezet afgodsbeeldje knielen en gebeden prevelen, maar het zijn niet deze lieden die onder ons de heidensche beweging leiden. Deze soort offeraars zijn meest personen, die een stuk van hun leven in heidensch-Aziatische landen hebben doorgebracht, en nu in Europa nabootsen wat ze in Azië hebben gezien, en waaraan ze in Azië meededen. Dat is en blijft een kleine olievlam op de breede wateren, die voor de groote beweging der geesten ganschelijk zonder beteekenis is. De echt-heidensche beweging daarentegen wordt gedreven door een geheel onpersoonlijk voorwerp, denkt er niet aan afgodsbeelden op te richten en ziet op de eigenlijke afgoderij, gelijk die nog in Indië, China en Japan gekend wordt, even laatdunkend als spotziek neer.

Wat deze nieuwe heidensche beweging drijft, is tweeërlei. Ontkennenderwijs de loochening van een persoonlijk levend God, en stellenderwijs het dwepen hetzij met vage idealen, hetzij met zingenot en geld.

Juist dit maakt den strijd tegen dit nieuw-opkomend heidendom zooveel pijnlijker en moeilijker dan de strijd dien profeten en apostelen tegen het afgodisch heidendom voerden.

Oudtijds stond naam tegenover naam, persoon tegenover persoon, beeld tegenover beeld.

Niet Baäl, maar Jehovah.

Niet Jupiter, maar de Heere der Heirscharen.

En zoo ook niet het beeld der groote Diana, maar Christus het beeld des onzienlijken Gods.

Zoo dwong het persoonlijk karakter dat het heidendom aan de zichtbare afgoderij ontleende, om er een even persoonlijk voorwerp van zijn aanbidding tegenover te stellen. Het was Sion tegenover Basan, Jerusalem tegenover Gerizim, priester tegenover priester, en zoo ook God, de levende God, het eeuwig en aanbiddelijk Wezen tegenover Moloch en Baäl.

Vandaar de spot tegen de afgoden. Ooren hebben ze maar hooren niet, oogen maar zien niet, een mond maar spreken niet. Dat die ze gemaakt hebben hun gelijk worden. En gij, Israël, verheug gij u in den Heere.

Maar thans ontgaat ons dit.

Men dweept met humaniteit, men ijvert voor kunst, men voelt aandrift en liefde voor hooge levensvormen, of ook men jaagt zingenot en weelde na en gehoorzaamt aan den prikkel van den hartstocht.

En dit nu juist heeft bij terugslag het droef gevolg, dat ook de anders nog trouwe Christenen zich van het persoonlijke in den levenden God veel te veel losmaken, en op hun beurt dwepen gaan met de schoone denkbeelden van liefde en barmhartigheid, van vrede en hooger heil, maar zonder meer zoo diep die persoonlijke gemeenschap met den persoonlijk levenden God te gevoelen, waarin juist de kracht en de sterkte van het geloof onzer vaderen lag.

Natuurlijk is het volkomen waar, dat het onsterfelijke ideaal van liefde en ontferming, niet anders zegt dan de onder woorden gebrachte uitdrukking van het Wezen onzes

Gods; maar de fout is, dat men in plaats van te belijden: God is de liefde, of ook de liefde is God, zich een denkbeeld van liefde vormt, dat denkbeeld toespitst in een ideaal, en nu God zelf, den levenden God achter dat denkbeeld, achter dat ideaal schuil laat gaan, en nu dweept met die schepping van zijn eigen gedachte, en van den levenden God vervreemdt.

Nader toegepast op den Christus, komt ge tot hetzelfde resultaat.

Tegenover het beeld van een afgod heeft God het beeld van zich zelven gesteld in zijn eeniggeboren Zoon, gelijk de Christus in het vleesch geopenbaard is.

Daarmee was het denkbeeld teruggedrongen, het ideaal naar achteren geschoven, en op den voorgrond staat nu klaar en helder de Christus, het vleeschgeworden Woord.

Al de geestdrift, waarmee het Christendom de wereld is ingedragen, kwam dan ook voort uit dat hemelsbreed onderscheid.

Bij de wijsgeeren van Griekenland en Rome een dwepen met schoone idealen, maar bij de apostelen de hartstochtelijke liefde voor den levenden Christus, het tastbaar beeld van den levenden God.

Het is die persoonlijke geloofsverkleefdheid aan den levenden Christus in eigen persoon, waarin het geheim van hun kracht school. Het is een liefde van hart tot hart, waardoor de toenmalige wereld overwonnen is. Het is de liefde en verkleefdheid aan den Middelaar Gods en der menschen, die het heidendom ten val heeft gebracht.

Als Thomas zijn vinger steekt in de wonde, en dan neerknielt en uitroept: Mijn Heere en mijn God! openbaart zich al de kracht van het persoonlijk aanbidden van God in Christus, waardoor de kerk van Christus werd wat ze is.

Maar ook dat gaat te loor.

Eerst werd het verzwakt door een sentimenteel zich vastklemmen aan den Christus als mensch, waarbij God zoo al niet vergeten, dan toch verdonkerd werd in zijn majesteit.

En nu is men zelfs onder Christenen reeds zoover, dat men den persoon van Christus terugdringend, ook in den Christus een ideaal gaat minnen, om straks sterker band

aan dit ideaal dan aan den persoon van den Christus zelven te kennen.

De bewondering van het ideaal breekt af het geloof.

Dit nu is de klacht des Heeren in Asafs lied: Ze hebben Mijner niet gewild.

Persoonlijker is het niet uit te drukken.

Ze hebben mijn schepping lief, ze genieten van de wereld die Ik tot aanzijn riep, ze bewonderen de wijsheid die Ik als licht in de duisternis liet schijnen, ze dwepen met de liefde en de ontferming, waarvoor Ik het gevoel van hun hart deed ontgloeien, maar Mij verlaten ze, Mij zien ze voorbij, om Mij denken ze niet, Mij wijden zij geen persoonlijke liefde van hun hart toe, met Mij zoeken ze geen gemeenschap, Mij kennen ze niet, Mijn persoonlijke omgang boeit hen niet, ze hebben wel al het Mijne, maar niet Mijner gewild.

Een klacht ook onder menschen zoo vaak gehoord. Dat men van het uwe geniet, met uw goed zich verzadigt, uw denkbeelden eert, zich met de bloemen uit uw hof tooit, ook wel uw daden loven wil, maar vreemd blijft aan alle persoonlijke gehechtheid, van verkleefdheid aan u geen spoor in het hart ontdekt, van sympathie voor u niets in zich waarneemt, en van u persoonlijk niets weten wil.

Dit nu ligt onder menschen maar al te vaak aan den persoon zelf. Dat men u bewondert, dat men u eert, dat men uw daden prijst, maar toch zeggen moet: geen persoon om persoonlijke genegenheid in te boezemen.

Maar natuurlijk, bij God valt dat ten eenenmale weg. Hij is de alleen aanbiddelijke, het hoogste Goed, de Liefde zelf, in alles beminlijk, eeuwiglijk te zoeken.

En als het dan toch tot een klacht van Gods zijde komt: ze hebben Mijner niet gewild, dan is dit één doordringende aanklacht tegen ons hart, tegen ons geloof; dan spreekt zich hierin het diepst gevoelen van Goddelijke miskenning uit. Ik ben de eenige dien ze willen moesten, en zie, ze hebben Mijner niet gewild. Ze hebben Mij niet lief, ze kleven niet aan Mij met hun hart en ziel, voor hun persoonlijke verkleefdheid ben ik hun God niet het machtige, het alles te boven gaande aantrekkingspunt.

En hier nu is de aanklacht tegen het ondiepe, het vage,

het onwezenlijke van onze vroomheid, tegen het verflauwd en verzwakt begrip van onze religie, tegen de feitelijke geloofloosheid van ons hart. Een religieuze verzwakking, die zich uit in ons gemis aan heilige geestdrift, in het gebluschte vuur van ons hooger enthousiasme, in het stollen van de wateren der heilige mystiek.

Deels een persoonlijk kwaad, opkomend uit te hoogen dunk, uit te machtige zelfgenoegzaamheid, uit gemis aan afhankelijkheid en eigen trouw. Maar ook een kwaad van den tijd waarin wij leven, een gemeenschappelijke, aanstekelijke ziekte, waardoor de een den ander vergiftigt, een afval van de wereld der geesten, die ook ons hart afkeert van den levenden God.

Daartegen nu moet de strijd gaan.

De strijd tegen het eigen hart voorop om zelf weer tot de persoonlijke gemeenschap met den levenden God door te dringen.

Die strijd uitgebreid tot heel onzen kring, om alle valsche religie met haar vage idealen terug te dringen, en de persoonlijke verkleefdheid aan den levenden God er voor in de plaats te stellen.

Die strijd met geestdrift en onvergankelijke trouw gevoerd in onze predicatiën en stichtelijke schriften en in ons heilig roepen, om den levenden God in ons persoonlijk leven terug te roepen.

En dan ten slotte dien strijd uitgedragen in de wereld buiten ons, om ook dus die afgedoolde wereld terug te roepen van het denkbeeld naar de realiteit, van de idee naar het wezen, van de religie naar het eenig Voorwerp onzer aanbidding, van de dweepzucht met het afgetrokkene naar de liefde van het geloof, dat zich eeniglijk richt naar Hem die zich in Christus als den persoonlijk levenden God geopenbaard heeft.

XIV. „EEN ZON."

Want God de Heere is een zon en schild. De Heere zal genade en eere geven. Hij zal het goede niet onthouden dengenen, die in oprechtheid wandelen.

Psalm 84 : 12.

Van een jong, lief, aardig kind, vooral zoo het een dochterken is, pleegt vader en pleegt moeder vaak te roemen: „Ons lieve kind is het zonnetje van ons huis, ze is het zonnetje van ons leven."

Maar hoe innig dankbaar ook gestemd mag zijn, wie in sombere dagen zulk een zonnetje ter opvroolijking in zijn huis mag toejuichen, oneindig hooger toch staat de roemtaal die de psalmist aandorst, toen hij Jehovah als de zon op zijn levenspad verheerlijkte, en het voor het oor van al Gods heiligen uitzong; De zon van mijn leven is mijn God!

Aan die innig-diep gevoelde taal der Schriftpoëzie moest ons Westersch hart minder ontwend zijn. Bij het zingen doet het ons nog altoos zoo weldadig aan, als er wordt aangeheven: „Want God de Heer zoo goed, zoo mild, is 't allen tijd een zon en schild." Wanneer ook ingezet, altoos vindt die taal weerklank in ons hart. Alleen maar, en dat toont een leemte, uit onszelven komt het zoo niet op. Van een zonnetje in zijn huis spreekt men in alle kringen, onder arm en rijk, maar wanneer hoort ge ooit uit rijke zielservaring betuigen: Mijn God is mij levenslang een zon in mijn leven geweest, Hij is het nog, en Hij zal het tot mijn sterven zijn.

Het beeld wordt nog wel gebruikt, maar dan liefst leerstellig, bijna uitsluitend in den beperkten zin van „Zonne der Gerechtigheid", om ook daarbij de gerechtigheid hoofdzaak te laten zijn, en het rijke beeld van de zon te doen verflauwen.

En toch, in die weelderige beeldspraak van de zon ligt zulk een schat. Het is niet maar een vergelijking, maar zoo ge er werkelijk in leeft, dat God de zon van uw leven is, bezit ge in die zalige wetenschap een schat, die u uw

God nader brengt, glans op heel uw leven werpt, en aan uw vroomheid een werkelijkheid leent, die u vrijmaakt van dorre afgetrokkenheden.

Het is zoo, de zon is voor ons niet wat ze in het Oosten voor den Psalmist was.

Het uitspansel gloort en schittert in het Oosten met trezoren, waarvan ons westersch oog de fonkeling van verre niet vermoedt.

Het firmament overdekt én het land waaruit Abraham wegtoog, én het land dat God aan hem in zijn zaad gaf, met een lichtgloed en een hemelschen glans, waarbij vergeleken onze hemel in schemering gehuld schijnt.

Een nachtelijke hemel als de herders boven Bethlehem aanstaarden, was op de komst en ontvangst der engelenheiren als voorbereid en ingericht. En waar op die wijs reeds de sterren het oog verrukten door haar betooverend schoon, en de maan het gemoed als optrok in dwepende bezieling, wat moest in zulk een landouwe de zon niet zijn, waarvan de psalmist zong: Een vuurgloed gaat haar voor, ze heeft haar zwaai en spoor den ganschen hemel door.

Zoo er dan ook ooit eenige afgoderij begrijpelijk en verstaanbaar is geweest, dan was het niet de beeldendienst, en niet de geestendienst, maar dan was het die stille aanbidding waarmeê in die overheerlijke landstreek de omzwervende Bedouin bij nacht tot de sterren en bij dag tot den glans der zon opzag, zich in zijn verrukking tenleste inbeeldend, dat die wondere, die majestueuse, die alles doordringende en alles beheerschende zon daarboven, niet maar een hemelbol, neen, maar God zelf was.

Die dwaling nu heeft de psalmist in Israël recht gezet. Neen, niet die zon is God, maar God is mijn zon, de zon van mijn leven. Die zon is door God zelven besteld, om ons te zegenen in de natuur, maar ook om een heerlijke, rijke sprake in beeld uit te geven van wat God voor ons in de leegte van ons leven is.

Niet wij zijn op den inval ingekomen, om onzen God bij de zon te vergelijken, niet wij hebben de zon als beeld van God gekozen, neen, maar de zon is beeld in de natuur van wat God zelf voor ons in ons leven is. Hij spreekt zelf ons in

die zon en in de werkingen van die zon toe van wat hij als God voor ons in heel onze existentie is. En als ge met al uw ontledingen van de deugden Gods, en met al uw redeneeren van de Voorzienigheid Gods tenleste bij dorre, afgemeten begripsbepalingen zijt uitgekomen, en niet meer voelt, en niet meer warm kunt worden, is het of plotseling, of op een maal de gloed van hooger leven weer heel uw wezen doortintelt, als ge alles samentrekt in die ééne roem- en juichenstaal: God is mijn zon, de zon van mijn leven.

Vooral hierin is de heilige beeldspraak zoo doordringend, dat ze ons zoo klaar en zoo levendig de doordringing der verborgen kracht van onzen God in ons innerlijk bestaan voor oogen stelt.

De zon is hemelhoog boven u, en toch vlak nabij u, om u heen; ge voelt en tast haar, en ontwijkt haar in de schaduw; ge sluit ze buiten uw kamer door uw luiken; ze is een macht die van verre, maar die evenzoo nabij is; en van die macht, die werking der zon weet ge, hoe ze tot in het aardrijk indringt, en daar onder den bodem, voor elk menschelijk oog verborgen, het zaad ontkiemen doet en het zaaisel doet uitspruiten.

En juist dezelfde werking bij dezelfde tegenstelling is er ook bij uw God. In de hemelen, hoog boven u, is zijn troon, en toch is dezelfde hooge God om u en nabij u met zijn alomtegenwoordige aanwezigheid, en toch dringt diezelfde hooge God in uw hart binnen, dringt tot in den bodem van uw hart in, werkt daarbinnen in u met verborgen kracht, en zoo er ooit heilig zaad in u ontkiemd of ooit een heilige bloem aan den stengel uwer ziel ontloken is, dan is het God, uw zon, die dit met mogendheid in u bewerkte.

Denk u een oogenblik de zon uit uw leven weg, en immers wat nu aan de Noordpool gevonden wordt, zou ook de natuur om u heen vertoonen. Al wat leeft zou wegsterven, elke plant en elk kruid; verbleeken zou elke tint, en als met één onafzienbare lijkwade van sneeuw en ijs zou het al zijn overtogen. En dat het nu anders is, en dat alles leeft en trilt, en kleur en gloed vertoont, en dat het het voedsel uit de aarde spruit en de bloemkelk zich opbuigt,

en zoete aanminnigheid heel de natuur, ja, heel het leven doorademt, dat komt alles, dat komt alleen van de zon, van de zon die leven en levensgloed uitstraalt, en met dien wondergloed het leven uit den dood toovert en de dorre wildernis omzet in een vruchtbaar land.

En niet anders is het immers tusschen uw ziel en uw God. Denk u een oogenblik uw verlaten en beroofde ziel van de genadigde instraling en inwerking van uw God verstoken, en immers het zou dan voor uw hart zijn of het leven in u verstierf, of alle gloed en warmte u verliet, om ijzige koude uw ziel te doen bevriezen. Geen bloem zou meer in u ontluiken, geen heiliger beweging zich meer in u ontluiken, geen heiliger beweging zich meer in u roeren. Het zou alles verdorren, alles versterven en uw hart in u zou ophouden een menschelijk hart te zijn.

Of dat nu heet: bij U, Heere, is de fontein des levens, of dat de psalmist uitroept: in uw licht zien wij het licht: of dat het hart roemt: God is mijn zon, het is in andere taal altoos die ééne, alles beheerschende gedachte: met God het leven, zonder God de dood in mijn ziel, uit Hem en Hem alleen alle leven, kracht en bezieling mij toevloeiende.

Al wat de zon zoo verrukkend rijk voor heel de schepping is, dat is mijn God voor mijn hart en voor heel mijn menschelijke existentie. Met Hem zoo overrijk, zalig en welgelukzalig, en zonder Hem zoo arm, leeg en koud.

Maar er is meer.

De zon koestert niet alleen door haar warmte, ze tint en toont ook het leven door haar lichtglansen. Bij de lange schaduwen in den nacht is alles vaal en vaag en nevelachtig tot in donkerheden, maar als de zon opgaat komt het vriendelijk licht, en met dat licht ziet ge evenredigheden, meet ge afstanden, herkent ge vorm en tinten en kleuren, en spreekt de natuur, die die glansen opvangt, door haar klaarheid uw hart toe.

En juist zoo is deze zon, uw God, voor u in uw innerlijk leven. Waar uw God voor uw verdonkerd oog schuil ging, daar is uw leven niets dan sombere vaalheid, een leven zonder uitgangspunt, zonder gang en zonder einddoel. Alle kennis en inzicht faalt dan. Er is geen moed om voorwaarts te treden. Geen bezieling om den weg te

voleinden. Een tasten als van den blinde naar den wand. Een opgesloten zijn als in u zelf. Zonder vroolijke, vriendelijke gemeenschap. Zonder kennis. Zonder zelfbewustzijn. Zonder kleur of teekening. Een leven als in de graven, waarin het onkruid welig tiert en de adder rondsluipt en de nachtvogel u verschrikt door zijn krijschen.

Tot dat weer uw God door de nevelen heenbreekt, en de zon weer in uw ziel mag opgaan; en dan keert het alles als met een heilige tooverroede. Het licht heeft de duisternis in u overwonnen. Vrede ontsluit vriendelijk uw beklemd gemoed, en met een hemelsche klaarheid, bij het licht van Gods aanschijn, uw weg voor u ziende, treedt ge moedig voort en verder, en de Zon uit den hooge vervroolijkt en heiligt uw hart.

Ook hierin is het beeld van de zon zoo veelzeggend, dat ook de beschijning van ons hart door uw God geen onafgebroken glanzen is.

Gelijk er op den dag een nacht volgt, en op den zomer een winter, zoo ook is het steeds in het leven van Gods heiligen bevonden.

Nu een tijd van klare, bewuste gemeenschap met den Onzienlijke, dat het leven als van uur tot uur een wandelen met God was, en dan volgen er weer overkropte bezigheden die aftobden, bemoeienissen die heel de ziel innamen, zorgen die het hart toenepen. Een wisseling als van dag en nacht ook in het geestelijk leven. En wel hem die zeggen mag, dat in elk etmaal zijn vervreemding van zijn God niet langer heeft geduurd dan de uren van zijn slaap.

Maar ook behalve dat op en neergaan, schier elken dag, de innigheid der gemeenschap met onzen God, is er ook in het glanzen van deze zon een zich terugtrekken en dan weer toenaderen, waardoor ook in het leven onzer ziel zomer en winter elkander afwisselen.

De zalige, door niets verstoorde, altoos even innige gemeenschap met onzen God is niet van deze aarde: die wacht ons eerst daarboven in de zalen van het eeuwige licht. Hier op aarde waren steeds en zullen steeds zijn kenteringen en afwisselingen, waardoor het éene jaar van ons leven

zooveel rijker oogst biedt dan het andere. Worstelingen die onze ziel doormaakt, om van lager tot hooger standpunt op te klimmen. Worstelingen waarbij het telkens door de diepte van de donkerheden moet gaan, en waarbij telkens weken en maanden kunnen intreden, die onze ziel met een ijslaag overdekken.

Dan is onze zon wel niet weg, maar dikke wolken beletten haar doorbreken. En dat houdt aan tot Gods ure gekomen is. En dan verdunnen de wolken weer allengs, tot ze ten slotte geheel verdwijnen. Het wordt weer lente in de ziel. Die lente is voorspel van heerlijken zonnegloed. En in het eind danken we onzen God ook voor die koude schraalheid van den geestelijken winter, die ons nu èn lente èn zomer zooveel rijker genieten doet.

Er is nog één trek van vergelijking, die niet mag worden veronachtzaamd.

In de natuur heeft dezelfde zonnegloed op den akker deze tweeërlei geheel verschillende uitwerking, dat ze eenerzijds verwarmt, koestert, ontkiemen en ontluiken doet. maar ook anderzijds de kluit verhardt en toeschroeit, of ook het blad verzengt en den bloesem doet verdorren.

Dit nu raakt onze conscientie.

Als we in God als de zon van ons leven roemen, is daarmee tevens uitgesproken, dat het misbruik van de liefde en de genade Gods nooit straffeloos gepleegd wordt.

Verharding is iets zoo vreeselijks, en toch, verharding kwam over Israël, en verharding komt ook onder ons nog telkens voor. Verharding, doordat de gloed die van God op ons uitstraalt, ons niet week maakt en innerlijk verwarmt, maar, stuitend op verzet in ons, ons vrome leven in zijn uitwendigheid aangrijpt en verschroeit.

En nu spreken we daarbij liefst niet van de doodelijke verharding, die tot een eeuwig verderf leidt. Wie er zoo aan toestaat, leest toch onze meditatiën niet.

Maar er is ook tijdelijke verharding, een verharding die dan ten slotte wel weer vergaat, maar toch het proces van ons geestelijk leven zoo gevaarlijk ophoudt; en het is die tijdelijke verzenging door de genade, die tijdelijke verharding door de liefde Gods, die tijdelijke toeschroeiing door de uit-

straling van Gods trouwe, die zoo keer op keer valt waar te nemen.

Dan is er een zonde waarmee we niet breken wilden, een offer dat we niet brengen wilden, een stap dien we niet wilden doen, een inspanning waarvoor we terugdeinsden, zonde in het zinnelijke, zonde in het huislijke, zonde in het openbare of kerkelijke leven, die wij met de genieting van Gods genade pogen te vereenigen en saam te binden; en dat juist kan niet, dat is in Gods wezen ondenkbaar, en als we dan toch doorgaan, blijft de zon wel schijnen, fel schijnen zelfs, maar de uitkomst is dat er geen wortel meer uitspruit, en juist de gloed van Gods genade ons verhardt.

God mijn zon, de zon van leven! o, het is een taal des roemens om de eeuwigheid mee in te gaan, maar zie toe, dat die taal des roemens niet eens tegen u betuigt.

Ten val of ter opstanding geldt ook hier.

XV. „IN DE SCHADUW DES ALMACHTIGEN."

> Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.
>
> Psalm 91 : 1.

Alle creatuur is uit de gedachte Gods; van daar dat omgekeerd al het geschapene aan het Goddelijke ten zinbeeld kan dienen.

Niet in ons zou het opkomen in het gevleugeld gedierte een zinbeeldige uitdrukking van het Goddelijke leven te begroeten; maar de Schrift doet het, de Schrift gaat er ons in voor en nu door de Schrift aan die beeldspraak gewend, erkent elk vroom gemoed, zonder aarzelen, hoe ons die beeldspraak verwarmt en verrijkt.

In wat Jezus van Jerusalem sprak, komt dit onder ieders bereik. De klokhen met haar kiekens is een beeld van Goddelijk ontfermen, dat door zijn schoonheid en teederheid

zelfs den buitenstander roert. „Jerusalem, Jerusalem, hoe dikwijls heb ik uwe kinderkens willen bijeenvergaderen, gelijk een hen haar kiekens bijeenvergadert onder haar vleugelen, maar gij hebt niet gewild."

Toch heeft dat woord van Jezus veel dieper zin, dan de buitenstander die het looft, waant. o. Gewisselijk, het spreekt van bescherming en ontferming, want dat is hier het doel der bijeenvergadering; maar toch er schuilt veel meer in. Er ligt ook in, dat de kiekens bij de moederhen hooren; en dat ze door niets anders dan door terug te keeren, tegen gevaar van guurheid en omsluipend ongedierte veilig kunnen zijn. Ja, ook dit ligt in dat treffende beeld, dat aan de kiekens van nature dicht, vlak bij de moederhen een schuilplaats is aangewezen, en dat eerst in de onmiddellijke nabijheid van het moederleven, onder de gespreide vleugelen die hen omvatten en omvangen zullen, levenswarmte en levensbeveiliging voor hen te vinden is.

Zoo was dat aangrijpend zeggen van Jezus geheel uit de oud-testamentische beeldspraak genomen, en werd omgekeerd die beeldspraak er door verduidelijkt.

Als het dan ook in Psalm 91 heet: „Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, zal vernachten in de schaduw des Almachtigen," hebben we geheel met dezelfde zinbeeldige voorstelling te doen.

Het is de saamtrekking van wat de psalmist elders aldus uitdrukt: „In de schaduw uwer vleugelen zal ik betrouwen."

En het is wederom diezelfde grondgedachte, die ook in de vleugelen der cherubs over den verzoendeksel tot uitdrukking kwam.

Altoos dat ééne, dat het God zelf was die schiep een vogel haar jongskens onder haar vleugelen saamlokkend en met die vleugelen ze dekkend en koesterend; en nu ons dit rijke beeld voorgehouden, opdat onze ziel onder de schaduw des Almachtigen zou vluchten en zou schuilen onder de verborgenheid zijner vleugelen.

Niet aan wat wemelt in de wateren wordt zulk een beeldspraak ontleend. Veel min nog aan wat kruipt en sluipt langs den bodem der aarde. En ook bijna niet aan het viervoetige gedierte. Het is in hoofdzaak alleen het gevleugeld gedierte, dat boven de aarde zich verheffen kan,

en als ware het tusschen ons en den hemel in leeft, dat ons dit zinbeeld afgeeft.

De engelen om Gods troon worden met vleugels als Serafs afgebeeld. Bij de nederdaling van den Heiligen Geest op den Zoon des menschen wordt van een nederdalende duive gegewaagd. Of ook wij vleugelen hebben mochten om op te varen, is de stille bede van de aan het stof gebonden ziel. En zoo is het conform de scheppingsorde, zoo beantwoordt het aan den van God verordenden stand der dingen, en zoo spreekt het ons als iets geheel natuurlijks toe, dat om het teederste en het innigste van het wezen der vroomheid uit te drukken, het gevleugeld creatuur ons ten zinbeeld wordt voor gehouden en dat de stoutste beeldspraak dienst doet, om ons het „dicht nabij God te zijn" als voor onze oogen zichtbaar en voor ons zingevoel voelbaar te teekenen.

Te ver mag zulke zinbeeldige taal niet worden getrokken. Tegen het gevaar van alle innige mystiek, om het heilige onzes Gods stoffelijk op te vatten, moet ons hart steeds op zijn hoede zijn. God is een geest, en alle poging om anders dan zuiver geestelijk met onzen God contact, gemeenschap en aanraking te zoeken, straft zichzelf.

Dit voert of tot afgoderij, dat men zijn God zich in een stoffelijk beeld boetseert uit steen of edel metaal; of wel het doet u wegzinken in de pantheïstische modder, geest met stof dooreenmengend, en tenslotte in vleeschelijke uitspatting wat geestelijk begon, eerst bezoedelend en dan versmorend.

Maar hoe broodnoodig het uit dien hoofde ook zij, om de gemeenschap met uw God zuiver geestelijk te houden, geestelijk mag daarom niet met onwezenlijk verward; en juist dat is het, helaas waarin zoo menige ziel vervalt en waardoor zij verdort.

We zien dan aan wat voor oogen is, de natuur om ons heen, den blauwen hemel boven ons, ons eigen lichaam met onze eigen zintuigen, en dat alles is dan het wezenlijke, dat heeft vorm, lichaam en stof, dat is het grijpbare en het werkelijk bestaande. En afgescheiden en onderscheiden daarvan is dan wat we denken, wat we ons voorstellen, wat in onzen geest wordt uitgewerkt, en dat is dan het afgetrokkene, onze gedachtenwereld, een wereld zonder wezenlijkheid en het middenpunt van die onwezenlijke wereld is dan onze God. Een God die alleen in onze gedachten, in onzen geest,

in ons begrip bestaat, en met Wien we ook alleen door ons denken gemeenschap hebben kunnen.

Dan kent men geen mystiek van het gemoed. Dan is er geen saamvoegen van ons hart tot de vreeze van Gods Naam. Dan is er geen ervaren van Gods verborgen omgang. Dan bestaat God wezenlijk en buiten onze gedachten voor ons niet. En van een nabij God te zijn en te verkeeren in zijn tente is voor de zelfgenoegzame ziel dan geen sprake.

Tegen dat gevaar nu protesteert in de Heilige Schrift alle diepe gemoedsleven, met name het zielsleven van psalmisten en profeten. Aldus hebben zij hun God niet bevonden. Hun God is bevonden een wezenlijk, een levend God te zijn, die tot hen nadert, die hen ondervangt met de armen zijner eeuwige ontfermingen, een God wiens heiligen gloed ze als een vuur in het merg hunner beenderen hebben voelen gloeien, ja, een God bij wien ze vrede, rust en zielsverwarming hebben gevonden, als ze voelden hoe ze schuilden in het verborgene zijner vleugelen, en vernachten mochten in de schaduw des Almachtigen.

Ontleden kunt ge dit overzalig besef niet. Ge moet het gewaar worden. Ge moet het genieten. Het hebbend, moet ge er tegen waken dat het u niet weer ontglipt noch gestoord wordt. Maar het ontleden, het uitleggen, het verklaren kunt ge niet. Dat ware de wigge van uw critisch oordeel er in schuiven, en daarmee den gloed doen verkouden waardoor ge gekoesterd wordt.

De weg er toe is, uw *zelfgenoegzaamheid* valsch bevinden. Die hooge zelfgenoegzaamheid is de kanker, die aan alle religie knaagt. Ze is de inbeelding van een kleine, nietige wereld, waarvan ons kleine ik de groote persoon is, wiens denken het al begrijpt, wiens wil het alles beschikt, wiens geld het alles beheerscht en wiens kracht het alles doorzet. Zoo wordt uw ik zelf een kleine god in een kleinen tempel, en dan natuurlijk zijt gij in uw zondig isolement doodelijk-koud, afgevroren van den levenden God en is alle vernachten onder de schaduw van Gods vleugelen onmogelijk.

En mocht ge in waarheid getuigen, zoo is het met mij niet, eer voel ik mij hulpbehoeftig, krachteloos en verlaten, welnu, dan is de weg tot de gemeenschap met uw God voor

u daarin gelegen, dat ge het zondig steunen op andere menschen afleert. Niet alle steunen op uw medemensch. Verre van dien. Anderer geloof steunt uw geloof. Anderer moed bezweert uw lafheid. Anderer voorbeeld kan uw kracht verdubbelen. We zijn op saamgelooven en saamleven met andere menschen aangelegd. Maar wat ge te boven moet komen, is het zondig steunen op andere menschen, en zondig is elk steunen, dat in den ander iets anders ziet dan een instrument ons door God ter onzer hulp besteld, en voor zoolang Hij het ons laat. Nooit mag het zijn een steunen op den mensch zoolang het maar even kan, om eerst als alle mensch ons begeeft, bij onzen God hulpe te zoeken. Van God moet onze hulpe altoos zijn, 't zij de kracht tot redding uit ons zelven opkomt, 't zij ze ons van anderen gewordt. En dat zóó, dat waar ten slotte alle mensch ons ontzinkt, we nog niets, niets hoegenaamd verloren hebben, omdat onze God de Onveranderlijke is en onveranderlijk dezelfde blijft.

En in deze uwe geloofsrust zult ge staan, mits ge er rusteloos op uit zijt, om met tak en wortel den twijfel uit te roeien, die u moedeloos vragen doet, of er wel steun en hulp, of er wel uitkomst en redding voor u is. Die twijfel ook slechts even toegelaten, ook slechts een oogenblik gevoed, ontzenuwt en ontnuchtert u geheel en al. Ge zijt dan als het kieken, dat in angst rondwaart, en nergens de moederhen meer ontwaart, en nu hulpeloos her- en derwaarts vliegt en strompelt, tot het ondier het merkt en het verloren dierken wegsleept. Dan is uw gevoel van hooge zekerheid weg, weg uw besef van levensroeping, weg uw geloof dat uw God u tot hiertoe geleid heeft en u verder zal leiden. Dan zinkt uw kracht in. De profetie in uw hart verstomt.

En ten slotte is dan door uw wanhoop uw gemeenschap met satan inniger geworden, dan uw verborgen omgang met uw God.

Let er op, de psalmist roemt niet maar van een rusten in de schaduw van zijn God, maar van een schuilen in de schaduw des Almachtigen.

Dat moest er bij.

Vergeleken bij het weerloos kieken is de moederhen, die zelfs het ondier, om haar jong te redden, aanvliegt en verjaagt, beeld van een macht, die ons hier de Almachtigheid des Heeren gedenken doet.

Anders geeft uw rusten aan het Vaderhart van uw God u niets. Wie onder de schaduw van Gods vleugelen rust, maar niet betrouwt, maakt zijn God te schande. Of wat anders is dit, dan de vreeze koesteren, dat een ander, machtiger dan uw God, u aan de hoede van uw God zou kunnen ontrukken?

Ongeloof nu als gij uw God verre zijt, is nog te verzoenen, doordien ge tot Hem vlucht, maar ongeloof ook in het hart aanhouden als ge tot Hem gevlucht zijt, is een doodelijk kwaad, dat de liefde schendt die uw God bij u zoekt.

En daarom die zalige vrede, die heilige ruste, dat stil en kinderlijk vertrouwen, dat Gods uitverkorenen zelfs in het bangste gevaar bij hun God genoten hebben, is niet de vrucht van redeneering, is niet de vrucht van uitredding, maar eeniglijk en alleen de zoete vrucht van het toevlucht nemen tot de schuilplaats des Allerhoogsten, van het nauw verkeeren bij den Almachtige, van het kennen en genieten van het dicht nabij God te zijn.

Beeld u dan ook niet in, dat ge, dusver van die gemeenschap met uw God vervreemd, als er gevaar komt, en het onweder zich boven u saampakt, en alle menschenhulp u begeeft, nu plotseling uw schuilplaats in de schaduw des Almachtigen zoudt kunnen vinden.

Dat is in de ure van angst en verslagenheid door de tijdgeloovigen wel beproefd, maar ze zijn er nimmer in geslaagd.

De weg is hier juist omgekeerd.

Niet in de ure van nood vindt men, om gered te worden, Gods verborgen omgang, maar wie in stiller dagen Gods verborgen omgang gevonden had, die kende de vleugelen waaronder redding zou zijn te vinden, en die heeft, toen zijn ziel belaagd werd, rust en veiligheid onder de vleugelen van zijn God gevonden.

Er is niet een klokhen zonder kiekens, die de vleugelen uitbreidt voor wie bij haar schuilen wil, maar het zijn haar eigen kiekens, die ze zelve uitgebroed heeft, die ze kent. en voor wie ze haar leven wil wagen, die hulpe en bescherming bij haar vinden.

En zoo ook is het met deze schaduw onder de vleugelen des Almachtigen. Het zijn de zijnen die Hij roept en opwacht; het zijn zijn gekenden die Hij dekken wil met zijn eeuwige liefde.

Wie onder de vleugelen van zijn God thuis is, die zal in de ure des gevaars in de schaduw des Almachtigen vernachten.

XVI. „AAN DEN WIND DES DAAGS."

En zij hoorden de stemme des Heeren Gods, wandelende in den hof, aan den wind des daags. Toen verborg zich Adam en zijne vrouwe voor het aangezichte des Heeren Gods, in het midden van het geboomte des hofs.
Gen. 3 : 8.

Wilde stormwind heeft in het Paradijs niet gewoed. Geen andere wind kan den Hof van Eden doorwaaid hebben, dan de zachte zuiging die bij warmer klimaat de morgen- en de avondkoelte aanbrengt. Daarom wordt in het Paradijsverhaal niet van een los opkomenden, maar van een vast terugkeerenden wind gesproken, van „een wind des daags", en het was die wind des daags die voor Adam en Eva de nadering van God aankondigde.

Die symboliek is nog in te denken. Te midden van de weelderige stilheid van het Paradijs, waar het alles rust en vreê, vreê en kalmte ademt, wordt plotseling een zacht geritsel vernomen, dat door het loover henenruischt, juist een geluid zooals het nog ons oor treft, als we, bij dicht geboomte gezeten, door dat dicht geboomte iemand naderen hoorden, die door zijn gang de lichte twijgen verzet, het blad in trilling brengt en een stil gedruisch voor zich doet uitgaan. En op hetzelfde oogenblik dat in het paradijs dit geritsel door het loover wordt vernomen, strijkt een zachte koelte langs de slapen, en is het of Adam en Eva zich zacht voelen aangeraakt. En met dit stil geritsel en deze heerlijke aandoening gaat tegelijk de inspraak des Heeren in en tot hun ziel uit, en zoo ontstond de voorstelling dat de stem des Heeren tot hen kwam, wandelende in den Hof op den wind des daags.

In den wind een drager en symbool van het heilige te zien, is aldus uit het paradijs heel de openbaring ingegaan.

Van onzen God wordt gezegd, dat Hij „wandelt op de vleugelen des winds"; dat Hij „snellijk op de vleugelen des winds door het luchtruim vliegt." Op den Pinksterdag werd, toen de Heilige Geest tot de Gemeente kwam, „het geluid gehoord als van een geweldig gedreven wind", en toen Nicodemus het onderricht over de wedergeboorte ontving, paste de Heiland opzettelijk het symbool van den wind op God den Heiligen Geest toe. Gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet van waar hij komt, noch waar hij heengaat, en alzoo is het met den Heiligen Geest.

In een noordelijk land als het onze, waar de wind een gewoon verschijnsel is, voelt ons besef dit zoo sterk niet meer. Maar in de streken, waar de Openbaring opkwam, waar de weersgesteldheid rustiger, en daardoor het opkomen van den wind scherper geteekend is, heeft de wind in zijn ruischen steeds als vanzelf van hooger dingen gesproken.

Men was natuurkundig nog niet tot de ontleding van den windstoot gekomen. Men vatte den stormwind nog op, gelijk hij met de donkere wolken door het zwerk op komt zetten, en met zijn geweldig gedreun en gebulder heel het woud schudden doet.

Die ontzettende windkracht kwam van boven. Ze kwam uit den hooge. Ze kwam als een geheimzinnige, onverklaarbare kracht. Men voelde ze, maar kon ze niet tasten. Men hoorde ze, maar kon ze niet zien. Ze was een raadselachtige, ongrijpbare en toch alles voor zich uitstuwende en uitdrijvende macht. En van die macht ontving men de gewaarwording, alsof ze rechtstreeks van God op den mensch inwerkte, zonder tusschenschakel, ja alsof God zelf met zijn majesteit in dien stormwind zich over hem boog. „Des Heeren weg", roept Nahum uit, „is in den wervelwind, en de wolken zijn het stof zijner voeten."

In dit windsymbool spreekt het omgekeerde van wat ons toespreekt in het zinbeeld van den tempel.

De tempel spreekt van een God die in ons als zijn tempel woont; die niet verre is, maar nabij; die zijn woonstede in ons hart heeft gekozen, en die alzoo van uit de diepte van ons eigen hart ons opwekt, straft of troost.

De tempel verzinbeeldt aldus de inwoning van den Heiligen Geest in de verborgenheid onzes harten. Hij verzinbeeldt de innigheid, de teederheid, de nauwheid der gemeenschap. En al mag er ook in den tempel een voorhangsel zijn, en soms in ons eigen hart de gemeenschap met den in ons wonenden Geest verstoord zijn, de herwinning der liefde komt dan toch nooit van buiten, maar altoos uit de diepte van ons eigen wezen. Het is en blijft altoos: Immanuel, God met ons. In Christus met al zijn volk. In den Heiligen Geest persoonlijk met zijn kind.

En daartegenover staat nu het symbool, dat aan den wind is ontleend.

De wind des daags strijkt zacht en ritselend van buiten in het paradijs in. Die wind des daags is er eerst niet. Hij nadert ongemerkt, maar komt altoos van buiten. En alzoo komt hij tot den mensch, die hem eerst zelfs niet ontwaarde.

Hier begint het alzoo met een scheiding, met een tweeheid. Bij het symbool van den wind is de mensch eerst zonder God; God zelf is eerst van den mensch gescheiden; en nu gaat niet van den mensch in het gebed, maar van God in den wind des daags de beweging uit, waardoor Hij zich naar zijn mensch toebegeeft, hem wekt, op hem aandringt, en hem ten slotte geheel vervult.

Die beide nu hebben elk hun recht van bestaan. Op beide moet onze vroomheid zich richten. En eerst wie deze beide gelijkelijk tot hun recht laat komen, leeft in de bezielde gemeenschap met den Eeuwige.

Tusschen God en ons bestaat een zoo alles doorsnijdend onderscheid, dat we op zichzelf onzen God in Zijn majesteit nooit anders dan hoog boven ons denken kunnen. Hij zijn troon in den hemel gevestigd, en wij ons nederbuigende op deze aarde als de voetbank zijner voeten.

Dat is de verhouding die in het symbool van den wind tot zijn recht komt. De wind hoog uit de wolken op ons neerstrijkende, en wij soms tot in het merg van ons gebeente de snerpende aandoening van den wind ervarend.

Maar er bestaat ook tusschen God en zijn kind een vrije gemeenschap die allen afstand te niet doet; die alle verwijdering opheft, en die dringt naar innige vereeniging, en het

is die verhouding die in het symbool van den tempel uitkomt.

Ons hart is een tempel des Geestes.

God zelf inwonende in ons innerlijk zielsleven.

De tempel, dat is de overstelpende weelde der alomvattende liefde. De stormwind blijft het zinbeeld van de majesteit des Heeren.

En eerst waar die beide zuiver elk op eigen gebied werken, is er èn de zaligste aanbidding van Gods majesteit, èn tegelijk de zaligste genieting van zijn eeuwige Liefde.

Zoo ga de slinger in ons zieleleven steeds op en neder.

Voelt ge, dat ge een tijdlang u te licht en te gemakkelijk aan het zoet der mystiek hebt overgegeven, en in uw mijmerende gemeenschap met uw God, het diep ontzag voor zijn majesteit verliezen zoudt, dan moet met één ruk uw ziel zich uit die benevelende voorstelling losrukken, om de hoogheid des Heeren Heeren tegenover de kleinheid en nietigheid van uw creatuurlijk bestaan weer in al haar heilige verhevenheid te doen uitkomen.

En omgekeerd, zijt ge een tijdlang zoo machtig door de majesteit des Heeren aangegrepen geweest, dat gé, ja wel den Heilige hoog daarboven kent, maar in uw hart van uw God verlaten zijt, zoodat ten leste alle inniger liefde van uw God aan uwe ziel zou afsterven, dan moet eveneens met één ruk uw bevroren hart onder den gloed der eeuwige ontfermingen worden gebracht, en moet de zielsgemeenschap met den Eeuwige door u gesmaakt worden.

Maar winste is het, zoo deze slingering niet met zoo forschen stoot toegaat, en indien de innigheid van het „Onze Vader", mèt de eerbiedenis van het: „die in de hemelen zijt", in de dagelijksche bevinding van ons innerlijk leven mag afwisselen.

Geen leven van enkel mijmering en over-teedere beseffen. Wie zich daaraan overgeeft, verzwakt en verslapt zijn geestelijk bestaan, wordt voor zijn Goddelijk beroep in de wereld ongeschikt, en boet de frischheid zelfs van het leven zijner vroomheid in.

Bij gezonden staat des harten is hier gestadige, is hier geregelde afwisseling. Gedurig en ernstig bezig zijn in ons beroep, en daarbij onzen God boven ons, uit Wien onze

sterkte tot ons afdaalt en in Wien onze hulpe staat. En dan weer het zoeken van het gebed, het verzinken in het Woord, het innerlijk verteederd worden door een gevoel van heilige liefde. Onze God een God van verre en toch een God van nabij!

Zóó verstaan, verkrijgt die wind des daags nog een andere dan natuurlijke beduidenis.

Elke dag van uw leven vormt een geheel op zichzelf, en elken dag van uw leven is er in al wat om u voorvalt, en wat u treft, en wat u aangrijpt, een bestel en bestier van uw God.

Zoo gaat er door elken dag van uw leven een wind des daags. Eerst die uren en oogenblikken, dat er nog niets tot uw hart spreekt, dat het zich alles in het gewone verliest en dat het is of er geen sprake van dien dag tot u komt. Maar dan, soms in het onbeduidendste, iets dat u treft, dat uw opmerkzaamheid gaande maakt, dat u doet nadenken en u de gedachten in u doet vermenigvuldigen; iets dat een kind u toeroept, een vriend u in het oor fluistert, iets dat ongemerkt uit uw eigen ziel opkwam, of ook iets dat ge verneemt, iets dat men u bracht, dat voorvalt in uw huis of in uw zaken, kortom iets, dat kleur en teekening in de vaalheid van uw levensdag bracht, en dat juist was dan dien dag „de wind des daags", waarop de stem van uw God u nabij kwam.

Zoo gaat God de Heere elken dag zoekende naar ons uit. Zoo wandelt de stem van onzen God ons heel ons leven achterna, om ons te lokken, te boeien, en voor de trouwe onzes Gods te winnen.

En daarom verloren is elke dag, waarin de stem uws Gods op den wind des daags wel langs u gleed, maar u niet aangreep en niet wakker schudde.

Maar ook gezegend is elke dag van uw aanzijn, dat alzoo in den wind des daags uw God tot uw ziel mag naderen, en zoo dat naderen in de innigheid der gemeenschap overgaat, dat ge uw God weer met versche teugen in zijn eeuwige liefde genieten kondt.

XVII. „GIJ DRUKT U IN DE WORTELEN MIJNER VOETEN."

Gij legt ook mijne voeten in den stok, en neemt waar alle mijne paden: Gij drukt U in de wortelen mijner voeten.

Job 13 : 27.

Nog altoos stuit het ons bij het lezen, als we in Psalm 39 toekomen aan die harde woorden van David tot zijn God: o, God, wend u van mij af, dat ik mij verkwikke!

Of is er een meer tegen-natuurlijke uitroep denkbaar?

Mensch en God is de diepste tegenstelling, en alle heilige religie, opkomend uit onze schepping naar Gods beeld, doelt er eeniglijk op, om den mensch met zijn God in de innigste gemeenschap te plaatsen, of waar die gemeenschap verbroken is, ze te herstellen. En hier schreit en schreeuwt de psalmist, die immers nog steeds als de zanger der diepst opgevatte vroomheid geldt, niet om de toenadering van zijn God, maar daarom dat zijn God zich van zijn ziel verwijderen zal, hem zal verlaten, hem rust gunnen, en daardoor de laatste uren van zijn leven, eer hij sterven gaat, zal verkwikken: „Hoor, Heere mijn gebed, en zwijg niet tot mijn tranen, wend u van mij af, dat ik mij verkwikke, eer dat ik heenga en ik niet meer zij."

In Psalm 42: „Gelijk het hert schreeuwt naar de waterstroomen, zoo dorst mijn ziel naar u, o God!", en hier vlak het omgekeerde: „Wend u van mij af, opdat mijn ziel zich verkwikke."

Eenerzijds het smachtend begeeren om de tegenwoordigheid van zijn God te genieten, en anderzijds de angstkreet, de smartkreet om van de tegenwoordigheid van zijn God verlost te worden, — zeg zelf, schijnt het op 't eerste hooren niet, alsof het één letterlijk vloekt tegen het ander?

En toch staat die bittere verzuchting van David niet alleen. In het boek dat aan den psalmbundel voorafgaat, in Job, vindt ge bijna nog pijnlijker uitdrukking voor zulk een doodelijk verpletterend gevoel van de tegenwoordigheid des

Heeren, als hij om zijn verterende smart in den diepsten toon uit te schreien, het in vertwijfeling naar zijn God uitroept: „Gij legt mijn voeten in den stok en Gij drukt u in de wortelen mijner voeten".

Op zichzelf ligt er in deze gewaarwording niets vreemds. Ook goddelooze menschen kennen die angstige ontzetting. Als onverhoeds, plotseling, een doodelijk gevaar hen overvalt, tasten ze als 't ware met de hand die macht van God die op hen aandringt. Bij schipbreuk in volle zee is het telkens en telkens weer gezien, hoe goddelooze spotters, die zoo straks nog om hun wijn gezeten met al wat heilig is den spot dreven, plotseling in doodsangst opvlogen, en overluid den uitroep: o, God, o, God! uitstieten, en bleek van schrik om hun leven worstelden.

En al laat gij dien spotter nu varen, bij de gewone lieden, die niet spotten, maar feitelijk toch zonder God in de wereld leven, merkt ge, als ernstige ziekte hen overkomt, of een ramp van diep ingrijpenden aard hen treft, gedurig dezelfde uitwerking; deze namelijk, dat ook zij opeens in zulk een oogenblik ontwaren hoe ze met de vreeslijke, de onbekende macht van dien lang miskenden God te doen hebben, en beven in hun hart.

In ons gewone leven zijn we ons zelven genoeg. We redden ons zelf uit kleine ongelegenheden. We beschikken over de middelen om in den nood van het leven te voorzien. Tegenspoeden van kleinen omvang weten we te boven te komen. En zijn ze overwonnen, dan verhoogt die triomf nog ons besef van zelfgenoegzaamheid.

Onder dit alles voelen we ons vrij en onbeklemd en onbelemmerd. Bij dit alles blijven we onze eigen heer en meester. We voelen dan een kleine kracht, een kleine macht tegen ons opkomen, en duwen die opzij, en vervolgen frank en vrij en fier onzen weg.

Maar anders wordt dit, als er gevaren, als er angsten, als er rampen tegen ons opkomen, die ons overmannen, waar we niet tegen op kunnen, waar geen kruid tegen gewassen is, en waar tegenover we plotseling onze machteloosheid gevoelen.

Dan voelen we ons als aangegrepen door een overmacht

die ons overweldigt, die ons neerwerpt, die zich op ons werpt, en die alle tegenworstelen belachelijk maakt en verijdelt.

Die macht plaatst zich dan voor ons als een ongeziene en ongekende tegenstander, die op geheimzinnige wijze ons de pees onzer kracht doorsnijdt, ons met banden als des doods bindt, ons doodelijk beknelt en beklemt, en ons niet anders overlaat dan een gil van ontzetting.

En hoe vreemd nu ook de wereld aan haar God is, in zulke oogenblikken leeft toch in het hart zelfs van den meest verstokte nog de beving voor de Majesteit Gods op. Ze gelooven niet, en toch bekruipt hen een bang gevoel, alsof ze nu toch met dien God te doen krijgen, en juist het innerlijk verwijt dat ze dien God zoolang miskend hebben, maakt die gewaarwording nog banger.

Maar het diepst grijpt die gewaarwording toch den vrome aan, zoodra het geloof hem ontzinkt en God zijn ziel voor een oogenblik loslaat.

Dan is het of God *zijn ziel* loslaat, maar op hetzelfde oogenblik hem te vaster in *zijn lichaam*, in heel zijn existentie aangrijpt.

Een man als Job kon zich niets denken, of het kwam hem van God toe. Allen vrede had hij ingedronken als uit een beker door God hem toegereikt. En toen nu de booze dag kwam, en ramp op ramp hem trof, hij kon het niet anders verstaan, of elk van die rampen was een nieuwe pijl door God op den boog van zijn toorn gelegd, om hem diep te treffen en hem doodelijk te wonden.

Doch juist omdat Job zoo innig vroom bestond, kon het daarbij niet blijven. Waar het eerst den indruk op hem maakte, alsof God in zijn toorn nog van verre stond en met pijl na pijl hem uit de verte wondde, ziet hij nu almeer dien God in zijn toorn op hem afkomen, hem naderen, en ten slotte hem persoonlijk als met de hand zijner almacht aangrijpen.

En op dat oogenblik nu waarop hij voelt dat God in zijn toorn hem als man tegen man genaderd is, hem aangrijpt, en hem wil nederwerpen, verkrijgt zijn vreeze een nog aangrijpender karakter.

Een geweldenaar die Job aangreep, en hem overmande, zou hoogstens zijn voeten in den stok kunnen slaan, en

hem daardoor feitelijk machteloos maken, maar nu God hem aangrijpt blijft het daarbij niet.

Nu ontwaart hij iets, alsof God niet voor hem blijft staan en hem uitwendig aangrijpt, maar alsof God met zijn almachtigheid tot in zijn eigen wezen indringt, hem geheel doordringt, en verstijven doet, zoodat hij ten slotte tot in zijn voetzolen, tot in de wortelen zijner voeten, dien almachtigen God voelt ingedrongen, en zich verpletterd weet door de grimmigheid des Heeren Heeren.

Zóó doodsche benauwdheid nu kan alleen den vrome overkomen.

Aldus wordt God in zijn toorn alleen gevoeld door wie in heel zijn leven het diepst van de mogendheid zijns Gods vervuld was.

Zoo is er tweeërlei ontwaren van Gods hooge tegenwoordigheid: de eene maal in de zalige gemeenschap die met God in de ziel wordt gesmaakt, en een ander maal in de ontzettende gewaarwording van Gods vreeslijke tegenwoordigheid in de bangheden die over ons komen.

Ging het nu naar onze zonden, en naar dat wij het verdiend hebben, zoo zou uitsluitend die laatste gemeenschap ons deel zijn, de gemeenschap met den heiligen God in zijn verbolgenheid.

In de hel nu zal het eeuwiglijk alzoo zijn.

Juist dàt is de hel.

Hier op aarde is nog verstrooiing, is nog afleiding, zijn ons nog allerlei middelen geboden, om de gedachte aan God verre van ons te zetten, en zelfs de goddeloozen genieten hier op aarde dan nog het ontzettend voorrecht, dat ze helaas zondigen kunnen, zonder door de tegenwoordigheid van God Almachtig meer dan enkele oogenblikken in hun conscientie bekneld en benauwd te worden.

Ze kunnen op aarde nog een scherm tusschen zich en hun God plaatsen, en zoo van God verre zijn.

Maar in de eeuwigheid is dat niet zoo. Daar staan ze van oogenblik tot oogenblik in de tegenwoordigheid huns Gods. En juist die ontzettende gewaarwording van de tegenwoordigheid huns Gods, zal de worm zijn die nooit sterft, en het vuur dat nooit gebluscht wordt. De hel.

Anders daarentegen is het met wie God reeds op aarde in zijnen vrede gekend heeft.

Hun is genade geschied. Voor hen trekt God zelf zich zoo terug, dat Hij zijn toorn bedekt, zijn vreeslijke majesteit omsluiert, en alzoo, niettegenstaande onze zonden, verkeer en gemeenschap, buiten doodsangst, met Hem mogelijk maakt.

Dan staat tusschen God en het schepsel niet het scherm van de ijdelheid der wereld, maar de Christus, de Verzoener, de Goël, de Middelaar Gods en der menschen. En van daar dat in Christus reeds hier op aarde zalige gemeenschap met God kan genoten worden.

Maar ontzinkt, begeeft u een oogenblik dat geloof, schuift het schild van Christus een oogenblik van voor u weg, en voelt ge u in nood en dood weer plotseling voor de naakte majesteit van God in zijn toorn geplaatst, dan is de gewaarwording der ziel juist in Gods anders vrome kinderen nóg banger en benauwder dan de kinderen der wereld het ooit op aarde doorworstelen.

Dan is Gods kind als voor een oogenblik reeds nu in de bangheid der hel bevangen.

Zoo was het bij Job.

Dat was het wat hij uitriep: „o, mijn God, Gij drukt u tot in de wortelen mijner voeten".

Dat was het wat David smeekte: „o, mijn God, wend u van mij af, dat ik mij verkwikke eer ik sterve".

En hierin nu is de genade, dat in zulke oogenblikken de Trooster over onze ziel komt, dat het schild van Christus weer voor ons schuift, en dat God, die zijn toorn voor ons flikkeren deed, Zich aan zijn kind in zijn doodsangst weer openbaart als Abba, Vader!

XVIII. „MIJN SCHILD."

Want God de Heere is eene zon en schild. De Heere zal genade en eere geven. Hij zal het goede niet onthouden dengenen, die in oprechtigheid wandelen.

Psalm 84 : 12.

Nog steeds weerklinkt het in 't Wilhelmus door zalen en langs straten:

„Mijn schilt ende betrouwen
Sijt Ghij, o, Godt, mijn Heer,
Op U so wil ik bouwen
Verlaat mij nimmermeer."

En wat het Wilhelmus, als het door anderen wordt aangeheven, daarmee in onze ziel inzingt, wat is het anders dan nagalm op de zielsuiting van den psalmist van voor dertig eeuwen, wiens lieds ons nog keer op keer in huis en kerk bezielt:

„Want God de Heer zoo goed, zoo mild
Is 't allen tijd een Zon en Schild
Hij zal genade en eere geven
Hij zal hun 't goede niet in nood
Onthouden zelfs niet in den dood,
Die in oprechtheid voor Hem leven.
Welzalig, Heer, die op U bouwt
En zich geheel aan U vertrouwt."

Bij ons speelt het Schild geen rol meer. Het gevecht wordt thans op groote afstanden geleverd met geschut en snelvuurgeweer, waartegen men zich dekt op den grond of achter aardhoop.

Maar het vechten in die dagen, toen David zijn psalm zong, ging, de boog uitgezonderd, (en boogschutters waren slechts enkelen,) man tegen man, vlak lijf tegen lijf, oog in oog, soms de voeten elkaar rakend, en het zwaard van den een indreunend op het zwaard van den ander. Een wor-

steling die niet kon eindigen, eer van de twee, die elkaar aangrepen, een in zijn bloed verzonk.

En natuurlijk, in zulk een worsteling was het schild 't leven. Zonder schild tegen een die wèl door schild gedekt was, was men zóó weg.

Vandaar dat 't schild hoofdzaak in de worsteling was onder alle volken der oudheid, gelijk het nu nog den neger dekt, als hij aanvalt met zijn assegaai.

Dat schild ving de pijl op. Op dat schild brak de lansstoot af. Met dat schild werd de zwaardslag gepareerd.

En daarom, als die duizenden en duizenden in Jeruzalem, die zelf het schild gehanteerd hadden, en aan hun schild hun leven dankten, den lofzang in Sions voorhoven aanhieven, en in Jehovah roemden als het Schild van hun vertrouwen, dan voelden die mannen bij dat zingen, wat wij er nooit in al zijn diepte meer bij voelen kunnen: wat het is, wat het zegt, wat het beteekent, in God als in zijn Schild zich te verblijden.

Een schild, merk hierop, was een dekking van het lijf, die niet een ander voor den strijder hield, maar die de man zelf in zijn doodsnood hanteerde.

Het schild gegrepen met de linkerhand, rustte aan den arm.

Eigenlijk was het van dien arm niet dan een verbreeding.

In gevaar heft wie aangevallen wordt met scherp, nóg vanzelf en onwillekeurig zijn arm op, en poogt, op gevaar van verwonding af, nóg zijn gelaat en zijn hart met zijn arm te dekken.

Om nu bij dit verweer den arm niet te wagen, en breeder stuk van het lijf te dekken, vond zucht naar levensbehoud toen het schild uit; eerst het lange schild, zoo lang als men zelf was, en toen het korte schild, de rondas of beukelaar, om in het kort gevecht met het zwaard de slagen er op te doen afketsen.

Maar altoos zoo, dat men zelf het schild hanteerde, en 't zelf bewoog, en 't zelf tegen den slag in strekte.

„De Heere is mijn Schild" zegt dus niet, dat God uit de verte ons beschermt, en buiten ons eigen toedoen ons dekt. „De Heere mijn Schild" is uitspraak van het geloof. Is gesproten uit het besef, dat God vlak bij ons is, dat ons

geloof God aangrijpt, en dat we dat geloof in God hanteeren, tegen den aanvaller te weer stellen, en zoo in het geloof met God één, ons gedekt weten en voelen met zijn Almachtigheid.

De moeder kan in doodsgevaar vlak voor haar kind gaan staan, zoodat ze haar lieveling dekt met haar eigen lichaam, en ook dan kan men zeggen, dat die moeder haar kind ten schild was. En zoo is God nog het schild der kleinen die Hem niet kennen, en geen geloof in Hem in actie kunnen brengen.

Maar daaruit kwam deze heilige beeldspraak niet op. Die beeldspraak kwam op bij den man, die zelf in bangen, harden strijd 't schild gehanteerd, en er zijn leven door gered had.

Het schild is voor den man wat de vleugel voor den gier of adelaar is. Het schild hoort voor den geoefenden strijder als bij zijn lichaam. Het is met zijn arm één, en zijn redding hangt er van af, of hij dit schild te hanteeren weet.

En zoo nu is God de Heere een Schild voor wie op Hem betrouwen, voor wie gelooven, voor wie in nood en dood het afdoend gebruik van het geloof kennen, en die juist in dit geloof verstaan, hoe het Godzelf is die hun arm daarbij bestuurd heeft.

Het schild ziet op strijd, op worsteling.

Op worsteling tegen al wat tegen ons opkomt, om ons naar lichaam of naar ziel te verderven,

Hij is ons schild tegen giftige krankheid en tegen de macht der natuur, en tegen doodsgevaar uit ongeluk. Doch let nu wel, niet zoo, dat wij lijdelijk er bij neer zitten, en nu God ons dekken laten. De beeldspraak van 't schild duldt die uitlegging niet. God ook schild tegen krankheid en pestilentie, tegen waterstroom en vuur, wil veeleer omgekeerd zeggen, dat we met de uiterste inspanning elk middel van verweer aanwenden, dat God aan onze kennisse ontdekt heeft; dat we in het gebed onze kracht ter inspanning stalen; en dat we zoo in het geloof onzen God tot een schild hebben, een schild dat we zelf in het geloof tegen den aanvaller keeren.

En niet anders is het met onze ziel.

Geen slappe opvatting past hier. Niet zeggen, dat we de zonde mijden moeten, neen, we moeten tegen de zonde strijden. We zullen verstaan, dat in de zonde zich een

aanvallende macht tegen ons keert; dat achter die macht de denkende, zinnende geest van Satan loert, die ongemerkt op ons aandringt, en het toelegt op het moorden van onze ziel, en die, als we geen schild hebben om tegen hem op te heffen, en geen kennis om dat schild te hanteeren, ons gewisselijk overmant en neerwerpt.

Zekerlijk, meer nog dan in de worsteling voor uw lichaam, is uw God uw schild in de worsteling voor de behoudenis van uw ziel; maar dan hoort het er bij, dat gij zelf voor uw ziel strijdt; dat gij zelf den aanvaller, die het op uw ziel toelegt, in het oog vat, tegen hem het zwaard opheft, en inmiddels uw schild, ter dekking van uw ziel, tegen hem uitstrekt.

God uw schild in de worsteling voor uw ziel, wil dus zeggen, dat gij zelf naar uw God de hand uitstrekt, zelf worstelt met alle geestelijk verweermiddel, en dat dan uw God wordt bevonden uw Schild te zijn, dat ge in het geloof tegen Satan hoog houdt.

Men spreekt van een wapenschild, en bedoelt daarmee een schild, waarop de man wiens het is, zijn blazoen gegraveerd heeft. Een persoonlijk herkenningsteeken voor wie hem kent, uitdrukkende wie het is die achter het schild schuilt.

Zoo drukt het schild den persoon uit. Zoo wordt het schild iets op zich zelf. Een verpersoonlijking. Aan het schild herkende men de groote of kleine kracht van verweer.

Zoo nu is God het schild, van wie op hem vertrouwen. Een schild waarop niet mannentrots in leeuwenkop of stierenkop zich afbeeldde, maar een schild, waarop de man die gelooft, niets plaatst dan d e n n a a m J e h o v a h. In stille nederigheid, in rustige ootmoedigheid, in afzien van zich zelf, en in betrouwen op zijn Vader die in de hemelen is.

De Heere mijn Schild, is het voorhouden aan de machten van de natuur en van Satan, van den Naam des Heeren. Een in vlammend schrift aan de wereld toonen, dat we tot de heirscharen van den levenden God behooren. Dat we niet strijden op ons zelf, maar dat de Held die ons aanvoert, de Gezalfde des Heeren is. En daarmee een uitspreken, dat onzer die hoogste kracht van aller menschenziel is, de onoverwinlijke kracht van 't geloof.

Zoo ziet ge, hoe diep het schriftuurlijk zinbeeld gaat.

We zagen het in de belijdenis dat God onze Zon, de Zon van ons leven is. Hier verstaat ge het van die oude belijdenis, dat God ons Schild, ons rondas in de worsteling om levensbehoud is.

Maar dan tast en voelt ge ook, hoe het niets zegt, of ge al zingt en jubelt, dat God uw Schild is; maar dat het er op aankomt, om in allen nood, in alle worsteling, dat Schild niet aan den wand te laten hangen, maar dat het heilig Schild gehanteerd moet, gehanteerd door een levendig, door een bezield, door een heldenmoedig geloof.

XIX. „IMMANUËL".

> Daarom zal de Heere zelf ulieden een teeken geven: Zie eene maagd zal zwanger worden, en zij zal eenen Zoon baren, en zijnen naam Immanuël heeten.
>
> Jesaja 7 : 14.

Niets staat voor velen zóózeer aan innige gemeenschapsoefening met hun God in den weg, als wat aldus de Samaritaansche te Sichar van Jezus' lippen opving: „God is een geest, en wie Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid."

Al ons voorstellen, en niet minder al ons denken, begint met wat we zien, hooren, rieken of tasten kunnen. Aan wat niet zinlijk is heeft ons denken en ons voorstellen geen vat, en willen we er dan toch over spreken, en het ons toch voorstellen, dan blijft ons geen ander hulpmiddel, dan dat we hetgeen onzienlijk is, vergelijken met iets dat we zien.

We weten dat we een ziel hebben, maar niemand heeft zijn ziel ooit gezien; en zelfs op de vraag, waar onze ziel in onzen persoon huist, kon nooit anders dan bij benadering worden geantwoord.

Evenzoo staat het met de geestenwereld en met de geesten der ontslapenen.

Zoo goede als gevallen engelen zijn lichaamloos. Ze hebben vorm noch gestalte, waardoor ze waarneembaar zouden zijn. Of een engel ruimte noodig heeft om te bestaan, niemand weet het. Of niet, als we eenzaam op ons ziekbed liggen, duizend engelen met ons in onze ziekekamer kunnen zijn, het is niet uit te maken. Eerst als de engel, om ons te verschijnen, een gestalte ontvangt, is de moeilijkheid opgeheven. Maar zoolang hij nog enkel engel zonder meer is, ontsnapt hij ten eenenmale aan onze waarneming.

Met de in Jezus ontslapenen die van ons gingen, is het niet anders. De gestorvene, wiens lichaam hem ontviel, bestaat tot op de komst des Heeren enkel geestelijk, en ook omtrent de zielen der verstorvenen kunnen we ons begrip noch voorstelling vormen.

En door juist ditzelfde bezwaar nu blijven we dan ook gedrukt, als we ons hart tot onzen God pogen op te heffen.

Ook onze God ontdekt zich niet voor ons zienlijk oog. Hij is de Onzienlijke, omdat Hij Geest en de Vader der geesten is. En juist dit maakt, dat we in den weg van ons gewone weten en ontdekken, onzen God nooit vinden noch ontmoeten kunnen.

De aanraking van onze ziel met onzen God geschiedt op geestelijke manier.

Geschiedt van zelf in Immanuël.

Wat is het, dat ons onszelven plotseling thuis doet gevoelen, als we in den vreemde onverwachts onze eigene taal door anderen hooren spreken?

Is het niet het besef, dat die taal een ons met onze landgenooten gemeenschappelijk bezit is, waarin en waaruit we zelf leven, dat ons met anderen gemeen is, en waarin die anderen ons nader komen, dan iemand die alleen een vreemde taal spreekt, het ooit kan.

Datzelfde voelen we nog veel machtiger tegenover de dieren. Hoog bewerktuigde dieren naderen den mensch op een aanmerkelijke hoogte. In den omgang van een herder of jager met zijn hond, of van een ruiter met zijn paard, komt het niet zelden tot zeer beteekenende verstandhouding. Maar toch, hoe na een enkel maal het dier den mensch

dan komen mag, als we, na met het dier ons te hebben ingelaten, weer met den mensch te doen krijgen, ontsluit zich toch terstond een heel ander, veel rijker wereld voor ons. Vleesch van ons vleesch, been van ons been, een ziel als onze ziel. En dit juist schept en verinnigt de gemeenschap.

Vooral werkt dit, als we onder menschen in aanraking komen met dezulken, die met ons van eenzelfden zin en bedoelen zijn. Er zijn onder de menschen groepen, soorten, standen en tal van andere indeelingen. En als men ons nu naderen, meer van nabij kennen wil, zoodat zich over en weer voor gemeenschap het hart ontsluit, dan moet wie ons zoekt met ons tot diezelfde groep, tot diezelfde soort behooren, en als ware het, op de zee van het leven in eenzelfde scheepske met ons zijn ingescheept.

En dat juist is de beteekenis van Immanuël.

In het Kindeke van Bethlehem nadert God zelf ons in onze natuur, om straks in ónze taal, door ónze gedachtenwereld, en met behulp van ónze voorstellingen zich te doen voelen in ons menschelijk hart naar de gewaarwordingen waarvoor ons menschelijk hart vatbaar is.

In onze natuur. D. w. z. niet van ons wordt geëischt, dat wij, om God te vinden, uit onze natuur zullen uitgaan en enkel geestelijk voor ons besef bestaan zullen. Neen God, onze God wil ons zegenen, en maakt van zijn zijde den overgang die ons gespaard wordt. Niet wij gaan tot Hem, maar Hij komt tot ons. Niet wij moeten ons tot Hem opheffen, maar Hij daalt tot ons neêr, om ons daarna tot Zich op te trekken. Hij gaat in onze natuur, neemt die natuur aan, en ligt in de kribbe van Bethlehem met een bestaan gelijk onze menschelijke natuur dit met zich brengt.

Aldaar is de afstand tusschen onzen God en ons weggenomen. De spanning en inspanning om het louter geestelijk te grijpen, wordt ons gespaard. Wat we ontwaren is menschelijke natuur, wat we straks beluisteren is menschelijke taal, wat we waarnemen zijn menschelijke levensuitingen, en door en achter dit alles speelt en schittert een ongekende glans, een geheimzinnig hooger, een heilig doorschij-

nend, doch dat nu niet afstoot, maar veeleer trekt en boeit, omdat het in onze eigen menschelijke natuur ons naderbij komt.

Zoo is die menschelijke natuur van Immanuël niet slechts een scherm om de te helle glansen te temperen, neen, ze is het middel en instrument, om ons het Goddelijk leven intiem en innig tot bij ons eigen hart te brengen.

Het is of de menschelijke natuur in ons zich met de menschelijke natuur in Jezus vereenigt, om alzoo God en onze ziel in onmiddellijke aanraking te brengen.

We zeggen niet, dat dit op zichzelf noodzakelijk was. Veeleer scheen het feit, dat we naar Gods beeld geschapen zijn, ons alles te schenken, wat voor onze gemeenschap met God onmisbaar was.

Doch vergeet niet, hoe de zonde dat beeld Gods verdierf.

En nu, in dien verzwakten, in dien ontredderden toestand kon alleen een vinding van heilige genade de leemte aanvullen, en dit is geschied in Immanuël, in het komen van onzen God tot ons in het behulpsel van onze menschelijke natuur.

Dat dit moest, sprak zelfs de afgoderij uit, toen ze in een beeld van een mensch zich den Heere van hemel en aarde afbeeldde; en daarom kon alleen de Christelijke religie alle afgoderij en heidendom ternederwerpen, daar immers alleen de Christelijke religie ons in Immanuël het waarachtige beeld van God hergeeft. Iets waar de uitkomst het zegel op heeft gezet. Of is het niet zoo, dat het alleen onder Christus tot die innige gemeenschap met den levenden God is gekomen, die zich in lied en toonstuk zoo telkens heerlijk heeft geuit.

Buiten Immanuël is er philosophie over God. Buiten Immanuël is verloochening van God, of is er hoogstens afgoderij en koel Deïsme.

In en door Immanuël alleen is er een leven in en met God vol gloed, verheffing en bezieling.

In Immanuël nadert God ons tot in ons eigen natuurbestaan, en door Immanuël klimt onze ziel uit die natuur tot den Vader der geesten geestelijk op.

In Immanuël is de doorgang, niet het eindpunt.

Het begint met Jezus, maar het eindigt daarmede, dat de Vader zelf woning bij ons maakt, als ook voor uw ziel de dag aanbreekt, waarvan Jezus zeide: „In dien dag zeg ik niet dat ik den Vader voor u bidden zal, want de Vader zelf heeft u lief".

Dan ontplooit zich de rijke werkzaamheid des Heiligen Geestes, van den Trooster die niet komen kon eer Jezus verheerlijkt was.

Zij er daarom niets gemaakts of gemaniëreerds in ons zoeken van onzen God.

Niet een opzettelijk, voorbedachtelijk naar Jezus uitgaan met onze voorstelling, om zoo eerst de gemeenschap met onzen God te vinden.

Wat Immanuël ons aanbrengt is de verzoening, zoodat we weer durven naderen, en tegelijk het Goddelijke in de menschelijke natuur, zoodat we weer kunnen naderen. Wat we hem danken is het Woord, is de rijke wereld van voorstellingen en gedachten, is de ons toevloeiende vrucht van zijn werk, de toestrooming van krachten des Koninkrijks, die ons innerlijk vernieuwt.

Maar onder en bij dat alles blijft de persoonlijke aanraking, de eigenlijke gemeenschap met onzen God altoos een verborgen geestelijke aandoening, zoodat we innerlijk zijn stem hooren, en we met Job kunnen zeggen: Nu ziet U mijn oog.

Het van man tot man met onzen God verkeerd hebben.

Jacob bij Pniël!

XX. „IN 'T LICHT UWS AANSCHIJNS".

> Welgelukzalig is het volk, hetwelk het geklank kent. O Heere, zij zullen in het licht uws aanschijns wandelen.
> Psalm 89 : 16.

In oogenblikken van hoog gespannen vreugd straalt het menschelijk gelaat een lichtglans van vergenoeging uit.

Is de ziel gedrukt, dan staat de blik somber, het oog wordt donker, en het is of de ziel, in plaats van op het

gelaat uit te komen en door het gelaat te spreken, van het gelaat een ineengekrompen masker maakt, en zich achter dat masker terugtrekt.

Zoo is er samenhang: Bij vreugde licht, bij smart de donkere tinten, tot in het zwart van den rouw zich uitsprekend.

En diezelfde tegenstelling gaat ook door, als ge in de geestenwereld doordringt. Satan is nooit anders dan in grauw-zwarten tint afgebeeld; de goede engelen daarentegen verschenen steeds als vriendelijke lichtgestalten.

In het Vaderhuis schitteren de zalen van het eeuwige licht, voor satan is de buitenste duisternis. De rechtvaardigen zullen blinken als de zon in het uitspansel, lichtgewaad is om hun lenden gegord. En als de Christus op Pathmos aan Johannes verschijnt, vangt de Apostel een lichtgloed op die hem verblindt.

Kon het dan anders, of diezelfde rijke gedachte van het licht als uiting van het hooge, heilige en heerlijke moest ook in de wereld onzer aanbidding haar uitdrukking vinden door toepassing op de majesteit Gods?

God is een licht, en gansch geen duisternis is in hem. Hij bewoont het ontoegankelijk licht, en Vader der lichten is zijn heilige naam.

Na de schepping kon God dan ook niet in zijn geschapen wereld verschijnen, of het eerste wat geschiedt, is, dat het woord uitgaat: „Daar zij licht", en daar was licht. In een vuurkolom openbaart de majesteit des Heeren zich bij de Roode zee, in een lichtwolk in Jeruzalem's tempel. Als Mozes als gezant des Heeren gemerkt zal worden, straalt van zijn gelaat een verblindende glans uit. Op Thabor openbaart de Heiland zich als in een geheel zijn persoon omvattende lichtuitstraling. En als ons 't nieuw Jeruzalem wordt geteekend, is dit het hoogste van Jeruzalem's glorie, dat er geen zon en geen maan meer zijn zal, omdat Godzelf door zijn vriendelijk aanschijn de wereld der heerlijkheid zal verlichten.

Gewijde kunst drukte dit sinds eeuwen uit, door om het gelaat van den Christus en van Gods heiligen een lichtkrans, een heiligen nimbus te doen uitkomen, en het

aanschijn van den Verlosser en van zijn verlosten te doen glinsteren in hoogeren zielegloed.

Stoffelijk gaan we hier niet op in.

Wel is bekend, hoe enkele magnetisch sterk bezwangerde personen met name uit de toppen der vingers bundels van electrische lichtstralen kunnen doen uitvloeien; en er behoeft niet aan getwijfeld, of ook de uitstraling van hoog gespannen vreugd op het gelaat hangt saâm met stoffelijke werkingen; maar de bron van dat gelaatslicht is toch niet in den magnetischen stroom, maar in den geest, in de ziel, in het verborgen wezen, en gebruikt al dat overige slechts als voertuig en geleidemiddel.

Wie vooral een kind, dat niets verbergt, een enthousiast kind met rozen op de wangen in zulk een oogenblik van hooge blijdschap nauwkeurig begluurt, neemt in het uitwendige waar, dat het oog meer uittreedt en sterker glanst; dat de gelaatskleur zoo sterk opleeft dat ze doorschijnt en sprankelt, en dat het vooral het eminent bewegelijke is, waardoor die zielsuitdrukking zich op het gelaat afteekent.

Ten deele is die afteekening op het gelaat van de ziel zelfs duurzaam. Tegenover het edele gelaat van zelfopofferende vroomheid, staat het brute, doffe, uitdrukkingslooze gelaat van den zinlijken botterik.

Vooral bij jonge, tengere personen met jeugdig vuur in het oog en met doorschijnenden huidtint kan de uitdrukking van de edele, hooglevende ziel op het gelaat zoo onovertrefbaar sympathiek in lichttinten zijn.

Aldus ontvangt de heilige taal die van „een wandelen in het licht van 't Goddelijk aanschijn" spreekt, uit het leven zelf een ongedwongen toelichting.

Natuurlijk valt bij God al het stoffelijke weg, maar wat *blijft* is de uiting van het geestelijke, de rijke, volle uitdrukking van het wezen. God kan niet uit zijn verborgenheid naar buiten treden, of al wat zich openbaart is majesteit en glans, is bezieling en gloed.

Dat die openbaring ook een uitkomen in toorn en in verbolgenheid kan zijn, spreekt vanzelf, maar dàt blijve voor ditmaal rusten. Wat hier alleen ter sprake komt is, dat er een ziel is die God zoekt. Een zoekende ziel die

haar God vindt. Een ziel die in die vinding zalig, naar haar God in het heilig aanschijn staart, om in zalige stilheid op te vangen al wat uit het aanschijn van haar God haar toekomt. En dan is er maar ééne zielservaring, en ze is deze: wat uit God haar toestraalt is nooit duisterheid, nooit somberheid; het is niets dan licht, diep trillend, zacht verkwikkend licht, en in dat licht van het Goddelijk aanschijn ontplooit zich de eerst gesloten bloemknop van het eigen hart.

Dat is de eerste uitwerking.

Sombere lieden zijn misschien vroom en braaf, maar ze kennen het dagelijksch verkeeren met hun God niet. Ze zien hun God niet in het licht van zijn aanschijn, en in het licht van het Goddelijk aanschijn wandelen ze niet.

Zelfs als anders blijmoedigen van hart donkere trekken op het gelaat krijgen, toont u dit hoe ze uit het licht van Gods aanschijn zijn uitgeraakt, en hoe ze worstelen om dat licht van Gods aanschijn weer terug te winnen.

Reeds onder menschen is een echt vriendelijk, van sympathie stralend gelaat niet te weerstaan, en ontlokt het glans ook aan uw aanschijn, het eerst in edelen lach zich teekenend.

Maar veel sterker nog is dat bij God den Heere.

Ge kunt uw God niet in het licht zijns aanschijns aanbiddend aanstaren, of ook op uw eigen gelaat wijkt wat somber was voor hooger ontspanning.

In dit licht van Gods aanschijn kent ge uw God. Als het licht van Gods aanschijn uitstraalt, komt zijn geest uit de verborgenheid uw ziel nader, om u te doen zien, gewaarworden en gevoelen wat uw God voor u is. Niet in leerstelligen vorm, niet in een stuk belijdenis, neen, maar in geestesuitingen van onnoembare genade en barmhartigheid, van een u overstelpende liefde en teederheid, van een Goddelijke deernis, die tegelijk in alle wonden van uw ziel indringt, en ze alle op eenmaal zalft met heiligen balsem.

Dat licht van Gods aanschijn dat u bestraalt, omvangt u, sluit u in, neemt u op in hooger lichtsfeer, en ge gevoelt u als op de vleugelen van dat licht door de zorge van uw God, door de voorzienigheid van uw God, door de almachtigheid van uw God gedragen. In dat licht van

Gods aanschijn is alles, is heel uw leven voor u doorschijnend geworden, en ziet ge door elk Golgotha heen telkens de heerlijkheid, die er uit opdoemt.

Ook dit.

Dat licht van Gods aanschijn doorglanst uzelven, en laat niets in u bedekt van uw zonden, die bedekt zijn door genade.

Natuurlijk, het kan niet anders, zóó als ge het licht van Gods aanschijn door uw persoon voelt uitstralen, is alle verberging van zonde ijdel; dat licht van uw God schijnt nog heel anders dan de X-stralen, heel uw wezen, uw leven, uw verleden door. Niets kan gespaard worden. Het is al doordringend licht, licht dat door niets, niets wat het ook zij, kan gestuit worden.

Zoo zou dus het licht van Gods aanschijn u verschrikken, en toch,.... dat doet het niet. En dat kan het niet, omdat het licht van Gods aanschijn de volheid der genade die in Gods Vaderhart leeft, voor u bloot legt.

Vandaar dat als er iemand is, die nog niet aan de volkomen vergeving van zijn zonde gelooft, voor dien Gods aanschijn zich verbergt; en eerst als het volle geloof aan de verzoening doorwerkt, straalt het licht van het Goddelijk aanschijn naar u uit, omvangt en doordringt u.

En dan komt het „wandelen in dat licht."

Wandelen wil hier zeggen, dat ge niet slechts nu en dan een enkelen straal van dat licht uit het Goddelijk aanschijn opvangt, maar dat het licht van dat aanschijn voor u constant is geworden. Dat het er voor u is, ook als gij er niet aan denkt, en dat ge het telkens terug vindt, als uw ziel er naar dorst.

En dan zet ge de wandeling op uw levenspad voort, van Sabbath tot Sabbath voort, in het licht van het Goddelijk aanschijn.

Niet meer bezield door eigen phantasie, niet meer aangevuurd door de valsch gebleken idealen der wereld, en ook niet meer met een donkeren hemel boven u, waar hoogstens nog een enkele ster in flonkert, neen, maar voort bij dat licht dat boven het licht der zon is, bij de uitstraling van steeds rijper genade in het licht van het aanschijn van uw God.

XXI. „ZOEK UWEN KNECHT."

Ik heb gedwaald als een verloren schaap; zoek uwen knecht, want uwe geboden heb ik niet vergeten.
Psalm 119 : 176.

Het zoeklicht van den torentrans over stad en omtrek geworpen, is treffend beeld van de uitvlamming van 't Alziend Oog.

Te midden van donkerheid en duisternis schiet, met de snelheid van den oogwenk, een bundel stralen van wit, zacht, helder licht, uit één punt als bron, in steeds breeder ontplooiing zich spreidend, over breed terrein omlaag; en op dat bestreken en beschenen terrein komt opeens alle voorwerp, alle vorm in scherpe lijnen uit. Niets blijft verborgen.

Zoo nu straalt uit het Alziend Oog daarboven het hart en ziel doorzoekend licht tot in de diepste plooien van uw consciëntie.

Toch is het niet dit zoeken en doorzoeken, waarop de psalmist doelt, als hij smeekt: „Zoek, Heere, uwen knecht."

Beeld der Schrift hierbij is de herder, op de bergen omdolend, en zoekend het lam van de kudde, het schaap dat afzwierf en dat hij daardoor verloor. De psalmist legt 't zelf zoo uit:

„Gelijk een schaap heb ik gedwaald in 't rond,
Dat onbedacht zijn herder had verloren,
Ai, zoek uw knecht, schoon hij uw wetten schond,
Want hij volhardt naar uw geboôn te hooren."

En dat beeld uit het landleven, wat staat het niet veel hooger dan het beeld aan het zoeklicht ontleend.

Hier is de liefde, de prijsstelling op het weer bezitten van wat verloren werd, het niet kunnen laten varen van wat bij de kudde hoort, van het zoeken de drijfveer, of wilt ge de prikkelende, de aanzettende drift van het hart.

Er is hier weerkeerigheid.

Hulpeloos blaat het verdwaalde schaap om zijn herder, en de herder speurt het bergpad af om het verloren schaap weer te ontdekken.

Het verloren schaap wil teruggevonden zijn, en de herder wil het verdoolde schaap terugvinden.

Het geblaat is een roepen: zoek mij, o, herder!, en door zijn blaten werkt het schaap zelf meê om gevonden te worden.

En zoo nu ook is hier dat smeekend roepen uit de ziel: Zoek uw knecht.

Bede om gevonden te worden, en tegelijk een uiting der ziel die het terugvinden mogelijk maakt.

Wie zoo smeekt, is niet het kind der wereld, niet de man die ver van God de weelde zoekt, of zich-zelf in zijn hart als zijn eigen afgod aanbidt.

Van den nog onbekeerde is hier geen sprake.

Die hier bidt, weet dat hij Gods knecht is geworden, dat hij in dienst van den Almachtigen is overgegaan; dat hij bij God geweest is, en nu van God is afgeraakt. Ook in het beeld van den herder met het lam ligt dit klaarlijk uitgesproken. Wie afdoolde van de kudde is bij de kudde geweest; wie roept om den herder heeft den herder gekend.

Zoek uw knecht! is het rechtstreeks smeeken van het kind van God, dat zijn Vader in de hemelen in zijn liefde gekend heeft, en nu in het gemis van die liefde zich verlaten, zich wee aan het hart voelt, en terug verlangt naar de teedere genieting, die het in de nabijheid van zijn God gesmaakt heeft.

Misduid daarom den innigen zin van dien noodkreet der ziel niet.

Het is geen geroep om bekeering, maar een roepen om terugkeer.

Wie nog niet bekeerd is, kan zoo niet roepen. Wie zoo roept, ontviel aan een gevonden liefde, en verlangt met al het heimwee dier verloren liefde naar die liefde terug.

Telkens komt dit voor.

Men was door de enge poorte ingegaan. Men zag hooger licht op zijn pad gezaaid. Gevoel van levensvernieuwing doortintelden het hart. Krachten des Koninkrijks doorstroomden de aderen der ziel. Men wist nu waarvoor men leefde. Boordevol werd de beker der verzoening gereikt. Men

jubelde in zijn Heiland. En zaliglijk ontlook daarbinnen het heilige intieme gemeenschapsleven met God in Christus.

Maar het bleef niet zoo. Weer trokken nevelen over het innerlijk gemoed. Van het gaan op den rechten weg kwam het tot dolen, van dolen tot afdolen. En toen werd weer alles onzeker, onrustig, ongetroost. Invloeden uit de diepte, die de heilige invloeden uit de hoogte terugdrongen.

Wat scheen God toen weer ver! Hoe verslapte weer de eens zoo krachtig gespannen band des geloofs in Christus.

Zoo was het weer donker voor de ziel, en in die donkerheid omving gevoel van eenzaamheid en van verlatenheid het hart, tot dat hart 't niet meer uit kon houden, en naar zijn God terugverlangde en zich weer inspande om zijn God terug te zoeken.

Maar op dit zoeken volgde geen vinden. Geen spoor teekende het pad. Nu her-, dan derwaarts gaande bleef men van God even ver, of week zelfs tenslotte nog verder van zijn God af.

Neen, het is niet in uw macht gesteld, om als ge eenmaal met Gods liefde verrijkt zijt, met die liefde te spelen, ze eerst te winnen, dan te laten varen, dan ze weer terug te nemen.

Wie God gekend heeft, en dan zijn God verlaat, vindt Hem zelf niet weder.

Zoo leert ge dan uw innerlijke machteloosheid verstaan. Gij kunt niet. Maar dit behoudt ge, dat ge buiten uw God niet kunt. Dat het gemis van zijn liefde een snijdend ledig in uw ziel doet schrijnen.

En dan eindelijk breekt het door: Niet ik kan mijn God terugzoeken, maar mijn God kan mij weer zoeken.

En dan komt het angstig blaten van het afgedoolde schaap, het roepen diep uit de ziel tot dien God dien men verloren heeft.

Het smeeken: o God, *zoek Gij uw knecht!*

Dat heimwee, om zijn God terug te vinden, kan soms wonderbaar eens menschen hart aangrijpen.

Er zijn er, aan wie God, toen ze nog jong, toen ze nog kind waren, half ongemerkt van zijn liefde genieten deed. Dat Hij ze wederbaarde, zonder dat het bewuste geloof tot voller kennisse van zijn naam doordrong.

Zoo verkreeg men dezen ongewonen toestand der ziel, dat God inwendig met zijn kracht werkte, en dat toch de twijfel ziel en zinnen doordrong.

Personen, ge hebt ze ook wel gekend, die het geloof niet grijpen konden, en die toch u door zoo menige edele uitademing van hun ziel, boeiden en verkwikten; soms veel sterker u aantrokken dan starre belijders.

Bloemen in den knop die niet ontluiken konden, en die toch uit den gespleten bloemknop u reeds tegengeurden.

Zielen, inwendig door heimwee naar God verteerd, maar die heur eigen heimwee niet verstonden. Die niet wisten dat ze reeds bij God hoorden, en toch soms een innerlijk zuigen in de aderen der ziel naar Hem gewaar werden.

Dezulken bidden zelven nog niet, maar wie bidden kan bidt voor hen: Heere, zoek dezen uw knecht, zoek deze uw dienstmaagd, want alle levensuiting spelt het, dat ze toch tot de knechten en dienstmaagden des Heeren behooren.

Kinderen van den huize, maar aan hun vader nog niet ontdekt.

En dat smeeken vindt verhooring. Niet het lippengebed, maar het zielsgebed, voor onszelven en voor hen die God op ons hart bond.

Dan zoekt God ze, en God vindt ze, en laat zich vinden van hen.

Hoe dit toegaat, is onder geen regel te brengen. Hiertoe gebruikt God 't lot, dat hij doorleven laat. Hij bezigt er toe een geschreven gedachte, die hij ons lezen doet; een ingrijpend woord, dat hij ons doet opvangen. Hij werkt met leed, dat Hij ons hart te lijden geeft. Spanningen, waardoor Hij ons angstig beproeft. Ontmoetingen, die Hij ons op onzen weg doet vinden. Aandoeningen van engelen, die Hij om ons zweven doet. Inwerkingen die Hij op ons hart rechtstreeks doet werken.

Het is een borduren van God op onze ziel van een heilig kunstwerk in allerlei tinten en in allerlei vormen.

Maar, hoe ook wisselend en onnaspeurbaar, de uitkomst is zeker.

God zoekt ons, en God vindt ons, tot we eindelijk zelven ontdekken dat we gevonden zijn, en de nabijheid van onzen

God weer levendig, bezield en krachtig om en in ons hart genoten wordt.

Gij, vertraag dit vinden in het zoeken van uw God niet.

Niet alleen twijfel, ook neiging tot voorliefde voor twijfel is zondigen tegen Gods liefde.

Als God u zoekt, en de hand op uw schouder legt, trek dan dien schouder niet terug, maar val op de knieën, dank en aanbid.

XXII. „MET KRACHT VERSTERKT TE WORDEN."

Opdat Hij u geve, naar den rijkdom zijner heerlijkheid, met kracht versterkt te worden door zijnen Geest in den inwendigen mensch.

Epheze 3 : 16.

Niemand betwist langer, dat de dampkring, waarin we ademen en leven, van ongemeenen invloed is op ons gestel. Frissche lucht kweekt op en sterkt. Men ziet het den bergbewoners aan, hoe de zuivere berglucht staal in hun bloed perst, en even beslist ziet ge het aan bewoners van moerasbodem, hoe de met moerasgif bezwangerde lucht hen ten onder houdt en doet kwijnen.

En hoe kan dat ook anders? Of is niet ons ademen een rusteloos en aldoor met volle teugen in ons opnemen wat in lucht en dampkring ons omvloeit. Ja, moet niet erkend, dat niet alleen ons ademhalen, maar, zij het in mindere mate, toch ook het zuigen van de duizend en tienduizend openingen in onze huid, een drinken is van wat haar toevloeit, en alzoo invloeden doorlaat die werken op geheel ons gestel.

Vandaar altoos weer het vermaan aan wie bleekzuchtig, bloedarm of beklemd is: „Zoek frissche lucht en ga ademen in gezonder atmosfeer." En vandaar evenzeer in zoele, zwoele zomerdagen het hijgen om den avond te halen, en, woont men niet te ver van de kust, bij het suizen van den avondwind, de koeler, prikkelender strandlucht te gaan insnuiven.

Nu zijn we lichaam én ziel, tweezijdig in ons wezen, en zoo komt het dat deze machtige invloed van de atmosfeer, waarin we leven, op ons gestel natuurlijk een nevenstuk vindt in de sterke inwerking, die het zedelijk karakter van de omgeving waarin we onze dagen slijten, uitoefent op onze eigen zedelijke ontwikkeling.

Ook dit wordt niet betwist; de droeve en de blijde feiten toonen het telkens opnieuw, hoe slecht op iemands karakter een zedelijk laagstaande levenskring werkt, maar ook hoe een gestadig verkeer in zedelijke en gezonde omgeving, het eigen zedelijk besef opscherpt.

Licht- en schaduwzijde in het stuk der opvoeding wordt, zeker niet geheel, maar toch voor zeer aanmerkelijk deel door dien atmosferischen invloed beheerscht; en het geheim van moeders invloed op onze vorming ligt stellig niet het minst daarin, dat we als kind het langst onder haar constanten invloed opgroeiden.

Heel de schoolstrijd hing aan ditzelfde vraagstuk, en de openbare school ten onzent graaft onder socialistische invloeden thans almeer haar eigen graf.

Het zedelijk leven kent ook wetten en geboden, uit zich in feiten en handelingen, zet zich af in geschriften en gesprekken; maar ook buiten dit alles vormt het zedelijk leven nog iets anders, een soort geestelijke lucht, een zedelijken dampkring, een zedelijke atmosfeer die òf gezond en krachtig, òf giftig en schadelijk, òf ook neutraal en daardoor verslappend is. En al bezit ge nu het sterkste karakter, van die lucht, van dien dampkring, van die atmosfeer ondergaat ook gij de invloeden tot uw geestelijk profijt of tot uw bederf.

Doch hierbij blijft het niet.

Er is niet alleen in de lucht die ge indrinkt, een macht die op uw gestel, en in de zedelijke omgeving waarin ge verkeert, een macht die op uw zedelijk leven werkt, maar er is ook een persoonsatmosfeer die u haar invloed doet ondergaan.

Verkeert ge veel en druk met een zinlijk aangelegd persoon van weinig verheffing, dan drukt dit uw eigen karakter neer; en omgekeerd, gaat ge dagelijks om met een persoon van hoogeren aanleg, van ernstiger zin, van heiliger streven,

dan wekt dit u op. dan is zulk een als een goede genius om u, dan houdt zulk een omgeving u van wat u neertrekt af.

Vooral komt dit uit, zoo die persoon metterdaad een man van degelijk karakter of een vrouw met beheerschenden geest is. Personen oefenen op elkaar een aantrekking uit, die gelijkmaking bewerkt. De één is sterker dan de ander, en de sterkere vormt den zwakkere in gelijkvormigheid aan eigen aard. Nabootsing ligt op den bodem van onze menschelijke natuur, en ongemerkt en onbedoeld neigt de zwakkere er toe, om te doen en te zijn zooals de sterkere uitkomt. Soms tot in toon en inhoud van het gesprek.

En deze persoonsinvloed nu leidt vanzelf tot den invloed van de godsdienstige atmosfeer, die zeer stellig van de zedelijke onderscheiden is.

Alle religie is in haar kern persoonlijk.

Mozes heeft het stempel van zijn persoon op heel Israël gedrukt. Het Christendom is door de Apostelen de wereld ingedragen. Augustinus heeft de Middeleeuwen bezield. Luther en Calvijn zijn de geestelijke vaders der Reformatie. En nu nóg kunt ge in elken kring, groot of klein, waar krachtig bezield godsdienstig leven heerscht, de personen aanwijzen van wie die rijke atmosfeer uitging.

Het is dan vuur uit het hart van den één, dat vuur in het hart van den ander aansteekt.

Een hemelsch schoon kind van God wint voor God ook de ziel in zijn omgeving.

Doch nu komen we tot den hoogsten trap, waarmeê gemeenlijk te weinig gerekend wordt.

Er is een inademen van berg- en zeelucht. Er is een indrinken van de zedelijke atmosfeer die ons omringt. Er is een in ons opnemen van de bezieling die ons toekomt uit een rijk besnaard hart in onze omgeving. Maar er is ook, en dit is het hoogste, een „verborgen omgang met God zelf;" en het is de invloed die van dezen verborgen omgang uitgaat, die voor de sterking van ons hart zeer verre alle andere invloeden te boven gaat.

Paulus bidt aan die van Efeze toe, dat ze „met kracht versterkt mogen worden door zijnen Geest in den inwendigen mensch."

Ziedaar dan de hoogste, de rijkste, de heiligste atmosfeer die op u kan en moet inwerken.

Denk u dat Jezus nog op aarde was, en dat ge, zeg een maand lang, elken dag met Jezus kondt verkeeren, dan voelt ge zelf hoe ge hierdoor in een atmosfeer van hoog en heilig leven zoudt zijn verplaatst, die u op ongeëvenaarde wijze „sterken zou met kracht in den inwendigen mensch."

In die heilige atmosfeer drie lange jaren te leven, is het alles overtreffend voorrecht van de Apostelen geweest, en zie hoe „sterk in den inwendigen mensch" ze straks, zonder Jezus, de wereld zijn tegengegaan.

En nu, dit heeft thans uit. We kennen Jezus thans niet meer naar het vleesch. Maar door hem hebben we de toeleiding en den toegang tot den Vader zelven, en de dagelijksche, persoonlijke, verborgen omgang met uw God staat voor u open.

Verstaat ge dit nu zoo, dat alles afloopt met de korte oogenblikken dat ge bidt, dan vertoeft ge in die heilige atmosfeer slechts zeer kort. Al uw gebeden saam vullen in den regel weinig meer dan één half uur in het etmaal.

Maar zoo bedoelt de Schrift het dan ook niet. David reeds zong: „Ik zal in uwe tent verkeeren, Heer der Heeren, voor uw oog in eeuwigheid." En alle heiligen die voor en na den koninklijken Harpenaar, Gods verborgen omgang gezocht, gevonden, gekend en genoten hebben, verstonden er wel ter dege onder, een telkens weer denken aan God, een gedurig opheffen van de ziel tot Hem, een overleggen van alle dingen met het oog op Hem die ons lief heeft, een steeds nabij Hem zijn, en een gestadig gevoelen en ondergaan van Gods heilige, moedgevende en bezielende nabijheid. Een persoonlijk opvangen van zijn alomtegenwoordigheid. Een als gedompeld zijn van heel ons leven en heel onze existentie in den heiligen nimbus die van zijn Goddelijk wezen uitstraalt. Een voelen aan ons eigen hart van het kloppen van het vaderhart van onzen God.

Kringen waarin dat zoo zijn mag, die leven. Kringen waarin dat gemist wordt, al staan ze dogmatisch zuiver, zijn dood.

Een prediker die dát in zijn gemeente brengen mag, is een gezant van Godswege. Predikers die hier geen oog

voor hebben, omdat hun hart er niet naar uitgaat, zijn een luidende schel.

Als „nabij God te zijn" uw lust en uw lied is; zoo ge verkeert in zijn tente, en de verborgen omgang met uw God uw dagelijksche rijkdom is, dan ondergaat onze geheele persoon dag aan dag den machtig sterkenden invloed van de heilige atmosfeer daarboven.

Van die atmosfeer, waarin de engelen ademen en waaruit de ontslapen heiligen de nooit verwelkende frischheid hunner ziel indrinken. Aldus vloeien u toe de krachten des koninkrijks in den inwendigen mensch. Dit is hemelsch ozon dat uw ziel doorwaait. Kracht die het onreine en onheilige in u terugdringt. Droppelen uit de Fontein des levens, die u de borst van frissche levenskracht doen zwellen. De Geest, de Heilige Geest, waarin Godzelf u aanraakt en u tot hooger krachtsbetoon bezielt.

o. Wat keer zou ijlings in heel het maatschappelijk leven komen, als alle ziel in dien heiligen dampkring ademen kon.

Doch zie hier de zonde.

Als ge tot de zwakbloedigen zegt, „zoek berg-, of zoek zeelucht!" dan taalt hij aanstonds naar de middelen of hij tot die berg- en zeelucht geraken kon. Dan is ieder willens!

Maar als ge zegt: „Ontruk u aan uw omgeving, en zoek een kring die zedelijk hooger staat," dan beweegt ge een enkele, maar verreweg de meesten blijven lust vinden in het zich wentelen in hun slijk.

En gaat ge nóg verder, en roept ge: „Dring door tot Gods verborgen omgang en drink den dampkring van het leven daarboven in!", — dan is er niemand die zich verroert, of God zelf moet hem trekken.

Wel een bewijs van de gansch uitnemende genade die aan u geschied is, zoo gij dien verborgen omgang kennen moogt.

o, Buig ook gij dan evenals Paulus de knieën voor den Vader van onzen Heere Jezus Christus, opdat dit heerlijke niet van u genomen worde, maar dat veeleer rijk en overvloedig uit dien verborgen omgang u gestadig kracht toe vloeie, om ook u te sterken in den inwendigen mensch.

XXIII. „AAN WIEN IS DE ARM DES HEEREN GEOPENBAARD".

Wie heeft onze prediking geloofd? En aan wien is de arm des Heeren geopenbaard?

Jesaia 53:1.

Er is geen gedachte, die ons beslister boven de macht van het stof, en dus ook boven de verleiding der zinnen verheft, dan de belijdenis, dat God een geest is; een belijdenis waaruit van zelf het tweede volgt, dat wie Hem aanbidt, Hem niet anders kan en mag aanbidden dan in geest en waarheid.

Hier blijft dus geen plek of plaats over voor iets, wat ook, dat in onzen God of in de aanbidding van zijn Naam, iets stoffelijks, iets zinlijks, iets aan den vorm gebondens zou willen indragen.

God een geest, dat is de vrijmaking van uw innerlijk bestaan, van uw ziel, van uw eigen geestelijk wezen, van allen band die u inwendig zou willen binden en knellen tegen den aard van uw zielsbestaan in. Altoos natuurlijk onder dit vast beding, dat gij dien God, die geest is, ook persoonlijk in geest en waarheid met al de liefde van uw hart aanbidt.

God een geest, dat is de te niet doening van alle afgoderij, van allen dienst van het creatuur, van alle beeld-vereering in onheiligen vorm en daarmee uitbanning van al den zinlijken gruwel die door de afgoderij in het leven werd geroepen, en die den ondergang der volkeren van de oudheid heeft verhaast.

God een geest, dat is, om niet verder den rijkdom dezer allesbeheerschende gedachte uit te spinnen, een verheffen van uw menschelijk bestaan boven heel de zichtbare wereld, en een opheffen van uw geest in u tot die hooge sferen van de onzienlijke wereld, waar God zelf het ontoegankelijk licht bewoont. Immers is God een geest, dan is God van heel deze zienlijke wereld onafhankelijk; dan bestond Hij eer de bergen geboren werden; dan is er een eeuwigheid waarin nog niets stoffelijks geschapen was; en dan komt dienvolgens al het zienlijke in de tweede plaats, in afhankelijke betrekking.

Dan is de afsterving van uw lichaam ook voor u niet de wegsterving van uw bestaan. Dan kunt ge er zijn, bestaan, ook dan als gij ook zelf voor een wijle niets dan geest zult zijn. En dan geniet ge reeds hier op aarde zielsgenot in het rijk besef, dat ge als het moet heel de wereld verachten kunt, en toch geestelijk hoog kunt staan, geestelijk weelderijk kunt zijn in uw God.

Maar hoe machtig en overrijk uw belijdenis dat God een geest is, ook zijn moge, de zonde bederft ook haar.

Ge voelt dat het scherpst, als ge een oogenblik aan satan denkt en aan heel de wereld der demonen.

Het is wel zoo, dat de zich bij voorkeur „beschaafd" en „hoog ontwikkeld" wanende lieden, satan en zijn demonen voor een verzinsel van de kleinzieligheid houden. Al wie gelooft, oordeelt ook hier, dat Jezus het beter weet dan deze kwansuis verlichte lieden, en Jezus leerde ons toch in het Onze Vader bidden: „Verlos ons van den Booze", en vlocht er omgekeerd den goeden regel in, toen hij ons de bede op de lippen legde: „Uw wil geschiede op aarde gelijk in den hemel." „In den hemel," dat moet dan toch beduiden: door uw engelen.

Engelen nu, wat zijn ze anders dan lichaamlooze wezens die enkel geest zijn. En is nu satan, wat niet anders kan, niet boos geschapen, maar oorspronkelijk een goed en eminent creatuur van zijn God geweest, thuis hoorende in de engelenwereld, wat rest ons dan anders dan ook van satan te getuigen, dat ook satan is een geest, en dat ook zijn demonen geesten zijn.

Maakt dit nu dat de zonde enkel geestelijk is en buiten de zinnenwereld blijft?

In het minst niet. Maar wel dit, dat alle zonde, ook de zonde van wellust en brooddronkenheid, haar oorsprong in den geest vindt, en dat de psalmist zoo naar waarheid zong:

Weerhoud o Heer uw knecht,
Dat hij zijn hart niet hecht.
Aan dwaze hoovaardij.
Heerscht die in mij niet meer,
Dan leef ik tot uw eer,
Van groote zonde vrij!

Niets is dan ook stuitender, dan dat in onze gewone maatschappij een „onzedelijk gedrag" schier uitsluitend gezocht wordt in dronkenschap, brasserij of wellust, en dat de hoogmoed, de trots, de zelfverheffing, en de daaruit opwellende laatdunkendheid, bitterheid, nijd en wraakzucht in niets den goeden naam van gevierde mannen schijnen te deren.

Langs die lijn wordt dan de heerlijke belijdenis dat God een geest is, overgeleverd aan het schromelijkst pantheïsme, hoogmoedige trots ten slotte tot zulk een verheffing leidend, dat men van zichzelf droomt God te zijn.

En zelfs in de kringen der vromen is hieruit, en hieruit alleen, de gedrochtelijke waanzin opgekomen, dat men met zijn „nieuwen mensch in den geest", alle verantwoordelijkheid van zich kon werpen voor wat „de oude mensch" in zinnelust zondigde.

Geheel dezelfde afdoling als die thans in de school van Maeterlinck herleeft, als ontvingen de reine zielen van binnen geen smet van wat door het lichaam zinnelijk misdaan werd.

Dit alles nu keert de Heilige Schrift, door ons wel eenerzijds de belijdenis in de ziel te prenten, dat God een geest is, maar even beslist anderzijds ons alle werkingen Gods als persoonlijke werkingen, als werkingen van een persoon die naast en tegenover ons optreedt, voor te stellen.

God een geest, maar daarom niet een latente kracht, niet een heel de schepping doorademende geestelijke aandrift, niet een vage, telkens verdwijnende, ongrijpbare werking; neen, en driewerf neen, maar een God die onze Vader in de hemelen is, die tot ons spreekt, die luistert naar ons gebed, in wien een hart vol Goddelijke ontferming klopt; een persoonlijk God, die als een vriend met ons verkeert en omgaat, die inkeert om bij ons te vernachten, en die het ons toestaat dat we verkeeren in zijn heilige Tente.

Vandaar het gedurig ons afschilderen van de werken Gods als persoonlijke daden, en in verband hiermee het wijzen op het aangezichte Gods, op den mond des Heeren, op het oor dat Hij tot ons neigt, op de voetstappen van den Heilige, op de hand die Hij zegenend over ons opheft, en zoo ook op den arm met kracht, waarmeê de Heere onze God allen tegenstand breekt.

Dit alles is nu zeer zeker voor een deel een verpersoonlijking, d. w. z. een overbrengen op God van wat aan den mensch gevonden wordt. Maar toch, er ligt meer in. Zou Hij, zoo vraagt de psalmist, die het oor geplant heeft, niet hooren? Zou Hij, die het oog gemaakt heeft, niet zien?

Ons oog, ons oor, onze mond, onze hand, onze arm zijn dus niets anders dan het lichamelijk uitkomen van de in ons schuilende krachten, en wel de krachten die God alzóó in ons schiep, omdat Hij ons schiep naar zijn beeld. Zeggen we dus dat God hoort, ziet, spreekt, zegent en strijdt, dan is dit niet overdrachtelijk naar menschenaard gesproken, maar dan is dit alles in God oorspronkelijk, en in ons slechts naar zijn beeld uitkomend.

Getuigd en spreekt derhalve de Schrift van een arm des Heeren, dan beduidt dit, dat er niet maar een vage, uitvloeiende kracht van God is, maar dat God zelf zijn inwonende en uitgaande kracht beheerscht, richt op een bepaald doel, gebruikt of ongebruikt laat naar zijn welbehagen; en dat, zoo God zijn kracht aanwendt, tegen ons of voor ons, dit evenzeer, en nog in hoogeren zin, een persoonlijke daad is, als wanneer wij menschen onzen arm opheffen, om den één te beschermen of den ander van ons af te weren.

Vraagt nu de profeet: Aan wien is de arm des Heeren geopenbaard geworden?, en richten wij die vraag persoonlijk tot u: Is aan u de arm des Heeren reeds geopenbaard?, dan bedoelt dit niet de algemeene, de vage vraag, of gij gelooft dat er een God is, en dat er een kracht Gods is, en of ge wel aanneemt dat die kracht Gods werkt; maar dan ligt hier heel anders, en veel meer de vraag in, of gij in uw levensbevinding en in uw zielservaring reeds tot de ontdekking zijt gekomen, dat die Almachtige God persoonlijk met u handelt, zich als God persoonlijk tot uw persoon heeft gewend, met u in aanraking is gekomen, zooals een man met zijn vriend of met zijn tegenstander handelt, en of ge in die streng persoonlijke verhouding den arm des Heeren ontdekt hebt, nu eens zich over u opheffend om u te dekken en te beschermen, en dan weer zich tegen u keerend, om u te weerstaan en terneder te werpen.

En dit juist is het, wat in der meesten geloofsleven, ook

helaas onder de belijders des Heeren, ontbreekt. Hun ontbreekt wat van Mozes geschreven staat; dat hij was als ziende den Onzienlijke. Ze verstaan het niet als van Jacob geschreven staat, dat hij met God worstelde als met een man. Ze hebben een vaag besef van invloeden, van werkingen, van krachten die uitgaan, maar ze zien den Heilige niet, ze hebben niet met God te doen als met hun Vader, die tot zijn kind komt, en dat kind aanziet met zijn oog, en dat kind beluistert met zijn oor, en zijn hand op dat kind legt, en dat kind dekt met den arm van zijn kracht. Ze bidden tot God, ze loven hun God, maar ze ontmoeten Hem niet op den weg, ze voelen Hem niet als bij zich op hun leger, ze voelen zijn heiligen adem niet over zich uitgaan, ze zien niet dien „arm met kracht" waarin al hun zekerheid en hun behoud ligt.

En daarom kan het niet genoeg ingeprent, dat toch het lezen der Schrift ernst zij; dat we ons ontwennen aan die valsche neiging om het alles in de Schrift overdrachtelijk te nemen.

De Schrift, Gods woord, is de lamp voor onzen voet en het licht op ons pad, omdat juist de Schrift en zij alleen ons deze twee in de ziel grift: én dat God een geest is, én dat die God als onze Vader in de hemelen ons tegen komt op den weg, ons ontmoet, en met ons handelt als een man met zijn naaste.

Onzienlijk en toch gezien.

XXIV. „DAT ZIJ U KENNEN".

> En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt.
>
> Johannes 17 : 3.

„Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen den eenigen waarachtigen God!" Dieper zin noch hooger bedoelen kan in een menschelijk woord zich uitspreken. Het is dan ook een woord niet door een ziener tot ons menschen, maar door den Zoon tot den Vader gesproken; een woord dat door wie God zoekt tel-

kens op nieuw *beluisterd* moet worden, wijl het daartoe voor ons bestemd en tot ons gekomen is.

Van de gebeden hier op aarde, meer dan dertig jaren lang, door Jezus gebeden, gebeden te Nazareth in Jozef's woning, gebeden op den berg of in woeste plaatsen, gebeden in den morgen en als de zon ten ondergang neigde, gebeden bij dag en in den nacht, is ons niets overgeleverd dan een enkele vluchtige zielsuiting, en dan de angstkreet in Gethsemané. Hier daarentegen, in Johannes 17, is het hoogepriesterlijk gebed van den Heiland in al zijn innige verhevenheid tot ons gekomen, en heeft Hij, die ons de Schrift meêgaf op den pelgrimsweg, het aldus besteld en verordineerd, dat wat Jezus hier tot den Vader bad, een echo aan ons eigen biddend hart kan ontlokken.

Stel, dat ons al de gebeden van den Heiland geboekstaafd waren, het zou een schat zijn om niet uit te putten. Eerst het kinderlijk gebed uit het pas ontluikend zielsleven, maar toch dat zielsleven reeds op twaalfjarigen leeftijd zoo goddelijk doorgebroken, dat het ook in nog gebonden vorm onmiddellijk de volmaaktheid uit en grijpt. Dan die periode in Jezus' gebedsleven van twaalf tot dertig jaar, in afzondering en voorbereiding voor de aanvaarding van het groote verlossingswerk. En toen die derde periode van drie jaren, zoo kort, zoo snel doorleefd, en toch verreweg de rijkste om de stormen die opkwamen en doorworsteld zijn, meer dan duizend dagen met duizend nachten, en met wie zal zeggen hoeveel uren biddend doorworsteld in elke week, die van Sabbath tot Sabbath verliep.

En toch, van al dien schat der gebeden is niets ons te beluisteren gegeven, is niets tot ons gekomen, is zoo goed als niets ons opgeteekend, dan dat éene: „Ik dank u, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt ze den kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want alzoo is geweest het welbehagen voor u!"

En nu, hier, in het hoogepriesterlijke gebed, dat heilig diadeem dat ons ongeschonden en onafgekort is overgeleverd, in den grond der zaak diezelfde gedachte: „Dit is het eeuwige leven dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God."

In Mattheus 11: Niet de verstandigen en de wijzen, maar de kinderkens. Hier in Johannes 17: Niet de wereld, maar degenen die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt.

Beide malen: de Kennisse Gods, het geopenbaarde van den Heilige, het hoogste.

En in dat alles alleen aanbiddelijk het welbehagen Gods.

Een bidden, niet als critiek op het heilige, maar een opvangen, een indrinken van het Heilige, en door dat indringen van het Heilige in ons leven, leven niet maar eeuwiglijk, maar met een leven dat eeuwig is in zijn aard.

Leven is, als er zich iets in ons roert, en als er uit die innerlijke ritseling iets wordt. Zoo is het met de zwangere moeder die leven voelt, omdat ze in zich roering gewaar wordt, en daaraan weet ze, dat er straks leven uit haar schoot staat geboren te worden.

Zoo, en niet anders is het met onzen persoon, met ons ik, met het inwendig bestaan van onze ziel in ons. Blijft het stil in u, hoort ge niets uit uw ziel, roert zich niets in uw binnenste, dan blijft het u verborgen of uw ziel leeft. Ge maakt dan wel het leven van de wereld meê, zooals de golving der wateren in den Oceaan aan geen enkelen druppel ruste gunt, maar gestadig rustelooze beweging meêdeelt. Edoch, dit is voor u nog geen eigen leven. Nog geen innerlijke beweging, waarvoor de stoot uit uzelf opkomt.

Ook zulk meêgolven met de golving der wereld kan daarom wel warmte in u ontwikkelen en u óf verstandelijk óf voor uw gevoelswezen óf bij ervaring verrijken, en ook genieten doen, maar het mist in u een eigen wortel, een eigen aandrift, en kan u daarom geen duurzaam bezit schenken. En als tenslotte het oogenblik komt, waarop de Dood u uit die golving van het leven der wereld uittilt, schudt ge dit onpersoonlijk louter meêleven af, en hebt niets.

Het eigen persoonlijk leven in u komt op uit een kiem, die God uit het in u gelegde zaad deed opschieten, en die kiem vraagt, om zich te kunnen ontwikkelen, gestadige voeding, en voeding naar haar aard.

Vindt de kiem in u die voeding naar haar aard niet,

dan verarmt ze en verschrompelt. Het helpt dan niets, of ze al overladen wordt met haar vreemde stoffen. Die kan ze niet opnemen en niet in zich verteren. En voorzoover ze toch in haar dringen, wordt ze er door vervalscht.

En ook helpt het niet, of ze een enkel maal, en in zekere mate, voeding naar haar aard ontvangt. Om zich tot haar volle maat te ontwikkelen, moet ze de bij haar passende voeding geregeld, gestadig ontvangen, en mag die voeding geen einde nemen, eer ze voleind is in haar groei en wording.

Dit nu is „eeuwig leven" voor de ziel. Niet enkel een leven hiernamaals, maar een ontplooiïng van uw innerlijk wezen naar zijn aanleg, naar zijn aard en bestemming, een ontplooiïng waarbij uit wordt gestooten wat het innerlijk levensbloed vergiftigt; waarbij nooit ontbreekt wat dat levensbloed behoeft; en waarbij die innerlijke voeding, sterking en heiliging zóó gestadig, zóó duurzaam, zóó in haar wezen eeuwig wordt toegebracht, dat de voleinding bereikt wordt.

Dat is eeuwig leven.

Eeuwig leven voor het innerlijk wezen van den naar Gods beeld geschapen mensch.

En nu is dit het woord van Jezus, dat uw ziel die voeding voor eeuwig leven alleen vindt *in het eeuwig Wezen zelf.*

God zelf mijn deel, mijn eeuwig goed! Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog op aarde nevens U toch lusten?

God zelf het hoogste goed!

In uw licht zien wij het licht. Bij U is de bron, de fontein van mijn leven.

Ongetwijfeld, alles van God ons toekomende, alles Hem dank te weten, alle volmaakte gifte en goede gave afdalende van den Vader der lichten. Uit Hem, door Hem en tot Hem alle dingen. Maar het einde en het einddoel is en blijft toch, dat God zij alles *en in allen.*

Reeds heerlijk het belijden dat onze God de Heere der heeren, de Koning der koningen is, en dat Hij alle dingen bestelt, gehengt en regeert; maar dieper, oneindig dieper de belijdenis indringende van God den Heiligen Geest, die

woning in u maakt, u kiest tot zijn tempel, en innerlijk in en voor u bidt met onuitsprekelijke verzuchtingen.

En daarin alleen rust het hart.

Al wat genade ons toebeschikt, zijn slechts uitstralingen van glans en gloed; de brandende haard zelf van allen gloed en glans in God zelven.

Elke druppel van het water des eeuwigen levens ons verkwikkend, maar de Fontein waaruit die wateren opwellen, in het eigen Goddelijk hart van het eeuwige Wezen.

En daarom heel de Schrift, heel de Kerk, en alle ziel der heiligen door, altoos weer die ééne hartstocht ruischende: Het is mij goed, mijn zalig lot, nabij te wezen bij mijn God.

Hem zoekt het oog, Hem begeert het hart; en eerst als de ziel binnen in ons in God haar hoogste goed heeft gevonden, buigt de kiem in ons zich uit haar verdorring op, en vangt ritselend dat ontplooien, dat ontluiken aan, waarbij de bloesem des eeuwigen levens uit de gespleten knop te voorschijn treedt.

Dit kan niet anders om de natuur van uw ziel.

Die ziel hebt gij niet zelf gemaakt, niet de wereld heeft haar aard bepaald, ook is ze niet bij geval geworden wat ze is. Wat de ziel van een mensch zou zijn, had God en God alleen besteld, en gelijk God ze besteld had, zoo is de ziel in haar aard, en zoo blijft uw ziel, onverschillig of ge daarbij aan de ziel van een Judas of aan de ziel van een Johannes denkt.

Ze kan zich heilig ontwikkelen, ze kan ook zondig verdorren en verkankeren; maar of ze in glorie ontluikt óf in gif verschimmelt, én die ontluiking én die verschimmeling zijn beide wat ze zijn krachtens den aard van de ziel, gelijk God dien bepaald heeft.

Van God ging alle scheppende bepaling uit. Een bepaling voor de starren aan het firmament, voor de aire in den halm, voor den leeuwrik die tusschen de takken zingt, voor den engel die het heilig, heilig, heilig! daarboven uitjubelt, maar den aard, de natuur, het wezen van eens menschen ziel bepaalde en bestelde God anders dan den aard van dit alles.

Verleidelijk helder teekent het Woord u die natuur van

de ziel in dien enkelen trek, dat ge geschapen zijt naar den Beelde Gods. Daarin schuilt alles. Daaruit verklaart zich alles. En daaruit komt het, dat de ziel nooit anders haar „hoogste goed" kan hebben dan in Hem, naar wiens beeld ze ontstond. En niet minder dit andere, dat al wat de ziel op een ander goed dan op God als het hoogste richt, de ziel wondt, vervalscht en vergiftigt.

Nu is het pijnlijk om te zien, hoe de volkeren in hun woelende menigte hiervan niets verstaan. Nog pijnlijker is het, te zien hoe velen er zijn onder de ernstige lieden, die overal heen grijpen, maar nooit naar God. En het allerpijnlijkst, dat er zelfs zoo menige vrome is, die naar alles jaagt en dringt, maar toont van zijn „Hoogste goed" niets ooit genoten te hebben.

Toch wanhoopt Jezus niet.

Hij blijft bidden, ook nu daarboven, voor zijn heiligen op aarde: „Vader, dit is het eeuwige leven, dat ze u kennen, den eenigen, waarachtigen God!" en nog telkens ontsluit zich in een kind van God het innerlijk zielsleven, en zegt op dat gebed een; Amen, ja, Amen!

XXV. „TOON ONS DEN VADER."

Philippus zeide tot Hem: Heere, toon ons den Vader, en het is ons genoeg.
Joh. XIV : 8.

Hoofdgedachte ook in deze Meditatie blijve het aangrijpende woord van Jezus: Dit is het eeuwige leven dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God. De zin van dat zeggen is te vol, te rijk om op eenmaal in- en doorgedacht te worden. Daarom komen we er ditmaal, en straks nader op terug.

We deden gevoelen wat leven, wat eeuwig leven is. We hebben niet gepoogd het eeuwige leven in een begrip samen te vatten, veel min hebben we het begrip ervan ontleed. Al wat we poogden was, in het leven zelf de gewaarwording van het leven te doen grijpen, en ook om

het denkbeeld van het leven dat eeuwig is, dieper op te vatten dan als ware het bloot een leven zonder eind. Een leven zonder eind gerekt, zou u niet dan troostelooze wanhoop aanjagen; eeuwig leven, heel iets anders, bezielt en verjongt.

Doch nu verder.

Er staat niet, dat wie den Vader kent, het eeuwige leven zal ontvangen. Het heet niet: „Als gij zoo vroom en volijverig zijt, om God te leeren kennen, dan zult gij als loon daarvoor, na uw dood het eeuwige leven u zien schenken." Er staat, heel anders, dat God te kennen het eeuwige lezen zelf is. En ge gevoelt, dat scheelt hemelsbreed. Eeuwig leven als loon voor uw inspanning om God te leeren kennen, is een oppervlakkige uitwendige opvatting, werktuigelijk en gemaniereerd. Daarentegen een eeuwig leven dat zelf in het kennen van God bestaat, is een gedachte zoo diep, dat ge, er in glurend, geen bodem ziet.

Eeuwig leven loon voor kennis hoort bij de examen-manie. Veel studie, veel van buiten leeren, veel nazeggen wat men u voorzegt, en dan als loon promotie uit een vergankelijke en ondergaande in een altoosdurende, nooit eindigende existentie. In anderen zin, dan waarin het woord gemeenlijk op de reclameplaat voorkomt: een soort hoogere levensverzekering.

Het wordt dan geheugenwerk. Een spitsvondig gesteld leerstellig boek, elken halven volzin uitgeplozen, om u het alles ordelijk voor te leggen, wat in den loop der eeuwen over het wezen en het werk, over den persoon en de eigenschappen van den Oneindige in stelsel is gebracht. En als het dan ten slotte alles dor en verdord voor uw zielsoog is geworden, tot er u geen enkele geur des levens meer uit tegenademt, dan zou die dorre, doode kennis het loon ontvangen van het eeuwige leven.

Maar dit alles valt weg, zoo ge het neemt gelijk het er staat: De kennisse van God zelf is het eeuwige leven. Wie reeds hier die kennisse bezit, bezit alzoo dit eeuwige leven reeds nu, reeds hier. En omgekeerd, wie afsterft zonder die kennisse Gods hier gevonden te hebben, die vindt ze ook nimmer hier namaals. Voor dien daagt de eeuwige morgen nooit.

Ge voelt, ge tast het: Zóó opgevat (en zóó moet, zoo alleen mag het verstaan worden) dringt dit woord van

Jezus als een macht op u aan. Als een macht die indringt in uw wezen en consciëntie, om u af te vragen: Hebt gij die kennisse Gods reeds verworven? En evenzoo als een macht die prikkelt om nu nog, eer het te laat is, naar die kennisse te grijpen, zóólang te grijpen, tot ge in uw eigen zielstrilling de golving van dit eeuwige leven voelt deinen.

En nu komt Filippus, en vraagt naïevelijk: Heere, toon ons den Vader.

Kinderlijk-naïef, en toch koos hij het juiste uitgangspunt, om verder te komen. Want wie zoo vraagt, bewijst dat hij 't meent, dat het hem ernst is. Hij begeert tot de kennisse Gods te geraken. Er blijkt uit zijn zeggen, dat hij geen boekenkennis, maar levenskennis van God begeert. Hij wil God kennen, God zelven. En wat dan natuurlijker, dan dat hij begint met te vragen: Toon mij den Vader.

Een der schaduwzijden van het godsdienstig leven, gelijk ons dit uit de Reformatie toekwam, is, dat het zich te zeer leerstellig, in tegenstelling met Rome, ontwikkeld heeft. Dit moest zoo, het kon niet anders. Het leerstellige kon niet ontbeerd worden. Maar toch, het heeft iets bedenkelijks, als het te eenzijdig op den voorgrond treedt. Het is hetzelfde verschil als tusschen de Evangeliën en de Brieven, omdat ook in die brieven reeds leerstellige strijd wordt gevoerd. En zelfs in de Evangeliën hebt ge hetzelfde onderscheid tusschen de Bergrede en den strijd van Jezus met de Schriftgeleerden.

In den eersten aanloop was de Reformatie beter dan later. Wat verrukkelijke taal soms in de Belijdenis, in het Avondmaalsformulier en in de Geuzenliedekens. En omgekeerd, hoe verdord en vermagerd reeds zijn de latere formulieren. Eerst stroomt er leven, later is er niets meer dan de leeggeloopen bedding, met nog een zwak adertjen, doodloopend in het zand. O, het is niet te zeggen, wat dit 's Heeren volk verarmd heeft.

Nu weet Filippus van deze tegenstellingen en formules nog niets. Hij staat er nog kinderlijk naïef voor. God is hem werkelijk het eeuwige Wezen. Hij begeert zijn God, hij zoekt zijn God, en daarom is het de bede van zijn

hart of hij God mocht kunnen zien, en zoo spreekt hij het in den drang zijner ziel uit: Toon ons den Vader.

Als er van een persoon sprake is, en men vraagt u: Kent ge hem? dan is, zoo ge hem ganschelijk niet kent, niets natuurlijker, dan dat ge zegt: ik heb hem zelfs nooit gezien.

Zien is het eerste, een indruk door het zien ontvangen, het vanzelf-sprekende. Vandaar dat in oud en nieuw Verbond dat zien van God telkens op den voorgrond treedt. Bij Mozes reeds, toen hij bad: Toon mij uw heerlijkheid! en toen Jehovah antwoordde: „Mij zal geen mensch zien en leven." En ge weet wat later Paulus in het nieuwe Verbond jubelde: „Wij allen, met ongedekten hoofde de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld van gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid." Dàt hier reeds, en daarna: „Dan zullen wij zien aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten deele, maar dan zal ik kennen, gelijk ik ook gekend ben."

In zulke woorden trilt het leven der Schrift. Hier is alle dorheid weg. Het is alles wezenlijk, het is alles volle realiteit. Het is om God, om den levenden God te doen. Om Hem te zien, Hem te aanschouwen, en dan zielsinnig te genieten in dien leven-instortenden aanblik.

En daarom wat Filippus vroeg: „Heere, toon ons den Vader", het was het juist gekozen begin, opkomend uit diepgevoelden dorst naar den levenden God.

Maar helaas, buiten u is God niet te zien, en het is volkomen duidelijk, waarom niet.

Buiten u kunt ge iets, wat het ook zij, alleen dan zien, als het zich in de wereld als een afzonderlijk stuk of deel van die wereld aan u voordoet, en genoegzaam beperkt is, om in den omvang van uw blik te vallen.

Niemand kan de wereld zien, wel stukken en deelen ervan. Nu dit, dan dat, voor zoover het onder uw bereik valt. Doch al kondt ge de wereld zien (des neen), dan zoudt ge toch God niet kunnen zien, want de wereld is eindig, God oneindig, en zelfs het wijdst begrip dat ge u van de wereld maakt, zinkt weg in het niet, vergeleken bij den oneindigen God.

En dan, zien kunt ge alleen wat in uw blik valt, wat alzoo een vorm, een gedaante, een gestalte heeft; en God is een geest, en wie Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid.

God buiten u te zien, is daarom onmogelijk. Hem buiten u te willen zien, is God verkleinen, is aan God een gestalte geven, en uw God als geest te niet doen.

En hier nu treedt de afgoderij in.

De afgoderij was, dat de volken „de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd hebben in de gelijkenis van den verderfelijken mensch" (Rom. 1 : 23).

Dat begon niet uit boosheid, het begon uit vroomheid. Het waren niet de slechtsten, maar de besten uit de natiën, die tempelen bouwden en er een beeld van God in plaatsten. Ook onder die natiën ging het geroep op: Toon ons God. En toen toonde de priester hun God, in een beeld dat ze maakten.

Zoo waanden ze God aan het volk nader te brengen, en toch, juist door dat ellendige beeld deden ze alle kennisse Gods voor het volk te loor gaan.

Met elke afbeelding van God, is God zelf weg.

Vandaar dat doordringend vermaan van Johannes, eer hij stierf: Kinderkens, bewaart u zelven van de afgoden!

En zoo blijven die twee tegenover elkander staan.

Eenerzijds dat dringen en roepen: Toon ons den Vader! De zielskreet, die aan een dogma, die aan een begrip, die aan een formule niet genoeg heeft; die God zelven wil bezitten. De echt vrome, kinderlijk-vrome, dorst naar den levenden God. En daartegenover anderzijds: Ge kunt God niet als een voorwerp voor u stellen, noch met uw oog zien. Hij is de Onzienlijke. En met elke poging, om Hem in beeld voor u te stellen, verliest ge den Oneindige en raakt steeds verder van uw God af.

De verzoening nu van deze elkander uitsluitende gewaarwordingen: dat ge innerlijk gedreven wordt, om niet te rusten eer ge God ziet, en dat ge, door God u voor te stellen, Hem juist geheel en al verliest, ligt in wat Jezus aan Filippus antwoordde: „Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien, en nu zegt gij: Toon ons den Vader".

Maar hoe?

Er is een zien buiten u, maar er is ook een zien in u. Doch niet in u als eenling. Niet gij op uzelf, maar gij in uw menschelijke natuur.

Nu treedt in den Zoon des menschen God zelf in die menschelijke natuur voor u. En door uw gemeenschap met den Zoon des menschen ziet aldus ook gij uw God, in Jezus, door Jezus, en in uzelven door den Heiligen Geest.

Niet het beeld van God in den afgodstempel, maar het beeld Gods in Messias!

XXVI. „DIE MIJ GEZIEN HEEFT, DIE HEEFT DEN VADER GEZIEN."

> Jezus zeide tot hem: Ben ik zoo langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Philippus? Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien: en hoe zegt gij: Toon ons den Vader?
> Joh. 14 : 9.

Meer dan eens vloeiden van Jezus' lippen uitdrukkingen, verklaringen, woorden, die u nog bij 't lezen huiveren doen, en doen terugdeinzen,... tenzij ge Hem aanbidt.

Zóó, wanneer Jezus tot u en tot een ieder zegt: „Wie zijn vader of zijn moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig."

Denk u dat iemand in onze dagen op een vergadering, op een meeting zoo iets uit dorst roepen, elk hoorder zou immers aan waanzin denken. Of erger nog, als iemand uw woonvertrek binnentrad, en aldus uw kind in uw bijzijn toesprak, zou het u niet bedacht doen zijn op het zekerst middel om dien bederver van uw kind voortaan van uw kind af te houden?

Toch sprak Jezus aldus; en ge prent het zelf uw kind in, dat het zoo waar is, en zoo zijn moet,.... omdat ge Hem aanbidt.

En juist zoo staat het met wat Jezus Filippus antwoordde: „Wie Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien".

Hier dezelfde stuiting.

Wie zoo sprak, zoudt ge pogen onschadelijk te maken door hem onder de waanzinnigen weg te leiden.... tenzij ge zelf God in hem eerdet en aanbadt.

Keuze blijft ook hier niet.

Tegen een schepsel, met zulk een Godtergende pretentie optredend, zou de publieke opinie onder elk nog niet aan alle religie afgestorven volk, om maatregelen tot afweer vragen. Maar dan ook omgekeerd, uw hart geeft een echo, een Amen op dit aangrijpend zeggen van Jezus... omdat gij zelf Hem aanbidt.

Daar hangt het dus aan.

Het Sanhedrin, de gillende Jood op 't gerechtsplein te Jerusalem, handelden op hun standpunt logisch, toen ze in Jezus een Godslasteraar zagen en Hem uitwierpen, zoolang ze zelven Hem niet aanbaden.

Zoolang hun oog voor Jezus' goddelijke majesteit gesloten bleef, konden ze niet anders. En hun fout, hun zonde, hun doodelijke schuld, was niet dat ze Jezus uitwierpen, maar dit dat ze God niet in hem zagen. D. w. z. dat ze wel den mond over God vol hadden, maar toen God in Jezus voor hen trad, God niet kenden, en loochenden dat het God was.

En zoo is het nog.

In tijden als het godsdienstig waarnemingsvermogen verhelderd wordt, zien weer duizenden God in Jezus, die het vroeger niet ontwaarden. En omgekeerd, in tijden als de onze, nu het godsdienstig waarnemingsvermogen beperkt en verzwakt is, sterft de massa aan dat geloof af, en paait zich met aan Jezus andere eeretitels te geven, als daar zijn: de ideaal-mensch, het toonbeeld van echte vroomheid, de held des geloofs, de martelaar voor een heilige zaak. Altemaal woorden en nogmaals woorden om de consciëntie te sussen, en toch maar te ontwijken dat eenig ware waartoe het komen moet, dat ze met Thomas neerknielen en in heilige bewondering uitroepen: Mijn Heere en mijn God.

Voltaire viel in de razernij der vermetelheid, toen het l'infâme uit zijn roekelooze pen vloeide. En toch, Voltaire was kloeker geest dan die halve geesten, en in den wortel der zaak staan die halven, waar Voltaire stond.

Ook zij gelooven niet, dat wie Jezus zag, God zag. Alleen maar, ze wagen het niet uit te spreken, hoe dan te oordeelen over Jezus, die dit toch zóó zeggen dorst.

Dat zien van God in Jezus is de hoogste daad waartoe 's menschen geest komen kan.

Velen nemen dit zoo aan als kind, denken er niet veel over na als ze ouder worden, en laten voorts die overtuiging, onverwerkt en zonder aanpassing aan hun later ontwikkeld bewustzijn, in dat bewustzijn als iets vreemdsoortigs rusten.

Te hard moogt ge hierover niet oordeelen. Velen kunnen niet verder komen. Hun hand grijpt niet verder. En het kinderlijk geloof kan ook aan zulk een onvoltooide overtuiging een zedelijke kracht ontleenen, die hooge waardij bezit.

Maar de welgelukzaligen, die tot warmer inniger vroomheid worden ingeleid, kunnen daarin niet rusten. Zij zinnen, zij peinzen, zij ondergaan gewaarwordingen en zielservaringen, die hen dieper in het mysterie doen indringen, dan het zonder die zielsbezigheid, enkel door begripsontleding, ooit gelukt.

Het zien is voor hen nog iets anders dan het zien met het zinlijk oog. Zelfs is dat zien met het zinlijk oog niet het rijkste, niet het klaarste, niet het voltooide zien.

God zag eer wij zagen, zonder het oog der zinnen. Zuiver geestelijk en onmiddellijk.

Toen nu God ook dat zien aan den mensch toebedeelde, en toebedeelde in de schepping naar zijn eigen beeld, kon het niet anders of dat zien moest ook in den mensch oorspronkelijk een geestelijk, innerlijk, onmiddellijk zien zijn. En alleen omdat God den mensch óók met een lichaam bekleedde en deswege in een zinnelijke wereld plaatste, formeerde Hij hem den oogappel om die wereld te zien.

Doch ook daarvoor alleen. Voor niets anders. En dientengevolge kon dit zinlijk oog voor geen ander zien, dan voor het bezien van die zienlijke wereld dienst doen. Voor die andere, diepere, veel rijkere, veel meer omvattende wereld, die niet zienlijk is, kon daarentegen dat oog in zijn lichaam hem niets baten. Daarvoor ontving hij een ander oog, het oog in zijn ziel, waarvoor het oog in zijn lichaam slechts hulpdienst deed als ondergeschikt instrument.

Twee werelden alzoo: de geestelijke wereld en de zinlijke wereld, en in verband hiermede tweeërlei oog: het oog in de ziel en het oog in het lichaam. En dienvolgens tweeërlei zien, het zien onmiddellijk in den geest, en het zien middellijk door uw oogappel. Een zien van binnen, en een zien naar buiten.

Een denkbeeldig zien, waarvan we nog steeds zoo klaar besef hebben, dat niets gewoner is dan het zeggen: „Ziet ge nu wel dat ik gelijk heb," waarbij het zien slaat op iets dat gezegd, beredeneerd, uitgelegd, en niet op iets dat getoond is aan het zinlijk oog.

In Jezus den Vader te zien was uiteraard geen primitieve daad van het zinlijk oog. God is een geest. Wie in Jezus den Vader zou zien, moest derhalve in Jezus dien Geest zien die God is.

In zooverre kan er uit dien hoofde hier niet anders dan van een geestelijk zien met het oog der ziel sprake zijn.

Eerst ontwaart ge dan in Jezus iets geestelijks, gelijk in andere heilige personen. Bij verder ingluren in zijn verborgen wezen, ontwaart ge dat dit geestelijke in Jezus hooger staat dan in iemand anders, en in hem klaarder, voller, rijker is.

Doch ook dit verklaart u Jezus nog niet.

Hooger, rijker, voller geestelijkheid dan in anderen en in de besten, zegt u nog niet genoeg. Er ontsluit zich in Jezus nog een onpeilbaarder diepte, zoodat ge ten leste bekennen moet, dat in Jezus het geestelijke leeft en schittert, rijker dan uw besef en uw begrip het u als mogelijk stelden.

Zoo gaat het in Jezus over het mogelijk geachte heen, boven het denkbare uit, en aldus glijdt uw geestelijke waarneming bij Jezus vanzelf in het oneindige over. Ge onderscheidt niet meer. Het is op den achtergrond van zijn wezen het eeuwig volkomene dat u tegenschittert En nu verschuift het alles voor uw zielsblik. Ge zijt uit het eindige ongemerkt in het oneindige overgegaan, en aldus voelt, aldus tast ge, dat het God zelf is. dien ge ontwaart, ontwaart door Jezus heen en in Jezus, en ge knielt neder, en ge aanbidt.

Toch is deze uw gewaarwording daarom niet los van wat uw zinlijk oog ziet in het vleeschgeworden Woord.

Ge scheidt, om alzoo in Jezus in te dringen, niet zijn geest af van zijn persoonlijke verschijning. Ge denkt u het lichaam niet weg om tot de ziel door te dringen, maar ge neemt Jezus gelijk hij was, sprak, optrad en werkte.

Het is één verschijning, één geheel, één mysterie dat voor u staat.

En gelijk reeds onder ordinaire menschen soms een oogenblik komt, dat ze beginnen door te stralen, en op hun gelaat, in hun oog, om hun lippen, in hun woord, in hun optreden, in hun daad hun ziel laten doorschijnen, zoodat ge door de uitwendige gestalte heen ziet in het innerlijke, — zoo was het nog veel sterker bij Jezus en bij Jezus altijd.

Zijn verschijning moet overweldigend zijn geweest. De indruk dien hij maakte, moet hebben verrast. En als ge u indenkt, wat ziel er in dat heilig oog lag, wat uitdrukking er in die gelaatstrekken uitkwam, en wat zieletoon in zijn woord weerklonk, dan voelt ge terstond, hoe de lichamelijke verschijning bij Jezus geen hinder was om tot het Goddelijke in hem door te dringen, maar veeleer voertuig om het te naderen. Het was of door Jezus God-zelf in de zichtbare wereld uitkwam, al wie hem zag uitnoodigend en verlokkend, om God in hem te bewonderen en te aanbidden.

Ware, toen Jezus op aarde verscheen, de mensch nog als vóór den val in het paradijs geweest, ieder mensch zou in Jezus terstond ten volle God gezien hebben.

Nu met het verduisterd zielsoog van den zondigen mensch kon dit niet; het was onmogelijk. God was daar in Jezus, maar de wereld kon het niet zien. Er lag een blinddoek op het oog van de ziel. En eerst als God-zelf den mensch dien blinddoek van het zielsoog lichtte, zag die mensch God in Jezus.

Dat oog in de ziel is in de ziel niet een apart iets. Veeleer is dat oog de saamvatting van alle vermogens in de ziel die dienen om te ontwaren, bewust te worden, te ontdekken en te genieten. Dat geestelijk zien is een voelen, een ontwaren, een gewaarworden met alle krachten die in de ziel sluimeren. Het is een wakker worden van heel de menschelijke natuur in ons, die naar het beeld van God geschapen, op haar oorspronkelijk beeld teruggaat, den

samenhang tusschen beeld en oorspronkelijk, en tusschen beeld en afdruksel klaar opvangt, afdrukt in het eigen zelfbesef, en alzoo God kent met een innerlijk kennen.

Zoo nu heeft alleen de menschelijke natuur in Jezus God ten volle gegrepen en gekend. In een iegelijk onzer is niet de menschelijke natuur, maar die natuur in ééne variatie, in één bijzonderen, bepaalden vorm. In Jezus was daarentegen die menschelijke natuur zelve belichaamd. Daarom heette hij de Zoon des menschen. En vandaar dat Jezus niet alleen God was, maar ook als mensch alleen onder allen den Vader geheel greep en begreep.

„Niemand kent den Vader dan de Zoon, en wien het de Zoon wil openbaren."

Ge kunt dus niet op uzelf staande, en aan uzelven overgelaten, met uw innerlijk zielsbesef God grijpen, en met het oog van uw ziel God zien. Dat kon en kan wel Jezus, maar gij niet. En voor u wordt de weg hiertoe dan alleen ontsloten, als gij tot Jezus gaat, in Jezus' gemeenschap wordt opgenomen, zoodat ge levend lid wordt van dit mystieke lichaam waarvan Jezus het Hoofd is. En dan ja ziet ook gij niet alleen God in Jezus, maar komt God ook in u woning maken door den Heiligen Geest.

Want juist dat inwonen van God in uw ziel, dàt is voor u de ontsluiting van het Goddelijk mysterie aan uw eigen verborgen ik in uw heimelijk binnenste.

Filippus, ben ik zoolang met u, en zegt gij nu nog: Toon mij den Vader!

Die mij gezien heeft die heeft den Vader gezien, in mij en door mij, uw Heiland!

XXVII. „MET HEEL UW ZIEL."

> En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heere uwen God met geheel uw hart, en met geheel uwe ziel, en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en het groot gebod.
>
> Matth. 22 : 37, 38.

Als de vraag opgaat, of er iemand, of er één mensch is, die God zoekt, betwist de Psalmist dit beslist, en klaagt bitterlijk: „Allen zijn ze afgeweken, er is

niemand rechtvaardig, ook niet één, er is niemand die verstandig is, er is niemand die God zoekt, ook niet tot één toe!"

Huichelde de zanger zelf dan, toen hij 't voor 't oor van alle eeuwen zoo roerend uitzong: „Gelijk het hert schreeuwt naar de waterstroomen, alzoo schreeuwt mijn ziel naar U, o God! Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God!"? Of ook veinsde Asaf een stand van zijn ziel, die niets dan zelfbedrog was, toen hij het zijn God toejubelde: „Ik zal dan gedurig bij U zijn, in al mijn nooden, angst en pijn, U al mijn liefde waardig schatten"?

Stellig niet.

Maar de vraag bedoelde, of er in het hart ook maar van één mensch van nature nog de magnetische trekking zoog, die naar God trok en elken hinder, elken weerstand overwon. En daarop moet: neen, en altoos weer neen worden gezegd, want die trekking is er niet in ons menschelijk hart, zooals dat hart, geschonden en verminkt, niet meer is, wat God het schiep, maar wat het werd door zelfbederf.

Ge ziet het dan ook voor oogen.

Of is het niet om bij te schreien, zoo volstrekt niets als de groote massa der menschen voor God voelt, en naar God dorst. Op zichzelf is het getal reeds zoo klein van wie nog eenigen ernst met hun religie maken, en veel kleiner nog het getal van wie het type van vroomheid weergeven. Maar beweeg u nu onder die nog alleszins godsdienstige lieden, bezie ze, ga ze na, beluister hun gesprekken, doe meê in hun omgang; en hoe verbaast het u dan telkens weer, dat het alles zoo uitwendig, zoo opgekleefd, zoo werktuigelijk toegaat; en hoe heel zelden ontwaart ge dan, te doen te hebben met een ziel, die er haar werk van maakt, om God te naderen, God meer nabij te komen, en haar God te vinden.

Zelfs in veler overluid bidden, in de kerk en buiten de kerk, rijst telkens weer de kwalijk te onderdrukken vraag bij u op: Komt die man, komt die vrouw, als het Amen over de lippen gaat, van God vandaan, of is die ziel zelfs in het bidden even ver van God gebleven als altoos?

Toch, er is geen twijfel aan, er zijn er altoos enkelen, die niet zelden onder het bidden en buiten het bidden,

zoekend naar gemeenschap met het Eeuwige Wezen in hun ziel verkeeren. Alleen maar, dan blijkt, bij onderzoek, telkens weer, hoe de magnetische aantrekking niet uit hen zelve opkwam, maar hoe God-zelf met magnetische kracht hen trok.

Waarom die kracht op den één wel, op den ander niet werkt, we staan er voor en weten het niet. Maar het feit blijft, dat zooals de magneet het staal, alzoo God de ziel kan aantrekken. En dàn is dit trekken onweerstaanbaar. Dàn zoekt die ziel God, omdat God die ziel trekt.

Hoe werkt dit nu?

Gaat die toenadering van de ziel tot God door ons verstand, door onzen wil, door ons gevoel, door onze verbeelding of door een onverklaarbaar mystieke werking waar geen naam voor is?

En dan loopt 't antwoord uiteen al naar de aard is van wie antwoordt. Dan werpt de één het op het verstandelijk en leerstellig kennen van God: de ander op de gemeenschap der liefde; een derde op de eenswillendheid in den wil; een vierde weer op droomgezichten; een vijfde op ingevingen; en hoe verder ge rondvraagt hoe verder de antwoorden uiteenloopen. Aanleg en inborst spelen daarbij een hoofdrol. De spitsvondige ontleder van begrippen en begripsbepalingen zoekt zijn kracht in het leerstellig sterk belijden. De man van de daad in het practisch zich toewijden. Wie fijn in zijn gevoel besnaard is, in den toon van heimwee, dien hij aan zijn bewegelijk gemoed ontlokt. En zoo de verbeeldingsrijke en tot fantasie geneigde in voorstellingen en zinrijke beelden. Ieder naar zijn aard, zou men zeggen kunnen. Zoo is het nu, en zoo was het in vroegere eeuwen. Uit oude geschriften ziet ge de menschen van voorheen nóg voor u opleven, en het blijkt eertijds als nu geweest te zijn. Allerlei stroomingen, allerlei scholen, allerlei richtingen, de één zus en de ander zóó. Nimmer vindt ge eenparigheid. Nooit is het God zoeken met heel de ziel!

Reeds dit toont, dat ge door te kiezen voor ééne enkele methode om God te zoeken, wegen naar God afsluit, die u wel terdege gemeenschap konden ontsluiten, en dat de kinderen Gods vrije wandeling op alle deze wegen moeten

behouden, om in niets hun gemeenschap met het Vaderhuis beperkt te zien.

Dat ligt daaraan, dat het vinden van God niet met één enkel vermogen van de ziel, maar met heel de ziel zelve plaats grijpt.

Het is niet ons kennen, het is niet ons willen, het is niet ons zinnen en verbeelden, dat God grijpt en bezit, maar het is de kennende, de willende, de peinzende ziel in haar geheelheid, in haar innerlijke eenheid en ongedeerdheid, in haar verborgen wezenheid. Straal bij straal valt in, maar alle straal wordt in het ééne brandpunt van het gewaarwordend zieleleven opgevangen, en dat opvangen heet geloof.

De moeilijkheid komt ook hier voort uit de ontreddering van binnen, die de zonde teweegbrengt.

Van die ontreddering maken we ons nog altoos een te zwakke voorstelling, doordien we ze veel te uitsluitend op zedelijk gebied zoeken. En toch, de volle schade die ze aanbrengt, wordt eerst gekend als ge ze naspeurt in haar noodlottige werking op godsdienstig terrein.

In uw verhouding tot God luistert het zooveel fijner. Het gaat hier om het eerste en groote gebod. Om het liefhebben van God met heel uw ziel, met al haar kracht. En dit kan. Daar is de ziel op aangelegd. Ja, vrij uit kan gezegd, dat uw ziel, zoodra ze normaal werkt, niet anders kan dan zich op God richten, geheel en met al haar kracht. Maar bij niets komt dan ook zoo sterk uit, hoe in alle opzichten abnormaal uw ziel door de zonde is geworden. En het ergste is, dat de ziel het op dit gebied zoo weinig zelve ontwaart.

Wie zedelijk misdeed, althans grovelijk misdeed, heeft er weet van, en heeft geen moeite om op de knieën voor God schuld te belijden. Bij de fijnere overtredingen moge ook op zedelijk gebied dat innerlijk besef ons in den steek laten, als er ruw gezondigd is, spreekt de consciëntie nog altoos in bijna ieder mensch.

Maar bij de schennis van het eerste gebod en het groote gebod, voelt dat bijna niemand.

Die duizenden en duizenden, die bij dag en bij nacht God alle lietde ontzeggen, heel hun ziel Hem onttrekken, en

al hun kracht Hem ontrooven, de ruwe misdadigers op religieus gebied, denken er zelfs niet aan dat ze zondigen.

En al neemt ge nu de ontdekten, de vrijgekochten, de verlosten, die wel waarlijk de liefde voor God bekend hebben, och, het blijft al om het even. Ook onder hen vindt ge er telkens weer die, keer op keer, heel een dag lang, hoogstens een klein stukje van hun ziel aan hun God geven, en ten hoogste zwakkelijk met een enkele van hun krachten bewust voor hun God gewerkt hebben; en die toch, als ze 's avonds neerknielen, het niet als zonde voelen, dat ze het eerste en het groote gebod, laat ons zeggen voor negen tiende, hebben geschonden.

En dit zelfde werkt nu zoo diep noodlottig bij het eenzijdig laten werken van wat krachtens onzen aanleg en onze inborst vanzelf het eerst in werking komt, en dus de minste zelfoverwinning kost.

Een verstandelijk aangelegd man, als hij vroom wordt, zoekt zijn kracht, bij het zoeken van God, in de leerstelligheid.

Is dit het eeuwige leven, dat ze u kennen, den eenig waarachtigen God, welnu, hij spitst zich daarop. Van een ander kennen dan door verstandelijke ontleding kreeg hij nooit weet, en in dat ontleden is hij machtig. Zoo put hij zich uit, om na te speuren, wat de fijnste denkers in hun leerstellingen bepalen, omtrent het Wezen, het Werk, den Persoon, de eigenschappen en zooveel meer van het Goddelijk Wezen hebben saamgesteld. Daarin verdiept hij zich. Dat trekt hem aan. Tegenover anderen pronkt hij er mee. En beeldt zich nu in, dat alzoo de waarachtige kennis van God zijn deel werd.

Neen, zegt een ander, Jezus heeft gezegd, dat wie doet den wil zijns Vaders die in de hemelen is, de heerlijkheid van het geloof zal bekennen; en hij, man van de daad, geeft zijn geld, ijvert als weinigen, brengt willig offer na offer, en wijdt zich aan de dingen des koninkrijks met alle kracht toe, maar .... heeft een afkeer van alle leerstellige spitsvondigheid. De belijdenis met woorden doet het niet; waar het op aankomt is maar de belijdenis in de practijk van het leven.

Een derde heeft noch in het leerstellige, noch in het practische lust, maar is g e v o e l s m e n s c h, en zoekt zijn kracht in teedere aandoeningen die hij opwekt, in gevoelvolle uitingen, in mystieke liefdesgewaarwordingen, en acht zóó zijn God nader te komen.

De verbeelding is het spel der fantasie, van wie meer in gezichten en voorstellingen zijn kracht zoekt, en zich het liefst vermeit in wat zijn zin hem voor het zielsoog toovert. Of heeft niet zelfs Paulus geroemd in verrukkingen van zinnen en in een opgenomen zijn in hooger sferen?

Voeg daarbij nog de ingeving, het indachtig maken, het in de ziel ontwaren van plotselinge aandoeningen, en zooveel meer, en ge gevoelt, hoe scherp onder menschen de gewaarwordingen en de bewegingen der ziel uiteengaan, als er een dorst naar God in de ziel ontwaakt.

En nu is dit het jammerlijke, dat Gods kinderen, in plaats van te verstaan dat alle deze werkingen, alle deze krachten, alle deze inspanningen saâm in de liefde voor God moeten uitkomen, om eerst alzoo het liefhebben van God met alle krachten te verwerkelijken, zich meest een ieder op hun eigen terrein houden, God zoeken met één van de krachten hunner ziel, om de andere ongebruikt te laten, en dan nog vaak scherp optreden tegenover een broeder die in een andere zielskracht zijn heil zoekt dan zij zelven.

„Met h e e l uw ziel," riep Jezus. Zij zeggen: „Met één deelke van mijn zielsleven," en juist omdat ze toch waarachtiglijk vroom zijn en het vroom bedoelen, sidderen ze niet op de gedachte, wat gruwel het is, al het overige van hun ziel werkloos voor hun God te doen zijn.

XXVIII. „ZOO ZAG IK DEN HEERE."

In het jaar, toen de koning Uzzia stierf, zoo zag ik den Heere, zittende op eenen hoogen en verheven troon, en zijne zoomen vervullende den Tempel.
Jesaia 6 : 1.

„Dit is het eeuwige leven dat ze U kennen, den eenigen, waarachtigen God!" maar dan moet het ook zijn een kennen van God, niet enkel verstandelijk, maar met alle middel dat den mensch om tot kennis te geraken ten dienste staat.

Een kennisse moet het dan zijn, die de uitkomst en slotsom is van alle waarneming en van alle gewaarwording.

Hierbij dringt zich nu aanstonds de vraag naar voren, of ook onze verbeelding, of ruimer nog genomen, ons voorstellingsvermogen hierbij meêspreekt.

En oppervlakkig zou men dan geneigd zijn, die vraag met een stellig neen te beantwoorden.

Immers is God een geest; en bedoelt hier de uitdrukking geest, dat we alle lichamelijkheid of zelfs stoffelijkheid buitensluiten, dan valt niet in te zien, hoe er toch bij den Heere onzen God van een verschijning, welke dan ook, sprake zou kunnen zijn. En is hier alle verschijning ondenkbaar, hoe zou men zich dan een voorstelling van God kunnen maken? Zeker, men kan, zooals de heidenen veelszins deden, een gedaante, een gestalte van een afgod verzinnen, maar dat blijft dan ook een puur verzinsel; en natuurlijk bij die kennisse Gods, die ons het eeuwige leven zal zijn, is het ons niet te doen om een loos uitdenksel of verzinsel, maar om wezenlijkheid.

Hierop afgaande, zou men dus zeggen moeten, dat er van God geen voorstelling kan zijn, noch een verschijning zich toonen kan, omdat alle denkbeeld van stof, vorm of afmeting, bij het Eeuwige Wezen, uithoofde van zijn volstrekt geestelijk wezen, ten eenenmale is buitengesloten.

En toch, hoe overtuigend dit schijne, ge zijt er niet meê af.

Of wat te zeggen van wat Jesaia ons in zijn verhaal van het roepingsvisioen (hoofdstuk 6 : 1, v. v.) meldt?

Daar toch heet het, zelfs met opgave van het jaar waarin zulks plaats greep: „Ik zag den Heere, zittende op eenen hoogen en verheven troon, en zijne zoomen vervullende den Tempel."

Nu ruste hier de vraag, of Jesaia iets zag dat buiten hem bestond, of wel iets dat alleen in zijn innerlijk gezichtsveld zich aldus aan hem voordeed. Ons is het hier genoeg, dat Jesaia een verschijning van God had, en dat hij in staat was, van die verschijning in zijn profetie eenige voorstelling te geven. En wel een verschijning, die hem zoo geweldig aangreep, en waarbij zooveel voorviel, en dat in zoo gewichtige profetie uitliep, dat het een met het ander heel Jesaia's verder leven geheel heeft beheerscht.

Voor ons, die in zijn bezieling, ingeving en godsspraak het werk van den Heiligen Geest eeren, is het uit dien hoofde onmogelijk, in het roepingsvisioen, dat hem ten deel viel, slechts vrucht van onware verbeelding te zien. Er was in dat visioen werkelijkheid, er was in dat visioen een handeling van Gods zijde. En alzoo komen we tot de slotsom dat God zelf, onder de vele middelen om zich aan den mensch kenbaar te maken, ook gebruik heeft gemaakt van de waarneembare voorstelling, ook al was die voorbijgaande.

Er is meer.

Herhaaldelijk lezen we in het Nieuwe zoowel als in het Oude Testament van engelverschijningen en van verschijningen van den Messias vóór zijn vleeschwording.

Zijn nu ook niet de engelen geesten, evenals God-zelf onlichamelijk en onstoffelijk? En toch verneemt ge telkens dat er engelen zijn, die verschijnen, die spreken, die iets doen. De engel die Sanherib's leger uiteensloeg, staat hier geheel op één lijn met den engel die Petrus uit de gevangenis uitleidde.

Ook de Christus bestond vóór zijne vleeschwording enkel geestelijk, en toch, gaat de verschijning en, hiermede saâmhangend de klare voorstelling, niet ook bij Messias reeds in oude dagen zóóver, dat de patriarch hem in zijn tente ontvangt en hem spijze genieten doet aan zijn tafel?

En nu is het wel bekend, hoe men in onze dagen met dit alles den spot drijft en het op de rekening schuift van

kinderlijke verdichting; maar minder oppervlakkige zielkunde gevoelt zich hiermede niet bevredigd en wordt weer ontvankelijk voor het hechten aan zulk een verhaal van veel hoogere, innerlijke waarde.

Let ge er nu op, hoe de Christus zelf, toen Hij op aarde verkeerde, stukken uit het Oud verbond waarin zulke verschijningen gemeld staan, ook stukken die op Hem zelven sloegen, letterlijk aanvaard en in hun rechtstreeksche beteekenis bezegeld heeft, wie kan dan tot een andere slotsom geraken, dan dat zekere verschijning en dus ook zekere voorstelling van een Wezen dat in zichzelf louter geest is, en dus ook van God, op zichzelf niet ondenkbaar is te achten?

Dit optreden van een beeldende en verbeeldende werking ook in de religie en in het leven der vroomheid heeft in de Schriftuur dit eigenaardige, dat de trekken ervoor altoos aan den mensch zijn ontleend. We lezen bij den Cherub ook wel van de diergestalten, van een leeuw als anderszins, die dienst doen voor de voorstelling van groote macht en heerlijkheid, maar in alle ontmoeting met den mensch grijpt de verschijning van een engel, van Messias, of ook, gelijk in Jesaia 6, van het Eeuwige Wezen zelf, plaats in menschelijke vormen, in menschelijk gewaad, en met het gebruik van menschelijke taal.

Zelfs van de vleugelen, die aan de dierenwereld ontleend zijn, is bij niet één engel die verschijnt sprake; van die vleugelen leest ge bij de Serafs daarboven, omzwevend Gods troon.

Dit vaste aanwenden van de menschelijke gestalte heeft hier beteekenis.

Immers dit optreden van de geesten juist in menschelijke gestalte hangt onmiddellijk saam met de schepping van den mensch naar Gods beeld.

Het Beeld des Onzienlijken Gods heet de Christus zelf, evenals het „uitgedrukte Beeld zijner zelfstandigheid." En naar dit Beeld, zoo vernemen we, is de mensch geschapen, zóo dat er zekere gelijkenis tusschen den mensch en dat Beeld ontstond.

Wat lag dan meer voor de hand, dan dat het Eeuwige

Wezen, om zich aan den mensch, hetzij zelf, hetzij door zijn engelen, te openbaren, van Zichzelven op zijn Beeld, en van zijn Beeld op den mensch overging?

Reeds in de enkele gedachte dat er een Beeld van God is, ligt toch uitgesproken, dat zich vergist, wie acht, dat in een geest geen onderscheiding en geen uitdrukking kan vallen. Het toont, dat God voor Zich zelven niet als een gelijk Eenerlei, maar met een oneindige volheid van onderscheiden en toch ongedeeld leven bestaat, en dat dit voor God in zijn bewustzijn tegenwoordig, voor Hem het Beeld van zijn Goddelijk Wezen is.

In elk geval, dit staat vast, dat toen God den mensch naar zijn Beeld schiep, dat Beeld er moest zijn, eer Hij er den mensch naar kon scheppen. En dus ook, dat in dat Beeld altoos de overgang lag om zich in menschelijke gestalte aan den mensch te openbaren.

Dat is eerst voltooid in de voleinding te Bethlehem, maar het was reeds voorafgeschaduwd in de voorafgaande verschijningen; en ontkend kan op dien grond niet, dat voor „de kennisse Gods, die het eeuwige leven is," ook de voorstelling, óók het beeldend leven van onzen geest in aanmerking kan komen.

De sleutel tot dit geheim nu ligt hierin, dat geest en stof, God en de wereld wel tegen elkander overstaan, zoo dat de onderscheiding tusschen beide nooit mag versmelten, omdat we dan, gewild of niet, onweerstaanbaar naar het Algodendom worden gedrongen; maar dat van den anderen kant nooit te loochenen valt, dat God zelf de wereld geschapen heeft, zoodat hetgeen in de wereld is niet anders kan uitdrukken dan wat in God het Gedachte, het Woord was van eeuwigheid.

En zoo ook wat in onszelven ziel en lichaam betreft, zoo moet streng en onverbiddelijk worden vastgehouden, dat ziel en lichaam twee zijn, in dien zin twee, dat de ziel na onzen dood tot aan de opstanding haar leven lichaamloos voortzet; maar aan den anderen kant mag evenmin vergeten dat ziel en lichaam in elk opzicht op elkaar zijn aangelegd, en dat de ziel alleen door het lichaam haar volle kracht kan openbaren.

Hierdoor ontstaat een drieledig gebied van werkzaamheid. Er is een gebied van louter geestelijke werkzaamheid; er is een tweede gebied van werkzaamheid door en met behulp van het lichaam; maar er is ook een gemengd gebied, waarop de geest wel louter geestelijk werkt, maar met gegevens uit de zinlijke wereld.

Hiertoe is niet te rekenen het gebruik van beelden in onze spreektaal. Dan toch weten we zeer goed, dat we iets overdrachtelijks, iets buiten de werkelijkheid bedoelen.

Als de rechtvaardige moedig als een leeuw heet, verstaat ieder zeer wel, dat hier van geen wezenlijken, verscheurenden leeuw sprake is. Maar heel anders reeds is het in onze droomen. Dan zien we ook beelden, maar werken er zelf in meê. We voeren gesprekken. We worden aangetast. En alles dunkt ons zóó wezenlijk, dat we, in schrik wakker geworden, moeite hebben om te gelooven dat de inbreker die ons naar het leven stond, niet metterdaad bij ons bed staat.

Ditzelfde nu, dat werkelijk zijn voor ons besef van een verbeeld iets, is in het visioen nog sterker en nog veel scherper. Zulke visioenen zijn, kan men haast zeggen, droomen die men droomt, niet in zijn slaap op bed, maar overdag, terwijl men volle wakker is. En al is dit visioenleven nu in het Oosten veel sterker dan bij ons, toch vergist zich wie waant dat het bij ons niet bestaat.

Intusschen wordt én de droom én het visioen nog verre in klaarheid en wezenlijkheid overtroffen door de verschijning; en dat we op dit terrein ons zoo weinig thuis gevoelen, is alleen daaraan te wijten, dat de wetenschap tegenover alle deze geestelijke werkingen nog steeds als een onwetende staat. Ze mist genoegzaam zekere gegevens voor haar waarneming, en kon uit dien hoofde dusver dit geheimzinnig terrein nog niet binnen dringen. Er is hier een wereld van wezenlijkheid van werking, waartegenover zij onmachtig staat. Iets wat er de ongeloovige wetenschap in haar hoogheidswaan dan toe brengt, om de realiteit van dit alles kortweg te loochenen, terwijl de geloovige wetenschap, haar onvermogen belijdend, dankbaar het in de Schrift geopenbaarde aanvaardt.

We zullen ons dus wel wachten om te zeggen, dat het

beeldende en verbeeldende leven niets te zeggen heeft voor onze kennis van God.

De man van de verstandelijkheid, die zoo iets beweert, weerspreekt de Schrift al te stout.

Alleen dit staat vast, dat het tweede gebod ons bindt; wat zeggen wil, dat we zelven ons geen beeld van God mogen maken, ook niet in onze verbeelding.

Voor de kennisse Gods mag het beeldend leven dan alleen werken, indien God zelf het in ons opwekt; gelijk in het roepingsvisioen van Jesaia, of in de verschijningen aan Abraham.

Dit beeldende in de Godskennisse heeft ten slotte zijn voltooiing gevonden in „de menschelijke natuur" van den Christus; en de Christus in zijn menschelijke natuur is, na ingegaan te zijn in heerlijkheid, op Pathmos verschenen aan Johannes, en het beeld van die verschijning is ons geboekstaafd.

Dit alzoo is de eenige verschijning die aan de kerk van Christus op haar weg is meêgegeven, en ons verbeeldingsleven beheerschen mag en moet.

Iets waarbij dan dit tweede komt, dat ook in het kind van God iets van zijn Vader wordt gezien.

Hoe hooger de kinderen Gods staan, des te meer.

Hoe meer ze verdorren, des te minder.

Maar leeft het kind van God diep en rijk, dan ziet een ander kind van God, dat even diep en rijk leeft, door hem heen, als het ware, iets van het Beeld van het eeuwige Wezen.

Iets waaruit volgt, dat ook gij, zoo ge een kind van God zijt, de hooge roeping hebt, om, nu niet door uw verbeelding, maar door de beeldende verschijning van uw geheele persoonlijkheid iets van den Vader te doen zien aan wie van Gods geslachte zijn.

XXIX. „ZOO IEMAND WIL ZIJN WIL."

Zoo iemand wil zijn wille doen, die zal van deze leere bekennen, of zij uit God is, dan of Ik van Mijzelven spreek.
Joh. 7 : 17.

Voor de kennisse Gods ligt ongemeene kracht in het zich conformeeren aan Gods wil.

Er is kennisse Gods die ons toekomt door ons denken, door ons verbeelden, door innerlijke ervaring en zooveel meer; maar in geen geval kan ontkend, dat er ook een deel kennisse Gods is dat ons toekomt door ons willen.

De wil trad in de laatste halve eeuw machtig op den voorgrond als middel ter verklaring van veel, waarbij vroeger niemand aan onzen wil dacht.

Heel een invloedrijke school van wijsbegeerte, die nòg haar invloed staande houdt, stelde zelfs den wil in die mate op den voorgrond, dat alle overige werkzaamheid van onzen geest zelfs op bedenkelijke wijze in beteekenis slonk. De wil alleen, zoo was hierbij de grondgedachte, brengt iets tot stand, richt iets uit, schept werkelijkheid, en openbaart zich als een macht; en hoe dieper men het vraagstuk indenkt, hoe sterker men zelfs naar de erkentenis wordt gedrongen, dat de wil is de macht, de eenige macht, die alle overige vermogens beheerscht en gebruikt.

Dit bleek in de historie; dat nam men nog keer op keer in het heden waar. In elke omgeving kwam het uit, hoe een man met een wil kracht oefende en anderer zwakheid terugdrong, en zoo was het in den mensch dat men met deze wonderbare kracht van den wil kennis maakte. Ook in de dierenwereld viel wel soortgelijk verschijnsel op te sporen; maar van de dieren weten we te weinig, en het veiligst ging men derhalve met uit te gaan van het vermogen tot willen, gelijk zich dat in den mensch vertoont.

Maar natuurlijk kon men hierbij niet blijven staan. Het verschijnsel van den wil stond te hoog en was te allesbeheerschend, om in den mensch anders dan afgeleid te bestaan. Primair, d. i. in oorspronkelijken stand, bestond de wil buiten den mensch, en was de mensch-zelf product van den grooten, oppermachtigen, alles tot stand brengenden Heelal-wil.

Wat men dusver onder de eenvoudigen als God had aangebeden, of ook als Satan gevloekt, was niet anders dan die Heelal-wil, d. w. z. dan de reusachtige wilskracht, door welke is al wat is.

Wat de wereld ons toont is dan ook allerminst Wijsheid, veel min Liefde, het is niet anders dan het product van een monsterachtige Wilskracht. Vandaar het onbevredigende van den toestand der wereld.

En daar nu ook in ons menschen, op kleine schaal, een wil met kracht van wil woont, bestaat de adel van ons menschelijk leven hierin, dat we onzen wil oefenen, onzen wil ontwikkelen, onzen wil tot machtige daden aanwenden, en dat we ons met dezen sterk geoefenden menschelijken wil tegenover dien Heelal-wil handhaven.

Zoo is al wat bestaat, en al wat historie heet, en heel ons leven tot ééne kracht herleid, en het eenige wat hoog staat, en het eenige wat in ons heilig zal heeten, is onze persoonlijke wil.

Dat de wijsgeerige school, die aldus orakelde, lijnrecht tegen alle religie, en met name lijnrecht tegen de Christelijke religie overstaat, behoeft geen nader betoog.

Maar wat in hooge mate de aandacht trekt is, dat de Christelijke religie, in de Christelijke kerk, zich gelijktijdig in een verwante richting openbaarde, die insgelijks den wil op den voorgrond drong, en ten slotte in den wil elke andere uiting van het Christelijk geloof deed ondergaan.

We bedoelen die richting op godsdienstig gebied, die de belijdenis telkens lakser opvatte, het gevoel, het sentiment telkens zwakker liet spreken, en steeds meer de behoefte en de neiging openbaarde, om het Christendom eeniglijk in daden, in krachtsbetoon, d. i. in uitingen van den wil te openbaren.

Deze zin en neiging werd niet geboren noch overgenomen uit de wijsgeerige school, die uit den wil het heelal verklaarde, maar dankte met haar het opkomen aan een algemeen verschijnsel, dat in het menschelijk leven viel waar te nemen.

Zoo had men op kerkelijk gebied, na de levenskrachtige Reformatie, eerst de dorre periode leerstelligheid door-

worsteld in de 17de eeuw, daarna de periode van de gevoelsdrukte in de 18de eeuw, en naardien beide onvoldaan lieten, en men gevoelde hoe met beide het Christendom verzandde, kwam men er tenslotte als vanzelf toe, om met terugzetting van het spitsvondig belijden, en met terugdringing van de gevoelsslapte, over te slaan in een ander uiterste, om nu het Christendom uitsluitend te gaan zoeken in d a d e n v a n d e n w i l.

Niet de hoorder, maar de dader der wet zal heilig zijn.

Niet die daar zegt, Heere, Heere! maar die daar doet den wil van mijn Vader die in de hemelen is, zal zalig worden.

Zoo iemand deszelfs wil doet, die alleen zal van deze leer bekennen, of zij uit God is.

Kortom, tal van klare, sterke uitspraken van de Heilige Schrift konden voor dit nieuwe streven worden ingeroepen.

En zoo vond allerwegen een richting ingang, die dit uitnemende had, dat ze op Christelijk krachtsbetoon kon bogen, maar ook, die dit tegen zich had, dat zij de belijdenis en de mystiek onderschatte.

Krachtig werkte hiertoe het bekende feit mede, dat in de Christelijke worsteling der 19e eeuw de Engelsche Christenen vooraan stonden.

De periode der kernachtige belijdenis was door Zwitserland, Frankrijk en Nederland beheerscht. De gevoelsperiode was door Duitsche en Fransche Sentimentalisten tot heerschappij gekomen. Maar met de 19e eeuw trad Engeland op den voorgrond. Engeland met zijn m a t t e r o f f a c t-stelsel, met zijn koopmansgeest, met zijn koele wilskracht.

Uit Engeland is die zucht naar daden toen op het vasteland van Europa, en zoo ook in ons land, overgekomen, en niet genoeg kan geroemd worden in hetgeen ook in ons land deze w i l s-r i c h t i n g op het gebied van philantropie en zending tot stand bracht.

Er is nieuw leven door gewerkt, er is behoefte aan krachtsuiting door ontstaan. Geheel ons Christelijk schoolwezen dankt aan deze uiting zijn opkomst.

Deze richting beschaamde tegelijk de dorre en povere resultaten van de verstandelijke rechtzinnigheid en de weeke en ziekelijke vrucht van de gevoelsmystiek.

Er bleek nu van een offervaardigheid, van een toewijding, van een geloofsenergie, als sinds de dagen der Hervorming hier niet aanschouwd was.

En zelfs in het Leger des Heils dat van deze wilsrichting het scherpst belijnde beeld en tevens de meest gedrochtelijke uiting te aanschouwen gaf, openbaarde zich een veelbezige werkzaamheid ten behoeve van ongelukkigen, die zelfs in ongeloovige kringen sympathie vond.

Te betreuren bleef slechts de eenzijdigheid van zulk een streven, dat van meet af gevaar liep, de rechtvaardigmaking door het geloof te verzaken, en de zaligmaking door goede werken er voor in de plaats te stellen.

Het zwaartepunt werd te veel van God in den mensch verplaatst. Het uitwendige verdrong het innerlijke leven der vroomheid. En naar mate ook in ongeloovige kringen veel moeilijke werkzaamheid op philantropisch gebied uitging, beleefden we al spoedig de zonderlinge verhouding, dat de mannen en vrouwen van dit „Christendom door daden" zich nauwer één gevoelden met de ongeloovigen die in soortgelijk streven hun ideaal vonden, dan met de belijders van den Christus die in daadwerkelijk optreden tekort schoten.

Vooral, en dit sneed nog dieper in, men kon zich niet ontveinzen dat in dit Christendom van den wil de eigenlijke religie, d. i. het zoeken van gemeenschap met het Eeuwige Wezen, almeer teloor ging.

Men miste te veel wat men als teedere Godsvrucht minde, en vond de plante der Godzaligheid almeer beschimmeld.

Gods verborgen omgang, de stille wegen van het Heilgeheim, de zaliging door het geloof en het in Christus geborgen zijn, raakte èn in de prediking èn in den omgang te veel zoek.

Men hoorde er niet meer van.

Het moesten alles daden, niets dan daden, altijd facts en nogmaals facts zijn. En zelfs kwam de methode in zwang, om die daden in cijfers te berekenen, en uit die cijfers, zoo ze gunstig waren, af te leiden, dat Gods zegen op zijn werk rustte.

Dit waren de cijfers van bekeerlingen, cijfers van geofferde

gelden, cijfers van leden van zijn vereeniging, cijfers van hongerigen die men gevoed, van naakten die men gekleed, van kranken die men genezen had.

Zelfs van een flatteeren van zulke cijfers was men daarbij lang niet altoos afkeerig.

En als ge dan tegenwierpt, dat op die wijs het Christendom toch veruitwendigd werd, en de kennisse Gods die het eeuwige leven is, in het vergeetboek raakte, kreegt ge ten slotte tot antwoord, dat uw vermoeden ganschelijk op een vergissing berustte, want dat juist de echte kennisse Gods niet komt door het verstand, en niet komt door het gevoel, maar u toekomt door den wil.

Alleen wie den wille Gods doet en wil doen, kent den Eeuwige.

Voor ditmaal kan dit voorgeven niet meer getoetst worden. We doen dit in een volgende meditatie.

XXX. „WASSENDE IN DE KENNISSE VAN GOD."

> Daarom ook wij, van dien dag af dat wij het gehoord hebben, houden niet op voor u te bidden, en te begeeren dat gij moogt vervuld worden met de kennisse van zijnen wil, in alle wijsheid en geestelijk verstand; opdat gij moogt wandelen waardiglijk den Heere tot alle behagelijkheid, in alle goede werken vrucht dragende en wassende in de kennisse Gods.
>
> Col. 1 : 9, 10.

Wie Gods wil doet, wast door dat inleven in den wil van God, vanzelf ook in de kennisse des Heeren.

Als er twee personen zijn, de één een stipt en strikt belijder maar in zijn leven afdolend, en de ander een stipt en strikt belever, maar in zijn belijdenis slordig, dan heeft de belever, die Gods wil doet, betere kans, om zijn God te kennen, dan de belijder die u verbaast door de haarfijne uitspinning van zijn begrippen.

Het dusgenoemde „Christendom van de daad," het „prac-

tische Christendom," de richting die in „Christian works," d. i. in „Christelijke werken," heil zocht en zoekt, had dus in zooverre volkomen gelijk, dat het doen van den wil Gods zeer zeker een der middelen is, waar niet buiten kan wie tot rijke kennisse Gods wil geraken.

Is de kennisse Gods het eeuwige leven, dan kan de kennisse Gods niet buiten het leven omgaan. Eeuwig leven, herinner het u toch telkens, is niet leven hiernamaals, maar een leven, dat niet uit den put, maar uit de fontein komt. Een kennisse Gods die zelve zulk eeuwig leven zijn zal, kan derhalve niet buiten uw practisch doen, uw werkelijk bestaan, uw zinnen en handelen worden gedacht.

Werkt nu in al uw doen en optreden een wil, en is uw doen en optreden dan alleen goed, zoo het aan den wil des Heere conform is, dan voelt ge op die wijze reeds, dat er tusschen de kennisse Gods en het doen van Zijn wil verband ligt.

Een os kent zijn bezitter, heet 't bij Jesaja, maar Israël verstaat niet. In ons land zouden we zeggen: een paard kent zijn berijder. De trekos neemt bij ons die groote plaats niet in het leven in. Maar hoe kent de trekos zijn bezitter, hoe kent het paard zijn berijder? Zeker ten deele door het oog en ten deele door het oor, maar stellig niet het minst door de manier, waarop met het trekdier en het paard wordt omgegaan. Als de ruiter van achteren opkomt, zoodat zijn paard niets van hem ziet, en hij geen woord of geluid uitgeeft, zoodat het dier niets hoort, dan kent het edel paard zijn ruiter toch terstond, en weet onmiddellijk of zijn bezitter dan wel een vreemde in het zaal sprong. Dat paard, zoo het een goed rijpaard is, kent den wil van zijn berijder en conformeert zich daaraan, zóó sterk zelfs, dat ten laatste het paard één met zijn ruiter wordt, en het paard met name op het slagveld vanzelf doet wat zijn ruiter wil, ook al liet deze allen teugel glippen. Aldus is het dier, door zich scherp te laten dresseeren, zoozeer tot kennis van zijn bezitter gekomen, dat het hem een levend ondergebonden instrument werd.

En zoo nu ook is het kind van God, dat in Gods wil inleefde, en zich door niets dan door Gods wil zelf naar Gods wil conformeerde, tot een instinctieve kennisse van zijn

God gekomen, als geen Catechismus en geen confessie geven kan.

We zeggen niet, dat deze aldus verkregen kennis de eenige, noch ook dat ze voldoende is, en evenmin dat ze genoegzaam helderheid biedt; wat we beweren is alleen dit, dat het doen van Gods wil een eigen trek in de kennisse Gods aanbrengt, die er zijn moet, zal die kennisse levend zijn, en die door niets anders, hetzij dan verstand of gevoel, is te vervangen.

Neem het vergeven van wie tegen u misdeed.

Ge weet als kind van God zeer wel dat dit uw plicht is. Zóó uw plicht, dat ge er niet meê van af zijt, zoo ge uitwendig u goed houdt, en geen kwaad met kwaad vergeldt. Het Christelijk vergeven reikt veel verder en gaat veel dieper. Het moet een oprecht vergeven zijn, zoodat er niets bij u blijft zitten. Niet één enkel onkruidzaadje van wrok of bitterheid mag er in u overblijven. Anders deugt het niet.

Ge moet aldus uw ergsten vijand vergeven, en vergeven op zulk een voet, dat ge zegent wie u vloekte en metterdaad uw vijand liefhebt.

Let er op: ge moet uw vijand liefhebben. Niet hem liefde bewijzen, om te toonen hoe grootmoedig gij zijt, en hem door uw liefdebetoon feitelijk vernederen. Neen, ge moet hem liefhebben als uzelven. Bijna onbegrijpelijk, en toch het moet.

Ge bidt in het Onze Vader: Vergeef mij mijn schuld, gelijk ik vergeef mijn schuldenaren.

Uw uit liefde vergeven, is alzoo de maat van de schuldvergiffenis die gij voor uzelven van God afbidt.

Niet alsof God aan uw maat gebonden zou zijn, of ook u vergeven zou omdat gij vergeeft. Dat alles ware het Evangelie omkeeren. Neen, maar het beduidt, dat gij niet meer durft vragen van uw God, dan gij zelf weet dat in uw hart is om aan uw schuldenaars te doen.

En wat wil dit nu anders zeggen, dan dat gij, den wil van uw God in het vergeven van uw vijand volbrengende, aldus voelt wat vergeven is, van uw God den zin en den wil om te vergeven ontvangt, en alzoo tot de kennisse van uw God komt, voor wat aangaat Zijn zin en wil om u te vergeven.

Wie zelf niet vergeeft, wie tegen Gods wil in, haat blijft dragen, en zich niet naar Gods wil in het vergeven conformeert, die mist die bepaalde kennisse Gods, die hem duidelijk maakt, hoe zijn God hem vergeeft.

Klaar ziet ge het dus reeds in dit ééne voorbeeld, hoe het doen van Gods wil u in de kennisse van God doet wassen.

Niet overdrachtelijk, niet oneigenlijk, maar in der daad en waarheid.

Tevens merkt ge hieruit nog iets anders.

Het „practisch Christendom van de daad," dat uit Engeland naar ons overwoei, legt bijzonderen nadruk op het doen van iets extra's, van iets buiten het gewone leven om. Het spreekt daarom bij voorkeur van „Christian works" van „Christelijke werkzaamheden," en verstaat daaronder dingen die buiten het gewone leven van beroep, gezin en maatschappij omgaan. „Christian works" heet dan ijveren voor de zending, bezig zijn voor de Christelijke school, armen bezoeken, voor zieken en blinden zorgen, en zooveel meer.

En ten deele is deze opvatting instinctief juist.

Als het Christendom levenskrachtig de wereld ingaat, kan niets van dat alles uitblijven. Het hoort er alles bij. Het echte, ware Christendom kan zich niet vergenoegen met het gewone leven te bezielen. Het treedt ook op met allerlei, dat onbekend blijft zoolang het Christendom ontbreekt.

Alleen maar, het is een groote fout te wanen, dat het alleen te doen is om de rozen die tegen den muur groeien, en dat men dien muur achter de rozen wel in puin kan laten vallen.

Neen, het doen van Gods wil bestrijkt h e e l ons leven, ons gewone leven zoowel als het extra-leven, en juist de kennisse van Gods wil in het gewone leven is veel fijner, veel ingewikkelder, veel moeilijker dan in die buitengewone dingen.

Wat Gods wil is in uw persoonlijk leven, in uw roeping, in uw levenstaak, in uw gezin met al zijn verhoudingen, in de maatschappij en in uw omgang met menschen, is een levensstudie, waarin ge nooit uitgeleerd zijt, en die tot aan uw dood doorgaat. En er toe te komen, om in dat alles niet alleen in te zien wat Gods wil is, maar ook om uw

zin naar dien wil van God om te buigen, en uw leven naar dien wil van God in alles, tot in het kleinste toe, te conformeeren, is een dagelijksche studie niet alleen, maar een dagelijksche worsteling, waarin alleen hij die door Gods Geest geleid wordt, triomfeert.

Welnu, wie zich daartoe zet, wie daartoe zich opmaakt, wie daarmede elken dag bezig is, die leert telkens meer van Gods wil verstaan, en met elke overwinning die zulk een behaalt, wast hij ook dagelijks in de kennisse Gods. Een kennisse, die hij niet met zijn verstand, maar met heel zijn persoon opdoet.

Kind van den Vader in de hemelen wordt ge meer en inniger, hoe meer gij gevoelen gaat en gezind zijt zooals God is.

Immers niet dit is dan de wille Gods, zoo ge een enkel maal, tegen uw zin in, heroïek u zelven weerstaat, en voor God zwicht. Neen, doen den wille Gods, is, aldus omgezet worden in uw zin en neiging, dat gij zelf wilt wat God wil. En wie daartoe geraakt, en daarmede dagelijks bezig is, die wast vanzelf in de kennisse Gods, door te wassen in de kennisse van zichzelven.

Ge zult dit beseffen, zoo ge wel indenkt, dat in God zijn Wezen en zijn Wil niet twee, maar één zijn.

Gods wil is de kristal-zuivere uitdrukking van zijn Wezen. Kennisse van Gods wil wordt alzoo vanzelf kennisse van zijn Wezen. Het één is niet van het ander af te scheiden.

Alleen maar, de wil van God kan alleen langs den wilsweg waarlijk gekend worden.

Of ge al de Tien Geboden opzegt, en uit heel de Schrift elke uiting van Gods wil opzamelt, dat geeft u nog niet het minste recht, om te zeggen, dat ge alsnu Gods wil kent.

Van buiten ja maar de wil is van binnen, en kan alleen van binnen gekend worden, door met uw persoonlijken wil in den wil van God in te gaan.

Wat het is, een schip door den stroom in veilige haven te sturen, weet niet hij, die in een boek over zeevaartkunde las, wat een schipper in den storm te doen heeft; maar is alleen aan hem bekend, die zelf in den stroom geweest is, het schip er door heen heeft gestuurd, en behouden in de haven is binnengevallen.

En zoo ook hier is het kennen van Gods wil niet te verwerven door een van buiten leeren van zedelessen, maar moet ge met het orgaan van uw eigen wil zóó Gods wil vatten, dat ge zelf dien wil volbrengt. En zóó alleen komt ge langs den wils-weg tot die kennisse Gods, die uitsluitend langs dien weg te leeren is.

Ge moet daarom dat Engelsch practische Christendom niet afkeuren als ware het tot niets nut. Integendeel, het is volstrekt onmisbaar. Alleen maar, ge moet het verdiepen. Ge moet het op heel uw leven toepassen. En ook, ge moet helder inzien, dat de wilskennisse van uw God, wel verre van al de kennisse Gods te zijn, er slechts een deel van uitmaakt. Een deel, dat zeer zeker niet ontbreken mag, maar dat toch eerst met die andere kennisse Gods, die ge door verstand, gevoel en verbeelding verkrijgt, saâm één geheel, en saâm die volle kennisse Gods uitmaakt, die het eeuwige leven is.

Slechts zult ge dit in het oog houden, dat het d a g e l i j k s c h e w a s s e n i n d e k e n n i s s e G o d s voornamelijk langs den wilsweg verkregen wordt.

Er is tweeërlei wille Gods, de ééne over u, de andere voor u.

Er is een wille Gods o v e r u, die uw leven, uw levensgang en levenslot bepaalt. Het was d i e wille Gods, waarvan Jezus bad: Niet mijn wil, uw wil geschiede.

Maar er is ook een wille Gods v o o r u, die u zegt hoe gij zult willen en wat gij zult doen en laten; en het is d i e wil Gods, waarvan het in het Onze Vader heet: Uw wil geschiede gelijk in den hemel door uw engelen, zoo ook op aarde door mij.

En het is die tweede, die laatstgenoemde wil van God, die, zoo ge er in leeft en er u naar vervormt, u ongemerkt elken dag der week in de kennisse van uw God doet w a s s e n.

XXXI. „ZACHTKENS AAN ZEER STILLE WATEREN."

Hij doet mij nederliggen in grazige weiden; Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren.

Psalm 23 : 2.

Op uw wil is, zoo ge naar kennisse Gods taalt, nog nader te letten. Het veld waar onze wil op werkt, kreeg in de dagen onzer vaderen geen ploeg en geen eg naar behooren. De groote strijdvraag was toen, of de wil vrij of gebonden is. En zelfs in de predicatie en op de catechisatie werd voor het overige de hooge beteekenis van onzen wil verwaarloosd. Ja, zijn er niet kringen, waar zelfs nu nog heel het terrein van den wil onontgonnen ligt?

Natuurlijk wil dit niet zeggen, dat er én in den tijd onzer vaderen én in ons eigen verleden, geen kennisse Gods door den wil gewassen is. Hoe zou dat kunnen? Alsof de wil alleen in actie kwame door wat over den wil zelf in een boek gedrukt staat, of van den kansel wordt geleeraard. Het is de Heere, die uw wil in actie zet, en bij die actie richt ten goede. Hij is het die „in u werkt beide het willen en werken naar zijn welbehagen," en hoe zou uw God daarbij aan predicatie of lectuur gebonden zijn?

Slechts dit bedoelen we, dat wie zoo rijk en gelukkig is, niet alleen elken morgen en elken avond uit de Fontein der Goddelijke Ontferming met een druppel genade verkoeld te worden, maar ook tijd èn inzicht ontving, om denkend in de heilige dingen in te leven, toch verkeerd doet, met een zoo belangrijk bestanddeel van zijn zielskracht als in onzen wil is gelegen, zoo goed als geheel buiten zijn onderzoeking te laten. Dit verarmt; en er terdege zijn aandacht bij te bepalen, verrijkt. Onze wil is zoo iets onnaspeurlijk wonderbaars, zoo Goddelijk gewrocht van schepping in onze ziel, en zoo diep ingesneden trek van het Beeld Gods 't welk zich in ons afspiegelt, dat er zelfs gemis aan eerbied en bewondering uit spreekt, zoo we er den sluier voor laten hangen.

Bovendien, onze wil is een zoo machtig instrument, dat wie het onnadenkend hanteert, er zich zoo licht zelf meê wondt.

Ook moet ge tusschen tijden en tijden onderscheiden.

Er is een kinderleeftijd, en ook daarna een leeftijd van nog jong in jaren zijn, waarin men instinctief leeft, en doet wat men doet, zonder te weten waarom men het doet.

Maar er komt ook een tijd, dat de troebelheid uit de wateren bezinkt, en de spiegel van het bewustzijn helder wordt, en dan komt er nadenken. Nu is onze eeuw weer verder dan de eeuw onzer vaderen, omdat ze ouder is. Het vroegere instinctieve leven gaat almeer over in bewust leven. En wie dien overgang niet meemaakt, raakt ten achteren.

Heel de Kerk zal 't ontwaren, dat ze kracht inboet, als ze staan blijft bij het oude, zonder haar inzicht in dit oude met de eischen van ons verhelderd bewustzijn in overeenstemming te brengen. Dan raakt ze buiten het leven; haar predicatie sluit zich niet aan bij wat in het leven gist en woelt. Zoo wapent ze haar geloovigen niet, en wordt zelve oorzaak, dat ze in steeds zwakker positie buiten gevecht raakt te midden van de groote worsteling der geesten.

En zeg zelf, gaat het dan aan, voor een tijd als den onzen, nu de wil allerwegen voorwerp van onderzoek en nadenken is, onder Christenen te doen als ging ons de kennisse van den wil niet nader aan?

Toch bepalen we ons hier in onze lijn.

Deze meditatiën strekken, om de ziel nader den verborgen omgang met haar God in te leiden. Dit vraagt om kennisse Gods. Om zulk een kennisse Gods die zelve het eeuwige leven is. In die kennisse Gods moeten we wassen. En dat wassen nu in de kennisse Gods gaat meer nog door den wil, dan door ons verstand.

Dat is het punt, dat we thans aandringen.

De heilige apostel spreekt het zoo beslist uit: „Wandelen waardiglijk den Heere tot alle behagelijkheid, dát is het waardoor we in alle werken vrucht dragen en tegelijk wassen in de kennisse Gods" (Col. I : 10).

Wie zijn wil zoo buigt, dat hij tenslotte zelf niet anders wil dan zijn schuldenaar vergeven, die komt door dezen zijnen wil tot de kennisse van den ontfermenden God die hém vergeeft.

Voor God is het vergeven geen uitwendige regel, dien Hij

toepast. Het vergeven komt uit zijn wil om te vergeven, en die wil om te vergeven, komt uit zijn Wezen. Komt gij er nu toe, om ook zelf alzoo te willen, zoo wordt ge hierin gelijkvormig aan uw Vader die in de hemelen is. Wat Jezus zei: W e e s dan gij volmaakt, gelijk uw Vader die in de hemelen is, volmaakt is, wordt dan in u verwezenlijkt; verwezenlijkt op dit punt; en alzoo u van Gods geslacht voelende, komt ge tot die kennisse Gods, die niet een van buiten geleerde les is, maar uit uw verwantschap zelf aan God opkomt.

Verstaat ge het heerlijke, het intieme, het Godzalige hiervan?

Nu dit.

In denkkracht is niet alle mensch eender, en evenmin in vrijen tijd.

Er zijn er, die diep en scherp met hun denken alle dingen ontleden en doordenken kunnen, maar er zijn er veel meer nog, eenvoudigen in den lande, die dit niet kunnen. We zullen de laatsten daarom nog niet stompzinnig noemen, maar een feit is het toch, dat zelfs de meesten niet in staat zijn, alle stuk van onze heerlijke belijdenis in volle fijnheid door te speuren.

Ze kunnen dat eenvoudig niet.

Ze missen er het vermogen toe.

En ook de vrije tijd verschilt zoo bij den een en bij den ander. Een werkman, die 's morgens vóór dag en dauw zijn woning verlaat, om er eerst 's avonds moede terug te keeren, wat tijd blijft hem voor studie der heilige dingen, vooral zoo ge hem vergelijkt met een predikant of een hoogleeraar in de Godgeleerdheid, die er heel den dag in verkeeren kan? Waar dan nog bijkomt, dat, behalve de tijd, ook de gelegenheden zoo uiteenloopen. Voor zulk een studie is voorbereiding, is lectuur, is stilte noodig. En wat verschil dan niet tusschen een knecht achter den ploeg, en een predikant met voorstudie, gevulde boekenkast en eigen studeervertrek?

Zoekt ge nu de kennisse Gods voornamelijk in het weten, en zegt ge dat de aldus verkregen kennisse Gods het eeuwige leven is, hoe wreed wordt ge dan niet? Alsof het eeuwige

leven het meest aan gestudeerde personen toekwam, en de herder achter zijn schapen dolend voortging.

Ge gevoelt zelf, dat kan, dat mag niet.

Is de kennisse Gods het eeuwige leven, dan moet het wassen in die kennisse Gods te koop zijn voor iets waar een ieder over beschikt, voor den geleerde in zijn studie, voor den daglooner bij zijn werk, voor de bezige moeder in haar gezin.

En dan komt ge immers vanzelf op d e n w i l, en kunt ge met verstandelijke studie niet uitkomen. Of toont ook de uitkomst niet, hoe heel wat geleerden al den indruk maken van schier buiten alle kennisse Gods te staan, onderwijl tal en tal van drukbezige eenvoudige zielen een geur van eeuwig leven van zich geven?

En hier nu raakt ge de gevoelszenuw van het leven zelf.

Een wil werkt in een iegelijk mensch. De wil komt in actie elken dag. De wil is in allen en bij alles werkzaam. De werking, de actie, de kracht van den wil, zijn drift en aandrift moge sterk uiteenloopen, maar zonder wil is geen handeling, geen daad, geen optreden in het leven.

Hier valt dus het verschil tusschen mensch en mensch weg. Een ieder staat er dagelijks voor. In wat stille of armelijke levenspositie ook geplaatst, er is een wil die wil, een wil die werkt.

Dit gaat stil en rustig toe.

Het is niet iets aparts dat bij het leven komt; het is de zielsdrang zelf die in alle ader van het leven klopt.

Zachtkens, aan zeer stille wateren, zet die wilsactie zich heel den dag door in ons leven voort. Bij allen. Op ieder oogenblik. In elke ontmoeting. Het is een nooit rustende, telkens opnieuw gevoede stroom van wilskeuze, wilsbeslissing, wilsactie, die gestadig, rustig voort kabbelend, het leven zelf verzelt, en het ten deele draagt.

Het is alzoo in aller macht, door die gestadige wilsuitingen tot steeds wassende kennisse Gods, en hierdoor tot steeds rijker bezit en genieting van het eeuwige leven te geraken, indien we maar die wilsuiting steeds minder afscheiden van den wille Gods en ze steeds meer uit Gods wil afleiden.

Zoo valt alle wreedheid weg.

Of ge een klein leven hebt, of een groot leven, het doet er niet toe; ook al verloopt uw leven als het stil vloeien van een zachte beek, de kennisse Gods kan er elken dag door verrijkt worden, en ge kunt er dagelijks door wassen in het eeuwige leven. Een vorstin op den troon even goed als een daglooner achter den ploeg, een geleerde in zijn studeervertrek niets beter dan een die de spoel wentelt in het weefgetouw.

Zachtkens gaat dit, als aan zeer stille wateren; en ook heeft het dit kostelijke, dat het geen extra-tijd buiten het dagelijksch leven vraagt.

Alle studie van het verstand vergt tijd apart. Men moet er zijn dagtaak voor afbreken. Er tijd afzonderlijk voor nemen. En juist dat kan zoo menigeen bijna niet. Het leven is voor velen een molen die nooit stil staat.

Maar ook dit komt bij de kennisse Gods door „het willen van uw wil" niet in aanmerking, is er zelfs ondenkbaar bij.

De wil werkt nooit buiten, altoos alleen in het leven. Of ge dus achter den ploeg loopt, of achter de schoolbank staat, thuis uw kinderen verzorgt, of uw kranken verpleegt, het is al om 't even. Het is al wilsuiting, wilsbezigheid. En mits ge daarbij met dien wil niet tegen Gods wil ingaat, en niet van Gods wil afwijkt, maar uw wil met den wil van God saamvalt, is 't al één bezig zijn waardoor ge wassen kunt in de kennisse Gods, om door die kennisse te rijpen in 't eeuwige leven.

XXXII. „DIE IN U WERKT HET WILLEN."

> Want het is God, die in u werkt beide het willen en het werken naar zijn welbehagen.
>
> Philipp. 2 : 13.

Door ook zelf te willen, wat God wil, dat ge doen zult, wast ge op in de kennisse Gods; en dat wel niet in dorre boekenkennisse, maar in die levende zielskennisse van uw God, die zelve het eeuwige leven is.

Dit komt uit allerlei oorzaak, doch niet 't minst daaruit, dat uw zelf-willen niet uit u zelf geboren, maar door God in u gewrocht wordt. „Hij is het, betuigt de apostel, die in u werkt, beide het willen en het werken naar zijn welbehagen." Eerst dus het willen, daarna pas het werken door en volgens uw wil, en geheel die wilsbeweging en wilsactie werkt wel uw ik in uw ziel, maar God in uw ik.

Dit laatste onderscheid moet er, gelijk van zelf spreekt, bij gemaakt. Anders toch zou uw zelf-willen enkel schijn, en Gods kind, bij het goede werken, een ledepop zijn, louter werktuigelijk bewogen. Daarom moet het onderscheid scherp ingesneden en helder gevat zijn. Uw ik wil, niet omdat uw ik op zich zelf zou willen, maar omdat God uw ik alzoo bewerkt, dat nu metterdaad en werkelijk uw ik het zelf alzoo en niet anders wil.

Nu kost het wel eenige inspanning om dit klaar in te zien, en het vindt licht ingang, als iemand u aanraadt, u liever met al die onderscheidingen niet te vermoeien; maar ge doet u zelf te kort, als ge aan dien raad der geestelijktragen het oor leent.

Vraag eens aan uw dokter, hoeveel onderscheidingen hij niet in een enkele zenuwgroep of in uw aderenweefsel maakt, of ook hoeveel onderscheidingen hij niet maakt in de ziektekiemen die in uw bloed kunnen sluipen.

En gaat het dan aan, dat de mensch die inspanning wel over zou hebben voor zijn lichaam, dat vergaat, maar niet voor zijn ziel, die zooveel kostelijker is? En toch, dat is tegenwoordig de richting die heerscht. Bijna ieder heeft een of ander handboek, liefst met platen, om er achter te komen, hoe ons lichaam in elkaar zit; maar over de ziel leest men niets. Over de ziel blijft bij de groote massa alle onderzoek en naspeuren achterwege.

En dan spreekt men in het honderd over zijn ziel, zijn wil, zijn verstand, zijn ik, alles in een chaos, en blijft zoodoende tot zijn dood toe een vreemdeling in zijn eigen binnenste. Men weet dan van alles te verhalen. Men kent zijn huis, zijn dorp, zijn stad, en veelal zelfs vreemde landen, maar de sleutel tot de kamers en de gewelven van zijn eigen ziel kreeg men nooit zelfs in handen. En daar nu gebrek aan zielskennisse bovendien gestraft wordt met zeer

magere Godskennisse, verkort men zoodoende zijn eigen aandeel in het eeuwige leven, dat toch boven alles gaat.

We dringen er daarom op aan, dat men het aangegeven onderscheid zich wel inprente.

Als een martelaar zegt: Ik wil sterven voor den naam van den Heere Jezus, dan moet hij zelf dat metterdaad willen, en dan moet dat willen sterven voor Jezus een daad van zijn ik zijn en blijven. Maar dat zijn i k het alzoo wil, dat komt niet uit zijn eigen ik van nature, maar dat wordt in zijn ik gewrocht door God.

Een beeld is hierbij niet te onpas, en het klaarst kunt ge het u voorstellen, zoo ge denkt aan een schip.

Aan dat schip is van achteren een roer, en aan dat roer de roerpen, en die roerpen rust in de hand van den bootsman.

Beweegt nu dat schip zich op zee, onder zuiging van wind en golven, zonder dat het gestuurd wordt, dan zwenkt, als het schip over stag gaat, ook het roer, en als het roer zwenkt draait de roerpen, en als de roerpen draait gaat hand en arm van den man aan het roer, willoos meê op en neer.

Ziedaar het beeld van een willoos mensch.

Hij zwalkt op de zee van het leven. Zooals wind en golven drijven, zoo drijft hij meê af, onder de zuiging en invloeden van buiten en van binnen, van omstandigheden, van zijn hartstocht. En zooals het leven hem op en neer doet gaan, zoo gaat hij, en zoo zwenkt het roer in zijn innerlijk bedoelen, en zoo draait de pen en de hand aan het roer, d. i. zijn wil, meê.

De willooze.

Maar heel anders gaat het, als er stuur in het schip zit. Dan houdt de man aan het roer koers. Hij weet waar hij heen wil. En als nu wind en golf hem uit zijn koers zou drijven, dan werkt hij daartegen in. Dan grijpt de hand krachtig de roerpen aan, draait die roerpen, en daardoor het roer zelf, tegen wind en golf in, en het schip dat naar het roer luistert, snijdt door de golven, niet zooals tij en wind het zou willen, maar zooals de man aan het roer het wil.

Dat is de man van karakter, de man met wilsbesef en wilskracht, die niet zwalkt, maar stuurt.

Maar nu is er nog een derde.

Dan staat op de brug van het schip, ver van het roer, de Schipper, en aan het roer heeft hij een bootsman geplaatst. Nu moet die Schipper op de brug weten, hoe het schip loopen moet. Hij staat op de brug veel hooger, en weet het dus veel beter, hoe het schip links of rechts uit moet. En zoo heeft de bootsman aan het roer slechts één roeping, om namelijk te luisteren naar wat de Schipper op de brug commandeert, en die orders voert hij uit.

Op de ziel overgebracht, is nu God die Schipper op de brug, en ons ik de man aan het roer. En als nu ons ik, met de roerpen van het scheepke onzer ziel in de hand, nu maar wil wat God wil, en naar links of naar rechts het roer omwerpt, al naar gelang God het beveelt, dan is er geen gevaar meer te duchten, en loopt straks het scheepke, door wind en golven heen, toch veilig de haven binnen.

Gaat dat nu zoo heel ons leven door, dan went ons ik daaraan; dan weet het tenslotte vooruit reeds of de Schipper op de brug links of rechts zal commandeeren; zoo kent dan ons ik Gods wil almeer vanzelf; en zoo brengt die kennisse van God ons nader aan de haven der behoudenisse, d. i. aan het eeuwige leven.

Nu komen we van het beeld weer tot de zaak.

Als God ons zoo in ons ik bewerkt, dat ons ik tenslotte zelf wil wat God wil, dan gaat dit niet uitwendig, maar inwendig toe.

Het is niet zóó, dat wij hier beneden op aarde zijn, en dat God verre van ons, en hoog boven ons, in de hemelen zetelt, en nu op dien oneindigen afstand, heel uit de verte, een mechanischen stoot aan ons ik geeft. Neen, God dringt dáártoe *in ons*.

Tot op zekere hoogte is dit zelfs zoo bij den schipper op de brug, die den bootsman aan het roer toeroept.

Wat toch is roepen?

Wie roept, brengt de golven van de lucht in trilling en die trillingen zetten zich voort tot de plek waar de man aan het roer staat. Dus dringt die trillende luchtgolf in het oor van den bootsman, raakt zijn gehoorzenuw, en die gehoorzenuw brengt de bewegingen over tot in zijn ziel.

Er is dus een rechtstreeks voortgaande beweging, die van den schipper tot in de ziel van den bootsman doordringt.

Het beeld gaat dus door.

Maar hier is het nog veel sterker.

Als God onze ziel en in onze ziel ons ik bewerkt, is Hij de alomtegenwoordige, die èn hoog in den hemel, èn toch vlak bij ons is. En zelfs „vlak bij ons" is nog te zwak, want God is in een iegelijk van ons. Er is geen plek in ons wezen waar God niet alomtegenwoordig is.

Dat is zoo bij ieder mensch. Maar heeft God nu met een van zijn kinderen te doen, dan is die innerlijke aanwezigheid nog veel nauwer en inniger, want dan woont Hij in zulk een door zijn Heiligen Geest. Gelooft ge nu, dat die Heilige Geest God zelf is, dan verstaat ge het, hoe God-zelf in zijn kind inwoont, in het diepst verborgene van zijn wezen zijn troon heeft, en alzoo niet uit de verte, maar binnen in het heiligdom van zijn eigen persoon met zijn ik gemeenschap heeft.

Daar nu arbeidt God aan ons ik. Hij arbeidt er aan bij dag en bij nacht, ook als wij er niets van bespeuren. Hij is onze Beeldhouwer, die het beeld van zichzelf in onze ziel uithouwt, en ons steeds meer op zijn eigen Wezen doet gelijken.

Aldus vervormt Hij ons ik, ook het willen van ons ik.

En zoo is het God die in ons werkt, niet alleen onze aandoeningen, maar ook ons willen, door „het ik dat wil," te vervormen.

Zóó nu verstaan, wordt het een gestadig, een heiliglijk indringen van Gods wil in onzen wil, dank zij de loutering en zuivering en omzetting van ons ik.

Een werk, dat meest ongemerkt, en onbewust, in ons omgaat, zoo teeder en zacht als Gods hand dat innerlijk werk aanlegt. Toch gaat het zoo niet altijd. Soms moet de beeldhouwer met kracht heel een stuk van het marmer blok afkappen, dat het knarst en splijt en afsplintert. Dat zijn de perioden in ons van geweldige worsteling. Dat het alles in ons trilt en dreunt met zedelijke schokken.

Maar hetzij dan dat 't zacht, hetzij dat het hard toegaat, het blijft altoos een beeldhouwen. En deze Beeldhouwer

werkt niet naar een model, dat hij voor zich plaatst, maar is zelf model. Hij vormt ons naar zijn eigen beeld.

Zoo brengt deze Goddelijke arbeid op het gebied van onzen wil, ons ik telkens nader aan het Beeld van God. En steeds meer naar het Beeld van God vervormd worden, wat is het anders, dan dat Gods wil steeds meer in ons dringt? En wat is het steeds meer indringen van Gods wil in onzen wil anders, dan het altoos beter God verstaan, God kennen, God in zijn willen en bedoelen doorzien?

Ge merkt dus wel, hoe er nog een heel andere weg om God te kennen is, dan door van Hem te leeren uit een boek of uit de predikatie.

Later komen we er op, waarom ook die kennisse Gods uit boek en predikatie zoo volstrekt onmisbaar is. Doch nu rust dat. Het is zoo dringend noodig, dat veler oog, dat voor Gods werk in het innerlijk zielsleven gesloten is, toch eindelijk eens voor dat heerlijk werk openga.

Zonder indringen in de realiteit van het zielsleven, en van Gods werk in dat zielsleven, is er geen kracht, geen uitstraling van kracht, en geen vrucht van die kracht in het leven. Dan is het een doode gemeente, die klanken uitgalmt als ze waant Gode te psalmzingen. Dan schuift de wereld ons op zij, en wij niet die wereld.

En daarom moet op den wil, op het willen, op het ik dat wil, en op God die in het ik het willen werkt, de aandacht saamgetrokken.

Om gevoel, verbeelding, heldenmoed, bad de dichter voor zijn zangen.

Om gevoel, wilskracht en heldenmoed smeeke elk kind van God tot zijn Vader.

XXXIII. „HETGEEN IK WIL, DAT DOE IK NIET."

Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet; want hetgene ik wil, dat doe ik niet, maar hetgene ik haat, dat doe ik.
Rom. 7 : 15.

De afstand, waarop zelfs de edelste, de geniaalste en de machtigste mensch op aarde van den Heere onzen God staat, is zoo onmetelijk, zoo onafmeetbaar groot, dat het te verstaan is, zoo iemand schier vertwijfelend uitroept: „Wat zullen we nog naar kennisse van God trachten! De Heere is groot en wij begrijpen Hem niet. Al wat we doen kunnen, is ons nederbuigen in aanbidding voor den o n b e k e n d e n God."

Dat was het wat de twijfelaars bedoelden, die te Athene voor den „Onbekenden God" een altaar hadden opgericht. Ze bedoelden daarmeê niet, dat er behalve de vele goden, die reeds hun altaar hadden, nog een andere God was, maar wiens naam ze niet kenden, en wien ze daarom als een onbekenden god hun offers opdroegen. Neen, er sprak in dat altaar voor den Onbekenden God een stelsel, een standpunt.

Ze wilden er meê zeggen: „Onze medeburgers in Athene die voor Minerva of Jupiter knielen, vergissen zich, met al de verhalen omtrent de goden voor goede munt aan te nemen. Al wat men beweert van God te weten, rust op zelfbedrog. We kunnen van den Oneindige niets te weten komen. Zeker, er is een Oneindige, of althans iets Oneindigs, maar wie en wat dat Oneindige is, blijft voor ons menschen een ondoordringbaar mysterie. Aanbid dien Oneindige als den grooten Onbekende; doe het met belijdenis van uw onwetendheid; kom er voor uit, dat alle kennis van God u onthouden is; en zoo heilige mystiek zal u weldadig aandoen. Maar beweer nooit te hebben, wat ge niet hebt, en doe u nimmer voor als in de kennisse Gods ingewijd en ingeleid. Of wat anders is dit dan zelfmisleiding, die tot misleiding van anderen moet voeren, en de sleutel is tot alle priesterbedrog."

Zoo dacht toen die kleine groep van mannen te Athene.

Zoo denken thans nogmaals velen onder de kundigsten en edelsten van ons geslacht. „Agnostieken" is de naam waarmeê ze zich bij voorkeur tooien. En hun doel en toeleg is, u wel te doen verstaan, dat ze volstrekt niet goddeloos, in het minst niet zonder godsdienst zijn; dat ze veeleer tot de vroomsten onder de vromen behooren; en dat ze juist daarom in stille nederigheid er oprecht voor uitkomen, dat God, dien we aanbidden, een God is, die zijn kennisse aan ons menschen door zijn hooge Majesteit onttrekt.

Doch hoe vroom dit ook klinke, het is een innerlijk onhoudbaar standpunt, waarop ze zich plaatsen.

Het Christendom staat lijnrecht tegen deze mannen over.

Wat Paulus te Athene sprak: „dien God, dien gij dient, zonder Hem te kennen, verkondigen wij u", — blijft onveranderlijk de belijdenis die we tegen deze misleide personen moeten overstellen.

Zeker, had God zich *niet* geopenbaard, geen onzer zou Hem kennen.

Maar God *heeft* zich geopenbaard. *Dat* Hij zich geopenbaard heeft, is juist de blijde boodschap die al wie Christen is de wereld indraagt.

En daarom, tegenover dat vroomschijnend niet-weten van de Agnostieken, plaatsen wij fier en zonder een oogenblik terug te treden, het woord van den Christus: *Dit is het eeuwige leven, dat ze U kennen, den eenigen waarachtigen God.*

Toch wordt er evenzoo overdrijving aan den anderen kant gevonden.

Er zijn voorgangers en er zijn leeken die over den hoogen God, die over het Eeuwige Wezen, zoo zonder allen schroom, zoo zonder alle schuchterheid, familiaar weg kunnen redeneeren, en in hun bidden overluid zoo zonder alle ontzag tot den hoogen God kunnen spreken, dat het uw weerzin wekt.

Dit zijn mannen en vrouwen zonder wezenlijke vreeze Gods in hun hart, die achten dat ze ook omtrent het hoogste Wezen alles op hun duimpje weten, en die er geen vermoeden van hebben, hoe al ons spreken *over* den Eeuwige en *tot* den Eeuwige niets dan stamelen is.

Want het is wel waar, dat de liefde de vreeze buiten drijft. Maar dan moet er toch eerst de vreeze zijn, en moet tegen die vreeze de liefde geworsteld hebben. Eerst zoo wordt de triomf behaald van het kinderlijk Abba Vader!

Maar als men over God hoort spreken op een wijs, die toont dat er noch vreeze Gods geweest is, noch liefde door de vreeze is teruggedrongen; dat er van worsteling geen sprake was, en daarom ook geen triomf kon behaald worden; dan is er geen kinderlijk: Abba, lieve Vader!, maar een bazelende veelweterij en betweterij, die geen geur van vroomheid uitademt, maar eer de kiem van levende vroomheid verstikt.

Ter afwering hiervan nu is het zoo hoognoodig, dat de kennisse Gods met heel ons innerlijk bestaan, met ons geschapen zijn naar Gods beeld, met ons zijn van Gods geslacht, en zoo ook vooral met ons w i l l e n en b e d o e l e n in verband wordt gezet.

Bloot verstandelijke kennisse Gods, die niet door het willen in ons leven gedragen wordt, is een bevroren ijskorst, waaronder de stroom is weggevloeid.

Maar bij dat w i l l e n moet terdege tusschen tweeërlei onderscheiden worden.

Er is willen en willen.

Er is een willen dat bij willen blijft. En er is een willen dat in doen overgaat. En nu is men vooral in onze dagen geneigd, om alleen aan dat tweede willen, dat zijn wil weet door te zetten, innerlijke waardij toe te kennen.

Er ligt in het wilsleven van onzen tijd iets onverschrokkens, iets brutaals. Men moet maar willen. Wie wil moet durven. Er kome dan wat er van kome. Maar in elk geval moet in den wil een alles kunnende kracht zich uitspreken. Waar een wil is, is een weg. En onder leiding van mannen als Ibsen is dit wilsstreven zoo eenzijdig doorgezet, dat velen er hun eer in stelden, zich aan niets en niemand te storen, en, tegen alles in, hun wil onwederstandelijk poogden te verwerkelijken.

Vergeleken bij die hedendaagsche helden van den wil, maakt een zwakkeling als Paulus dan een zeer povere figuur.

Hij toch komt er rond vooruit, dat hij keer op keer

oogenblikken in zijn leven kent, dat hij te belijden heeft: hetgeen ik wil doe ik niet, en hetgeen ik haat doe ik.

Een taal der oprechtheid, waarvan eeuw aan eeuw schandelijk en schromelijk misbruik is gemaakt, om met vrome belijdenis op de lippen, rustig voort te zondigen, en toch zijn conscientie te stillen.

Een misbruik, dat God oordeelen zal.

Maar, afgescheiden van dat misbruik, is en blijft wat Paulus sprak, de oprechte taal van het werkelijke leven. Een taal, uitsprekende, dat ons ideaal altoos boven ons staat; en dat we steeds weer onze onmacht te betreuren hebben, om ons ideaal te grijpen en in te voeren in het leven.

Er is een willen in het hart, en er is een pogen om dat willen van ons hart in het leven te realiseeren.

Nu is dat willen in ons hart goeddeels vrij. Wie zijn booze neigingen bedwingt, en zijn innerlijk willen conformeert aan Gods wil, heeft in zijn hart een heilig bedoelen. Ook dit kost wel strijd, maar strijd alleen met de ritselingen van onze oude natuur in ons. En zoolang we nu buiten het leven staan, en alleen met ons hart raadplegen, zal een kind van God daarbij innerlijk triomfeeren, en ten slotte niet anders willen dan wat God wil, en in die eenswillendheid met zijn God gelukkig zijn.

Maar nu komt de tweede worsteling, die veel zwaarder is. Nu komt het er op aan, om wat ge innerlijk in uw hart wilt, ook tegen zonde, wereld en Satan door te zetten. En daarbij nu komt het gedurig voor, dat ge met den besten wil van uw hart, toch stuit op te harden tegenstand; geen kracht in u vindt om dien tegenstand te breken; en zoo ten slotte toch niet doet wat ge zoo heiliglijk en oprechtelijk in uw hart gewild hadt en nog wilt.

Dit nu verleidt er maar al te dikwijls toe, om aan dat innerlijk willen van uw hart alle waarde te ontzeggen.

Wat toch hebt ge er aan, zoo vraagt men u dan, of ge al de beste voornemens koestert en de heiligste bedoelingen hebt, zoo ge, als het op doen aankomt, toch bezwijkt?

En dit nu moet bestreden. Dit is zelfverlaging. Het is niet alleen bezwijken in het leven, maar ook de levenszenuw doorsnijden, die u aan uw Goddelijk ideaal verbindt.

Tienmaal beter te bezwijken, en daarna in uw consciëntie gestraft te worden door het oordeel Gods, dan gewoonweg met de wereld meê te zondigen zonder dat ge dien strijd met uw consciëntie kent.

Ook dit innerlijk willen wat God wil in uw hart, bezit veeleer hooge waardij, ook al is het, dat de kracht nog faalt, om het te verwezenlijken.

Reeds dit willen wat God wil in uw hart, is een opleven van het kindschap, is een komen met uw God in nadere gemeenschap, is een wassen in de kennisse Gods, is een innerlijke loutering die uw consciëntie wakker houdt, maakt dat uw ideaal glinsteren blijft, en u verder brengt.

Natuurlijk schrijdt ge nog veel verder voort, zoo ge van het willen in uw hart ook tot het willen in de daad, tot het willen in uw leven komt. Dan werkt de zedelijke kracht van het geloof, dan waakt de heldennatuur in u op, en wordt de allesoverwinnende kracht van den Almachtige in u openbaar.

Alleen maar, daar begint het niet meê.

Het begint met een omzetten van het willen in uw hart. Dan komt de weemoedig smartelijke ervaring, dat het willen er wel is, maar dat het doen nog toeft.

Maar juist in dat stadium doet de krachtige, de doordringende werking der consciëntie haar wonderen. En het is die werking die u ten slotte in het laatste stadium overleidt, en u brengt van het bloot willen wat God wil, tot het doen van zijn heilig welbehagen.

XXXIV. „NIET GELIJK IK WIL."

> En een weinig voortgegaan zijnde, viel Hij op Zijn aangezicht, biddende en zeggende: Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van mij voorbijgaan; doch niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt.
>
> Matth. 2 : 39.

In het Onze Vader, én in Gethsemané, is het beide malen eenzelfde bede: „Uw wil geschiede!", maar, al is de klemtoon en al zijn de woorden beide malen gelijk, de bedoeling is in Gethsemané zoo heel anders.

„Uw wil geschiede!” in het Onze Vader beduidt: „Uw wil, o God, worde door Mij volbracht”, in Gethsemané daarentegen is het: „Uw wil, o God, overkome Mij, het ga met Mij, niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt.”

En ook in dit laatste ligt een zoo machtig stuk van die kennisse Gods, die het eeuwige leven is

We wassen in de kennisse Gods, als onze wil zich op zulk een wijs naar Gods wil conformeert, dat we niet anders zinnen en denken, spreken en handelen dan in overeenstemming met de ordinantiën des Heeren. Dat doet ons wassen in de kennisse Gods, omdat Gods wil dan in ons dringt, Hij zelf onzen wil vervormt, en de gelijkvormigheid aan het Beeld van God zichtbaarder uitkomt.

Maar er is ook een heel ander wassen in de kennisse Gods door zelf te willen wat God over ons gehengt, ons willens te voegen in wat Hij over ons bepaalde in zijn besluit en door het levenslot; en al wat in dat levenslot ons weervaart, niet alleen zonder klacht en gemor, maar met den heldenmoed des geloofs te aanvaarden.

Toch gaat dit wassen in de kennisse Gods heel anders toe, en in veel pijnlijker leerschool.

Dit pijnlijke ligt hierin, dat we bij het aanvaarden van Gods wil in ons lot, dien wil lijdelijk ondergaan. Als: „Uw wil geschiede!” bedoelt: „Moge ik uw wil volbrengen, zooals de engelen het in uw hemelen doen”, dan prikkelt dit onze veerkracht, het spant onzen wil, en als we over de zonde triomfeeren, doorstroomt ons hart een gevoel van hooge blijdschap. Maar als: „Uw wil geschiede!” beduidt: „Het ga met mij niet naar mijn verlangen, maar naar Uw besluit”, dan komt het aan op berusting, op onderwerping, op lijden van wat God over ons beschikt en gehengt.

Dan is er, althans in de lagere lijdensschool, geen ontwikkeling van veerkracht, maar innerlijke verslapping; geen prikkel die den wil spant, maar een klemmende band, die onzen wil bindt; een inzinking. Niet de lach van heldenfierheid, maar de traan van den schreienden weemoed.

En ook dit nu leidt wel tot diepere kennisse Gods, maar veelal zoo smartelijk, zoo door ongekende en onbegrepen raadselen heen.

Raadselen die ons dán vooral de keel toenijpen, als het aankomt niet op het ondergaan van een smart voor een oogenblik, maar als het een bitter lot is, dat vroeg begint en eerst bij het graf zijn einde neemt.

Telkens en telkens komt dit in het leven voor: Er is een vrouw, die gelukkig was. Rein gelukkig in het bezit van man en kind. Ook was ze niet ongodsdienstig. Telkens dreef het overvloeiend gevoel van geluk haar uit tot dank en lofzegging. „O, die liefde van haar Vader in de hemelen was zoo groot. Hij maakte haar zoo gelukkig, zoo overrijk in zielsgenot."

Maar dit keert. Hevige krankheid verstoort haar stillen vrede. En die man, dat kind wordt haar door den dood ontrukt.

En nu is àlles weg. Nu is ze troosteloos. Nu komt heel haar diep gewonde ziel tegen God in opstand.

Het is alles zelfbedrog, alles zelfmisleiding geweest. Neen, God kan geen liefde zijn. Of hoe zou een God die liefde was, zoo wreed kunnen zijn, om hàar van zoo hoog gestemd geluk in de diepte van rouw en ellende neder te werpen?

En in de verbijstering der smart wordt dan de taal der vertwijfeling, de taal van het rauwste ongeloof uitgestooten. „Spreek mij van geen God meer. Wreedheid kan geen liefde zijn. Er is geen God".

Zoo wordt het afbreken van het levensgeluk, het afbreken van het geloof in de ziel.

Ze waande God te kennen, en nu God anders bleek te zijn, dan zij zich had ingebeeld, nu schudt ze alle geloof uit.

Nu verloor ze mét haar man en haar kind ook haar God.

En wat in de ziel overbleef is de uitgebrande haard, waarin geen vonkje meer glinstert.

Hieraan voelt ge, hoe hard de les is, die door de school van het lijden ons in kennisse Gods moet doen wassen.

Als het kruis met zijn volle wicht, voor het eerst in ons leven, ons op de schouders wordt gelegd, is de eerste uitwerking juist omgekeerd, dat ze ons stomp en dof maakt en alle kennisse Gods doet verliezen.

De psalm der liefde was zoo schoon, en gleed zoo vanzelf

in onze ziel. Een God die niets dan liefde is, liefde voor ons, om óns te zegenen, om óns het leven rijk en blij te maken, o, wie zou zulk een kennisse Gods niet willig in zich opnemen?

Reeds onder menschen was het zoo heerlijk, als ons liefde en niets dan liefde betoond werd. En hoe rijk moest dan niet ons hart zich gevoelen in het bezit van een God, die enkel liefde, stroomen van geluk en vreê naar ons deed uitvloeien.

Maar nu komt de dag van den onspoed, de dag van verdriet en teleurstelling, de dag van krankheid en van bittere rouwe. Waar is nu die liefde van mijn God? Waar blijft nu die uitvloeiing van liefde uit het vaderhart? Immers, niet alleen dat God mijn stervenden man, mijn stervend kind niet gered heeft, en mij heeft laten bidden zonder te hulp te schieten, maar Hij heeft het gedaan. Hij heeft de krankheid in mijn woning gezonden, en, o, wreed om het haast niet uit te spreken, Hij zelf heeft mijn man, mijn lieve kind gedood, van mijn hart gescheurd, en naar het graf doen uitdragen.

En natuurlijk, nu moet dit er ten slotte wel toe leiden, dat we tot een andere, tot een betere kennisse Gods opklimmen, die ons dit zijn doen verklaart; maar het eerste wat ons hart er bij voelt, is dan toch, dat we met onzen God gelijk wij ons Hem voorgesteld, gelijk wij Hem ons gedroomd hadden, niet uitkomen.

Den God dien we hadden, raken we kwijt, en, o, dan kost het zooveel bittere zielsworsteling eer we, in onze kennisse Gods gelouterd, een andere, en nu den eenigen, waarachtigen God daarvoor in plaats grijpen.

De eerste les bestaat dan hierin, dat we in het werkelijke leven, met heel ons uitwendig en innerlijk bestaan, zwichten voor een hooger bestel, en bukken voor een Almacht, waartegen we niets vermogen.

En dit schijnt ontzettend, maar toch juist dat is het ontdekken van God als God in de realiteit van uw aanzijn.

Zoolang we nog pas op den weg naar het kruis zijn, achten we onszelven de hoofdzaak, gaat het om ons geluk, om onze eer, om onze toekomst, en God komt er dan bij.

Wij vormen voor ons eigen besef het middenpunt, en God is er om ons gelukkig te maken. Vader is er om het kind. En Gods beleden Almachtigheid is er alleen om ons geluk te dienen.

Een kennisse Gods, die alzoo door en door valsch is, die de orde omkeert, en diep opgevat, ons zelf tot God en God tot onzen dienstknecht maakt.

En aan die valsche kennisse Gods slaat nu het kruis den bodem in. Ter neer geworpen in uw rouw en weemoed, ontwaart ge nu plotseling, dat die hooge God zich aan u niet stoort; dat Hij den loop der dingen niet afmeet noch regelt naar uw begeerte; dat er in zijn bestel heel andere motieven zijn, die geheel buiten uw verlangens omgaan; dat zijn Macht u als het moet opeens verplettert; en dat gij in de werking van dat Bestel en van die Macht niets anders en niets meer zijt, dan een stofke, dat aan het drijfwiel kleeft, en als een verdord blad, dat in den stormwind wordt voortgejaagd.

Dan moet ge wel zwichten, ge moet wel bukken. Ge staat er volslagen machteloos tegenover, en uit dienzelfden hemel, waarin ge dusver niets dan schapenwolkjes zaagt drijven en spelen, dringt nu de donkerheid u in de ziel, en dreunt de donderslag u in het hart, en verschrikt u het vlammend licht, dat neerschiet.

Dit nu is de ontdekking van Gods wezenlijkheid, van zijn u geheel overstelpende Majesteit, van een Almachtigheid, die u met al wat ge het uwe noemt, in zich opslorpt. En voor het eerst voelt ge nu, wat het is met den levenden God te doen te hebben.

Zóó is God.

Nu kent ge Hem!

En dan begint dat nieuwe pogen der ziel, om dien alzoo gekenden, wezenlijken God nu te leeren verstaan. Dan begint het gissen, het raden, het peinzen, waarom die Almachtige God zoo zijn en zoo doen zou. Dan zoekt het toegenepen hart een verklaring. Het zoekt die in eigen schuld en zonde. Het zoekt die in nawerkingen van het verleden. Het zoekt die in de bedoeling waarmeê het kruis ons werd opgelegd, en in de vrucht die het dragen zal, in

de ontknooping der eeuwigheid. Langen tijd nog altoos het pogen, om de verklaring van het doen Gods alleen *in ons zelven* te vinden.

Tot de ziel nóg verder komt, en de theorie van Jobs vrienden varen laat, en van God zelf in een onweder, als Job, het antwoord ontvangt, en nu verstaan leert, hoe Gods bestel over alle zonnen en sterren, over alle uren en eeuwen gaat, en alle creatuur zich wentelen doet om Hem, den Eeuwige, als het een en eenig middenpunt, om *zijn* majesteit, om *zijn* eere; dat deswege zijn Raad en zijn Bestel zoo hoog als de hemel is, boven onze bevatting uitgaat; en dat niet het narekenen van zijn Raad, maar het inleven in dien Raad, 't zij dan door vreugd, 't zij dan door smarte, ónze eere en de zelfverheffing van onze ziel is.

Dat breekt dan de lijdelijkheid die dof maakte, en wekt weer den prikkel, die heldenmoed schenkt om willig den beker te drinken, zelf te drinken, en hem ons niet te laten ingieten. Te *willen* drinken, zoo als Jezus *wilde* sterven op Golgotha.

Met een gebroken hart toch meewerken in het werk Gods, en in dat lijdend meewerken met God, die ons slaat, het eeuwige leven vinden.

De schildwacht die zich laat neerschieten op zijn post, en stervend nog geniet van den goedkeurenden blik van zijn veldheer.

En die daarin geniet, omdat hij weet, en 't nu ziet, dat die veldheer, die hem ten doode doemde, hem toch liefhad.

XXXV. „IK HEB LIEF."

> Ik heb lief, want de Heere hoort
> mijne stem, mijne smeekingen.
> Psalm 116 : 1.

Vooral in het eerste opkomen heeft de liefde, die een jonge man voor de maagd zijner keuze en die maagd voor den uitverkorene van haar hart gevoelt, soms iets zoo overweldigends, buitensporigs, en buiten alle redelijkheid

omgaande, dat men merkt met een geheimzinnige macht te doen te hebben, die alle bezonnenheid tart.

Lang niet altoos staat het alzoo met twee die zich verloofden; eer wordt zulk excentrisch zich spannen van het mysterie der liefde uitzondering. En vooral denke niemand bij de dwepend-bedwelmende liefde als hier bedoeld is aan zondige neiging der zinnen of aan valschen wellustprikkel in het bloed. De „verrukking in minne" waarop we doelen, komt wel eeniglijk bij verliefden voor, en doorstroomt wel ziel en lichaam beide, maar kan zelfs in ons zondig leven zeer wel aan elk vleeschelijk woelen gespeend zijn.

Vlamt die verrukking van twee kanten even trouw en warm, dan hoort de wereld er niet van. Dan merkt het alleen de naaste omgeving. Tragisch openbaar daarentegen wordt ze niet zelden, als ze in het hart der jonge maagd overweldigend opgloorde, maar zonder in gelijke mate beantwoord te worden in het hart van wien ze mint. Geen dag gaat er dan ook voorbij, of hetzij hier, hetzij over de grenzen, meldt u de dagbladpers van een meisje, dat verloofd werd en innig minde, dat straks haar minnaar op ontrouw betrapte, en voor wie nu het leven zelf te veel werd, zoodat ze den dood boven het leven verkoor, en zich weg liet zinken in den stroom.

„Verrukking in minne" is die gespannen graad van liefde, omdat ze den persoon van wien ze zich meester maakt, ontrukt aan zijn normale bestaan, en overleidt in een zielstoestand, die zonder krankzinnigheid te zijn, toch met den waanzin teekenen van overeenkomst vertoont. Daarom begonnen we met te zeggen, dat ze buiten alle redelijkheid omgaat. Er valt met wie door zulk een verrukking is aangegrepen, niet te spreken noch te redeneeren; en gelijk Bürger het in zijn Leonore zoo bezield weergaf, voor wie zoo mint, is slechts tweeërlei uitkomst denkbaar; ze moet òf even warme wederliefde ontmoeten, òf ze rust niet eer ze ruste vindt in den dood.

Te ideaal vatte men dit niet op.

Er volgt volstrekt niet uit, dat zulk een jonge maagd daarom als vrouw buitengewoon hoog staat. Eer omgekeerd, grijpt zulk een verrukking niet zelden overigens zeer gewone, soms zelfs zeer egoïstische meisjes aan. Ook gaat

die verrukking na ettelijke jaren vaak geheel over, en rest er niets dan een zeer gewone, soms zeer laag staande persoon.

Hartstocht in gewonen zin is het niet wat zulk een meisje vermeestert, en nog het best verklaart ge u zulk een verrukking als een aan waanzin grenzende neiging om haar leven, haar geheele existentie in die van een ander te verwikkelen.

Maar merkwaardig is en blijft het verschijnsel.

Een aanzwellende macht in het hart, die bij teleurstelling, zoo snel en beslist den dood doet zoeken, is een uiting in ons menschelijk leven, die aller aandacht ten volle waardig is.

Het Hooglied schetst ons zulk een verrukking in minne, en bedoelt daarbij ons een beeld te teekenen van de liefde der ziel voor haar God.

Heel de Schrift spant het stramien, waarop ten slotte het Hooglied haar beeld in hooge kleuren borduurt. Het huwelijk op aarde is een belichaming van den band die God en zijn volk, die God en de enkele ziel saamsnoert. Zelf noemt Jehovah zich Israël's man, en zegt, dat Hij Israël ondertrouwd heeft in gerechtigheid. Ontrouw jegens den Heilige heet een afhoereeren in afgoderij. En zoo is het altoos weer de door God in het hart gegeven liefde tusschen man en vrouw, die in gekleurde beeldspraak de staande uitdrukking wordt, van de liefde, die de ziel aan God verbindt. En wel gaat dit in het Nieuwe Testament meer op den Christus over, maar Hij, de Zoon van Gods welbehagen, heet dan toch de Bruidegom van zijn kerk, en zijn kerk is de Bruid, die Hem inroept.

Meer nog.

Als Jezus ons het groot gebod der liefde ontleedt, richt hij daarbij ziel en zinnen op het Eeuwige Wezen, en teekent ons die liefde in termen, die de verrukking ons als in het leven teekenen. Of wat is God liefhebben met heel zijn hart, en heel zijn ziel, en heel zijn verstand en al zijn krachten, anders dan juist dit geheel opgaan in, en verteerd worden door een hoogere trekking, die ons over alles heenzet, en ons een voorwerp voor onze liefde doet kennen,

vinden en genieten, waar we met heel onze existentie in opgaan?

De groote beteekenis, die de verzuchting der liefde tusschen man en vrouw altoos hebben moest, en soms nog heeft, is dan ook alleen daaruit te verklaren, dat God zelf in deze liefde de hoogste liefde tusschen Zichzelven en de ziel heeft afgebeeld.

Dit leent aan deze gespannen liefde een heilig en hoog karakter. Dit maakt, dat deze liefde harmonisch en edel ontwikkeld, het reinste geluk schept, dat op aarde te smaken is. Dit brengt te weeg, dat ze, vleeschelijk ontaardend, zoo schrikkelijk verwoest en verderft. En hieruit is het evenzoo te verklaren. dat ze plotseling en onharmonisch een ontvankelijk gemoed aangrijpend, zulk een bedwelmde ziel aan zich zelve ontrukt en overstort in halven waanzin.

Achter dit alles dringt en perst dan de hoogere liefde, die God in den band tusschen Zich en Zijn schepsel formeerde, en het is alleen het zondig karakter van ons aardsche aanzijn, dat teweeg brengt, dat bijeenkomt wat niet bijeenhoort, dat ziel en lichaam zich afscheiden, dat het evenwicht van de zielsneigingen verbroken wordt, en dat zich aldus het beste en het heiligste verderft in zinnelust of waanzin.

De sneeuwvlok, die blankwit uit de wolken nederdaalt, maar bemorst wordt door de aanraking met het onreine dezer wereld.

En toch moet altoos weer op die liefde der minne worden teruggegaan, zullen we verstaan, wat onze liefde voor onzen God moet wezen.

In onze berijming begint Psalm 116 met te zingen: God heb ik lief; maar in den oorspronkelijken tekst staat het anders, veel aangrijpender; er staat alleen: Ik heb lief. Wij zouden zeggen: Ik ben verliefd. Het is een uiting van de ziel, die aan innerlijken gloed bespeurt dat ze door de macht der liefde op onweerstaanbare wijze is aangegrepen. Voelt dat een innerlijke beweging in de ziel gaande is geworden, die haar dusver vreemd was. Dat ze nu gedreven wordt door een innerlijken drang, dien ze dus-

ver, althans niet in die mate, gekend heeft. En die nu weet en ontwaart, ja, dàt is het, dàt is nu liefde, en die het daarom in verrukking uitjubelt: „Ik heb lief! ik heb lief! ik heb lief!

En gelijk die wondere innerlijke beweging het hart der jonge maagd verrukken kan, als die liefde zich op den jongen man van haar keuze richt, zoo werkt hier diezelfde onweerstaanbare drang, maar nu geheel heilig, en de ziel over alles heen tillend, richtend eeniglijk naar het Eeuwige Wezen.

Bij die jonge maagd slechts het zwakke afdruksel van het hoogste, hier het hoogste zelf. De eeuwige liefde die eindelijk dan toch den zuiveren band tusschen God en de ziel in volle, harmonische werking zet, en nu lief doet hebben met al de spankracht waarop de menschelijke ziel is aangelegd, en waarmeê ze minnen kan.

Dit is niet de mystiek der verbeelding. Het is niet het kennen van God aan zijn eigen wilsdaad. Het is ook niet God kennen in de ontleding der belijdenis. Het is God nabij komen met het warme, innige gevoel van het koestering-zoekende en tintelende hart.

Het is verlangd en gesmacht hebben naar wat het heimwee van het hart stillen kon, en het met alles hebben beproefd, en met alles teleurgesteld zijn, en nu eindelijk het ware, het volmaakte, het heilige Voorwerp van de liefde van zijn hart vinden, God zelf in de ziel ontvangen, en in die liefde zalig zijn.

Ge voelt terstond het onderscheid tusschen deze liefde en tusschen wat gemeenlijk voor God-liefhebben doorgaat.

Wie heeft God niet lief? Immers een ieder, die nog geen volslagen atheïst is. Waarom zoudt ge God niet liefhebben? Hem in wien alles heilig, rein en verheven is. In wien niets is, waarom ge Hem niet zoudt lief hebben, en van wien ieder voelt, dat Hij aller liefde waardig is.

En zoo heeft de groote massa dan haar God ook lief. Zij is niet tegen Hem. Ze vindt in God haar ideaal van al wat schoon en recht en goed is. En daarom kan ze niet anders. Zooals ze de deugd lief heeft, en het recht lief heeft, zoo heeft ze ook God lief. Maar zonder dat er

een druppelke van persoonlijke verbondenheid en aanhankelijkheid in deze platonische liefde ontgloeit.

Het heet liefde voor God, maar zonder dat God ziel en zinnen vervult, zonder dat de genegenheid en de trekking van het hart naar Hem uitgaat. Er is zoo niets in deze liefde van dat heete dorsten naar God, zooals het hert schreeuwt naar de waterstroomen.

En daarom tegenover die koele, die afgemeten, die buiten het hart omgaande schijnliefde der wereld, plaatst de Schrift ons de zielsuiting der innige vroomheid, die haar God zocht, haar God vond, en nu in de warmste liefde voor haar God ontvlamd is; niet buiten Hem kan; van zelf aan Hem denkt, steeds met Hem bezig is; en alle uiting der ziel op Hem en Hem alleen richt.

In *die* liefde nu is een kennisse Gods, zooals noch ontleding van begrip, noch het werk der verbeelding, noch de macht van den wil, ons brengen kan.

Het is *liefhebben*, en in die liefde zelve het eeuwige leven genieten, en zoo God kennen met een innigheid, als ge meenen zoudt, dat geen schepsel betamen kon.

Tot hierna eens alle scheidsmuur wegvalt, en het dan worden zal God in ons en wij in Hem de volmaaktheid der heiligste Liefde.

XXXVI. „GIJ HEBT MIJ OP UW HART NIET GELEGD."

> Maar voor wien hebt ge geschroomd of gevreesd? Want ge hebt gelogen, en zijt Mijner niet gedachtig geweest, gij hebt Mij op uw hart niet gelegd. Is het niet, omdat Ik zwijg, en dat van ouds af, en gij vreest Mij niet?
>
> Jesaia 57 : 11.

Onder de oppervlakkigen schijnt niets zoo gemakkelijk als *lief te hebben*.

Zijn *eigen persoon* heeft men vanzelf lief. *God* lief te hebben kost niet de minste moeite. En het eenige wat

nog soms strijd kost is, zijn naaste lief te hebben als zichzelven. En ook dit laatste niet alsof wil en macht om lief te hebben ontbrak, maar vermits die naaste soms zoo bijna afstootelijk kan zijn.

Toch vergist, wie zoo oordeelt, zich ten eenenmale.

God lief te hebben, is veel, veel moeilijker dan het liefhebben van zijn naaste; en veilig mag gezegd, dat er op tien die wezenlijk toonen naastenliefde te bezitten, ten hoogste één is die van liefde voor God wordt verteerd.

Uitdrukkelijk heeft Jezus het liefhebben van God dan ook als het eerste en het groote gebod voorop gesteld, en meer nog dan over gemis aan broedermin, klaagt heel de Schrift aldoor over vergetelheid van den Heilige. En dat dit geen Joodsche overdrijving was, toont de Apostel wel, als hij aan die van Rome de bittere klacht van den Psalmist herhaalt: „Er is niemand die God zoekt, ook niet één”.

Dit sluit niet uit, dat de liefde voor God aan de ziel kan worden ingestort; en ook ziet ge soms duidelijk hoe de eerst karig ingestorte liefde later versterkt en verinnigd wordt; maar neemt ge den mensch op zichzelf zooals hij van nature opgroeit, en dus niet alleen onder de deugnieten en misdadigers, maar evenzoo onder de fatsoenlijke en zelfs onder de brave en eerzame lieden, neen, dan leeft in dien mensch de liefde voor God niet. Hij zoekt God niet. Ja, er is er niet één die wezenlijk God lief heeft, zoo als God zelf dat liefhebben wil.

Wel scheen het langen tijd anders, maar die schijn bedroog.

Nog in het begin der vorige eeuw was het onder de brave, goede burgers van ons land regel, dat men voor godsdienst koos en alle ongodisterij verafschuwde.

Zonder vroom te willen heeten, wilde toch niemand voor ongodsdienstig doorgaan, en bij plechtige gelegenheden werd nog altoos de naam des Heeren herdacht.

Zijn nu in diezelfde kringen de meeste menschen thans slechter dan de lieden van toen? Stellig niet. Ze hebben zich, ja, meer geëmancipeerd. Maar in het gemeen genomen, zijn de menschen nu zoo als de menschen van toen waren.

Slechts dit is het groote verschil, dat het ongeloof op katheder en kansel, in pers en meeting brutaler gepredikt is. En waartoe heeft dit nu geleid? Is er toen van de

fatsoenlijke brave menschen één machtig protest tegen die ongodisterij uitgegaan?

In het minst niet.

Integendeel. In één menschenleven is in al die breede kringen finaal met alle geloof gebroken, en heeft men er schaamteloos niets meer op tegen, om zelf als ongodist te boek te staan.

En ook dit nu is volstrekt niets nieuws. Geheel datzelfde deed zich reeds bij Israël in de dagen van zijn geestelijk verval evenzoo voor.

Iets wat overtuigend blijkt, als gij het God zelf bij Jesaia aan die kringen van zijn dagen hoort verwijten: „Gij hebt gelogen, want ge hebt Mij niet op uw hart gelegd."

Het is daarom zoo noodig, op dat liefhebben van God dieper in te gaan. Hoog noodig ook voor de kringen der geloovigen, want ook in die kringen blinkt zooveel als goud der liefde, wat niets dan klatergoud is.

En dan is wel de eerste stap, dat ge begint in te zien, hoe God lief te hebben, niet het lichtste, maar het zwaarste is, waartoe het geloof u roept.

Gemeenlijk maakt liefde op ons den indruk, dat we veel voor iemand over hebben, en dat we al doen wat we kunnen om hem gelukkig te maken

Dat ziet men aan alle kanten, waar de menschenliefde opwaakt. Dan toch richt zich die liefde het eerst, het mildst en het gemakkelijkst op ongelukkigen, en het is in hooge mate verblijdend, dat die mild opgevatte philantropie in onze dagen zoo machtig opbloeit.

Dat leert offers brengen, het lokt toewijding uit, het stilt veel smart.

Maar, natuurlijk, met dien kant van de liefde komt men bij God niet uit.

Uw God is volzalig. Hij is in geen enkel opzicht als iets behoevende. Hij heeft u in niets van noode. En niets kunt ge Hem toebrengen. Het gevoel van deernis, waaruit deze soort liefde opwaakt, kan u, als er van God, den Volzalige, sprake is, nooit één oogenblik bezielen.

Het komt hier op een heel andere liefde aan, op een liefde die opkomt uit het besef, dat gij bij God hoort. Bij

God hoort, krachtens uw oorsprong en uw bestaan zelf. Bij God hoort, omdat ge zijn creatuur zijt, en omdat ge dienvolgens geen andere reden van bestaan, geen ander doel van uw existentie, geen andere bestemming voor uw eigen toekomst kunt hebben, dan in Hem.

Alle ijdel besef in u, alsof ge een reden van bestaan in u zelven zoudt hebben, is daarom roof aan uw God gepleegd. Het is het rad van den wagen, dat van den wagen losgemaakt, op zich zelf wil rollen.

En als iemand zich dan op die manier feitelijk van zijn God heeft losgemaakt, en zich nu uit zijn ingebeelde zelfstandigheid naar God keert, om Hem als iets buiten zich lief te hebben, en dát liefde noemt, dan is dat erger dan een caricatuur en bespotting; dan is dat de hoon der liefde, die ons niet vroom maakt, maar aanklaagt en voor God veroordeelt.

God lief hebben is, alles wat scheiding tusschen ons en God maakt, wegnemen, en alzoo komen tot een bestaan, waarin we geen oogenblik anders dan voor God leven en zijn.

Liefde voor God is het terugzuigen naar God van wat in het schepsel van God gescheiden raakte.

Het is een beweging in de ziel, die in ons geboren wordt, als van God de magnetiseerende kracht uitgaat, die ons naar Hem toe trekt.

Een drang, een neiging in ons, die ons geen oogenblik rust gunt, en telkens al wat ons van God scheidde of aftrok, opzij dringt, terug dringt, wegstoot, en alzoo de gemeenschap met God weer vrij laat.

In het gebed merken we dat het eerst. Hoed u, zegt de apostel, opdat uw gebed voor God niet verhinderd worde. Dat merkt ge zelf wel, als ge bidden wilt en niet kunt, omdat er dingen tusschen uw hart en uw God staan. Dan moet ge eerst uw gedachten, uw neigingen, uw gewaarwordingen van dat alles losmaken, dat alles uit uw geest wegdringen, en dan komt God weer tot u, dan is er weer gemeenschap, en dan kunt ge weer bidden.

En datzelfde nu, wat in het gebed één oogenblik geschiedt, dàt moet in heel uw existentie alzoo geschieden; en wanneer dit in u begint plaats te grijpen, dan begint de echte liefde voor God in u op te waken.

Het is dat wat Jezus wilde en beoogde, toen Hij het u aldus uitlei: „Gij zult den Heere uwen God liefhebben met heel uw hart, en heel uw ziel, en heel uw verstand en al uw krachten."

Die vier saam, maken de geheele innerlijke bewerktuiging van uw geest uit. Die vier raken telkens verwikkeld in andere egoïstische of wereldsche belangen. Dan werken ze verkeerd. Dan werken ze van God af. Dan scheiden ze u van den Heilige. En nu is dat de liefde, dat gij ze alle vier telkens en telkens weer uit die verkeerde verwikkeling losmaakt, en ze richt en stuurt, niet voor een deel, maar geheel, op den Heere uw God.

Een offer is dit eigenlijk niet, want onder een offer verstaan we iets van het onze, dat we voor ons zelven konden houden, maar nu vrijwillig ten behoeve van een ander afstaan. En juist daarvan is hier geen sprake, en daarvan kan hier geen sprake zijn.

Uw hart is van God, en uw ziel is van God, en uw verstand is van God, en al uw krachten zijn Gods eigendom.

Ge brengt dus Gode niets toe, maar geeft terug wat ge Hem ontroofd hadt.

En als ge dit nu doet, zóó doet, dat weer alle deze vier, én uw hart, én uw ziel, én uw verstand én uw kracht, zich op Hém richten, en geheel Hem dienen, dan is de afscheiding gebroken en viert de liefde haar triomf.

Het wordt dan als de beschaamdheid van den dief, die wat hij ontstal weer terugbrengt, en er zich nu in niets op verheft, maar er nog bij bidt om vergiffenis.

Dit nu noemt de profeet: „God op uw hart leggen."

Liefde is een teedere, zachtroerende gewaarwording, die symbolen mint. Van daar onder geliefden eertijds veel de gewoonte, om elkanders beeltenis, of een kostbaar sieraad dat ze elkaar vereerden, op het hart te leggen en steeds op het hart te dragen.

Zin daarvan is dan, dat de één den ander zijn hart en hand gegeven heeft, en nu dit symbool op zijn hart draagt als gedurige waarschuwing, om toch dit aldus bezegelde hart geen oogenblik naar een ander te laten uitgaan, maar bestendiglijk voor wie hij mint, te bewaren.

En zoo bedoelt: G o d o p z ij n h a r t l e g g e n, dat men de keuze gedaan heeft, dat men er toe kwam om zijn hart aan God te geven, en nu het symbool van Gods Naam op zijn hart legt, om zijn hart voor God te verzegelen, en nauw toe te zien, dat zijn hart voor God en voor God alleen bewaard blijve.

Altoos dus weer hetzelfde.

Niet God lief hebben, om aldus Gode iets toe te brengen, maar geheel omgekeerd zelf in God opgaan, overmits we zijn eigendom zijn, en omdat we alleen door ons toe te wijden aan Hem, Wien we toebehooren, het doel van ons aanzijn verwezenlijken kunnen.

En dit alles nu te doen, niet in den werktuigelijken vorm van een uitrekening, maar door een versmelting van onszelven in den gloed der teederste liefde, — dàt is het eerste, dàt is het groote gebod, dàt is den Heere kennen, zich als kind bij zijn Vader gevoelen, dàt is innerlijk verteerd worden door de liefde Gods die in onze harten is uitgestort.

Blijft alleen maar de vraag, hoevelen zijn er, ook onder de vromen in ons land, die alzoo God op hun hart hebben gelegd?

XXXVII. „MET HEEL."

> En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heere uwen God met geheel uw hart, en met geheel uwe ziele, en met geheel uw verstand.
> Matth. 22 : 37.

Op het gebod, dat we o n z e n n a a s t e zullen liefhebben, wordt in onze dagen zoo sterk, ook zoo druk gedrongen, dat het eerste en groote gebod onder de menigte van ons volk al meer in vergetelheid is geraakt. Althans, dat het in de allereerste plaats i e d e r s hoogste roeping is, om den Heere onzen God niet slechts te dienen, maar ook l i e f t e h e b b e n, — wie onder de groote massa van de kinderen onzes volks denkt er nog om?

En dit schuiven van het tweede voor het eerste gebod,

wist zulk een heerschappij over de geesten te verkrijgen, dat ook onder de geloovigen het liefhebben van God aan innigheid en warmte verloor, en er zelfs in het bedehuis gretiger geluisterd werd, als er op deernis en toewijding en zelfopoffering voor den naaste, dan wanneer er op de nog veel hoogere roeping om God lief te hebben, werd aangedrongen.

Dat verschuiven en omkeeren van de orde is hier fataal.

Immers, wie God liefheeft, heeft ook den broeder lief; maar omgekeerd gaat het volstrekt niet door, dat wie zijn naaste liefheeft, ook zijn God liefheeft.

Het eerste gebod waarborgt het tweede, niet alzoo het tweede het eerste. Warm voor God en koud voor zijn broeder te zijn, is kortweg ondenkbaar; maar talloos velen zijn de mannen en vrouwen, die in allerlei vereenigingen om den naaste te helpen, zich op den voorgrond dringen, maar die steenkoud voor God zijn, niet zelden zelfs zijn bestaan loochenen.

Het is daarom hoognoodig, dat er tegenwicht in de schaal kome, en dat met nadruk en ernst het groote gebod, om God lief te hebben, onder heel de Christenheid weer op het hart worde gebonden.

Deze roepstem moet weer alom in de Kerk luide vernomen worden, en die prediker zou recht zijn plicht verstaan, die aan zijn gemeente dat liefhebben van God week aan week zóó lang en zóó warm en welsprekend op de conscientie bond, tot ten laatste heel de gemeente voelde: Wat heeft onze prediker zijn God innig lief! en als door zijn vuur aangestoken, zelve in de liefde voor haar God opleefde, als het kon heel de kerkeraad, ouderlingen en diakenen, vooraan.

Ook de pers kan en moet daartoe meewerken, en reeds meer dan een jaar zijn we daarom ook in deze meditatiën doende, om van allen kant en op alle manier het oog te ontsluiten voor de noodzakelijkheid, om van de gemeenschap met, de kennisse van en de liefde voor God meer dan dusver onze dagelijksche bemoeiing te maken.

Rechtzinnigheid en onberispelijke wandel en veel goede werken zijn ongetwijfeld onmisbaar, maar toch het merg van alle religie is en blijft de zalige gemeenschap met het

eeuwige Wezen, en bij die gemeenschap is het alleen de liefde voor God waarin de goudglans schittert.

En toch, waarom het verheeld? men stuit, zoodra men dat liefhebben van God oprecht bedoelen gaat, terstond op een zeer ernstige moeilijkheid.

Die moeilijkheid ligt in de twee woorden, die boven deze meditatie staan, of eigenlijk alleen in het laatste van de twee, in dat pijnlijke woord van heel.

Wilt ge God liefhebben, dan, zoo zegt Jezus, moet ge Hem liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw verstand. En daartoe nu, laat ons er ootmoedig voor uitkomen, daartoe komt in dit leven zelfs de allerheiligste niet. Op verre na niet.

Zonde en wereld hebben ons derwijs van God vervreemd, dat het soms inspanning kost drie, vier malen op eenzelfden dag, buiten onze gebeden genomen, onze ziel in bewuste liefdesuiting tot onzen God op te heffen. Zou het zelfs wel te sterk gesproken zijn, indien we er bijvoegden, dat er heel wat gebeden wordt in huis en kerk, zonder dat onder het bidden de ziel met haar God heeft verkeerd?

En als het u nog gelukt, althans ettelijke malen op eenzelfden dag de ziel in liefde naar uw God te voelen uitgaan, hoe stond het dan nog met den graad van innigheid uwer liefde, en hoe lang duurde die zielsverheffing? Meer nog, hoe dikwijls werd het in u een dorsten naar God?

Doch, stel al, zóóver hebt gij het gebracht, wel niet elken dag, maar toch de meeste dagen, maar op wat afstand staat ge dan zelfs nog van dat liefhebben van uw God met heel uw ziel, heel uw hart en heel uw bewustzijn? Want dat heel zal dan toch ook wel heel den dag insluiten, zoodat nooit of nimmer de liefde voor God u ontgaat, of in u slaapt.

Nu moet hier natuurlijk onderscheiden worden. De liefde voor God kan opwellen in uw hart, ze kan tintelen in uw woord, ze kan u afhouden van zonde en zelfzucht, ze kan u bezielen tot daden van toewijding en heldenmoed; en het is volkomen waar, dat de bezieling dezer liefde in ons kan werken, zonder dat we op het eigen oogenblik een bewust gevoel van de innigheid der liefde voor God in onze ziel

voelen opkomen, of ook de wederkeerige werking van zijn liefde in ons hart gewaar worden.

Een martelaar kan uit liefde voor God in den dood gaan, en toch op het oogenblik van sterven zoo worden afgetrokken door de doodelijke smart, of door het gesar van zijn beulen, dat alle teedere liefdesgemeenschap met zijn God op dat oogenblik uitvalt.

Het is ook waar, dat ons beroep, en ons verkeer met menschen, en de zorgen die ons vervullen, ons nadenken zóó bezig houden, dat we misschien, ja, nog een vluchtige uiting der ziel naar God kunnen opzenden, maar toch geheel buiten staat zijn, om onze ziel en zinnen op God saâm te trekken en op God te bepalen.

Zelfs zou een mystieke liefde voor God, die zich al den dag in contemplatie verloor, op plichtsverzaking uitloopen, en alzoo met de liefde voor God in strijd zijn.

Maar ook al brengt ge dit alles in rekening, het is en blijft dan toch het groot gebod, dat ge uw God met heel uw hart, met heel uw ziel, en met heel uw verstand zult liefhebben; en wie onzer bracht het ooit verder in dit alles dan tot een stukske van het geheel?

Er is er één geweest, die ook voor dit eerste en het groote gebod niet bezweek, doch ook niet meer dan één: de Christus.

Aan het tweede gebod van naastenliefde, voelt ge ook wel dat uw Jezus het alleen naar eisch volbracht heeft, maar toch in de naastenliefde trad menig heilige, zij het ook op verren afstand, in zijn voetstappen.

Maar als ge teruggaat op het eerste en het groote gebod, staat Jezus in de volbrenging zoo onvergelijkelijk alleen. Ja, Hij, maar ook Hij alleen onder allen, heeft onzen God lief gehad met heel zijn hart, heel zijn ziel, heel zijn verstand en al zijn krachten, altoos, tot den einde toe, en zonder één oogenblik van onderlating.

Dat is zijn gloriekroon.

Daarin is het leven der wereld.

Denk u Hem weg, en heel die wereld, met die duizend en nogmaals duizend millioen menschen staat voor God, zonder dat er één onder allen is, die ooit het groot en hoog en eerste gebod volbracht heeft.

Maar nu komt Hij, en nu is er dan toch één.

Nu komt dan toch uit een wezenlijk menschenhart, uit een ware menschelijke ziel en uit een wezenlijk menschelijk bewustzijn die reine, volle, zuivere liefde toe, om welke liefde van zijn schepsel te genieten de Almachtige God heel de schare van menschenkinderen op deze aarde geschapen heeft.

Dat is het schild dat over ons wordt opgeheven.

Dat is het wat teweeg brengt, dat God deze wereld nog kan dulden en nog draagt.

Ook bij ons komt dat. Veel lieve broeders, die er hier nog niet van verre aan reikten, brengen nu reeds in de zalen van het eeuwige licht dat volmaakte liefde-offer Gode.

En ook wij zullen daartoe komen, als we in den dood de zonde afsterven, van de wereld zullen af zijn, en God zullen kennen, gelijk we gekend zijn.

Althans indien we in Jezus ontslapen. D. w. z. indien er in ons sterven niets, niets meer zijn zal, dat tusschen u en Jezus scheiding maakt.

En waarin ligt nu het cement, dat u aan Jezus doet kleven? Waarin anders dan juist daarin, dat gij uw God liefhebt, dat de liefde voor God in u uitgestort is, dat de liefde voor God in u werkte, dat de liefde voor God bij u bovenaan stond, en dat ge, bij al uw gebrek en bij al uw tekortkoming, toch gewild hebt, dat de liefde voor God u uw hoogste bezieling gaf en u tot het beste bekwaamde.

En dit nu is het mysterie van het Christen-zijn, dat ge, schuilend in de volmaakte liefde waarmeê Jezus uw God heeft lief gehad, door den gloed van zijn liefde, liefde voor God ook in uw eigen hart voelt ontvonken, en dat, als in uw hart die vonk weer uitgaat, Jezus telkens weer die liefde in uw hart ontsteekt.

XXXVIII. „MET GEHEEL UW HART."

En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heere uwen God met geheel uw hart, en met geheel uwe ziele, en met geheel uw verstand.
Matth. 22 : 37.

Onder, dieper nog dan uw hart leeft uw ziel.

Als God een mensch doorzoekt, toetst Hij niet alleen zijn hart, maar dringt nog dieper in zijn wezen door; iets wat de Schrift plastisch uitdrukt door te zeggen, dat God, na ons hart geproefd te hebben, ook nog onze nieren doorzoekt, om ons alzoo te keuren tot in het binnenste en innerlijkste van onze wezenheid.

In oogenblikken van hooge spanning wordt het soms zelfs onder menschen gevoeld, dat men er met het hart nog niet is, en dat door dat hart heen, tot de kern van ons ik moet doorgedrongen. Zie het bij Jonathan. Immers toen David hem bezwoer, om zich voor altoos in trouwe aan hem en zijn geslacht te verbinden, luidde Jonathans antwoord, in dat fel bewogen en diep ontroerend oogenblik: „Wat uw ziele zegt, zal ik doen."

Ernstig genomen, heeft dan ook alleen datgene in uw hart waarde, wat er uit uw ziel in kwam en er door heen naar uw ziel ging.

Ook wat buiten uw ziel omgaat, kan daarom wel merkelijke aantrekkelijkheid bezitten. In zwakker graad, als alleen de uitwendige verschijning u boeit; sterker als ge moed en veerkracht, toewijding en zelfopoffering in iemand bewondert. Maar dat alles gaat voorbij. Ge neemt het in uw leven niet op. En in den regel zelfs gaan aandoeningen en uitingen van uw hart, die buiten uw ziel omgaan, niet hooger dan het gevoelsleven, soms zelfs niet boven het schijnleven van het sentimenteele.

Alle wezenlijke, blijvende waarde ontleent de functie van uw hart alleen aan de verbinding waarin uw hart met uw ziel staat.

Nooit echter mag dit zoo verstaan, alsof uw hart iets overtolligs ware, en alsof het alleen op uw ziel aankwam.

Eer integendeel is uw hart u door uw God als een volstrekt onmisbaar orgaan voor uw ziel gegeven.

Alleen door middel van uw hart kan wat zich roert in uw ziel, tot die hooge gewaarwording en die hooge uiting komen, die we als liefde verheerlijken.

In het groote gebod stelt Jezus daarom het hart zelf op den voorgrond. Eerst: Gij zult den Heere uwen God liefhebben met geheel uw hart, en dan pas: Gij zult den Heere uwen God liefhebben met geheel uw ziel.

Dit kon niet anders.

De liefde begint niet in onze ziel, maar in God. Ze komt uit God tot ons. Ze wordt als liefde Gods door ons hart ingedronken. En eerst waar deze liefde uit God aldus door ons hart heen, in onze ziel dringt, waakt in onze ziel dat leven der wederliefde voor onzen God op, dat nu uit de ziel in het hart perst, en ons onzen God doet liefhebben.

Maar tot dit laatste komt het dan toch alleen door ons hart. Eerst in ons hart wordt de gloed ontstoken en gloort het liefdevuur op.

Tot de ziel beperkt, blijft het meer aanbidding. Eerst het hart geeft de teederheid en de warmte uit.

Eerst als het wordt een God liefhebben ook met geheel uw hart, begint die liefde in echt menschelijke gewaarwording u te doortintelen.

Die liefde van het hart is onweerstaanbare wederzijdsche aantrekking. Meer dan eens wordt ze daarom als „een kleven van de ziel aan God" in de Schrift aangeprezen.

Als de magneet het staal zoo naar zich trekt, dat er geen lucht zelfs meer tusschen is, dan kleeft het staal aan den magneet. Als daarom tusschen menschen zoo innige aantrekking ontstaat, dat ten leste al wat hen scheidde, wegviel, kleeft hart aan hart, kleeft ziel aan ziel. En zoo nu ook komt de volkomene liefde voor onzen God niet tot stand, eer al wat scheiding tusschen ons en onzen God maakte, is weggenomen. Maar dan geldt het ook van deze liefde, dat ons hart, en door ons hart onze ziel, aan God kleeft

Een sterke, forsche uitdrukking, gelijk de Schrift ze keer op keer bezigt. Zoo sterk, dat ge u afvraagt, of het daartoe ooit bij u komen zal En toch, voor Gods kind is dat geen

vraag. In den regel, neen, dan ligt er zulk een berg van hindernissen tusschen onze ziel en onzen God, dat er van een kleven aan God geen sprake is. Maar dit neemt niet weg, dat elk kind van God toch vluchtige oogenblikken, in eenzaamheid en afzondering, gekend heeft, waarin Gods liefde hem zoo machtig en zoo onweerstaanbaar trok, en Gods zalige gemeenschap in Christus hem zoo zalig overweldigde, dat, ja, waarlijk alles, alles wegviel, en het kleven van zijn hart aan het hart van zijn God, de eenig ware uitdrukking was voor wat zijn ziel genoot en zijn ziel voor zijn God gevoelde.

Wat nu in de natuur aantrekkingskracht heet, heet in het geestelijke liefde.

Liefde is niet iets gemaakts, iets bestudeerds, maar een vanzelfsheid.

Ge voelt het of iemand u lief heeft. Ge voelt het of die liefde, waarmee hij u boeit en trekt, sterk of zwak is. En als er een groote liefde zich op u richt, naar u uitgaat, en op u begint te werken, dan voelt ge tevens het onweerstaanbare van die trekking.

„Trekken" noemt ook Jezus dien uitgang van de liefde. De Vader „trekt" zijn verkorenen. Van zich zelf zegt de Heiland: Ik zal u allen tot Mij trekken. D. w. z. Ik zal met zulk een overmacht van genade en liefde uw hart bespelen, dat ge meekomt, u overgeeft, en gewonnen zijt.

Er is dus overmacht in deze liefde, maar overmacht door een geweld, dat niet zeer doet, maar zalig verkwikt. Zoo als de zon de bloemknop optrekt, en tegelijk door haar koestering ontluiken doet, zoo trekt deze liefde Gods u naar zich op, en doorstroomt u op het eigen oogenblik met de zaligste gewaarwordingen, die uw hart zwellen doen van de heiligste vreugd.

Ge drinkt deze liefde in, ge wilt ze, ze is weelde voor uw ziel, en in die weelde der genoten liefde van uw God, waakt vanzelf, rein en teeder, de liefde in uw hart voor uw God op.

Er is liefde ook voor het onpersoonlijke.

Zoo kan men, oneigenlijk, spreken van liefde voor de natuur, als ze ons boeit door haar schoon of verrukt door haar ver-

hevenheid. Zoo kan men de wetenschap liefhebben, liefhebben het recht, liefhebben al wat edel is en welluidt.

Doch dit alles is de zwevende liefde, liefde in algemeenheid, maar liefde die geen rust vindt, omdat de ziel, die persoonlijk leeft en mint, alleen in een persoonlijke liefde zich zelve voldoen kan.

Daarom heeft reeds de liefde voor een zangvogel of huisdier iets teederders. Reeds hier toch concentreert zich de liefde op een bepaald voorwerp, en er is wederkeerige uiting. De aantrekkelijkheid van een hond kan daarom zoo groot zijn, omdat ze persoonlijk beantwoord wordt. Dat vindt ge niet in de natuur, niet in de wetenschap, niet in het recht; wel in een hond die zijn leven voor u waagt.

Toch is dit alles nog slechts voorspel van hoogere liefde, en eerst onder menschen begint de liefde haar rijker taal te spreken en haar hooger wezen te openbaren. En ook hier weer klimming bij verschil. De liefde van moeder en kind, van vader en zoon, van broeder en zuster, van vriend en vriend. Tot ge eindelijk aan het huwelijk toekomt. Soms, o, zoo door zonde verlaagd, maar toch in zijn ideale opvatting de hoogste liefde op aarde, en daarom door God zelf gestempeld als zinnebeeld van de liefde, die Hem aan zijn volk, die Hem aan zijn uitverkorenen verbindt.

Maar toch kan zelfs in het huwelijk de liefde haar voleinding niet vinden. Naar heur wezen voelt ze in zich een aandrift die nog hooger gaat. En dan eerst als de liefde zich eindelijk naar het Hoogste Wezen begint uit te strekken, en ge voelt dat de vonk der liefde voor uw God, door God zelf in uw hart is ontstoken, ontwaart ge, dat de liefde in u nu is waar ze wezen moet, niet hooger kan, maar ook niet hooger wil, en daarom welgelukzalig is.

De strijd, die dan komt, ligt in uw ongelijkheid met uw God. Hij alles, gij niets. Hij de Hooge en Verhevene, gij het nietig creatuur uit zijn hand. Gij Hem alles dank te weten, Hij niets behoevende, en Die daarom niets van u kan ontvangen.

Onder menschen is onze liefde wederkeerig als tusschen twee gelijken. Tusschen een machtig man en een klein arm kind kan zich geen hooge persoonlijke liefde ontwikkelen. Dat kleine kind kan niet opklimmen tot dien rijk ontwik-

kelden man; die man niet anders dan in toegenegen welwillendheid tot dat kind afdalen.

Maar juist dat deed God voor u.

Hij deed het in Christus. Hij kwam in Christus als mensch tot u, om de ongelijkheid gelijk te maken, zich bij uw leven aan te sluiten, zich aan uw bestaan aan te passen. In alles den broederen gelijk te worden, uitgenomen alleen de zonde.

En hier nu is het mysterie. Het groote mysterie, waardoor bij wie zich aan Jezus aansloot, en in Jezus geloofde, en met Jezus zielséén werd, de waarachtige liefde voor God zich zonder stoornis der ongelijkheid ontwikkelen kon.

En zegt ge nu, dat toch ook Jezus u alles gaf en toebracht, en gij ook uw Heiland geen kroon op het hoofd kunt drukken, die Hij niet reeds bezit, — weet dan dat u toch één ding blijft, dat uw God alleen van zijn uitverkorenen kan erlangen; en dit ééne wat is het anders dan de liefde van uw hart? Maar dan ook van geheel uw hart, tot eens dat hart naar God trekt, zoo als Gods hart trok naar u.

XXXIX. „MET GEHEEL UW ZIEL."

> En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heere uwen God met geheel uw hart, en met geheel uwe ziele, en met geheel uw verstand.
> Matth. 22:37.

Begint het ook u te hinderen, ja tot schuld te worden, dat ge, naar de jaren die ge reeds doorleefdet, in het liefhebben van uw God het nog zoo weinig ver hebt gebracht, begin dan met op den regel, dien uw Heiland u voor het liefhebben van uw God schonk, nauwkeuriger dan dusver te letten.

Ge hebt het groote gebod van kindsbeen af gekend. Ge hebt het van buiten geleerd, en geen woord er in is u vreemd gebleven. En ook gaaft ge in uw conscientie uw Heiland zonder beding gelijk. o, Gewisselijk, er mocht aan uw liefde voor uw God niets ontbreken. Het moest een

liefde zijn met heel uw hart, uw ziel, uw verstand, met al uw kracht. Een liefde zonder grenzen. Alles voor uw God, gelijk gij voor uzelven alleen van uw God alles te verwachten hadt.

Maar Jezus liet het dan toch niet bij een algemeene verklaring. Jezus zei niet: Gij zult den Heere uwen God liefhebben in alles. Neen, Jezus heeft onderscheiden; onderscheiden het hart, de ziel, het verstand en de kracht. En deedt ge nu wel goed met daarover heen te lezen? Met die onderscheiding had Jezus toch een doel. Hij heeft die onderscheiding voor heel zijn kerk noodig geacht. Hij heeft gewild, dat de dienaren van het Woord onderscheidenlijk dat liefhebben van God met het hart, met de ziel, met het verstand en met al onze kracht aan de Gemeente des Heeren op de conscientie zouden binden. En evenzoo heeft hij gewild, dat elk kind van God gedurig zichzelven onderzoeken zou, of zijn liefde voor God reeds op die vierderlei wijs geoefend werd.

Veel krachtiger zou de wortel der echte vroomheid dan ook in den levensbodem der gemeente zijn ingedrongen, indien èn prediking èn zelfonderzoek zich veel ernstiger dan dusver op het aankweeken van deze rijke, warme liefde voor God had toegelegd, en uit de vervulling van het eerste en groote gebod levenskracht had geput.

Er is geen heiliger macht die ons bezielen kan, dan de liefde, en in alle liefde draagt de liefde voor God de kroon.

Daarom is de liefde de band der volmaaktheid, mits ge haar maar niet vervluchtigt tot een vaag begrip van ideale liefde, zonder regel of voorwerp

Al het hooge en verhevene, dat van de liefde geloofd en bezongen kan worden, bezit dan alleen realiteit, zoo het een liefde is, die eerst God mint, en om Gods wil den naaste.

Nu trekt het al aanstonds de aandacht, dat Jezus in het aanprijzen van de liefde voor God het *hart* en niet de *ziel* voorop plaatst.

Ieder onzer zou het anders hebben gedaan.

Wij zouden eerst de *ziel* als het middenpunt van geheel ons innerlijk leven hebben genoemd, en daarna uit het zielsleven als middenpunt, het liefhebben met ons hart, met ons verstand en met al onze kracht hebben afgeleid.

Jezus daarentegen begint met het hart, komt dan op de ziel, om eerst daarna op het verstand en op onze krachten te wijzen.

Uit hetgeen de Heere bij Jeremia tot Israël zegt kan dit verschil tuschen hart en ziel u duidelijk worden.

Het is in Jeremia 5 : 10 en 18, dat de ééne maal tot Israël gezegd wordt, dat de vreeselijke uitgieting van Gods toorn Israëls hart, en de andere maal, dat ze Israël's ziel zal raken, maar met een scherp geteekend onderscheid.

Als het lijden, dat over Israël komt, geteekend wordt in zijn eerste bange gewaarwording, heet het: „Dit is uwe boosheid, dat het zoo bitter is, dat het tot aan uw hart raakt."

Maar als nu het aldus ondervonden lijden doorgaat, en ten slotte doodelijk wordt, dan heet het: „dat het zwaard tot aan de ziel raakt."

Zoo is het hart de zetel der aandoeningen en gewaarwordingen, de ziel de zetel van het leven zelf.

Brengt ge dit nu op de liefde over, dan is het ook hier het hart, dat de indrukken van liefde ontvangt en de gevoelsbeweging der liefde doet uitvloeien; maar het is de ziel, waarin de ontvangen liefde bezinkt, en waaruit de aandrift tot de liefdesbeweging opkomt.

Zonder het hart zou er geen liefdesgenieting en geen liefdesoefening denkbaar zijn, maar noch de genotene noch de beoefende liefde zou uw ik raken, indien er achter en onder uw hart niet nog iets diepers, de bron zelf van uw leven, lag, en indien het verband niet werkte, dat uw hart met uw ziel verbindt.

Ge kunt niet hooren dan met uw oor, en niet spreken dan met uw stem; maar toch is het uw ziel, die uw oor gebruikt als instrument om te hooren, en evenzoo uw ziel die in uw stem moet spreken, zal uw woord waar zijn.

En zoo ook kunt ge geen liefde indrinken en geen liefde bewijzen dan met uw hart, maar toch is en blijft het de ziel, die uw hart als instrument gebruikt, om met haar diepste en verborgen leven in de weelde der liefde in te gaan.

Ge zijt er dus niet, of ge al zeggen kunt, dat ge God met uw hart liefhebt.

Men kan met zijn hart zich weldadig door genoten liefde aangedaan gevoelen, en wederkeerig gevoelens van liefde in zich voelen opwekken, zonder dat er daarom van echte, wezenlijke liefde sprake is, eenvoudig wijl de ziel niet in deze liefde ingaat.

In de kunst vooral komt dit sterk uit.

Men hoort dan een roerend stuk van menschelijk lijden in muziek en zang aan, en wordt op het eigen oogenblik diep geroerd en meêgesleept. Men heeft de gewaarwordingen van zielsangst, die werden uitgezongen, door zijn hart voelen gaan. Men heeft er in meêgeleefd en meêgeleden. Maar straks is het stuk uit. Nog even werkt de indruk na. Doch een uur later is alles vergeten en zet men, alsof er niets doorleefd was, zijn gewone gesprek voort. Niet dat het buiten het hart om ging, want ook die schijngevoelens doen het hart aan. Maar de ziel bleef er buiten, en daarom raakte het ons niet.

En ditzelfde merkt ge gedurig in het leven. Zelfs bij meer dan één moeder komt het voor, dat ze geen traan in het oog van haar kind kan zien, of ze wordt er door geroerd, en zal op dat oogenblik alles doen, om haar lieveling zijn leed te doen vergeten en haar kind te troosten. Maar ook dit blijft zoo dikwijls bij den aandrang van het hart. Als het kind, dat weende, maar weer lacht, is alles over, en omdat haar liefde voor haar kind niet uit den wortel van haar ziel opkomt, weet ze ook de ziel van haar kind niet lief te hebben, en bederft ze het in plaats van het te redden.

En zoo nu ook is er een liefhebben van God met zijn hart, dat op doet vlammen als de eere Gods gekrenkt wordt en in aandoeningen voor het Eeuwige Wezen behagen schept, en toch zichzelven en niet God bedoelt, omdat er wel liefde is, maar geen liefde die zich verdiept in de ziel.

In uw ziel is uw ik en staat uw ik voor het aangezicht van uw God, en daarom op den bodem van uw ziel moet het pleit beslecht, of uw God er om u zal wezen, of wel dat gij er alleen zijn zult om en voor uw God.

Zegt ge nu: Bij mij is het dit laatste. — Heerlijk. Maar nu komt de tweede vraag: Is het alzoo bij u uit onderwerping, uit eigen nietigheidsbesef tegenover de majesteit des Heeren, of is het alzoo uit *liefde*?

Zoudt ge niet anders dan voor uw God willen bestaan, omdat ge niet anders kunt? Of, kwam het bij u hiertoe, omdat ge niet anders zoudt willen, omdat uw God uw innigste liefde was, en omdat ge in die liefde voor uw God heel uw bestaan voelt opgaan?

Door het hart zal dat dan genoten worden, en door het hart tot uiting komen. Daarvoor ontvingt ge dat kostelijk instrument van uw hart. Maar die dit hart gebruikt en het in zalige liefde bespeelt, dat is en blijft dan toch uw ik, in het centrum uwer ziele, in dien diepen ondergrond van uw aanzijn, waar uw persoon leeft voor het heilig aanschijn van den Drieëenige.

Hebt ge nu van zulk een liefde voor God reeds iets in u bespeurd? En zoo ja, verstaat ge dan wat het zeggen wil: Alzoo uw God in het binnenste van uw wezen, van uw ik, van uw persoon, met heel uw ziel lief te hebben?

Niet dat ge oogenblikken kent dat het alzoo bij u is, maar dat deze liefde van uw God gansch bestendig is geworden.

Niet dat ge met een stuk van uw ziel, met een deel van uw ik, u aan de liefde van uw God overgeeft, zoodat ge, om slechts dit ééne te noemen, zalig zoudt willen worden om zelf gelukkig te zijn, en niet om eeuwig uw God te verheerlijken.

En ook niet met een deeling van uw ziel tusschen uw God en uzelven, zoodat ge nog gedurig roof in uw ziel pleegt, en een deel van uw lust, van uw toekomst, van uw zelfbesef, aan uw God poogt te onttrekken.

De eisch is zoo ontzettend, is zoo alomvattend: Gij zult liefhebben den Heere uwen God met heel uw ziel, d. w. z. dat er niet één uitgang des levens meer in u zijn zal, dan die uit de liefde voor God opkomt.

En zegt ge hierop: Daarvoor zou ik een engel en geen mensch moeten zijn, ge hebt recht, mits ge er bij voegt: geen zondig mensch.

Doch daarvoor hebt ge dan ook uw Heiland, die als mensch deze volmaakte liefde voor uw God ook voor u volbracht heeft; en vrede zal er in uw ziel, bij al uw gebrek aan liefde, zijn, zoo ge in dien Heiland door een oprecht geloof moogt geborgen zijn.

XL. „MET GEHEEL UW VERSTAND."

En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heere uwen God met geheel uw hart, en met geheel uwe ziele, en met geheel uw verstand.
Matth. 22 : 37.

Het is een vreemd gebod, dat Jezus in het eerste en groote gebod inschoof, het gebod dat we God ook met heel ons verstand zullen liefhebben.

Als Jezus ons het hooge ideaal voorhoudt, dat we God zullen liefhebben met ons hart en met onze ziel, dan gaat er dit terstond bij ons in, want op het eerste hooren verstaan we het, dat ons hart en onze ziel op liefhebben zijn aangelegd. Maar hoe wilt ge liefhebben met uw verstand? Uw verstand is u gegeven om na te denken, om in te denken, om te begrijpen; maar hoe, zoo vraagt men zich onwillekeurig af, kan het verstand orgaan van de liefde zijn, hoe ooit instrument, om de liefde haar heerlijke werking te laten doen?

Dat men veelal er niet op stuit, is omdat men er over heen leest, er zich geen rekenschap van geeft, en geen ernst maakt met de taak om dit eerste en groote gebod in elk van zijn deelen te onderzoeken. Men vat het dan bij het haastig lezen op, als stond er, dat we ook ons verstand in den dienst van God moeten stellen, en laat het liefhebben alleen op het hart en de ziel slaan.

Toch is dit zoo niet. Er staat niet, dat ook ons verstand God dienen moet; dat we ook ons denken op God zullen richten; dat we ook tot een klare belijdenis van God met ons verstand zullen komen, of hoe men de werking van het verstand ook op God meent te moeten richten. Neen, er staat klaarlijk en duidelijk, dat we ook met ons verstand God zullen liefhebben. Heel onze godsdienst wordt door Jezus in het éene machtige begrip van liefde saâmgevat, en die liefde moet geheel onze menschelijke persoonlijkheid doordringen. Ze moet uit de ziel niet alleen in ons hart, maar ook in ons verstand heerschappij voeren, en er toe leiden dat al onze levenskrachten door

het éene groote motief: de liefde voor God, geleid worden.

Verstand bedoelt hier alzoo volstrekt niet alleen ons diepzinnig denken, ons klaar oordeelen, ons geleerd begrijpen; neen, onder verstand is hier te verstaan geheel de heerlijke gave van ons bewustzijn, met inbegrip van onze voorstelling, onze verbeelding, ons zinnen en peinzen.

„Krachten" werken ook in de natuur. Veel sterker krachten dan in ons menschen. Maar de natuur, al leeft ze, ze is gansch onbewust. En al neemt ge in de hooger bewerktuigde dieren een klein begin van bewustzijn waar, toch blijft dit ook bij het meest ontwikkelde dier bij een uiterst zwak begin. En de heerlijkheid van het bewuste leven, dat in God alleen volkomen is, wordt onder alle creaturen op aarde alleen in den mensch gevonden, omdat de mensch ook hierin geschapen is naar Gods beeld.

Dat bewustzijn moge bij velen ook onder de menschenkinderen op verre na niet tot den hoogsten graad van ontwikkeling komen en bij onze krankzinnigen in verwarring geraken, toch toont de jammerlijk ongelukkige idioot ons zóó duidelijk wat onuitsprekelijk rijke gave zelfs de zeer gewone mensch in zijn bewustzijn, in zijn zelfbewustheid en in zijn bewuste leven, van zijn God ontving, dat ge elk recht mist, om het bij uw hart achter te stellen, en dat alle religie, die den dienst van God eeniglijk op het hart of op de goede werken wil saâmtrekken, en het heerlijke menschelijke bewustzijn er buiten sluit, de religie verminkt, God zijn gave ontrooft, en op valsche religie moet uitloopen.

Al aanstonds voelt ge dus, dat het wel ter dege Christenplicht is, dat ook onze menschelijke wetenschap zich op God heeft te richten. Niet dus alleen, dat een deel der wetenschap, met name de Godgeleerdheid, de kennisse Gods tot voorwerp kieze en geen pad onbetreden late, waarlangs tot rijkere kennisse van God kan worden voortgeschreden; maar dat de wetenschap in haar geheel, op elk terrein, steeds de glorie onzes Gods moet doen uitkomen.

Wetenschap, hoe diepgaande en hoe geleerd ook, die God ter zijde laat, twijfel aan Gods bestaan wekt, of zelfs tot loochenen van God waagt te komen, is geen wetenschap, maar zonde, want ze zondigt tegen het groote gebod, dat

de menschheid ook met heel haar verstand allereerst God zal liefhebben. En overmits het nu met elk denkbeeld van liefde onbestaanbaar is, om het voorwerp zijner liefde onverschillig voorbij te gaan, of zelfs te ignoreeren, zoo volgt hieruit, dat de man van wetenschap, die in zijn wetenschap zich niet tot God voelt aangetrokken en niet vóór alle dingen God en zijn glorie zoekt, tegen het eerst en groot gebod met zijn verstandelijke wetenschap ingaat.

En juist dit nu is de vloek, die op de hedendaagsche wetenschap zoo zwaar rust, dat ze de liefde voor God niet in haar aderen voelt kloppen, en zich gedraagt als ware het groot gebod, dat we God ook met heel ons verstand zullen liefhebben, nimmer gegeven.

Datzelfde nu geldt van onze Belijdenis.

De priesters der wetenschap zijn slechts weinigen in getal, tot belijdenis is elk mensch geroepen.

Wat dit zeggen wil, is niet zwaar te verstaan.

Ieder mensch heeft een overtuiging, heeft een stel van hoofddenkbeelden waarvan hij uitgaat, een wereld van gedachten, hoe klein ook, waaruit hij leeft, waarvoor hij strijdt, waaruit hij handelt.

Welnu, dat een ieder tot belijdenis geroepen is, wil zeggen, dat niemands levensovertuiging zonder God mag zijn; dat in die levensovertuiging God het middenpunt moet vormen; dat die levensovertuiging aan God kleven moet, van God en naar God moet uitgaan; en dat in die levensovertuiging al het overige zich schikken moet naar de liefde, de vurige liefde, voor God die het eischt.

En dit nu kan niet ieder mensch voor zichzelf tot klaarheid brengen. Ook in elk ander opzicht ontleent de groote massa der menschen haar hoofddenkbeelden en haar grondvoorstellingen aan de verkregen kennisse van het voorgeslacht. En zoo komt hier de Kerk van Christus met haar belijdenis der eeuwen den eenvoudigen te hulp. In die Kerk ontvangt een ieder omtrent de kennisse Gods de vrucht van de geloofservaring der eeuwen, en de toestand van een volk kan niet gezond zijn, indien niet de duizenden en tienduizenden die belijdenis der Kerk als uitgangspunt van hun levensovertuiging bezitten.

Vandaar, dat het verwoesting van de liefde voor God met heel ons verstand is, zoo men die belijdenis uit de levensovertuiging uitlicht, en valschelijk het volk leeraart, dat het alles op de mystiek der liefde van het hart en op de daad van den wil aankomt.

Wie daarheen drijft, verarmt de liefde voor God, door heel ons verstand er buiten te sluiten, en treedt niet in het voetspoor van Jezus, maar gaat lijnrecht en rechtstreeks tegen zijn hoog gebod in.

Maar ook hiermede heeft deze liefde voor God met heel ons verstand nog op verre na haar eindpaal niet bereikt.

Buiten Wetenschap en Belijdenis, is er ook nog het gewone dagelijksche bewustzijn, het bezig zijn met onzen geest in ons dagelijksch beroep, in onzen omgang, in onze gesprekken, in de plannen die we beramen, in de gedragslijn die we ons afbakenen, in de voornemens die we koesteren, in onze lectuur, in ons nadenken over personen en zaken, in onze voorstellingen, in onze verbeelding, in onze waardeering van kunst en litteratuur, in onze oordeelvellingen, in ons terugzien op het verleden en in onze gedachten over de toekomst.

Dit alles saâm vormt de veelzijdige bezigheid van ons bewustzijn; het is de dagelijksche werkkring van heel ons verstand, de school en werkplaats van ons denken, indenken en nadenken; en dit alles nu kan, òf buiten God omgaan, òf gestadig en op elk punt door de gedachte aan God en de liefde voor God zijn bezield en beheerscht.

En daarom, op dit alles legt Jezus bij een iegelijk van ons voor zijn God en onzen God beslag. Hij wil, dat in en bij dit alles de liefde voor God ons leide, sture en richte niet alleen, maar ook dat dit alles zich uit innerlijken aandrang zóó vorme en inkleede, als we weten en verstaan, dat het Gode welgevallig zal zijn. Bovenal, dat we dit alzoo doen, niet plichtmatig, omdat het moet, al zouden wij het liefst anders willen, en ook niet, om den toorn onzes Gods niet over ons te halen, noch ook om er den hemel meê te verdienen, maar uit liefde, louter uit liefde voor God, omdat we, om Gods wil, het niet van ons kunnen verkrijgen, die kostelijke gave van ons bewustzijn te be-

steden om iets te zinnen of te peinzen, dat God verdriet zou doen.

En al staan we nu, dit alles indenkende, met ons feitelijk leven van dit hooge ideaal op nòg zoo verren afstand, — een kind van God, dat zijn God liefheeft, zal bij het lezen en herlezen van het eerste en groote gebod ook door dien eisch, dat hij God zal liefhebben ook met heel zijn verstand, toch tot staan worden gebracht. Hij zal heel anders dan dusver op het leven van zijn bewustzijn contrôle gaan uitoefenen. En mag het hem gelukken, aldus de liefde voor God ook in al wat hij denkt en zint en peinst, ja, in elk woord dat hij spreekt, krachtiger te doen invloeien, dan zal de diepere ervaring van de liefde van zijn God zijn dagelijksch gewin zijn, en de gemeenschap met het Eeuwige Wezen steeds zaliger gekend worden in zijn binnenste ik.

XLI. „UIT GEHEEL UW KRACHT."

> En Jezus antwoordde hem: Het eerste van alle de geboden is: Hoor Israël, de Heere onze God is een éénig Heere;
> En gij zult den Heere uwen God liefhebben uit geheel uw hart en uit geheel uwe ziele, en uit geheel uw verstand, en uit geheel uwe kracht. Dit is het eerste gebod.
> Markus 12 : 29 en 30.

Niets stuit zoo, als het oppervlakkig schermen en het opgewonden dwepen met liefde, gelijk dit in onze liefdelooze samenleving nog altoos tot den goeden toon behoort. En hinderlijk bovenal wordt dit spelen met het hoogste wat er in hemel en op aarde bestaat, als ge in ongeloovige en halfgeloovige kringen, vooral door heel of half geëmancipeerde vrouwen, het hooge ideaal der liefde keer op keer misbruiken hoort, om er bij voorkeur alle geloovige belijdenis van het Evangelie mêe te weerstaan.

De liefde heet dan al de religie. Daar hoeft niets bij. Het oude Testament is veel te onbarmhartig. Paulus

met zijn vervloekingen kon veel te hard zijn, en heeft alleen door de hymne der liefde in 1 Cor. 13 zijn eere gered. Alleen Johannes, de apostel der liefde, is een man om meê te dwepen. want dat hij vuur uit den hemel wilde zien nederdalen om de tegenstanders van Jezus te verdoen, zal wel niet waar zijn, en dat hij vermaand zou hebben, om iemand die van de leer van Christus afviel, zelfs niet in zijn huis te ontvangen, (2 Joh. : 10) staat wel in zijn brieven, maar die brieven zijn immers onecht. Bovendien, zij, als minnaars der liefde, houden zich alleen aan Jezus, die zich nooit door iets anders dan door zachte, teedere liefde liet leiden. Want wel is het zoo, dat Jezus hard, scherp zelfs, tegen de Pharizeën kon zijn, maar dat zijn zij ook, want de Pharizeën, — dat zijn immers de „fijnen", de orthodoxe Christenen, en die sparen ook zij niet. Dat hoeft niet. Die letterdienaars staan ook voor hen buiten de wet, ook buiten de wet der liefde.

Voelt, tast ge nu niet, hoe die valsche liefdesmanie onverbiddelijk door Jezus in wat Hij over het eerste en groot gebod sprak, veroordeeld wordt?

o, Gewisselijk. Op liefde alleen, op niets dan liefde komt het aan. De liefde is het hoogste, de liefde het één en al. Mits op ééne voorwaarde, op deze voorwaarde namelijk, dat al uw liefde van de liefde voor uw God uitga, d. w. z. dat in uw liefdeleven de liefde voor uw God op den voorgrond sta, en dat deze liefde voor uw God derwijs heel uw liefde beheersche, dat ge Hem liefhebt met heel uw hart, heel uw ziel en heel uw verstand.

Ja, als ware dit nog niet scherp en beslist genoeg uitgedrukt, en als om een laatste misverstand en wanbegrip af te snijden, voegt Jezus er nog een vierde aan toe, en bindt het u op uw conscientie, dat deze liefde voor God dan alleen aan het hooge ideaal beantwoordt zoo ze ook is een liefhebben van God uit al uw kracht.

Jezus doet dus niet, wat, heel averechts, menig belijdend Christen doet. Hij zegt niet: Ja, God, is wel de liefde, maar ge hebt ook met zijn heiligheid te rekenen. Neen, uw Heiland plaatst niets boven, noch ook iets naast de liefde. De liefde is Hem het algenoegzame. Alleen maar, Hij komt

er tegen op, dat die liefde in hoofdzaak alleen met den naaste rekent. Hij eischt en wil, dat in uw liefde de liefde voor God het albeheerschend uitgangspunt zij, en Hij laat u niet los, eer ge het verstaan hebt, dat aan uw liefde voor God nooit eenige grens mag gesteld worden, en dat ze daarom óók zijn moet een liefde voor God uit al uw kracht.

Liefde voor God met heel uw ziel, heel uw hart, en heel uw verstand, kan nog in het gevoel vervloeien of in het denkbeeldige hangen blijven, maar als ge God liefhebben moet óók uit al uw kracht, dan eischt ze uw werkelijk leven, heel uw persoonlijk bestaan, heel uw persoons- en levensbesteding op.

Kracht is al wat van u uitgaat, krachtens het pand door God u toevertrouwd, als uiting van de talenten u geschonken, van de macht en bevoegdheid waarover ge te beschikken hebt, van de middelen die in uw hand zijn gesteld, van den invloed, dien ge oefent, van den tijd die u gegund is, van de omstandigheden die uw krachtsbetoon mogelijk maken.

En al deze krachten, waarover ge vervoegt, en die u onder verantwoordelijkheid aan Hem die ze u schonk, zijn toevertrouwd, eischt Jezus dat ge alzóó tot uiting zult brengen, dat in aller werking de liefde voor uw God het beheerschende element zij.

Versta dit niet in valsch-geestelijken zin.

Voor de hand ligt de inbeelding, dat in de kracht die van ons uitgaat, eigenlijk dan alleen de liefde voor God spreekt, zoo we die kracht uitsluitend op godsdienstig en geestelijk gebied aanwenden.

Men beeldt zich dan in, dat wie Bedienaar van het Woord wordt, God meer liefheeft dan wie in rechten of geneeskunde studeert. Dat God meer liefheeft, wie zich aan de Zending wijdt, dan wie zijn krachten aan de pers besteedt. Dat een gesticht voor redding van ongelukkigen hooger staat dan een stichting voor wetenschappelijk onderzoek. Kortom, dat de liefde voor God tot hooger uiting komt, zoo men arbeidt op het terrein der particuliere genade dan zoo ge leeft op het breede gebied der gemeene gratie.

En dit nu is valsch gedacht. Gods grootheid en almachtigheid bepaalt en beperkt zich volstrekt niet tot het engere gebied van de zaliging der zielen, maar doordringt heel ons menschelijk leven; en de liefde voor God moet zich bij ieder onzer, al naar gelang zijn talenten en zijn levensroeping is, op elk terrein des levens even bezield en krachtig uiten.

Een schilder of beeldhouwer kan en moet even bewust en even voldingend zijn God uit liefde verheerlijken als een zendeling of philantroop. Niets, zelfs het eenvoudigste beroep is hier niet buitengesloten. Een boer die ouderling is, moet zoowel als landbouwer in stal en graanschuur, als in zijn roeping als ouderling, zijn God uit liefde met al zijn kracht dienen. Een moeder te midden van haar kroost en tegenover haar man, heeft even heilige roeping om haar God uit al haar kracht lief te hebben, als een pleegzuster of een vrouw in den dienst der zending. En het valsche dualisme dat de moeder of dienstbode naar het gemeene leven verwijst, om de pleegzuster heilig te verklaren, voedt de liefde voor God niet, maar verderft ze.

Drie zonden belagen hier ons leven: het ongebruikt laten, het verkeerd gebruiken en het misbruiken van de ons toevertrouwde krachten, en in elk dezer drie wordt de liefde voor God verloochend.

Gelijk er geen star aan het firmament is gesteld, of ze ontving de roeping om te flonkeren tot Gods eer, zoo ook heeft God aan niet eenig menschenkind een korrel goud in de ziel geschonken, of de glans ervan moet uitkomen en flonkeren tot Gods eer.

Maar wat de starren niet doen, dat doet de vadsige mensch. In tal van personen ontwaart ge telkens, dat talenten aanwezig zijn, maar die ze begraven in de aarde, in plaats van er winste mede te doen voor hun God; en waar is dan de liefde voor het Eeuwige Wezen? Zeker, het zou inspanning, het zou opoffering, het zou zelfverloochening kosten, elk talent dat in hen schuilt, tot volle uiting te brengen. Maar nog eens, waar is hun liefde voor hun God, als ze die inspanning, die opoffering, die zelfverloochening voor hun lieven God niet over hebben?

Gods eere zou zooveel heerlijker, ook onder de Christenen, schitteren, indien al die korrels verborgen goud rijk glansden voor ieders oog, dan nu ze in het stof der zelfgenoegzaamheid en der vadsigheid bedolven blijven.

Anders, maar even zondig en liefdeloos voor God, is het verkeerd gebruik van ontvangen talenten. Dan spant men zich wel in, en deinst voor geen opoffering terug, maar het doel waarmede men arbeidt, is zichzelf een positie te verzekeren, zelf in de wereld vooruit te komen, anderen te behagen, en rijk te worden niet in God, maar in de schatting van het gemeen.

Er wordt dan wel gesloofd en gezwoegd, maar buiten God om, uit zelfzuchtigen prikkel en niet uit liefde voor God. Het is dan niet werken zoolang het dag is, als een kind uit liefde voor zijn Vader, wetende dat die Vader in onze nooddruft zal voorzien, maar zwoegen om zelf in zijn leven te voorzien. Om 't geld, en niet om zijn God.

En eenmaal dien weg op, komt men zoo licht tot het derde, het nog ergere misbruik van zijn gave, tegen God en zijn heiligheden in. o, Wie zal ze tellen de mannen, die als starren van eerste grootte Gode tot eer hadden kunnen schitteren, en die hun kostelijke gaven misbruikt hebben, om het heilige af breken, het Woord aan te randen, de religie tegen te staan, en die ten slotte zelfs in hun driesten overmoed het geloof aan God bij anderen poogden uit te roeien? Wie kent ze niet, de zangers en kunstenaars, die hun talent misbruikt hebben om wulpschheid en valschen smaak te voeden en van God de zielen af te trekken? Hoeveel geestigheid is niet misbruikt, om het heilige te bespotten en belachelijk te maken? Hoeveel scherpte van blik is niet in slimheid en sluwheid ontaard, om leugen en oneerlijkheid aan te kweeken? Hoeveel vrouwelijke schoonheid en lieftalligheid is niet verzondigd in behaagzucht en onreine bedoeling?

Niet liefde voor, maar vijandschap tegen God is in al dit misbruik tot gevloekte uiting gekomen.

En tegenover al dit ongebruikt laten, dit verkeerd gebruik, en dit misbruik van de ons verleende gaven en talenten, stelt u Jezus nu niets anders dan den eisch der liefde voor uw God.

Hij bindt dien eisch niet aan de wereld op de consciëntie, want die wereld kent de waarachtige liefde niet, omdat ze God niet kent, en alle waarachtige liefde van de liefde voor God uitgaat.

Maar wel stelt Jezus dien vollen eisch onverkort en zonder eenige grens aan u, die zijn heiligen naam belijdt; en u laat Hij niet los, eer de schellen u van de oogen vallen, en ge begint in te zien, dat het een verzondiging van uw leven is, zoo ge het heimwee niet kent naar die volle liefde voor den Eeuwige, die niet kan rusten eer ze God lief heeft, óók uit al haar kracht.

XLII. „DIE NIET LIEF HEEFT, HEEFT GOD NIET GEKEND."

Die niet liefheeft, die heeft God niet gekend; want God is liefde.
1 Joh. 4 : 8.

De kennisse Gods is het eeuwige leven.

Het eeuwige leven komt niet bij die kennisse bij, maar die kennisse is het eeuwige leven zelf. Die kennisse kan daarom niet beperkt zijn tot wat het verstand vat of niet vat, noch tot wat ons begrip doorziet of in ons geheugen is ingeprent. Kennisse Gods is een kennis, die zeer zeker ook in den spiegel van ons bewustzijn een steeds helderder beeld werpt, maar die toch nooit uitwendig, nooit afgetrokken, nooit dorre woordenwichelarij kan zijn.

Het is een kennisse, die uit onze tweede geboorte tot ons komt, zoo als een kind zijn vader en moeder kent; stout gesproken, zou men kunnen zeggen, een kennis die in het bloed der ziel zit, een Goddelijk atavisme. Het is een kennis die in onzen wil gegrepen wordt, als onze wil den wil van God grijpt. Het is een kennis, die uit geestelijke ervaring, bijna uit ingeving, ons toekomt. Het is een kennis, die in den verborgen omgang met God gestadig aanwast, en in het gebedsleven rijpt. Het is een kennis, die in de donkere diepte der smart, en op de zonnige hoogten van vreugd en

voorspoed, een telkens ons nader komende verrijking ondergaat. Het is een kennis, die ongemerkt gedurig uit den stroom zelf van het leven naar boven komt; een kennis, die onze persoon zelf als orgaan bezigt, en soms oogenblikken kent, dat het is, of het zien van aangezicht tot aangezicht reeds hier, als door de gordijnen van het heiligdom heen, als door een kier van het voorhangsel, ons gegund werd.

Natuurlijk moet die rijke, steeds rijpende, al vollere en van Goddelijke zoetheid overvloeiende kennisse Gods, steeds weer door het klare bewustzijn opgevangen, en in de belijdenis van Christus' kerk en in ons eigen persoonlijk belijden, als overgegoten worden; want geschiedt dit niet, dan sluipt er o, zoo snel mystiek bederf, verbeeldingsmanie en sentimenteele verweekelijking in. Maar toch, het stuit, en doet u ijskoud aan, als ge zoo telkens en telkens nog, in de kerk en buiten de kerk, dorre schoolschheid voor het leven in plaats ziet treden, en van die kennisse Gods hoort handelen als ware ze een lijk, en niet bezield, veerkrachtig, de ziel doortintelend leven.

Dat toch is niet naar, maar vlak tegen de Schrift.

Hoor maar wat de apostel des Heeren u toeroept: Wie niet liefheeft, die heeft God niet gekend, want God is liefde.

Zij het al sterk gezegd, toch is het zoo: Meest door zelf te doen wat God doet, gaan we in de zuivere Godskennisse in.

Bezie met het oog hierop de vergeving der zonde, en ge zult het mysterie van deze kennisse Gods verstaan.

Of God u uw zonden vergeeft, is en blijft, nu en eeuwig, voor u persoonlijk de hoofdvraag van uw bestaan en uw toekomst. Men predikt het thans wel anders, alsof de hoofdvraag ware, hoe we van onze zonden afkomen en onszelven heiligen. Maar het is al zelfbedrog. Zooals Paulus en Luther en Calvijn het ons op de ziel bonden, zoo is en blijft het. De machtige levensvraag is, hoe ben ik rechtvaardig voor God? Zonde-vergiffenis is de weg tot afsterving van zonde, niet omgekeerd. Hoe wij, tot onzen dood toe in zonde bevangen wezens, kind van God en naar het Vaderhuis tot eeuwige bewoning geroepen kunnen zijn, dit en dit alleen is het machtig levensprobleem, dat rechtstreeks onze ver-

houding tot God en onze kennisse van den Eeuwige raakt. En zoo komt altoos weer het wereldraadsel en het raadsel onzer ziele op dit éene neder: Is er genade, is er vergeving, is er verzoening, volkomen verzoening ook voor mij?

En nu is het hoogst opmerkelijk, dat het Onze Vader de korte bede om vergiffenis als met ijzeren hand vastschalmt aan de betuiging dat *wij zelven vergeven.*

„Geef ons heden ons dagelijksch brood," en vlak daarop het dagelijksche brood voor uw zielsleven in de Goddelijke vergiffenisse, maar die Goddelijke vergeving gebonden aan de volgemeende, oprechte betuiging: *gelijk wij vergeven onzen schuldenaren.*

Met andere woorden: Ge moet liefhebben, liefhebben met die diepste liefde die u van harte vergeven doet wie tegen u misdeed, en alleen wie zoo lief heeft, die kent God, die kent zijn God in deze zijn hoogste liefde, dat Hij, al waren uwe zonden als scharlaken, ze wit maakt als sneeuw, ja, al waren ze bergen-hoog gerezen, ze wegwerpt in de diepte der zee.

Daadwerkelijk dus in het Onze Vader zelf die diepe gedachte, die zoo gewaagd geuit scheen, dat wij door zelven te vergeven, leeren verstaan dat en hoe God ons vergeeft; d. w. z. dat we door zelven lief te hebben, God in zijn liefde voor ons leeren kennen. En dat wie liefheeft, niet in phrases en in gevoelsopwellingen, maar zóo dat hij van harte zijn vijand vergeeft, geheel, ganschelijk en ten volle vergeeft, ómdat hij ook zijn vijand liefheeft, juist daardoor wast in de kennisse Gods. God kennen leert, en leert verstaan, hoe God *de* liefde is, de liefde ook voor hem.

Gaat dit nu van u uit, zoodat gij eerst liefhebt, en daarna God u liefheeft? Verre van daar. In u begint het nooit met liefde, en achter het eerste druppelken liefde dat ooit in uw ziel gistte, was steeds de hand van uw God, die u dat druppelken liefde in de ziel deed glijden.

Veel min kunt ge ooit uit uzelven vergeven. Wel vergeven, zóó dat uw vergeven zelf u opnieuw tot zonde wordt, maar nooit zóó vergeven, dat het uw ziel ontlast. Telkens hoort ge ook het kind der wereld vergeven, en hebt ge zelf als kind der wereld vergeven *uit hoogheid*, om te toonen

dat uw vijand u te laag stond, om hem zijn euveldaad te houden; om te toonen wat braaf mensch ge waart, dat ge geen haat draagt; om in uw zelfbesef van hem af te komen en rust van hem te hebben.

Naar natuurlijk, zulk vergeven heeft met de echte vergiffenis niets dan den schijn en den naam gemeen, en daarentegen wat het Onze Vader bedoelt, is een vergiffenis uit zoo innige, oprechte en waarachtige liefde, dat ge gevoelt: als God mij nu ook zoo vergeeft, dan ben ik gered. Want dan is het God zelf, die deze liefde in mijn hart verwekte, die uit zijn eigen liefde deze liefde tot vergeven in mijn ziel deed overvloeien, en mij alzoo in het zelfvergeven van mijn vijand God doet kennen als uit eeuwige liefde zich over mij, zijn vijand eens, maar nu zijn kind, erbarmende in grondelooze ontferming.

Op het hooren van het apostolische woord: „Wie niet liefheeft, heeft God niet gekend," slaapt de conscientie gemeenlijk zelfvoldaan in. Wie toch is er, die niets, die niemand liefheeft? Zelfs van struikroovers is het bekend, hoe ze een dier, een kind, een vrouw met soms zelfopofferende liefde minden.

Maar wat zegt dit? Als er staat: Wie niet liefheeft, is bedoeld, wie niet uit de liefde leeft, wie niet door de liefde beheerscht wordt, wie niet in het liefhebben geniet, wie niet die liefde bezit, die de vuurproef kan doorstaan.

En aan die vuurproef komt de liefde toe, niet ten opzichte van wie ons noodig en in het leven aangenaam zijn, maar dan eerst als we staan tegenover een die ons in den weg staat, tegenover wat men kortweg zijn vijand kan noemen; en daarom komt de echtheid van uw liefde eerst in het vergeven uit. In het vergeven van wie u ergerde, u hinderde, u het leven verbitterde. En zulk een nu zóó te vergeven, dat ge uit liefde tot hem, en niet omdat het uw plicht is, hem vergeeft, dàt en dàt alleen is bewijs, dat in u die liefde is, die u God kennen leert.

Maar dit is ondenkbaar, dit is onmogelijk, dit kan ik niet, zult ge zeggen. Vergeven om Gods wil, vergeven omdat ik zelf zoo zondig ben, vergeven uit Christenplicht, ja; maar vergeven uit voorafgaande liefde, hoe zal dit? En toch,

Jezus eischt het: Heb uw vijand lief, zegen hem die u vloekt.

Dieper indringen in den wortel der zaak is hier noodig.

Ge zult God liefhebben met heel uw ziel, heel uw hart, heel uw verstand en al uw kracht; dit is het eerste en groote gebod; en dan volgt er: En het tweede hieraan gelijk is: „gij zult uw naaste liefhebben als uzelven"; en die naaste zal telkens uw vijand zijn.

Hoe kan dit? Niet maar dat ik óók mijn naaste moet liefhebben, maar dat dit tweede gebod aan het eerste gelijk, geheel gelijk is?

En het antwoord luidt: Zoo alleen, dat ge in uw naaste liefhebt wat in hem van God is. Anders niets Dus niet zijn zonde, ook niet zijn zonde tegen u. Die zult ge veeleer haten Maar zooals ge de natuur liefhebt, omdat er Gods Almacht en Goddelijkheid in spreekt, en een dier liefhebt, omdat God het zoo wonderbaar georganiseerd en met instinct voorzien heeft, zoo zult ge veelmeer nog uw naaste, als mensch, liefhebben, omdat God hem naar zijn beeld geschapen heeft; om de gaven en talenten die God in hem schiep; en om de wezenskiem die in hem gelegd is.

Is dit nu alles verdorven, alles verpest, alles vergiftigd en reddeloos satanisch geworden, dan is er niets meer van God in, en houdt de liefde op, en verkeert in haat, ja moet in haat verkeeren. Satan was ook een wonderbaar schepsel, maar satan is geheel verzondigd, en daarom haat elk kind van God dit onwezen.

Maar zoo is de mensch, hoe diep gevallen ook, in dit leven nimmer. De moordenaar aan het kruis juicht voor den Troon. Den verst afgedrevene heeft Jezus ten leven vernieuwd. Al uw Evangelie, in zijn toepassing ook op u, is derhalve, dat in elken mensch, en dies ook in uw vijand, nog een aansluitingspunt overblijft, waar de genade ten leven kan indringen. Alleen daardoor is het Evangelie ook uw redding. En eerst nu, wie met de liefde van zijn hart, om Gods wil, dat vonksken dat bleef, ook in den verst afgedoolde blijft lief hebben, die heeft lief, met een liefde die God leert kennen, God leert kennen in deze zijn eeuwige liefde, waarmee Hij ook u als zondaar mint.

XLIII. „UIT DE SCHEPSELEN VERSTAAN EN DOORZIEN."

Want zijne onzienlijke dingen worden, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn.

Rom. 1 : 20.

Van ouds is bij de vraag, uit wat bron ons de kennisse van God toevloeit, door Christus' kerk gewezen op tweeërlei, op de Natuur en op de Schriftuur.

Dit doelt dan op de kennisse van God, die ons van buiten toekomt; die in een afgetrokken begrip is uit te drukken; en die deswege past in den belijdenisvorm. Maar het sluit niet in de bevindelijke kennisse van God, die persoonlijk uit geestelijke ervaring, die uit de gemeenschap der heiligen, en die uit den verborgen omgang met God zelven ons toekomt.

Intusschen ook in die eerste, van buiten ons toekomende kennisse Gods ligt majesteit; en om ons nu te bepalen tot wat de Natuur ons bijbrengt, is het zoo schoon en waar wat onze Belijdenis zegt, dat heel de Schepping om ons heen als een levend boek is, waarin de enkele creaturen als letterkens zijn. Edoch, het blijft bij een lezen uit dat boek der Natuur van de met name genoemde „Deugden Gods", zijn Almachtigheid, zijn Wijsheid, zijn Goedheid, en zooveel meer, gelijk de Belijdenis die in het kort, en elke goede Dogmatiek die in het breede opsomt. Van een inleven in het geestelijk Koninkrijk, van een gedreven worden door den Heiligen Geest, van een indringen met onzen wil in den Wille Gods, van een doortinteld zijn van liefde, om Hem die zelf de Liefde is, nader te komen, zelfs van mystieke contemplatie, is hierbij nog met geen woord sprake.

De Belijdenis is een banier, met klaar inschrift, opgeheven tegenover de wereld, om haar te betuigen, wat heerlijk Gods vol majesteit we aanbidden; maar ze is niet een intiemer uitspreken van Gods kennisse voorzoover die uit zelfkennisse, uit eigen zielservaring is opgekomen.

In deze Meditatiën daarentegen plaatsen we juist die intiemer Godskennisse op den voorgrond, overmits Meditatiën zich niet tot de wereld richten, maar spreken uit en tot de gemeenschap der heiligen, uit zielservaring tot wie zelf zielservaring genoot, of althans er het heimwee naar kent.

Toch waarschuwden we keer op keer, om in dat heiligdom der mystiek niet in kranke gevoelswoeling te verloopen; en daarom komen we thans ook op de kennisse Gods uit de Natuur, niet om deze uiterlijk te nemen, veeleer juist om ook deze „kennisse Gods uit de Natuur" in ons geestelijk leven in te weven.

Ook hier toch verarmt de dolende ziel zich niet zelden op droeve wijs.

Men heeft het dan van buiten geleerd, en toegestemd, ja, het is zoo, ook in de werken der Natuur spreken de Deugden Gods. Ik kan er uit opmaken, dat God groot in macht, in wijsheid en in goedheid is. Doch dat weet ik dan nu ook. En hiermeê heeft het boek der Natuur afgedaan. De som der kennisse Gods, die mij daaruit toekomt, is opgemaakt. Zoo sluit men dat boek, en tot een persoonlijken, diep doordringenden indruk, dien de Natuur ons van Gods Majesteit zou geven, komt het nooit. Men ziet er niet naar om. Men rekent er verder niet mede. En zelfs voelt men wrevel in zich opkomen, als de kinderen der wereld zich voor hun oppervlakkige religie bij voorkeur op die Natuur beroepen.

Het is dan ook stuitend, als men met zekeren ophef roepen hoort, dat de kerk heeft uitgediend en het Woord zijn beteekenis verloren, en dat men zelfs veel rijker religieus geniet „in den tempel van ongekorven hout."

Toch ligt hier schuld ook bij de geloovigen.

Hoe loffelijk toch hun prijsstellen op Christus' kerk was, en hoe rijk de schat die hun uit het Woord toekwam, ze hadden niet mogen vergeten, dat het ons evenzeer op het hart is gebonden, hoe de *onzienlijke dingen Gods* van de schepping der wereld aan, *uit de schepselen*, d.i. uit de Natuur, *verstaan en doorzien worden*, beide *zijn eeuwige kracht en zijn Goddelijkheid*.

Hierbij nu stellen we een voortgang in kennisse Gods met drie trappen.

Er is een kennisse Gods die begint met de Natuur, maar die daarna voortschrijdt tot den mensch als naar den Beelde Gods geschapen, en die ten slotte haar hoogtepunt bereikt in den Christus, naardien hij is het uitgedrukte Beeld van Gods zelfstandigheid.

Ze begint, deze kennisse Gods, bij de Natuur; ze verbreedt zich in den mensch; ze wordt voleind in Messias; en deze drie staan niet los naast elkander, maar vormen, als we ons zoo mogen uitdrukken, een opklimmende pyramide. De Natuur vormt het breede grondvlak, ze klimt op in de rijke ontplooiing van het menschelijk leven, en vindt haar hoogtepunt in de Vleeschwording van het Eeuwige Woord.

De Christus is niet te verstaan noch te doorzien zonder de kennisse van den mensch, en de mensch is niet te verstaan en te doorzien zonder een inleven in de onbewuste Natuur. Zal het daarom goed zijn, dan moet de kring der geloovigen steeds onder den levendigen indruk van Gods Majesteit in de Natuur verkeeren; de geloovigen moeten in zichzelven het leven der menschheid, d. i. de historie, voelen naleven; en zoo eerst kunnen ze geraken tot dien klaren, vollen, levenden indruk van den Christus, die hun God in den rijkdom zijner genade openbaart.

En dat het aldus bij de geloovigen moet zijn, rust hierop, dat het alzoo van Gods zijde in zijn zelfopenbaring toeging, en nog toegaat.

God Almachtig is begonnen zich te openbaren in de onbewuste Natuur. Eerst toen die openbaring voleind was, schiep Hij als rijkere zelfopenbaring den mensch naar zijn beeld en gelijkenis. En eerst toen de mensch zijn weg verdorven en tendeele in zonde voleind had, eerst toen zond Hij als rijkste zelfopenbaring ons den Christus.

En let er nu op, hoe deze drie schakels van den heiligen keten tevens in elkander sluiten.

Eerst komt er de stoffelijke wereld. Dan wordt uit stof op die wereld de mensch geschapen. En eerst daarna komt als mensch, in ons vleesch en bloed, de openbaring van den Zone Gods.

Uitgangspunt is hier, dat God onzienlijk is.

Men versta ons wel. In Zichzelven is het Eeuwige Wezen niet onzienlijk, en stelliglijk wordt ons toegezegd, dat we God eens aanschouwen zullen van aangezicht tot aangezicht; ja, dat we Hem kennen zullen, gelijk we ook gekend zijn.

Niet verstandelijk, noch ook geestelijk kennen is het hoogste. Het hoogste is de visie, het klare, onmiddellijke zien. Het aanschouwen zonder tusschengeleding. Zelfs zonder spiegel. Het inzien in het Wezen zelf.

Hoe dit ons mogelijk zal worden gemaakt, is het mysterie der eeuwigheid, al staat het vast, dat nu reeds in onze ziel het orgaan daarvoor, hoezeer nog sluimerend, aanwezig is.

Doch even vast staat, dat het in deze bedeeling ons niet gegeven is dit orgaan te gebruiken. Deze bedeeling is de bedeeling van het beperkte, van het eindige, van het aan vorm, tint en afmeting gebondene. En overmits nu God de Heere perk noch einde, vorm noch afmeting bezit, is Hij in deze bedeeling voor ons de Onzienlijke.

Tot een klare visie van God komt het in dit leven niet.

De vraag was derhalve, hoe God in zijn Majesteit nochtans reeds in dit leven zich aldus aan ons openbaren zou, dat het ten slotte tot een klaren, vasten indruk van zijn Wezen bij ons komen kon. En dat doel nu heeft God bereikt, 1°. door in de Natuur ons de werking van zijn Almacht en Goddelijkheid in afmetingen te openbaren, die op ons den indruk van het oneindige maken, al weten we dat ze eindig zijn; dit is wat wij het verhevene noemen; 2°. door in de tweede plaats van zijn persoonlijk leven een afdruk in het persoonlijk bestaan van den mensch te leggen, hem scheppende naar zijn beeld; en 3°. door in het eind dit door de zonde verwoeste en gesplitste beeld, in zuivere volheid te herstellen en ons te toonen in den Christus.

Doch dan is ook in en achter die Natuur God zelf.

Dan is die Natuur niet een door God afgeleverd kunstwerk, dat nu buiten Hem, en zonder Hem, in zichzelf bestaat; maar dan is het God zelf die elken nacht u zijn starrenhemel, en elken dag u zijn majesteit in de tinten van het licht, in de wonderen van plant- en dierenwereld,

in de glorie der zee, en in het loeien van de orkanen, soms zelfs in het ratelen van zijn donder zien en hooren laat.

In dit alles is en leeft de God uwer aanbidding. In het trillen van het leven der Natuur trilt zijn eigen Goddelijk leven. Wat zich in die Schepping beweegt, wat er door heen stroomt, wat er u uit toewelt, is innerlijke beweging van Gods eigen leven. Ja, heel de Natuur is niet anders dan een bezield, van leven tintelend voorhangsel, waarachter uw God zich verbergt, en in welks plooien en golvingen Hij zich nochtans vol majesteit aan u openbaart.

De apostel zegt het zoo diepzinnig, dat in die Natuur het Onzienlijke Gods niet alleen verstaan, maar ook d o o r-z i e n wordt.

En op dit d o o r z i e n komt het aan. Door dat scherm, door dat voorhangsel, door dat bekleedsel der natuur heen, moet ge uw God z i e n in zijn Almacht en Goddelijkheid.

Niet op de Natuur staren als op een dood paleis vol schakeering van lijnen en vormen, maar voelen en weten, dat ge staande voor het firmament en voor het wolkenheir en voor de schepping hier op aarde, voor uw God staat; dat Hij het is, die in dit alles op u aandringt, in dit alles op u indringt, in dit alles u toespreekt, en door dit alles de vingeren zijner Majesteit voor uw oog werken laat. Het is God die den leeuwrik voor u laat zingen. Het is God die de zee klieft dat haar wateren bruisen. Het is God die de zon uit haar tente roept en, als de avond daalt, in haar tente doet terugkeeren. Het is God die elken avond de flonkervuren in de starren ontsteekt. Het is God, wiens stemme in den donder op u aanrolt. En eerst wie in dit alles Gods eigen leven voelt, en in dit alles de Goddelijkheid der Almacht d o o r z i e t, hij verstaat de heerlijkheid van den Onzienlijke.

XLIV. „EN HET TWEEDE AAN DIT GELIJK.”

En het tweede daaraan gelijk, is dit: Gij zult uwen naaste liefhebben als uzelven. Er is geen ander gebod, grooter dan deze.

Markus 12:31.

God is ónzienlijk. Hij verbergt zich achter het gordijn der natuur. Maar de plooien van dat gordijn bewegen zich in golvingen en trillingen, en daaraan ontwaren we dat God zelf achter dat gordijn der natuur ons nabij is. Aan wat in die natuur voor ons oog leeft, ruischt, trilt en zich beweegt, voelen we den polsslag van Gods eigen leven. Een doode natuur kent de Schrift niet, en op allerlei wijs doet ze ons in die natuur „de stemme Gods hooren”, zijn „voetstappen” beluisteren. Als de aarde beeft, is het omdat Hij „ontstoken” is en „de gronden der bergen doet daveren.” In het donkere zwerk „buigt God den hemel en daalt neder.” In den stormwind „voer God op een cherub en vloog.” Als „de diepe kolken der wateren” opbruisen, is het God die ze „scheldt” en die ze opdrijft met „het geblaas des winds van zijn neus.” De schichten van den bliksem zijn pijlen, die Hij uit het zwerk schiet. De sterren komen er als het donker wordt, omdat God ze roept, en ziet er wordt er niet één gemist. Hij drenkt de bergen uit zijn opperzalen. Hij zendt de fonteinen uit, dat ze tusschen de bergen door wandelen. Hij doet het gras uitspruiten voor de beesten, en voor den mensch het brood uit de aarde voortkomen. Hij is het die de zee klieft, dat haar golven bruisen. En wie een geestelijk geoefend oor heeft, merkt hoe God als zijn Goede Herder voor hem uitgaat op den weg, en hoort Gods staf en stok op zijn levenspad tikken, en wordt er door vertroost.

Het is dus bij dit alles niet om dichterlijk-levende natuurbeschouwing te doen; die hebben ook Heidensche dichters ons gegeven. Neen, het gaat ook in de natuur om de religie, om u in die natuur Gods heerlijke tegenwoordigheid te openbaren, en u het warme koesterende gevoel bij te brengen, dat de levende, almachtige God in heel dat leven der

natuur om en bij u is, om u met den verhevenen indruk van zijn Almacht, zijn Goddelijkheid en zijn Majesteit te vervullen.

Maar hierbij blijft het niet.

Diezelfde levende God, die altoos in de natuur u omvangt en op u aandringt, openbaart zich nog heel anders en nog veel rijker aan u in den mensch, die Hij als heer over die natuur besteld heeft.

Ja, in dien mensch is zijn levensopenbaring zóo rijk-goddelijk, dat Hij, na u gezegd te hebben, dat ge God zult liefhebben met heel uw ziel, heel uw hart, heel uw verstand en al uw kracht, dat hoog gebod omzet in het heel ander gebod, dat ge dien mensch zult liefhebben als u zelven en nu in dat tweede er bijvoegt, dat het aan het eerste volkomen gelijk is; dat God liefhebben in zijn majesteit en God liefhebben in den naaste, éénzelfde gebod is.

God in God zelven en God in den mensch, of in den naaste liefhebben, het is in vorm en volbrenging uiteenloopend, maar als gebod is het één.

Doolgeraakte wijsheid dringt ons almeer de voorstelling op, alsof uit de doode stof allengs vanzelf de plant, straks uit de plant vanzelf het dier, en ten slotte uit het dier vanzelf de mensch zou zijn voortgekomen. Men doopt die wijsheid met den naam van Evolutie en Darwin heet van dit nieuwe evangelie de profeet.

Heel dit stelsel nu is niets dan zelfverdwazing van het ongeloovig denken. Maar dit ware ligt er toch in, dat heel de schepping om ons heen schijnt opgebouwd, als een tempel waarin de mensch als priester zou optreden. Het wijst alles op den mensch heen. Het roept om den mensch. En als eindelijk de mensch in dien tempel der natuur optreedt, blijkt alles wat voorafging, slechts gediend te hebben om de komst van dien mensch voor te bereiden. Niet ten onrechte heeft men den mensch een wereld in het klein genoemd. Eerst in dien mensch vindt die schepping haar voleinding. God almachtig, die in die natuur zich als achter een gordijn verbergt, treedt in dien mensch in persoonlijke openbaring te voorschijn, niet in zijn macht en majesteit alleen, maar, wat veel meer zegt als Geest. In dien mensch is zelfbesef, is klaar bewustzijn, is een nadenken van het

denken Gods, is wilsopenbaring, is dorst naar heiligheid, is de vonk van het genie, is het gevoel voor schoonheid, is het grijpen naar het ideaal, is het voorgevoel van een eeuwig aanzijn, is de saamvatting van 't wezen in één persoonlijk bestaan, is de ingeprente, de ingeschapen kennisse van het Eeuwig Wezen, en dat dit alles in hem is, is alleen, omdat God hem schiep naar zijn beeld.

Ge kunt een bouwmeester kennen uit het paleis dat hij gesticht heeft, een dichter uit zijn zangen, een machtig denker uit zijn werken; maar heel anders is de indruk die van hem nablijft, als ge zijn beeltenis en in die beeltenis de trekken van zijn gelaat, het vlammen van zijn oog, de uitdrukking van zijn wezen hebt gezien.

En zoo nu ook is het hier. Eerst toont de opperste Bouwmeester en Kunstenaar u in de natuur zijn werken; maar dan komt Hij ten tweeden male, en toont u *in den mensch* zijn beeld, *het beeld van zijn eigen Wezen.*

Niet in één mensch, dat kan niet, maar in den mensch, gelijk hij in den loop der eeuwen in millioenen en nogmaals millioenen menschen individueel geboren werd, leefde en stierf. Maar onder die millioenen was het hysop en de ceder. In die enkele machtige verschijningen, die als ceders boven het woud der menschen uitstaken, trok de openbaring van zijn Wezen zich telkens klaarder saam; en als ge alle deugden en uitnemendheden en treffelijke gaven saamvat, die in de beste der menschenkinderen zijn uitgekomen, dan geeft dat machtig, dat overstelpend geheel u een Godsopenbaring, die verre en zeer verre de openbaring Gods in de natuur te boven gaat.

Zoo is het nu nog. Wat zou het dan niet geweest zijn, indien geen zonde in den mensch de trekken van het Goddelijk beeld beneveld had, beneveld en verwoest?

Nu is er verstoring. De spiegel, waarin het beeld geworpen wordt, is door duizend barsten gescheurd, hij is verweerd, hij is verdonkerd. Brokstukken van lijnen en trekken ontwaart ge nog, maar niet meer het beeld in het schoon van zijn eenheid, noch in de klaarheid van zijn tinten. En als dan zóó zelfs dat beeld u nog zoo boeit en aantrekt, en

altoos weer u met warme sympathie vervullen blijft, wat moet het dan wel voor Adam geweest zijn, toen hij in Eva dat beeld ongeschonden voor zich zag, en hoe diep is dan niet de val in zonde geweest, die op eenmaal en onherroepelijk dat heilige beeld verstoorde.

Het is zoo, uw ervaring van menschen kan zoo bitter zijn, dat in uw omgeving menschenhaat in stee van menschenmin in u opkomt. Maar dan is er de historie, die het beste uit der eeuwen loop voor u bestendigt, en u door een overrijke openbaring van hoogstaand menschelijk leven weer met den mensch verzoent. De beeldengalerij der historie, van de heroën in het gemeene leven en van de heroën des geloofs. Zooals de apostel het u betuigt, dat we „zoo groot een wolke van getuigen om ons hebben liggende," en daarom moeten afleggen allen last der zonde, die ons zoo lichtelijk omringt.

Dat nu is Godsopenbaring, openbaring van God zelfs nog in den gevallen mensch, en zoo er liefde, wezenlijk trekkende liefde voor den mensch als mensch in u opwaakt, dan is het om die in menschen geziene heerlijkheid, heerlijkheid van God in menschelijk talent, in menschelijk genie, in menschelijken heldenmoed, in menschelijke liefde u toestralend.

Menschelijke liefde, dat is het hoogtepunt!

Dan is er iets geheimzinnigs in uw eigen wezen, dat trekt naar iets even geheimzinnigs in een mensch, dien ge op uw levenspad ontmoet, dat ge over gebreken heenziet, zonden vergeeft, misstanden niet meer merkt, en met de geheimzinnige macht der liefde hem omvangt in het verborgene van zijn wezen.

En al kan nu ook die liefde vervalscht worden, ja, ook al kan die liefde zelve zonde worden, toch is het in die liefde voor een mensch die u lief heeft, dat de warme gloed van Goddelijke sympathie uw hart vermeestert, en het mysterie van de liefde in Gods Wezen zich aan u ontdekt.

Eerst gaat dat dan bij keuze. Uw liefde is dan beperkt, enghartig en tegelijk anderen afstootend. Een glans, hoog lichtend, naarmate ze te donkerder onverschilligheid voor anderen als diepe schaduw om zich werpt. De liefde nog in de zelfzucht bevangen. Liefde uit God, maar nog niet

om Gods wil. Liefde voor een enkelen, dien we onze liefde waardig keuren, maar nog niet de liefde voor den naaste, d.i. voor den mensch als mensch, voor den mensch als schepsel Gods en als naar Gods beeld geschapen.

Maar de Geest zuivert, de Geest loutert die liefde. De liefde voor den mensch moet aan de liefde voor God gelijk zijn. Strijd mag niet bestaan, of de liefde voor een mensch zou de liefde voor God in uw hart terug zetten.

Zoo wordt het almeer een schifting. Liefhebben in den mensch, wat in dien mensch uit God is; en dus ook wat uit den Booze is, in hem haten, niet kunnen dulden, en met al den ernst der liefde terugdringen, tot het wijke uit zijn hart.

En dit juist, dit ontsluit den weg, om in elk mensch op te zoeken, hoe verborgen en schuilend ook, wat er nog uit God in zijn ziel gloort, en die vonk aan te blazen, en niet te dulden dat ze uitga.

Tot dan ten laatste de liefde voor den naaste zich verdiepe in dat diepste, dat in elk mensch, aan deze zijde van het graf, hoe diepgevallen en hoe dood ook in de zonde, nog altoos het geschapen zijn naar Gods beeld en de herstelbaarheid naar dat beeld doet overblijven. De porceleinminnaar, die zelfs de scherven van de gebroken schaal nog met zorge verzamelt en in haar waarde erkent, of ze nog weêr saâm te lijmen waren.

Maar zoo dan ook is uw liefde voor den naaste niet anders geworden, dan liefde voor wat van God in dien naaste is.

Het tweede gebod aan het eerste gelijk.

XVI. „HET BEELD DES ONZIENLIJKEN GODS."

Dewelke is het beeld des onzienlijken
Gods, de eerstgeborene aller creaturen.
Col. 1 : 15.

God is een Geest, onze God is onzienlijk; maar toch openbaart die Onzienlijke zich met klimmende klaarheid.

Schemerend door en achter het gordijn der natuur; doorzichtiger in den naar zijn Beeld geschapen mensch; en met volle klaarheid in Christus, die is het uitgedrukte

beeld zijner zelfstandigheid, het beeld des Onzienlijken Gods.

Beeld, niet beeltenis. Wat gebeeldhouwd is, geeft meer dan wat in lijn en tint is afgebeeld; het geeft de volle verschijning; in marmer of metaal bootst het beeld den massieven levensvorm na. De beeltenis met stift of penseel geeft op haar beurt wat het koele, stugge marmer weigert uit te drukken, de levenswarmte, den zielegloed, de beweeglijke trekken; maar het beeld is meer indrukwekkend, is overweldigend door machtiger werkelijkheid en bijna tastbaarheid.

Daarom spreekt de Schrift niet van de beeltenis, maar van het beeld van God, die onzienlijk is, en in die uitdrukking het beeld van God, trekt zich geheel de actie der religie saâm. God geeft zijn beeld; de mensch verderft dat beeld; de mensch wil zelf een beeld van God maken; dat zelf willen maken van een beeld van God is bittere zonde; en in het eind klimt die zonde tot haar hoogste punt, als satan, als het beest, als de mensch der zonde, als de antichrist, zichzelven een beeld opricht, en voor dat beeld de aanbidding opeischt, die alleen toekomt aan „het uitgedrukte beeld van Gods zelfstandigheid", d. i. aan den Christus.

Die openbaring van God in zijn beeld mag alzoo niet verstaan als figuurlijke uitdrukking, als overdrachtelijke taalvorm. Ze is integendeel bovennatuurlijke werkelijkheid. Vandaar het zeggen van Jezus tot Filippus: „Wie Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien", en vandaar de hope der heerlijkheid voor elk kind van God, dat ook hij eens den Christus zien zal gelijk Hij is, en dat hij in dat zien van den verheerlijkten Christus, God zelf zal zien van aangezicht tot aangezicht. Niet Christus zien en daarna of daarnaast God zien, maar God zien in Christus.

De zonde heeft in den onwedergeboren mensch het beeld van God onkenbaar gemaakt. En nu geeft God in Christus, in één persoon, zijn volle beeld in voleinde klaarheid. En dit kon in onze menschelijke natuur, omdat de Zoon van eeuwigheid het beeld des Vaders was, en onze menschelijke natuur als door de schaduw van dat beeld uit het stof dezer aarde was geformeerd.

Wie daarom staan blijft bij de openbaring Gods in de natuur, gedrukt als ze is door den vloek; of ook staan blijft

bij de openbaring van het geestelijk wezen Gods in den mensch, gelijk hij dood is door de zonde: kan tot geen waarachtige kennisse Gods geraken, maar moet in afgoderij of valsche philosophie vervallen.

„Niemand kent den Vader dan de Zoon, en wien het de Zoon wil openbaren."

Daarom blijft de Christus het middenpunt van onze Godsvereering. Niet alleen door wat Hij sprak, door wat Hij deed, door wat Hij leed, maar door zijn Persoon zelf. De glorie der apostelen ligt in wat ze gehoord, gezien en getast hebben van het Woord des levens.

Christus is niet maar de hoogste Profeet onder de profeten, en het Hoofd der apostelen, Hij zelf is de persoonlijke belichaming van al wat in de heerlijkheid onzer religie ligt saâmgevat. „In Hem woont de volheid der Godheid lichamelijk." Naar Hem noemen we ons. In zijn naam is ons de zaligheid gegeven. Van zijn persoon en naam gaat de herbarende, de levenvernieuwende kracht uit, die de gedaante der wereld veranderd heeft. Alleen waar Hij wordt aangebeden, is waarachtig Christendom. Hij heerscht, niet enkel door de overlevering van wat Hij eenmaal was, sprak, deed en onderging, maar door een reëele macht, die Hij nu nog, gezeten aan Gods rechterhand, uitoefent, op landen en natiën, op geslachten, gezinnen en personen. Vóór Hem of tegen Hem, beslist over den loop van 's werelds historie, over de einduitkomst van ieders levensexistentie. Met Hem zal de wereld zich in vrede verblijden, tegen Hem gekeerd, zal ze beroerd worden, en beroerd blijven, tot ze òf tot Hem terugkeert, òf in haar verzet tegen Hem vergaat en zich den dood eet.

Alle pogen om de Christelijke religie te verwateren en van Hem los te maken, of ook met philosophie en heidensche uitdenkselen te vermengen, moet daarom tot geestelijken en zedelijken achteruitgang leiden.

Wie ook maar eenigszins den hoogen naam van Christus met dien van Buddha, Kongfutse of Mohammed op één lijn stelt of in één adem noemt, ondermijnt de Christelijke religie en alle religie, en daarmeê de gelukkige ontwikkeling van ons menschelijk geslacht. Want dat alles voert af van de

kennisse Gods, vervalscht de kennisse Gods, doet de echte kennisse Gods te loor gaan; en wijl God te kennen zelf het eeuwige leven is, hier en hiernamaals te genieten, is alle vervreemding van den Christus, alle omneveling van den naam van Christus, een zoeken niet van het leven, maar van den dood.

Christus zoeken om uw zaligheid is het begin; maar wie verstaat wat zaligheid is, grijpt juist ter wille van die zaligheid in Christus de kennisse van zijn God.

Het is zoo, in Christus ligt uw waarborg, dat eens uw ziel van alle zonde rein zal zijn; de zekerheid dat geen zondeschuld u meer jagen zal; de belofte dat ge eens uw lichaam verheerlijkt terugontvangt; en niet minder de hope van inwoning in het Vaderhuis, van heilige vreugde in de zalen van het eeuwige licht, van een eindeloos samenzijn met al Gods heiligen; kortom, van een erfenis, u brengende wat geen oor ooit gehoord, geen oog ooit gezien heeft, of wat in geen menschenhart ooit opklom.

En toch is dat alles nog niet anders dan de luister van het paleis en van wie er mag binnentreden; de stralenkrans die de zaligheid is en blijft, is in God zelven te zoeken. Hem uw God te bezitten, Hem met doorziende kennisse te kennen, en met den levenden God in zalige aanbidding zielsgemeenschap te genieten, — dat en dat alleen is van alle eeuwige zaligheid de kern en pit.

En daarom is er zaligheid in Christus, èn omdat Hij u van zonde verlost, èn omdat Hij u de erfennisse waarborgt onder de heiligen in het licht; maar toch, ten volle eerst is de zaligheid door u in Christus gegrepen, zoo ge in Hem, als het Beeld des onzienlijken Gods, God zelven grijpt, en in die kennisse Gods, die van dat Beeld u toestraalt, indrinkt eeuwig leven.

Het is niet een zaligheid, die Christus u maar bereidt, die Hij u nader brengt, en waar Hij u eens binnenleidt, om dan, na voleinding van dat machtig werk, terug te treden. Neen, ook in het rijk der heerlijkheid zou er geen zaligheid zijn, zoo de Christus er niet eeuwiglijk was, als degene in wien gij God zien, kennen en genieten kondt.

Toch toeft dit niet tot ge in het Vaderhuis zijt binnengegaan.

Wel wordt daar eerst de kennisse Gods voleind, maar hier reeds begint ze. We hebben niet maar een toezegging van toekomstige openbaring, maar een openbaring van God in Christus die hier reeds onder ons bereik valt.

Het Beeld van God ligt op het Evangelieblad in Christus voor ons uitgeteekend. God is een geest, en de zelfopenbaring Gods in het eeuwige Woord ligt in het beschreven Woord voor ons uitgesproken.

Ook na zijn hemelvaart leeft Christus in dat Woord na, is met dat Woord de beeltenis van het Beeld Gods de wereld ingegaan, is zijn gestalte onder ons voortlevende, en zijn we, dank zij dat Woord, zoo met den persoon en de verschijning van den Christus vertrouwd, dat hij ons verzelschapt op onzen levensweg. Zoo als de Christus verkeerde onder zijn toenmalige omgeving, zoo brengt de verbeelding hem over in onze eigen omgeving, en passen we zijn woord van toen zóo op ons zelven over, dat het is of Hij ons zelven toespreekt, vermaant, bezielt en troost.

Doch hierbij blijft het niet.

Er is van den Christus niet alleen een beeltenis in het Woord, maar er zijn ook van den Christus krachten en werkingen, invloeden uitgegaan, die zich als vonkend vuur van ziel op ziel hebben overgeplant, die vuur in den mensch hebben ontstoken, en alzoo een gloed van liefde, van heiligen zin, van geestelijke toewijding hebben doen ontbranden, die de eeuwen doorging en nog brandt, en ons, als we er in leven mogen, koestert en verwarmt, en als 't ware den levensadem van den Christus ons nabij brengt.

En dit alles is niet maar lijdelijk gevolg van zijn verschijning voor twintig eeuwen, maar wordt dag aan dag reëel door Hem zelven gevoed en gesterkt, en dringt rechtstreeks uit den Christus op ons aan. Elke ziel die herboren wordt, elke heilige zin die in ons opkomt, alle goed werk waartoe we bekwaamd worden, het is al zijn werk door de wondere inwoning van den Heiligen Geest.

Hij zou komen om woning bij ons te maken, en Hij is gekomen, en komt nóg, elken dag en elken nacht, om die inwoning in de gemeente zijner heiligen te bevestigen. Hij

kent en roept ons bij name, en schikt zich naar de nooden van elk hart.

Zoo dringt Hij, die het Beeld des Onzienlijken Gods is, aldoor op ons aan, zet zijn eens begonnen werk in ons voort en doet door eb en vloed heen, den oceaan van Gods grondelooze barmhartigheden steeds heerlijker voor ons schitteren.

Gewisselijk, er is kennisse Gods die wij van Hem nemen en aan Hem ontleenen; maar veel meer nog is er kennisse Gods die Hij zelf ons toebrengt, in ons brengt en in het verborgene onzer ziel tot klaarheid doet komen.

Dit toch is het mystieke, dat Hij die het Beeld des onzienlijken Gods is, ons dat beeld niet slechts toont, en door dat beeld niet slechts bekoort, maar dat beeld in ons zelven, in onzen eigen persoon, in onze eigen ziel uitbeitelt.

Er is gelijkvormigmaking van ons eigen innerlijk leven aan het innerlijk leven van den Christus. Zijn beeld drukt zich af in Gods heiligen.

En dit eerst is de hoogste kennisse Gods, die we op aarde bereiken kunnen, wanneer alzoo het beeld Gods in Christus het beeld Gods in onszelven vernieuwt.

XLVI. „UW NAAM WORDE GEHEILIGD."

> En Hij zeide tot hen: Wanneer gij bidt, zoo zegt: Onze Vader, die in de hemelen zijt; Uw naam worde geheiligd; Uw koninkrijk kome; Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde.
>
> Luk. 11 : 2.

Wezenlijke kennisse van God is geen vrucht van geheugenwerk.

Ook de kennisse Gods wordt dan eerst wezenlijk, als ze haar uitgangspunt vindt in wat uw ziel innerlijk bespeurt en doorleeft. Alles moet hier uitgaan van een aanraking, die voor uw zielsbesef persoonlijk tusschen u en het Eeuwige Wezen plaats greep. Er is geen kennisse van het licht mogelijk voor wie blind geboren werd, en evenzoo is ken-

nisse Gods in echten zin voor u ondenkbaar, zoolang uw ik in u het bestaan zelf van God niet ontwaard, niet ontdekt, en niet door werkingen, uit God uitgegaan, metterdaad gevoeld heeft. Gevoeld niet met uw tastzin, maar gevoeld in geestelijke onmiddellijke gewaarwording, zoodat ge, niet op grond van redeneering en niet omdat anderen het u aanzeggen, maar rechtstreeks uit u zelf weet, dat God er is en dat God groot is.

Dat is het wat onze vaderen in den heldenstrijd des geloofs, dien ze doorworstelden, zoo telkens op den voorgrond plaatsten. En hoe kon dit anders bij mannen, die te midden van druk en benauwing elken dag hun ziel in aanbidding voor de ontzettende Majesteit des Heeren voelden wegzinken, en er daarom zoo sterk op stonden, dat er in den mensch door God zelven was ingeprent het Godsgevoel (sensus divinitatis), en dat in dit Godsgevoel het zaad van alle religie (semen religionis) school.

Maar toen de vervolging ophield en pays-en-vreê in het heilig Sion wederkeerde, heeft men dien geestelijken, reëelen achtergrond van alle waarachtige kennisse Gods bitterlijk verzaakt, en zich maar al te veel in het verstandswerk teruggetrokken.

Zoo verving afgetrokken, d. i. van den wezenlijken God afgetrokken kennisse, die kennisse, die het eeuwige leven is. En noodzakelijk gevolg hiervan was, dat boekengeleerdheid de echte vroomheid verdrong en dat de kerk in het bloed harer ziel verarmde.

De kerk stond hierin niet alleen. Dat teruggaan uit de werkelijkheid naar de papierenwereld van afgetrokken uitdenksels van het verstand, viel op elk hooger levensgebied waar te nemen. Zelfs de kunst, en met haar de poëzie, werd ten leste door dit booze kwaad aangetast. Vormen, woorden, phrasen, rijmelarij en verzenmakerij in plaats van gouden taal uit de bron zelf van het leven opgeweld.

En toen kwam, gelijk niet anders kon, de even eenzijdige reactie er tegen. Nu niets dan gevoel, louter indrukken, enkel gewaarwordingen, altoos wisselende impressies. En als noodzakelijk gevolg hiervan omneveling van het bewustzijn, duistere innerlijke bespeuringen, onklaarheid in de gedachten en een bajert in de taal.

Zóó op dichterlijk en letterkundig gebied, en niet anders in de religie. Ook hier niets dan gewaarwordingen, sensaties, indrukken, die bij de ongeloovigen tot een terugval in het algodendom leidden, en de geloovigen verzinken deden in kranke mystiek.

Want men versta het wel, dit alles wordt op elk gebied, en zoo ook op het gebied der religie, beheerscht door machtige stroomingen in geheel het leven der menschheid.

Goed is het alleen, als de werking van het gevoel en van het verstand in het juiste evenwicht en in zuivere harmonie aan elkander aansluiten.

Maar juist dat duldt de zonde niet. Zij verbreekt gedurig het evenwicht, zij bant die harmonie. En dan komt er eerst een tijd, dat het verstand het gevoel doodt, en uit die periode komt een andere op, waarin het gevoel het verstand tot zwijgen doemt. En onder dit alles blijft het steeds de roeping, de heilige roeping der prediking, om helder elken misstand in te zien, en altoos weer naar het evenwicht, en naar de zuivere harmonie te dringen.

Ook in deze Meditatiënreeks over de kennisse Gods is daarom eerst alzijdig de werking der verborgen gemeenschap uitgestald. Recht is wedervaren aan wat de verbeelding, aan wat de ingeving, aan wat de wilswerking, aan wat de liefde, aan wat de indruk dien we van de natuur, van den mensch, en tenslotte van den Christus opvangen, voor de echte kennisse Gods uitwerkt.

Eerst moest de werkelijkheid van Gods verborgen omgang voelbaar worden gemaakt, en dit ging daarom te gereeder, omdat onze eeuw het wel zoo wil, en deswege dit dringen op de realiteit der innerlijke gewaarwording, in overeenstemming is met wat thans den toon aangeeft. Het dorre denkgeknutsel heeft ook op het gebied der religie ten slotte een ieder afgestooten. Men dorst naar wat grijpbaar, voelbaar, rechtstreeks te genieten geeft, en heel onze persoonlijkheid doorademen kan.

Maar toch zou het een onvergeeflijke fout zijn, een fout die zich aanstonds zou wreken, zoo het hierbij bleef. De Schrift gedoogt dit niet, de kerk protesteert er tegen, en elk kind van God vraagt naar meer.

Groot en verstrekkend is in de Schrift de beteekenis van den Naam, van den Naam des Heeren, en juist die Naam onzes Gods roept ons uit den gevoelsstroom op naar hooger en klaarder bewustzijn.

Het gevoel is een gave Gods, maar de gave van het bewustzijn gaat als trek van het beeld Gods in ons nog verre boven het gevoel uit. Het gevoel kan niets anders dan de stof leveren, die het bewustzijn doordenkt, ordent en in klaren vorm omzet. Zelfs de plant is gevoelig, het gevoel in het dier is soms zelfs uiterst fijn, maar wat noch plant noch dier ontving, is dat heerlijk vermogen van het hooger bewustzijn, dat den mensch bekwaamt, om het al in zich op te nemen, te doorzien, te schatten in zijn beteekenis, te waardeeren en in het eigen denken af te spiegelen.

Dat bewustzijn maakt den mensch tot koning, want in het gevoel lijdt hij en ondergaat, maar in het bewustzijn handelt hij en heerscht.

Dat bewustzijn heeft allerlei vorm. Een anderen vorm voor de kunst. Een anderen vorm voor het zedelijk, en een anderen vorm voor het Godvruchtig leven. Maar van alle deze vormen is het altoos eerst het bewustzijn, wáarin de mensch zichzelven terugvindt, tot machtig handelen bekwaam wordt, en zich opheft tot de sferen van het eeuwige Woord.

Daarom is alle eenzijdig verzinken in de mystiek altoos geëindigd met ons te verlagen, en moet steeds weer de heilige oproeping van Christus' kerk uitgaan, om den heiligen schat onzer religie op te heffen tot de hoogte van ons bewustzijn.

De mystiek zonder meer is de duisternis, de chaos, het nachtelijk donker. In ons bewustzijn is het licht.

Dit licht nu wordt voor de kennisse Gods het eerst ontstoken door den Naam des Heeren.

Dit ontwaart ge zelf terstond, als ge, op de knieën voor den Eeuwige neergebogen, hem eerst alleen nog met den algemeenen klank van God toespreekt, en daarna overgaat in het Abba, Vader.

Wie rustig, met nadruk en intentie zijn God aansprekende, Hem noemt bij den Vadernaam, en Hem noemt: Mijn lieve Vader, ontwaart terstond, hoe er in dien Naam een wereld van gedachten uit zijn hart vloeit, en hoe zijn God

hem hierdoor uit het Hooge en Verhevene nader aan zijn innerlijk zielsleven komt.

De naam is wat ik iemand noem, en ik kan slechts noemen dien ik ken. Zoo hangt de naam onmiddellijk met het kennen van den persoon saam. De naam is de korte saamvatting in een enkel woord van wat in den persoon mij voorkomt. En al zijn onze menschelijke namen afgesleten, zoodat ze niets meer uitdrukken, toch staat ook onder menschen iemand heel anders voor ons, als we zijn naam noemen hooren, dan dat hij als een onbekend persoon ons voorbijging.

En dit nu is daarom reeds in nog veel hooger zin op onzen God van toepassing, omdat de Naam des Heeren de uitdrukking zelve van zijn Wezen is. Noem Hem met den verbondsnaam van Jehovah, met den patriarchalen naam God den Almachtige, noem Hem als kind uw Vader, of spreek den vollen naam uit van Vader, Zoon en Heiligen Geest in heilige Drieëenheid, altoos ligt in dien Naam het wezen uitgesproken, is die naam niet door u verzonnen, maar door God aan Zichzelven gegeven en u geopenbaard, en komt in dien Naam u een saamgevatte kennisse van uw God toe, die u uw God naderbrengt, in uw bewustzijn indraagt, en Hem u verklaart.

Zonder Naam van het Eeuwige Wezen, dan vloeit religie en afgoderij in elkaar, dan loopt het alles uit op donker religieus besef, dan ontsluit zich de oceaan van het algodendom voor u, en gaat de persoonlijke kennis van den persoonlijken God steeds meer voor u te loor.

Maar met den Naam des Heeren, dan komt er onderscheiding, dan komt er tegenstelling tusschen valsche en echte religie, dan komt ge persoonlijk tegenover den persoonlijken God te staan, en weet ge met wien ge te doen hebt.

Natuurlijk mits ge dien Naam niet in een zinloozen klank laat doodloopen. En ook dat doet de zonde. Telkens het „Onze Vader" spreken als met een dooden term, zonder dat aan dien Vader en aan wat in dien Vadernaam ligt, gedacht wordt. De vloek der gewoonte, die door het altoos herhalen ons geestelijk bewustzijn afstompt. Het vluchtig, onnadenkend, zinloos bezigen van de heilige klanken. En dat duurt tot ge in een ernstig oogenblik in uzelven inkeert en nu

diezelfde heilige namen in stille eerbiedenis, er uw ziel inleggend, herhaalt, en nu zelf verrast wordt door den rijkdom, die er in schittert.

En komt ge daar weer toe, dan is de Naam des Heeren een fakkel in uw bewustzijn ontstoken, en klaart ongemerkt en vanzelf het verborgen wezen van uw God uit de gevoelsdonkerheid voor u op. Ge staat dan als persoon tegenover en voor God, en zijn Naam verklaart u altoos zooveel van zijn wezen, als voor uw hart op dit oogenblik behoefte is.

Maar dan kan en mag ons denkend bewustzijn ook bij het stamelen van dien Naam niet blijven staan. Dan wordt die Naam de aanleiding om wat er in dien Naam ligt, in te denken, en zóóver onzen God voor ons bewustzijn te verhelderen als de vang van ons bewustzijn gedoogt.

Niet ieder kan dit evenver. De opnemingskracht van het bewustzijn is bij den een zeer beperkt, bij den ander wonder groot. En reëel brengen we het nooit verder, dan dat ieder zoover in de kennisse Gods indringt, als de maat van zijn bewustzijn toelaat.

Maar wat nooit mag, is, dat we naar de maat van ons bewustzijn wel in de dingen der wereld en wel in alle wetenschap zouden indringen, maar ten aanzien van den Naam des Heeren achter zouden blijven.

Gods naam moet geheiligd worden.

En alle onachtzaamheid aan den Naam des Heeren begaan, is met dat heiligen van den Naam onzes Gods in onverzoenlijken strijd.

XLVII. „DE NAAM DES VADERS, DES ZOONS EN DES HEILIGEN GEESTES."

> Gaat dan henen, onderwijst alle de volkeren, hen doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; leerende hen onderhouden alles wat ik u geboden heb.
> Matth. 28 : 19.

Wondere intimiteit geeft het opeens aan verkeer en omgang, als iemand, die u dusver vreemd tegenover stond, of dien ge wel kendet, maar toch als heer of

mevrouw bleeft aanspreken, u toestaat dat ge hem bij zijn naam noemt. En nog intiemer voelt ge u op eens geworden, zoo ook de naam weggaat en de doopnaam er voor in de plaats komt.

Kinderen kennen dien overgang niet, dan een enkel maal in zeer hoogen stand. Eerst met het uittrekken van de kinderschoenen komen de beleefde vormen, die juist bedoelen den te vrijen omgang van het kinderleven te verhoogen en op te heffen tot edeler vormen, die opzettelijk tusschen den één en den ander zekeren afstand scheppen, opdat de personen zich meer in vrijheid kunnen ontwikkelen. Maar als dan in latere jaren, hetzij nauwere kennismaking tot vriendschap leidde, hetzij het samenwerken in eenzelfden kring den afstand deed inkrimpen, en de titels vallen weer weg, en men spreekt elkander over en weer voor het eerst bij de namen aan, dan wijzigt zich op eenmaal heel de toon van het verkeer, dan *voelt* men zich op eenmaal nader tot elkander gebracht, en is het of het onderling vertrouwen slechts wachtte op goede kans om zich te openbaren.

Hierbij nu geldt de regel, dat hoe hooger de persoon staat, die ons het verlof geeft om hem bij zijn naam te noemen, des te grooter sprong uit de vervreemding naar meer vertrouwelijken omgang gemaakt wordt. Reeds groot is die sprong, als we iemand bij zijn geslachtsnaam gaan noemen, maar allergrootst als we tot den persoonsnaam komen. En hierbij geldt dan nog weer dit ander verschil, dat bij de vrouw en onder vrouwen, evenals bij het kind, de persoonlijke doopnaam, of beter nog de verkorte doopnaam, en bijna nooit de geslachtsnaam in het onderling verkeer gebruikt wordt, terwijl omgekeerd onder mannen de geslachtsnaam als regel gebruikt wordt, en het gebruik van den noemensnaam veel hooger graad van intimiteit aanduidt. Terwijl eindelijk in het familieleven alle deftiger titel wegvalt, en het gebruik van den geslachtsnaam geen zin zou hebben, maar alles òf op den doopnaam drijft, òf overgaat in een heel ander soort namen, die de levensverhouding uitdrukken waarin men tot elkander staat. Zoo komt dan eindelijk de *moedernaam* en de *vadernaam* op, en spreekt men van *man* en *vrouw*, of ook spreken vader en moeder den telg, door hen verwekt, aan als: *mijn*

kind. Het zijn deze in het gezin gebruikte namen die meer dan klanken zijn, en iets van het wezen in de onderlinge verhouding uitdrukken. Namen, eenigszins gelijk staande met de namen die we aan een dokter, een dominee, een koster enz. geven, om uit te drukken dat we niet hun persoon, maar hun ambt bedoelen. Doch waar bij deze laatsten de persoon en de betrekking, waarin ze tot ons staan, zich scheiden, heeft de vadernaam, de moedernaam en de naam „mijn kind" juist dit rijke, dat deze soort gezinsnamen tegelijk èn de personen èn de verhouding waarin ze tot ons staan, uitdrukken, en alzoo het hoogste geven wat de naam uitdrukken kan.

Spreekt men nu, na dit opgemerkt te hebben, het Onze Vader of ook het Abba, lieve Vader uit, dan voelt men rijker dan anders het hooge voorrecht, dat voor een kind van God in dien Vadernaam ligt.

Niet alle naam, waarmeê we het Eeuwige Wezen pogen aan te duiden, is even innig.

De vage naam van God brengt geen toenadering. Het enkele woord God duidt ons een hoogverheven Wezen aan, dat ver boven den levenskring van ons menschen uitgaat; maar het woord God spreekt niets uit, het sluit af en openbaart ons niets, het wijst op geen enkele betrekking; en eerst als we er mijn voor voegen, en spreken van „mijn God", of ook gewagen van „Verbondsgod", komt er teekening en leven in.

Evenzoo is het met den naam: de Allerhoogste. Die naam van Allerhoogste is in de Schrift dan ook bijzonder in gebruik buiten den kring van Israël. We vinden dien naam bij Melchizedek, bij Nebucadnezar (Jes. 14 : 14), in de heidensche wereld, waarin Daniël verkeerde, en bij de goede en de gevallen engelen. De engelen heeten: Kinderen des Allerhoogsten (Ps. 82 : 6). Gabriël spreekt van de kracht des Allerhoogsten die Maria overschaduwen zal, en zoo ook spreken de demonen tot Jezus: Gij Zone Gods, dies Allerhoogsten (Luk. 8 : 28). En dit is natuurlijk. Immers ook die naam van den Allerhoogste drukt alleen uit, dat onze God hoog boven alle geschapen wezens uitgaat, maar het is geen naam die ons onzen God

nader brengt of inleidt in zijn verborgen gemeenschap. Eer is het een naam die verwijdert, en den afstand tusschen ons en onzen God doet toenemen.

Heel anders daarentegen wordt het, als God zich openbaart als de Almachtige, als Jehovah, als onze Heere.

De naam van God den Almachtige, waarmeê de patriarchen hun God mochten noemen, spreekt van bescherming, van een toevlucht in dagen van benauwdheid, van zekerheid der ons gegeven belofte, van een bondgenoot, die elken tegenstand voor ons breken zal. Vandaar de rijke ontwikkeling van dien naam in het veelvuldig spreken van God als ons hoog vertrek, onze toevlucht, onze rotssteen; als van een God, in wiens tente we verkeeren mogen, en die ons een schuilplaats is. Alles uitwerking van dat ééne begrip: God de Almachtige, als uitdrukkende een Almachtigheid die over ons waakt, en ons ten goede komt.

Hetzelfde geldt van den naam Jehovah.

Ook deze naam is niet een klank, maar wezensuitdrukking, en wel uitdrukking van datgene in het Wezen Gods, wat ons van noode is om ons te troosten bij de bangheid, waarmeê het altoos wisselende, onvaste, onbestendige en ten slotte eindige van ons menschelijk leven ons benauwt.

Om ons heen komt het alles en vergaat. Zelf wisselen en veranderen we gedurig met al wat wisselt om ons heen. Nauwlijks is de lente in den zomer overgegaan, of de herfst nadert reeds om in den winterslaap des doods te bezwijken. Dit strijdt met ons innerlijk wezen, dat roept om onsterfelijkheid; dat zich zelf gelijk wil blijven, en in den grijsaard nog de identiteit met het ik van het kind voor eigen zielsbesef handhaaft. En toch gaat die wisseling om ons en in ons rusteloos voort. Er is geen vastheid. Het is al als het wiegelen van de baren, waarop we meewiegelen, en waarop we onweerstaanbaar worden voortgedreven.

En nu is die wondere naam van Jehovah, van: Ik zal zijn die Ik zijn zal, te midden van dien wiegelenden oceaan de openbaring van het duurzame, het blijvende, het eeuwige, het onveranderlijke, en vloeit met den naam van

Rotssteen saâm. Vrucht van die naamsopenbaring is alzoo. dat wie door Jehovah aangegrepen werd, en zelf Jehovah aangreep, in zijn God het vaste punt bezit, van waaruit hij de woeling der wateren op die zee van het leven bezweert, en de eeuwigheid zelve grijpt in den God dien hij aanbidt. Jehovah te kennen is eeuwig leven bezitten.

Met den naam Heere is het evenzoo.

Wie alleen van God spreekt, drukt niets uit omtrent de betrekking waarin hij tot dien God staat, maar wie zegt: Heere, onze God, of God de Heere, getuigt van een betrekking waarin hij tot het Eeuwige Wezen bestaat. Hij is van dien God het eigendom en de dienstknecht, hij verwacht van dien God bevel en ordinantie, hij erkent voor dien God te moeten leven, omdat Hij zijn Heere is, en hij dus alleen om dien God bestaat.

Maar toch is het daarbij niet gebleven.

De liefde Gods, die ons zocht en aantrok, is in de naamsopenbaring nog veel verder voortgeschreden, en leerde reeds aan Israël den Vadernaam kennen, die volstrekt niet eerst in het Nieuwe Testament geopenbaard is. Als God bij Maleachi zegt: Ben ik dan een Vader, waar is mijn eere? toont reeds dit ééne zeggen, dat wel ter dege ook reeds onder Israël de zin en beduidenis van dien Vadernaam beseft werd. Zelfs werd de tegenstelling met het kind er reeds in gevoeld. Of heet het niet reeds van David: Ik zal hem tot een Vader en hij zal mij tot een zoon zijn?

Nu voelt ieder hoe het Eeuwige Wezen ons in dien Vadernaam nabij komt. Het is of alle afstand wegvalt, en of God zelf door dien naam ons tot warme vertrouwlijkheid, nauwe gemeenschap, en intiemen omgang uitlokt. De moedernaam zou dit nog teederder, maar toch niet zoo rijk hebben gedaan, omdat de moedernaam meer op de jeugd doelt, en de vadernaam meer heel het leven omvat. Ook zit in den Vadernaam onzes Gods èn het teedere van den moedernaam èn het energiek-vertrouwelijke van den vadernaam. „Al kon een moeder haar zuigeling vergeten, zoo zal Ik u nochtans niet vergeten."

Eerst met den Vadernaam komt dan ook de rijke volheid der innige religie op. Nu komt er het samenleven, het

gestadig voor zijn God verkeeren, het uitstorten van het hart, het zich vastklemmen in trouw en liefde en de gebedsomgang in niets meer verbergende teederheid.

Meer nog, die Vadernaam sluit den kindernaam in, en met dat Abba Vader komt de verrassende ontdekking van zelf kind van God te zijn, en daarmee de adel van ons geslacht, de koninklijke verheffing boven al wat ons in de onbewuste schepping omringt, de heel het leven omzettende gedachte, dat niet hier ons eigenlijk leven is, maar dat ons wezenlijk leven is een leven met en bij en in onzen God.

En hiermeê is nu de laatste schrede mogelijk geworden, en komt ten slotte de volle openbaring van Vader, Zoon en Heiligen Geest, van het eenig en drievuldig Wezen.

Hierdoor toch wordt op eenmaal de verhouding, de betrekking waarin we tot onzen God staan, in verband gezet met het eigen Wezen Gods.

Op zich-zelf kon de Vadernaam nog buiten dat Wezen omgaan, en eenvoudig aan het gezinsleven onder menschen ontleend zijn. Zoo opgevat, zou er dan alleen in liggen, dat, gelijk ge kind van uw vader in huis zijt, zoo ook God als een Vader over u waakt.

Maar nu wordt dit op eenmaal alles anders.

Nu is God eeuwig Vader in zijn Wezen en in dat eigen Wezen Gods is de Zoon, zoodat wat op aarde in het gezin wordt gekend, slechts afbeelding is van wat in het Wezen Gods eeuwig was. Alzoo geen vergelijking meer, maar het wezenlijke ligt in dien Vadernaam voor ons uitgedrukt; en als wij Gods kind mogen heeten, komt ons die naam niet uit gelijkenis met het gezin, maar rechtstreeks uit den beelde Gods toe.

Hij heet niet maar onze Vader, maar Hij is onze Vader eeuwiglijk. En zoo ook, gij heet niet slechts zijn kind, maar ge zijt Zijn kind, uit Hem geteeld, en uit uw God geboren.

Dit nu is zaligheid.

En daarom, wie acht dat de belijdenis van de Drieëenheid slechts een leerstellig vraagstuk is, hij peilt van verre

niet, wat in die openbaring van Vader, Zoon en Heiligen Geest ligt.

Eerst de Drieëenige God is de weelde, de wellust onzer ziel.

XLVIII. „DIE ZEER HOOG WOONT, DIE ZEER LAAG ZIET."

> Wie is gelijk de Heere onze God? Die zeer hoog woont, die zeer laag ziet, in den hemel en op de aarde.
> Psalm 113 : 5 en 6.

Er is ook een zonde, dat wie nabij God zoekt te leven, zijn afstand van zijn God niet weet te bewaren.

Met name in het gebed komt dit soms droef uit bij het overluid bidden voor en met anderen, en het teekent zich dan onmiddellijk door het gebruik van je en jou in plaats van Gij en Uw.

Al te vreemd vinde men dit niet.

In landen waar de taal nog twee vormen van aanspraak bezit, een meer gemeenzamen en een meer deftigen, is het van oudsher vast gebruik geweest, in het bidden tot God den gemeenzamen vorm te gebruiken. In het Fransch zegt men: „Notre père qui est aux cieux, ton règne vienne"; in het Engelsch: „Our father who art in heaven, hallowed be thy name"; en in het Duitsch: „Unser Vater der du im Himmel bist, dein Name werde geheiligt."

Zoo nu was het in ons land ook, zoolang we nog dudijnden, d. w. z. van du en dijn spraken, een vorm, dien we nu nog alleen bezitten in het „mijn en het dijn". Ook bij ons luidde het toen in het „Onze Vader:" dijn name werde geheilight, dijn coningrijck kome. Tot schade van onze taal sleet echter die gemeenzame vorm uit, en reeds in het nieuwe testament van 1584 stond „uw name werde geheiligt." De Synode van Dordrecht heeft in 1618 dat du en dijn voor goed ten doode opgeschreven, en zoo hebben we voor de gemeenzame taal thans niet anders dan het platte je en jou.

Toch bleef er ook in ons land aldoor een kring van geloovigen, die er zich niet in voegen kon, om God met U en Uw aan te spreken, en toen nu het zoete du en dijn uitviel, beging men in dien kring den misslag om in het gebed God met je en jou aan te spreken.

Een misslag was dit zeker.

Du en dijn, dat men nu nog in Vlaanderen bezigt, was niet plat, maar innig-gemeenzaam, en zelfs teeder, winnend en lieflijk; je en jou daarentegen zijn plat en, onbehoorlijk gebruikt, zelfs oneerbiedig.

Vroeger zei een kind tot zijn vader altoos du en dijn, maar thans zou het in strijd met het vijfde gebod zijn, anders dan u en uw tot zijn vader te bezigen; en waar nu het gezonde taalgevoel zelfs bij het spreken tot den aardschen vader het platte woord mijdt, is er een tekort in eerbied voor den Vader in de hemelen, zoo men er een zekeren durf in zoekt, om aldus plat het hoogste Wezen te durven aanspreken. Er komt dan de neiging in uit, om te toonen in wat bijzonder vertrouwelijke gemeenschap de bidder met zijn God staat. En wijl juist dit ten koste van den eerbied jegens onzen God geschiedt, wordt het zonde; ook al moet toegestemd, dat het voor den verborgen omgang met onzen God verlies en schade is, dat we het vroegere meer intieme woord missen.

Het verhevene en het lage hebben anders geheel natuurlijk zekeren trek gemeen. Een koning is verheven op zijn troon, een knecht staat laag, en toch bestaat bij beiden deze overeenkomst, dat men bij beiden zeer zelden den geslachtsnaam, en in den regel den voornaam bezigt. Men spreekt in Engeland van koning Eduard, en bijna niemand denkt er aan dat hij Saxen Coburg heet; en juist evenzoo kent men een knecht bij zijn voornaam, maar moet niet zelden voor het belastingbiljet nog eerst navragen hoe zijn geslachtsnaam is.

Dit nu heeft een dieperen grond.

Het verhevene wijkt af van de gewone maat van ons leven, en juist zoo is het met wat daar beneden valt.

Als het bij Jesaja heet: „Alzoo zegt de Hooge en de Verhevene, die in de eeuwigheid woont, en wiens naam de

Heilige is: Ik woon in de hoogte en in het heilige en bij dien die van eenen verbrijzelden en nederigen geest is", dan is ook hier het verhevene en het nederige in één adem saamgenoemd.

Ons gewone leven heeft zekere maat, zekeren vorm, zekere afmetingen, zekere ons bekende gestalten en verschijningen. Dat alles saâm vormt ons menschelijk leven. En nu is het de zonde van al wat heiden heet, dat de heiden den Almachtige in dien menschelijken kring neêrtrekt. Dan maakt men een beeld van een mensch, of van een dier, en knielt er voor neder, en het diepgaand onderscheid tusschen het menschelijk leven en het Goddelijk leven wordt te niet gedaan.

En daartegenover ontsluit nu de Heilige Schrift voor ons de heilige sfeer van het Verhevene, d. i. van een leven, dat verre en hoog boven ons aardsche, boven ons menschelijk leven uitgaat. Reeds de natuur geeft ons daarvan een indruk in het firmament, dat zich over ons welft, in het zwerk dat omhoog jaagt, en in den machtigen donder die rolt door het donkere wolkenheir. Bij een zwaar onweder, bij een orkaan die woedt op de groote wateren, bij een aardbeving die den grond onder onzen voet doet trillen, bij een vuurspuwenden berg die zijn vuurstroom uitbraakt, voelt ieder, dat we te doen hebben met machten. die het perk van ons menschelijk leven overschrijden. Ze zijn ons de tolken van het bestaan van een hooger, machtiger wereld dan de onze is. En daarom valt dit alles reeds onder het Verhevene.

Hooger klimt dat Verhevene nog, zoo we onze ziel en zinnen opheffen tot de wereld der engelen en der gezaligden in het eeuwige licht.

Maar nog hooger is de Allerhoogste, onze God in zijn majesteit; en elke teekening die ons God zelf in de profetie van het Goddelijk paleis en van den troon zijner Almacht daarboven geeft, verheft zich zoo hoog en zoo verre boven alle maat van ons gewone leven, dat we daarin vanzelf het Verledene in zijn volkomenheid eeren.

Dit nu moet zoo zijn, opdat wij mensch zouden blijven, God God zouden laten, en den afstand, waarop de Schepper hoog boven het schepsel staat, nimmer zouden vergeten.

Het is uit het inleven in dien afstand, dat de eerbiedenis in de aanbidding opkomt, het in nederigheid des geestes neerknielen voor zijn verhevenen troon.

Maar diezelfde God, die woont in het Hooge en Verhevene en Heilige, woont ook bij dien die eens nederigen en verbrijzelden geestes is. Diezelfde God die hoog woont, is ook de God die laag ziet in den hemel en op de aarde. Reeds onder menschen blijkt het telkens, hoe de arme en dienstbare veel minder hard bejegend wordt door wie zeer hoog staat, dan door iemand van lager positie in de maatschappij. Als een onderdaan zijn koning nadert, is hij meestal verbaasd dat zijn koning hem zoo gemeenzaam toespreekt.

En daar nu God de Heere de Hooge en Verhevene boven allen is, is het geen tegenspraak, maar ligt het geheel in dezelfde orde, dat onze God, als Hij zich tot zijn schepsel wendt, dat kind der menschen verkwikt en vertroost door een heilige, Goddelijke gemeenzaamheid.

Doch juist daarom voegt en past den mensch hierin heilige schuchterheid.

De gemeenzaamheid met het Eeuwige Wezen moet ons altoos van God *gegeven* worden, en mag nooit door het schepsel worden *genomen*. Verstout de mensch zich om hierin van zijn kant de grens der eerbiedenis uit te wisschen, dan stoot God hem terug. Dan verheft de mensch zich ten koste van de hoogheid zijns Heeren, is alle verborgen omgang met zijn God voor hem verstoord, en houdt hij ten slotte niet anders over dan een grijpen in de lucht naar den Oneindige, naar een Hooger Wezen, een hooger zegen, een naam zonder inhoud, een klank die vervluchtigt; en zijn God en zijn Vader is hij kwijt.

In het Onze Vader ligt daarom de plechtige band. Ons wordt uit genade gegund, dat we God als *onzen Vader* aanroepen; maar opdat de eerbiedenis blijve, volgt er terstond op: *die in de hemelen zijt*, opdat we, gelijk de Catechismus vermaant, van onzen God *niet aardschelijk zouden gedenken*.

Dat onze God de Hooge, de Heilige en de Verhevene is

en hoog woont, en dat er toch verborgen omgang met Hem is, daar Hij laag ziet, schept vanzelf tweeërlei zielsbeweging om den afstand, die ons van Hem scheidt, te overwinnen.

De éene is, dat God tot ons nederdaalt; de tweede is, dat wij onze zielen tot Hem opheffen.

Met het eerste vangt het aan, het tweede volgt.

In het Paradijs na den val daalt God tot Adam neder, en dat zich tot ons nederbuigen van onzen God gaat heel de Openbaring door. In de kribbe van Bethlehem voleindt zich dat nederdalen voor heel ons geslacht. Op het groote Pinkster in Jerusalem daalt God de Heilige Geest in de harten neêr. Nu nog zet zich dat nederdalen Gods voort bij elke ziel, die uit den dood in het leven overgaat. Dan komt God om woning in de harten te maken. Hij bidt voor ons, in ons, met onuitsprekelijke verzuchtingen, en Hij die hoog woont, woont toch tegelijk in het verbrijzeld hart.

En daarmeê evenwijdig loopt dan het zich opheffen van onze ziel tot onzen God. „Ik hef mijn ziel, o God der goden, tot u op, Gij zijt mijn God!" Wat we zoeken is dan „in de tente Gods te verkeeren," in Hem, als ons „hoog Vertrek", onze toevlucht te nemen, en uit dit leven uit te leven om in te wonen bij den Heilige. „Zoekt de dingen die boven zijn, waar Christus is" (Col. 3 : 1) en u zullen „wandelingen gegeven worden onder hen die boven zijn." (Zach. 3 : 7).

Als God tot u nederdaalt moet de afgod van uw eigen ik, als Dagon's beeld, omvergestooten; maar is dit geschied, is uw geest in u verbrijzeld, en zijt ge van uw ingebeelde verhevenheid tot nederiger zielsbesef gekomen, dan vàlt de scheidsmuur, dan krimpt de afstand in, en komt tenslotte het oogenblik, dat ge uw God bij u in uw eigen hart voelt, en niet anders dan nabij Hem zijn kunt.

De uitkomst toont het dan ook, dat de eerbiedenis voor den Almachtige juist het diepst leeft en het rijkst uitkomt bij hen, die God het naaste staan. En dat daarentegen bij die velen die nog nooit tot Gods verborgen omgang ingingen, almeer alle ontzetting, alle ontzag, alle eerbiedenis voor den Heere onzen God te loor gaat, zoo zelfs, dat zij zijn heiligen

naam roekeloos en gedachteloos gedurig als een stopwoord in hun uitvallen misbruiken.

Het is genade en niets dan genade, dat de Hooge en Verhevene alzoo zijn nietig schepsel in zijn vertrouwen inlijft, opneemt in zijn verborgen omgang, toelaat in zijn tente en hem bezoekt tot in zijn hart; en alleen zij genieten hiervan, die deze genade dankend en aanbiddend aanvaarden.

En hunner alleen is dan ook de belofte, dat zij zelve eens uit dezen aardschen in den hemelschen staat zullen overgaan, om zelve in het Hooge en Verhevene te wonen in het Vaderhuis bij hun God.

XLIX. „EER IK VERDRUKT WERD, DWAALDE IK".

> Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik;
> maar nu onderhoud ik Uw woord.
> Psalm 119 : 67.

Er is ook eene kennisse Gods, die geheel persoonlijk is, en die ons toekomt door eb en vloed van vreugd en droefenis in ons levenslot.

Overdrijven mag men dit niet.

De voorstelling, alsof teleurstelling en droefenis in den regel de ziel voor God ontsloot, en alsof het lijden steeds heiligde, wordt al te luide door de ervaring weersproken. Ongetwijfeld, een zware ramp die hard en plotseling treft, een pest die uitbreekt, een schipbreuk die dreigt, een verwoestende aardbeving, en zoo ook onverhoedsch doodsgevaar in persoonlijke krankheid, maken een oogenblik de onnadenkende wereld, en wie er in opgaan, er weer indachtig aan, dat er een God is met wien we te doen hebben; maar ternauwernood is het gevaar weer voorbij, of de zwakkelijk ingeprente indruk slijt in enkele dagen weer uit, en niet zelden is het gezien, dat na uitredding uit pestilentie de brooddronkenheid nog goddeloozer uitbrak. Men was er nu weer boven op; haast schaamde men zich een oogenblik, in zijn hart gesidderd te hebben; en nu was men weer zelf de

meester van zijn lot, en zou het er nu eens van nemen, eer straks misschien de benepenheid terugkwam. Of ook, waar men zoover niet ging en steeds tegen uitspatting op zijn hoede bleef, keerde toch bijna stelselmatig na geleden leed de oude zelfgenoegzaamheid terug, en leefde men zijn leven nogmaals, wel niet t e g e n, maar dan toch z o n d e r God.

Niet zoo zelden bleef het hier zelfs niet bij. Lang niet zoo zeldzaam toch zijn de gevallen, dat erge tegenslag in het leven, de ziel, die vroeger nog met een algemeen geloof meêdeed, tot besliste Godloochening bracht. Dusver leefde men dan in de overtuiging, dat als de nood aan den man kwam, men God slechts had aan te roepen, om uit zijn nood verlost te worden. Bij het ziekbed van man of kind bad men dan ook: o, God, red ze! Maar toen nu bleek dat dit bidden toch niet hielp, en de onverbiddelijke dood toch het pand der liefde naar het graf sleurde, kwam heel de ziel in opstand. Als ik bid in nood, en het toch niet helpt, dan is er ook geen God; of als er dan toch nog een God is, dan k a n het geen God van liefde wezen, en de verbitterde ziel zegent God, en zet nu in bitterheid t e g e n God het leven voort.

Het lijden heiligt, zeer zeker, maar alleen, zoo er kennisse van g e n a d e in het hart voorafging, en niet bij het onherboren wereldkind. Het is zoo, ook het lijden kan een middel in Gods hand zijn, om iemand die afdoolde, tot staan en tot bekeering te brengen; maar ook dan komt die bekeering door het genadewerk Gods in de ziel tot stand, en is het lijden daarbij slechts een bijkomend sterkingsmiddel.

Jobs vrouw ontzag zich niet tot haar man op den aschhoop te zeggen: „Zegen God en sterf," en het is alleen een ziel, begenadigd als de ziel van den psalmist, die uit bangen nood gered, het voor haar God betuigt: „Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik, maar nu, geleerd, houd ik uw woord en wegen."

Met vreugd en voorspoed staat het nog banger.

Over het algemeen genomen, zijn die standen der maatschappij, die zorgeloos leven kunnen, verder van God vervreemd, dan zij die hard zwoegen moeten om hun dagelijksch brood.

De scherp geteekende tegenstelling tusschen den rijken

man en den armen Lazarus, is alle eeuwen door en onder alle volken bewaarheid. Bloeiende schoonheid, kern-gezondheid, onafgebroken voorspoed in zijn carrière of in zijn zaken, volop geluk in zijn gezin, en zoo ook ruimte van bestaansmiddelen, zoodat zorge ongekend was en verdriet verre bleef, zijn bijna nooit in staat gebleken om stille vroomheid aan te kweeken. Eer sterkte dit alles den mensch in zijn zelfgenoegzaamheid, in den hoogen dunk van zijn eigen ik, en trok zoodoende de ziel meer van God af, dan dat ze de ziel naar God zou getrokken hebben.

Zoo was het bij de enkele personen, zoo was het bij de geslachten, en zoo was het ook bij gansche natiën. Als aan een volk de vrede bestendigd werd, zijn macht toenam, en het zich in weelde baden kon, ging het met gelijken pas schier altoos geestelijk achteruit. Wat stond ook ons volk niet geestelijk hoog, zoolang het hard en bitter voor zijn geestelijke vrijheid te worstelen had; maar ook hoe zonk het in de 18e eeuw niet weg in brooddronkenheid en verslaafdheid aan zingenot, toen het goud hier van allen kant binnenstroomde en de weelde hier levenswet werd. Ons verging het, gelijk het eens het machtige Romeinsche wereldrijk was vergaan, dat eerst door soberheid en zelfbedwang groot geworden, ineenzonk, verviel en voor de barbaren bezweek, toen het in overdadigheid zijn kracht inboette. Zelfs van Zuid-Afrika mag gevraagd, of het goud uit de mijnen, dat het eerst arme volk plotseling schatten in den schoot wierp, niet meê bijdroeg tot zijn tijdelijk bezwijken.

Zeker, er zijn personen, er zijn gezinnen, er zijn geslachten, die, door God gezegend, uit innigen dank teederder aan hun God verbonden werden; maar dat was alleen, omdat er genade voorafging en omdat genade den voorspoed in het leven verzelde.

Maar hoe zelfs bij kinderen Gods de voorspoed geestelijk achteruit kan zetten, daarvan blijft Salomo ons het historische type.

Het zijn sterke beenen, zegt de spreuk in den volksmond, die de weelde dragen kunnen; en hooge uitzondering is en blijft het, als satan er niet in slaagt om onzen voorspoed te misbruiken tegen Hem die ons dien voorspoed schonk.

En toch blijft in beide, zoowel in vreugd als in leed, voor Gods kind een rijk en overvloedig middel geboden, om dieper in de kennisse van zijn God door te dringen; negatief in vreugd, positief in leed.

Als Gods kind zijn wegen nagaande, zelf bespeurt, hoe hij gevaar loopt, in dagen van vreugd en weelde, te veruitwendigen in zijn gebed, in zijn eigen ik hoogmoediger op te leven, meer op zichzelf dan op zijn God te vertrouwen, en min aanhoudend in zijn verborgen omgang met zijn God te zijn, keert dit, zoo hij goed staat, den zin van zijn hart allengs om. Even sterk als vroeger zijn hart soms naar het goed der wereld overneigde, even bang begint hij nu voor de weelde te worden. Het wordt hem nu klaar, hoe God en de weelde der wereld niet saâmstemmen, maar eer tegen elkaâr strijden. Hij voelt het, dat dit niet aan de weelde zelve ligt, want weelde was er in het Paradijs en niets dan weelde is er in het Vaderhuis daarboven, maar dat de zonde, in ons hart de weelde voor ons vergiftigt en voor ons besef als een macht tegenover God doet staan.

Zoo wordt zijn God voor hem steeds meer *geestelijk*; en het is in zijn God, die een Geest is, dat hij den prijs, de beteekenis en de waardij van de schatten des geestelijken levens juist bij tegenstelling beter leert verstaan.

En zoo zijn er metterdaad onder Gods heiligen geweest, die te midden van hun weelde, in God rijker zijn geworden, en slechts in zijn Naam, zijn kerk en zijn armen ten goede, over het hun toevertrouwde goed hebben gerentmeesterd. De drang tot weldoen kwam niet zelden op uit de vreeze, dat de weelde hen zou aftrekken van hun God.

Maar dieper toch gaat de kennisse Gods, die vrucht is van doorworsteld leed, als wie door het leed overstelpt werd, reeds geestelijke kennisse van zijn God bezat.

Aangrijpend leed breekt de hoogheid van het eigen ik. Het doet ons ervaren dat er machten bestaan, die wij niet in onze hand hebben, en die ons toch zoo geweldig kunnen aantasten in onze kracht, in onzen levensstaat, in ons gezin, in de vooruitzichten van onze toekomst, in de liefde van ons hart. Noem die machten dood, krankheid, laster, nijd, haat, of hoe ge wilt, maar als ze op u aankomen en er in

slagen uw levensgeluk te bedreigen of af te breken, dan voelt ge ze als machten die tegenover u staan, die van u onafhankelijk zijn, en die meer macht over u hebben, dan gij over haar. En juist die machtsopenbaring wordt u dan een openbaring van de reëele macht, die God over u en over de wereld heeft.

Zoolang het leven effen vloeit, weet ge wel van God en aanbidt Hem wel, en bespeurt ge ook wel zijn geestelijke macht in uw innerlijk zielsleven; maar het is nog heel iets anders, of ge de tegenwoordigheid van de macht Gods ook gaat merken in wat u werkelijk in uw uitwendig leven wedervaart.

In dat leven nu scheurt het leed een bres; het breekt uw leven, en ge ziet, tast en voelt de macht, die van buiten af verstorend in uw leven inkomt. Tegen die macht hebt gij geen macht om over te stellen, en nu is het in deze uwe machteloosheid dat ge ontdekt, hoe er alleen in God een reëele macht, nóg grooter en nóg geweldiger, is, die alleen in staat is u te verlossen, en die u vijandige macht voor u terug te slaan.

Zoo wordt uw leven een strijdperk, waarin die vernielende macht tegen u en uw God worstelt, en de reddende macht van uw God voor u den kamp opneemt. Eerst worstelt gij zelf dan nog mede, maar als het op het bangst gaat, kunt gij niet meer, blijft gij zelf tenslotte geheel lijdelijk, en voelt en ontwaart ge, hoe uw God alleen met zijn engelen voor uw behoudenis strijdt.

Als het strikken van zonden zijn, waarin satan u tracht neer te trekken, is die strijd het meest verheven, het heiligst, zoodat ge op het eind een gevoel hebt, of alle engelen en duivelen er met gespannen oog op toe zien, wie het in uw ziel winnen zal: de macht der zonde of de macht van uw God.

Maar ook bij uitwendig leed kan die worsteling zoo hartverheffend zijn, als satan u door dat leed kwaad wil doen, en als het eind is, dat onder Gods bestel juist dat leed u een psalm der overwinning brengt. Immers dan dringt door die uitwendige worsteling de ziel tot het nog rijker besef door, dat in wat satan u aandoet, niets wordt uitgewerkt dan het eenig bestel van Gods liefde; dat het niets is dan een u louteren in de smeltkroes, een u ziften in de wanne,

een doen ontluiken van uw geloofskracht, een aanvuren van uw geestelijk heroïsme, een losmaken van banden, die bij u boven den band aan uw God gingen, een u wapenen tegen nog banger verleiding die komt, een u vastleggen aan een hoogere wereld, een verbrijzelen van uw ik in u, opdat uw God alleen groot in uw hart zou zijn.

En dan is het niet meer de hoofdvraag, of ge uit uw leed gered zult worden of in uw leed zult bezwijken. Redt God er u uit, dan is er een uitwendige triomf, die er soms óók zijn moet, om de oppermacht uws Heeren over dood en pestilentie, over laster en nijd, over satan en fortuin te doen uitschitteren.

Maar hoofdzaak is die uitredding niet.

Het moet u genoeg zijn, zoo dat betoon van Gods oppermacht voor u in de eeuwigheid komt. Hoofdzaak is maar, dat het goud, dat verdonkerd was, weer aan u blinken ga; dat ge rijker uit uw smarte opklimt, dan toen ge er in ondergingt; dat satan aan u verloren en uw God aan u gewonnen heeft; dat uw God in zijn wezenlijkheid klaarder en inniger aan uw ziel is openbaar geworden; en dat het in het eind, als uit Davids ziel, zoo ook uit uw ziel opklimt: 'k Sloeg eer ik werd verdrukt den dwaalweg in, maar nu, geleerd, houd ik uw wet en wegen. Uw naam alleen zij de eer!

L. „BIJ U IS VERGEVING, OPDAT GIJ GEVREESD WORDT."

> Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt.
>
> Psalm 130 : 4.

Er is nóg een weg, die tot kennisse van God leidt, maar een weg die niet dan met de teederste schuchterheid mag worden ter sprake gebracht, we bedoelen den huiveringwekkenden weg tot kennisse Gods, die door de diepte der zonde leidt.

Een eigen woord van Jezus kan terstond verduidelijken, wat weg hier bedoeld is. Het is wat Jezus tot Simon

Pharizaeus zei: „dien weinig vergeven wordt, die heeft weinig lief".

Tegenover elkander stelt Jezus met dat woord twee personen, eenerzijds den hoogst eerzamen burger van Naïn, zijn gastheer Simon, en anderzijds een vrouw die in het stedeke voor een slechte vrouw, een publieke zondares bekend stond, en dit ook was. Bij meerdere zonde was aan die vrouw meer vergeven, en tengevolge hiervan had zij meer lief. Den braven Simon daarentegen was bij mindere uitbreking in zonde minder vergeven, en gevolg was dat hij minder lief had.

Is nu liefde voor den Christus een der rijkste bronnen, waaruit ons de levende kennisse Gods toevloeit, dan was de weg van diepe zonde voor die publieke zondaresse, dank zij de meerdere vergeving, het middel om tot rijkere kennisse Gods te geraken.

Wie enkel boeken-kennisse van God nastreeft, kan hier niet inkomen, en zal dit krasse woord van Jezus nooit verkroppen kunnen. Wie daarentegen uit eigen zielservaring weet, hoe de warme, de koesterende kennisse Gods het meest door de liefde voor God gevoed en gedragen wordt, neemt dit woord van Jezus dankbaar aan, maar toch . . . hij huivert er voor.

Het donkere wezen der zonde staat zoo schril tegen den Heilige over, dat de ziel zich een oogenblik geweld aan moet doen, om er in te komen, dat een diepe weg van zonde een weg tot rijkere kennisse Gods kan zijn.

En te schuchterder voegt het ons, dezen eerst stuitenden weg tot rijkere kennisse Gods te bespreken, omdat ook in ons land, hier en daar, kleine kringen gevonden worden, die op satanische wijze dit woord van Jezus misbruikend, soms schandelijk het onder vier oogen uitstieten: „Ik had weer zoo heerlijk gezondigd en kreeg toen zoo zaligen vindingstijd."

Al zulk duivelsch zeggen is niets dan een lasteren van de Ontfermingen onzes Gods. Maar al noopt dit gruwzaam misbruik van Jezus' woord ons tot de uiterste omzichtigheid, toch mag het hemelsch goud, dat in dit woord flonkert, daarom niet verdonkerd worden. Het is en blijft waar, dat meerdere zonde bij meerdere vergeving tot meerder liefde en daardoor tot rijkere kennisse Gods kan leiden.

Het is alleen dit woord, dat ons den sleutel biedt tot de zaligspreking van den moordenaar aan het kruis en de belofte

van Jezus, dat hij straks met Jezus in het Paradijs zou zijn.

Het is in den grond hetzelfde wat reeds David in Psalm 130 zong: Bij U is vergeving, niet indien, maar opdat Gij gevreesd wordt.

Het is uit de vergeving der zonde, dat de teedere aanhankelijkheid in den dienst des Heeren opkomt

Zonde, vergeving, liefde, en uit die liefde kennisse Gods, zijn de vier koralen in het éénе heilige snoer.

Eigenlijk rust heel ons Evangelie op deze erkentenis, en wat een held des geloofs in vroeger dagen uitriep: Felix culpa, d. w. z. Er lag in den val iets heerlijks, — kan nooit geheel worden weggecijferd.

De engelen Gods kennen geen zonde, dus ook geen vergeving, dus ook niet de innige liefde die uit het vergiffenis ontvangen opkomt, en dus ook niet die rijkere kennisse Gods, die uit deze inniger liefde gewonnen wordt. Ze staan er vreemd tegenover, en daarom zegt de apostel dat de engelen in dit mysterie als met naijver „pogen in te zien".

Ongetwijfeld is de openbaring van het Wezen en de Deugden Gods, gelijk ze in het machtig werk der verzoening ons toekwam, veel rijker, veel teederder, veel aangrijpender dan de eerste openbaring in het Paradijs.

De genade, de barmhartigheid, de ontferming onzes Gods voor den zondaar gunt ons een blik in het vaderhart, gelijk die buiten zonde ons nooit zou zijn ten deel gevallen.

De kennisse Gods, die we in en door Christus ontvingen, gaat zeer verre alle overige Godskennisse te boven; en toch.... alleen door de zonde wordt in de Schrift de zending van den Zoon tot deze wereld gemotiveerd.

Alle diep ontroerde zielsuiting van liefde voor God in ouden nieuw testament is een trillen van het hart bij de zalige ervaring, dat de knecht en de dienstmaagd des Heeren van zonde geheiligd en uit ellende gered zijn. En immers noch die verzoening en heiliging, noch die redding uit ellende ware denkbaar geweest, indien de zonde de wereld niet overstroomd had.

Nu nog bespeurt ge het telkens weer, hoe de koele sympathie voor God, die ge bij onbekeerden vindt, juist daarin van de innige verkleefdheid der verlosten aan hun God

verschilt, dat de onbekeerden altoos buiten de zonde rekenen, en de verlosten daarentegen altoos juist van de kennisse der ellende uitgaan, om dank zij die kennisse der zonde tot de kennisse van hun God op te klimmen.

Op het zuiverst werkt de liefde voor God, buiten zonde om, bij Gods engelen; en toch, hoe heerlijk hun liefde voor God ook zij, ze is een andere, ze is een mindere liefde dan die van den geredden zondaar voor zijn God en Zaligmaker.

Het staat niet aan ons, te zeggen, hoe de openbaring zich ontwikkeld zou hebben, zoo Adam niet gevallen en Christus niet gekomen was; maar vast staat dat de rijke kennisse van Gods grenzenlooze barmhartigheden voor ons het hoogste is, en dat deze hoogste kennisse Gods rechtstreeks met den ondergang van het paradijs in zonde en ellende samenhangt.

Dit nu gaat ook persoonlijk door.

Vooral thans wordt van de kennisse der zonde door tal en tal van wie zich Christenen noemen, nauwelijks werk gemaakt. Vroom opgevoed, zijn ze niet uitgebroken in openbare zonde. Daarom drukt de zonde hen zoo niet. Dientengevolge sleet de behoefte aan verzoening in hun kringen uit. Het Kruis spreekt hun heel anders toe. Hun Christendom is meer een Christendom van hooge idealen en van heilige werken. Doch het droef gevolg is dan ook, dat de mystieke, innige, koesterende liefde voor God bij hen afneemt, en dat het „welzalig hij wiens zonden zijn vergeven", gewaagt van een zaligheid, die hun vreemd blijft.

En tegenover dezulken staan dan die anderen, die, diep in de kennisse der zonde ingeleid, hetzij door een inleven in Gods wet, hetzij doordien God hen in zonde losliet, eindelijk tot staan kwamen, den smachtenden dorst naar verzoening in zich voelden opkomen, en nu, die verzoening gevonden hebbende in hun Heiland, tintelen in de ziel van lof en aanbidding voor de ontfermingen des Heeren, hun liefde voor den God van grondelooze barmhartigheid steeds sterker in zich voelen aangevuurd, en juist naar de grootere mate van hun zonde, tot een veel rijkere mate van gemeenschap met den Vader in de hemelen en van de kennisse van zijn heiligen Naam doordringen.

Daar behoeft volstrekt niet altoos een ruwer uitbreken in

zonde achter te liggen. Dieper inzicht in de gewone zonde kan, gelijk bij Luther, even sterken drang naar verzoening doen opkomen. Maar toch blijft het, dat onder alle apostelen Paulus uit die liefde van den geredde het luidst jubelt, juist omdat hij, die de gemeente Gods vervolgd had, zich voelde als de ergste der zondaren.

En zoo blijft het nog waar, dat zoo iemand uit diepen val in zonde tot volle oprechte bekeering kwam, de dorst naar verzoening en zoo ook de dank der liefde voor die verzoening, bij zulk een een intensiteit bereikte, die verrassend warm en weldadig aandoet, zoo zelfs dat ge soms hem zijn warmte van innerlijk leven kunt benijden.

Zullen we dan zondigen, opdat de genade, en daarmeê de liefde en de kennisse Gods, meerder worde?

Dat zij verre.

Reeds die vraag te doen is diabolisch. Wie dat vraagt heeft God niet lief. Hij hoont de liefde Gods in het aangezicht.

Maar wel ligt er dit in, dat het voor elk kind van God geraden is, meer en dieper in de zonde van zijn hart in te leven; over zijn verborgen zonde niet heen te werken; de rijke verzoening telkens weer op heel de breedte en lengte van de zonde van zijn hart toe te passen; en zoo steeds meer aan zijn eigen hart het te gevoelen, hoe eindeloos veel hem te vergeven was, en vergeven is.

Tweeërlei weg is hier.

De een verkleint zijn zonde; is geraakt als hem zijn schuld wordt aangezegd; wil er niet van hooren, dat hij aan zoo velerlei schuldig staat; hij houdt zich op, en voelt zich als een heilige.

Dat nu is de weg om zijn zonde toe te dekken; niet naar verzoening te dorsten; niet voor verzoening en liefde te danken; en dientengevolge van de kennisse Gods verre te blijven.

Maar er is ook een andere weg, die der verootmoediging. Op dien weg wantrouwt Gods kind zichzelf; dankt als men hem op zonde wijst; onderzoekt steeds nauwer zijn hart, zijn verleden en zijn tegenwoordig zielsbestaan: en zoo is er telkens nieuwe behoefte aan verzoening, nieuwe blijdschap in ontvangen vergiffenis, meerder liefde voor den Ontfermer, en zoo een steeds dieper doordringen in de kennisse van zijn God en Zaligmaker.

En dan dit nog.

Wie als Christen Simon den Pharizeër nabootst en zich zelven groot houdt, die kan het niet zetten dat de „zondaresse uit de stad" door Jezus wordt voorgesproken. Er is dan de hoogheid van eigen heiligheidsgevoel, die de ontferming met den verloren zoon die terugkeert, niet plaatsen kan.

Als ge daarentegen, door zelf dieper in uw zonde in te leven, u klein voelt en elken dag zelf uit den beker der verzoening drinkt, dan leeft ook in uw hart iets op van die vreugde bij de engelen Gods over een zondaar die zich bekeert, en die grooter is dan de vreugd over de negen en negentig die de bekeering niet van noode hebben.

En dat toch is het Evangelie!

LI. „MIJNE ZONDE MAAKTE IK U BEKEND."

> Mijne zonde maakte ik U bekend, en mijne ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zeide: Ik zal belijdenis van mijne overtredingen doen voor den Heere, en Gij vergaaft de ongerechtigheid mijner zonde. Séla.
>
> Psalm 32 : 5

Ons zondaren, te midden van een zondige wereld, is het bang om in te denken, en toch ook weer een bestel onzes Gods om voor te danken, dat ten slotte zelfs de zonde gedwongen wordt middel te zijn, om ons in diepere kennisse van God in te leiden en de majesteit des Heeren in hooger glans voor ons te doen schijnen.

Of satan, en als zijn satelliet de verleider onder menschen, ook dat bestel Gods misbruikt, om zonde en religie op hemeltergende wijs te vermengen, verdonkert in niets de heerlijkheid van dat bestel zelf.

Ook kan niemand onzer uitmaken, of God de Heere, ware eerst satan, en na hem Adam niet gevallen, geen andere, ons nu onbekende wegen zou ontsloten hebben, om ons even diep, zoo niet nog inniger in de kennisse van zijn naam en wezen in te leiden.

Doch al zulke bespiegeling brengt ons geen stap verder.

We zijn nu eenmaal zondig in een zondige wereld geboren. Met die zondige wereld hebben we te rekenen. En dit zoo zijnde, voegt het ons onzen God te danken, dat Hij uit het kwaad zelf het goed doet voortkomen, en met name ook de zonde gebruikt, om de kennisse van zijn naam en wezen voor het innerlijk besef van zijn kind te verrijken.

Genade, ontferming, barmhartigheid is een dieper stuk van de liefde Gods dan zijn zegen in voorspoed en zijn hulpe in nood; en toch, de kennisse van die genade en ontferming kan alleen kennen wie zelf het zoet der verzoening indronk, en zich niet alleen onder Gods schepselen, maar ook onder zijn verlosten mag scharen.

In den Christus is ons een kennisse van Gods naam en wezen toegekomen, zooals buiten Hem nooit gekend was, en toch Bethlehem zoowel als Golgotha vonden alleen in de zaliging van zondaren hun oorzaak.

Er is meer nog.

Zelfs de kennisse van de Almacht Gods is door de zonde zooveel rijker geworden. Of zegt de apostel ons niet dat de „uitnemende grootheid zijner kracht, naar de werking der sterkte zijner macht (Ef. 1 : 19) eerst geopenbaard is in de opstanding van Christus en in de wedergeboorte der geloovigen".

Er is in de herschepping grooter betoon van majesteit en almachtigheid dan in de schepping; in het doen opstaan uit den dood machtiger ontplooiing van Goddelijke sterkte dan in het eerste roepen uit niet tot aanzijn. En toch, er zou noch opstanding zonder dood, noch herschepping zonder val zijn geweest, en daar val en dood beide in de zonde en in de zonde alleen hun uitgangspunt vinden, zou ook deze hoogere openbaring van de Almachtigheid Gods, die in opstanding en herschepping uitkomt, ons, zoo we geen zondaren waren, nooit op die wijze zijn toegekomen.

Zelfs moet ge, om wat hier in ligt, uit te putten, nog een trede dieper afdalen, en ook tot de erkentenis komen, dat de zonde in Gods hand middel wordt, om ons innerlijk besef van de heiligheid des Heeren te verscherpen en te verhelderen.

Natuurlijk laten we hen, die onbekeerd op hun zondig

pad voortwandelen, voorshands buiten rekening. We spreken hier alleen van de verlosten, van hen die het eeuwige leven zelf vonden in het kennen van hun God.

Hoe liep en loopt nu bij dezulken de historie van de zonde?

Tweeërlei soort personen moet ge hierbij uit elkaar houden. Dezulken die op ergerlijke wijze in zonde uitbraken, en die anderen die binnen de perken van een gewoon zondig bestaan bleven. Maria van Magdala en Salome staan niet op één lijn. Petrus, die zijn Meester tot driemaal toe verloochende, onderging een geheel andere inwendige worsteling dan Johannes, die zijn Heiland trouw bleef.

Beider zielshistorie loopt zelfs derwijs uiteen, dat de zondaar die ver uitgleed, in zijn toebrenging soms de jaloerschheid kan opwekken van den zondaar die binnen de perken bleef. De ontroering van den eerste gaat zooveel dieper, zijn worsteling in den overgang is zooveel heroïeker. Zijn jubelen in de genade, als eindelijk de last der schuld hem van de schouders glijdt, zooveel uitbundiger. De verloren zoon die terugkeert, heeft iets dat de zoon, die in het vaderhuis bleef, mist.

En toch vergist men zich, indien men waant, dat de kalme, stille zondaar, als we ons zoo mogen uitdrukken, den beker der genade niet tot op den bodem kan ledigen. Zelfs loopt de man die in booze zonde van dronkenschap, zinnelijkheid of oneerlijkheid uitbrak, grootelijks gevaar, alleen in die buitensporige uitspatting zijn eigenlijke, wezenlijke zonde te zien, en het zondig bestaan wat daar achter ligt, niet te rekenen. Herhaaldelijk ziet ge dan ook zulke kras van misdaad bekeerde zondaars wel van die krasse zonden afkomen, maar voor het overige de oude zondaren blijven, zonder voort te varen in heiliging van hart en leven. En omgekeerd kunt ge gedurig opmerken hoe juist zij, die voor des menschen oog onberispelijk bleven, komen ze tot bekeering, veel scherper oog voor de fijne, verborgen zonden van het hart hebben, en als vrucht van hun geloof veel rijker Christelijk leven ontplooien. De uit grove zonden bekeerde blijft vaak levenslang alleen met pondsgewicht rekenen, de stille bekeerde weegt met de goudschaal.

Niet van allen geldt dit. Er zijn er, helaas, ook niet

weinigen, die, omdat ze van groote zonden vrij bleven, daarin op zichzelf een heerlijke gestalte wanen te bezitten, en met hun gewone zonden van hoogmoed en stille zelfzucht naar hun doodsbed gaan, zonder dat ze er ooit ernstig tegen streden.

Neemt ge daarentegen den verloste in engeren zin, dan gaat het nauw-nemen met de zonde zelfs zoover door, dat zulkeen zijn eigen onderzoek van zijn hart wantrouwt, en steeds weer eindigt met de bede, dat God hem ook zijn verborgen zonden bekend make, en vergeve.

Immers, als ons eigen hart ons niet veroordeelt, God is meerder dan ons hart, en weet alle dingen, ook die schuilen in de verborgen plooien van onze ziel.

Maar op wat wijs en in welke mate de innerlijke worsteling tegen de zonde ook in ons opwake, ze begint altoos met de verontrusting van onze conscientie: en wat in die onrust der conscientie ons ontroeren komt, is altoos de stem van onzen God die ons onze zonde verwijt.

Ten deele gaat dat zelfs door bij de lieden der wereld, die altoos beginnen met een nog niet geheel uitgedoofd geweten. Maar bij dezen wordt in de conscientie de stem van hun God niet erkend. Ze beluisteren er òf niet anders in, dan een lastig verzet van hun geestelijk wezen tegen wat hun zinnelust begeert, en schroeien hun geweten toe, om ongehinderd te kunnen voortzondigen. Of ze zien er een aandrift in van hun b e t e r i k, en wanen dat ze zich zelven in eerbaar leven opvoeden. Dit geeft dan wel veel burgerlijke eerbaarheid en lofwaardige zelfbeheersching, maar het geeft niets voor het eeuwige leven, omdat ze de eere ervan voor zichzelven nemen, en onttrekken aan hun God, met Wien ze weigeren te rekenen.

Maar heel anders werkt de conscientie bij hen die verlost zijn, of ter verlossing opgaan.

Bij dezulken is de eerste uitwerking van de conscientie dat ze terugschrikken; dat ze wrevel tegen de begane zonde voelen opkomen; dat ze om alle liefs willen zouden, dat ze die zonde niet begaan hadden, en dat ze nu verlegen en beschaamd voor hun God staan.

Dit maakt het gebed.

Ook onder de dagelijksche bezigheid door ontwaarden ze Gods tegenwerking tegen hun zonde wel, maar onder gesprek en arbeid is er zooveel afleiding, en zonder meer, werkten ze er licht overheen.

Maar dit hebben ze in onderscheiding van de lieden der wereld, dat ze nog bidden. En als de dag nu weer om is, en ze staan op het punt, om, eer ze gaan slapen, hun knieën voor hun God te buigen, dan ontwaren ze een hinder, dan zien ze tegen het gebed op, ze voelen dat er iets tusschen hun hart en hun God ligt, en ze durven bijna niet voor Zijn aangezicht verschijnen.

En dan komt het oogenblik van beslissing.

Deinzen ze dan terug, en ontvluchten ze het gebed, dan drinkt hun conscientie den slaapdrank in, en zijn ze, zoo God hen niet redt, verloren.

Men krijgt dan wat in Psalm 32 aldus bezongen is:

„Toen 'k zweeg en U mijn ongerechtigheden,
Weerhouden door de vrees, niet heb beleden,
Verouderden mijn beend'ren door geklag".

Maar David bezweek niet, hij worstelde door; hoe ook beschaamd, knielde hij toch voor zijn God neder, en toen werd het:

„'k Bekende, o Heer, aan U oprecht mijn zonden;
'k Verborg geen kwaad, dat in mij werd gevonden;
Maar ik beleed, na ernstig overleg,
Mijn booze daân. Gij naamt die gunstig weg."

En dan, als de ziel het dan niet opgeeft, maar toch knielt, en nu voor God om haar zonde schreit, dan komt er zaligheid.

„Dies zal tot U een ieder van de vromen,
In vindenstijd, met ootmoed smeekend komen,
Een zee van ramp moog met haar golven slaan,
Hoe hoog zij ga, zij raakt hem zelfs niet aan".

Doch dan is in die innerlijke ontroering ook Gods heilig-

heid bekend met een intensiteit, zoo als die anders nooit ervaren was.

Het bleef dan niet bij een heiligheid Gods, die beredeneerd en uit 't voorgehouden gebod opgemaakt werd; noch ook bij een heiligheid die zich in vage bewondering van eigen reinheid verloor; neen, het was de Heilige God zelf die in onze conscientie op ons aandrong, en door zijn heiligheid tegen onze zonden te doen ingaan, ons de heiligheid deed proeven en smaken in de bitterheid van ons zelfverwijt en berouw.

De heiligheid Gods drong zich dan aan ons op in het licht, dat vanzelf gevormd werd door de diepe tegenstelling met de schaduw onzer zonde. Ze openbaarde zich dan aan ons als een macht, die levend en levenbrengend tegen den dood van onze zonde inging.

Die heiligheid nam dan een bepaalden, concreten vorm voor ons aan in de volstrekte veroordeeling van een bepaalde, concrete zonde. En na in dien bepaalden vorm door ons gegrepen te zijn, lichtte ze voor ons op als een onmetelijk gebied van heiligheden, dat lag tegenover den donkeren achtergrond van ons eigen zielsbestaan, waaruit die bepaalde zonde bij ons was opgekomen.

Die heiligheid zweefde maar niet over ons, maar ze kleefde aan ons, en zoo kwam onze geoordeelde ziel in rechtstreeksch contact, in onmiddellijke aanraking met den heiligen God.

Het bracht ons levende, aangrijpende kennisse van Hem, met Wien we te doen hebben.

De zonde was schrikkelijk, maar God bewerkte er dit door, dat ge zijn heiligheid te beter hadt verstaan.

LII. „WANNEER GOD DE VERBORGENE DINGEN ZAL OORDEELEN."

> In den dag, wanneer God de verborgene dingen der menschen zal oordeelen door Jezus Christus, naar mijn Evangelie. Rom. 2 : 16.

Toegestemd moet, dat het aantal personen, dat er opzettelijk een deel van zijn tijd aan geeft om met God bezig te zijn en in de kennisse van God in te dringen, schier verdwijnend klein is.

Bidden, kerkgaan, goede werken doen, het kan nog alles buiten dat eigenlijk met God zich bezig houden omgaan. Er wordt tal van malen, in allerlei kring, gebeden, zonder dat de ziel in het gebed voor God en God aan de ziel verscheen. Gedurig gaan er ter kerke op, die straks weer uit de kerk huiswaarts keeren, zonder één enkel oogenblik hun God te hebben gezocht ot door hun God te zijn ontmoet. Zelfs al hield men zich onder deze prediking bezig met Goddelijke dingen, op zichzelf is dit nog geen bezig zijn met God. En wat de goede werken aangaat, behoeft nauwelijks gezegd, hoe ze heel een dag kunnen vervullen, zonder dat van het goede werk tot Hem, die er ons toe aandreef, wordt opgeklommen.

O, het eigenlijke bezig zijn met den levenden God is zoo weinig.

En dan werd dusver nog alleen gedacht aan belijdende, geloovige Christenen, die bidden, voor hun kerk leven en goede werken doen; doch kom nu eens in die on-kerkelijke kringen, waar men wel niet wereldsch in slechten zin is, eer den ernst zoekt en de deugd eert en met hoogere idealen dweept, maar toch de religie achterafzet; en wat vindt ge dan, zelfs bij de edelsten en besten, van een bezig zijn met God? En daalt ge nog verder af, en komt ge onder de mannen en vrouwen, die enkel voor zaken en na de zaken voor ontspanning leven, eilieve, voelt ge dan zelf niet, dat er van een bezig zijn met God, kort gezegd, gansch geen sprake meer is? Voeg daar nu bij de bepaald slechte en goddelooze kringen in onze maatschappij, en met deze de onverschilligen voor alle hooger bestaan, en immers het bewijs is geleverd, dat de groep, die ook maar een klein deel van haar tijd geeft om met God omgang te hebben, bitter, bitter klein is.

En ook ge gevoelt, hoe pijnlijk, als we ons zoo mogen uitdrukken, dat voor God in zijn liefde voor deze wereld moet zijn. Alzoo lief heeft God die wereld, dat Hij haar zijn eengeboren Zoon schonk; hij gaf aan die wereld de vatbaarheid om Hem te kennen, en weder lief te hebben. Van die wereld draagt slechts een klein deel den Christennaam. En in dat kleine deel, dat onder den Doop leeft, zelfs daar zijn het dag aan dag slechts enkelen, zeer enkelen, die hun ziel en zinnen naar Hem toekeeren en ingaan

in zijn verborgen omgang. Al de overigen gaan voorbij, zijn met heel andere dingen vervuld, en de kennisse van zijn Naam en Wezen wordt door hen versmaad.

Maar wat volgens de Schrift ook vast staat, het is dit, dat er voor allen vroeg of laat toch één oogenblik komt. waarin God ze dwingen zal, om uitsluitend en met niets anders dan met Hem zich bezig te houden.

Hij heeft daar een dag voor gesteld.

En voor wat mensch ook die dag aanbreekt, in dien dag zal hij voor God hebben te verschijnen, zal God hem overvallen met zijn majesteit, en hem geheel innemen, zóó, dat hij aan niets anders dan aan God denken kan.

En die dag is de dag van het oordeel.

De kunst heeft in de voorstelling van dien oordeelsdag veel bedorven.

Ze kon als kunst niet anders dan met de voorstelling werken, en ontleende voor die voorstelling haar stof en beeld aan een aardsche rechtbank, met al de millioenen en nogmaals millioenen die ooit op aarde geleefd hebben, als gedaagden voor Gods heilige vierschaar.

Ze kon dit niet anders doen, en met meer dan één stift of penseel geschiedde dit meesterlijk.

Maar vergeten mocht toch nooit, dat hier uitwendig werd voorgesteld, wat ten principale geestelijke beduidenis had, en dat juist die geestelijke actie in het oordeel niet in beeld te brengen was.

Toen nu het ongeloof intrad, en met name ook het oordeel loochende, greep het die uitwendige voorstelling aan, om de zaak zelve belachelijk te maken en de onmogelijkheid ervan aan te toonen. Of waar zouden die tien duizend millioen menschen staan moeten? hoeveel tijd zou het niet nemen, één enkel menschenleven tot in de bijzonderheid van elk woord en elke gedachte in verhoor te nemen? Er is sprake van één dag, en reeds voor één enkel huisgezin zou dit een jaar en meer in beslag nemen.

Onze belijdenis sloeg beter toon aan, toen ze de zaak van het oordeel met één trek geestelijk stempelde, en sprak van het openen van de boeken der conscientie.

Zóó genomen nu is het oordeel niet anders dan een

resumtie in één klaar gezicht van ieders geheele leven; een opeens zien van de totalen, waar men vroeger niet anders rekende dan met den schadepost van elk doorleefd oogenblik.

Het oordeel is een afrekening. Tegenover elkander staat op die rekening wat gij God schuldig weet, en wat naar gelang van uw prestatie, hetzij dan goed hetzij dan kwaad, God u te vergelden heeft.

Zoo leert de Schrift het.

„Wij allen, zegt de apostel, moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen naar het lichaam geschied is, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad."

En nu verstaat een ieder die rekenen kan, het zeer wel, wat hier dit rekenen zijn zal, en wat het zegt, dat in het oordeel God hem het totaal van zijn rekening zal laten zien, en dat met de bewijzen erbij, zoodat hij zelf in zijn conscientie zal overtuigd worden, dat God gerekend heeft rechtvaardiglijk.

De totale uitkomst, de algeheele resumtie van ons leven, van kind af, plotseling voor ons tredende, en voor ons tredende met zoo overweldigende zekerheid, dat elke zweem van twijfel is buitengesloten.

In onze automatische telmachines, die men tegenwoordig in groote magazijnen bezit, komt wat ge er ook in werpt, het cijfer onmiddellijk voor, en geschiedt vanzelf de optelling.

Welnu, dit is het beeld van uw leven. En wie nu al de dagen zijns levens weigerde het cijfer dat elken dag voorkwam, op te merken, die krijgt in het oordeel plotseling het totaalcijfer voor zich, waarbij niets kon of mocht vergeten worden, en waar niemand iets tegen zeggen kan. Ge zult het kunnen narekenen, maar het zal u niets baten. Een feil is in die rekening ondenkbaar. En bij de plotselinge opklaring van het licht der conscientie dat over heel uw leven zal glansen, zal u niets anders resten, dan te erkennen dat God rechtvaardig is.

Nu is dit niets voor wie gelooft en ontsliep in Jezus.

Want wel is ook voor hem de einduitkomst een schrikverwekkend tekort, maar voor hem staat daar de alles toedekkende verzoening tegenover, zijn rechter is zijn redder, en hij gaat, vrijgemaakt, ter eeuwige zaligheid in.

Maar ontzettend is deze opening van het boek der conscientie voor een iegelijk, die buiten Christus stierf.

Het is voor zulk een te laat om zich te bekeeren; in Christus kan hij niet schuilen; aan de verzoening kan hij geen deel meer erlangen; er staat voor hem niets ten goede tegenover zijn onmetelijke schuld; en hij moet bezwijken onder een oordeel, dat hem in zijn eigen conscientie wordt aangezegd.

En dat nu zal het eeuwig bange zijn. Dat zal in zijn innerlijk wezen de worm zijn, die rusteloos knaagt, zonder ooit te sterven; dit de gloed in zijn conscientie van het vuur, dat nooit kan worden uitgebluscht.

Er behoeft geen uitwendige marteling bij te komen. Het vuur zelf van binnen is de eeuwige straf, en die innerlijke zelfvertering zal als een kanker door heel zijn wezen eten, en verderven heel zijn aanwezen en heel zijn bestaan.

Zooals kanker geen pijn is die van buiten komt, maar van binnen wroet, en toch zoo vreeselijk is, zoo zal ook uit de conscientie de straf beginnen en doorgaan tot heel zijn existentie.

Dit nu zal „de kennisse Gods" zijn, voor wie op aarde God in zijn genade niet heeft willen kennen.

Tweeërlei is die kennisse Gods.

Eenerzijds, hier op aarde, door het geloof, een kennisse Gods die zaligt. „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God."

Maar ook anderzijds is er een kennisse van God, die pas komt na den dood, in het oordeel, maar juist daarom eene kennisse van God, die niet het eeuwige leven brengt, maar den eeuwigen dood.

Op aarde heeft men dan gebazeld, dat er geen God was, of dat God niet van ons afwist, of dat men om God zich niet had te bekreunen, en na den dood staat men dan op eens voor dien miskenden God, voelt men de ontzettendheid van zijn aldoordringende tegenwoordigheid, en kan, wat men ook doe, van dien God niet meer loskomen.

Want het oordeel loopt niet zóó af, dat men onmiddellijk daarna weer zou kunnen voortleven in de oude vergetelheid, alsof er geen God was. Neen, de zelfvernietigende indruk,

dien men in het oogenblik van het eigenlijk oordeel van God ontvangt, houdt aan, en gaat nooit meer weg.

Van de duivelen staat opgeteekend, dat ze terdege goed weten, dat God er is... en dat ze sidderen. En zoo nu ook zullen die allen, die in dit leven God ontliepen, in het oordeel en na het oordeel tot de vreeslijke ontdekking komen, hoe ze zich vergist hebben; voor oogen zien dat God wel wezenlijk bestaat.... en óok zij... ze zullen sidderen.

In dit leven kan men zich achter het gordijn der zinlijke dingen, achter den nevel van onze aardsche beperktheden, zoo met schijn omhullen, dat men God niet ziet, en zich daarom diets maken, dat Hij er niet is, omdat men Hem willens niet ziet.

Maar met den dood is dat uit. Dan scheurt dat gordijn vaneen van boven tot beneden, dan trekken die nevelen op, dan heeft de schijn uit, en dan verschijnt en ontdekt zich de majesteit des Heeren Heeren in volle klaarheid.

De kennisse Gods, waar men zijn levenlang niet aanwilde, komt dan vanzelf, ze overstroomt den rampzalige; maar het is een terugstootende kennisse, een kennisse die u niet naar God trekt, maar u voor zijn vreeslijkheid doet terugdeinzen; en waar ge ook heen ziet, nergens is iets, waarachter ge u voor den aanblik van Gods majesteit zoudt kunnen verbergen.

Het wordt de gloed van een zon die u niet koestert, maar die u verzengt.

Hel noemt de Schrift dit, en het is een hel, maar een hel die God enkel door zijn heilige presentie maakt. Kon men God wegmaken, of zich aan God onttrekken, of zich voor God verbergen, de hel zou uit zijn.

Maar dat juist kan niet.

Gods heilige tegenwoordigheid houdt niet op u te overstroomen, en juist dat is uw eeuwige dood.

En daarom wèl hem, die in dit leven de kennisse van zijn God in Christus gezocht heeft. Voor hem zal die kennisse na den dood een indrinken worden van Goddelijke sympathie.

Maar wee hem, die eerst in het oordeel zijn God leert kennen. Voor hem zal die kennisse niets dan afgrijzen zijn.

LIII. „STERVENDE HEEFT HIJ AANGEBEDEN."

Door het geloof heeft Jacob stervende. een iegelijk der zonen van Jozef gezegend, en heeft aangebeden. leunende op het opperste van zijn staf.
Hebr. 11 : 21.

Voor de kennisse van wat aan de overzijde van het graf ligt. is het oogenblik van 't sterven van hooge beteekenis. Ook de wijze toch waarop we sterven en zien sterven, draagt bij tot onze kennisse van God. Zooveel, dat anders tusschen God en onze ziel schoof, valt dan weg. Men staat dan aan den ingang van het onzienlijke leven, en wat de Psalmist uitzong: „Onze voeten zijn staande in uwe poorten, o Jerusalem", is ook op het ingaan door de poorten van het nieuw Jerusalem toepasselijk.

Maar dan zij hier het sterven ook in zijn eenig-echten zin genomen. Sterven is een daad. In zijn geboren-worden is men lijdelijk. Het leven begint pas. Maar als het einde daar is, en God het ons gaf den volwassen leeftijd te bereiken. dan moet, bij het afscheid nemen van dit en het ingaan in het toekomend leven, de dienstknecht en de dienstmaagd des Heeren niet onwillig er door den Dood uitgesleept worden. maar dan moeten ze zelven er willig uitgaan, en in de wijze waarop ze dit doen, de vrucht van hun geloofsarbeid openbaren. De eerste Christenen zongen lofpsalmen als ze hun dooden uitdroegen, en Paulus riep uit: „Het sterven is mij gewin, want bij Christus te zijn is zeer verre het beste". Zoo was het sterven de laatste strijd, maar de strijd niet van wie zich tegen den belager van zijn leven verdedigt, neen. het was de strijd van den held, die moedig doordrong, om jubelend bij zijn God te komen.

Zeker, men mag den dood niet zoeken. Tot het einde toe te waken voor ons leven. is ons als dure plicht opgelegd. Zelfmoord is geen sterven maar een zich verdoen. zich wegmaken. Sterven is betoon van moed, zelfmoord is lafheid, is bezwijken, is het niet langer aandurven van de levensworsteling, is vluchten uit het gelid. Maar ook al mag tot het laatst toe, zoolang er hoop en kans is, niets onbe-

proefd worden gelaten, om hier op aarde zijn God te blijven dienen tot Hij ons afroept, — als Hij afroept, is meer de lach van heilige vreugde, dan het slaken van diepe verzuchting op zijn plaats. Wie gelooft heeft steeds beleden, dat hij hier niet, daarboven wèl thuis behoort. Dit nu is het, wat het sterven waar moet maken. In het sterven moet het zegel op heel ons geloofsleven worden gezet. Het sterven mag voor Gods kind niet anders zijn dan de doorgang in een eeuwig leven.

En dit nu is het niet, of het moet een daad zijn. We moeten niet overvallen, opgenomen en weggehaald worden. We moeten hooren wie roept, en die roepstem antwoorden; „Zie hier ben ik, Heere," en dan de vallei van de schaduwen des doods moedig ingaan en doorwandelen, wetende dat de Heere ons opwacht, en ons aan zijn hand door die vallei der verschrikking heenleidt.

Toch, het zij er aanstonds bijgevoegd, is zulk ideaal sterven zeldzaam. De weeën en smarten des doods rooven het sterven zoo telkens zijn ideaal, zijn hoog en heilig karakter, en ook ingetreden bedwelming maakt niet zelden, dat er van een willig en bewust sterven, als daad van de ziel, geen sprake zijn kan. Zelfs is het helaas wel voorgekomen, dat een bedwelmend middel werd toegediend, om het sterven in een inslapen te doen ontaarden.

Van zulk een onmogelijkheid om als kind van God in het geloof manmoedig te sterven, make men niemand, zoo het buiten zijn toedoen aldus loopt, een verwijt. Ook hierin blijft uw God de vrijmachtige, en de feiten spreken om aan te toonen, dat de Heere zulk een heroiek sterven, in vol bewust geloof, aan meer dan éen onthoudt.

Slechts ga men in die verschooning niet te ver.

De Schrift mijdt steeds den sentimenteelen kant, en teekent ons daarom uiterst weinig van het sterven af. Eigenlijk alleen het sterven van den Christus op Golgotha, en dan het sterven van Jacob. Maar van Jacob heet 't dan ook, dat hij, toen zijn einde naderde, zich sterkte, overeind op zijn leger ging zitten, en leunende op het uiterste van zijn staf, aanbad en zijn zonen zegende.

Jacob sterkte zich, d. w. z., hij liet zich door zwakte en wee niet overmannen, streed er tegen, greep zich aan, en

verzamelde het laatste van zijn gesloopte krachten, om nog in het sterven zijn God te verheerlijken. Zorge over zich zelven, over zijn eigen staat, over zijn uitblazen van den laatsten adem kende hij niet, en als hij zijn zonen zegent, is dit geen huiselijk tafereel, maar een heilig profeteeren, hoe door zijn zonen, die saâm de stamhouders van Israël zouden zijn, het Godsrijk komen en het Godsrijk bloeien zou, en eens Messias zou opstaan. „Totdat Silo komt!" dit was het hoogtepunt van zijn profetie. Hij zegent zijn zonen, maar in en door zijn zonen doelt zijn profetie op de komst van het Koninkrijk der hemelen.

Vandaar dat dit in den brief aan de Hebreëen ons geteekend wordt als zijn hoogste geloofsdaad. „Door het geloof heeft Jacob stervende zijn zonen gezegend én aangebeden."

Er kan, we betwisten dit niet, ook in het sterven een donkerheid over de ziel vallen. Satan kan tot in het sterven toegelaten worden ons te kwellen. Maar als regel moet toch gezegd, dat het leven er is, om onze geloofszekerheid vast te leggen, en dat in ons sterven de vrucht van die geloofsverzekerdheid moet uitblinken, onzen God tot eer.

En daarom mag niet toegegeven, dat men op zijn sterfbed zich willoos door zijn smarten en door zijn zwakheid mag laten overmannen. Nog in het sterven moet de wil, de moed, de veerkracht van het geloof tegen de zwakheid van het vleesch worstelen. De geest, niet het vleesch, moet in dit heilig oogenblik overwinnen. En dat is het, wat Jacob deed. Hij sterkte zich om godzaliglijk te kunnen sterven. Had hij dit niet gedaan, ook hij ware allicht half onbewust ingesluimerd. Maar dit deed hij niet. Zijn machtige geest schudde zich wakker. En zoo kwam de Godverheerlijking in zijn sterven.

Een sterven, nu nog aan elk Christen ten voorbeeld gesteld.

Maar dan is er ook in zulk sterven een ontmoeting met God, die de kennisse Gods nog vóór het sterven verrijkt; verrijkt voor wie sterft, en verrijkt voor wie om zijn sponde staan.

Veelal hoort men het thans als het meest gewenschte sterven roemen, als iemand, naar het heet, „zacht en kalm ontslaapt," wat dan feitelijk bijna altoos beteekent, dat hij,

zonder eenig hooger levensteeken te geven, half dommelend uit dit leven verscheidde.

Nu, dát kan de ongeloovige ook. En zoo hoort ge dan ook van hen, die buiten Jezus stierven, gedurig, dat ze even zacht en kalm heengingen; misschien zelfs minder nog dan menig kind van God door zorge en twijfel gekweld.

Men sprak hun van niets. Zij spraken van niets. De arts bleef diets maken, dat het zóó erg niet was. En zoo sloop de overledene heel gewoon uit het leven weg, zonder iets van de verschrikking des doods gekend te hebben.

En anderen, dit ziende, kregen dan den indruk, dat aan het sterven eigenlijk niets aan was; dat het zoo zacht en ongemerkt toeging. Dan kwamen de bloemen die de lijkbaar bedekten. Condoleantiebezoek schaft men af. Zoo wordt er over niets, dat met den dood saâmhangt, gesproken. En na de begrafenis spreekt men heel gewoon, behalve over de eeuwige dingen.

Aldus gaat de machtige les van het sterven geheel teloor. De Dood houdt op een prediker zelfs van hoogeren ernst te zijn. En aan den Heere van leven en dood wordt niet gedacht.

Dat kwaad nu mogen wij, Christenen, niet voeden. En toch, dat doen we, als we dat „zacht en kalm ontslapen" van de wereld overnemen.

Niet zacht en kalm, maar strijdend en overwinnend in zijn Heiland sterven, zóó en niet anders moet het sterfbed in het Christelijk gezin zijn.

Wie dat niet aandurft en op niets bedacht is, dan om tot aan het sterven aan den kranke allen strijd en moeite te sparen, is niet barmhartig, maar uit ongeloof wreed.

Stervende heeft Jacob a a n g e b e d e n.

Men kan op zijn sterfbed b i d d e n. Bidden om hulpe in de laatste worsteling. Bidden voor de zijnen die men achterlaat. Bidden voor het koninkrijk Gods. En reeds zulk een gebed is heerlijk. Dat op zijn sterfbed voor het aangezichte Gods verschijnen. Dat laatste gebed op aarde, als alle gordijn wegvalt, en men zijn laatste smeeking opzendt tot dien God, die ons in de zalen van het eeuwige licht opwacht! Zulk bidden leert bidden aan wie er bijstaan. Zulk bidden heeft overweldigenden, wegsleependen invloed.

En toch Jacob deed meer.

Stervende heeft hij aangebeden. Hij heeft in het sterven zelf den drang gevoeld, om zijn God het offer der aanbidding op te dragen. Hem te geven den lof, den prijs, de dankzegging en de eere. In de grootheid en majesteit, in de genade en ontferming van zijn God zich te verliezen. En alzoo Hem op te dragen de vrucht der lippen, beter dan hij in zijn leven het kon.

Zulk een plechtige aanbidding op het sterfbed is een resumtie van de aanbidding, die we in ons leven Gode toebrachten: maar nu intenser, dieper dan ooit gevoeld, vlak voorafgaande aan het oogenblik, waarop men onder Gods engelen en heiligen daarboven, Hem de eere zijns Naams zal toebrengen.

In zulk een aanbidding op het sterfbed trekt zich dan al de verworven kennisse Gods saâm, en die kennisse wordt op zulk een oogenblik wonderbaar verhelderd, verrijkt en verdiept. Het is God kennen zoo klaar als men Hem nog nooit gekend had. Bijna een Hem van aangezicht tot aangezichte zien.

En van die aanbidding komt vrucht ook voor de omgeving.

Bij een sterfbed is de liefde machtig opgewekt. De eerste rouw worstelt reeds in het hart. Dat hart is daardoor ontvankelijker dan ooit, en de indruk dien het op zulk een oogenblik ontvangt, is overweldigend.

Men weet, men vertrouwt van elkander, dat men gelooft; maar zoo dikwijls ziet men het niet, merkt er vaak het tegendeel van, in kleingeestigheid en zonde.

Maar als nu het oogenblik van sterven gekomen is, en kinderen zien het dan aan hun vader, een man aan zijn lieve vrouw, dat in dit aangrijpend oogenblik het geloof niet wijkt, maar stand houdt; dat voor de poorte der eeuwigheid de taal van het geloof bezielder en krachtiger wordt, en het is of men beluistert een zielsuiting die naar God van den stervende uitgaat, dan is het die stervende, die door het gebed zijner aanbidding u als in de tegenwoordigheid Gods plaatst, en u nader zijn nabijheid doet gevoelen, dan ge dit dusver ooit gesmaakt hadt.

Veel sterven kon zoo heel anders zijn dan het nu is, zoo er anders ware geleefd, zoo in het sterven zelf het geloof krachtig opwaakte, en zoo Gods kind ook in het sterven

verstond, dat hij nog stervende een plicht jegens zijn God en jegens de zijnen heeft te vervullen.

Dan zou het sterven zooveel meer dan nu een prediking, een prediking van heilige realiteit zijn, en de vrucht ervan zou Gode tot eer terugvloeien in het leven.

LIV. „U TOT VASTEN EN BIDDEN VERLEDIGEN."

> Onttrekt u malkanderen niet, tenzij dan met beider toestemming voor eenen tijd, opdat gij u tot vasten en bidden moogt verledigen en komt wederom bijeen, opdat u de satan niet verzoeke, omdat gij u niet kunt onthouden.
>
> 1 Cor. 7 : 5.

Er ligt tegenspraak in, dat in Gereformeerde kringen hier te lande nooit gevast wordt, terwijl toch diezelfde kringen betuigen niet anders te willen leven dan naar de Schrift.

Immers dat in de Schrift het vasten gegrond ligt, staat vast; en dat niet alleen in het Oude, maar evenzoo in het Nieuwe Testament. Christus zelf vastte veertig dagen en veertig nachten. De apostel Paulus vermaant, dat de kinderen Gods zich niet alleen tot bidden, maar ook tot vasten zullen verledigen. En wat zoo mogelijk nog sterker spreekt, Christus heeft betuigd, dat er een geslacht van booze geesten is, dat niet uitvaart dan „door vasten en bidden." (Matth. 17 : 21.)

Wel staat hiertegenover, dat in de dagen van Jezus' omwandelen met zijn jongeren de vraag rees: „Waarom vasten de Pharizeën, en uw jongeren vasten niet." Doch al mag op dien grond ondersteld, dat de discipelen in die dagen het Joodsche vasten niet volgden, er staat tegenover dat Jezus er dit bescheid op gaf: „Wanneer de bruidegom van hen zal zijn weggenomen, dan zullen ze vasten."

De historie leert dan ook, dat van den beginne af in Christus' kerk gevast werd. Te Antiochië zijn die Jezus aanhingen het eerst Christenen genoemd, en juist van de

kerk te Antiochië meldt Hand. 13 : 2, dat de Christenen aldaar vastten en baden, en dat onder dat vasten en bidden de Heilige Geest openbaring gaf. Dat in de Roomsche, Grieksche en Nestoriaansche kerken gevast wordt, is bekend; maar bekend ook, dat in de dagen der Reformatie de bededagen ook onder ons met vasten gepaard gingen.

Is het dan met de beteekenis, door de Schrift en de Historie aan het vasten toegekend, niet in strijd, dat onder ons het vasten zoo goed als ganschelijk in onbruik is gekomen, en dat noch zij die den Heere kennen, in het particulier, noch de kerken als lichaam onder ons het vasten meer in practijk brengen?

Nog altoos is het onder ons, gelijk in Hosea's dagen onder Israël, in zwang te zeggen: „Mijn God, wij Israël kennen u" (Hos. VIII : 2), maar hapert hier niet iets, als de Schrift ons toont dat de kennisse Gods zoo machtig door het gebed, en het gebed door het vasten bevorderd wordt, indien wij, die zeggen God te kennen, nochtans het vasten verwaarloozen?

Het antwoord op die vraag ligt in Jesaja 58 : 6 v. v.

Er werd in Jesaja's dagen in Juda veel gevast, en toch betuigde Jehovah toen door zijn gezant, dat Hij zulk vasten niet aanzag, en dan volgt er: „Is het zulk een vasten dat Ik verkiezen zou, dat de mensch zijn ziel een dag kwelt, zijn hoofd kromt als een bieze en een zak en assche onder zich spreide?" — waarop dan verder volgt: „Is dit niet het vasten, dat ik verkies, dat gij losmaakt de knoopen der ongerechtigheid, dat gij den hongerige uw brood mededeelt, als gij een naakte ziet dat gij hem dekt, en dat gij voor uw vleesch u niet verbergt? Dan zal uw licht voortbreken als de dageraad en uw genezing zal snellijk uitspruiten."

Dit aangrijpend protest tegen het doode formalisme ook in het vasten heeft onder ons, en zeer terecht, weerzin tegen het vormelijke vasten opgewekt. Vasten als voor den vorm, vasten als bloot uitwendige oefening, vasten als vertoon voor de wereld, heiligt niet, maar kan zelfs ontheiligen. Vandaar Jezus' vermaan in de bergrede: „Gijlieden, als gij vast, toont geen droevig gezicht gelijk de geveinsden, maar zalft uw hoofd en wascht uw aangezicht, opdat het door de menschen niet gezien worde als gij vast, maar door uwen Vader, die

in het verborgen is." Edoch, een vermaan waaraan toch even beslist werd toegevoegd: „En uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden".

Even scherp als Jezus zich tegen het vormelijke, uitwendige vasten keert, even beslist hecht Jezus aan het godvruchtig vasten zijn zegel, en zegt dat het uit genade loon bij God heeft.

Vrij gaan we derhalve dan eerst uit, als we eenerzijds het doode formalisme in het vasten bestrijden, maar ook anderzijds het echte vasten, het van God gewilde vasten, in practijk brengen.

En als ge nu in uw eigen verleden terugkeert, en in onze kerken om u heen ziet, kunt gij dan wel tot een andere slotsom komen, dan deze, dat we het doode, vormelijke vasten met angstvallige zorg hebben uitgebannen, maar dat het echte, het godsdienstige, het van God gewilde vasten schier geheel uitstierf?

Dit nu loopt op geestelijke schade uit.

We begeeren eeuwig leven. Welnu, „dit is het eeuwige leven dat ze U kennen, den eenigen waarachtigen God". Dat kennen van den eenigen waarachtigen God wordt door niets zoozeer als door het gebed gevoed. En het gebed komt vooral door vasten tot meerdere innigheid en verdieping. Is er dan ontkomen aan de ons veroordeelende conclusie, dat we, door aan alle vasten ons te ontwennen, ons gebed aan innigheid doen verliezen, en alzoo schade lijden aan die steeds meer rijpende kennisse Gods, die het eeuwige leven is?

Geldt dit van u als persoon en in uw gezin, moet het dan niet evenzoo van de kerken gelden? En als men telkens ontwaart, dat er ook in onze kerken een geslacht van booze geesten rondwaart, dat niet anders dan door vasten en bidden kan worden uitgedreven, gaat men dan te ver door te zeggen, dat het in onbruik komen van alle vasten mede één der oorzaken is, dat zulke geesten het kerkelijk leven blijven verontrusten?

Of het dan zaak is, dat vasten weer als regel op een bepaalden dag der week in te voeren? Op zichzelf zou er niets tegen zijn; maar het staat te vreezen dat dit binnenkort, of men wilde of niet, toch weer in formalisme verloopen zou.

Het vasten heeft, geestelijk genomen, zooals uit Jesaja

58 en 1 Cor. 5 : 7 blijkt, een veel breedere basis dan het een tijdlang zich onthouden van spijs. Het bedoelt aan het lichaam zijn heerschappij over de ziel te ontnemen, en aan de ziel haar heerschappij over het lichaam te hergeven.

Ge weet zelf, hoe al wat het lichaam sterkt en streelt, de neiging heeft om de helderheid en de veerkracht van het zieleleven terug te dringen. De kant van ons leven die naar de wereld gekeerd is, werkt maar zelden in harmonie met de zijde van ons leven die naar God is gekeerd.

In de eenzaamheid gevoelt ge u meestal nader aan uw God. dan in gezelschap met de maatschappij om u heen. In de feestzaal zijt ge verder van uw God, dan in uw slaapvertrek. Te midden van uw beslommeringen om uw kas te stijven, geniet ge minder van Gods nabijheid, dan in oogenblikken dat ge uw geld aan de armen uitreikt. Ge zijt dichter bij uw God als ge den hongerige voedt, dan als ge met uw familie of met feestgenooten u te goed doet aan keur van drank en spijzen. Kortom, ieders ervaring bevestigt het telkens weer, dat de gedachte aan uw God u nader komt, hoe minder ge u aan de wereld te goed doet, en dat omgekeerd de herdenking van uw God u des te gemeenzamer is, hoe meer ge van de wereld en haar drukte en haar genieting op een afstand raakt.

Trek daaruit nu niet gevolg, dat ge u dus, om God te kennen, uit de wereld ganschelijk hebt terug te trekken.

Zoo dachten de zuilenheiligen, de bekluisden en de contemplatieve kloosterlingen. En dit nu is daarom verkeerd, omdat het „vasten en bidden" wel één der middelen is, om God te vinden, maar naast dit éene middel tal van andere middelen staan, die juist alleen te midden van het drukke leven zich aan ons voordoen.

Van die andere middelen handelden vorige meditatiën. We komen daarop niet terug. Maar regel moet voor ons blijven, dat we niet één enkel middel ongebruikt laten, om onze kennis van den eenigen waarachtigen God te verinnigen en te verdiepen, en dat we dus zoowel te midden der wereld onzen God hebben te dienen en hebben te genieten wat onze God ons in gezin en omgeving te genieten geeft, als dat we onzerzijds het „vasten en bidden" in practijk brengen.

En dan valt het niet tegen te spreken, dat het ons een machtige hulpe is, zoo we af en toe, opzettelijk, onze ziel tijdelijk van de overheerschende macht van lichaam en wereld losbreken, en daardoor meer ontvankelijk maken voor de invloeden van boven. De een zal daarbij meer behoefte gevoelen aan een vasten en zich vereenzamen op gezette tijden, de ander zal er alleen toe komen in oogenblikken van benauwdheid en klimmenden ernst. Hierin zij een ieder voor zijn eigen consciëntie verzekerd. Dat kan afhangen van temperament en afhangen van levensomstandigheden. Niemand oordeele hierin zijn broeder.

Maar de zaak zelve heeft er recht op, dat ze in onze levensgewoonte worde ingevoerd.

Het moet u te doen zijn om het eeuwige leven. Dat eeuwige leven kunt ge alleen genieten in steeds inniger kennisse van uw God. Die inniger kennisse van uw God vindt ge niet het minst in uw verborgen gebedsleven. En dat verborgen gebedsleven heeft er behoefte aan, dat de macht van de ziel tegenover de zoo hinderlijke overmacht van het lichaam en van uw omgeving, door goed opgevat vasten gesterkt worde.

Dat nu soberheid van spijs en drank hiertoe meêwerkt, blijkt uit den hinder voor uw gebed, dien ge zelf wel uit de feestzaal en van de feesttafel huiswaarts meebracht. Doch dat is slechts het begin van het echte vasten. Volstrekt niet alleen te rijke spijs en drank, maar evenzoo sieraad en kleedij, allerlei genieting en bevrediging van uw zinnen, en zeer sterk zelfs uw geldelijke bemoeienis hebben, gewild of niet gewild, de schadelijke uitwerking, dat ze de nevelen tusschen uw God en uw hart dichter en dikker doen worden.

Vasten, dat het gebed heiligen en verinnigen zal, is daarom volstrekt niet enkel het lichaam op rantsoen van spijs en drank stellen, maar even beslist zich door mildheid aan de heerschappij van zijn geld onttrekken, door eenvoud en soberheid aan de overmacht van het zelfbehagen, en stellig ook door afzondering, zich vrijmaken van de heerschappij van uw omgeving.

Dat is het wat de Heere door Jesaia betuigde, toen Hij het vasten uitbreidde tot het losbinden van de knoopen der ongerechtigheid en het voeden van den hongerige.

De ziel moet zich af en toe geheel vrij maken, alle banden afwerpen, geheel zichzelve worden. Dan verhoogen de poorten hun boog, dan ontsluit zich de deur der eeuwigheid, dan nadert God ons, en onze ziel nadert God, en de kennisse van onzen God, die het eeuwige leven is, bloeit in het heiligdom onzes harten.

LV. „ZOODAT ER GEEN GEBED DOORKWAM".

Gij hebt U met eene wolk bedekt,
zoodat er geen gebed doorkwam.
Klaagl. 3 : 44.

Als een kind zijn vader mondeling om iets vragen wil, zoekt het eerst waar zijn vader is; en eerst als het vader gevonden heeft, vraagt het om wat het hebben wil. Alvast te gaan spreken, eer het zijn vader nog gevonden had, zou kinderdwaasheid zijn, blijk van dwingen zonder zin.

Steekt hierin nu niet een vingerwijzing voor ons *bidden*?

Ook wie als Gods kind tot zijn Vader in de hemelen bidden zal, en geloovende iets van zijn God begeert, dient toch eerst naar zijn God *toe te gaan*, moet toch eerst zijn God *zoeken*, en eerst als hij zijn God *gevonden* heeft, kan hij zijn God vragen om wat zijn ziel begeert.

Maar juist bij het bidden wordt hieraan zoo menigmaal niet gedacht, en keer op keer ontwaart men aan zijn eigen gebed en aan anderer bidden, dat er meer in de lucht wordt gesproken, dan dat er gebeden en gesproken wordt tot den levenden God. Of valt het te loochenen, dat vooral bij het hardop bidden met anderen saâm, en niet het minst in de kerk, soms meer een vertoog en een redeneering, dan een waarlijk spreken tot den God vol majesteit in het gebed te beluisteren valt.

Over het stil gebed in de eenzaamheid valt minder te zeggen. Daarbij toch heeft ieder alleen de waarneming van zijn eigen gebed ter beschikking, of wat anderen er zelf van mededeelen. Doch ook al bepaalt men zich hiertoe, dan zijn nog de klachten voor het broederoor over het ontzield gebed

geuit, veelvuldig genoeg, om de vrees te rechtvaardigen, dat ook zelfs in het stil gebed soms het prevelen of uitspreken van woorden maar alvast begint, nog eer de ziel er zich van bewust is, dat ze haar God terug heeft gevonden.

Het vele bidden en het lange bidden werkt dit in de hand. De oogen gaan dicht, de handen worden saâmgevouwen, en nu begint het met eenige bekende gebedsformules, niet oneerbiedig, maar ook toch allerminst met dien zeer diepen eerbied dien ons voor God betaamt. Zelfs aan de stem en aan den toon van het bidden merkt ge het soms, dat het een bidden voor den vorm is, maar volstrekt geen spreken tot God.

Herhaaldelijk toont de Schrift dan ook, dat niet elk gebed als een bidden tot God geldt.

Ze spreekt ons van oogenblikken, waarin ons gebed verhinderd wordt, ze doet ons het woord des Heeren beluisteren: „Als gij het gebed vermenigvuldigt, hoor ik niet"; en ze teekent ons de klacht van den profeet op, „dat er geen gebed naar God doorkwam".

Dan is de hemel als van koper; dan is er geen opening en geen ontsluiting; dan is er geen toeleiding en geen ingang; en de geest der genade en der gebeden ontbreekt.

In Sion was een „aanspraakplaats van Gods heiligheid". En ook als de vrome Jood in het gebergte omdoolde of op zijn hoeve bij de Jordaan vertoefde, richtte hij zich bij het doen van zijn gebed naar die aanspraakplaats (Psalm 28 : 2). Ook toen Israël in ballingschap was, keerde het zich bij zijn bidden naar Sion.

Nawerking hiervan is nog, dat in veel streken en in veel kerken de gewoonte bestaat, om als men eens ernstig bidden wil, niet thuis, maar in de kerken te bidden. Zulk een kerk staat daarvoor dan den ganschen dag open, en in het plechtig eenzame van zulk een statig gebouw knielt men dan ongekend en ongemerkt neder, in de verwachting dat de nabijheid des Heeren zich op deze indrukwekkende plaats krachtiger openbaren zal.

Vooral voor wie klein behuisd is met een groot gezin, biedt dit ontegenzeggelijk een voordeel. Voor wie thuis altoos wel een leeg vertrek vindt, waar hij de deur op slot kan

doen, en eenige oogenblikken alleen met zijn God zijn, bestaat die behoefte niet. Maar de groote massa mist dit. In die kringen is men bijna nooit alleen, is bijna nooit stilte, is bijna nimmer de eenzaamheid te vinden, die voor het gebed zoo machtig helpt. En nu kan men wel in hooge geestelijkheid al zulk stil bidden in de leege kerk als een te veel hechten aan een dusgenaamd gewijde plaats veroordeelen; maar wie zoo spreekt, heeft vermoedelijk nooit het pijnlijke gekend van te wonen in een vertrek, waar bijna nooit een stil oogenblik voor eenzaam bidden te vinden is.

Doch ook afgezien van dit huisbezwaar, mag toch nooit vergeten, dat God zelf in Israël zulk een aanspraakplaats van zijn heiligheid had ingesteld, en er de biddende ziel onder Israël op had gericht.

Daarin lag een opvoedingsmiddel om van het vormelijk en uitwendig prevelen tot het echte bidden, d. i. tot het s p r e k e n t o t G o d, te geraken.

Zoo toch werd de vrome Jood er telkens aan herinnerd, dat hij, om te kunnen bidden, eerst zijn God in het oog der ziel moest hebben gevat, en eer hij bidden ging, de gemeenschap tusschen zijn ziel en zijn God moest hebben aangesloten.

Bidden zonder dat men eerst zijn God heeft gevonden, en nu weet dat men tot Hem spreken kan, is toch eigenlijk een caricatuur van het gebed.

Wie bidden zal, moet weten dat God op dat eigen oogenblik merkt op de stem van zijn gebed; dat Hij zijn oor tot ons gebed neigt; dat Hij naar onze smeeking luistert. En juist dat geestelijk besef kan in uw ziel niet wakker zijn, indien ge, alvorens te bidden, u niet met volle bewustheid voor Zijn aangezicht hebt gesteld.

Gods kind bidt altoos in Jezus' naam. Hij moet dat wel, omdat hij, onverzoend en onverlost, bij zijn God geen luisterend oor zou vinden. Maar ook dat bidden in Jezus' naam wordt een woord zonder zin, als men zich niet eerst voor het aangezicht van den Heilige plaatst, nu voelt dat men tot Hem uit zichzelf geen toenadering heeft, en daarom, en daarom alleen, voor zijn God verschijnt gedekt in Christus.

Wat hier de moeilijkheid baart, is Gods alomtegenwoordigheid.

Juist het geloofsbesef, dat God aan tijd noch plaats gebonden is, en alzoo overal is, brengt teweeg, dat men er toe neigt om in de lucht te spreken zonder vooraf zijn gedachten op God samen te trekken, Hem ons voor oogen te stellen, en zoolang Zijn aangezicht te zoeken, totdat men Hem gevonden heeft.

Toch leert God zelf in zijn Woord het ons anders.

Ook al openbaart de Schrift ons in de heerlijkste woorden Gods alomtegenwoordigheid, dat heeft voor het gebed nooit andere beduidenis, dan dat we, waar wij ook zijn, altoos en overal onzen God vinden kunnen. Maar even machtig openbaart zij ons, dat we, op wat plek we ons ook bevinden, met den levenden God te doen hebben, die ons van voren en van achteren bezet, die ons gaan en ons liggen omringt, en die al onze wegen gewend is.

En bij dit alles wijst ze ons altoos n a a r b o v e n. We moeten onze ziel in het gebed o p h e f f e n. Naar de hemelen moet zich onze biddende gedachte richten. Er is een troon der genade, waar Gods majesteit uitblinkt. Het is het paleis daarboven, waarheen onze gebeden opklimmen. Het is de levende, de persoonlijke God die zich tot ons neigt en naar Wien onze biddende ziel zich moet wenden.

Zeker, uw voorstelling kan u daarbij niet te hulp komen, want God is een geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid. Maar wie Hem kent als zijn Vader die in de hemelen is, weet toch, dat hij niet te doen heeft met een zich overal heen uitstrekkende en uitbreidende kracht, maar met zijn Bondsgod, met zijn Heere en zijn Koning, en die kan niet rusten eer hij, om goed te kunnen bidden, den verborgen omgang met zijn God hersteld en opnieuw gemeenschap met zijn God verkregen heeft.

Vroeger, toen men noch telegraaf noch telephoon kende, scheen dit nog raadselachtiger dan nu. Thans daarentegen kennen we bij ervaring een gemeenschap onder menschen op onmetelijke afstanden, door niets ondersteund dan door een zwakken metalen draad. En zelfs die draad viel reeds weg. Er is thans een telegraphie zonder draad, die in haar wondere werking een schoon beeld voor ons bidden is geworden. Gemeenschap met God zonder eenig tusschenmiddel.

Ook de dusgenaamde t e l e p a t h i e komt ons hier te hulp.

De bewezen feiten, hoe personen die op grooten afstand van elkander waren toch van ziel tot ziel gemeenschap en openbaring der gedachten kunnen hebben, is een vingerwijzing hoe onze ziel met God gemeenschap en openbaring der gedachten kan hebben, omdat, waar de menschelijke ziel dat reeds vermag, bij God de middelen van geestelijke gemeenschap nog zoo oneindig veel grooter zijn.

De zaak is maar, dat we in en bij ons bidden op de onmisbaarheid van die gemeenschap gaan letten, en niet gaan bidden, eer we die aansluiting aan God, die gemeenschap met God, dien toegang tot God verkregen hebben.

Als Jeremia klaagt, dat zijn gebed niet doorkwam, omdat God zich met een wolk had omhuld, toont hij hiermede die gemeenschap gezocht te hebben, en te hebben ontwaard, dat hij geen aansluiting verkrijgen kon.

Zooals iemand voor de telephoon staat, en opschelt, en geen gehoor krijgt, omdat de draad gebroken is, zoo staat dan ook de bidder voor den hemel, en hij roept naar God om gehoor, hij zoekt aansluiting van gemeenschap, maar er komt geen teeken van leven terug.

Doch juist dat toont dan ook, dat het echte bidden niet kan beginnen, eer ge gehoor hebt gekregen, eer ge aansluiting hebt, en eer ge weet dat Gods aangezicht zich aan u ontdekt heeft.

Is er nu geen toeleiding, dan is uw gebed verhinderd; en dat ligt aan u, aan uw zonde, aan uw verstrooid zijn in uw gedachten, aan uw te bezet zijn met wereldsche zaken, aan uw verkeerde gemoedsstemming, aan de oppervlakkigheid en uitwendigheid van uw zielstoestand.

De verkeerde bidder nu stoort zich daaraan niet. Hij bidt toch maar, ook al ontbreekt alle gevoel en besef van aansluiting, ja al ontwaart hij dat zijn gebed niet doorkomt. Hij heeft dan toch gebeden, en daarmede is het uit.

Maar de echte, de vrome bidder doet zoo niet. Voelt hij verhindering, merkt hij dat er een wolk tusschen hem en zijn God trok, dan keert hij in zich zelf, valt in de verootmoediging, zoekt de besprenging in het bloed van zijn Heiland. En dan komt de aansluiting, dan gaan de poorten des hemels voor hem open, en zijn gebed gaat ten slotte

toch door en klimt op voor het aangezicht van den Heilige.

Dat juist is de heiligende kracht van goede gebedspractijk. Is er eerst geen gebed, toch staat men niet op, eer het gebed komt en de toeleiding tot den troon der genade verkregen is.

Maar juist in die worsteling wordt met de zonde gebroken en de genade in Christus hersteld.

LVI. „EN WIEN HET DE ZOON WIL OPENBAREN."

Alle dingen zijn Mij overgegeven van Mijnen Vader; en niemand kent den Zoon dan de Vader; noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en wien het de Zoon wil openbaren.

Matth. 11 : 27.

Als ge in de Schrift op de ééne plaats leest, dat „de onzienlijke dingen Gods van de schepping af uit de schepselen verstaan en doorzien worden", en op de andere plaats vindt, dat „niemand den Vader kent dan de Zoon, en hij, aan wien de Zoon het wil openbaren", dan spreken die twee elkaar niet tegen; ze strijden slechts in schijn.

Er is kennisse Gods op alle manier voor ieder mensch bereikbaar; en dat was niet alleen zoo in het Paradijs, maar het is nóg zoo in deze gevallen wereld, zelfs in dat deel der wereld, dat onder den vloek van het Heidendom verdonkerd is. De hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt zijner handen werk. Dag aan dag stort overvloediglijk sprake uit, en nacht aan nacht toont wetenschap. Daar is geen spraak of oord, daar is geen volk bekend, dat, zelfs tot 's werelds end, der heem'len stem niet hoort. En niet alleen de natuur, de van leven tintelende natuur, stort sprake uit voor ieder die zijn oor niet opzettelijk toestopt; maar er is evenzoo een sprake Gods, die tot alle volk en natie doordringt, in de consciëntie. Niet van de eerstgeschapenen in het Paradijs, maar van heidenen in den verdorven Keizerstijd betuigt Paulus ons, dat de heidenen

„betoonen het werk der wet Gods in hun harten geschreven te hebben, hun consciëntiën hen mede getuigende, en de gedachten onder elkander hen beschuldigende of ook ontschuldigende". De vorm waarin de kennisse Gods en de kennisse van Gods wil zich onder de heidenen uit, moge afgodisch en vaak ergerlijk zijn, toch is de prikkel waaruit hun afgoderij en hun ergelijke wil voortkomt, nooit iets anders dan die verkeerd begrepen sprake Gods in de natuur en in de consciëntie. Dat is het zaad der religie waarvan Calvijn getuigde, de ingeschapen Gods-kennisse en de toegebrachte Godskennisse, die steeds door onze vaderen beleden werd. En beleden, niet om den mensch, die viel, nog te verheerlijken, maar om, heel anders, den zondaar tegenover God buiten verontschuldiging te stellen. De gevallen menschheid als zoodanig, en ieder zondaar in die gevallen menschheid, staat dáárom juist voor God zoo diep schuldig, omdat wiens oog slechts helder geopend is en wiens consciëntie zuiver reageert, de eeuwige kracht en de Goddelijkheid des Heeren Heeren in zijn eigen binnenste ervaart en alom in natuur en historie waarneemt.

Maar hoe is het dan te verstaan, dat nochtans de Christus zoo stellig betuigd heeft, dat niemand den Vader kent dan de Zoon, en hij aan wien de Zoon het wil openbaren?

Er staat niet, dat niemand eenige kennis van God kan hebben dan door den Zoon, maar dat niemand d e n V a d e r kent, dan wien het door den Zoon geopenbaard is.

Van satan en zijn trawanten wordt het duidelijk uitgesproken, dat ze God kennen en sidderen. En dit kan ook niet anders. Of wat is satan's val anders geweest, dan zijn strijd tegen God, zijn booze lust om God te verdringen en zich in Gods plaats te zetten; en hoe ware dit denkbaar geweest, indien hij Gods bestaan en Gods almacht niet gekend had? Maar even gewisselijk gevoelt een ieder terstond, dat satan, al kent hij God, toch nooit d e n V a d e r heeft gekend. Wie den Vader kent is getroost en verzoend; satan daarentegen, zoo dikwijls hij aan God denkt, siddert. De kennisse van d e n V a d e r maakt rijk, geeft vrede en eeuwige rust; de kennisse die satan van God heeft, doet hem sidderen. Dit toch is het verschil tusschen satan en een gruwelijk

zondaar op aarde, dat een booswicht op aarde een slaapdrank kan indrinken om zijn consciëntie te stillen en God te vergeten, maar dat satan juist dit niet kan. Voor hem is die slaapdrank der zonde ondenkbaar. Zijn besef van Gods almachtige tegenwoordigheid spreekt luide van oogenblik tot oogenblik tot hem, en juist daarom siddert satan. De rampzalige staat der verlorenen in het eeuwige vuur is daardoor tevens duidelijk. Hier op aarde kan de verlorene zijn consciëntie in slaap sussen en te midden van zijn zonde gemeenlijk buiten angst leven. Er zijn verlorenen met zoo toegeschroeide consciëntie, dat ze slechts nu en dan, in oogenblikken van hevige ontroering, den toorn Gods nog weer gevoelen, en voor het overige zonder God, maar ook zonder verschrikking voor God, in hun zonde voortleven, juist omdat ze hun oog toedoen en hun oor dichtstoppen. Maar is dit leven eenmaal ten einde, en gaan ze in de eeuwigheid over, dan heeft dat uit, dan gaat ook hun het oog helder open, zonder dat ze het ooit weer sluiten kunnen, en ontsluit zich hun oor zonder dat ze het ooit weer kunnen toestoppen; en dit eeuwiglijk met open oog en oor moeten ondergaan van de almachtigheid Gods, dat juist is hun rampzaligheid.

Staat er alzoo, dat niemand onzer den Vader kan kennen, tenzij de Zoon ons den Vader openbaart, dan is het duidelijk, dat dit niet op de algemeene kennisse van God ziet, die voor elk mensch bereikbaar is, maar zeer bepaaldelijk op die kennisse van Gods eeuwige ontfermingen, die den zondaar niet kan toekomen, tenzij hij in Christus verzoend en kind van God geworden, God als zijn Vader en zichzelven als kind van God heeft leeren kennen.

Er is hier alzoo geen sprake van een leer, die in het geheugen wordt geprent, van een openbaring in woorden, die we ons eigen maken, neen, er is sprake van een kennisse, die de geestelijke ervaring van het verlost en verzoend zijn ons toebrengt.

Zeker behoort hiertoe ook een openbaring aan ons verstand. „Wij weten dat de Zoon van God gekomen is, en heeft ons het verstand gegeven dat wij den Waarachtige kennen." Alle openbaring begint met het woord. Toen de Christus verscheen, ging hij het land door predikende het

evangelie des Koninkrijks. Het evangelie zelf is een blijde boodschap van heil dat komt, en van verlossing die wordt aangekondigd.

Maar bij die prediking, bij die boodschap, bij die woorden des evangelies kan het niet blijven. Die kan men van buiten leeren en in zijn geheugen prenten, zonder dat ze ons iets naders van de kennisse van den Vader leeren verstaan.

Die leer op zichzelf, al wordt ze zonder bedekking of tegensparteling overgenomen, brengt het nooit verder dan tot een roepen van Heere Heere! Het is er meê als in Hozea's dagen, toen al het volk riep: „Heere, wij, uw Israël, kennen u!", en toen toch de toorn des Heeren tot verdelgingstoe tegen Israël ontbrandde, juist omdat ze God niet kenden.

Moge dus al die leer, die boodschap, dat woord des evangelies eerst door de Apostelen, en daarna door woord en schrift de wereld zijn ingedragen, dit op zichzelf kan nog nimmer de kennisse van den Vader brengen.

Die kennisse komt eerst, als de verheerlijkte Christus door den Heiligen Geest ons den rijkdom van zijn verzoening toebrengt, ons als zondaren zoekt en tot kinderen Gods maakt. En dan, als Christus ons kinderen Gods heeft willen maken, dan, maar ook dan eerst, is de kennisse van den Vader voor ons zalig en heerlijk bezit geworden.

En toch, ook hiermede is nog niet genoeg gezegd.

Christus komt niet pas in het werk der verlossing tot ons. Hij is het Eeuwige Woord, dat vóór alle dingen bij God en God was. Heel de natuur, met de sprake Gods, die er in ligt, is door Hem geschapen. Hij is het Woord; zonder Hem gaat er in die natuur geen sprake uit. Gedacht buiten het eeuwige Woord, zou die natuur dood en stom zijn, en zou ons niets hebben te zeggen.

Meer nog.

Niet alleen die natuur toch is door het Eeuwige Woord Gods geschapen en met een sprake bezield, maar ook wij zelf, als mensch, zijn te midden van die natuur, niet zonder den Christus in deze wereld ingekomen. Ook het bestek van onze menschelijke natuur is uit Hem. Ook wij zijn door Hem geschapen. En met name geheel onze geestelijke

aanleg, en ons vermogen om der natuur te beluisteren en te verstaan, is uit Hem ons ingeplant.

En geheel hetzelfde geldt van ons zedelijk wezen. Onze consciëntie is ons uit den Christus toegekomen. Hij zelf is de consciëntie der menschheid. De gemeenschap, die ons hart met de zedelijke wereldorde heeft, onze beseffen van goed en kwaad, van recht en onrecht, van wat afgrijzen inboezemt en boeit door schoonheid, van zelfzucht en liefde, van licht en duisternis, ze zijn ons alle uit het Eeuwige woord toegevloeid.

Het is dus niet zóó te verstaan, als kenden we God buiten den Christus om, en als werd ons in en door Christus alleen geopenbaard, dat deze ons reeds bekende, van elders bekende God, onze Vader is. Neen, ook de breede grondslag van de kennisse Gods waarop de kennisse van den Vader wordt opgebouwd, is uit het Eeuwige Woord ons toegekomen. De kennisse van den Vader is niet een bloem, uit hemelsche oorden neergezegen, die door Christus aan den verdorden stengel van onze menschelijke natuur wordt aangebonden; maar de dorheid van onze zondige natuur wordt door hem met nieuw leven bezield, en de kennisse van den Vader wordt geënt op de kennisse van God die ons door de natuur, en de kennisse van God die ons door de consciëntie, krachtens onze schepping uit het eeuwige Woord toekwam.

Niet dus tweeërlei kennisse, zonder innerlijk verband, uitwendig naast elkander staande en saamgehecht, maar ééne kennisse van God uit het Eeuwige Woord, door natuur en consciëntie in ons opkomende, en nu in en door het Verlossingswerk van Messias tot de kennisse van den Vader verheven en opgevoerd.

Het is daarom een verminking van ons geloof, dat zich bitterlijk wreekt, zoo wie bekeerd is bij het Verlossingswerk staan blijft; alsof daarin alleen de heerlijkheid van den Christus was, om nu voorts de kennisse Gods uit de natuur en uit de consciëntie aan de wereld over te laten.

Neen, wie in Christus verzoend, als kind van God voor zijn Vader in de hemelen neerknielt, moet het licht, dat hem in Christus verschenen is, terug laten werken op de sprake Gods in de natuur om hem heen, in de natuur van zijn eigen menschelijk wezen, die beide uit den Christus zijn.

Vandaar, dat het Evangelie van Johannes begint met ons op dien band met den Christus te wijzen, die reeds in de schepping van onze wereld, en in de schepping van onze eigen natuur, en in de schepping van onzen eigen persoon gelegd is.

En dan is de vrucht deze, dat die sprake Gods in de natuur en die sprake Gods in onze consciëntie, juist dank zij onze verzoening in Christus, een geheel anderen klank voor ons gaat verkrijgen, toeneemt in helderheid en beduidenis, en met het nu geopend oor opgevangen wordt in een zuiverheid, die genadeleven en natuurleven voor ons besef in heerlijke harmonie vereenigt, en heel de wereld, en heel onze historie, en ons eigen leven in die historie, worden doet tot één machtige openbaring van den Vader, dien we aanbidden in het aangezicht zijns Zoons.

INHOUD.

		Bladz.
I.	Het is mij goed nabij God te wezen . .	1
II.	De zielen die Ik gemaakt heb	6
III.	Niet rijk in God	10
IV.	In het verborgene Uwer vleugelen . . .	15
V.	Zich gewend tot het gebed	20
VI.	Luister naar Mij, Mijn volk. Heere luister naar mij	25
VII.	Behalve wat ik zie, leer Gij mij	29
VIII.	God mijn maker, die psalmen geeft in den nacht	34
IX.	Ik roep, en Gij antwoordt niet	39
X.	Zoek Mijn aangezichte	44
XI.	Mijn eenzame	49
XII.	God schiep den mensch naar zijn beeld .	54
XIII.	Mijner niet gewild	59
XIV.	Een zon	64
XV.	In de schaduw des Almachtigen	70
XVI.	Aan den wind des daags	76
XVII.	Gij drukt U in de wortelen mijner voeten.	81
XVIII.	Mijn schild	86
XIX.	Immanuël	90
XX.	In 't licht Uws aanschijns	94
XXI.	Zoek Uwen knecht	99
XXII.	Met kracht versterkt te worden	103
XXIII.	Aan wien is de arm des Heeren geopenbaard?	108
XXIV.	Dat zij U kennen	112
XXV.	Toon ons den Vader	117

		Bladz.
XXVI.	Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien	122
XXVII.	Met heel uw ziel	127
XXVIII.	Zoo zag ik den Heere	133
XXIX.	Zoo iemand wil zijn wil	139
XXX.	Wassende in de kennisse van God	143
XXXI.	Zachtkens aan zeer stille wateren	149
XXXII.	Die in u werkt het willen	153
XXXIII.	Hetgeen ik wil, dat doe ik niet	159
XXXIV.	Niet gelijk ik wil	163
XXXV.	Ik heb lief	168
XXXVI.	Gij hebt Mij op uw hart niet gelegd	173
XXXVII.	Met heel	178
XXXVIII.	Met geheel uw hart	183
XXXIX.	Met geheel uw ziel	187
XL.	Met geheel uw verstand	192
XLI.	Uit geheel uw kracht	196
XLII.	Die niet lief heeft, heeft God niet gekend	201
XLIII.	Uit de schepselen verstaan en doorzien	206
XLIV.	En het tweede aan dit gelijk	211
XLV.	Het beeld des onzienlijken Gods	215
XLVI.	Uw naam worde geheiligd	220
XLVII.	De naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes	225
XLVIII.	Die zeer hoog woont, die zeer laag ziet	231
XLIX.	Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik	236
L.	Bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt	241
LI.	Mijne zonde maakte ik U bekend	246
LII.	Wanneer God de verborgene dingen zal oordeelen	251
LIII.	Stervende heeft hij aangebeden	257
LIV.	U tot vasten en bidden verledigen	262
LV.	Zoodat er geen gebed door kwam	267
LVI.	En wien het de Zoon wil openbaren	272

NABIJ GOD TE ZIJN

NABIJ GOD TE ZIJN

÷ MEDITATIËN VAN ÷

DR. A. KUYPER

÷ TWEEDE DEEL. ÷

÷ VOLKSUITGAVE ÷

KAMPEN. — J. H. KOK.

LVII. „IK ZAL DAN GEDURIG BIJ U ZIJN.”

Ik zal dan geduriglijk bij U zijn;
Gij hebt mijne rechterhand gevat.
Psalm 73 : 23.

Ge kunt in eenzelfde vertrek urenlang vlak bij iemand zitten, zonder dat ge ook maar eenige gemeenschap met hem hebt, ook maar eenig gesprek met hem aanknoopt, of ook maar één oogenblik met uw geest zijn geest nadert. Vooral bij lange spoortrajecten kunt ge zelfs een halven dag en meer met iemand in een zeer enge ruimte opgesloten zijn geweest, zonder dat ge zijn naam kent, iets van hem af weet, of ook maar eenige gewaarwording met hem uitwisselt.

Maar ook omgekeerd kunt ge u op mijlen afstands van iemand bevinden, dat ge niets van hem ziet, niets van hem verneemt, geen klank in zijn oor kunt doen ingaan of van zijn lippen met uw oor opvangen, en dat ge toch rusteloos met hem bezig zijt, bijna niet anders dan aan hem denkt, en in uw geest de innigste gemeenschap met zijn geest geniet. Het klinkt vreemd en toch is het zoo: een moeder die een lief kind verloor, is nooit zoo eenig dicht met haar ziel bij de ziel van haar kind geweest, als de eerste uren na het sterven, toen dat lieve kind eindeloos ver van haar afging.

Plaatselijk en lichamelijk samenzijn kan de gemeenschap van ziel en ziel door de uitdrukking van het gelaat, vooral door het spreken van het oog en door de uitwisseling van wederzijdsche gedachten wel versterken, maar gebonden is onze gemeenschap met iemands hart door dat plaatselijk bijzijn niet. Juist bij innige zielsgemeenschap verlangen we ook naar ontmoeting en bijzijn. Onze menschelijke natuur is ziel èn lichaam, en vindt daarom eerst in een zielsgemeenschap, die tevens het lichamelijk bijzijn geniet, volle bevrediging. Zelfs in het rijk der heerlijkheid zal onze gemeenschap met Gods heiligen eerst in het zien van elkander in het verheerlijkte lichaam zalige voleinding vinden. De gemeenschap der gezaligden in het Vaderhuis tot aan de

wederopstanding der dooden draagt slechts een voorloopig karakter en wacht op de voltooiing in Jezus' wederkomst. Maar hoe groot ook de beteekenis zij, die ook aan het lichamelijk bijzijn en zien zij toe te kennen, het zijn van onze ziel nabij eens anders ziel hangt er niet aan. God schiep ons zoo, dat we, ook gescheiden, toch innige gemeenschap met elkander kunnen hebben. Gemeenschap doordien we elkander schrijven of telephonisch of door telegraaf met elkander in gemeenschap treden. Maar ook gemeenschap zonder iets van dat alles, enkel geestelijk, louter in het gevoel, in het beseffen, in de gedachten en in de verbeelding.

Gemeenschap, louter door lichamelijk bijzijn, is geen menschelijke gemeenschap. Gemeenschap van persoon tot persoon moet altoos als van geest tot geest, van ziel tot ziel, van hart tot hart gaan. En de vraag of we dicht nabij iemand leven, of ver van hem af, ja vreemd aan hem staan, is een vraag, die niet door afstand of bijzijn, maar die uitsluitend door geestelijke nabijheid of geestelijke vervreemding beantwoord wordt.

Men kan bij een afscheid voor lange jaren, ja bij een laatste vaarwel vóór het sterven, iemand betuigen: „Ik zal gedurig bij u zijn", en meer dan éen moeder heeft dit ten opzichte van haar gestorven kind, meer dan éen weduwe ten aanzien van den man dien zij verloor, metterdaad vervuld.

Dat kind, die man was van deze aarde weg, maar de gemeenschap bleef. Ongezien, wachtend op het wederzien.

Als het dan ook in Asafs lied heet: „Ik zal dan gedurig bij U zijn", is dit alleen in den zin van deze geestelijke gemeenschap te verstaan.

Natuurlijk, we zijn plaatselijk nooit van God gescheiden: we kunnen nooit, ergens, waar ook, zijn, dat God ons niet nabij zou wezen. Hij bezet ons van achteren en van voren. Waar zouden we heenvlieden voor zijnen Geest, waar heengaan voor zijn aangezicht? We kunnen aan Gods tegenwoordigheid niet ontkomen. Al bedde ik mij in de hel, zoo zong David, ook daar zijt Gij. Nam ik de vleugelen des dageraads, vluchtte ik aan het uiterste der zee, ook daar zou Uwe hand mij geleiden, en Uwe rechterhand zou mij houden.

God is nooit van ons weg. God kan niet van ons weg, en wij kunnen niet weg van God. Immers Hij is de alomtegenwoordige. En elk oogenblik is in elke klop van ons bloed, in elke trilling van onze zenuw, in elken tocht van onze ademhaling, Gods almogende kracht in en bij ons werkzaam.

Maar deze alomtegenwoordigheid Gods schept nog geen gemeenschap van onzen geest met den Geest van God.

Tweeërlei is daarvoor noodig.

Ten eerste, dat God onzen geest nadert en in onze ziel, in ons hart de teekenen van zijn heilige tegenwoordigheid openbaart; en ten anderen, dat onze geest zich voor Gods Geest ontsluit, Hem inlaat, zich naar Hem toebeweegt, en Hem zoekende, niet rust eer we Hem vinden.

Dat eerste nu, dit zich bewegen van Gods Geest naar onzen geest, kan een oppervlakkige aandoening geven, zonder meer. En in dien zin is er zoo goed als niemand, die niet wel nu en dan, 't zij in zijn consciëntie, 't zij bij aangrijpende gebeurtenissen in het leven, zekeren aanstoot van Godswege in zijn ziel gewaar wordt. Zelfs te midden onzer zonden hebben we dit wel ontwaard.

Maar heel iets anders wordt het, zoo God de Heere zich aan ons ontdekt, zich aan ons bekend maakt, woning in onze ziel maakt, en zich als de verborgen vriend onzes harten bij ons komt aanmelden.

Dan eerst is de mogelijkheid voor den verborgen omgang gegeven, en God de Heere blijft vrijmachtig, aldus zijn gemeenschap aan onze ziel te schenken of ook te onthouden. Slechts zal hij, die ze ontving, bedenken, dat hem hiermede een voorrecht boven alle voorrechten, een hemelsche, een koninklijke, een Goddelijke genade van de hoogste waardij te beurt viel.

En dat we deze zaligheid op dien hoogen prijs waardeeren, blijkt daaruit, of wij nu ook van onzen kant ons hart voor onzen God ontsluiten, en niet maar een enkel maal, maar als een gestadige levensgenade voortdurend die intieme, die verborgen gemeenschap met onzen God zoeken en genieten.

Wat Asaf zong: „Ik zal dan gedurig bij U zijn", moet

dan ook zoo verstaan, dat gedurig niet worde opgevat als telkens, maar gelijk het in de dagen van onze Statenoverzetters beteekende: voortdurend, aldoor, zonder ophouden.

Hij had het zalige van Gods gemeenschap gesmaakt en genoten, maar bij tusschenpoozen, af en toe. Nu eens nabij zijn God, en dan weer van zijn God af, en daardoor was zijn ziel feil gegaan. Hij voelde dat hij met zijn geest was afgedoold, en op het punt had gestaan, ontrouw te worden aan het geslacht van Gods kinderen; en uit dien maalstroom was hij eerst weêrgekeerd toen hij in Gods heiligdom inging en weêr zijn ziel voor de gemeenschap met zijn God ontsloot. En het was nu, geleid door deze bittere zielservaring, dat hij in zijn ziel tot het hooge besluit komt, om het anders dan dusver te maken; niet maar, gelijk tot hiertoe, door allerlei schommelingen heen, nu eens Gods gemeenschap te zoeken, en dan weêr van zijn God af te dolen, maar om nu voortaan, aldoor, rusteloos, zonder ophouden, want dat is hier gedurig, bij zijn God te zijn.

Die uitroep wil dus volstrekt niet zeggen, dat hij van nu voortaan in heilige meditatie wil wegzinken, om zich door de verbeelding, in de voorstelling, diep mystiek, in de gemeenschap met het Goddelijk Wezen te verliezen.

Mits met het uiterste der voorzichtigheid toegepast, kan ook zulk een verliezen van zichzelf in de geestelijke aanschouwing van den Oneindige, als uitvloeisel van het stil gebed, zijn waarde hebben. Maar het is dit niet, wat het gedurig nabij God te zijn, bedoelt.

Het kan dit niet bedoelen, omdat bij zoo heilig mystiek mediteeren, alle overige werking van onzen geest stil wordt gelegd. Dit zou er dus op neer komen, dat we voor onze taak in de wereld machteloos zouden staan, en dat er van een volbrengen van Gods wil voorts niets meer komen zou.

Neen, de gemeenschap van het nabij God te zijn, moet juist in de volle, krachtige openbaring van ons leven tot werkelijkheid worden. Ze moet ons gevoelen, ons beseffen, ons gewaar worden, ons denken, ons verbeelden, ons willen, ons handelen, ons spreken doortintelen en doordringen. Ze moet niet als een vreemd element naast ons leven staan, maar de glans zijn, die geheel onze existentie als doorademt.

Dit kan niet alzoo met de gemeenschap die we met eenig mensch hebben, maar wel met de gemeenschap die we met onzen God hebben, omdat in God, uit God en door God de uitgangen van alle heilige en van alle creatuurlijke levensuitingen zijn.

Geen werkeloos peinzen is alzoo wat Asaf wilde, maar een grondtoon, een grondstemming van het gemoed, die steeds dankend zich verheft en biddend zich naar onzen God beweegt. Een schietgebed is nog te weinig. Het schietgebied komt slechts af en toe uit de ziel. En wat het zijn moet, is bij alles en onder alles altoos het van onzen God inwachten, en altoos het aan onzen God dank weten. Het ons door ònzen God laten inspireeren, en zoo met onzen trouwen Vader verkeeren, dat we nooit een oogenblik kennen, waarin het ons vreemd zou aandoen, als Hij ons verscheen.

Zooals we ons zelven steeds bij ons hebben en in alles mengen, zoo ook steeds de gedachte aan God, de verheffing der ziel tot God, het geloof aan God, de liefde voor God in en bij alles werken laten, — dat is het wat de vervreemding, de afdoling voorkomt, en onze ziel er aan went, om voortdurend nabij God te wezen.

Iets wat 't sterkst hierin uitkomt, dat wie zoo leeft, een leegte voelt, zoo hij ook maar even van zijn God afzwierf, en daarom niet rust, eer hij ijlings weêr in de gemeenschap met zijn God inging.

LVIII. „BIJ U SCHUIL IK."

Red mij, Heere, van mijne vijanden;
bij U schuil ik.

Psalm 143:9.

Wel onder haar oog, maar toch vrij, laat de klokhen heur kiekens ronddribbelen, tot er gevaar dreigt. Maar dan ook klokt ze ijlings haar broedsel met opgewipte vleugels naar zich toe, en rust niet, tot het laatste kieken onder haar vlerken drong en dierlijke moedertrouw al de argelooze jongen dekt.

Maar dan schuilt het kieken nog niet bij de moederhen. Schuilen doet het eerst, als het zelf het gevaar naderen zag, en nu, eigener beweging, naar de klokhen toeschiet, om onder haar vleugels bescherming te zoeken.

Het „Jerusalem, Jerusalem," dat Jezus aan Sion toeriep, was in zijn roerenden weemoed juist dáarom zoo dubbel snijdend, omdat het Israël verweet, óf geen gevaar gegist te hebben, óf, voor zoover het gevaar vermoedde, niet bij zijn God, maar bij 't creatuur, verweer en dekking te hebben gezocht.

Het volk had in zijn nood tot zijn God moeten roepen en zijn smeekgebed om hulp en uitredding voor den God der vaderen moeten uitstorten, en het had, zonder het antwoord op zijn geschrei af te wachten, met heel zijn ziel bij zijn God moeten schuilen, zoodra in den stroom der vernieling, die op het volk aankwam, de wateren omhoog gingen.

Maar dit deed het volk niet. Het vertrouwde op eigen kracht, het onderschatte het gevaar. En toen, in plaats dat het volk tot zijn God riep, riep God tot zijn volk: „o Israël, vlucht tot Mij en laat Mij u ten schild wezen." Zoo riep God niet ééns, maar „menigmaal." En Israël hoorde dat roepen en lokken van zijn God, maar verhardde het hart en wilde niet. En toen eerst kwam de loslating ten oordeel: „Hoe menigmaal heb Ik u willen bijeenvergaderen, gelijk een hen haar kiekens bijeenvergadert onder de vleugels, maar gij hebt niet gewild; zie uw huis worde u woest gelaten!" En bij dit oordeel weent niet Israël van schaamte in zelfvervloeking, maar droeg Israël het Kruis van Golgotha aan; en die weende om zijn volk was de Heere.

Gij staat hier alzoo voor allerlei onderscheiden zielstoestand.

Er zal een in nood zijn, maar dat de bedreigde mensch zijn God niet kent, noch van zijn God gekend is, en dat hij toch, als de schipbreuk dreigt, roept: „o, God, help me", maar met een kreet die wegsterft in den stormwind.

Er zal een ander in nood zijn, maar die er zelf tegenin worstelt, en aan geen God er bij denkt.

Weer een ander zal in zijn nood het manend roepen van zijn God wel hooren, maar er geen acht op slaan.

Maar er zullen er ook zijn, die in de ure des gevaars, uit eigen zielsdrang, tot hun God vluchten, zelf roepen en

Hem hooren roepen, en, eer de ziel ontzet kan worden, zich reeds geborgen bij hun God bevinden, door zijn vleugels overschaduwd en door zijn trouwe gedekt.

Alleen die laatsten nu zijn het, uit wier ziel naar waarheid het roepen des vertrouwens uitgaat: „Bij u Heere, schuil ik!"

Schuilen bij zijn God is iets anders dan het verkeeren in zijn tente en het gekomen zijn tot het heilgeheim van zijn verborgen omgang.

Het schuilen duidt nooit op een duurzamen toestand, maar is altoos iets voorbijgaands. Ge schuilt voor het onweder, maar om straks, als de zon weêr van den hemel straalt, uit uw schuilhoek te voorschijn te komen, en uw weg te vervolgen. De kiekens schuilen bij de klokhen, als de waterrat rondsluipt; maar als het ondier weg is, loopen ze weêr uit. En zoo ook schuilt de ziel van wie God kent bij zijn Vader, zoolang de benarring aanhoudt; maar is de angst geleden, dan is van dat schuilen geen sprake meer.

Te schuilen bij zijn God is niet de gewone, maar de bijzondere toestand voor een enkel oogenblik. „Totdat de verderving zal zijn voorbijgegaan", of zooals het bij Jesaja heet: „totdat de gramschap overga."

Zelfs schuilt wie God vreest, niet in elken nood bij zijn God.

Onrust en zorge achtervolgt ons heel ons leven door; ons kruis moet elken dag worden opgenomen. Maar in den regel vervolgt Gods kind daarbij rustig zijn weg, van Gods trouwe bij het voortgaan op dien weg verzekerd. Hij weet dan dat zijn God voor hem strijdt, dat zijn God zijn schaduw is, dat zijn God hem leidt als zijn goede Herder, en dat, dreigde hem te forsche aanval, zijn God hem dekt met zijn schild.

Hij verkeert dan wel bij zijn God, en zijn God wijkt wel niet van hem, maar bij dit alles blijft het de dagelijksche, gewone geloofsactie, de werking van Gods trouw en van het vertrouwen van zijn kind.

Maar schuilen is iets anders, is meer, is iets uit de ure der verschrikking. Als de wateren tot aan de lippen

komen. Als de bange angst plotseling de ziel overmant. Als er geen uitweg is. Als donkere nacht om de ziel slaat. Als het geloof zich zelf niet meer vertrouwt.

Ja, dan is er een kloek aangrijpen van zichzelf, en zooals het kind in een oogenblik van gevaar tot moeder vlucht en zich in haar kleed verbergt, zoo vlucht dan de ziel tot haar God en dringt zich bij Hem, en versteekt zich in zijn hutte, en schuilt bij haar God.

Ze schuilt, niet meer denkend, en zich niet meer bezinnend, maar alleen dit éène zoekend, om bij haar God geborgen, bij haar God veilig, bij haar God gered te zijn.

Schuilen bij zijn God ware, zoo er ooit wanhoop van het geloof kon zijn, het scherpst als de wanhoopsdaad der vertwijfeling te verklaren.

Maar al is er in het geloof nooit vertwijfeling, deze vertwijfeling is er toch, dat het kind van God in zijn angst vertwijfelt aan zichzelf, vertwijfelt aan alle hulp en redding van buiten, vertwijfelt aan de werking van de gewone krachten en gaven, die hem anders ten dienste staan, en het nu opgeeft, en zelfs op geen verweer of tegenworstelen meer zint, maar voelt dat hij tegen zoo iets niet op kan, dat het hem te sterk en te machtig is, dat hij stellig ondergaat, en nu ook niets meer wagen durft wat toch niet baten zou, en daarom spies en rondas wegwerpt, en hulpeloos en machteloos tot zijn God zijn toevlucht neemt, smeekende: „o God, strijd Gij mijn strijd voor mij!" en nu schuilt bij zijn God.

Als de kiekens onder de vleugels van de klokhen kropen, ziet het ondier, dat aansloop, de kiekens niet meer, maar alleen de woedende moederhen. Als het kind bij moeder kroop en zich in haar kleed versteekt, heeft wie aanviel niet meer met dat hulpeloos kind, maar met de moeder te doen, die als een leeuwin het voor haar kind opneemt. En zoo ook als het kind van God bij zijn God schuilt, dan is de strijd niet meer tusschen dien geloovige en de wereld, maar tusschen die wereld en God.

Wie schuilt bij God, heeft zijn zaak aan zijn God overgegeven. Hij trekt er zich zelf uit terug. Al zijn steun en zijn hope staat in de gerechtigheid zijns Heeren. En eerst

als dat recht van zijn God voor hem zal zijn uitgekomen, dan pas komt hij uit zijn schuilhoek weêr te voorschijn, om den loop te voleinden.

En daarom, dat „schuilen bij zijn God" is geen daad der ziel bij elke ongelegenheid. Het is een daad die alleen in de hoogste, in de uiterste spanning plaats grijpt.

Eerst toen Davids geest in hem overstelpt was, en hij moest uitroepen: „Mijn hart is verbaasd in het midden van mij", zoodat hij „in duisternissen lag als die overlang dood zijn," is die noodkreet uit zijn hart gewrongen, en gaf hij in zijn lied den toon aan, en vond hij 't woord, waarop na hem de worstelaars des Heeren slechts in oogenblikken van gelijke spanning den weerklank, den echo gaven uit hun overstelpt gemoed.

Toch is er daarom ook wel een schuilen bij zijn God in de beklemming van nood en angst, zooals het gewone leven die kan brengen. Want wel zijn de geloovigen slechts bij uitzondering geroepen, om, als David, den strijd des Heeren te strijden, maar toch werkt er iets van dien strijd in elk gezin en in elks levensloop na.

Zonder tal zijn de doodelijke zielsbenauwingen, die in de kringen der wereld den vertwijfelde tot zelfmoord uitdrijven: en dit nu is het opmerkelijke in het geloof, dat wat in de wereld door wanhoop tot zelfmoord brengt, den geloovige uitdrijft om te schuilen bij zijn God

Ze geven het beiden op, de man der wereld en het kind van God, maar terwijl de man der wereld heil zoekt in zelfvernietiging, om maar uit zijn angst te zijn, straalt den geloovige de hope des eeuwigen levens in de ziel, en zoekt hij ook te-niet-doening van zichzelf, maar door zelf niets meer van eigen krachten te verwachten, en het alles te stellen in de hand van zijn God.

Zoo een ongeneeslijk kranke, die schriklijk lijdt en niet meer kan, en van geen medicijn meer hulpe wacht, en die toch tot aan zijn sterven toe het uithoudt, omdat hij schuilen kan bij zijn God. Zoo kan er vertwijfeling in het gezin zijn, door verterenden rouw, door bittere zonde, door nooit eindigenden tegenspoed, door broodsgebrek. En zoo ook kan er een grieving zijn door smaad en laster, zoo diep,

zóó snijdend, dat er geen herstel van eere meer komen kan, en het leven een last wordt.

Nu kan in dit alles ook de zaak des Heeren gemengd zijn, maar veelal is dit niet zoo, en komt al deze bange donkerheid opdoemen uit het gewone leven. Maar al mengt de zaak zelve er den strijd voor God niet in, toch komt er die strijd vanzelf in, juist doordat die bange bezwaarnissen heur golfslag doen aandreunen tegen het geloof in het hart van Gods kind.

Het kan niet anders of het wordt een geloofsstrijd. Een worsteling tusschen de macht der wereld en de kracht, die het geloof zal openbaren. De angst wil het geloof doen verstommen, en het geloof wil tegen den doodelijken angst blijven inroepen.

En in al zulke gevallen nu, dan worstelt eerst het geloof er tegen in, dan poogt het den storm te bezweren, dan strijdt het zoolang het strijden kan; maar als 't dan eindelijk niet meer kan, en voelt dat het bezwijken zou, dan doet het de laatste heroïeke daad, die het toch triomfeeren doet: dan laat het af, dan geeft het 't op, maar om het nu ook aan den Heere over te geven, en dan, dan schuilt de fel gefolterde, de zielsbenauwde bij zijn God, en zijn God verbindt zijn smarte.

LIX. „GIJ ANTWOORDT MIJ NIET."

> Ik schreie tot U, maar Gij antwoordt mij niet; ik sta, maar Gij acht niet op mij.
>
> Job 30 : 20.

Een wezenlijk gebed roept om een antwoord, om een antwoord van Boven, een antwoord van Gods zij.

Lang niet alle bidsel; wat hier opzettelijk met dit woord der laagschatting wordt uitgedrukt, om het machtig onderscheid tusschen een puur vormelijk prevelen en een innig smeeken uit het diepst der ziel scherpgekant op den voorgrond te plaatsen.

Ge faalt en feilt, zoo ge aan het vormelijk prevelen alle waarde ontzegt. Ook in het vormelijk bidden schuilt een gebed-onderhoudende kracht. En dat toeft dan maar, tot er plotseling in dat doode bidden de vonk van boven schiet, en op eens vlamt het echte bidden weer uit het doode bidden op.

Maar al is het door en door onwaar, te zeggen, dat wie bloot vormelijk bidt, beter deed met dan maar niet te bidden, toch dient even beslist uitgesproken, dat een dood gebed een besmet gebed is, waarover de vurige bidder straks de verzoening inroept.

Als ge in het wezen van het gebed wilt indringen, moet daarom alle begin zijn, dat ge het vormelijke gebed er afschuift, en nu alleen uw aandacht richt op wat wezenlijk smeeken, smeeken van de ziel is; en van al zulk smeeken, nu geldt de vaststaande regel, dat wie bidt wacht op een antwoord; zooals oudtijds in een openbaring, door een uitspraak in de ziel, door een gezicht, of door een engelverschijning; of ook gelijk nu, door een verhooring van ons gebed, door een verrassende ontmoeting, of door een gewaarwording in de ziel, die de Heilige Geest in ons werkt.

Maar altoos wacht wie godzaliglijk bidt een antwoord.

Een antwoord, niet alleen als hij in zijn gebed iets vraagt, maar ook als hij in zijn gebed aanbidt, looft of dankzegt. Immers ook wie aanbidt, looft en prijst, bedoelt volstrekt niet alleen, dat hij die woorden ter verheerlijking van Gods Naam en Majesteit zal uitspreken, maar wel terdege dat zijn God, tot Wien hij bidt, dien lof en die dankzegging van zijn lippen en uit zijn ziel zal aannemen. Ook die lof, die prijs, die aanbidding der dankende ziel heet in de Schrift een offerande. Zelfs noemt de Schrift dit „de varren der lippen" of de „vrucht der lippen," om de duidelijke beteekenis van een offerande, die in zulk aanbidden ligt, te doen uitkomen. En nu zegt de historie van den eersten broedermoord ons reeds, dat er een offerande is die God aanneemt, maar ook een offerande die Hij verwerpt; en nooit duidelijker dan in Kaïns woede en toorn komt uit, hoe het menschelijk hart ook bij elke offerande wacht op een antwoord Gods.

Maar dat antwoord komt niet altoos. Soms blijft het uit. En te midden van den weedom des harten en het verdriet der ziel is niets zoo pijnlijk noch zoo grievend smartelijk, als dat uitblijven van een antwoord des Heeren.

Hoor het aan Job toen hij uitriep: „Ik schreie tot U, maar Gij antwoordt mij niet; ik sta, maar Gij acht niet op mij." En nog sterker komt dit uit, als de Messias zelf in Psalm 22 klaagt: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten! Mijn God, Ik roep des daags, maar Gij antwoordt niet, en des nachts en Ik heb geen stilte." Of ook als het bij Micha heet: „De zieners zullen beschaamd worden, want er zal geen antwoord Gods zijn."

Dat niet-antwoorden ligt dus volstrekt niet altoos aan schuld van den bidder. Bij Messias althans is dit geheel ondenkbaar. Ook weet ieder uit zijn eigen gebedsleven wel, dat hij soms antwoord kreeg, als zijn ziel hem beschuldigde, en dat omgekeerd het antwoord van zijn God niet zelden uitbleef juist dan, als zijn gebed innig en waarachtig was geweest.

Zeker, talloos zijn de gevallen, waarin het antwoord Gods uitblijft, omdat ons gebed zonde op onze lippen was. Het niet antwoorden van Gods zijde vindt zeer stellig zijn oorzaak en aanleiding bij tal van personen, en in tal van oogenblikken zijn grond in de zondige gesteldheid van het hart onder het bidden.

Maar het is niet waar, dat de zonde van een bidder de eenige oorzaak zou zijn, waarom God zijn antwoord op het gebed inhoudt.

De beste bidders onder Israël klagen er telkens en gedurig over, dat ook op hun gebed het antwoord van hun God uitbleef, en steeds was dat hun een oorzaak van diepe smart; en juist in dit smartgevoel kwam uit, dat het gebed innig aan de ziel ontweld en ernstig en oprecht gemeend was.

Het Lama Sabachtani op het kruis toont ons het hoogste toppunt, waartoe die weedom van de menschelijke ziel klimmen kan, en sterker dan ooit anders bleek op Golgotha, hoe dit niet-antwoorden van Gods zijde opzettelijk kan zijn.

Op Karmel ging de strijd ook om een antwoord van Boven.

Elia en de Baälpriesters, ze erkenden het beiden, dat als God leeft, en de mensch tot Hem bidt, er een teeken van leven van Gods zijde moet komen; een antwoord op zijn roepen.

Dat antwoord zochten de priesters bij hun Baäl, en Elia zocht het bij Jehovah. En al den dag werd het één roepen uit duizend monden: „Baäl, antwoord ons, antwoord ons!" en ze sneden zich met messen en priemen, omdat er geen antwoord kwam. Toen bad ook Elia en God antwoordde door vuur.

Hier gold het den strijd, of de God dien men aanriep, antwoorden kon. Een God die er niet was en niet leefde, kon niet antwoorden. Jehovah die leefde in heerlijkheid, kon antwoorden, en het ontzettend antwoord daalde in vuur van den hemel.

Maar dit kunnen antwoorden is niet genoeg. God moet ook willen antwoorden; en het Sabachtani is juist de hoogste uitdrukking van de ontzettende waarheid, dat God dit soms opzettelijk niet wil, en dan niet bij toeval of vergissing, maar naar zijn raad en bestel zijn antwoord inhoudt.

Inhoudt ook als zijn kind blijft roepen; inhoudt ook als de beste bidder zijn ziel voor Hem uitstort; inhoudt dan zelfs, als zijn eigen lieve Zoon tot Hem schreit van het Kruis.

Juist daarom ligt er in dat roepen aan het Kruis vertroosting; vertroosting voor alle ziel die roept en geen antwoord krijgt. Anders toch zou het zwijgen Gods licht de wanhoop in de ziel storten. Maar als nu blijkt, dat zelfs het gebed van Gods eigen Zoon zonder antwoord bleef, wat zou de zondige bidder dan klagen of in wanhoop overslaan, als ook hij met den Zoon van God gerekend wordt?

Is dit niet-antwoorden dan wilkeur van Gods zijde?

Dat zij verre. Geheel zulk denkbeeld is in God ondenkbaar. Ook dit niet-antwoorden Gods op ons gebed is uitvloeisel van het liefdeleven, waarmeê God de ziel van zijn kind omwikkelt.

Het gevaar ligt voor de hand, dat we in ons gebedsleven de gave Gods en niet God zelven zoeken. Ons bidden is bijna altoos het inroepen van Gods hulpe, van zijn bijstand, van zijn uitreddende en zegenende macht; en zoo zelden komt ons gebed er toe, om, geheel afziende van ons zelven,

van ons eigen belang en van onzen eigen noodstand, in de eerste plaats God zelven te bedoelen.

Het Onze Vader onderwijst ons dit wel. Het leert ons eerst bidden om de heiliging van Gods naam, om de komst van zijn Koninkrijk, om het volbrengen van zijn wil, en gaat eerst daarna over tot de bede om ons brood, om de vergeving van onze zonden en om onze verlossing van den booze.

Doch juist dit is onze zielsellende, dat we zoo zelden, zelfs in ons bidden, op die heilige hoogte van het Onze Vader staan.

Dit nu deert het teedere liefdeleven tusschen God en onze ziel.

Bidden om voorziening in eigen nood is wel natuurlijk, maar komt toch altoos uit de liefde voor ons zelven op. Het is dan onze God, die ons helpen, ons bijstaan, ons redden moet, en zoo wordt het soms of God er alleen was en bestond om onzentwille, ons ten behoeve, om ons uit nood te redden.

Liefde nu is anders.

Liefde voor God in het gebed is, dat we het eerst en het meest vervuld zijn met wat Gods naam, Gods eer, Gods mogendheid verheerlijkt.

Staat het nu vast, dat juist alleen de liefde rijk maakt en de ziel verheft, zoo is het genade en niets dan zoekende genade, zoo God de Heere ons door het tijdelijk niet-antwoorden op ons gebed, ons dieper in het liefdeleven inleidt, ons egoïsme in het gebed terugdringt, en de liefde ook in ons gebedsleven komt opwekken.

En daarom, verflauwt niet in uw ziele, als het antwoord op uw gebed uitblijft. Daargelaten dat dit antwoord niet aanstonds behoeft te komen, en dat u zoo dikwijls van achteren bleek, hoe God te zijner tijd u toch zijn antwoord schonk, er is geen enkele reden voor u, om als God u niet antwoordt, te vertsagen.

Waarom zou, wat aan de heiligen Gods in oud- en nieuw Verbond is overkomen, ja, hetgeen uw Heiland in zijn bange stervensure aan het Kruis doorworstelde, u moeten gespaard blijven?

Juist dat niet-antwoorden van uw God, als uw ziel tot Hem schreit, kan een teeken zijn, dat uw God uw ziel liever heeft dan gij die zelf hebt. Een teeken dat Hij uw ziels-

leven en uw gebedsleven tot hooger standpunt wil opheffen, u wil inleiden in de diepere wegen der liefde, en u, juist door u niet te antwoorden, een heerlijker toekomst voorbereidt, waarin ge beter bidden, zaliger smeeken, en dan veel heerlijker antwoord ontvangen zult.

Zelfs onder menschen ziet ge herhaaldelijk, hoe een tijdelijk zich terugtrekken van wie u liefheeft, middel is om inniger liefde op te wekken.

En hoeveel te meer geldt dit dan niet bij Hem die zelf de Liefde is, en juist door een wolk tusschen u en zijn Majesteit te doen trekken, u tot hooger en rijker liefdesgenieting opvoert.

LX. „GANGEN DER EEUW ZIJN ZIJNE".

> Hij stond, en mat het land; Hij zag toe, en maakte de heidenen los; en de gedurige bergen zijn verstrooid geworden; de heuvelen der eeuwigheid hebben zich gebogen; de gangen der eeuw zijn zijne.
>
> Habakuk 3 : 6.

Ook nu bepaalt u bij de keer van 't jaar uw leven en uw levenstijd.

Een nieuw jaar wordt in dien tijd van uw leven ingeschoven. Het was 1903, en zoo bleef het al die maanden, al die weken, al die dagen lang. Maar dat heeft nu uit. Dat is afgedaan en keert nooit weer. Nu gleedt ge in 1904, en vraagt ge u onwillekeurig af, wat dàt jaar u en den uwen brengen zal. Of dat jaar u, dan wel of gij dat jaar overleven zult. En vanzelf leidt dit er u toe, om ook bij den aanvang van dit jaar tot uw Vader in den hemel op te zien, weinig te vragen maar veel te vertrouwen, de hand op den mond te leggen, en stil als het gespeende kind in te wachten wat God over u, wat Hij over uw lieven gehengen zal.

Gangen der eeuw zijn zijne, getuigt de profeet. Uw God telt en rekent met eeuwen, gelijk het op de wijzerplaat van uw tijdmeter met uren en minuten toegaat. Gij

zijt de kleine, de hulpbehoeftige, die met tienden van een penning rekent; uw God baadt zich in de eeuwigheid en in die eeuwigheid met miljarden van tijddeelen te gelijk. Er is tusschen uw tijdrekening en de tijdrekening van uw God geen vergelijken denkbaar. Bij uw God de altoos wellende, de altoos opborrelende, de altoos overvloediglijk springende fontein van het eeuwige; voor u het druppelen van de oogenblikken, in het tikken van den secondeslag voor u hoorbaar. Wat duren vijf enkele minuten, als ge wachten moet, u soms onduldbaar lang.

Nooit mag dit meer dan reusachtig verschil tusschen u en uw God uit het oog worden verloren; een verschil zóó diep gapend, dat het ons volstrekt ondoenlijk is, om ons den samenhang tusschen ónzen tijd en de eeuwigheid van onzen God, al weten we dat die samenhang er zijn moet en er is, voor ons denken te verklaren. Voorzeker, als ge in Christus zaliglijk afsterft, gaat ook gij eens in die eeuwigheid in, om er eeuwiglijk te genieten; maar toch zal dat voor u nooit de eeuwigheid van uw God zijn. Ook al leeft ge straks eeuwiglijk, gij hebt e e n b e g i n gehad, en uw God nooit. „Eer de bergen geboren werden, ja van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God". En dat geldt van den mensch nooit.

Maar hoe ondenkbaar groot dit verschil ook zij tusschen u die bij uren leeft, en uw God wiens de gangen der eeuw zijn, hierin is de genade uws Heeren, dat Hij uw stuk leven, dat ge van de wieg tot het graf doorleeft, voor u in deelen van jaren en in deelen van dagen en in deelen van uren en minuten breekt, en daardoor aan uw anders o, zoo korte leven een breedte, een verlenging van duur en een rijken omvang leent, die u in de kleine plas van uw korte levensjaren als in een oceaan doet baden.

De tijd en zijn indeeling in jaren en dagen is niet door u uitgevonden; ze is door uw God voor u besteld. „Toen was het avond en het was morgen geweest, de eerste dag" — is het scheppingswoord, waardoor geheel deze tijdsorde en tijdsindeeling voor u besteld was, nog eer de mensch op deze aarde verscheen. Zon en maan, en de wenteling der aarde, en de klop van het bloed in uw aderen is er op besteld, om tot in minuten en seconden uw leven uiteen te werken.

En het is door dit wondere middel, wonder in zijn eenvoudig bestel, dat de genade en de goedertierenheid uws Gods een rijkdom van leven in het verleden, nu in het heden, en straks in de toekomst voor u en om u geschapen heeft, waardoor uw op zich zelf zoo kort leven schier onafzienbaar lang en groot voor u en achter u wordt.

Zelfs dat éene jaar dat nu weer achter u ligt, en met het Oudejaar werd afgesloten, was voor uw besef zóó lang, dat ge er u slechts enkele dagen van beteekenis nog helder uit kunt voorstellen, en het nieuwe jaar dat ingaat, maakt een indruk als zou er geen doorkomen aan zijn.

Ja, wat veel meer nog zegt, niet alleen heeft uw God wiens de gangen der eeuw zijn, uw leven alzoo rijk ingedeeld en door die indeeling zoo machtig voor uw besef vergroot, maar Hij ging en gaat zelf gedurig in dit uw sterk ingedeelde leven in met zijn trouwe en zijn Vaderzorg.

Van week tot week, en van dag tot dag, is zijn ontferming en zijn liefde voor u besteld, elken morgen nieuw en elken avond in nieuwen glans voor u schitterend. Van uur tot uur gaat Hij voor u uit op den weg. En tot in de onderdeelen van uw uren in minuten en seconden is de klop van uw bloed in uw hart zijn werk, en vangt Hij elke zucht op, die uit dat hart tot Hem opklimt.

Hij is de Vader der eeuwigheid, die uit loutere genade het leven van zijn kind, om het te verrijken, tot in de kleinste deelen indeelt, en in elk dier deelen en onderdeelen met zijn genade ingaat en u behoedt.

Maar deelt alzoo uw God zelf uw leven in, en daalt Hij met zijn genade in dat ingedeelde leven neder, voor u staat hiertegenover, dat gij uit dit tijdelijk ingedeelde leven telkens weer naar de gangen der eeuw te grijpen hebt, en u tot het eeuwige moet opheffen.

In de Openbaringen lezen we, dat de Engel, die aan de zee stond, zijn hand ophief naar den hemel, en „zwoer bij Dien, die leeft in alle eeuwigheid, dat er geen tijd meer zijn zal".

De tijd is een uit genade ons geschonken bestaansvorm, maar ze is onwezenlijk; wezenlijk is alleen de eeuwigheid. Alleen in die eeuwigheid ligt onze bestemming, en alleen

van uit het standpunt der eeuwigheid kan uw bestaan, uw aanzijn, uw toekomst, uw bestemming worden verstaan.

Welk jaar van uw leven ook, het is nooit uit dat eigen jaar te verstaan. Voor God is heel uw leven, al die jaren lang, één plan, één bestel, één geheel. Dat plan, dat bestel van uw leven begon niet pas met uw geboorte, maar trekt zijn lijnen terug achterwaarts tot in het leven van uw ouders en voorouders. En zoo ook vooruit eindigt dit plan niet met uw dood, maar loopt ver over dood en graf tot in der eeuwen eeuwigheid door. Zelfs mag gezegd, al leeft ge hier 70 of 80 jaar, dat dit geheele stuk van uw leven, dat ge op aarde doorleeft, tot bijna niets ineenkrimpt, zoo ge naast die 80 jaren legt de duizenden en tienduizenden jaren, die u in de eeuwigheid wachten. Heel uw leven op aarde is niets dan het afrijden van de lijn tot aan het eerste station, om daarna eerst den eigenlijken tocht door uw eeuwig levensveld te beginnen.

En dit niet klaar en niet helder in te zien, is de groote oorzaak van de mismoedigheid, die zoo velen keer op keer bij hun tocht door dit korte aardsche leven overvalt en bevangt.

Een jaar van uw leven is op zichzelf nooit te verstaan. Elk jaar van uw leven moet in den saâmhang met heel uw leven hier, én met heel uw leven hiernamaals, bezien worden. wijl het zóó en niet anders voor God staat, en zóó en niet anders is te verklaren.

Die u bewerkt, en vormt, en bereidt voor de eeuwigheid is de Heere. Ook in zijn bewerking van uw hart, ook in zijn vorming van uw persoon, ook in zijn bereiding van uw geest in u voor de eeuwigheid, zijn de gangen der eeuw zijne. Niet wat uw lust en liefde voor het oogenblik zijn zou, is hier richtsnoer, maar wat in der eeuwen loop uit u worden moet, beheerscht zijn bestel van uw leven en aanzijn.

Op dien langen weg voert Hij u nu eens door donkerheid en diepte, dan weer door zonneglans op de bergen zijner heiligheid, maar altoos gaat z i j n plan, z i j n bestel met u door. En niet wat u dit jaar toe zou lachen, maar wat dit jaar met u geschieden m o e t, om zijn eeuwig plan met u door te zetten, beslist wat dit jaar u brengen zal. En waarom het zóó en niet anders zijn moet, kunt ge nu niet, maar zult ge daarna verstaan.

Wie dit nu vergeet, heeft onvrede; maar wie met heel zijn ziel in dit eeuwige doen van zijn God meêleeft, rust, wat er ook komt, in zijn Vadertrouw.

Blijft ge, in engen tijd bevangen, bij den dag, bij de week rekenen, en wordt uw hart bitter elken keer, dat die dag tegensloeg of die week u niets dan teleurstelling bracht, dan wordt ge ten prooi aan twijfelmoedigheid en somberen zin. Dan wordt het één klagen, één jammeren, en zwartgalligheid overmeestert u. Dan geen moed des geloofs, geen geestdrift voor uw bestemming, geen hooge blijdschap in uw God. Vandaar, dat zoo duizenden bij duizenden òf koud onverschillig, òf mismoedig worstelend het pad van hun dagen afloopen. En wie zoo leeft, wat is hij anders dan een speelbal voor den wind des daags, en hoe ontzinkt hij niet aan zijn waarde als m e n s c h? Of zegt de profeet ons niet, dat God „de eeuw in ons hart heeft gelegd?" En „de eeuw in ons hart", wat zegt dit anders, dan dat God ons het vermogen inschiep, om ons uit dit dwarrelen van de tijdvlokken om ons heen, tot de vastigheid van het eeuwige op te heffen.

Met die „eeuw in het hart" ga daarom elk kind van God ook dit nieuw ontsloten jaar tegen. Hij weet dat hij een God aanbidt, wiens de gangen der eeuw zijn, en dat deswege zijn God ook zijn leven alleen naar wat de eeuwigheid eens eischen zal, beschikt en bestelt. Hij bidt dat het vrede en vreugde zijn moge, want naar geluk dorst zijn hart. Maar moet hij in dat jaar een periode doormaken, dat God hem in de smeltkroes werpt, of de diamant van zijn ziel scherper slijpen gaat, hij zal het, ook al ontwelt zijn oog een traan, in geloofsverheffing doorworstelen; want dan staat het vast dat hij dit noodig heeft, dat het niet anders kan, en dat, liep het anders, zijn leven voor eeuwig mislukken zou.

Een pijnlijke kunstbewerking te moeten ondergaan is hard en toch onderwerpt de kranke zich er willig aan, en betaalt na afloop groote sommen gelds aan wie de kunstbewerking verrichtte, omdat hij weet, dat alleen die geweldige aangrijping hem redden kon.

En juist zoo nu staat Gods kind tegenover zijn Vader in de hemelen. Niet hijzelf, zijn God alleen moet weten, wat dit jaar onmisbaar en noodzakelijk voor hem is, en wat dit

jaar met het oog op zijn blijvende vorming hem brengen moet. En al ware het nu, dat dit jaar zulk een Goddelijke kunstbewerking voor hem onafwijsbaar bleek, hij zal niet morren en niet klagen, maar willig zich aan zijn God onderwerpen, ja al gingen de golven der smart nog zoo hoog, nochtans zal hij van vreugde opspringen in zijn God, wetende dat al wat God doet, moet gedaan, om Gods eere en om zijn eigen bestwil.

LXI. „LOOFT HEM MET SNARENSPEL EN ORGEL."

Looft Hem met de trommel en fluit;
looft Hem met snarenspel en orgel.
Psalm 150 : 4.

In het dringen en uitdrijven van de ziel naar God is de Schrift gansch geweldig.

Wat in Gods Woord op u aandringt, is zeer zeker ook het hoog gebod van ingetogenheid en reinheid; is ook de sterke drang om uw weg niet met de borst hoog, maar in ootmoed te wandelen; is niet minder zeer scherp vermaan om toch op alle manier tegen de doodende macht van het geld op uw hoede te zijn en uw bezit te heiligen door veel ontferming; maar toch is niets van dit alles ook maar van verre te vergelijken met de niets sparende drijfkracht, waarmeê de Heilige Geest in Gods Woord u rusteloos dringt en drijft tot aanbidding, tot het zoeken van 's Heeren gemeenschap, tot het naderen van uw ziel voor uw God.

Zelfs plaatst de Schrift zich op nòg verhevener standpunt.

De vrome is haar niet genoeg voor het groot maken van Hem, wiens in volstrekten zin de majesteit en mogendheid is. Alle kind des menschen moet Gods naam verheerlijken. Maar ook zoo is de kring van wat Gode lof moet geven, nog op verre na niet omgetrokken. In dien kring neemt de Schrift, mèt al wat mensch heet, vanzelf ook de heirscharen der engelen op. „Looft den Heere, al zijne heirscharen, gij, zijne dienaars, die zijn welbehagen doet." Alle Cherubs, Archangels en Serafijnen.

En dan daalt die kring weer uit de hemelen af, om ook de onbezielde schepping te omsluiten. Niet enkel al wat adem heeft moet God loven. „Al zijne werken, aan alle plaatsen zijner heerschappij", moeten zijn roem verheerlijken. „Looft Hem, zon en maan! Looft Hem, alle gij lichtende sterren!" „Looft den Heere, gij sneeuw en damp, en gij stormwind, die zijn woord doet." De bergen en de heuvelen, de cederboomen op den Libanon, en evenzoo het wild gedierte en al het vee, het kruipend gedierte en het vogelenheir dat tusschen de takken zingt, het moet al God groot maken, het moet overvloedige sprake uitstorten. Geen volk en geen taal mag er zijn, waar hun stem van lof en prijs niet wordt gehoord. „O, Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde!"

Ge staat alzoo als mensch geroepen om God te loven, te midden van een Schepping, waarvan een toon uitgaat, die u tot het loven van uw God uitlokt, en die straks weer op uw lied van lof en aanbidding een door alle sferen ruischenden weerklank geeft.

Het is niet een doode, met stomheid geslagene, zwijgende schepping, maar een schepping die leeft, die een toon uitgeeft. En voor wie een oor ontving om die taal en dien toon der schepping te verstaan, geeft ze een ruischenden stroom van aanbidding te beluisteren, die samenstemt met den toon en de taal der aanbidding in uw eigen hart.

En tusschen die beide, tusschen die roerselen van uw eigen hart en die toongolvingen in de schepping, heeft de Schrift een band gelegd in de gevoelssfeer der tonenwereld, in de weelde der toonkunst, in den levensschat der geheiligde muziek.

Psalm na psalm roept u op, om niet alleen de stemme des Heeren in de schepping te beluisteren, en zelf met uw menschenstem uw God te verheerlijken, maar ook uw God lof te zingen met orgel en snarenspel, met de luit en de harp, met vroolijk klinkende cimbalen en vreugdegeluid.

Orgel en snarenspel zijn alzoo geen bijzaak, maar een onmisbaar bestanddeel in de aanbidding; een van God u geboden middel, om rijker in zijn lof en aanbidding te ge-

nieten; en Hem óók door de tonenwereld met uw ziel naderbij te komen.

Toegegeven toch, dat een lofverheffing in het bedehuis met enkel menschenstemmen plechtig en indrukwekkend kan zijn, dan is toch ook die menschelijke zang toonkunst, en stijgt ze in waarde en wint ze in uitwerking, als ze kunstmatig verfijnd en ontwikkeld is.

Vreugdegeluid uit de keel en vreugdegeluid van de harp, het is beide een aangrijpen van de harmonie die God in een wondere wereld om u heen besloten heeft, en die gij de éene maal door uw keel, de andere maal door het tokkelen van de harp of door het bespelen van het orgel opwekt, en met de wereld van uw hart in saâmstemmende beweging zet.

En of ge daartoe nu het metaal doet aanslaan, of de gespannen snaar trillen laat, of uw eigen keeldrang door luit of bazuin klankvol naar buiten drijft, het is altoos weer een beweging, een roering in uw ziel, die zich vertolkt in een klankuiting van die tonenwereld, die u in alle sferen omringt.

Niet de zanger, niet de harpenaar schept die tonenwereld. God schiep ze. Ze was er, eer den eersten mensch het eerste vreugdegeluid van tusschen de takken omving. Ze ligt besloten in de voor trilling en golving vatbare lucht om u heen. En u als mensch is het geschonken, om door uw stem, door uw keeltrilling of door uw hand die wondere wereld in beweging te brengen.

En als uw keel, of uw hand door het instrument, die wondere tonenwereld in beweging zet, dan is het of de golving, de beweging, de innerlijke zang van uw hart er in uitvloeit, er een weerklank uit opvangt, er door wordt meegevoerd, er door ontspannen, er door verrijkt wordt. Verrijkt niet het minst daardoor, als anderen saâm met u op hetzelfde oogenblik gelijke aandoening ondergaan, gelijke gewaarwordingen in de ziel doormaken, en zoo uw lof en aanbidding door zang en orgelspel met de hunne tot één machtigen stroom van aanbidding saâmvloeit.

Ja, meer nog, omdat die trillingen en die golvingen der tonen als een macht van buiten op u terugwerken en zich in het oneindige verliezen, is het, of die heerlijkheid „als de keel zich mag paren aan het geluid der snaren", u met

God zelven in gemeenschap brengt, zooals die lof en aanbidding van uit deze aarde zich voortplant, de hemelen door, tot in de sferen, waar engelen de gouden cithers tokkelen, en alles uitvloeit in één oceaan der aanbidding om Gods troon.

Gansch wonderbaar is 's menschen keel en stemband door God op die tonenwereld aangelegd, en geen vreugdegeluid is er, dat op aarde het schoon van de menschenstem te boven gaat.

Een gave, ongelijk verdeeld. Zuidelijk zijn de volkeren met schooner klank in de keel begaafd dan in kouder streken; en in dezelfde streek wat breed verschil tusschen de onwelluidende klanken, valsch in maat en toon, van ons straatgekrijsch, en de rythmisch ontwikkelde stem van den keurigen zanger.

Maar wat verschil ook opduike, de menschelijke stem blijft in haar aanleg een vreugdegeluid van hemelschen oorsprong; en eerst in het rijk der heerlijkheid dat komt, zal ze al haar zuiverheid, al haar weelde voor den troon des Heeren te beluisteren geven.

En toch, die menschelijke stem op zichzelf laat een leemte over, en daarom schonk God haar een even wondere aanvulling in het instrument.

Een stuk koper, een gespannen dierenhuid, strakke snaren, een hoorn van der dieren kop, een vlak van glas, tot zelfs een riet aan de rivier gesneden, het zijn de schijnbaar nietige en toch in hun uitwerking zoo prachtige middelen, die God zelf den mensch verordend heeft, om uw menschelijke stem te steunen, menschenstemmen te vereenigen, en het menschenhart in saâmwerking en saâmstemming te brengen met de tonenwereld die u omringt.

Ook hierin is en hierin wordt gezondigd. Een toonkunst heeft zich ontwikkeld, die voor den mensch en niet voor God wil bestaan. Een kunst, die geen hoogere roeping grijpt, dan om het oor te streelen, het gemoed onware aandoeningen te doen doorleven, weelde zonder hoogere strekking te doen indrinken.

Een zonde, minder nog bij de groote, reusachtige toonkunstenaars ingeslopen, dan wel voortwoekerend bij een van

God vervreemd publiek, dat hun kunstproducten, ook waar zij God bedoelden en het heilige bezielden, puur tot eigen vermaak misbruikt.

Vandaar de tegenzin, die zich bij een vromer geslacht tegen deze verwereldschte muziek heeft vastgezet.

En dat is goed ook, want muziek is nooit onschuldig, en ook vergiftigde muziek is een macht die meêsleept. Ze telt haar slachtoffers bij hekatomben.

Maar wat niet mag is, dat om dit misbruik Gods kinderen af zouden laten om zang en orgelspel in den dienst des Heeren te stellen.

Veeleer moet tegen dit misbruik in vromen kring het geheiligd gebruik van keel en snarenspel overstaan.

En daarom is het een teeken van bezielder leven, dat ook onder ons zang en snarenspel zijn plaats herwint.

Een Christenvolk dat niet Gode tot eere zingt èn speelt, verminkt zichzelf.

LXII. „IN SALEM IS ZIJN HUT."

> God is bekend in Juda, zijn naam is groot in Israël. En in Salem is zijne hut, en zijne woning in Sion.
> Psalm 76 : 2, 3.

Salem is afgekort voor Jerusalem; de „hut" is een ander woord voor den Tabernakel. „In Salem is zijn hut", beduidt alzoo in zijn eersten, letterlijken zin, dat de Tabernakel die eerst in de woestijn omdoolde, en sinds nu hier, dan daar vertoefde, nu naar den top van Sion was opgedragen, en dat alzoo de woonstede des Heeren Heeren binnen Jerusalem's muren was.

Hierin nu ligt voor ons gevoel dit stuitende, dat we ons vanzelf afvragen: hoe kan onze God tegelijk alomtegenwoordig, en toch wonende binnen één bepaalde stad, op één enkelen bergtop, in één tent of tempel zijn? En dan niet minder dit: zoo God in de oude bedeeling op aarde in Salem zijn hut en in Sion zijn woning heeft gehad, was

dan Israël onder de oude bedeeling niet rijker dan wij nu zijn? Zijn wij dan niet achteruit, in plaats van vooruit gegaan? Is het Evangelie, dat van geen Jerusalem op aarde meer weet, dan niet armer dan de dienst der schaduwen, die de plaats van Gods tegenwoordigheid op aarde kon aanwijzen?

Vooral waar we in onze psalmen nog telkens en telkens aanheffen: „De lofzang klimt uit S i o n s z a l e n", en in allerlei anderen vorm van een „dorpelwachter" voor Gods tente zingen, is hier klaarheid van inzicht voor elk kind des Heeren gewenscht. Al begint men in zijn eerste jeugd met zulke klanken half gedachteloos meê te zingen, bij het klimmen van onze jaren vraagt het bewustzijn om klimmende helderheid.

Die helderheid nu geeft u niet de geleerdheid der historie; alles komt ook hier aan op uw persoonlijke, op uw gewilde gemeenschap en uw omgang met den levenden God, op de kern van alle religie, op het dringen van uw ziel om steeds meer in gestadige zielsaanraking met uw God te verkeeren.

Daarbij nu stuit ge altoos en onveranderlijk op een tegenstelling die uw denken noch uw nadenken ooit kan of zal oplossen, en waarvoor alle wetenschap machteloos staat, t. w. op de alles beheerschende tegenstelling tusschen de O n e i n d i g h e i d des Heeren en de e i n d i g h e i d van alle schepsel.

Langs twee wegen nu is de proef genomen, om tusschen die beide een brug te slaan.

Het is vruchteloos beproefd door d e n m e n s c h, en het is tot stand gebracht d o o r u w G o d.

Vruchteloos beproefd is het door den mensch, op den weg der Heidenen, en wel alzoo, dat ze de oneindigheid des Almachtigen in de eindige vormen van een beeld besloten hebben; en de uitkomst was geest-doodende en ten slotte alle religie versteenende afgoderij.

Maar tot stand gebracht is het door uw God, die alle veelgoderij en afgoderij gekeerd heeft door zijn dienst oorspronkelijk aan ééne plaats te binden, door uit zijn tempel op Sion alle beeld van zichzelven te weren, en het geestelijk karakter van zijn dienst te handhaven. Door onzen God die in het eind, nadat de dienst der schaduwen zijn roeping vervuld had, zijn tempel ons in het vleeschgeworden Woord

schonk, en dien tempel op den Pinksterdag uitbreidde over heel zijn Gemeente, het Israël des Nieuwen Verbonds.

Langs dezen wonderen weg onzes Heeren is het doel bereikt, dat thans Gods kinderen, zonder ooit in de minste verzwakking van Gods Oneindigheid of Alomtegenwoordigheid te vervallen, nochtans zeer bepaald en scherpbelijnd weten, dat ze in den Christus de aanraking met hun God hebben te zoeken; dat ze in de Gemeente der heiligen zijn gemeenschap genieten kunnen; en dat ze door den Heiligen Geest hun eigen hart steeds meer gevormd zien worden tot een woonstede van God in den Geest.

De klare voorstelling waartoe dit leidt is, dat Gods kind nooit, op niet één plek, in wat donkerheid en te midden van wat benauwdheid ook, gekweld wordt door het bang besef, dat zijn God van verre zou zijn, en niet in zijn onmiddellijke nabijheid door het gebed zou zijn te vinden.

Waar Gods kind ook neerknielt, hij weet dat God er is, vlak bij hem is, en luistert naar zijn gebed, hem ziet en hem doorgrondt, zijn weg kent tot in de kleinste bijzonderheden; en dat er geen snaar in zijn hart van vreugde of van droefheid kan trillen, of eer ze trilde was het Gode bekend, wat klank en wat geluid en wat toon ze zou uitgeven. „Eer er nog een woord op mijn tong is, zie Heere, Gij weet het alles. Gij omringt mijn gaan en mijn liggen, en Gij zijt al mijne wegen gewend."

Maar ook van den tegenovergestelden kant verkeert het kind van God gestadig onder den machtigen indruk van 's Heeren majesteit en verhevenheid. De heerlijkheid en de heiligheid des Heeren mag in zijn nederdalen tot ons niet voor ons besef teloor gaan. En daartoe heeft God het alzoo bewerkt, dat voor ons besef diezelfde God, die ons steeds nabij is, troont in de hemelen, alleen daarboven zijn majesteit ontsluiert, en geen oogenblik opgaat in het kleine, nietige en eindige van ons menschelijk leven.

Het leven daarboven en het leven op aarde zijn scherp voor ons besef gescheiden, en niet hier reeds, maar eerst als we door de poorte des doods zullen zijn doorgegaan, zal ook ons oog Hem in zijn volle glorie in het Jerusalem, dat boven is, aanschouwen.

Doch tusschen die beide in ligt nu de overgang. De overgang in Christus, de overgang in de gemeente der heiligen, de overgang door de inwoning van den Geest in ons hart; en dat is nu de hut in Salem, dat is zijn woning op Sion, dát zijn verkeeren onder het Israël Gods.

Het gaat over en weder.

In Christus ons vleesch in den hemel gezet, en in ons hart de Geest nederdalende, en zoowel in den Christus als in den Heiligen Geest God-zelf door ons aangebeden.

Hier is het mysterie.

De Zoon des menschen, onzer één, onze broeder, ons nabij en in onze natuur ten hemel ingegaan, niet buiten God staande, maar zelf God zijnde, en daarom de innigste gemeenschap verwerkelijkend, die tusschen God en het kind des menschen denkbaar is.

En anderzijds, waar Christus voor allen is, de Heilige Geest indalend en woning makend in het hart van elk kind van God bijzonderlijk, en alzoo in het verborgene van onze eigen ziel een Salem stichtend, waar God zelf inwoont, en waar zijn Goddelijk leven ons inspireert, de bron van alle onze heiliger en hooger aandoeningen, gewaarwordingen en drijvingen.

En die beide op elkaâr werkend en elkander aanvullend.

Geen gemeenschap met Christus zonder de inwoning van den Heiligen Geest, maar ook omgekeerd, geen inwoning van den Heiligen Geest zonder den grondslag van onze gemeenschap met God in den Christus.

Onze natuur in Christus in de hemelen, en de Heilige Geest inwonend in ons hart op aarde.

Aldus is de brug des heiligen levens door God zelf gelegd, met het éene uiteinde rustend in de hemelen, en met het andere steunend in het middenpunt van ons eigen menschelijk hart.

Maar zelfs die beide steunpunten behoeven weêr een vereeniging en vinden die in de gemeente der heiligen.

Een ieder voelt het voor zichzelven, hoe hij de gemeenschap met zijn God zich meer vanzelf en geleidelijk voelt toekomen, als hij in aanraking is met de heiligen op aarde, en hoe, omgekeerd, die gemeenschap aan klaarheid en helderheid

verliest, als hij geen ander menschelijk contact heeft dan met de lieden der wereld.

De hooge genieting van het sacrament des Avondmaals komt hem uit het brandpunt van die gemeenschap toe. Dat Avondmaal betuigt hem de heerlijkheid van den Christus, maar in de gemeente, niet zonder haar. En daarom kon er geen hooger en heiliger instelling voor menschen gegeven worden, dan toen de Christus vóór zijn sterven het brood brak en de wijn uitgoot, en zijn heilig Avondmaal in het leven riep.

Hier is het middenpunt, hier is het centrum, hier is de saâmvloeiing van alle lijnen, waarlangs de gemeenschap tusschen onze ziel en onzen God tot stand komt.

Niets is daarom schuldiger, dan het zondig doen van hen, die deze gemeenschap van Gods heiligen in en buiten de kerk des Heeren doen verflauwen door getwist en zucht om gelijk te krijgen voor bijzondere inzichten.

Een nieuw gebod gaf ons onze Heiland, dat we elkander zouden liefhebben. Die nieuwe liefde, die Hij ons aanbeval, is het teederste wat zich op aarde denken laat, wijl het in dien stroom der nieuwe liefde is, dat onze God tot ons wil naderen, en ons tot Zich wil opheffen.

En wie nu, van die nieuwe liefde niets verstaande, kerk en heilige liefdesgemeenschap misbruikt, om triomf voor eigen meening te zoeken, wat doet hij anders dan Salem afbreken, de hut onzes Gods te niet doen, en de gemeenschap met onzen God, zooveel aan hem staat, benevelen?

LXIII. „DE NACHT IS VOORBIJGEGAAN."

> De nacht is voorbijgegaan, en de dag is nabij gekomen. Laat ons dan afleggen de werken der duisternis, en aandoen de wapenen des lichts.
>
> Rom. 13 : 12.

Na onze bekeering, na onze toebrenging tot den Middelaar, verkeeren we hier op aarde in een tusschentoestand tot aan onzen dood.

De nacht is voorbijgegaan, en de dag is wel nabij gekomen, maar toch, het is de middaghoogte nog niet. Die komt eerst als de heerlijkheid van Christus in alle sferen doorbreekt. Tot aan die ure toe zijn we nog altoos bezig den vollen dag te naderen, doch wandelen we feitelijk nog in schemerend licht. Wel in het licht, maar dat licht nog gedurig beneveld.

Zelfs na bekeerd te zijn, blijven we daarom aanvankelijk nog in zekeren slaap bevangen, en eerst van lieverlede kan de bekeerde zich geheel aan dien nawerkenden slaap ontworstelen.

Zoo is het nu, en zoo was het zelfs reeds in Paulus' dagen, toen de aangrijping voor den bekeerde zooveel overweldigender was dan thans. Immers sprekende èn van zich zelven èn van de bekeerden te Rome, verklaart de apostel met nadruk: „Het is nu (d. i. zóó en zooveel jaren na hun bekeering), het is nu de ure, dat wij uit dien slaap (die nog over ons hing) opwaken, want de zaligheid is ons nu nader dan toen wij eerst geloofd hebben." En daarop laat hij dan volgen: „De nacht is voorbijgegaan, en de dag is nabij gekomen."

Dit doet natuurlijk niets te kort aan de onomstootelijke vastigheid, dat wie heden tot bekeering kwam en morgen den dag in zijn Heiland ontslaapt, van zijn eeuwige zaligheid gewis en zeker is. Maar het spreekt uit, dat wie na zijn bekeering hier op aarde zich nog een aantal levensjaren gegund ziet, steeds meer uit de nevelen tot klaarder licht doordringt, steeds verder van den nacht afkomt, en aldoor het licht van den dag naderbij voelt komen.

Er is in de natuur geen plotseling verdwijnen van den nacht, om er even plotseling den dag met de middagzon voor in plaats te stellen. Er zijn in de natuur overgangen van de duisternis in het schemerend licht en van het schemerend licht naar den vollen zonnegloed. Overgangen, die voor de éene hemelsbreedte langer, voor de andere korter duren, maar die toch overal voorkomen.

En zoo nu ook is het in het geestelijk leven. Men wordt niet op eens in zijn overleggingen, in zijn neigingen, in zijn handel en wandel van zondig geheel heilig. Men dringt niet op eenmaal van de afgeslotenheid van God tot zijn

volle gemeenschap door. Waar het nacht in de ziel was, staat niet plotseling na de bekeering de zon in het zenith. Ook hier zijn overgangen. En wel zoo, dat het begint met een eerste lichtstraal; dat voor het eerst de wolken scheuren; dat voor het eerst de nevelen breken, en hooger glans ons zielsoog treft. En dan gaat het voort en verder Van genade tot genade. Bij den één sneller, bij den ander langzamer. Eerst een wakker worden uit den slaap van dwaling en zonde. Dan een ons losschudden uit dien slaap. Daarna een opwaken. En straks een uitgaan naar buiten in het licht.

En juist in dien overgang schuilt de rusteloos bewegende kracht van het Christelijk leven. Niet blijven staan, waar we staan, maar een voortvaren en verder komen.

Het is eerst een star die in Jacob opgaat; straks de zon des heils die aan de kimmen staat; en eindelijk de zon, die een helder licht spreidt over wie eerst in het duister dwaalde.

Het is één tocht van triomf en victorie „voor een iegelijk wien het gemis van zulk een licht een eeuwigen nacht zou baren", maar het is een wassend licht, een licht, dat steeds hooger klimt, gaandeweg helderder wordt; en uw leven als Christen zou geen waarde in deze wereld hebben, indien uw zielsoog, allengs aan sterker genadelicht gewend, bij dat licht niet steeds klaarder inzicht in den rijkdom van Gods ontferming verwierf.

Hierin nu is drieërlei wasdom.

Wasdom in innerlijke sterkte; wasdom in machtiger betoon van krachten des koninkrijks; en wasdom in uw gemeenschap met uw God, d. i. in het hart van alle religie.

Er is wasdom in innerlijke sterkte, doordien u overvloediger kracht uit het hemelsch Koninkrijk toevloeit. De nacht is voorbijgegaan, en steeds daalt klaarder licht in uw ziel. Dat is de gunste Gods, u betoond in uw persoonlijk leven. Helderder glans aan uw persoonlijken hemel. Minder nacht, meer dag, en in dien dag meer en helderder licht op uw pad gezaaid.

Maar die wasdom in innerlijke sterkte heeft tot uitwerking, dat er wasdom komt in uw krachtsbetoon. Wie bij schemerlicht reizen moet, komt nauwelijks vooruit, maar als klaarder daglicht op uw weg valt, versnelt ge uw pas.

Vandaar de vermaning van den apostel: „Laat ons dan afleggen de werken der duisternis en aandoen de wapenen des lichts. Laat ons als in den dag met eere wandelen."

Zoolang in de ziel licht en duisternis met elkaâr worstelen, aarzelen we gedurig en glijdt onze voet uit; maar als voller licht over ons pad opging, klimt in ons de zedelijke moed, winnen we aan bezieling, komt er in ons een heilig durven, en straalt er meerder licht van ons zelf uit op anderen. Voor het wankelen komt dan vaster tred, voor het half aandurven de voltooiing en voleinding.

Maar hierbij blijft het niet.

Hoe hoog ook onze *zedelijke* ontwikkeling sta, onze *vrome* ontwikkeling heeft nog rijker beduidenis, en de rijkste winste die het klaarder invallen van het hemelsche licht ons brengt, is het bij toeneming inniger worden van onze gemeenschap met onzen God.

Er rust een bange nacht op het hart der menschheid door den druk van dwaling en zonde.

God is er wel en God is wel nabij, maar al tast de menschheid zoekend naar haar God, ze ontwaart Hem niet, ze ziet Hem niet, ze ontdekt niets van zijn heilige tegenwoordigheid.

Wat haar omklemt en benauwt is de bange donkerheid, en in die donkerheid het onzekere, het angstige, een slang van wantrouwen, die om het hart sluipt.

In die bangheid der duisternis ligt de verklaring van alle afgoderij en van alle heidensche beklemdheid. En daarom roemt Simeon in den Christus als in „een licht, zoo groot, zoo schoon, dat, gedaald van 's hemels troon, 't blind gezicht van 't heidendom verlicht."

De bangste donkerheid voor de volken is dat ze God niet kennen, dat een eeuwige nacht ze van God afsluit, dat er geen lichtstraal op hun pad van boven valt, en dat ze, zonder God in de wereld, uit die wereld wandelen naar het oordeel Gods.

Daarom heet wie bekeerd werd een *kind van het licht*.

Een verloste toch wandelt niet maar in 't licht, maar is uit dat licht als kind van God geboren.

Licht van boven in de ziel, al ving die ziel ook maar

één enkele lichtstraal op, is innerlijke weelde. Het is vrede voor bangheid, ruste voor angst, vertrouwen voor vertwijfeling, moed voor innerlijk vertsagen.

Dat licht bestraalt zijn weg, het doet hem zijn eigen hart en het hart van zijn naaste kennen, het brengt wijsheid voor zelfverdwazing, het verrijkt heel zijn menschelijk bestaan.

Maar het hoogste en heiligste blijft toch, dat dit licht hem allengs den toegang tot zijn God ontsluit; den ban opheft die hem van zijn God afscheidde en afsloot; en dat nu allengs dat teedere, zalige leven begint, dat in den verborgen omgang met zijn God ingaat, en hem zijn God ontdekken doet bij elken stap op zijn levensweg, als zijn Vader die hem liefheeft, als zijn Herder die hem leidt.

En juist deze gemeenschap, deze omgang met zijn God, dat verkeeren in de Tente des Heeren, blijft niet staan bij wat het aanvankelijk was, maar het vordert, het gaat vooruit, het wint, het neemt toe in innigheid, warmte en klaarheid.

Niet alleen dat de nacht, die ook over zijn God voor zijn zielsoog hing, is voorbijgegaan, maar van dien nacht raakt hij steeds verder af. Het is aldoor een zich bewegen van dien nacht naar steeds klaarder dag, tot er eindelijk een gemeenschap met zijn God komt, die de wereld niet kent en niet verstaat, maar die hem de hoogste realiteit is, en de bron, de steeds milder vloeiende bron van zijn levenskracht wordt.

Nu zijn er Christenen helaas te over, die ook na hun bekeering het sluimeren blijven liefhebben, en daarom niets van die inniger gemeenschap met hun God genieten.

Dat zijn de kranken onder de broederen, van wie geen levenskracht kan uitgaan.

Maar er zijn er, God zij lof, ook, die van geen stilstaan wisten; die steeds verder in de verborgenheid van het oneindige indrongen, en nu met hun God elken morgen ontwaken, en met hun God al den dag door arbeiden, en met hun God zich des avonds weer ter ruste leggen.

En deze zijn het zout der aarde, het zout ook van Gods kerke onder de heiligen, en zij zijn het, die ook zijn kerk voor ontheiliging, de gemeente des Heeren voor versterving bewaren.

LXIV. „ZONDER GOD IN DE WERELD".

Dat gij in dien tijd waart zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geene hope hebbende, en zonder God in de wereld.
Efeze 9 · 12.

De Godloochening breekt door, treedt naar buiten en legt elk masker af; en ze doet dit niet bij een enkele, maar in tamelijk breeden en invloedrijken kring.

Nog vóor een goede twintig jaren was dit anders. Slechts een enkel atheïst liep met zijn Godloochening te koop en wekte daardoor een weerzin, die in breeden kring in afschuw oversloeg. En wel stonden ze ook toen reeds in breede rijen geschaard, die feitelijk met alle religie hadden afgedaan, maar zelfs onder hen duidde men het u euvel, als ge hen als atheïsten wildet brandmerken. Dat waren zij volstrekt niet. Zeer zeker hadden ze gebroken met uw voorstellingen omtrent het goddelijke, maar hun zielsoog bleef daarom voor het eeuwige ontsloten, zoo beweerden ze, en naar den onbekenden Oneindige ging de zucht ook van hun hart nog uit.

Maar thans is men een schrede verder. Zelfs de schijn van godsdienstig te zijn, kan thans worden afgelegd. De atheïsten hebben gemerkt dat ze veel talrijker, vooral onder de beschaafde klasse, zijn, dan ze vermoeden dorsten. Ze ontwaren nu, hoe, als ze voor hun Godloochening uitkomen, de publieke opinie dit kalm opneemt, soms als blijk van eerlijkheid zelfs toejuicht. En zelfs onder de geloovigen is men aan het vrij talrijk bestaan van deze Godloochenaars van lieverlede reeds zoo gewend geraakt, dat men nauwlijks iets meer gevoelt van de siddering, die in beter dagen het zien en aanhooren van den Godloochenaar teweegbracht.

Dit teekent.

Als een kind voor het eerst kwaad van vader of moeder hoort vertellen, reageert hiertegen zijn gevoel; en als het tien jaar later aan zulke gesprekken over zijn vader en moeder gewend is, en ze rustig kan aanhooren, is het zedelijk gezonken.

Evenzoo is het voor een volk met zijn koning.

Als de schennis van de koninklijke majesteit pas begint, gaat een toon van diepe verontwaardiging onder het volk op. Maar verkeert men gestadig in kringen, waarin die schennis dagelijksch brood is, dan eindigt men met er nauwlijks meer door aangetast te worden. De eerbied voor wat hoog is sleet dan uit.

En in gelijken zin nu heeft een volk weer iets van het stofgoud van zijn vleugels verloren, als men in zijn beste kringen allengs derwijs aan de taal der Godloochening gewend raakt, dat er door niemand meer tegen geprotesteerd wordt.

Hier vooral bederven kwade samensprekingen goede zeden.

Hier werkt ongemerkt een gif, dat hoogere aspiratiën bluscht en de veerkracht van het belijden ontzenuwt.

„Zonder God in de wereld", is nog niet de gevaarlijkste vorm, waarin deze Godloochening optreedt. Velen zijn atheïst uit louter onverschilligheid. Ze geven om niets. Anderen zijn Godloochenaars, omdat ze bij hun zoeken naar zondig genot geen last van hun consciëntie willen hebben. Weer anderen zijn atheïst, omdat ze in hun hooge wijsheid te trotsch zijn om voor God te buigen. Maar elk dezer drie groepen zwijgt meer over God, dan dat ze uit vijandschap tegen het geloof in God ijvert. Ze leven „zonder God in de wereld", maar zonder dat nog het fanatisme hen aangreep, om God uit de wereld te bannen.

Komt het ook tot dit laatste, dan bereikt de geestelijke verdwazing haar hoogsten graad, en is elk uitzicht op genezing meest afgesneden.

Dat ook dit Godloochenend fanatisme nu en dan reeds aan het woord komt, ja, dat er mannen zijn, die opzettelijk onder de schandelijkste titels tractaatjes verspreiden, om het geloof aan God te belachen en te belasteren, is daarom voor ons volksleven een uiterst bedenkelijk verschijnsel.

Het verraadt de aanwezigheid in het nationale leven van een gif, dat steeds verder voortsluipt en de nationale veerkracht breekt.

Zelfs onder heidenen werd zulk een lasteren van de goden eerst strafbaar gesteld; en schier elk volk dat eerst groot

was en later onderging, toont in de historie dit droef proces, dat het begon met de weelde; dat uit de weelde zedelijk verval voortkwam: dat het zedelijk verval tot religieuze onverschilligheid leidde; dat men toen in de meer beschaafde kringen „zonder God in de wereld" leefde; en dat ten slotte een fanatisme tegen alle religie uitbrak, waardoor het volk in het eind geheel verbasterde en achterhaald werd door smadelijken ondergang.

Te Efeze was men in Paulus' dagen evenzoo aan het ongoddelijk woelen, en van hen die te Efeze tot Christus bekeerd waren, schreef Paulus, die hen kende, dat ook zij eertijds geweest waren „geen hope hebbende en zonder God in de wereld".

En dit nu drukt zoo pijnlijk juist uit, wat ge ook nu weêr in breeden kring om u heen terug vindt.

Wel is er ook hier verschil in graad.

Er zijn er, die jaar in jaar uit voortleven zonder dat ze ooit meer aan God denken, ooit meer over God spreken; in wier huis geen enkel godsdienstig boek meer binnenkomt; die nooit meer bidden, en die ook hun kinderen buiten alle religie laten opgroeien. Ze kennen geen doop meer. Ze huwen buiten de kerk. Ze begraven hun dooden, zooals men een hond begraaft. Hun leven zonder God in de wereld is voleind.

Maar zóóver zijn verreweg de meesten nog niet. Vooral bij het huwelijk kunnen ze de kerkelijke plechtigheid nog niet missen. Velen laten hun kind nog doopen. Als er ziekte met doodsgevaar in hun vensters klimt, roepen ze soms God nog aan. Ook zijn er onder hen, die voor hun opgroeiend kind alle religie nog niet overbodig keuren en aan hun dienstboden een kerkbeurt gunnen. Maar die onbeduidende uitzonderingen daargelaten, leven ze overigens volop in de wereld, zonder dat God in hun leven inkomt.

En het ergste is, dat ze aldus jaar in jaar uit zonder God in de wereld leven kunnen, en er toch niet ongelukkig onder zijn. De behoefte aan gemeenschap met een hooger leven is zoo bijna geheel uit hun hart weggenomen, dat ze het leven met God niet missen. Een leven zonder God is hun een tweede natuur geworden. Is het uit, dan is het uit. Geen heimwee naar hooger spreekt in hun binnenste meer.

Van het eene genot glijden ze in het andere over, en hoe klein ge hun ook de mate der religie zoudt willen toemeten, het zou hun geen bevrediging schenken, maar een last zijn.

Juist de gemoedsstemming, die voor een twee duizend jaar in de ondergaande heidenwereld van het Romeinsche Keizerrijk leefde, heeft zich van die op en top wereldsche kringen ook thans meester gemaakt.

Ze hebben daarom nog wel hun hooger streven. Ze minnen de kunst. Ze doen aan werken van philantropie. Ze ijveren voor volksontwikkeling gelijk zij die verstaan. Soms dwepen ze met idealen, die dichterlijk talent in hen wakker roepen.

Maar wel verre van hierdoor tot aanbidding te worden opgeleid, wordt dit hoogere, meer ideale leven voor hen oorzaak, om alle religie voor overbodig te verklaren.

Religie moge goed zijn voor den minderen man in de lagere volksklasse. Zij zijn daaraan ontwassen. Zonder God in de wereld te leven, is in hun oog juist het middel om in dit wereldleven een hooge plaats der eere in te nemen.

Alleen de liefde is hier tot redding machtig.

Te Efeze zijn dezulken die zonder God in de wereld leefden, nochtans bij honderden tot den Christus bekeerd, niet door verwijt en harde veroordeeling, maar door de liefde waarmeê het apostolaat op hen toetrad.

In die apostolische liefde blonk de realiteit van een leven in de wereld met God; en het is die realiteit van een leven in de wereld met God, die de harten ontdooid en veroverd heeft.

Zeker, die realiteit is niet zonder belijdenis. Geen krachtiger getuige voor de waarheid en de feiten van het Evangelie dan een Paulus. En ook die realiteit van een leven met God is niet zonder vormen. Predikatie, Doop en Avondmaal stonden steeds op den voorgrond. Maar, en hier schuilt de kracht in, achter die belijdenis en dien dienst der vormen, was het werk van den Heiligen Geest, het inwonen van den Heiligen Geest in de harten, een leven in gestadige gemeenschap met God.

Wil alzoo de gemeente des Heeren ook nu weer tegen het hand over hand toenemende Atheïsme een dam opwerpen, dan blijve ze belijden, dan blijve ze de heilige diensten eeren, maar dan zie ze vóór alle dingen toe, dat achter die vormen

het wezen niet wegglijde, en kweeke ze bij jong en oud hooge realiteit van het leven met God aan.

Dat kost strijd.

Immers ge moet in de wereld leven. Eerst bij uw sterven roept God u uit die wereld weg. En in die wereld trekt schier alles van God af, niet alleen weelde en verleiding, maar ook de rustelooze beweging van het leven, de ingespannen en overspannen arbeid, de veelheid van zorgen, veel kommer en verdriet.

Vandaar, dat er ook onder de belijdende Christenen, maar al te velen zijn, die, ja, zich bij de Christenen voegen, maar die uren, dagen soms leven kunnen zonder aan God te denken, die zelfs in hun gebed verstrooid zijn, en van een nabij God te zijn en met hun God in gestadige gemeenschap des Geestes te leven, nauwlijks iets ontwaren.

En dat gemis nu kan door geen trouwe belijdenis, noch door gedurig getuigen vergoed worden.

De realiteit van een leven met God in de wereld, kan niet vervangen worden door veel bezigheid en goede werken.

De lamp kan niet branden, als de verteerde olie niet telkens wordt aangevuld.

Niet in ons, in God alleen is de macht, de kracht en de mogendheid, om het ongeloof in de wereld te stuiten, en bij dien strijd kunt ge dan alleen instrument in de hand uws Heeren zijn, indien zijn macht u innerlijk bezielt, indien zijn Geest u innerlijk drijft, en indien nabij God te zijn en met God in het midden der wereld te leven, uzelven geworden is tot uw tweede, tot uw herboren natuur.

LXV. „IK ZAL IN HET MIDDEN VAN U WANDELEN."

En Ik zal in het midden van u wandelen, en zal u tot een God zijn; en gij zult Mij tot een volk zijn.
Levit. 26 : 12.

Niet alleen persoonlijk, maar ook collectief moet ge in de levende gemeenschap met uw God staan.

Persoonlijk is datgene wat enkel de wereld van ons

eigen hart raakt, maar collectief is al datgene wat we saâm doorleven met anderen, met wie we door vaste banden verbonden zijn. Ge hebt een collectief leven in uw gezin, in uw kerk, in uw volk, en zoo ook in uw beroep. En nu is het niet genoeg, dat ge de levende gemeenschap met uw God bezit in het verborgene uwer ziel. Neen, ook in uw gezin, in uw kerk, en in uw maatschappelijk leven moet die gemeenschap met uw God uw kracht zijn. En die gemeenschap met uw God moet hierin haar uitdrukking vinden, dat God wandelt met u en dat gij wandelt met uw God.

Niet alleen het eerste, maar ook het tweede.

Het is in het minst niet genoeg, dat gij èn persoonlijk èn collectief zalige bevindingen hebt van een gestadig uitgaan van uw ziel naar uw God. Dat toch kan altoos nog een gemeenschap oefenen met uw God uit de verte zijn. En het saâm wandelen op den levensweg eischt omgekeerd, dat gij tot uw God gaat, dat uw God tot u komt, dat de heilige ontmoeting een wederkeerige zij, en dat ge alsnu aan de hand van uw God u op uw levensweg voort beweegt.

Kwam het hiertoe nu voor u persoonlijk, dan hebt ge een Christelijk zielsbestaan; kwam het hiertoe voor uw gezin, dan leeft ge in een Christelijk gezin; is het alzoo in uw kerk, dan geniet ge in een kerkelijk leven dat niet slechts in naam, maar in werkelijkheid Christelijk is; en ervaart ge ditzelfde op maatschappelijk of staatkundig gebied in den kring van hen, met wie beroep of overtuiging u saâmbindt, dan is ook in dien kring niet slechts de Christelijke banier omhoog geheven, maar is het een waarlijk Christelijke actie, waarin ge meê lijdt en strijdt.

Tegenover Mozes en Israël drukte de Heere dit aldus uit: „Ik zal in het midden van u wandelen." Bij Abraham heet het nog persoonlijk: „Abraham wandelde met God." Maar bij Mozes is sprake van een collectieve gemeenschap van God met zijn volk. En daarom heet het niet: „Ik zal met u, als herder van mijn volk", maar heel anders: „Ik zal in het midden van u wandelen." De Heere met zijn volk optrekkend, en dat volk bij elke schrede op den weg zich van de nabijheid van en van de gemeenschap met zijn God bewust.

Dit kan beiderzijds een gemeenschap, een saâm wandelen op den weg in heilige liefde, maar het kan ook een saâm wandelen in zonde van 's menschen zij en in toorn van de zijde des Heeren zijn.

„Indien gij, zoo sprak de Heere, met mij in tegenheden wandelen zult, zoo zal Ik ook met u in tegenheden wandelen en zal u om uw zonden zevenvoudig slaan." (vs. 23, 4).

„Tegenheid" is wat wij noemen antipathie.

Ge kunt wandelen op den weg met iemand die u antipathiek is, wiens bijzijn u hindert, en wiens gezelschap ge wegwenschtet. Wie voelt en merkt, dat God met hem wandelt op zijn weg, en toch zondigen wil, voelt zich door de nabijheid des Heeren daarin belemmerd. Zooals een kind, kwaad bedoelend, het niet doen durft zoolang vader of moeder er bij is, maar zijn gelegenheid waarneemt, zoodra vader of moeder even weg zijn, zoo ook durft een Christenmensch zijn zondig opzet niet uitvoeren, zoolang hij de nabijheid van zijn God op zijn levenspad voelt.

Kon hij nu God maar ontloopen. Doch dat kan hij niet. Hij kan wel zijn oog sluiten, dat hij zijn God niet ontwaart, maar dan blijft de Heere toch zijn tegenwoordigheid in zijn consciëntie openbaren.

Dit geeft dan die onheilige worsteling van te willen zondigen, en toch het niet te kunnen doen, omdat God hieraan in den weg staat. En dan komt, als ge uw zonde niet varen laat, de tegenheid tegen uw God op in uw hart, de diep-zondige antipathie tegen Gods nabijheid. En naardien er nu niets is, dat uw God zoo diep vertoornt, als de zucht, de neiging van uw hart, niet om uw God te zoeken, maar om van uw God verlost te zijn, slaat dan ook de gunste van uw God te uwaart in heilige antipathie over. En zoo wandelt ge dan met uw God op uw levensweg in vijandschap en in bitterheden, en bedroeft ge den Heiligen Geest.

Bij het kind der wereld komt dit niet voor.

Het kind der wereld wandelt niet met God. Het wandelt op zijn levensweg alleen. Het ontwaart niets, het voelt niets, het ziet niets van Gods nabijheid. En daarom kan het kind der wereld op die wijs niet in zonde vallen. Zijn zonde draagt een heel ander karakter.

Maar zijt ge van de verlosten des Heeren, wandelt ge in het midden van het volk, in welks midden de Heere wandelt. dan moet òf het zondige in uw leven gestuit zijn, óf, zet ge het toch door, dan ontkiemt de schrikkelijke zonde der tegenheid, der antipathie tegen uw God in u, en verderft ge uw innerlijk zielsbestaan en straks uw eigen levenslot.

En wat hierbij zoo onheilspellend misleidt, is, dat die tegenheid, die antipathie alleen op het punt van uw bepaalde zonde uitkomt. Zoo toch ontstaan die gedrochtelijke toestanden, dat ge overigens uw God zoekt, in zijn dienst ijverig zijt, en een goed onderhouden gebedsleven kent, maar dat zoo dikwijls die bepaalde zonde weêr in u opwoelt, de slinger opeens doorslaat, en ge, ontwarende hoe uw God met u blijft wandelen, in die zalige nabijheid van uw God niet langer vertroosting, maar enkel hinder voor uw zonde voelt. En zet ge dan toch uw zonde door, dan is er de vreeselijkste tegenheid, en komt over u de bange tegenheid van uw God

Niet alzoo is het bij zondigen uit het bezwijken van uw kracht. Dan toch zal, juist als de zonde loert op uw hart, dat hart zijn toevlucht tot uw God nemen. Ge voelt dan, dat satan zich aan u op wil dringen, en ge klemt u te vaster aan uw God vast, of Hij u tegen satan wil beschermen.

En al struikelt ge dan toch, dan zult ge nog, onderwijl ge uitglijdt, uw toevlucht nemen tot Hem die u op uw levensweg verzelt; ge zult Hem aanroepen om vergiffenis én om hulpe; en Hij, die weet wat maaksel ge zijt, zal zich uwer ontfermen, en u voor zelfverderf behoeden.

Doch dan moet in u ook het bedoelen zijn, om waar ge met uw God op den weg wandelt, Hem te volgen, en niet uw eigen pad te kiezen, opdat uw God daarop u volgen zou.

De gangen uws Gods zijn én in de historie én in het heden, al te gader gangen, die naar het Koninkrijk der hemelen leiden, en uitloopen op de grootmaking van zijn Naam.

Maar welke zijn nu de gangen van uw leven? Wat is uw levensdoel? Waar richt zich uw weg heen?

Een kind van God bidt elken dag: „Uw naam worde

geheiligd, Uw Koninkrijk kome, Uw wil geschiede"; en is dit drieledig gebed hem niet een prevelen van woorden, maar zijn levenskompas, dan vallen zijn gangen met de gangen van zijn God saâm. Dan wandelt gij met uw God op één weg, in eenzelfde richting, afgaande op eenzelfde doel. Uw God in het oneindig groote, en gij in het nietig kleine van uw voortsnellend leven, maar in den golfslag van den oceaan uws Gods, beweegt ook gij u dan toch als één der druppelen meê.

Geheel uw leven en existentie beweegt zich dan in de richting van het machtig bestel uws Gods, en zoo kunt gij met uw God wandelen, onderwijl Hij wandelt met u, en zulks beiderzijds in den band eener heilige liefde.

Maar juist dát is bijna alleen mogelijk, als het plaats grijpt in collectieve gemeenschap. Slechts één was er die de wijnpersbak alleen heeft getreden. Alle overige worstelaars zijn gedragen geworden door het voorbeeld, door de sympathie, door de aaneensluiting, door de gemeenschap van wat het volk des Heeren heet. Een heilige naam, dien geen enkele groep zich willekeurig mag toeeigenen, en die alleen dáár een realiteit is, waar God zelf in het midden van zijn gunstgenooten wandelt.

Ge voelt het dan ook dadelijk, in uw gezin, in uw kerk, in uw maatschappelijk verkeer, of het bedoelen en trachten met de gangen van uw God saâmvalt, of dat er slechts schijnvertooning van den vromen vorm is.

Die schijnvertooning bevredigt u niet, ze steunt u niet, ze draagt u niet; en rust vindt ge eerst, als ge ontwaart dat de tegenwoordigheid des Heeren in uw gezin, in uw kerk, in uw maatschappelijken kring een geestelijke werkelijkheid is, en dat God zelf in het midden ervan wandelt.

Dan is het u niet genoeg, dat God met u en gij met uw God wandelt, maar dan voelt ge dit evenzoo van uw vrouw, van uw man, van uw kinderen, van uw broeder of zuster, van uw prediker, van uw kerkeraad, van uw vereenigingen en vergaderingen. Ge weet het dan van elkander. Ge maakt de nabijheid van uw God dan voor elkander klaarder, levendiger. Ge zwijgt er niet van. Ge geniet er saâm van. En ge ontvangt saâm van Hem

de heilige aandrift, om met vereende kracht in zijn gangen voort te gaan, en zijn Naam hoog te houden.

De Heere is dan maar niet nabij uw hart, maar Hij is in uw midden. Hij is voor u allen saâm het middenpunt en de band die u vereenigt.

Er is dan niet maar een godvruchtig zielsbestaan, maar een godvruchtig leven, een godvruchtig bedoelen, een godvruchtig saâmwerken, en dááruit wordt die heilige actie geboren, die op elk terrein van het leven de wereld overwint en krachten doet uitstralen die niet uit ons zijn, maar die in ons uitvlammen uit Hem, die in ons midden wandelt omdat Hij is de bron van ons licht, van onze kracht en van onze levensbezieling.

LXVI. „HEM AANHANGENDE."

> Liefhebbende den Heere uwen God, zijner stemme gehoorzaam zijnde, en Hem aanhangende; want Hij is uw leven en de lengte uwer dagen.
> Deut. XXX : 20.

In niets kankert de zonde zoo snel voort als in de Religie. De „Godsdienst," d.i. de dienst van God Drieëenig, is het hoogste, het beste wat ons menschelijk hart verrijkt, maar het beste staat altoos het eerst aan bederf bloot.

De Almachtige schiep en onderhoudt op deze wereld, buiten Europa en Amerika, een duizend millioen personen, die aldoor sterven en vervangen worden, maar die in dit komen en gaan vervreemd zijn en blijven van het heilgeheim. De zending deed iets, maar wat is ze, opgewogen tegen die duizend millioen van Azië en Afrika, wat tegenover de vereende macht van Islam en Heidendom?

Wel zijn die millioenen en millioenen vooral in Azië van nature zeer ontvankelijk zelfs voor godsdienstige indrukken, veel dieper met name dan de meeste natiën van Europa, maar ze verkiezen hun eigen weg en zijn afgestorven aan alle waarachtige kennis van den weg des Heeren; en elken morgen en elken avond die God van zijnen Troon in Azië

en Afrika op al die millioenen neerziet, ontbreekt altoos de echo, de weerklank op den lofzang der hemelsche legerscharen. Men knielt er voor allerlei, alleen maar voor den Drieëenigen God niet.

En nu is het zeer zeker, vergeleken bij die donkerheid van den nacht die op Azië en Afrika rust, in Europa en Amerika licht. Ter nauwernood zult ge in deze wereld-deelen één enkel dorp vinden, waar niet het Sacrament van den Doop wordt toegediend, waar niet, groot of klein, een kerk voor den naam van Christus staat, en waar niet een enkele innig-vrome ziel wordt gevonden, die zeer nabij haar God leeft.

Maar is het daarom een geheim, dat in de drukbevolkte steden, en zelfs in de grootere vlekken, de overgroote meerderheid der bevolking òf aan den dienst des Heeren geheel afstierf, òf er ja uitwendig nog bij blijft, maar zonder er een zweem van geestelijke waardij aan te hechten.

En wel heeft men, toen die ontzuivering en verdorring van de Religie te bedenkelijke evenredigheden aannam, een reusachtige poging gewaagd, om den dienst des Heeren te zuiveren, te hervormen, te reformeeren, en in den eersten aanloop werkte dit wonderbaar, maar bezie nu het Genève van Calvijn, of het Saksen van Luther, of het 's Gravenhage van den Zwijger, en zeg eerlijk weg, of ge niet voor nieuwe teleurstelling staat, en of de helft der bevolking van die steden niet weêr van alle inniger religie is vervreemd.

Het is zoo, er kwam door het Reveil, er kwam door de uitspatting van het ongeloof, een Christelijke weêropleving, die gelukkiglijk voortschrijdt; maar wat hindert u niet telkens ook in die teruggekomen kringen de afgemetenheid, de vormelijkheid en het gemis aan het heilige vuur.

En als ge dan eindelijk u terugtrekt in den engsten kring van de gezinnen, die nog nauw aan den dienst des Heeren vasthouden, en ge spiedt en speurt geestelijk, hoe hoog er de warmtegraad van het geestelijk leven klom en stand hield, hoe stuit ge ook dan niet gedurig op teleurstelling, die u keer op keer vragen doet, of dat dan alles is wat men voor zijn trouwen God en Vader voelt en overheeft.

Ja, als ge ten slotte uw eigen gezin aanziet, en nog nader u bepaalt tot uw eigen hart, en ge vraagt u af wat in uw

huis en hart het teedere leven voor en met uw God is, en wat het voor dien trouwen Vader zijn moest, wie voelt dan niet telkens de wanhoopsuiting opkomen, die de vraag naar de lippen dringt, of volstandige, innig-diepe, steeds in genade wassende Godsvrucht ons onmogelijk is geworden?

En die vraag kan ten deele niet anders dan in bevestigenden zin beantwoord worden.

De zonde werkt zóó ontzenuwend en verzwakkend, dat ze zelfs in de vroomste kringen de echte, innige religie tot een peil doet dalen, dat laag is en blijft, en dat alleen in oogenblikken van buitengewone spanning eenige graden naar boven gaat.

En de droeve uitkomst is, dat God wel elken morgen en elken avond op deze wereld neerziet, en voor zijn veertienhonderd millioen menschenkinderen zorgen blijft, maar dat slechts hier en daar uit een innig vroom gemoed de psalm der aanbidding en der zuivere liefde voor Hem opklimt.

En toch blijft in eeuwige liefde onze God ons, eeuw in eeuw uit, door zijn Woord lokken, roepen en trekken tot die volle, innig-ware en volstandige religie, die haar kernachtige uitdrukking vindt in het hoog gebod, dat ge den Heere uwen God zult a a n h a n g e n.

Het wordt ook wel zóó uitgedrukt, dat ge aan uw God zult k l e v e n; maar beider zin is één. Het is het beeld van het kind aan 's moeders borst, dat in letterlijke opvatting aan moeder kleeft en hangt, in de levenswarmte van moeder zich koestert, uit de bron van moeders borst zich drenkt en voedt, en schreit als het zich van moeder voelt afgescheiden.

En dit hoog gebod, dat ge aan uw God zult hangen en kleven, protesteert in naam van God Drieëenig tegen alle uitwendige religie en tegen alle streven, om de religie in vormdienst te doen ondergaan.

Het sluit het d e n k e n aan God niet uit, maar zegt u dat v e r s t a n d e l ij k met uw God bezig zijn nog geen religie is. Het sluit in, dat ge uw God zult b e l ij d e n, maar ontzegt u het recht om in dat belijden van uw God de religie te doen opgaan. Het stelt den eisch van een h e i l i g l e v e n en van een overvloedig zijn in g o e d e w e r k e n, maar

ontneemt u den waan, alsof ooit de waarachtige godsvrucht hiermeê volstaan kon. Het wil zeer stellig dat ge ook de uitwendige vormen van den dienst uws Gods zult in eere houden, maar verzet er zich tegen, dat ge ooit die vormen met het wezen zelf der religie verwarren zoudt. Het is zonder een ijveren voor uw God ondenkbaar, maar het blijft u aanzeggen, dat, of ge al uw leven voor uw God gaaft, ge toch, zoo ge de liefde niet hadt, een luidende schel, een klinkend metaal zoudt blijven.

Het duldt niet, en staat u niet toe, dat ge ooit in echte religie zoudt roemen, zoolang ge niet tot een persoonlijk verkeer, zoolang ge niet tot verborgen omgang en tot zielsgemeenschap met uw God zijt gekomen.

En zelfs al moogt ge danken voor de genade, dat soms in uw hartaangrijpend gebed die persoonlijke gemeenschap met uw God in Christus uw hemelsche zielespijs mocht zijn, dan nog blijft het u toeroepen, dat dit nu en dan opzoeken en zoeken en bezoeken van uw God nog altoos dáárom niet de ware, daarom niet de volle religie is, omdat echte religie wil, dat ge zonder onderlaten aan uw God kleven, en onafgebroken uw God aanhangen zult, d. w. z. als hangen zult aan uw God.

En zulk hangen aan uw God, het sluit immers in zich, dat ge van oogenblik tot oogenblik uw God bij u in uw hart zult voelen, Hem verwachtende zult zijn, en met al de krachten uwer ziel u aan Hem zult vastklemmen.

En nu is het alzoo, dat zelfs de allerheiligste in dit leven u zal belijden, dat zulk een staat en stand der ziele in dit leven onmogelijk is. Ons hart is er niet naar, en het leven om ons heen is er niet naar. Op verre na niet. En dit openlijk en rondweg te erkennen is eisch van oprechtheid, mits die erkenning gepaard ga met zelfbeschuldiging en zelfbeschaming.

Wel is ook dit hoogste beproefd, en zijn er in alle eeuwen geweest, die, om alzoo aan hun God te hangen, zich van het leven afzonderden, en zich in kluis of cel terugtrokken; maar ook al konden ze uit die cel of uit die kluis de wereld bannen, hun hart namen ze met zich, en dat hart zelf stond gedurig aan inniger zielsgemeenschap met hun God in den weg.

In het paradijs kon dit zoo, en in de vergadering der volmaakte rechtvaardigen daarboven is het weêr zoo geworden.

Maar hier op aarde is het onbereikbaar. Ons buiten het leven stellen mogen we niet. Veeleer hebben we daarin een roeping, een dienst voor onzen God te vervullen. En ons afscheiden van ons hart kunnen we evenmin. Dat hart gaat altoos meè.

Nu kent God ons, wetende wat maaksel we zijn, gedachtig zijnde dat we stof zijn; en onze schuld, dat we het onbereikbare niet bereiken, dekt Hij toe in genadig vergeven.

Alleen maar ge zult hiermede geen vrede hebben. Ge zult er niet in berusten. Ge zult het gebrekkige van uw religie u steeds helder voor oogen stellen. Ge zult u zelven aanklagen, en juist die zelfaanklacht zal u ten prikkel worden, om van dag tot dag, en van week tot week naar inniger zielsgemeenschap met uw God te grijpen.

En hierin nu toont zich het onderscheid tusschen alle oppervlakkige en alle inniger religie.

De oppervlakkige aanbidder begrijpt, dat hij tot zulk een onafgebroken hangen en kleven aan zijn God nooit komt, en leeft daarom kalm en rustig voort zonder den verborgen omgang met zijn God te vinden.

Alle diepere en inniger Godsvrucht daarentegen lijdt er onder, dat die zielsgemeenschap met den trouwen, lieven Vader zoo telkens wordt afgebroken. Ze schrikt er van, als ze ontwaart dat ze haar God weêr kwijt is. Ze bestraft zich zelve en grijpt zich zelve aan, om telkens die afgebroken gemeenschap weêr aan te knoopen. En het einde is, dat de oogenblikken, die ze met en nabij God leeft, toenemen, en dat omgekeerd de oogenblikken van de breuke met God minderen.

Den Heere aanhangen, d. i. het met heel zijn hart, zijn ziel en zijn bewustzijn hangen aan zijn God, is dan eerst een weelde die een enkel maal in heel een maand genoten wordt. Van lieverlede wordt het de zielsgemeenschap waarzonder geen week verloopt. Zoo wordt het allengs een zielsverheffing die bijna elken dag terugkeert. En aldus voortgaande keert dat heugelijk zich in zijn God verblijden op eenzelfden dag herhaaldelijk terug, zoodat zelfs in den

nacht bij het wakkerworden kennelijk de nabijheid des Heeren gevoeld wordt.

En al blijft ook zoo nog het hoogste, het volle, het volstandige onbereikbaar, het hangen, het kleven, het ons vastklemmen aan onzen God begint dan toch steeds breeder plaats in ons leven in te nemen.

En niet het „eenzaam maar met God gemeenzaam," doch veel meer het met God gemeenzaam, *te midden van het volle leven*, wordt de buit der ziel.

„Mij aangaande, het is mij goed nabij mijn God te zijn" is dan niet meer een nazingen van wat Asaf zong, maar een *als* Asaf zingen uit de zalige bevinding van het eigen hart.

LXVII.

LXVII. „SAMUEL KENDE DEN HEERE NOG NIET."

> Doch Samuel kende den Heere nog niet, en het woord des Heeren was aan hem nog niet geopenbaard.
>
> 1 Sam. III : 7.

Als men u van zeker persoon vraagt: *Kent ge hem?* dan kan dit tweeërlei beduiden. Men kan òf geheel oppervlakkig bedoelen: Zoudt ge hem kennen als ge hem tegenkwaamt? of wel, op zijn karakter nadruk leggend, van u weten willen, of ge hem *doorgrondt*.

Wie, u, als ge naar Java gaat, voor iemand, die daar woont, een gewichtig stuk meêgeeft, om het hem persoonlijk te overhandigen, wil met zijn vraag: Gij kent hem immers persoonlijk? alleen voorkomen, dat ge het stuk niet aan een verkeerde afgeeft. Vraagt daarentegen iemand zijn vader, wat hij er van zou denken, zoo hij met dezen of met dien saâm een onderneming ging opzetten, dan wil de wedervraag van den vader: „kent ge hem?" heel iets anders zeggen, en beduidt: Weet ge goed, dat hij een solied, eerlijk, in zijn vak kundig man is?

Op die tweeërlei, zeer onderscheiden beteekenis, om iemand persoonlijk te *kennen*, dient ook in de Schrift, dient ook in het stuk der religie, dient ook bij de kennisse Gods gelet.

Kennen is, in den grond der zaak, altijd een opmerken van *het onderscheid*. Wie in de plantenwereld niet thuis is, ziet, als hij buiten komt, niets dan boomen en struiken; terwijl hij, die het onderscheid tusschen eik en beuk, oleander en rhododendron, jasmijn en sneeuwbal, bygonia en heliotroop opmerkte, *kent* wat hij ziet en in dien rijkdom weet te genieten. En juist zoo is het onder menschen. Loopt ge door de druk bezochte straat van een vreemde stad, dan ziet ge niets dan menschen voor en om u, zonder dat die voorbijgangers u toespreken, terwijl omgekeerd, wanneer ge als dorpsbewoner door uw dorp wandelt, bijna ieder u bekend is, en ge soms zelfs 't kleinste kind bij name kent.

Toch gaat dit nog niet verder dan het *onderscheid* tusschen A en B. Ge kent de menschen uit elkander. Ge kent het onderscheid tusschen den één en den ander. Ge vergist u niet tusschen hen, als ze u voorbij gaan. Van aanzien en uiterlijk zijn ze u gemeenzaam. Ge kent ze bij den eersten oogopslag.

Bedoelt ge daarentegen die nadere en verder gaande kennis, die u in staat stelt over iemands karakter, over zijn innerlijk bestaan, over zijn streven en bedoelen te oordeelen, dan komt 't op een heel ander *onderscheid* aan. Niet op het onderscheid in kleeding en gelaatstrekken en uitwendige verschijning, maar op het onderscheidenlijk kennen van zijn gedragingen, uitlatingen en gevoelens. Het kennen wordt dan een *keuren*. Een doordringen in het inwendig bestaan van zulk een persoon.

Waar nu van Samuel staat, dat hij den Heere nog niet kende, is uitsluitend die eerste uiterlijke kennis bedoeld; en nog volstrekt niet die dieper ingaande kennis van het Goddelijk wezen, die eerst opkomt uit zijn verborgen gemeenschap.

Samuel hoorde zich in het nachtelijk uur bij zijn naam roepen. Hij hoorde dat even klaar en duidelijk alsof Eli hem toeriep. Maar hij kende nog niet het *onderscheid* tusschen het roepen dat van God komt, en het roepen bij

zijn naam door een mensch. Daarop liep hij driemalen tot Eli, zeggende: Gij hebt mij geroepen. En eerst toen Eli hem telkens verzekerde, dat hij hem niet geroepen had, en er Samuel ten slotte op wees, dat dit een roepen van God kon zijn, ging er voor Samuel een nieuw licht op, en herkende hij in die stem ook zelf de stem van zijn God.

De stem is een wonder geheimnis. Ieder mensch heeft een eigen stem. Vandaar dat ge zelfs in het donker uw vader, uw man, uw broeder terstond aan zijn stem herkent. Iets waarbij het een even groot wonder is, dat ieder mensch en ieder kind een eigen stem heeft, als dat wij het vermogen hebben, om dat onderscheid tusschen stem en stem te herkennen.

En zoo nu heeft ook de Heere een eigen stem, en komt het er voor ons maar op aan, om die stem van God van de stem der menschen te onderkennen. Wie nu dit onderscheid niet verstaat, die kent den Heere nog niet. Wie het wel verstaat, die kent den Heere. En het is die aanvankelijk nog uitwendige kennis van God, die er dan vanzelf toe leidt, om dieper in de gemeenschap des Heeren in te dringen, en zoo allengs te geraken tot de volle, rijke kennisse van Gods deugden, die het eeuwige leven is.

Nu is er in die kennisse Gods tweeërlei bedeeling.

De eerste viel in Oud en Nieuw Testament ten deel aan patriarchen, profeten en apostelen. Zij ontvingen een bijzondere openbaring van hun God. God sprak met hen door droomen, gezichten, verschijningen, maar ook door inspraak in hun hart of door toespraak tot hun oor. En natuurlijk kon dit zoo zijn doorgegaan, zóó, dat ook wij nog persoonlijk ieder voor zich, die stemme onzes Gods te beluisteren kregen.

Maar zóó heeft het Gode niet beliefd. Hem heeft het goed gedacht, eerst zijn openbaring persoonlijk aan profeten en apostelen te geven, met hoorbare stem of door zichtbare vertooning, en ten leste in het vleeschgeworden Woord.

Daarna echter is dat veranderd. De tot dien tijd toe gegeven openbaring is toen in de Schrift bijeengezameld, en die volle bijeengezamelde openbaring is toen in de Heilige Schrift het gemeengoed van alle geloovigen, de blijvende duurzame schat van heel Christus' kerk geworden. Iets

wat niet zeggen wil, dat er ook niet nu nog een verborgen gemeenschap met God te vinden is, noch ook dat God ook niet nu nog iemand persoonlijke leiding en aanwijzing kan geven; maar bij de openbaring komt niets meer bij. Er wordt aan de geopenbaarde waarheid niets meer toegevoegd. En de kranke mystiek die zich dat inbeeldt, heeft nu achttien eeuwen lang nog niet één regel aan de Schrift kunnen toevoegen.

Hierdoor nu is het kennen van den Heere voor ons anders geworden dan voor Samuel.

Voor ons is het woord de stemme Gods, en we hooren ons niet meer bij onzen naam oproepen, en ontvangen niet meer door hoorbare stemme nieuw licht van boven.

Maar desniettemin gaat hetzelfde onderscheid ook voor ons door.

De Schrift spreekt voor ieder mensch, doch het onderscheid is, dat de één de stemme Gods in die Schrift niet beluistert, omdat hij God niet kent, terwijl de ander bij het lezen van diezelfde Schrift een stemme Gods uit die Schrift opvangt, omdat genade hem tot de kennisse Gods gebracht heeft.

Dit is hard om aan te zien, Gij, die zelf persoonlijk het mysterie van het Woord grijpen mocht, en er dag aan dag de zaligmystieke werking van ondergaat, en alzoo tot een vast, onwrikbaar geloof komen mocht, gij staat verbaasd, dat in tal van familiën de Bijbel is afgeschaft; dat wie er nog in leest, er niets bijzonders in vindt; en dat men met zulk een bitterheid tegen u opkomt, als ge staande houdt, dat een ieder zich aan dat Woord heeft te onderwerpen.

En toch is niets zoo eenvoudig. Die velen die met de Schrift gebroken hebben, ze kennen den Heere niet, ze onderscheiden zijn stemme niet, ze voelen er niets van, dat in die Schrift de Almachtige God ook hun toeroept en toespreekt.

En dit maakt de scheiding; dit graaft de klove; dit verdeelt in eenzelfde land het eene deel der bevolking van het andere. Iets wat daarom zoo verbittert, omdat ook zij, die den Heere niet kennen, en in de Schrift niet zijn toespraak noch zijn stemme vernemen, gedoopte leden van Christus' kerk zijn; niet alleen Christenen willen heeten,

maar er zich op beroemen, dat zij het Christendom als een bloot zedelijke macht eeren; en zóó opgevat, hooger staan en meer verlicht zijn, dan de bekrompen aanhangers van dorre leerstellingen.

Zoo komt men steeds scherper tegenover elkander te staan.

Zij, die den Heere niet kennen, zijn stemme niet beluisteren, en zijn Woord verwerpen, zijn onmachtig om zich in te denken in den toestand van hun landgenooten, die zich in de kennisse des Heeren verblijden, zich in het beluisteren van zijn stem verkwikken, en in zijn Woord den vasten grond voor hun geloof bezitten.

En omgekeerd kunnen zij, die den Heere wel kennen, getuigen en belijden, en voor de ordinantiën des Heeren opkomen; maar ze zijn onmachtig om hun geloof aan die anderen meê te deelen en hun innerlijk oor voor die heilige mystiek onzes Gods te ontsluiten.

Toch is hier onderscheid.

Onder hen die den Heere niet kennen, zijn vijanden Gods, die hun oor voor elke stem Gods hebben toegestopt; maar zijn ook zoekende, verdoolde geesten, die u om uw geloof benijden, en er u voor danken zouden, als ge middel in Gods hand mocht zijn, om ook hen tot het geloof te brengen.

Van die eersten heeft Jezus gezegd: „Werpt het heilige niet voor de honden, noch de peerlen voor de zwijnen.” Aan hen is niets te doen, dan ze te weerstaan; den smaad dien ze u aandoen, te lijden, en hun de macht te toonen van uw geloof.

Maar van die anderen heeft Jezus gezegd: „Wie niet tegen Mij is, is voor Mij.” Aan hen moet de dienst der zoekende liefde worden besteed. Zij zijn geestelijk kranken, die wachten op geestelijke verpleging.

Een verpleging die tweeërlei vraagt.

Ten eerste, dat ge hen verplegen zult een iegelijk naar de aard zijner geestelijke krankheid is. Reeds Johannes de Dooper had voor ieder die tot hem kwam, een eigen woord en veel sterker ziet ge nog, hoe na hem Jezus aan elken geestelijk kranke een eigen medicijn bood. Hierin nu ligt de veroordeeling van hen, die elk nog niet geloovige op dezelfde wijs

overvallen, en noch hun wijze noch hun tijd toonen te kennen.

Maar ook ten anderen stelt die verpleging dezen niet minder ernstigen eisch, dat gij, als geloovige, hun de ergernissen sparen zult.

Niets nu schept voor den nog niet geloovige zoo afstootende en hem ophoudende ergernis, als de ongeestelijkheid der geloovigen, hun vormelijk belijden zonder zedelijke en geestelijke vrucht, hun belijden in dorheid, hun ijveren zonder heiligen achtergrond, hun stout beweren zonder daaraan beantwoordenden levensernst.

Ze zijn geneigd uw heilige geheimnissen te aanvaarden, mits ze maar ontdekken dat er heilige kracht van uit gaat. En zien ze nu, dat die kracht er niet is; dat die vrucht uitblijft; dat die hoogere levensernst niet opkomt; en hooren ze daarentegen gedurig van huichelaars, die zich mooi aanstelden, maar in hun karakter en in hun innerlijk bestaan, lager bleken te staan dan de ongeloovigen, dan ergert dat hen, en houdt hen van den Christus af.

Zoo was het in Samuels dagen, toen Hofni en Pinehas in het heilige misdeden, en Eli voor elk ernstig optreden den zedelijken moed bleek te missen. En zoo is het nog, als wie zich geloovig noemt, toch in zijn hart een kind der wereld bleek te zijn.

De worsteling wordt zoo heftig.

o, Dat de kinderen Gods dan toch hun heilige roeping mochten verstaan, om met mannenmoed te getuigen, maar bovenal om een prediking van den Christus door hun gezin, in hun maatschappelijk optreden, door hun levensernst, kortom, in heel hun leven te zijn.

LXVIII. „ZIJ STELLEN HEM TOT EEN FONTEIN."

> Als zij door het dal der moerbeziebomen doorgaan, stellen zij Hem tot eene fontein; ook zal de regen hen gansch rijkelijk overdekken.
>
> Psalm 84 : 7.

Van wat dorst is, maakt ge u in ons waterrijk land moeilijk een juiste voorstelling.

Wat de Schrift van „dorsten naar de gerechtigheid",

of „dorsten naar den levenden God" zegt, wordt daarom onder ons gemeenlijk veel te zwak opgevat. Zeker, ook onder ons komt het voor, dat ge op heeten dag, of na langen loop, of bij koortsachtige aandoening met verdubbelde gretigheid naar een beker koud water grijpt; maar die verhoogde trek naar water is nog op verre na niet dat dorsten dat in 't bergland voorkomt, als niet beeldspreukig, maar feitelijk de tong aan het verhemelte kleeft, de laatste droppel speeksel is opgedroogd en de stijfopgezette keel zelfs den adem met moeite doorlaat. Bij zulk een dorst wordt het nijpend, van oogenblik tot oogenblik klimmend verlangen naar vocht, naar water, een wezenlijke hartstocht; en alleen wie het zoo verstaat, peilt de diepte van het verlangen naar Gods nabijheid, dat de gemeente zoo vaak uitzingt, zonder er iets wezenlijks bij te beseffen, als het lied opgaat van het hijgend hert, dat van dorst niet meer kan, en er bij neerstort, en gilt om den waterstroom.

En zoo ook „dorsten naar de gerechtigheid", zooals een Paulus, zooals een Luther, zooals een Calvijn het gekend heeft, wie merkt er van in onze dagen? Zelfs als de gerechtigheid met vollen beker wordt voorgezet, is het meer dan één al veel, zoo hij er de loome hand naar uitstrekt en er even de lippen meê bevochtigt. Maar er naar dorsten, er om roepen, er niet langer buiten kunnen, er om weenen naar God, waar bespeurt ge er iets van? O, ze zijn er nog die dorstenden, maar slonk hun aantal niet? En ligt niet juist in dit zoo zelden krachtige prikkelen van den wezenlijken dorst naar God, en van den wezenlijken dorst naar de gerechtigheid, het doodelijk gevaar van onzen tijd?

Dat doet de zonde.

Zij is oorzaak, dat als God zich onzer niet ontfermt, de prikkel van dien dorst ternauwernood werkt.

Er is bijzondere genade toe noodig, om in sommige perioden dien prikkel weer sterk te doen opleven.

Zulk een genade werkte in de dagen der apostelen, en ze werkte in de dagen der Reformatie.

Nu werkt die dorst o, zoo zwak. In o, zoo kleinen kring. En zelfs in dien kleinen kring nog zoo flauwlijk.

Wees er toch uw God dankbaar voor, als ge in uw eigen

hart soms iets van dat echte d o r s t e n naar den levenden God merken moogt.

Duizenden en nogmaals duizenden leven voort en sterven, zonder ooit iets van dien d o r s t gevoeld te hebben.

Hoe groot is dan niet de aan u betoonde genade!

De profeten en psalmisten, Jezus en de apostelen leefden in een bergland. Vandaar, dat het water en de dorst naar water in de Schrift zulk een breede plaats inneemt.

Bij U is de fontein des levens. Al mijn fonteinen zullen binnen in u zijn. O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren. Wie drinkt van het water dat Ik hem geven zal, zal niet meer dorsten in eeuwigheid.

En zoo ook dat aangrijpende zeggen van het moerbeidal in Psalm 84.

De moerbezie rijpt het rijkst in de heetste, zonnigste plekken. Zoo is het moerbeidal beeld van die toestanden in ons leven, als alles in ons versmacht, ons benauwt en ons de keel toenijpt. Als de hitte des daags en de hitte van den strijd ons naar lucht, naar verademing doet hijgen. Als we niet meer kunnen. Als de angst ons bekruipt, dat we, zoo God niet helpt, zullen neerstorten op den weg.

Nu is er zeker ook in het bergland overvloed van water, dat van de sneeuwvelden afvloeit en in ruischende beekjens naar omlaag huppelt. Maar het water is in het bergland ongelijk verdeeld. De eene maal dreigt het u in zijn wilden drang meê te sleepen; maar een ander maal zult ge uren en uren lang een dor pad hebben af te loopen, waar geen druppel water zich aan u ontdekt. En dan is er maar één uitkomst, zoo namelijk hier of ginder een klein bronnetje uit den bergwand sijpelt. Daar laaft zich dan de wandelaar aan, en tot hij weer verder gaat is zijn verterende dorst gestuit.

Daarom spreekt de psalmist bij het moerbeidal van twee uitkomsten. De eerste is, dat zich onverwachts te midden der verzengende hitte zulk een kleine bron ontdekken laat, en de tweede is, dat er regenwolken in de lucht komen, die hun breede schaduw neerwerpen, en daardoor de zon beletten den wandelaar te verzengen.

Zoo is het in het dal te midden der bergen, en zoo is

het overdrachtelijk voor Gods kind te midden der benauwdheid. Dan, als ze niet meer kunnen, de amechtigen en hard-gedrukten, dan is God hun bron, en dan is het God die de regenwolken breed over hen uitstrekt, en ze met zijn wolken dekt.

„Als zij door het dal der moerbezienboomen heengaan, stellen zij Hem tot een fontein; ook zal de regenwolk hen gansch rijkelijk overdekken."

In den levenden God en in zijn Christus de Fontein des levens te aanbidden, is zoodoende onze troostrijke beeldspraak geworden.

En nu moet ge in bergdorpen zelf gezien hebben, wat daar de dorpsbron, de dorpsfontein is, om de rijke beteekenis van die beeldspraak te vatten.

In die veelal kleine dorpjens is meestal slechts één bron, één fontein, die midden in het dorp staat.

Uit die éene fontein, uit die éene bron drinkt veelal heel het dorp. Ieder gaat uit zijn woning naar die éene bron op, om er zijn vaten te vullen, en 's morgens en 's avonds den voorraad van het kostelijk water naar zijn huis te dragen Ook voert men er paard en rundvee heen om het uit de bron te drenken. En evenzoo draagt men het bezoedeld kleed er heen uit, om het witgewasschen weer huiswaarts te nemen.

Zoo is die éene dorpsbron het middenpunt voor heel het dorpsleven. Alles komt er heen saâm. Bij die bron ontmoet men elkander. Bij die bron worden de gesprekken gevoerd. Bij die bron wordt het leven saâm doorleefd. En zoo voelt heel het dorp, hoe die éene fontein metterdaad voor heel het dorp de fontein des levens is.

Zeg, zing nu in zulk een land, dat God de Fontein des levens is, en ieder verstaat u, en een ieder spreekt dat verrukkelijke beeld toe, en tot elke ziel dringt de rijke gedachte door, hoe we zonder God in onze ellende vergaan en verdorsten zouden, en hoe God en God alleen het middenpunt is, in Wien al wie God vreezen zich één weten en saâm één leven leiden.

In Christus is ons dit nog nader gebracht.

In Christus is de Fontein des levens tot in ons menschelijk leven, tot in onze menschelijke natuur ingedragen.

Het zijn niet twee Fonteinen des levens, in God de éene en de andere in den Christus, maar het is de éene Fontein van het Goddelijk leven, die in den Vader ontspringt, in den Zoon ons is nabij gekomen en door den Heiligen Geest in ons hart vloeit.

Daarom is uw Christendom weg, als ge niet vastelijk den Christus als God aanbidt en als God voor Hem neerknielt.

Welnu, die éene Christus is de Fontein des levens voor heel het groote dorp, als we ons zoo mogen uitdrukken, van de gemeente des Heeren op aarde.

Niemand heeft zelf het water des levens in zijn huis, maar elken morgen en elken avond moet elk kind van God naar die éene Fontein, die in Christus is, uitgaan, om voor den langen dag en den langen nacht het emmerken zijner ziel te vullen. En die Fontein stelt nooit teleur. Zij springt aldoor. Het water des levens is er elk oogenblik ritselend versch te vinden. Er is voor niemand tekort. Er is voor een ieder overvloedig. En al ziet ons oog het niet, ongezien wordt over heel de wereld elk waarachtig geloovige uit die éene Fontein gedrenkt.

En juist daardoor is en blijft die éene Fontein des levens in Christus het middenpunt van ons aller leven en de gemeenschap voor ons aller hart. Allerlei afstand en allerlei scheiding in kringen en kerken houdt u verdeeld; maar geestelijk en ongezien komen toch allen die uit God geboren zijn, elken dag bij die éene Fontein des levens saâm, en het is die eene Christus die allen uit zijn overvloed drenkt.

En het is aan dat wezenlijk één zijn in Christus, en dat wezenlijk leven uit die éene Fontein, dat de geloovigen op aarde, in weerwil van alle verschil en geschil, toch elken dag weer de kracht der eenheid ontleenen, om het koninkrijk der hemelen op aarde te realiseeren en uit te werken.

Maar de geloofsdaad moet er zijn.

Er staat: „Zij stellen Hem tot een Fontein".

Het gaat niet vanzelf. En duizenden bij duizenden, helaas, komen en gaan, zonder ooit die Fontein gekend, bewonderd en er uit gedronken te hebben.

De geloofsdaad alleen brengt met die Fontein in zielsgemeenschap.

Christus wil aanvaard worden. Ge moet door het geloof hem tot uw Fontein *stellen*.

En ook hiermeê is het als in het bergdorp.

Soms is er een rijke in zulk een bergdorp. Nu, die boorde bij zijn eigen hof, op eigen erf, zelf een fontein. Dan hoefde hij naar de dorpsbron niet elken morgen en elken avond af te gaan.

Maar de overigen, de armeren, hebben zulk een eigen bron niet.

En zoo geldt het ook hier: Zalig zijn de armen van geest, want zij gaan uit naar de Fontein des levens, en daarom is hunner het koninkrijk Gods.

LXIX. „MET MIJN GOD SPRING IK OVER EEN MUUR."

Want met U loop ik door eene bende, en met mijnen God spring ik over eenen muur.

Ps. 18 : 30.

Toen God het eerste paar menschen op deze aarde geschapen had, stonden ze daar in het paradijs zonder dat eenig gevaar hen bedreigde. Noch de elementen der natuur, noch de wilde dieren, noch het klimaat, noch eenige krankheid deden hen gevaar loopen. Heel het paradijs was met hen meê. Altemaal lust zonder last. Alleen op één punt stonden ze gevaarlijk, en dat éêne punt was *hun zielstoestand* Daarin waren ze kwetsbaar. En gleden ze in de ziel uit, dan waren ze weg; zoo God ze niet redde. *voor eeuwig weg*.

De vloek, die terstond na hun val over deze aarde uitging, toonde dan ook, hoe nu op eens het pandaemonium [1]) tegen hen was losgelaten, hoe heel de schepping om hen heen, als saâmzwoer om hen te verdelgen.

---

[1]) De helmacht.

Denkt ge nu in, hoe volstrekt hulpeloos die twee menschen, bijna ongekleed en geheel ongewapend, tegenover die losgelaten, razende wereld- en natuurmacht stonden, dan voelt ge terstond, dat er niets, volstrekt niets van die twee personen zou zijn terecht gekomen, en dat ze in minder dan een etmaal den dood zouden hebben gevonden, al was het maar in den muil van leeuw of tijger, indien van Gods zijde geen verborgen, wondere genade over hen gewaakt had.

Ge moet niet vragen, hoe nù ons menschelijk leven zich redt. Nu staan we tegenover de booze en vernielende krachten der natuur op allerlei manier sterk gewapend, en is het een uitzondering als een vloedgolf verrast, een orkaan vernielt, een epidemie verwoesting aanricht, of het wilde dier onder menschen roof wegsleept. Maar van al de middelen tot verweer, waarover wij nu beschikken, bezat Adam en zijn vrouw n i e t s, en ze waren slechts met hun beiden.

Het is daarom zoo wonderbaar, dat ons geslacht niet terstond is uitgeroeid, dat het stand hield, wies en de overhand kreeg. Want zelfs eeuwen lang nadat het paradijs verdween, heeft de hulpbehoevende mensch nog een strijd op leven en dood met die wilde, woeste macht der vernieling moeten voeren; en nu nog leeft in der volkeren heugenis de naam van een Nimrod of een Hercules voort, als van helden die het monster der vernieling wisten te bedwingen.

De meeste menschen leven op hun gewone kracht, de zwakkelingen beneden zich zelven, maar ook zijn er steeds enkelen geweest, d i e z i c h z e l f o v e r t r o f f e n. En die helden vereerde het nageslacht als mannen, die het b o v e n m e n s c h e l ij k e hebben gedaan, en die juist door de spanning, waartoe schier bovenmenschelijke bezieling hen in staat stelde, een zegen voor heel ons geslacht hebben achtergelaten.

Dan stond er als e e n m u u r voor hen, en alle anderen bleven voor dien muur staan, maar z ij wisten er over heen te komen, en baanden zoo den weg voor wie na hen kwam.

Toen nu die strijd tegen het monster der elementen en der natuurkrachten in zoover tot victorie geleid had, dat er

met veel beleid en waakzaamheid, tot op zekere hoogte een normaal menschelijk leven mogelijk werd, heeft satan de menschen zelven tegen elkaâr opgezet en opgehitst, en is een geheel nieuwe strijd ontstaan, de strijd van mensch tegen mensch. Het booze spel van Kaïn en Abel.

Elkaâr het goed afrooven, elkaâr naar het leven staan, elkaâr als slaaf aan zich onderwerpen. Nu het pandaemonium niet van de natuur, maar van menschelijke boosheid in den boezem zelf der menschheid losgebroken. En de ellende door die tweede worsteling aan ons geslacht overkomen, was nameloos. Eerst roof- en moordzucht onder elkaâr van man tegen man, van huis tegen huis. En toen daaruit de oorlog van natie tegen natie, en van volk tegen volk.

En weer zijn er toen helden opgestaan. Weer mannen die anderen en zich zelf overtroffen. Een Simson en David, een Prins Willem en Prins Maurits. Helden, die door hooge bezieling aangegrepen, den tegenstand braken en hun volk hebben uitgered.

Weer de muur, waartegen ieder ander het hoofd te pletter liep, maar waar zij over heen sprongen. En zoo de redding van het volk. En zoo ook de namen dier helden in blijvende eere. Nu niet bij heel ons geslacht, maar bij het volk dat ze verlost hebben.

Daartusschenin is toen een derde worsteling uitgebroken. Niet tegen de natuur, en ook niet tegen roof- en moordzucht van den evenmensch, maar de worsteling van het koninkrijk der wereld tegen het koninkrijk der hemelen.

De genade Gods indalend, het licht Gods inschijnend, om de kinderen der menschen over te brengen in de erfenis der kinderen Gods. En daartegen-in de macht van satan, zonde en wereld, om de zake Gods hier op aarde te niet te doen.

En weer zijn het toen de helden geweest, die anderen en zich zelf overtreffend, stand hielden waar anderen weken. Weer de muur, waarop de menigte onverzettelijk stuitte, en waar zij in hooge bezieling over heen sprongen. Een Noach, een Abraham, een Jesaja, straks de martelaren en de apostelen, en achter hen aan een Luther en Calvijn. Nogmaals die hooge bezieling. De muur ten leste omgewor-

pen. En hun naam in dankbaar aandenken, nu niet bij één volk, en ook niet bij heel ons geslacht, maar bij het geslacht van al Gods kinderen.

Middenpunt in die worsteling was de Leeuw uit Juda's stam; de overste Leidsman en Voleinder des Geloofs, de Zone Gods en des menschen Zoon, de verwinnaar van den dood in zijn heerlijk verrijzen.

Hier God in Hem, Hij zelf God, en daarom door Hem de muur van zonde en dood voor altoos omgeworpen, en de weg ontsloten tot eeuwigen vreê.

En nu uw strijd.

Een strijd in drieërlei vorm. Tegen de natuurmachten in ziekte en u bedreigend verderf; de strijd om welstand en brood. Tegen uw medemenschen, als ze u verdriet aandoen, u belasteren, of uw rechten en vrijheden bedreigen. En in de derde plaats tegen de macht van satan, zonde en wereld, voor Gods eer, voor de zake des Heeren, en voor uw eigen zielezaligheid.

Uit den bundel van die drie, tegen u zich stellende machten, komt al uw wee en ellende, al uw zielsverdriet en uw benauwdheid. De mensch heeft een strijd op aarde. Niet voor ieder is die strijd even heftig en bang. Maar nòg ontwaart ge gedurig, hoe voor enkelen ook die worsteling als een worstelen tegen een helsche macht is.

En ook in dien strijd nu staat de één laf en krachteloos; worstelen de meesten met weinig meer dan gewone inspanning; maar zijn er ook steeds enkelen, die den strijd opnemen met ongewonen heldenmoed, en die door het geloof triomfeeren. Weer de muur; maar over dien muur, die anderen terug doet deinzen, weten zij zich heen te wentelen. Ze doen het met hun God en in den naam huns Gods. En ze laten een zegen achter voor heel hun huis en heel hun levenskring.

Waarin ligt nu het geheim van den moed en de overwinningskracht dezer helden en heldinnen?

Natuurlijk doordat ook zij zichzelven overtroffen, d. w. z. doordat ze een wilskracht wisten aan te wenden, die eigenlijk verre hun kracht te boven ging. En die hooge

kracht komt hun niet van buiten, maar van binnen. Uit hun vast hart, uit hun zichzelve aangrijpende ziel, uit den geest die in hen is.

Bij vergelijking ontwaart men soms iets van die hooge spanning in den man die a m o k maakt, in den dronkaard, in den waanzinnige, in den man die door drift vervoerd wordt.

Voor den amokmaker loopt ieder uit den weg, omdat men weet dat niemand hem staan kan. Men legt hem met een geweerschot neer. Soms kunnen drie man der politie een dronken woesteling niet meester worden Krankzinnigen moet men soms met een dwangbuis machteloos maken, zùlk een reuzenkracht weten ze te ontwikkelen. En ook in dienst der passie heeft een opgewonden persoon soms drie man gestaan en van zich afgestooten.

Al te gader beelden van menschelijke ellende, maar in die allen een reusachtige krachtsontwikkeling, omdat een innerlijk iets hun geest, en door hun geest hun spieren, zoo boven mate spannen kon.

Maar evenals zulk een spanning op de spieren uit de booze spanning en overspanning van den geest kan opwaken, zoo ook kan onze ziel door een innerlijke spanning van den Heiligen Geest haar kracht verdubbelen, ja, verdrievoudigen. Nu niet uit menschelijke ellende, maar uit heilige verheffing, juist om menschelijke ellende tegen te staan.

Dan is er weer de muur. De muur van onrecht ons aangedaan, van verdriet dat ons overstelpt, van leed dat niet te dulden is, van tegenstand die ons wil verpletteren, van zonde die ons ter helle wil doen nederdalen. Een muur die weg moet, die doorbroken moet worden, of wij zijn weg en verloren.

En ook dan moet zich de heldenmoed toonen. Niet de heldenmoed der wilde woeste overspanning, maar de zuivere, kalme, volhardende heldenmoed, die het nimmer opgeeft, en in Gods kracht overwint.

En dat is dan voor óns het waarmaken van wat de Psalmist zong: „Met mijn God spring ik over een muur!"

M e t G o d, dat wil niet zeggen met de hulpe Gods, of door een wonder Gods, maar dat beduidt: Met God in mijn

hart, met die hoogste bezieling, die alleen de inwerking van Gods Geest in mijn ziel kan teweegbrengen, dat ik weet: God *wil* het, en daarom *moet* het.

Dan is het, zoo ge wilt, een wonder, want wat ge doet en doorstaat, gaat dan verre boven uw kracht uit.

Maar de muur zwicht, de muur wijkt, en gij komt er over.

En aan de andere zijde van den muur knielt ge neder, om Hem lof te geven en groot te maken, die u tot het bovenmenschelijke heeft bekwaamd!

LXX. „MIJNE OOGEN ZIJN BESTENDIGLIJK OP DEN HEERE."

> Mijne oogen zijn bestendiglijk op den Heere, want Hij zal mijne voeten uit het net uitvoeren.
>
> Psalm 25 : 15.

In de vertaling van het *Te Deum* zingt de Kerk Gods engelen toe: „*Onafgebroken* rijz' uw lied op hooge tonen. Gij, driemaal heilig zijt Ge, o God der legerscharen, dat aard en hemel steeds Uw grootheid openbaren."

Onafgebroken, d. i. zonder ophouden, zonder pauze er tusschen in, aldoor, nimmer eindigend klimme het lied der eere uit der engelen choren voor onzen God op.

Dat onafgebrokene, dat bestendige, dat niet afwisselende, maar voortdurend stand houdende is eigen kenmerk van de existentie der wereld voor Gods troon. Er is in het Vaderhuis geen tijd, maar er is eeuwigheid, en daarom is er geen afbreken van het leven in een nacht, is er geen overgang van den morgen op den middag, maar blijft het er een eeuwige morgen. Er is geen stilstaan en weer beginnen. Geen uitscheiden en dan weer aanvangen. Er is geen intermezzo van rust of verpoozing. Het is één eeuwig wellend en in zich zelf terugkeerend leven, zonder verspilling van kracht en daarom zonder behoefte aan verandering. Er is geen ontwikkeling meer en daarom geen overgang van toestand in toestand denkbaar.

Er is geen afbreking noch stoornis in de volheid der zaligheid, die eeuwiglijk vloeit en uitstroomt, en daarom drukt dat „onafgebroken" in het Te Deum zoo juist en grijpbaar het merkteeken van het bovenaardsche, van het Godgewijde, van het Koninkrijk der hemelen uit.

En nu klinkt het ons wel wonderspreukig toe, als de apostel ons vermaant: „Bid zonder ophouden," of „verblijd u te allen tijde," of ook als de psalmist: „Ik stel den Heere geduriglijk voor mij," „ik zal dan gedurig bij U zijn," of wel: „mijne oogen zijn geduriglijk op den Heere," maar in verband met dien „onafgebroken" toon van het hoogere leven, voelt wie aan Gods verborgen omgang niet vreemd is, van dat geduriglijk, van dat zonder ophouden, van dat te allen tijde toch de heilige klem.

Want let er wel op, „geduriglijk" beteekent soms ook wel: „zoo nu en dan." De verpleegster in het hospitaal gaat gedurig de haar toevertrouwde zieken rond. Maar zóó is het hier niet bedoeld. Als de psalmist zingt: „Mijn oogen zijn geduriglijk op den Heere" dan heet dit in het Hebreeuwsch niet „af en toe", maar: „aldoor en zonder ophouden".

Het wil zeggen: Mijn zielsoog nooit van mijn God af, maar altoos op mijn Vader in de hemelen gericht.

Het beduidt, dat ge in uw verborgen omgang met uw God, niet uw God in den tijd neertrekt, maar u door uw God in het eeuwige laat opheffen.

Verborgen gemeenschap met uw God is vóórgenieting van wat hemelsch in zijn wezen is.

Het is geen muziekinstrument, waaraan ge nu eens de tonen ontlokt, om straks de registers weer toe te schuiven, maar een orgel dat uit zichzelf klank geeft, en dat slechts wacht op uw oor om u zijn hemelsche klanken te doen opvangen.

En zeg nu niet, dat altoos bidden. aldoor in God zalig zijn, zonder ophouden op Hem staren, Hem altoos u voor oogen stellen, en geduriglijk uw oogen op Hem houden eenvoudig onmogelijk is, want dat uiteraard ons menschelijk leven, dat uw omgeving, dat uw beroep, dat uw levenstaak u dat kortweg verbiedt.

Immers in dien zin opgevat wist èn David èn Paulus het

ook wel, dat ons leven geen eindelooze devotie en de wereld geen kloostercel is.

Maar zóó is het dan ook noch door den apostel noch door den psalmist bedoeld.

Zeker, er zijn oogenblikken, dat we ons, eenzaam en met God gemeenzaam, op de knieën laten neerglijden, en niets doen dan bidden. Er zijn oogenblikken, dat we ons afzonderen en peinzend of verbijsterd neerzitten, om ons in ons denken aan God te verliezen. Er zijn oogenblikken, dat we al wat tot dit leven behoort van ons afschudden, om alleen in de dingen van het verborgen leven bezig te zijn.

En het moet erkend, voor wie pas begint, is dit veelal de eenige vorm, waarin hij zich het bidden. waarin hij zich zijn omgeving met zijn God, en waarin hij zich het zien op zijn God denken kan.

Het leven van zulk een is dan nog in twee deelen gedeeld. Een breed zich uitstrekkend leven in de wereld zonder God, en daarnaast een uiterst klein leven met zijn God en buiten de wereld.

Hij heeft dan wel iets van het Koninkrijk der hemelen gegrepen, maar het leven van de wereld is dan toch nog zijn eigenlijke leven, en als een oäse in de woestijn van dat wereldsche leven komen dan af en toe oogenblikken in, die hij aan zijn God wijdt.

En zoolang het zóó staat is er natuurlijk van een bidden zonder ophouden, van een te allen tijde verblijd zijn, van een voortdurend bij zijn God zijn, nog geen sprake.

Het is dan nog geen inwonen bij zijn God, maar een wonen in de wereld, om uit die wereld nu en dan uit te gaan, en zijn God voor een kort oogenblik op te zoeken. Dan bidt hij even. Even denkt hij aan zijn God. En dan is het weer uit. Dan gaan de gesloten oogen weer open voor de wereld, en in het leven van die wereld slijt hij verder den langen dag.

Dat is de existentie van iemand, die van de vier-en-twintig uren die elk etmaal heeft, er acht op zijn legerstede, meer dan vijftien in de wereld doorbrengt, en alles saâm genomen nog geen half uur bij God verkeert.

En wel is het door dezulken vaak beproefd, om zich nu en dan een half uur langer in de eenzaamheid terug te trekken, en zich te verliezen in de heilige overpeinzing, maar

het leven is zoo druk bezet, het rolt zoo rusteloos voort en voort, en maar al te vaak is hem ook in die oogenblikken van zelf-isoleering de verstrooidheid der gedachten nog te machtig, om zich met wilskracht op het heilige terug te trekken.

En teleurgesteld, geeft men het dan zoo licht op.

Neen, dat bestendige, dat onafgebrokene, dat zonder ophouden doorgaande van de gemeenschap met onzen God, hangt niet aan ons denken, en kan niet door onzen wil bereikt worden, maar moet vanzelf opkomen uit de innerlijke beweging van het gemoed.

Ge gelooft, dat ge een tempel van den Heiligen Geest zijt, alzoo dat God in u woont, en dat dus immers het zijn van God nabij u en het zijn van u nabij uw God, vanzelf plaats heeft, onverschillig of gij er aan denkt of het vergeet.

God de Heilige Geest komt niet nu eens even in uw hart, om het straks weer te verlaten.

Er is inwoning. Er is een komen eenmaal, om eeuwig bij u te blijven. En zelfs dan als gij niet bidt, of niet weet te bidden, gelijk het behoort, bidt die God in u met onuitsprekelijke verzuchtingen. Zoo blijft de moeder de wacht aan de sponde van haar pasgeboren wicht waarnemen, al gaat zulks nog geheel buiten het besef van dat kindeken om.

De vraag is dus maar, of de innerlijke gesteldheid van uw gemoed allengs die heiliging, die ontsluiting voor het Goddelijke bereikt, dat ge gevoel en gewaarwording begint te krijgen van wat er in uw eigen hart, daar binnen plaats grijpt.

Eerst leeft ge buiten uw hart, en drijft uw hart geïsoleerd als een oliedrup op de wateren van uw leven. Maar allengs komt er ontsluiting. Ge begint iets meer met en in uw eigen hart te leven. En als ge diep genoeg in uw eigen hart doordringt, dan vindt ge dáár God den Heiligen Geest, die zich uwer ontfermt.

Dit nu brengt u vanzelf tot een leven in twee phasen. Eenerzijds een leven naar buiten en anderzijds een leven naar binnen. Doch al zijn die twee elkaar eerst vreemd, allengs naderen ze elkaar toch, vermengen ze zich en dringen

ze in elkaar door. En ten slotte bereikt ge het standpunt, dat het leven van binnen dóórgloeit in heel uw uitwendig bestaan, en dat innerlijk, we zeggen niet de helder bewuste, maar toch de met de voelhorens van uw ziel gevoelde gemeenschap almeer onafgebroken doorgaat.

Eerst is dit dan zuivere, heilige mystiek. Niets meer.

Maar ook hierbij blijft het niet.

Ongemerkt toch begint steeds meer ook uw zielsoog de klare werkelijkheid te ontdekken, dat uw God niet alleen woont in uw hart, maar ook in het uitwendige leven om u heen de overal tegenwoordige, de alles besturende, de almachtige en de al voorziende Werker is.

Zoo begint ge een oog te krijgen voor een God die in alles, bij alles en door alles op u aandringt.

De toon, die diep uit uw hart opklimt, ontvangt zijn echo, zijn weerklank uit heel het leven, waarin ge uw roeping vervult. Wat vroeger in dat leven u aftrok en op u zelf terugwierp, begint nu met wondere omarming u steeds meer naar uw God toe te trekken. En niet met redeneering, niet met uitgesproken gedachten, maar in de onmiddellijke gewaarwording van het zielsleven zelf, begint uw God u én inwendig én uitwendig schier zonder eind het oog voor zijn Majesteit te ontsluiten.

Zonde stoort dat dan weer. Het is zoo. Maar ook waakt nooit in uw hart de haat tegen uw eigen zonde sterker op, dan zoo ze telkens storend een wanklank werpt in het accoord van uw levenspsalm.

En te breken met uw zonde, om u weer in aanbidding en zalige gemeenschap te verliezen, wordt dan de vanzelf opkomende aandrift in uw hart.

LXXI. UW OPZICHT HEEFT MIJNEN GEEST BEWAARD.

Benevens het leven hebt Gij weldadigheid aan mij gedaan; en uw opzicht heeft mijnen geest bewaard.
Job 10 : 12.

Uw geest in u is datgene waardoor ge leeft, tegelijk uw levensadem en uw geestelijk innerlijk wezen. Uw geest is wat ge zijt boven en behalve uw lichaam. Het is datgene, wat in uw „ongevormden klomp" is ingeblazen, om u mensch te doen zijn, om u als mensch te doen leven, en u te maken tot een persoon onder de kinderen der menschen.

„Den geest geven", is in den regel niets dan sterven, den levensadem uitblazen. Als daarentegen de apostel zegt, dat niemand weet wat des menschen is, dan de geest des menschen die in hem is, dan bedoelt hij met „geest" ons bewuste ik, ons geestelijk bestaan als mensch, onze innerlijke persoonlijkheid.

Doch al schijnt dit heel iets anders, toch is in de Heilige Schrift de levensadem, de geest dien we uitblazen bij ons sterven, nooit af te scheiden van ons geestelijk bestaan. Beide: Ons leven en onze persoon in ons, wordt door geest uitgedrukt, en beide heeten evenzoo: onze ziel. Als de psalmist riep: „Och, Heere, bevrijd mijne ziel", of jubelt: „Gij, Heere, hebt mijne ziel gered van den dood", dan doelt dit in psalm 116 op levensredding, op uitredding uit levensgevaar, en niet op geestelijke verlossing. Maar even goed heet ons innerlijk geestelijk bestaan onze ziel. Zooals het in psalm 42 uit de diepte opkomt: „Gelijk het hert schreeuwt naar de waterstroomen, zoo schreeuwt mijn ziel tot U, o God; mijne ziel dorst naar God, naar den levenden God". Of verder: „Ik gedenk daaraan, en stort mijne ziel uit in mij". Of ook: „Wat buigt gij u neder, o, mijne ziel, en zijt onrustig in mij".

De Schrift splitst ons leven en onzen geest niet. Ons levensbestaan en ons geestelijk bestaan zijn in Gods

Woord één. In het paradijs vormt God den mensch uit het stof der aarde. Maar de stoffelijke vorm is nog de mensch niet. De mensch komt eerst, als God er het leven in blaast. Maar komt het leven, dan is het een menschelijk leven; en een menschelijk leven is er niet en bestaat er niet, dan als uiting van een zielsleven; en dat zielsleven bestaat niet zonder een ik, een persoon, een geestelijk wezen, dat verborgen is in ons hart.

Wie mensch is, kan dat geestelijk bestaan in zich bezoedelen, verzondigen, verderven, maar hij kan het niet uitschudden, het niet afleggen. De dood vernietigt het niet. Het blijft, bestaat voort, tot zelfs bij de verlorenen in de plaatse des verderfs.

's Menschen geest is zijn eigenlijk wezen. Al het overige is slechts de woonstede, de tabernakel, gelijk de apostel het noemt; maar de eigenlijke, de wezenlijke mensch, dat is de geest die in dien tabernakel woont.

Die geest in u, dat is uw ik, uw persoon, met inbegrip van uw aanleg, van uw inborst, van uw bewustzijn, van uw gevoel, van uw wil, van uw krachten, gaven en talenten; kortom, dat alles saam wat uw innerlijk bestaan vormt, als uitmakende een eigen wezen, als dragende een eigen stempel, als uitkomende in een eigen karakter.

Het is altoos in de Schrift dezelfde tegenstelling.

In het paradijs de uit het stof geboetseerde vorm en de geest dien God er in blaast. In psalm 139 „de ongevormde klomp die als een borduursel gewrocht is", en daarbij dan het ik dat „in het verborgene gemaakt is". En zoo ook bij Job: „Gij hebt mij als leem bereid; mij als melk gegoten en mij als een kaas doen runnen. Met vel en vleesch hebt Gij mij bekleed, met beenderen en zenuwen hebt Gij mij saamgevlochten", maar benevens dat alles hebt „Gij mij het leven, den geest gegeven".

Wat voor oogen, wat zienlijk, wat tastbaar is, komt eerst, en daarin dringt dan het onzienlijke, dat in het verborgene van uw hart bestaat, en dát is uw geest.

En dien geest, die in u is, laat God nu niet verder aan zichzelf over. Neen, die geest blijft in zijn hand, onder zijn zorge; daar waakt Hij over. Meer nog, over dien geest in u houdt God opzicht, en het is van dat opzicht Godes, dat

Job betuigt: „Uw opzicht, o mijn God, heeft mijn geest bewaard.

Van dat „opzicht Godes" over den geest merkt de mensch eerst niets. Zoo merkt het kindeke dat in de wieg sluimert, niets van het opzicht dat het moederoog houdt, of ook de kranke in zijn sluimering niets van het opzicht van wie waakt bij zijn sponde.

Van dat opzicht Godes over uw geest begont ge eerst iets te merken op later jaren, toen uw zielsoog voor het bestuur, voor de zorge, voor de trouwe van uw God werd ontdekt.

Maar zelfs dan gaat dit zeer langzaam toe.

Het is aanvankelijk een ontdekken van het „opzicht Godes" alleen in de zorge van uw Vader die in de hemelen is, voor uw uitwendig bestaan, en zelfs dat nog maar alleen in bijzondere gevallen, bij uitredding uit bijzonderen nood. We leven dan in een voorstelling, alsof ons gewone leven vanzelf loopt, en alsof God de Heere alleen in bijzondere gevallen naar ons omziet en voor ons zorgt. Vandaar dat het danken en bidden zoo lange jaren alleen in oogenblikken van bijzonderen nood of angst een vuriger karakter aanneemt. En de jaren moeten reeds verre zijn voortgeschreden, eer dat rustige, zalige gevoel ontstaat, van zich elken dag en elken nacht, bij gewone en bij buitengewone dingen, steeds door zijn God bewaakt, verzorgd en nagegaan te weten.

Maar daarnaast komt dan allengs een geheel ander besef op; het besef dat ook ons innerlijk, ons verborgen zielsbestaan in Gods hand is, dat Hij ook daarop merkt, dat ook daarin zijn bestendige zorg werkzaam is, en dat de Heere onze God ook over ons geestelijk wezen in ons een gestadig opzicht uitoefent.

De ontdekking daarvan komt het eerst op in de consciëntie.

Wie opzicht heeft, zorgt niet alleen, maar ziet ook toe, keurt, oordeelt, oefent gezag en macht, prijst of bestraft. En het is deze zijde van het „opzicht Gods" over ons, waarmeê we het eerst kennis maakten, en meestal het eerst na bedreven kwaad, doordien we het oordeel van den alwetenden, heiligen God in ons innerlijk wezen pijnlijk voelden indringen.

Dan voelt ons ik het, hoe God de Heere toezicht op ons houdt, toezicht tot over de kleinste daden, die we ons ten laste laten komen. Toezicht en opzicht over geheel onzen innerlijken persoon, in alles.

Over wat we doen, over wat we nalaten, over onze neigingen, over onze begeerten en wenschen, over onze gedachten en woorden, ja, tot over de opwellingen uit onze verbeelding

En daartoe gekomen, weten we dan twee dingen.

Vooreerst, dat er een „opzicht Gods" gaat over ons levenslot, over onzen tegenspoed en voorspoed, over al wat ons wedervaart, en dat er één lijn door heel ons leven wordt getrokken, die ons heden aan ons verleden bindt, en straks dit heden in de toekomst overleidt. We weten dan, dat we Gods schepsel, zijn bezit, zijn eigendom zijn; dat Hij over ons beschikt, en niet wij over ons zelven; dat het plan van heel ons leven door God voor ons is vastgesteld; en dat naar dit plan ons leven loopen zal.

Maar dan ook ten tweede, dat we in ons innerlijk leven niet zelf heer en meester zijn, maar dat over ons zedelijk bestaan als mensch, diezelfde God rusteloos zijn heilig oog laat gaan, en ons voor onze eigen consciëntie veroordeelt, zoo dikwijls we in strijd geraken met zijn heiligen wil.

En uit deze beide komt dan allengs een nog hooger besef op, het besef dat het „opzicht Gods over onzen geest", niet alleen een vermanend en oordeelend karakter draagt, maar ook datzelfde karakter van trouwe zorge bezit, dat we in ons levenslot leerden aanbidden.

De ziel ontwaart dan, hoe God ons innerlijk wezen niet alleen bespiedt om het te beoordeelen, maar ook in dit innerlijk wezen onzer ziel bestendig bezig is, het gestadig bewerkt, er rusteloos zijn zorge aan wijdt.

De apostel teekent ons dit in het beeld van een landman, die het gewas verzorgt, dat ontkiemt op den akker, dien hij bereid en bezaaid heeft.

Zoo is dan ook onze ziel als een hof des Heeren, waarin zijn planting ontkiemt en opbloeit, dien Hij koestert door zijn zon, dien Hij bevochtigt met zijn dauw, dien Hij wiedt en beveiligt, en waarop hij de vrucht rijpen doet.

Ook zelf bewerken we onze ziel. En goede en kwade invloeden bewerken ons evenzoo uit de menschen- en geestenwereld.

Maar veel ernstiger karakter draagt de bestendige bezigheid van God in onze ziel. Ook al merken we het niet, God heeft te allen tijde den toegang tot ons hart. Zelfs in onzen slaap komt Hij tot ons, om ons innerlijk bestaan te bewerken. Hij bereidt in ons de krachten die we straks noodig zullen hebben. Hij schikt en ordent in ons de krachten die op een bepaald doel moeten worden gericht. Wat over tien en meer jaren pas bij u tot uiting zal komen, is Hij nu reeds bezig in u voor te bereiden. Niets in uw innerlijk zielsbestaan ontgaat Hem. Uw gewaarwordingen, uw neigingen, uw opkomende gevoelens, alles staat onder zijn heilig opzicht. Hij voedt in u wat versterven zou. Hij buigt om, wat in u verkeerd zou groeien. En zooals een moeder voor haar kindeke in het uitwendige zorgt, zoo zorgt uw trouwe Vader voor elke ongelegenheid, voor alle nooddruft uwer ziel.

Dit is een werk Gods, dat in zijn raad begon, in uw voorouders reeds op u berekend werd, dat van de wieg af in u volbracht is, dat nooit ophield al de dagen en al de nachten van uw leven. Een werk Gods aan uw ziel, dat doorgaat als ge alleen zijt of u mengt onder de schare; dat niet aflaat onder uw arbeid, en dat met vaste hand gericht is op wat God bij Zichzelven heeft voorgenomen, nu en eeuwig van u te maken.

Uw eigen plan met uw ontwikkeling en uw karaktervorming gaat veelal niet verder dan dit korte leven, maar het „opzicht Godes over uw geest" strekt zich uit tot in der eeuwen eeuwigheid, en hier wordt door de zorge uws Gods in u bereid, wat eerst aan de overzij van het graf zich ontplooien zal.

Dat „opzicht uws Gods" is verzorging en opvoeding tegelijk. Het is de arbeid van den oppersten kunstenaar, die bezig is uit het leven uwer ziel zich een sieraad voor zijn Vaderhuis daarboven te bereiden.

En dat bezig zijn van uw God aan en in uw ziel, dat opzicht van uw God dat over uw geest gaat, kunt gij nu tegenwerken, en daardoor den Heiligen Geest bedroeven; maar ook gij kunt er als medewerker uws Gods in mede-

werken; en op dat laatste mikt juist de heilige aandrift van het kindschap, steeds kracht zoekend in de stille bede: „Verlaat niet wat Uw hand begon, o, Levensbron, wil bijstand zenden!"

LXXII. „EEN IEGELIJK DIE DEN ZOON AANSCHOUWT."

En dit is de wil Desgenen die Mij gezonden heeft, dat een iegelijk, die den Zoon aanschouwt, en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage.
Joh. 6 : 40.

Van alle dingen onder menschen is te gelooven in den Christus de hoofdzaak.

Op alle tonen wordt het ons in de Schrift aangezegd, dat God zijn eengeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebbe. En er wordt met even stellige beslistheid aan toegevoegd, dat wie niet in Hem gelooft, het eeuwige leven niet zien zal, want dat de toorn Gods op hem blijft.

Ondervraagd wat het groote werk was, dat we in gehoorzaamheid aan God te volbrengen hebben, heeft Jezus gezegd: Het werk Gods dat ge te volbrengen hebt, is, dat ge gelooft in Mij.

Het is het geloof in den Christus dat eens de deeling zal aanbrengen in de eeuwigheid, en het is ditzelfde geloof, dat reeds hier op aarde tot beslissing leidt.

Niet zekere algemeene godsdienstigheid, niet persoonlijk vrome neiging, en ook niet een algemeen geloof aan God, maar eeniglijk en zeer bepaaldelijk het geloof in Jezus wijst, al naar gelang het aanwezig of afwezig is, het lot voor eeuwig uit, en beslist reeds hier beneden voor de vraag, of men tot de kudde van den eenigen Herder behoort, dan wel daarbuiten staat.

Op dit geloof drijft heel 't Evangelie.

Het is dit geloof in den Christus, waarop geheel de

Openbaring Gods — lees 't maar in Hebr. XI — van de dagen van het paradijs af gericht was.

Het sola fide [1]) is in nog anderen zin dan waarin Luther het uitriep, de grondstelling voor alle hooger menschelijk leven.

Er zijn, onder menschen, ook allerlei andere merken en kenmerken en zielsuitingen en verhoudingen, die een andere richting in ons leven aanduiden, of er een andere richting aan geven. En ook dit alles kan waarde bezitten en van beteekenis zijn.

Alleen maar, al dat andere heeft alleen beteekenis voor een kleinen kring, voor beperkten tijd, in bepaalde mate. Sympathie, neiging, voorliefde, aanhankelijkheid, het bloesemt alles uit in zilveren bloesem, maar het beheerscht alles saâm nooit de geheele existentie, het zet den grond van het bestaan niet om, het heeft geen albeslissende, eeuwigdurende gevolgen.

En juist daarom staat het geloof in den Zone Gods zoo verre boven dit alles, wat onder menschen bloeit en saâmbindt en bezielt.

Al dit andere is ten deele, al dit andere mist volle levensdiepte, al dit andere is als het gras dat bloeit, om straks, als de wind er over gaat, te verdorren.

Wat alleen als fundament van het innerlijk leven blijft, voor den toon van het leven beslist, en dit leven in eindelooze ontplooiing voor eeuwig waarborgt, dat is het geloof in den eengeboren Zoon des Vaders, of zooals het in de gevangenis te Philippi weerklonk: Geloof in den Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden.

Zalig; dit is het alomvattende, het aldoordringende, het in zichzelf voltooide en volkomene geluk; het geluk dat duurt tot in den eeuwigen morgen.

Nu blijve hier buiten bespreking, wat dit geloof is, hoe het werkt, waarin het bestaat. Een mysterie, dat Christus' kerk wel telkens in woorden poogde uit te drukken, maar zonder ooit de volheid ervan onder woorden te kunnen brengen, en elk misverstand te kunnen uitsluiten.

---

[1]) „Door het geloof alleenlijk."

Bepaalde de kerk het geloof te scherp, dan kreeg men koud en dor verstandswerk zonder geestelijken gloed; en drong ze meer in het mysterie van het gemoedsleven door, dan kroonde ze zoo vaak een verschroeiende mystiek, die straks in opwinding vervluchtigde.

Alleen maar, dit was en bleef altoos de kern, dat een verloren wereld, dat een aan zich zelf ontzonken menschenhart om redding riep, en dat vruchteloos alle menschelijk genie, alle menschelijk heroïsme, alle teedere ontferming, eeuw na eeuw vruchteloos gepoogd had die redding aan te brengen, tot eindelijk God ze ons schonk.

Ze ons schonk, niet in een gave, maar in een hoogheiligen persoon, en die persoon niet één uit ons genomen, maar die heilige persoon uit den hemel tot ons nedergedaald; en nedergedaald niet als een engel, die Gods dienaar en onze hulpe, beide buiten de Goddelijke natuur en buiten onze natuur stond, maar uit den hemel tot ons gezonden en tot ons gekomen, als de eengeboren Zoon des Vaders, die in onze natuur ingegaan, God zelf tot onze aanschouwing bracht.

„Philippus, die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien, en hoe zegt ge: Toon ons den Vader!"

En daarom nu juist kan het geloof in den Christus niet anders dan het hoogste, het ééne en het eenige zijn.

Waar God zelf in den Christus zich aan de wereld geeft, en zoo diep indringt in ons menschelijk leven, dat die Zoon onze natuur aanneemt, dat het Woord vleesch wordt, waarvoor engelen het Immanuel, God met ons, uitroepen, daar is de absolute, de volstrekte, de in zichzelf volkomen openbaring van Goddelijke ontferming tot ons gekomen.

Daar kan het niet hooger, daar kan het niet verder, daar is de grens van het eeuwig in zichzelf volkomene bereikt.

En daarom, boven het geloof in den Christus gaat niets uit. Er is niets dat er naast kan worden geplaatst. Er is niets dat ge er meê vergelijken kunt. Het gaat alle menschelijk uitdenksel te boven. Het kan door niets vervangen, het kan door niets overtroffen worden.

Het geloof in den Zone Gods brengt de redding aan, of er is geen redding.

Geen redding voor de verloren wereld, en geen redding voor uw in u-zelf verloren hart!

Voor het opgaan van die star des geloofs in uw zielsleven, eischt nu Jezus zelf een b e z i g h e i d van uw ziel.

Niet, dat spreekt van zelf, als zou welke bezigheid uwer ziel ook, het geloof in Christus scheppen, voortbrengen, u inprenten en inplanten kunnen. Het zaad des geloofs is een Goddelijk zaaisel. Het geloof in Jezus is een gave evenals de Christus zelf een gave is. Het geloof is een gewrocht van Goddelijke ontferming, een gewrocht van den Heiligen Geest.

Maar alle geloof in den Christus heeft dit eigenaardige en noodzakelijke, dat het in ons bewustzijn moet worden opgenomen, en dat het daartoe met onweerstaanbare kracht in ons bewustzijn indringt. Indringt als een gewaarwording, als een drijvende kracht, als een bezielend beginsel, als een heel ons leven beheerschende en omzettende macht.

En daarom nu moet dat geloof voor ons bewustzijn een inhoud, een vorm, een gestalte erlangen. Het brengt óók gevoelsaandoeningen met zich, óók onuitsprekelijke aandoeningen van ongewone kracht. Maar boven en buiten dit alles heeft het ook een verstandelijken inhoud, die begrepen wil worden, een inhoud die zich vult met wat we van den persoon van den Zone Gods, van zijn leven op aarde, van zijn werken, van zijn woorden, van zijn zitten aan Gods rechterhand, en van zijn gedurige actie uit den hemel, na zijn Hemelvaart, uit de heilige Openbaring weten.

En hierin nu is wat van buiten wordt geleerd; er is in geheugenwerk, heugenis van namen, feiten, gesprekken, heugenis van woorden en daden, doodelijk lijden en heerlijke verrijzenis.

Maar het geheugen kweekt het geloof niet. Begrippen zijn niet eenswezens met uw geloof. Geleerdheid ontsteekt in uw geloof niet den gloed.

En daarom zegt Jezus, dat uw geloof, om steeds helderder, krachtiger en bezielender te worden, dit éene noodig heeft, dat gij den Z o n e G o d s a a n s c h o u w t.

„Die den Zoon a a n s c h o u w t en in Hem gelooft", die heeft het eeuwige leven.

Dat aanschouwen van den Zone Gods, dàt alleen brengt alzoo de verrukking der ziel, die den gloed des geloofs gaande houdt en helder doet opbranden.

Al de inhoud van uw geheugen moet alzoo uit uw heugenis herleid tot de eenheid van het beeld des Zoons van God. Het moet alles vereend en saâmgetrokken, om u dat beeld in heilige zuiverheid voor het oog uwer ziel te brengen. En waar dat beeld zich in u volmaakt, moet alle innerlijke aandrang en gewaarwording, en alle heilige gevoelsbeweging in u met dat beeld samensmelten, om 't ook u te doen genieten, en dat levende beeld van den Zoon Gods moet u imponeeren, moet u boeien, moet u niet loslaten, moet u bezig houden, moet u vervoeren in heilige verrukking.

Niet als een kennen naar het vleesch. Neen, het moet een geestelijke visie zijn, maar toch altoos zóó, dat de naam van Jezus overgaat in den persoon van den Christus, en dat van dien persoon van den Christus het innerlijk Goddelijk wezen u aangrijpt en u trekt met magnetische kracht.

Geen Jezus-verheerlijking, gelijk in de dagen van Feith en Van Alphen, die het „och, was Jezus nog op aarde, 'k ging aanstonds naar Jezus heen", op de lippen brengt. Dat zou zijn van het hooge naar het lage afdalen. De geestelijke visie, de zielsaanschouwing van den Zone Gods, staat onvergelijkelijk hooger dan wat de discipelen in Jezus' persoon op aarde hebben gezien en getast.

De apostel kent den Heiland veel rijker dan de discipel Hem ooit gekend had. De Hemelvaart heeft ons niet verarmd, maar verrijkt. En het aanschouwen van den eengeboren Zoon des Vaders, dat het geloof kweekt, voedt en telkens weer verfrischt, is zulk een bewuste zielsgemeenschap met den Heere der heerlijkheid, dat ge in en door Hem tot het Eeuwige Wezen zelf doordringt, en, den Zoon geestelijk met de ziel aanschouwende, u als kind van God, één weet met den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest.

Luister maar naar de bede in het hoogepriesterlijk gebed:

Heilige Vader, Ik bid u, dat ze allen één zijn, gelijkerwijs Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt.

LXXIII. „MIJN VOET STAAT OP EFFEN BAAN."

Mijn voet staat op effen baan; ik zal den Heere loven in de vergaderingen.
Psalm 26 : 12.

„Mijn voet staat op effen baan," is drieërlei. Het is de welvoldaanheidsuitroep van het zondagskind, het is de kreet der ontspanning van wie hard en bitter worstelde om er te komen, en het is de stille uiting van hoogeren vrede bij hem die gelooft.

De beeldspraak van den psalmist is duidelijk.

Een weg, waar ge langs moet, kan tweeërlei karakter dragen.

Het kan of een weg zijn, glad en effen als een kegelbaan, gelijk in ons land de meeste groote straatwegen zijn; òf het kan een weg zijn gelijk in het bergland, dat ge nu eens steil dalen en dan weer hoog klimmen moet, en door deze oneffenheid van het pad wordt afgemat.

Ten onzent moge een wat rulle zandweg of een met slijk als bedropen pad u het voortgaan bemoeilijken, maar voor het overige zijn onze wegen effen banen van noord tot zuid, en in ons land zou aan de wegen nooit een beeld zijn ontleend voor onzen levensgang Een weg moge ons lang vallen, hij moge te eenzaam zijn, of door te groote morsigheid afschrikken, maar dat alles biedt niet de tegenstelling, die de weg door de vlakte met het pad door de bergen geeft.

De Schrift daarentegen is in een bergland opgekomen. De psalmisten hebben op de bergen gedoold en omgezworven. En zoo spreekt het vanzelf, dat hun zinrijke geest ook aan het leven in de bergen de beelden zou ontleenen, waarin de tegenstellingen van het leven zich zouden uitspreken.

En zoo bood het vlot en met lichten tred zich voortspoeden op een weg die geheel glad, recht doorloopend en effen was, vanzelf het beeld aan voor een leven, waarvan wij, als volk aan de zee, zeggen, dat „alles voor den wind gaat." Maar dan ook omgekeerd bood het zich inspannen en nauwlijks adem kunnen halen op een weg, waarlangs ge soms uren steil dalen, en dan weer uren lang vermoeiend klimmen moet, van zelf en ongezocht het beeld voor den worstelaar, van

wien ons volk, wederom niet met een woord uit het bergland, maar nogmaals met een zeeterm, zegt, dat hij „het hoofd nauwlijks boven water kan houden."

En daarom, in de uitdrukking: „Mijn voet staat op effen baan," kan zich de zelfgenoegzaamheid uitspreken van den man, wien alles gelukte, die nooit werkelijken tegenspoed gekend heeft, en die, aan nijpende zorg gespeend, nooit anders dan zonneglans op zijn levenspad zag schijnen.

Veel meer ligt daarentegen in dezen uitroep: „Mijn voet staat op effen baan," als hij de uitdrukking wordt van wat er in de ziel van den worstelaar omgaat, die telkens teleurgesteld en keer op keer neergeworgen, al zijn pogen verijdeld zag, maar die volhield, het niet opgaf, nu eens wegzonk, en dan weer tegen het steile pad opklom, en die eindelijk, eindelijk het punt bereikte waar de rechte weg door het hoogland zich nu voor zijn voeten uitbreidt, en een leven in voorspoed, een gelukkige existentie onder de vervulling zijner idealen begon.

Maar het allerhoogst klimt de volheid van zin in dezen uitroep: „Mijn voet staat op effen baan," als ze de kreet der geloofsovertuiging is, die in geestelijke veerkracht, de benauwing van het aardsche leven weet te verslinden, en nu met Habakuk het betuigt: „Al mocht de vijgenboom niet meer bloeien, de wijnstok mij geen vrucht meer geven, en er geen rund meer in de stallen wezen, zoo zal ik nochtans in den Heere van vreugde opspringen en zal ik mij verheugen in den God mijns heils."

Laat het „zondagskind", gelijk men den man noemt die geen tegenspoed gekend heeft, op zijn hoede wezen.

Een leven zonder zorgen, zonder kommer, zonder verdriet, zonder teleurstelling, verwent zoo licht.

Ongetwijfeld kweekt het optimisme een blijmoedigen zin, maar ook het mist de kracht om het karakter te stalen, om de veerkracht te oefenen en te spannen, en om rijker te worden in de hooge schatten van ons gemoed.

Toch is dit nog het ergste niet.

Veel erger is het, dat het „zondagskind" er zoo licht toe neigt, om zijn geluk aan zichzelf toe te schrijven, en zich in te beelden, dat die anderen, die hij zoo bitter tobben en

worstelen ziet, dit te wijten hebben aan eigen onnoozelheid. Hij is dan de man die het steeds goed inzag, hij de man die op alles den juisten blik had. Anderen lieten het juiste oogenblik ongebruikt voorbijgaan, hij wist steeds op het juiste oogenblik te handelen. En zoo klimt in zijn gemoed een eigen dunk van voortreffelijkheid op, die den hoogmoed in zijn hart aankweekt, en het medelijden met anderer verdriet en tegenspoed in zijn binnenste verstikt.

Of ook, is zulk een gelukskind nog ten deele vroom, dan verleidt zijn hart hem zoo licht, om zichzelven te gaan beschouwen als een bijzonder gunstgenoot van zijn God, wiens pad, om de voorkeur die God aan hem schonk, steeds geëffend werd, en die er nu op toeleeft, wanende dat immers zijn levenslot door zijn God in weelde en voorspoed beschikt is tot het einde.

En dat gaat dan alzoo in klimmende inbeelding van eigen voortreffelijkheid en eigen bevoorrechting al voort, tot eindelijk de keer in het leven komt, en de zon achter de wolken schuilen gaat.

Maar dan zinkt ook in eens alles in. Dan is er geen weerstandsvermogen. Dan is er geen geoefende kracht. Dan is er niets, dat hem op kan houden en tot opworstelen tegen de ellende bekwamen.

En het einde is een wegzinken in zelfverbijstering, zonder levensmoed en zonder hoop voor de toekomst.

Hoe heel anders nu bij den worstelaar.

Voor zulk een ontsloot elk nieuw levensjaar een nieuwen strijd, om zich staande te houden.

Bij den een was het een worstelen, om zich en zijn gezin met eere bij het leven te behouden; om te slagen in zijn beroep en wat hij ondernam wel te doen gelukken. Bij een ander een worstelen tegen laster en nijd. Bij een derde een worstelen om aan zijn overtuiging, om aan zijn inzichten, om aan zijn denkbeelden ingang te verschaffen. Bij weer een ander een eindeloos worstelen met geknakte gezondheid. En dan weer verdriet, zielsverdriet over een kind dat teleurstelde, of bange rouw over een kind, over een lieve vrouw die men verloor in den dood.

En dan zijn er wel, bij wie zulk een gang door de diepte

nog telkens door zonniger dagen werd afgebroken, maar er zijn er toch ook, die soms jaren van hun leven, lange jaren letterlijk in voortdurende spanning, in nooit eindigende teleurstelling, in één worsteling zonder uitzicht hebben doorgekampt.

Niet zelden had dat dan het bittere gevolg, dat sombere melancholie hun hart vermeesterde; dat zwartgallige gedachten den boventoon begonnen te voeren: en dat ze, hun levenslot als verloren beschouwend, ten slotte den strijd opgaven, en wegzonken, willoos en moedeloos, in steeds somberder verdriet.

Maar er waren er toch steeds ook anderen, die volhielden, die 't niet opgaven, die de hoop niet uitbluschten, en door hooge wilskracht gestaald, eenmaal toch het punt bereikten, waarop adem viel te halen, en de tegenstand gebroken scheen.

Juist dank de oefening in hun worsteling verkregen, deden dezulken dan een laatste reuzenpoging. En ja, nu gelukte het. Nu waren ze er. Nu begonnen betere dagen. En met een niet onder woorden te brengen gevoel van zaligheid, voor zoover dit aardsche leven zaligheid brengen kan, riepen zij het dan zoo heel anders uit: „God zij geloofd, nu staat mijn voet op effen baan."

Is dit reeds heerlijk, toch is er nog hooger standpunt.

Tegen de ongunst des levens valt soms niet op te roeien. Soms kan ze het leven zoo diep omfloersen, dat ze met u gaat tot aan en in het graf.

Zelfs de felst getroffene bezit geen enkelen waarborg, dat er metterdaad beter dagen komen zullen. Een uitkomst als waartoe Job geraakte, is aan niemand verzekerd.

Het kan onzen God behagen de majesteit van de geloofsgenade te willen verheerlijken in een leven, dat nooit door de zon van geluk beschenen werd. Voor den armen Lazarus daagde de ure der vreugde eerst, toen hij door engelen gedragen was in Abrahams schoot.

Ook hebben we op niets recht; en nooit zal wie in de kennis zijner zonde geen vreemdeling is, opstaan om van zijn God geluk of uitredding uit ellende te eischen. Hij mag er om bidden en er om smeeken, maar toch altoos blijft het: „Vader, indien deze drinkbeker van mij niet kan

voorbij gaan; niet mijn wil, maar uw wil geschiede!

Maar nu is dit de heerlijkheid, dat het wondere geloof zijn kracht openbaart niet alleen als het lijden in vreugde verkeerd wordt, maar ook, meer zelfs nog, onder het lijden, en het meest zelfs dan, wanneer het lijden ons vervolgt tot aan ons graf, en het kruis zijn schaduw tot den einde toe op ons levenspad werpt.

Immers dit is de heerlijkheid van het geloof, dat het ons een anderen, een hoogeren weg, een weg op de toppen van den berg van Gods heiligheid ontsluit, die boven den weg van ons aardsche leven uitgaat, en alle leed en alle ellende en alle zielsverdriet in een hooger visioen voor ons oplost.

Die weg des geloofs loopt niet onder de wolk, die de zon belet ons levenspad te beschijnen; wie op dien weg wandelt heeft de wolken onder zich, en geniet van de onbelemmerde beschijning van de zon der genade.

En of het dan in zijn leven hem meê of tegen loopt, of hij opnieuw de worsteling ondernemen moet, of eindelijk de worsteling tegen wat de wereld het noodlot noemt, te boven is, — onder lief en leed, bij verdriet en bij vreugde, onder voorspoed en onder tegenspoed blijft zijn ziel in evenwicht, blijft zijn hart sterk en vast in hem, en roemende in het geloof jubelt zoo een: Wat mij ook overkome, mijn voet staat op de effen baan, die mijn God mij door het geloof ontsloten heeft.

LXXIX. „EENE OVERVLOEIENDE VERVERSCHING."

> Gij had den mensch op ons hoofd doen rijden; wij waren in het vuur en in het water gekomen; maar Gij hebt ons uitgevoerd in eene overvloeiende verversching.
>
> Psalm 66 : 12.

In de wereld daarboven staat op het leven een geheel ander stempel gedrukt, dan hier op aarde. In dat rijk der heerlijkheid is geen zonde, en dus ook geen verlossing;

geen ellende, en dus ook geen uitredding. Er kan alzoo niet zijn de overgang uit twijfel in geloof, uit zwakheid tot kracht, van leed tot vreugd, uit rouw tot de vertroosting. Kortom, al wat door het enkele feit van zonde en ellende, in ons leven op aarde gedurige breking, verstoring, overgang, herstel en hooger verheffing brengt, is in het eeuwige leven buitengesloten.

Ook aan het paradijs was dit gestadig afwisselende vreemd, en toen de zonde in het paradijs drong, was het paradijs weg en trok de vloek door onze aardsche existentie.

Volstrekt niet, alsof in het paradijs de doodelijke verveling der eentonigheid zou hebben geheerscht, of ook in den hemel om Gods troon ontstentenis van alle afwisseling een somber waas over het aanzijn der gezaligden zou doen trekken. Zonder eindelooze onderscheiding is er geen hooger leven denkbaar, en die rijkere levensontplooiing zal voor Gods troon eens alles te bovengaan en overtreffen, wat wij op aarde als hoogere levensontwikkeling gekend of in dichterlijke verbeelding gedroomd hebben.

Doch, naar den maatstaf van dit leven is het leven hiernamaals niet af te meten. Het is andersoortig. Het draagt een geheel ander karakter. Het gehoorzaamt aan geheel andere wet. Het boeit door gansch andere schoonheid, weelde en genieting. Maar juist daarom blijft het voor ons een voorwerp van geloof en hoop, en leent het zich niet tot voorafschaduwing in dit leven. En al mogen beelden uit dit leven ook in de Schrift gebezigd worden om er ons een indruk van te geven, toch voelt ieder dat het vet vol mergs en de onvermengde wijn van de bruiloft des Lams uitsluitend dienst doen, om de gewaarwording van feestvreugde te wekken, en in het minst niet om aan te duiden waarin die feestvreugde zal bestaan.

Het is nog niet geopenbaard wat we zijn zullen. Genoeg dat we weten, hoe het een leven in eindelooze vreugd en heerlijkheid zal zijn. Maar hoe die vreugd zich eens voor ons ontsluiten zal, en in wat vorm ze voor ons zal opdagen, geeft het geloof aan zijn God over; en op dien Vader in de hemelen en Zijn Zoon Jezus Christus trekt zich, in afwachting van die heerlijkheid, al het zielsverlangen van Gods kinderen saâm.

Hier op aarde daarentegen karakteriseert de zonde heel ons aanzijn en heel onze menschelijke existentie. En dat volstrekt niet enkel in dien zin, dat er rusteloos elken dag en elken nacht zonde gepleegd wordt, en dat deze zonde verwoesting aanricht, maar heel anders en meer nog in deze beduidenis, dat de zonde ons menschelijk leven breekt, de stutten van dat leven gedurig ontzet en elkaar doet afwisselen, en den weg waarlangs dat leven zich beweegt, niet vlak voor u uit, maar rusteloos op en neer doet gaan; nu door de diepte, dan over de hoogte, nu door het licht, dan door de donkerheid, nu door den lach, dan door het geween der treurenden gekenmerkt.

Dat er is lief en leed; dat er is vreugd en smart; dat er is een krachtig en gezond zijn en dan weer in krankheid nederliggen; dat er is een geboren worden en een sterven; een dragen ten doop en een uitdragen naar het graf; dat er is inzinking en opstanding; dat er is zielsverderving en bekeering; dat er is verleiding en lokking naar den Christus; kortom, dat heel ons menschelijk leven zich opbuigt en splijt in eindelooze tegenstellingen, het komt alles uit het éëne allesbeheerschende feit van het bestaan der zonde voort.

Staat het eenmaal voor u vast, dat er zonder zonde geen ellende, geen krankheid en geen dood op aarde zou zijn, dan is het de zonde die haar stempel van breuke én van heeling op heel ons aardsche leven drukt, en zou het hoogelijk interessant zijn, eens heel uw menschelijke existentie onder het gezichtspunt van deze breuke in beeld te brengen.

Zonder zonde geen rechters om recht te spreken, geen artsen om de kranken te genezen. geen bedienaren des Woords om Gods Woord te prediken, geen werk der barmhartigheid noch der ontferming, geen Kerke Gods op aarde.

Nu mag hieruit natuurlijk nooit worden afgeleid, dat zulk een in eindelooze schakeering en tegenstelling opgebroken en opgebarsten leven ons eigenlijk leven is. Het leven in heilige harmonie en ongebroken eenheid staat oneindig hooger en zal eens blijken alleen onze ware, echte, waarlijk menschelijke existentie te zijn, gelijk ze dat nu reeds voor Gods engelen is.

Maar wel volgt er uit, dat ons leven hier op aarde een aldoor geslingerd, een aldoor schommelend, een aldoor op

en neer gaand leven zijn moet; en dat uw leven hier op aarde rijker, interessanter en gewichtiger wordt, naarmate ge aan sterker slingeringen bloot zijt gesteld en het op en neer gaan in uw existentie sterker evenredigheden aanneemt.

Die slingeringen zijn in ons leven ongelijk. Bij den een veel moeilijker en aangrijpender dan bij den ander. Er zijn er die ternauwernood indoken en, omgekeerd, niet dan een zeer geringe verheffing in het leven kennen. Maar er zijn er anderen, die tot in den diepsten afgrond worden neergeploft, maar dan ook straks de zaligste wandelingen kunnen maken op de bergen van Gods heiligheid.

Een dier laatsten is gedurig in den psalmist aan het woord. Vandaar eenerzijds dat roepen uit diepten van ellende en het klagen dat banden des doods en der hel zijn ziel verschrikken, maar dan ook anderzijds die jubel van uitredding en verlossing, uitloopend op dat dankbaar erkennen, dat God hem heeft uitgevoerd in een „zeer overvloeiende verversching."

Die verversching beduidt krachtsvernieuwing. Een versch span voor den wagen beduidt een span, dat zoo uit de weide komt in de volheid van zijn kracht. Een versch corps troepen beteekent een slagorde, die nog niet aan den slag deelnam, maar optrekt in ongebroken kracht.

En zoo is er verversching, als ge opkomt uit een periode van doodelijke zielsafmatting, van machtelooze inzinking, van innerlijke ondermijning, en dat ge nu, verjongd en vernieuwd in uw levenskracht, u door Gods genade aan uzelven voelt teruggegeven, om, als had nimmer iets u gedeerd, in het volle besef van Gods genade, met vernieuwden moed den strijd van het leven tegen te gaan.

Die verversching kan daarom tweeërlei karakter dragen. Het kan zijn een verversching uit geestelijke inzinking, maar het kan ook zijn een verversching uit de inzinking van uw levenslot.

Ge kondt tot in het dal der schaduwe des doods zijn gekomen, en nu weer wandelen in het lieflijk licht van de zon die heel uw leven bestraalt.

De gedruktheid en benauwing, die verdriet, tegenspoed berooving en lijden brengt, kan met centnersgewicht op uw

hart neerkomen, en het bijna verpletteren. Verreweg de meesten blijven daar vreemd aan. Ook zij drinken wel hun drinkbeker, maar aan verreweg de meesten wordt die drinkbeker van rouw en verdriet niet dan met mate toegereikt. Ze zouden ook geen zielskracht bezitten om meer te dragen. Maar er zijn ook steeds enkelen geweest, tegen wier borst de golven van het bittere lot rusteloos en zonder sparen zoo bijna meedoogenloos aansloegen, dat alleen de hun ingeschapen heldennatuur door Gods genade hen behoedde voor bezwijken.

Zulk een periode kan lang aanhouden, en vooral dat aanhouden van druk en lijden, is zoo nameloos uitputtend en afmattend.

Maar als dan eindelijk dat lijden aflaat, en er zonnige dagen komen, en er komt vreugdeolie voor treurigheid, dan heeft God de Heere er niet zelden lust aan, zulk een drager van de Jobsgestalte met ongekende levensvreugde als te overdruppelen, en dan is het van zijn lippen, dat met een kreet waar heel de ziel in meêtrilt, de juichtoon opgaat: O, mijn God, Gij hebt mij uitgevoerd in een overvloeiende verversching.

Stiller, maar nog zaliger is het, als die overvloeiende verversching ons *geestelijk* overkomt.

Natuurlijk overkomt dit alleen aan den mensch die geestelijk bestaat, die innerlijk een geestelijk leven leidt en die dorsten kan naar zijn God, gelijk het hert dorst naar de waterstroomen.

De duizenden, en nogmaals duizenden, die onbezorgd voortleven, zonder ooit de gemeenschap met God voor hun ziel te missen, staan hier geheel buiten.

Maar kent ge een geestelijk leven in uw ziel; weet gij wat het is, in Gods verborgen omgang te zijn ingeleid; en hebt ge geleerd om elken morgen en elken avond uw wezenlijke kracht te putten uit het zoeken *en vinden* van uw God; dan deelt voor u het leven zich in twee scherp contrasteerende soorten van dagen: dagen dat ge rijk in uw God, en nabij Hem levende, uw ziel in u van vreugde voelt opspringen, maar daarnaast en daartegenover die andere dagen, dat de hemel van koper schijnt, en ge op uzelven teruggeworpen, niets dan donkerheid en duisternis in u

ontwaart, en als een verloren schaap u van uw God voelt afgedoold.

Dat kan een gevolg van begane zonden zijn, maar het kan ook zijn, dat God u opzettelijk door de duisternis leidt, om uw geloof te beproeven en u dieper inwendig te bewerken met ongeziene genade.

Zoo kunnen er dan dagen, en weken, ja soms maanden zijn, dat het aangezichte Gods voor u schuil gaat; dat geen ster doorbreekt aan den donkeren hemel uwer ziel; en ge, van uw God u verlaten voelend, treurt in uzelven met een droefenisse die de wereld niet kent en niet verstaat, maar die u zoo bitter door het hart snijdt.

Maar dit lijden is voor een tijd.

In de verlatenheid waart ge niet verlaten, maar was uw God u bewerkende met een genade, waarvan ge straks eerst de vrucht kennen zoudt en genieten.

En zijn dan eindelijk, eindelijk, die dagen van geestelijke donkerheid aan hun einde toegekomen, en breekt het licht weer door, en komt uw God terug om zich in de volheid zijner genade aan u te openbaren, o, dan is het ook voor uw ziel een overvloeiende verversching.

En dan ervaart ge het, bekent ge het, dat, zoo uw God u niet door deze diepte der verlatenheid gevoerd had, ge nimmer zulk een diepgaande vreugde in uw ziel zoudt ervaren hebben, als nu uw deel werd.

Alleen na u door deze diepte der donkerheid geleid te hebben, kon uw God u uitvoeren tot zoo overvloeiende verversching van heel uw innerlijk bestaan.

LXXV. „VAN KRACHT TOT KRACHT".

> Zij gaan van kracht tot kracht, een iegelijk van hen zal verschijnen voor God in Sion.
>
> Psalm 84 : 8.

Van kracht tot kracht gaan is groeien, wassen, toenemen. Niet blijven die we zijn, en veelszins achteruitgaan; maar integendeel vorderen, verder komen, rijker, voller, overvloediger in het geloof worden, en, dank zij dit

overvloediger geloof, rijker in Godsvrucht en in vruchten der bekeering waardig.

Dit van kracht tot kracht gaan toont God de Heere ons reeds in de plant. Als de eik pas uitschoot, buigt ge hem met uw hand om, maar als de eerst teêre eik stam kreeg en volop boom wordt, weêrstaat zijn kracht zelfs den stormwind.

Hetzelfde toont God u in het dier. Datzelfde jonge veulen, dat zich eerst ternauwernood op de been kon houden, is na niet zoo lange jaren het sterke paard geworden, naar welks kracht de mensch zelfs de kracht van de stoom afmeet, en het lacht om den zwaarbeladen wagen en springt met zijn ruiter in het zaâl over muur en heg.

En nog rustiger toont God ons dat van kracht tot kracht gaan in ons eigen kind. Eerst dat hulpeloos wicht, dat op den schoot getroeteld en op den arm gedragen moet worden. Dan het spartelen bij de moeielijke looples, tot eindelijk 't eerste van wal steken komt, als de enkels iets vaster zijn geworden. En zoo gaat de groei voort en door tot eindelijk de volle wasdom bereikt is: en dan is er kracht voor den harden loop, voor den stouten sprong, voor het klimmen op de steilste rotsen, voor een tarten van alle moê zijn en mat worden.

Dit nu is alles nog stoffelijk. De groei van eik en paard, en de groei van 't kind naar den kant van 't lichaam.

Maar die klimming in kracht blijft bij het stoffelijke niet, ze gaat uit 't zienlijke ook in het onzienlijke over. Er is ontwikkeling ook in den menschelijken geest.

Ontwikkeling door oefening van het kunsttalent, dat eerst school, toen uitkwam, en allengs tot machtiger uiting bekwaam werd. Maar ook ontwikkeling door opvoeding, door onderwijs, door eigen inspanning van den denkenden geest, om den geheugenschat al rijker te stoffeeren, het inzicht in de wereld om ons heen almeer te verhelderen, de eenheid te vatten in de veelheid, het verband te voelen tusschen de matte werkelijkheid en het hooge ideaal, en aldus in kracht en geest steeds machtiger te staan.

Altoos groeien, altijd voortvaren, met de Excelsior vlag om de borst de bergen op.

En nog weer anders wordt die ontwikkeling, die groei, dat gaan van kracht tot kracht, zoo ge van het onzienlijke

der kunst en het ongeziene van het verstand, overgaat op 't erf waar het karakter ontluikt en de zedelijke mensch gevormd en gestaald wordt. Kracht in den wil krijgen en die wilskracht allengs stalen. Eergevoel voelen opwaken en dit steeds fijner zien toespitsen. Trouw en eerlijkheid den knop zien ontluiken en steeds schooner opbloeien. Tegenover den zin en de liefde voor waarheid, haat tegen de leugen zien opkomen. Steeds dieper het rechtsbesef voelen insnijden, den ernst des levens zien uitbotten O, het geeft alles het schoone beeld van een gaan van kracht tot kracht in de innerlijke persoonlijkheid.

In het lichaam groeit de man, in het verstand de geleerde, in het karakter de persoon.

En toch, in dit alles ligt nog niet wat 't van „kracht tot kracht" in den zang van den psalmist bedoelt.

Er is in het kind van God nog een ander leven, het leven van Goddelijke genade.

En ook in dat leven moet er voortschrijding, moet er groei, moet er ontwikkeling zijn.

Ook hier moet de wet doorgaan. Niet blijven wat we zijn, maar voort en verder komen.

Een gaan van kracht tot kracht.

Nu kent het groeien op stoffelijk gebied zijn maat, zijn perk. Reeds in den eikel is bepaald, hoe hoog de eik, die er uit opschiet, zich omhoog zal kunnen verheffen. Eerst schiet hij uit, dan groeit en wint hij, maar eindelijk is het perk, is de maat bereikt; en dan moge de eik nog uitgroeien in dikte van stam en breedte van loover, maar hooger komt hij niet meer.

Zoo is het ook met den groei van 't dier. Van klein wordt het groot, en zet 't zich uit, en volgroeit het. Maar na niet vele jaren, soms reeds na enkele maanden, ja na enkele weken, is de maat van 't dier uitgeput, en blijft het in grootte wat het nu is.

En niet anders vergaat 't ons aan 't lichaam. Veel langzamer dan bij het dier, bereikt de mensch allengs zijn wasdom in de lengte. Soms duurt de groei twintig en meer jaren. Maar ten slotte is ook hier de maat voltooid. En ook dan is er nog wel verandering, sterking en verbreeding,

maar hooger gaat 't niet. Ja zelfs volgt er met den ouden dag niet zelden inkrimping en verkleining.

Ook bij den kunstenaar is er een oogenblik in zijn leven, dat hij zijn hoogtepunt bereikt heeft, en dat de volheid, de rijkdom van kunstuiting eer afneemt dan wint. En op verstandelijk gebied moge er een enkele zijn, wiens brein nog op 70 à 80 jarigen leeftijd groen en frisch is, ja zelfs nog wint in diepte en weelderigen omvang, — voor verreweg de meesten is toch ook hier een grens gesteld, waarboven men maar niet uitkomt, en die den eindpaal aanduidt der ontwikkeling.

Alleen op zedelijk gebied en bij de karakter-ontplooiing is die grens op zich-zelve niet aanwijsbaar. Liefde en toewijding kunnen steeds klimmen, deegheid van karakter steeds, tot aan den dood toe, in sterkte toenemen.

En ditzelfde nu is voor Gods kind zelfs als eisch gesteld. Nooit hier op aarde bij den eindpaal aankomen. Maar altoos voort en verder.

Tot aan ons sterven toe een gaan van kracht tot kracht.

Doch juist hier nu blijkt onze ellende, die zich helaas onverbiddelijk tot in het werk der genade inschuift.

Of ga 't bij u zelven, ga 't bij anderen maar na. Ga 't vooral eens na bij een kind van God, dat ge, na een afwezigheid van tien, twintig jaar, terugziet.

Dan moest hij toch in u, en gij in hem, de rijpe vrucht van dit tien-, twintigjarige genadewerk als met oogen zien, en met handen tasten kunnen.

En is dat nu zoo?

Kunt ge metterdaad zeggen, dat een kind van God, dat jong bekeerd werd, op 60-jarigen leeftijd tien jaar verder in de genade is, dan toen het 50 jaar werd? Voelt, merkt ge verdubbeling in genadekracht, als ge op veertigjarigen leeftijd terugziet, wien ge op dertigjarigen leeftijd uit het oog verloort? Staan de ouderen, naar de maat van hun jaren, metterdaad in den regel zooveel hooger? Is altoos de oudste onder de kinderen van eenzelfde gezin in genade het verst voortgeschreden?

Let vooral eens op bepaalde karaktergebreken, op u zeer

wel bekende zwakheden en kleine zonden, die ge voor tien, twintig jaren in een kind van God hinderlijk vondt. En is het nu regel, dat ge, zulk een broeder of zuster na verloop van tien, twintig jaren terugvindend, aanstonds de verandering merkt, en met vreugde ontwaart, hoe nu al die hinderlijke zonden en gebreken van vroeger spoorloos verdwenen zijn?

Of is het niet veeleer waar, dat ge na twintig en meer jaren uw kennissen en vrienden, ja uw eigen kinderen en uw eigen ouders, nog maar al te dikwijls terugvindt met dezelfde beperkte genade, die gij voorheen in hen betreurd hadt, en die gave van genade nog altoos omwoeld met dezelfde doornen en distelen als toen?

En meer nog, als ge op u zelven let, en u indenkt in uw eigen leven voor Gods aangezicht, moet ge dan niet met schaamte bekennen, dat soms tien lange jaren u bijna geen stap verder in geestelijken wasdom hebben gebracht, en het oude onkruid nog altoos even welig op den akker daarbinnen tiert?

Wat is de gemeene gang?

Is het niet deze, dat men bekeerd wordt; dat men na zijn bekeering zijn zin en ziel op het heilige zet, en in allerlei doen anders gaat handelen dan voorheen, en alzoo metterdaad een breuke met het verleden en den aanvang van een nieuw leven in zich voelt tot stand komen. Eerst zelfs te ideaal hoog gespannen, zoodat er na korte jaren een kalmeering intreedt.

En dan zet dit stadium van 't genadeleven zich meestal vast. Het blijft wat het is, maar de groei is er uit. Men teert op wat in die eerste genadeperiode aan geestelijk kapitaal verworven werd. Men neemt vrijwel toe in kennis, ook in geestelijke ervaring en in geestelijke wijsheid, maar tot hooger kracht komt 't niet. Soms zelfs is er een terugslag, die niet dan met moeite weer wordt te boven gekomen. Zoo is men voldaan. Men streeft naar niet hooger. En zoo blijft men wat men werd tot aan zijn sterven.

We zeggen niet dat 't bij allen zoo is.

Godlof, er zijn er ook, die als schijnende lichten in de gemeente glinsteren, en die tot aan hun dood toe niet

ophouden telkens voller teug uit den beker der genade te drinken.

Maar toch, hoe heel anders zou de openbaring van het Koninkrijk der hemelen onder ons volk niet zijn, zoo allen die geloofden, zoo allen die zich kinderen Gods weten, van de ure der bekeering af tot aan hun sterven steeds het voort en verder! in hun ziel deden weerklinken.

Wie zegt ons, wat het in uw hart, in uw huis, in de Gemeente des Heeren zou zijn, zoo 't bij ons allen was en bleef een steeds en rusteloos gaan van kracht tot kracht!

LXXVI. „ZALIG ZIJN DE REINEN VAN HART."

Zalig zijn de reinen van hart; want zij zullen God zien.

Matth. 5 : 8.

Een wezenlijk onzondig, rein hart is voor een kind van God het kostlijk goed, dat hij altoos weer van zijn God af bidt, en dat toch hier op aarde nimmer zijn deel wordt.

Personen die buiten het geloof staan, laten we nu rusten. We willen wel aannemen, dat ook onder hen reinheid van hart in waarde is. Zelfs ontkennen we niet, dat er ook onder hen naar gestreefd wordt. Maar wat zij bedoelen is toch iets anders. Voor het kind van God is reinheid van hart het middel om God te zien; bij hen meer om zelf niet te kort te schieten in hoog zedelijk karakter. En over die twee kan men niet in één adem zich uiten.

Het is een woord van Jezus dat: „Zalig zijn de reinen van harte"; een woord door Jezus met opzet tot de kinderen Gods gesproken, zooals vs. 9 duidelijk aantoont. Of volgt er niet onmiddellijk op dit reinen van hart: „Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden". En nu spreekt het toch vanzelf, dat de zeven zaligsprekingen saâm van dezelfde personen handelen. De „vreedzamen" de „reinen van harte", die „dorsten en hongeren naar de gerechtigheid", die „arm van geest zijn", en zooveel meer, het doelt altoos op die menschen, en op hen alleen, die zich onder Jezus' hoede stellen, en willen ingaan in het Koninkrijk der hemelen, dat nabij is gekomen.

De burgerlijke deugdmenschen, zelfs de zedelijke idealisten, komen hier alzoo niet in aanmerking. Ongetwijfeld is in dezulken veel, dat voor dit aardsche leven hoog geschat moet worden. Maar hier blijft dit alles buiten aanmerking. Hier is sprake van de ingewijden in het heilgeheim, van dezulken die uit de wereld zijn overgegaan in het Koninkrijk van den Zoon van Gods liefde. Die reinheid van hart, die tot een zien van God leidt, is niet anders denkbaar dan in een kind van God.

Met huivering wordt dit uitgesproken.

Te weten wie een kind van God is en wie niet, is zoo uiterst moeilijk. Er zijn er, die het van zich zelf nauwlijks durven betuigen en die het zijn; en er zijn er anderen die het zich zelf toeëigenen en er de kenmerken zoo weinig van vertoonen; meer nog die omgekeerd, zoo gedurig zich kennen laten op een wijze, die er u ernstig aan doet twijfelen, of hun beleden „kindschap" geen gestolen goed is.

Maar ook afgezien hiervan, vast staat, dat juist de trouwste kinderen van God gedurig zelven door bangen strijd heengaan, juist omdat zooveel onreinheid in hun hart nog stand houdt, en telkens hun leven bezoedelt.

Soms zelfs gaat die bezoedeling zeer ver, en psalm 51 wordt ook nu nog David wel nagebeden uit besef van bittere schuld, die het „reinig mij van mijne vuile zonden," pijnlijk naar de lippen dringt.

En zelfs hiermeê is nog niet genoeg gezegd.

Erkend moet, dat er niet zelden in het leven twee mannen of twee vrouwen naast elkaar staan, van wie de ééne voor den Christus ijvert en de andere den Christus verwerpt, en dat ge toch, de keur op reinheid van harte en van gedraging toepassend, den belijder van Jezus door den loochenaar van den Christus beschaamd vindt.

Dit is grievend voor het geloof; het is om bij te weenen van weedom. En toch moogt ge het niet verzwijgen. David deed dit evenmin, en Paulus volgde hem hierin na. „Het goede dat ik wil doe ik niet, en het kwade dat ik niet wil doe ik." En alle eeuwen door is die pijnlijke worsteling in Christus' kerk doorgegaan. De huichelaars, de valsche broeders, staan hier buiten. Die rekenen niet meê. Neen, onder

de oprechte belijders is eeuw aan eeuw diezelfde klacht vernomen. Soms is ze zelfs tot een zondig stelsel van den ouden en den nieuwen Adam uitgewerkt, gelijk Maeterlink dat thans van zijn ongeloovig standpunt doet. Maar hoe ook ervaren, opgevat of verklaard, het verschijnsel keert telkens terug: Oprecht gemeende belijdenis, geloof van het echte stempel, en toch dat hopeloos worstelen met de onreinheid van het eigen hart.

Rein van hart te zijn, wordt dan meestal nog misverstaan, als sloeg het uitsluitend op reinheid van zinlijke zonden.

Onrein heet dan de wellustige van zinnen, de man die zich aan drank te buiten gaat, de lekkerbek, de geldschraper, de weelderige natuur. En zeker moet tegen deze grove zonden in de eerste plaats getoornd.

Maar toch, wie daarvan vrij is, is daarom volstrekt nog niet rein van hart. Reinheid van hart omvat heel ons zieleleven. Hoogmoed, trots, oneerlijke practijk, nijd, haat, leugenzin en zooveel meer, tot zelfs gewone ijdelheid en ingenomenheid met zichzelf, maakt de wateren van het menschelijk hart troebel en onrein.

Onrein wordt uw hart door alles wat in dat hart niet hoort. Gelijk een vliet onrein wordt door al wat de voorbijganger er in werpt, zoo ook wordt het menschelijk hart verontreinigd door al wat God in dat hart niet inschiep, maar er uit Satan of uit de wereld indroop.

En nu is dit het ontzettende, dat we reeds bij onze geboorte zoovele kiemen van onreinheid meêkregen, die er tot onzen dood toe niet geheel uitgaan. Dat we leven in een wereld, die het ontkiemen van deze onreinheden zoo sterk bevordert. En dat we omgaan met menschen, die innerlijk even onrein, er ons aan wennen, om, mits het maar niet tot erge uitspatting komt, in ons dat onreine door de vingers te zien en om gelijke onreinheid door de vingers te doen zien bij hen.

Dat verzwakt dan ons zedelijk besef, ons zedelijk oordeel, en doet ons van een rein hart droomen, onderwijl we nog op zoo tal van punten onrein van hart blijven.

Had nu Jezus bedoeld, dat alleen zij vrijuit gingen, die

nimmermeer op eenige onreine gedachte, neiging of gewaarwording hun eigen hart betrapten, dan zou deze zaligspreking ons de wanhoop in de ziel werpen.

Want zoo is niemand.

Tot aan onzen dood toe blijven we met de onreine kiemen in ons hart worstelen.

We komen wel verder, maar nooit anders dan om steeds f ij n e r k e u r aan te leggen; om thans onreinheid te gaan zien in wat vroeger zelfs de gedachte aan zonde nog niet in ons opwekte.

Hoe verder we in het geloof komen, hoe scherper het zielsoog wordt in het ontdekken van zonde, en juist daarom neemt het schuldbesef naarmate we ons meer aan de zonde ontworstelen, niet af, maar veeleer toe.

De wereld verstaat dit niet, als ze het beluistert hoe een engel van liefde en barmhartigheid toch roerend om schuldvergiffenis bidden kan. Maar op zichzelf ligt er niets vreemds in. Juist die vergevorderde ontdekt nu z o n d e in wat haar vroeger misschien zelfs d e u g d toescheen.

Dat wist Jezus, en zoo kan het dus niet bedoeld zijn.

Er staat dan ook niet: Zalig zijn ze die een rein hart, een hart zonder zonde hebben, maar: Zalig zijn ze die rein van hart z ij n.

In dat hart nu woont uw i k, handelt uw p e r s o o n, peinst, zint, besluit en kiest het kind van God.

Er is alzoo een onderscheid tusschen wat uw i k in uw hart vindt, en uw i k zelf dat in uw hart regeert.

En waar nu niemand onzer anders woont dan in een hart, dat innerlijk bezoedeld is, en waaruit allerlei giftige dampen opstijgen, wordt de vraag of ge rein of onrein van hart zijt, alleen hierdoor beslist, of ge tegenover die giftige neigingen van uw hart met diepen haat en vurige vijandschap overstaat, dan wel of ge met die booze neigingen van uw hart sympathiseert, en er met uw wil en zin aan toegeeft.

Dat ge vaak bezwijkt is nog geen bewijs dat ge onrein van hart zijt. De vraag is maar, of ge er tegen geworsteld hebt, geworsteld met al de geestelijke kracht waarover ge beschikt, de hulpe Gods en van zijn Christus en van zijn engelen inroepend, mijdend al wat u nederlaag voor-

spelde, en altoos weer smeekende: „Leid mij niet in verzoeking, maar verlos mij van den booze".

Daarop, en daarop alleen, komt het aan. Uw ik moet in uw hart rein tegen de onreinheden die uit uw hart opwellen, overstaan.

Gaat dit onderscheid tusschen uw ik, dat gelooft, en de boosheden die in uw hart woelen, teloor, dan zijt ge weg. Dan vereenzelvigt ge u met die onreinheden. Dan zinkt ge in de booze wateren van uw eigen hart weg, en verdrinkt in uw zondige neigingen.

Staat ge daarentegen in de binnenkameren van uw hart fier, moedig en beslist, ja met bitteren haat tegen uw eigen zondige neigingen als tegen uw doodvijand over, dan moge uw hart tot aan uw dood toe vol onreinheid blijven, maar dan zijt gij, dan is uw ik rein van hart, en triomfeert ge keer op keer door Gods genade over de zonde die u in uw eigen hart belaagt.

Dan is niet satan uw verleider, maar uw God uw bondgenoot. Dan doet juist die nooit opgegeven strijd u dichter naar uw God dringen, en kent ge hier reeds oogenblikken dat ge, te midden dier worsteling, met de visie van uw zielsoog uw God als ziet.

LXXVII. „IN DEN NACHT OVERLEIDE IK IN MIJN HART."

> Ik dacht aan mijn snarenspel; in den nacht overleide ik in mijn hart, en mijn geest onderzocht.
>
> Psalm 77 : 7.

Ons slapen en ons bidden hebben dit gemeen, dat én wie bidt én wie slaapt de oogen sluit, en uit het licht zich in de donkerheid terugtrekt.

En toch is dit niet hetzelfde.

Wie bidden zal sluit de oogen, om niet afgetrokken te worden door wat om hem heen gezien wordt. Kon hij, hij zou liefst ook de ooren sluiten, om door geen geluid uit zijn omgeving gestoord te worden.

Er is ook een saâmbidden met anderen, waarbij heel andere overweging geldt; maar een bidder op zichzelf genomen, zoekt zijn kracht in zijn isolement.

Dit ligt niet minder sterk in wat Jezus zijn discipelen ried: Gij dan, wanneer gij bidt, ga in uw binnenkamer, en sluit de deur achter u toe. En geheel 'tzelfde drukte Jezus in eigen exempel uit, zoo dikwijls hij zich in de eenzaamheid der woestijn of in de verlatenheid der bergen terugtrok om te bidden. Ja, zelfs in Gethsemané zoekt de Heere de eenzaamheid ook voor zijn laatste gebedsworsteling, en Hij laat zijn jongeren op zekeren afstand achterblijven, opdat Hij alleen zijn mocht onder zijn bidden.

Voorzoover hierin nu een zoeken naar rust en stilte voor ons gebed ligt uitgesproken, komt het met wat we bij het slapen gaan zoeken, overeen.

Maar hiermede houdt de gelijkheid dan ook op.

Immers bij het bidden isoleeren we ons van de wereld, om in onze gemeenschap met den Almachtigen God juist te wakkerder in hooger aanzijn te leven; in het slapen daarentegen isoleeren we ons van de wereld, om terug te zinken in onbewustheid, en zelfvergeting.

Althans, zoo is het, als het goed is. In paradijstoestand zou het zoo altoos wezen. Maar in de harde werkelijkheid geraken het bidden en het slapen op tweeërlei wijs gedurig in verwarring. Op zulk een wijs in verwarring, dat soms bij het bidden overkomt wat bij het slapen hoort, en dat omgekeerd, als we nederliggen om te slapen, de ziel in de gebeds-gestalte overgaat.

Niet, alsof zoo velen onder het bidden feitelijk inslapen. Dat ook dit bij te lang gerekt gebed, als een ander voorbidt, voorkomt, zij toegegeven; doch dat blijft hooge uitzondering. Maar wat veelvuldig geschiedt is, dat wie onder voorbidding met anderen meêbidt, zijn geest onder het bidden óf laat afleiden óf onbewust laat rusten.

En dat omgekeerd de nacht, waarin slapen bedoeld was, niet zelden op bidden uitloopt, zie dat aan Asaf, waar hij in psalm 77 klaagt: Mijn hand was ook in den nacht tot het gebed uitgestrekt naar mijn God. Gij, Heere, hieldt mijn oogen wakende. In den nacht overleide ik in mijn hart en mijn geest onderzocht.

Als we de oogen sluiten, hetzij voor den slaap, hetzij voor het gebed, gaan we uit het licht, door dit licht af te sluiten, over in gewilde donkerheid en duisternis.

Bij het slapen doen we dit, om met onzen geest in de donkerheid van het onbewuste leven terug te zinken; bij het bidden om, afgesloten van het daglicht, in helderder bewustheid het hooger licht, dat om Gods troon glanst, te zoeken.

Van nature komt niet de duisternis het licht verstoren, maar is de donkerheid er van zelf, en is het eerst door het opkomend licht dat de duisternis overwonnen wordt.

Er was niet eerst licht, maar er was eerst donkerheid. „De aarde nu was woest en ledig en duisternis was over den afgrond;" en in die duisternis brak toen het licht in op het scheppingswoord Gods.

En als nu daarna de duisternis toch weer het aardrijk overdekt, dan komt die duisternis niet van buiten in het licht in, maar is die duisternis er vanzelf, zoodra het licht zich terug trekt.

Dit nu is stoffelijk zoo, en geestelijk is het niet anders.

Er was duisternis in de natuur, en die bleef er, tot God het licht schiep; en die komt weer uit, zoodra God 't licht van zon, maan en starren terugtrekt. Dan is er weer stikdonkere nacht.

Maar evenzoo is er in den geest van een pasgeboren mensch eerst volkomen onbewustheid en onwetendheid. En dit duurt tot het licht van het bewustzijn in zijn ziel opwaakt, en allengs in helderheid toeneemt. Maar ook hier kan deze helderheid van het zelfbewustzijn weer in duisternis ondergaan. Dit geschiedt bij wie van zichzelf valt, bij wie gehypnotiseerd wordt, ten deele bij den waanzinnige en bij de versuftheid van den ouderdom. Maar bovendien geschiedt datzelfde gemeenlijk elk etmaal.

Immers de slaap is niet anders, dan dat het licht van ons zelfbewustzijn weer overgaat in het schemer van den sluimer, en ten slotte in den diepen, vasten slaap.

In den nacht is het licht des daags om ons, en het licht van het zelfbewustzijn in ons, weer ondergegaan in donkerheid en onbewustheid.

Zelfs mag gezegd, dat hoe volstrekter het licht van het

zelfbewustzijn in onzen slaap onderging, die slaap te beter en te gezonder was.

Bij het ontwaken niets te weten van de zeven uur, dat we doorsliepen, is in de nachtelijke ure de meest normale werking der natuur.

Zoo sliep de eerste mensch, eer hij viel, in het paradijs. Zoo slaapt nog het jonge wicht aan moeders borst. Zoo slaapt ten deele nog de hard vermoeide, weinig nadenkende daglooner. Maar zulk een slaap is geen regel meer, en onze slaap wordt maar al te dikwijls onrustig, 't zij dat lichamelijke oorzaken van ziekte of overdaad den slaap verstoren komen, 't zij dat de geest in ons te bewogen is, om volkomen vergetelheid over ons zelfbewustzijn te doen sluipen.

En zoo komt dan èn het droomleven op èn de halve of heele slapeloosheid.

Het droomleven is nog een donker terrein, dat weinig doorzocht is. Genoeg dat we weten, hoe het angst en benauwing kan brengen; hoe het in zondige verbeelding ons bewustzijn bezoedelen kan; hoe er soms profetiëen en voorgevoelens in opdoemen; en ook hoe God zelf meer dan eens het droomleven gebruikt heeft, om zijn heiligen Raad uit te voeren.

Maar naast dat droomleven, en nog pijnlijker, staat de weedom van den slapeloozen nacht, als zorgen het hart wakende houden; als de geest te overspannen in ons is; als een taak, die morgen ons wacht, ons den slaap misgunt, of als krankheid den zoo vurig begeerden slaap van onze oogen weert.

Die slapeloosheid is een stuk van onze menschelijke ellende. Een stuk van onze ellende, nog vreemd aan de jongere jaren, maar dat op gevorderden leeftijd aan weinigen gespaard blijft.

Gelijk nu in het goed gebed de geest zich wel afsluit van deze wereld, maar te wakkerder opwaakt in een hoogere wereld van gedachten, zoo kan het ook in dat droomleven en in dien slapeloozen sluimer zijn.

Dan moest de geest door den slaap in vergetelheid wegzinken, en hij leeft integendeel in angstige of in heilige droomen

te klaarder op. En zoo ook vindt in dien slapeloozen sluimer onze geest, in plaats van rust, slechts hoogere spanning en te drukker vermoeiende bezigheid.

En ook daarin is God de Heere.

Asaf zegt het zoo innig vroom: „Gij hieldt mijn oogen wakende!"

Doch juist deze vrome bekentenis, dat niet het toeval, maar de Heere onze oogen wakende houdt, bewijst, dat ook dat droomleven, en ook dat slapeloos sluimeren, een doel heeft.

De Heere wil er iets meê; en ook als ons hart in den nacht overlegt en onze geest onderzoekt, is dit een stuk van ons leven dat voor onze verantwoording ligt.

Zonde ligt niet alleen in woorden en werken, maar ook in gedachten, ook in hetgeen er in onzen geest omgaat; en tot zelfs voor onze droomen zijn we verantwoordelijk: niet voor wat in die droomen aan ons geschiedt, maar wel voor wat wij in die droomen doen. Niet ieder heeft dezelfde droomen. Ieder droomt naardat de inhoud van zijn verbeelding is. En hoe weinig we ook over onze droomen heer en meester zijn, dit gevoelt toch ieder onzer, dat, zoo ook onze Heiland een droomleven gekend heeft, dit niet anders dan volmaakt heilig kan geweest zijn.

In den nacht zelf kan men een droom niet anders maken dan hij komt. maar wel kan uitzuivering van onze verbeelding en reiniging van onze gedachten op den duur onze droomen overleiden op onzondig terrein.

Maar veel grooter is uiteraard onze verantwoordelijkheid voor hetgeen onze geest doet in slapelooze nachturen. Dan kan onze geest óf in het nachtelijk donker de wereld binnenhalen, óf zinnen en peinzen in heiligen zin. Hij kan ook willoos en doelloos zich in ons omwentelen.

Maar wat onze geest dan in ons moet doen, is in de donkerheid de poort van het heilige ontsluiten, en verkeeren met een hooger wereld.

Al is het, dat ge midden in uw slaap slechts een kwartier uur wakker wordt, dan kunt en moet ge nog uw geest bezig doen zijn met uw God. En ook bij uw ontwaken moet uw eerste gedachte weer aan uw God zijn.

„o, God, Gij zijt mijn toeverlaat,
Mijn God, U zoek ik met verlangen,
Zoo ras wij 't morgenlicht ontvangen
Bij 't krieken van den dageraad".

Voor wie 't zoo verstaat, is de slapelooze sluimer een geestelijke goudmijn.

Er zijn er niet weinigen, die juist in zulke slapelooze nachten, of ook in uren zonder slaap, geestelijk zoo wonderbaar verrijkt zijn.

Ook hier is de goedertierenheid des Heeren.

Slapeloosheid is uit onze ellende, maar ook deze ellende zet God in zijn genade om in hooge goedertierenheid.

Ja, er zijn er geestelijk in zulke nachten door God zoo rijk bedacht, dat een nacht met diepen slaap hun soms een verloren nacht scheen.

Het werk Gods aan de zielen van zijn uitverkorenen gaat ook in de nachtelijke uren zoo Godverheerlijkend door.

LXXVIII. „U VERWACHTEN WIJ DEN GANSCHEN DAG."

Leid mij in Uwe waarheid, en leer mij, want Gij zijt de God mijns heils; U verwacht ik den ganschen dag.
Psalm 25 : 5.

Niet alleen in het woud en in de wildernis op deze aarde, maar ook in zon, maan en sterren is het de Geest, die met den Vader en den Zoon, alle kracht in stand houdt en werken doet. Zoover er creatuur bestaat, werkt in dat creatuur de Geest. Zonder de werking van dien Geest is geen natuurkracht zelfs denkbaar. En die Geest, die alzoo in alle creaturen werkt, is niet een andere dan de Heilige Geest, maar die Heilige Geest zelf, aan te bidden in het Drieëenig Wezen als de derde hoogheilige Persoon.

Maar dit is het onderscheid: die Geest wordt in zijn heiligheid, wordt als heilige Geest niet gekend noch aangebeden, dan onder de creaturen die zelve geestelijk van aard zijn,

en zich van hun geestelijk karakter bewust zijn geworden. Daarboven de engelen Gods, hier op aarde de kinderen der menschen.

Een ster aan het firmament is brute stof en weet van geen heiligheid. Een plant is buiten heilig besef. En al wordt in de Schrift aan het dier een ziel toegekend, en al heeft het soms zeker vernuft en wilskracht, ook het dier staat toch buiten de sfeer, waarin de heiligheid des Heeren bekend wordt.

Aansluitend besef van de heiligheden des Heeren wordt hier op aarde alleen in den mensch gevonden.

Niet terstond na de geboorte. Het kindeke in de wieg leeft nog enkel vleeschelijk; heilige gewaarwordingen kent het nog niet. Eerst onder het verder opgroeien begint dat besef allengs te ritselen. En ook dan duurt het vaak nog lange jaren, eer hooger zedelijk besef van de heiligheden Gods althans zoover ontwaakt, dat de consciëntie veerkrachtig tegen het onheilige dezer wereld inwringt.

Maar ook zoo ligt het alles nog buiten de heilige sfeer van ons Pinksteren.

De Pinkstergenade is iets wat alleen de Gemeente kent. Ze is het hoog-heilig privilegie van de gekochten des Heeren. De wereld kent die genade niet en ziet ze niet. Ze heeft er zelfs geen flauw vermoeden van, wat die genade zijn zou.

Maar juist daarom moet er zoo streng tegen gewaakt, dat de gemeente, op grond van dat privilegie, zich niet ga inbeelden alsof de Geest in die nog niet geredde wereld niet werkte, en althans aan de natuurkracht in de stoffelijke, onbewuste schepping geheel vreemd zou zijn.

In te mystieke, te overgeestelijke kringen steunt men maar al te vaak op die dwaling. En daarom moet het telkens weer beleden en herinnerd: De Geest is in alle creatuur, de Heilige Geest werkt in alle creatuur dat een redelijk leven bezit, maar de gemeenschap des Heiligen Geestes, die het Pinksterwonder bracht, wordt alleen gekend en gesmaakt in de Gemeente des Heeren.

In dat onderling verband moet ge de werking van den Geest, de actie van den Heiligen Geest, en de gemeenschap van dien Heiligen Geest, als in één bundel saambinden.

Anders laat 't kind van God, zonder ontferming, de onbe-

keerde wereld varen, en komt in regelrechten strijd met de bede des Heeren: „Ik wil niet dat Gij hen uit de wereld wegneemt, maar dat Gij hen bewaart in de wereld"!

En nu het tweede punt, dat ge scherp in het oog zult vatten.

De Heilige Geest is op den Pinksterdag voor het eerst en voor eens uitgestort, en bleef van die ure af in de Gemeente wonen, verlaat haar nimmermeer, en zal eeuwig in en bij haar blijven.

Maar.... en dit wordt maar al te vaak vergeten, wat in de Gemeente bestaat, is daarom volstrekt nog niet altoos in een ieder aanwezig die tot die Gemeente gerekend wordt.

De wezenlijke Gemeente des levenden Gods is het lichaam van Christus, het mystieke lichaam, waarvan Hij het Hoofd is; en in dat mystieke lichaam woont de Heilige Geest, eerst in het Hoofd, en bezielt van uit dat Hoofd, langs alle geledingen en weefsels en aderen, al wat als levend lid in dat Lichaam is ingezet en met dat Lichaam meêleeft.

Het zijn niet een eenling hier en een eenling daar, die elk op zichzelf den Heiligen Geest ontvingen, en die nu, door vereeniging, het Lichaam van Christus vormen. Een lichaam ontstaat niet zóó, dat er eerst de leden zijn, en dat daarna die enkele leden tot een lichaam worden saâmgevoegd. Het lichaam wordt ontvangen en geboren met de aanzetsels en beginsels er in voor elk lid, dat er later aan uit zal komen. Zelfs de baard, die eerst op later leeftijd om de kin uitkomt, wordt er niet van buiten aangebracht, maar komt op uit een kiem, die het kindeke reeds bij de geboorte met zich bracht.

En in dat lichaam is het l e v e n. Niet in een lid op zichzelf. Een afgezet been is dood. En zelfs kan men een arm, die nog aan het lichaam zit, doodleggen, en die arm wordt dan eerst weer levend, als uit het lichaam het bloed weer toevloeit.

En zoo nu is het ook in het Lichaam des Heeren, hetwelk de Gemeente der Heiligen is Het hoofd van dat Lichaam is onaantastbaar. Christus is in de heerlijkheid. Uit en van Hem wijkt de Heilige Geest nooit. En wijl nu Christus als het Hoofd, van dat Lichaam onafscheidelijk is, is de

Heilige Geest, is het leven der Gemeente, in dat heilige Hoofd altoos verzekerd en gewaarborgd.

Hoever het leven ook uit de leden van het Lichaam op een gegeven oogenblik wegsterft, uit het Hoofd stroomt het toch weer met onweerstaanbaren aandrang aan de leden toe. En zelfs oefent het straks weer die wondere assimileerende kracht, die in elk Reveil zoo heerlijk uitkomt.

Natuurlijk is die Gemeente niet identiek met de zichtbare kerk. Maar toch ook die zichtbare kerk leeft niet anders dan door den Heiligen Geest, die, uit het Hoofd van het onzichtbare Lichaam des Heeren overvloeiende, ook die kerk juist zoolang levend houdt, als de band, de levensband met dit onzichtbaar Lichaam, door de kerk niet wordt verzaakt.

En dit nu is de uitwerking van dat inwonen van den Heiligen Geest in de Gemeente, dat wie als levend lid met die Gemeente organisch-geestelijk verbonden is, een gemeenschap met het Drieëenig Wezen kent en smaakt, als daarbuiten niet bestaat.

Ook daarbuiten, onder de onbekeerden, wordt wel zeker besef van Gods aanzijn gevonden. Ook wel zeker gevoel van afhankelijkheid van een hoogere macht. Consciëntie-spraak wordt ook in hun hart beluisterd. Aan wat er na den dood zal komen, denken ze vooral op gevorderden leeftijd zeer dikwijls.

Niet allen. Op verre na niet. Zelfs mag niet verheeld, dat het getal steeds toeneemt van wie zich ganschelijk niet meer, zoo min om God als om hun zonde en om hun lot na den dood, bekommeren.

Maar dit neemt niet weg, dat zoowel in Christen- als in Heidenlanden nog altoos een breede kring leeft, die zekere algemeene Godsdienstigheid in eere houdt.

Hetgeen daarentegen deze kring geheel en ganschelijk mist, dat is niet de consciëntie-werking van, maar wel de gemeenschap met den Heiligen Geest. En gemeenschap met den Heiligen Geest is natuurlijk niets anders dan gemeenschap met God zelf.

Gemeenschap met God, nu niet bedoeld als de gemeenschap van de kudde met den Herder, niet de uitwendige aanraking met Gods bestel in ons levenslot, niets als alzijdige

afhankelijkheid van God, neen, maar bedoeld als de onmiddellijke ontmoeting tusschen het Ik van God en het ik van ons hart in de mystiek der genade.

Ge hebt van den heiligen apostel gehoord, en ge hebt zekere gemeenschap met den man van Tarsen bij het lezen van zijn brieven. Maar het zou u toch nog geheel iets anders zijn, als ge met Paulus een jaar lang kondt saâmleven.

Welnu, dat zelfde verschil geldt het hier.

Ge kunt van God gehoord hebben, van zijn wonderen, van zijn deugden, van zijn krachten en mogendheden, en dat toch die God u vreemd bleef.

Maar dit nu geeft de gemeenschap des Geestes, dat zij uw ziel vergunt dien God persoonlijk te ontmoeten, dien God persoonlijk te leeren kennen, met dat Eeuwige Wezen persoonlijk om te gaan, en alzoo als een kind met zijn vader, met dien Drieëenigen God te verkeeren.

En dat nu brengt u het verwachten van den Heere.

Een vriend ontmoet zijn vriend, en straks scheiden ze weer. Maar het kind verwacht zijn vader, omdat het bij zijn vader hoort, en zijn vader mist als hij er niet is. En zoo ook is het in deze gemeenschap met God door den Heiligen Geest.

Wie eenmaal daartoe gekomen is, dat hij persoonlijk God als zijn Vader heeft leeren kennen en in zijn verborgen gemeenschap is ingeleid, die blijft daarom niet aldoor in die gemeenschap. Dat laat de veelbezigheid van onzen arbeid niet toe. Daar gaat de verstrooiing der wereld tegen in. Dat snijden we zelve gedurig af door zondige opwellingen uit ons onrein gemoed. En ook onttrekt de Heere ons deze zijn gemeenschap niet zelden, om het verlangen naar die gemeenschap opnieuw en weer sterker te prikkelen.

Maar, en dit is het kenteeken, een kind van God, een geloovige, die deze gemeenschap eerst genoot, en nu ze verloor, die mist ze, die voelt een leegte, die heeft geen rust eer ze teruggevonden is; en zelfs als hij uit zijn slaap in den morgen ontwaakt, is zijn eerste zielsdrang om die gemeenschap weer terug te erlangen.

Van tweeën één: óf het kind van God heeft deze gemeenschap, óf hij verlangt er naar, hij bidt er om, hij verwacht ze al den dag.

In de ure der bekeering is het een zoeken van wat men nog niet bezat. Daarna een terugzoeken van wat men verloren had.

En ook hier geldt het: Wie zoekt die vindt, wie klopt, dien wordt opengedaan.

LXXIX. „O, GOD, MIJN GOD!"

En dat ik inga tot Gods altaar, tot den God der blijdschap mijner verheuging, en U met de harp love, o God, mijn God. Wat buigt gij u neder, o mijne ziele, en wat zijt gij onrustig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven. Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts, en mijn God.

Psalm 43 : 4, 5.

De bloemknop voor het gebed ontluikt in de kinderziel niet dan uiterst langzaam. Niet, alsof het kindeke niet reeds vroeg zekeren heiligen aandrang voor het gebed had. Maar al zet de knop zich vroeg, het is toch een heel andere vraag, wanneer die knop zal zijn ontloken.

Maanden lang is het jonge wicht erbij geweest, als moeder bad, maar zonder er iets van te ontwaren, ja, niet zoo zelden moeders gebed storend door zijn huilen. Maar eindelijk komt er toch een oogenblik, dat het voor de eerste maal onder het bidden van moeder of van andere huisgenooten een eigenaardige gewaarwording ondergaat en voor 't eerst onder den indruk komt van het heilige. Teedere moedervroomheid poogt dan die indrukken te bevestigen. En niet lang meer, of ook het kindeke knielt meeê als moeder knielt, en als het naar bed wordt gedragen, begint 't eerste pogen om het ook zelf te leeren bidden. Dan vouwt moeder de handjes saâm, sluit de oogjes en zegt een simpel gebedje voor. Tien, twaalf woorden. En het lieve wicht prevelt van zijn kinderlipjes, wat moeder voorzei na.

Doch hiermeê is de vorm het wezen reeds vooruit. De

indruk van eerbied en ontzag voor de majesteit van het Eeuwige Wezen is er wel. Zelfs mint zulk een jong wicht dat eerste bidden. Maar toch heeft dat Eeuwige Wezen zich nog niet in klaar-bewusten vorm aan de kinderziel ontdekt. Vandaar, dat een jong kind spoediger het bidden tot Jezus aanleert, dan het rechtstreeks bidden tot den Hoogen God. Wat het jonge kind in zijn gebedje uitspreekt, is daarom nog niet zijn spreken tot God. Het kind spreekt na, en als 't eerst zelf iets in zijn gebed vlecht, dan is het geen aanbidding, maar een vragen om iets, om iets wat het kind bezighoudt in zijn kinderwereld. Maar dat alles is en blijft een inspreken in een onbekend Heilig, dat boven of om zijn bedje is. Het volgt alles een gestadige, maar langzame ontwikkeling, en van een bidden uit eigen zielsaandrift tot een God die persoonlijk is aan te spreken, en die, eenigszins althans, persoonlijk gekend is, bespeurt ge in den regel vóór het tiende jaar uiterst weinig. Er zijn uitzonderingen bij kinderen van vijf, zes en zeven jaren, vooral zoo ze vroeg stierven, kort vóór hun sterven. Gewoonlijk daarentegen komt het voller ontluiken van den bloemknop tot een eigen, persoonlijk en bewust gebed, niet veel vóór het twaalfde jaar.

En dat te meer, waar achter dat tiende en twaalfde jaar veelal een ongunstig drietal jaren lagen, waarin het kindeke onder lange gebeden stil moest zitten, en de moederlijke teederheid van het leeren bidden, ongemerkt en onwillekeurig in een geheel vormelijk dwingen om oogen dicht en handen samen te houden, omsloeg.

Wat God zelf reeds in die jonge jaren aan de kinderziel arbeidt, weten Gods engelen, maar weten wij niet. Ons wordt er eerst in het eind de vrucht van openbaar. En juist die vrucht begint zich omstreeks het twaalfde jaar te openbaren. Op dien leeftijd merkt men reeds, of er vrome zin in het hart opkwam, of wel dat er onverschilligheid voor, zoo geen tegenzin tegen het Heilige opwoelt. Maar teekent zich een vrome gesteldheid des harten af, dan is het deze leeftijd ongeveer, waarin God zelf de taak van moeder overneemt, en den knaap of het jonge meisje tot een eerste persoonlijk, uit eigen aandrift, bidden uitlokt.

Maar ook vandaar tot het oogenblik dat de ziel in het: „O, God, mijn God!" uitvloeit, is de weg nog lang.

Veelal is de vriendelijke, teedere glans van het kinderlijk gebed tegen de jaren dat men volwassen wordt, niet weinig verdonkerd. Er is dan een geheel andere wereld van gedachten uit allerlei boeken en gesprekken in het bewustzijn gedrongen, en die nieuwe wereld van gedachten steekt zoo bitter prozaïsch af bij de poëzie van het gebedsleven; of ook wil ze schitteren in een keurbundel van idealen, die ja. een dwepen met rijke plannen en voornemens en verwachtingen bevorderen, maar niet meer geconcentreerd zijn in de aanbidding van een Eeuwig, heerlijk Wezen.

Die twee stroomingen, de stroom van het practische en ideale leven in zijn veelheid, en de eenheid van ons leven gelijk 't saâmgevat ligt in het gebed, worstelen dan met elkander, en soms gaat het gebed in die worsteling voor altoos onder. Er zijn er, helaas, die, als kind vroom, als man alle bidden verleerd hebben.

Ook komt het voor, dat het bidden standhoudt en wint in ernst en diepte, maar met afstooting van de wereld, zoodat het wereldleven er onverzoend naast blijft staan; tot almeer een vaak ziekelijke mystiek of overspannen spiritualisme zich van de ziel meester maakt.

Maar in den gewonen weg der vroomheid volgt op die periode van worsteling een tijdperk van geestelijke vastheid. Men heeft nu de verhouding tusschen zijn zieleleven en zijn leven in de wereld geregeld. Het scheepken drijft nu niet meer naar gril van wind en golfslag. Er is een roer aan het scheepken aangebracht, er is een kompas aan boord genomen, de zwaarden kunnen zijwaarts worden neergelaten. Zoo kan de ziel zelf koers bepalen, als ze de wateren der levenszee doorsnijdt. En zoo gaat dan een krachtig zich wijden aan zijn levenstaak met een steeds rijker zich ontplooiend gebedsleven saâm.

Zelfs beginnen almeer die beide, de sfeer van het gebedsleven en de sfeer van het beroepsleven, elkander te dekken.

De oogenblikken van het eigenlijk gebed vermenigvuldigen zich, doordien onder den arbeid door, de zielsverheffing tot God veelvuldiger wordt en het schietgebed zich vermenigvuldigt, tot eindelijk almeer een biddende gesteld-

heid aan de ziel gemeenzaam pleegt te worden. En omgekeerd wordt in het stil gebed almeer geheel de levenstaak ingedragen, en gevoeld dat het gebed niet gebonden ligt aan enkele heilige uitingen, maar heel ons aanzijn, met al den nood die het aankleeft, aan God opdragen en in God heiligen mag.

Zoo klimt het gebed in beteekenis, zoo begint het geheel ons leven te overschaduwen, zoo wordt het in toenemende mate onzes levens kracht.

Het „goed gebeden is het halve werk", eerst anderen nagezegd, wordt nu zalige ervaring.

En zoo nadert het oogenblik, waarop eindelijk het „o, God, mijn God", de klare, zuivere uitdrukking kan worden van wat het innerlijk zielsleven ervaart en geniet in zijn intiemst heilige opwellingen.

Te vroeg over de lippen komend, zou dat „o, God, mijn God", schuldig egoïsme, begeerzieke zelfzucht zijn. Een nemen van den hoogen God voor zich. „Mijn" God, zonder te denken aan de anderen. Een gebedszonde, zoo aangrijpend in het „Onze Vader" overwonnen. Altoos een bidden: niet geef mij, maar geef ons ons dagelijksch brood; niet vergeef mij, maar vergeef ons onze schulden; niet verlos mij, maar verlos ons van den Booze. Voor God nooit alleen, maar in de gemeenschap der liefde met al Gods heiligen staan. Bidden, zooals ge een lid in het Lichaam van Christus zijt, niet als waart ge een eenling op u-zelf.

Maar daar gaat het „o, God, mijn God" dan ook onder geen enkel opzicht tegen in. Het doelt op heel iets anders. Het komt op uit het heel ander besef, dat God de Heere niet maar voor al zijn kinderen zorgt, gelijk een Vorst over zijn millioenen onderdanen waakt, maar dat de Koning der koningen dit op alle vorsten der aarde voor heeft, dat Hij al zijn kinderen persoonlijk kent, hen persoonlijk doorgrondt, met elk van hen een eigen verstandhouding heeft, aan elk van hen een eigen roeping heeft gegeven, voor elk van hen een eigen taak heeft weggelegd, elk van hen tot een eigen bestemming voor de eeuwigheid gestadiglijk opkweekt en daarom niet alleen met allen saam in één algemeene, maar bovendien met elk van hen in een bijzondere be-

trekking staat, zóó bijzonder als Hij met geen der anderen staan kan.

„Onze Vader!" maar gelijk een vader die zeven kinderen heeft, aller vader is, en toch onderscheidt, en met elk van zijn kinderen, naar verschil van aard, inborst en karakter, anders omgaat, zoo ook is de Heere onze God aller Vader, en toch van elk onzer Vader in een bijzonderen zin, op een eigen manier, tot ons doordringende op een mystieke wijze, en zich aan ons openbarend in mystieke gewaarwordingen, die een eigen karakter bezitten en een eigen stempel dragen. Hij kent ons en wij zijn van Hem gekend, zooals dit met geen ander persoon, die anders bestaat, het geval kan zijn.

Het is de ééne zon, maar die in elken dauwdrop anders afglinstert.

Alleen maar, de dauwdrop weet dit niet. Gods kind kan het weten. En als die wetenschap voor hem opgaat, knielt hij neder voor „God, zijn God."

Onderscheid nu wel.

Van Gods zijde bestond die bijzondere betrekking, die met elk van zijn kinderen een andere is, van de ontvangenis, van de geboorte af; ja, vóór de ontvangenis reeds in de roeping der uitverkorenen van eeuwig.

Het verschil ligt alleen aan onze zijde.

Er gaan jaren onzes levens voorbij, dat wij God wel kennen, en een gebedsleven voor zijn aangezicht hebben, maar in gemeenen zin, nog gespeend aan het bijzondere. Een bidden zooals anderen bidden. Een van Gods kinderen, maar nog niet aan u zelven ontdekt als zulk een kind, waarin iets eigens van den Vader tot uitdrukking komt.

Maar uit dat algemeene scheidt zich dan van lieverleê het bijzondere af. Wat ons een eigen karakter leent, een eigen roeping geeft, een eigen persoon doet zijn, begint met den Heere onzen God in een bijzondere gemeenschap te treden. En nu is het de ondoorgrondelijke rijkdom onzes Gods, dat Hij, die alle deze zijn kinderen met een eigen aanleg en een eigen roeping schiep en uitverkoor, voor een iegelijk van hen juist die bijzondere God zijn wil en zijn kan, die bij hun aard en hun toestand voegt.

Niet een algemeene vervulling voor allen eender, maar

voor een iegelijk van hen die bijzondere vervulling die juist zij behoeven.

Niet alleen zijne allerbijzonderste Voorzienigheid. Maar ook de allerbijzonderste zelfontdekking van zijn Goddelijke Majesteit in den spiegel van elks zieleleven.

En als het daartoe komt, dan, maar ook dan eerst, klimt vanzelf, ongedwongen, uit het hart de jubel der aanbidding op: „o, God, mijn God!"

LXXX. „DE HEERE IS UWE SCHADUW."

De HEERE is uw bewaarder, de HEERE
is uwe schaduw, aan uwe rechterhand.
Psalm 121 : 5.

Niet alleen het kind, ook wie ouder is, ziet liever platen en printen, dan dat hij leest, of mint ze althans om zijn voorstelling bij het lezen te ondersteunen. Vandaar de voorliefde onzer vaderen voor den printbijbel, en vandaar de sterk herlevende vraag naar boeken en tijdschriften met illustratiën.

Een tijdlang was de liefde voor het met plaat versierde boek ondergegaan, deels omdat de platen zoo slecht, en deels omdat de lezers zoo over-wijs waren. Maar sinds er wat meer natuur in ons terugkwam, en het lichtbeeld, met den lichtdruk saâm, de illustratie in minder dan een kwart eeuw tot ongekende fijnheid en keurigheid verhief, is de oude liefde voor het zien weer boven gekomen, en is door dat „printenkijken" onze voórstelling ongemeen in klaarheid verrijkt. Het werkt nu alles met portretten en afbeeldingen. In goeden zin en in zondigen zin. De macht van het laten zien der dingen is weer erkend. Tot zelfs dagbladen gaan er hun kracht in zoeken. Thans is het nog het beeld bij het woord. Allengs wordt het almeer beeld en steeds minder woord, tot de overdrijving dan ten slotte zichzelve straft en de juister verhouding terugkeert.

Hoofdzaak bij dit alles is maar, dat onze natuur zóo geschapen, zóo aangelegd is, dat ze bij voorkeur liefst onmiddellijk ziet, en dat ze dit doorzet tot in het geestelijke.

Dat willen zien, liever dan door inspanning van ons denken tot inzicht te komen, is dan ook geen gebrek in ons, en veel min een gevolg der zonde, maar Goddelijk instinct.

Van de heerlijkheid daarboven wordt ons niet geprofeteerd, dat de gezaligden spitsvondige denkers zullen zijn, maar dat ze ook hierin als kinderen Gods zich openbaren, dat ze het geestelijke, dat ze de geestelijke dingen, ja, dat ze het Eeuwige Wezen zullen begeeren te zien, en die klare aanschouwing metterdaad zullen genieten.

Phillippus' vraag: Heere toon ons den Vader en het is ons genoeg! was van dit diepe begeeren de voor dit leven al te naieve uitdrukking, en Jezus' antwoord op die vraag bewijst, hoe heel de Christelijke religie onder dit gezichtspunt van het zien kan worden saâmgevat. De apostelen roemen er in, dat zij voor 't eerst gezien en aanschouwd hebben 't Woord des levens. Reeds in de profetie had het visioen, het gezicht, dit zien voorbereid. En als de apostelen ons de heerlijkheid teekenen die komt, dan profeteeren ze ons, hoe we nu zien als in een spiegel, maar dan zullen zien aangezicht tot aangezicht, en in dat zien kennen zullen gelijk we gekend zijn. Niet 't lezen, niet 't redeneeren, neen, het zien, de klare aanschouwing zal zaligheid wezen. En Johannes voegt er bij: „Geliefden, het is nog niet geopenbaard wat we zijn zullen, maar wij weten, dat wij Hem gelijk zullen wezen, want we zullen Hem zien gelijk Hij is."

Dit zien nu wordt voorbereid door plaat en print, en ook het zien van het geestelijke in het zinnebeeld. Het Kruis, het Alziend oog, het zinbeeld van geloof, hoop en liefde. Nog zijn de catacombes der eerste Christenen van zulke zinbeelden vol.

Doch wat nog meer zegt, de natuur, het leven zelf is van beeldspraak vol, en meer dan eenig boek is het juist de Heilige Schrift die deze beeldspraak aangrijpt, om ons het geestelijke te toonen. Behalve plaat en print, en behalve zinnebeeld, is het die beeldspraak, die niet naast het woord staat, maar in het woord dringt, en door het woord zelf de dingen toont. De ware Wijnstok, de goede Herder, het Lam Gods, de Zaaier die 't zaad uitstrooit, en zooveel meer, 't is alles beeldspraak, uit de natuur en uit het leven

gegrepen, die God in zijn Woord bezigt, om ons het geestelijke in hooger klaarheid nader te brengen.

Niet anders nu doet de Schrift ook met opzicht tot het Hoogste, waar het geldt om ons het Eeuwige Wezen nader te brengen.

Dat Eeuwige Wezen nadert ons dan in de beeldspraak van: De Heere is onze Rotssteen, de Heere is ons Hoog Vertrek. Hij is ons Schild. Hij is onze Bewaarder. Hij is de Vader in het Vaderhuis. Hij is onze Koning, zittende op den troon zijner heerlijkheid. En onder dit tal van beelden is er ook dit schoone beeld: De Heere is uwe schaduw. Jesaja bezigt het als hij, in aanbidding neêrgeknield, uitroept: „Heere, Gij zijt mijn God, Gij zijt den arme geweest een toevlucht tegen den vloed, een schaduw tegen de hitte, want gelijk de hitte door een dikke wolk, zoo zal het geroep der tirannen door u vernederd worden". En evenzoo neemt 't lied Hamaälôth het over: „De Heere is uw Bewaarder, de Heere is uw Schaduw aan uw rechterhand"

Deze sprake in beeld is daarom zoo schoon, omdat ze zoo zacht en teeder is.

Hier geen machtsopenbaring, geen sterke arm die ingrijpt. Er heerscht een verzengende hitte, zooals die in de woestijn van het oosten alle leven neer kan slaan. En zie, nu schuift stil en met majesteit een dikke wolk over de woestijnvlakte, en het zonlicht verblindt en de zonnegloed verzengt niet meer, en de mensch ademt op, verkwikt en bijgekomen door de Goddelijke schaduw van omhoog.

Schaduw! o, Wij zonen van het westen kennen de heerlijkheid niet, die voor den oosterling in dit korte woord besloten ligt.

De hondsdagen nu uitgezonderd, is ons de zon nooit de felle tiran, die ons het leven tot een last maakt. De zon is ons een lieflijk iets, dat we zoeken. Ons verkwikt, ons koestert de zon. Wij minnen haar glansen.

Maar in 't land waarin de profeten profeteerden, de psalmist zong, Jezus omwandelde en de discipelen verkeerden, is al de vindingrijkheid om door dikke muren, door zware voorhangsels, door hoog geboomte, door lange witte kleederen, waarin men zich hult, aan de felle tirannie der zon te ont-

komen. Alles brandt er, alles gloeit er, alles zengt er in het heete jaargetij, en met name in de vlakte der woestijn is mensch en beest willoos en hulpeloos aan den brand in het zand en aan den gloed uit den hooge overgeleverd.

Alles roept, alles bidt er om schaduw.

En dit alles nu, door beeldspraak op de worsteling van Gods volk, en op den levensstrijd van zijn knechten overgebracht, brengt er profeet en psalmist beiden toe, om zijn Israël te verkwikken met de heerlijke vertroosting: De Heere, uw God, is uw Schaduw!

Uwe Schaduw waartegen?

Tegen de hitte des daags, overdrachtelijk gebezigd van den druk van uw levenslot van de hitte, de felheid, waarmeê de woeling van den tegenstand, van den tegenspoed en de vervolging tegen u ingaat.

De Heere is uw Schaduw! is verwant aan dit andere beeld: de Heere is uw Schild! maar heeft toch andere strekking.

Hebt ge te doen met een vijand, een vervolger, dien ge kent, dien gij voor u ziet, en wiens slagen op u aankomen, dan hebt ge een schild van noode, en wie in zulke dreigende oogenblikken zijn Schild bij zijn God zocht, heeft het altoos bij Hem gevonden.

Maar heel iets anders is het, als er een hitte tegen u ontbrandt, die ge niet grijpen kunt, die uit het geheimzinnige van uw levenslot, uit bedekte woeling van den tegenstand, als een elementaire macht u van alle zijden drukt en benauwt, zonder dat ge er verweer tegen hebt. Zoo is het voor den Arabier in de woestijn, als de zonnegloed het zand onder zijn voeten doet branden en zijn gehemelte verdorren doet. En zoo ook is het voor Gods volk, als de tegenstand zich van allen kant verheft, en het hier het water is dat het dreigt te overstroomen, en daar de stormwind die op het volk aandreunt. Ja, zoo is het ook in uw persoonlijk leven, als ge, om Gods wil en om de zake Gods, van moeite in moeite, van benauwing in benauwing wordt gedreven, en de hitte van de worsteling steeds in kracht wint, en ge eindelijk dreigt te bezwijken.

En in die ure nu, wij zouden zeggen, als het water aan de lippen komt, maar de Schrift die uit het Oosten komt,

spreekt van een verzengenden zonnegloed, zoodat de hitte u zou doen neerzijgen, dan is de Heere uw zielsinnige Vertrooster, omdat Hij, de Heere, dan uw Schaduw is, die u overdekt, en u weer adem doet halen.

Dat kan, naar de heilige beeldspraak, door een wolk zijn, die de hitte van den zonnegloed ondervangt, maar het kan nog teederder.

Een vader kan in de woestijn zelf den kant van de zon nemen, en zoo ten schaduw zijn voor zijn kind, dat aan zijn zijde wandelt.

En aan dit beeld nu doet de psalmist denken, als hij zingt: De Heere is uw Schaduw a a n u w r e c h t e r h a n d.

Zoo mengt zich in de vertroosting de Goddelijke teederheid der hoogste liefde.

Uw God laat u niet alleen. De gang door de woestijn kan u niet gespaard worden. De hitte moet zengen. Maar de Heere zoekt u op. Hij komt bij u. U zeer nabij. Hij plaatst zich tusschen die hitte der zon en u. Hij neemt u bij de hand. Hij dekt u met de schaduw die zijn majestueuse grootheid op u werpt. En zoo reist ge uw weg met blijdschap, door de liefde van uw God verkwikt, en overdekt door zijn heilige schaduw.

Dit alles nu is poëzie, we weten het wel. Maar omdat poëzie dichting is, daarom is ze nog geen v e r dichting.

Er is ook wat geen oog ziet en geen oor hoort, en wat in geen menschenhart zou opklimmen, maar wat God hier reeds te verstaan, te zien, te genieten geeft aan wie in zijn verborgen omgang is ingeleid.

God kan zeer verre van u zijn, maar uw God kan u ook zeer nabij wezen. Dit hangt aan zijn genade. Dit hangt af van uw innerlijk zielsbestaan.

Maar dit staat vast, als Hij u nabij is, de hitte des daags dreigt u te doen bezwijken, dan i s Hij uw Schaduw, en voelt gij zijn koele Schaduw over u komen aan uw rechterhand.

De verkoeling, die de Schaduw van uw God brengt, moet ge v o e l e n, voelen aan uw ziel, en zoo ge die niet voelt, is het dan ook omdat ge n i e t nabij uw God zijt?

LXXXI. „HIJ NEIGT ZIJN OOR TOT MIJ."

Want Hij neigt zijn oor tot mij; dies zal ik Hem in mijne dagen aanroepen.
Psalm 116 : 2.

Uw oor neigt ge tot iemand, òf als ge zelf slecht hoort, òf als hij naar wien ge luistert, te zwak van stem is, òf eindelijk als te groote afstand u van hem scheidt.

Nu, van 't eerste is bij God nooit sprake. Hoe zou Hij die 't oor geplant heeft, niet hooren; Hij die 't geluid en het opvangen van 't geluid schiep, niet alle creatuurlijk geluid beluisteren?

Alzoo, wanneer van den hoogen God gezegd wordt, dat Hij zijn oor neigt tot het gebed, is altoos bedoeld een genade te onswaart, een daad van Goddelijk erbarmen, waardoor de Majesteit in de hemelen zich naar ons schikt, tot ons nederbuigt, en ons zoekend tegemoet komt.

Echt bidden is altoos met stille nederigheid bekleed. Er is allerlei soort gebed. Een gebed opzeggen; onnadenkend woorden prevelen; bidden omdat het uur er voor is; bidden uit plichtsbesef; bidden uit nood; bidden uit heimwee naar God; bidden om hoogere, hemelsche kracht in te drinken, bidden uit vreugd in blijden dank; bidden voor zichzelf; bidden voor anderen; bidden alleen; bidden met anderen; bidden overluid; bidden voor anderen, met anderen; — de vorm wisselt eindeloos, en aan elken vorm kleeft zijn eigen waardij; maar in allen dieper ingaanden gebedsvorm, waarin uw ik in uw ziel niet kan rusten eer ge weet; God luistert naar wat ik bid, is de ziel klein, voelt uw persoon zijn machteloosheid, en is in uw eigen schatting uw eigen ik voor den Drieëenigen God als niets, en minder dan niets, een gevoel van wegzinking dat God zelf ons tot zich op moet trekken, zal er verheffing in het hart komen, en vrijmoedigheid tot zielsuiting zijn.

Wat is heel deze wereld bij het firmament, en wat zijt gij die bidt, vergeleken bij die wereld, waarop ge een van de meer dan duizend millioen levende zielen zijt. Nu zijn er op die wereld enkele machtigen, die voelen, en voelen

moeten, dat ze voor de wereld groot zijn. Denk aan een Napoleon, denk aan een Bismarck. Maar van dat alles is niets in den gewonen bidder, wiens naam buiten zijn dorp of zijn stad ternauwernood bekend is. Nu hebben die machtigen der aarde een eigen rekening met God. Op hen kunnen we hier niet ingaan. Wat hier ter sprake komt is de gewone, de buiten zijn kleinen kring nauwelijks bekende bidder. En wat is zulk een, zoo hij de knieën buigt voor den hoogen God, den almachtigen Schepper, Instandhouder en Regeerder van deze kleine wereld en van die duizenden zonnen en starren die fonkelen en lichten aan den hemel, die zich eindeloos over ons uitbreidt.

Bij echt bidden, d. i. bij zulk een gebed, waarbij de ziel althans eenigermate Gods majesteit en grootheid indenkt, kan daarom de bidder nooit anders dan als een niets voor zijn eigen besef zijn.

Zeer diep gevoelende, dat zijn gebed slechts een verdwijnende ademtocht is, zoo het den Heere niet belieft zijn oor tot zijn gebed te neigen.

Die behoefte komt op uit de nietigheid van 's menschen stem, uit den onmetelijken afstand, en meer nog uit de onmisbaarheid van persoonlijke toekeering tot den bidder.

Onze stem bij ons bidden is zoo het uiterste van zwakheid, als we willen dat ons gebed tot in de hemelen doordringt, dat het er niet toe doet, of een voorganger in het bedehuis zijn stem uitzet en door de gewelven doet weerklinken, of dat een kranke op zijn leger aemechtig zijn stil gebed fluistert voor zijn God. Zelfs waar geen stemgeluid ganschelijk vernomen wordt, behoeft het stil en zwijgend gebed er niets minder om in de ziel te zijn. Onze stem kan hier niets. Onder menschen kunnen we door luider en harder spreken nog het hooren afdwingen; maar als we tot „onzen Vader in de hemelen" spreken willen, valt de beteekenis van onze stem ten eenenmale weg. Dan heeft de stentorstem van den machtigen redenaar niets voor boven de zwakste kinderstem. En of de schipbreukeling in het uiterste van den nood zijn „o, God, help mij!" tegen den loeienden wind in uitgilt, het blijft al eender. Onze stem, luid of zwak, werkt niets uit. Het blaten van het verloren

schaap kan den herder tot hooren brengen, nooit onze stem onzen God tot luisteren bewegen.

De stem in het gebed is voor ons zelf en voor wie met ons bidden. Zelfs op onze knieën in de eenzaamheid voelen we den drang om ons gebed in woorden te brengen. Door die woorden eerst komt in ons bidden klaarheid. Het ontspant, het ontlast de ziel. De golving der gewaarwordingen in ons gemoed komt in het gefluisterd of gesproken gebedswoord tot ruste. Er kan wel een gebed zonder woorden uit de ziel naar God schreien, maar dat gaat instinctief, dat noemen we zelfs geen bidden.

Het wezenlijk bidden gaat door ons bewustzijn. Wie bidt, moet weten wat hij bidden zal. Zijn herinnering moet opleven, hij moet indenken de nooden, waarvoor hij bidt, hij moet kennen de weldadigheden waarvoor hij dankt, hij moet klaar voor zich hebben de taak, waarvoor hij Gods hulpe inroept, hij moet voor zich stellen de Majesteit, die hij groot maakt en aanbidt. Uit de mystiek van het gemoed moet de biddende ziel tot klare bewustheid komen, en dat komt in het woord, dat komt door de stem tot stand, dat voleindt het bidden.

Bij het bidden met anderen komt dat nog sterker uit. Dan is de stem het werktuig, dat het gebed van den bidder brengt tot de ziel van wie met hem bidden. Voor wie voorgaat de gewone, voor wie met hem bidden de omgekeerde werking. Bij hem uit de ziel in het woord, bij dien ander door het woord tot de ziel. Wie voorgaat in het gebed moet zijn als wie de toetsen van het orgel bespeelt. Zijn ziel speelt, de ziel der anderen moet meêklinken, en zoo ontstaat het gemeenschappelijk gebed, een eigen genade ons geschonken van onzen God.

Dan komt de afstand.

Als we over een vliet of vloed heen iemand iets vragen willen, verheffen we vanzelf onze stem, en helpt 't ons als aan de overzijde de ander zijn oor naar ons toekeert, en, door de hand achter het oor te leggen, ons toont dat hij luistert, en ons roepen poogt op te vangen.

Wat breede wateren golven nu niet tusschen ons en onzen God, als we tot Hem roepen willen.

Er ligt heel de wereld, er ligt al de drukte des levens tusschen, en dan die oneindige afstand tot den hemel der hemelen, waar de Heere troont in het eeuwige Licht.

Onze Heiland beval ons aan, niet ons gebed aan te vangen met een spreken tot den Heiligen Geest in ons, niet met een roepen tot den Alomtegenwoordige die ons gaan en ons liggen omringt en wiens hand op ons is, maar met een eerbiedig aanroepen van „onze Vader die in de hemelen is", en zoo schoon zegt onze Catechismus, dat we dit alzoo doen zullen, opdat we van den hoogen God niet aardschelijk zouden gedenken.

Natuurlijk blijft het daar niet bij. Bij voortgang wordt het gebed intiemer; wat zeggen wil, dat God ons onder het bidden allengs zijn heilige tegenwoordigheid ontdekt, en ons nabij komt; ja, ten slotte in ons eigen hart, als de Heilige Geest met ons bidt en voor ons bidt, en dan zegt hoe we bidden zullen. Maar hiermeê te beginnen is kranke mystiek.

We staan eerst voor den afstand. Eerst moet de ziel zich tot hooger opheffen. Niet hier beneden, daar boven is het altaar van de gebeden der heiligen, dat als reukwerk voor Zijn aangezicht brandt. Niet meer hier beneden, maar in den hemel zit aan Gods rechterhand onze Heiland, die voor ons bidt, en door zijn voorbidding ons bidden steunt.

Eerst „hoog, omhoog het hart naar boven", het sursum corda, en dan daalt God in zijn majesteit genadiglijk in het gebed tot ons af, soms tot in ons hart.

En deze echte gebedsdrang nu uit zich bij ons daarin, dat het bidden soms een roepen, een schreien, een maken van misbaar, gelijk de psalmist zegt, worden kan; en eerst als we dan merken, dat God zijn oor tot ons neigt, op ons merkt, en naar ons bidden luistert, komt de biddende ziel tot rust.

Als we onder het bidden voelen, dat het luisterend oor van onzen God zich tot ons neigt, dan is de afstand overbrugd, en weten we dat God ons nabij is gekomen, en dat wij zijn nabij onzen God.

En zoo bereikt dan het gebed ten slotte zijn hoogste zaligheid in wat we in de derde plaats noemden de persoonlijke toekeering van God tot den bidder.

Er roepen er zoo duizenden bij duizenden elken morgen en elken avond naar God om hulpe en om redding. Het is zoo, het aantal neemt toe van wie het gebed verleerd hebben. Maar toch, hoe nameloos groot is in het cijfer niet nog altoos het aantal van wie in nood en dood naar God om uitkomst schreien.

En nu, om onder die duizenden en nogmaals duizenden opgemerkt te worden, te weten dat God ook op ons ziet, en nu weet, dat ook wij tot Hem roepen. Onder die zich kruisende en door elkaâr warrende stemmen, ook mijne stem tot den Almachtige te doen doordringen. Als we 't eens zeer menschelijk mogen uitdrukken, te weten, te merken, te voelen, dat ook wij aan de beurt komen, en dat er ook voor ons een oogenblik gehoor komt, — dat is het wat de bidder uitdrukt, als hij jubelend dankt, dat God ook tot zijn gebed het oor neigt.

Natuurlijk is het zoo bij God niet. Hij doet niets bij beurte. Hij hoort elk bidder onmiddellijk en allen tegelijk. Maar voor ons menschelijk besef is er altoos in ons bidden, als het doordringt, een besef, dat God zich nu ook tot ons keert, en zijn oor ook tot uw persoonlijk gebed neigt.

Neigt tot u anders dan tot anderer gebed, omdat die hooge God uw bijzonder leven kent, uw persoonlijk bestaan doorgrondt, uw eigenaardigen zielsnood doorschouwt, en daarom voor u een geheel eigen verhooring van uw gebed heeft weggelegd.

En dat nu is de heerlijkheid van het gebed. Ge roept tot uw God, en Hij kent u. Hij onderscheidt u als een eenling onder die duizenden. En hoe nietig ge ook zijt, met wat last van zonden ge ook tot Hem komt, Hij gaat u niet voorbij, Hij veracht uw smeeken niet, Hij keert zich tot u, en neigt tot u zijn luisterend oor.

Zoo wordt het bidden u een zegel uwer verkiezing, als ge dat toeneigen van uw God ontwaren moogt.

Bij de koningen der aarde worden slechts de machtigen en grooten toegelaten. Bij Hem, den Koning der koningen, heeft zelfs de meest vergetene en verachte toegang.

Zoo gij bidt, en uw God neigt zijn oor tot uw gebed, zoo zijt ge nabij uw God, en bezegelt uw Vader in de hemelen het u, dat ge niet alleen nu zijn nabijheid ontvangt, maar dat ge eeuwiglijk bij Hem hoort.

LXXXII. „NEEM UWEN HEILIGEN GEEST NIET VAN MIJ."

Verwerp mij niet van Uw aangezicht, en neem Uwen Heiligen Geest niet van mij.

Psalm 51 : 13.

Er is in de Heilige Schrift sprake van een zoeken van Gods aangezicht. „Hoe zalig is het volk dat naar Uw klanken hoort; zij wandelen, Heer, in 't licht van 't Goddelijk aanschijn voort".

Er is in die Schrift sprake van iets nog innigers, als 't komt tot een wederzijdsche gemeenschap, zoo dat niet alleen 't licht van Gods aanschijn ons bestraalt, maar ook onze ziel zich tot haar God verheft. „Gods verborgen omgang vinden, zielen waar zijn vrees in woont; 't heilgeheim wordt aan zijn vrienden naar zijn vreêverbond getoond".

Maar bij den derden trap gaat 't nog verder, als God Almachtig niet alleen zijn aanschijn over ons doet lichten, en ons toelaat tot zijn verborgen omgang, maar zelf ingaat in ons hart, dat hart tot zijn tempel formeert, en als de Heilige Geest tot ons inkeert. „De Geest zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen, en die de harten doorzoekt, weet welke de meening des Geestes zij, dewijl Hij naar God voor de heiligen bidt".

Deze drieërlei trap van gemeenschap is wel te onderscheiden.

Wie staat op den eersten trap, heeft van den glans der wereld zich afgekeerd en gewend tot het licht dat van boven ons bestraalt: hij gaat niet meer af op zijn eigen licht, maar wandelt in 't licht van Gods aanschijn. De donkerheid is voorbijgegaan. Hij weet in wien hij gelooft. En reeds 't volk, dat alzoo in 't licht van 't Goddelijk aanschijn, niet slechts een enkel maal geniet, maar gestadig wandelt, spreekt de Schrift zalig.

Doch dan komt 't vanzelf en ongemerkt tot den tweeden trap van gemeenschap, het ingaan in Gods verborgen omgang. Niet dat 't licht van Gods aanschijn ons allen bestraalt, maar zoo dat de ziel een spiegel is geworden, waaruit dat licht weerkaatst. Dat God ons bestraalt, en dat onze ziel

uitstraalt naar God. Het heilgeheim dat ons innerlijk ontdekt wordt.

Doch ook daarbij blijft het niet.

De innigheid van het zijn nabij God gaat nog verder, dringt nog dieper door, en dan komt het tot dat onbeschrijflijke, tot dat onuitsprekelijke, tot dat ondoorgrondelijke, dat de Heere God zelf in den Heiligen Geest zich zoo nauw met onzen geest vereenigt, dat Hij niet maar boven, en om ons, maar ook in ons is, tot ons inkeert, ons hart tot zijn woonstede maakt, en dat er een spreken van God tot ons en van onze ziel tot God in ons eigen binnenste plaats grijpt.

Tot dit hoogste komt 't niet opeens. Er is hier een voortgang, een zalige ontwikkeling en verdieping, die niet door allen bereikt wordt, en waarin zij, die ze bereikten, aanvankelijk slechts nu en dan verkeeren.

In wat zij zelven kennen als hun zaligste oogenblikken, als een vrede Gods, die komt en weer weg gaat, en die, als zij gemist wordt, telkens opnieuw wordt gezocht.

Die breuke kan komen door geestelijke ongeoefendheid. Die breuke kan komen door een overmacht van buiten. Ze komt meest door onze zonde.

Dit laatste was bij David alzoo, en daarom klom aanstonds uit zijn verlaten en van God vervreemd gemoed de bede op: „Neem uwen Heiligen Geest niet van mij".

Voor ons menschelijk besef wandelen we, waar van dien Heiligen Geest sprake is, in raadselen. Onze taal heeft er geen woorden voor. Ons begrip staakt hier alle ontleding. We kunnen gelooven, we kunnen gewaarwordingen ondergaan, we kunnen genieten, maar het diepe mysterie van Gods Drieëenig Wezen kan ons, althans hier op aarde en in onzen zondigen toestand, niet ontsluierd worden.

We aanbidden.

We aanbidden God Almachtig als onzen Vader die in de hemelen is. We aanbidden den God van alle genade in den Eeniggeboren Zoon, dien Hij ons schonk en zond en voor ons overgaf.

En nog inniger aanbidden we den driemaal Heilige in den Heiligen Geest, dien we als Trooster bezitten in ons eigen hart.

Waar ons zinnen en peinzen zich ook heen beweegt, 't zij naar de wereld om ons heen, 't zij in de wereld van ons eigen hart, aldoor is het God dien we ontmoeten, in God dat onze zoekende blik zijn rustpunt vindt, tot God dat onze aanbidding en heilige bewondering zich opheft.

Het is altoos God die ons overschaduwt, God die ons innerlijk doordringt met zijn heilige liefde.

Een en dezelfde God, één heerlijk en volzalig Wezen, Almachtigheid die ons draagt, ons doordringt.

Maar het blijft mysterie. Een mysterie, teeder voor ons hart, rijk in zalige genieting, steeds inniger zich aan de zoekende ziel openbarend, maar 't staat hoog boven al ons denken, al ons begrijpen, al ons zinnen en peinzen.

Het is het wezenlijkste van alle wezenlijkheden. Het is het eenige dat u blijft, als eens de wereld u ontzinkt en uw bewustzijn in den nevel van den dood zich verdonkert.

Het is het heilgeheim, waar de spotter om lacht, dat de wereld koud laat, dat de zondaar ontzet en verschrikt, maar dat naar 't vreêverbond aan Gods kind in de stilte der eenzaamheid getoond wordt.

Het is de Heilige Geest zelf, die in 't hart van Gods kind indalend, het zegel van dit Drieëenig mysterie op zijn hart zet.

Maar juist daarom is de gemeenschap met dezen Geest in ons zoo uiterst gevoelig en zoo teeder.

Er moet niets tusschenbeide komen, of ze is weg.

Ze kan tegen niets tegen, of ze ontzinkt ons.

Ze kan tegen geen enkele stoornis, of ze is u ontvloden.

Niet dat de Heilige Geest daarom wegtoog en u aan uzelf overliet. Integendeel. Hij blijft in het hart dat Hij tot zijn woonstede koos. Verjagen uit zijn tempel kan Hem satan noch wereld.

En hierin juist is zijn Goddelijke liefde, dat Hij, inwonend in u, zich bedroeven laat, zich ergeren laat, zich schrijnen en wonden laat door uw zonde, en toch volhardt.

Maar voor uw besef is dit niet alzoo.

Voor uw besef, voor uw innerlijke gewaarwording is in de ure der overtreding de Heilige Geest een vreemde geworden, verre van u geweken, nauwelijks door uw innig smeekgebed meer bereikbaar.

Hij bleef wel zijn woning behouden in uw hart, maar in dat hart zelf werd een scheidsmuur tusschen uw eigen geest en dien bij u inwonenden Heiligen Geest opgetrokken. De deur van den tempel in u werd door uw eigen ik gesloten. Gij daaldet in uw eigen wezen af naar den dieperen ondergrond, waar boven die tempel zich verheft. En in dien tempel troonde de Heilige Geest nog wel, maar niet gij meer hadt tot dien tempel den toegang. Alle gemeenschap is dan afgebroken. Alle verborgen omgang afgesneden. U heeft uw zonde omwikkeld, als een spin de vlieg. En terwijl de Heilige Geest, dien gij bedroefd hebt, zich weer in zoekende ontferming naar u uitstrekt, trekt gij u in uw schuldbesef terug.

En toch blijft ook in zulke oogenblikken het onbegrepen geloof doorglinsteren.

David voelde na zijn diepen val de angstige vervreemding. Hij voelde, hoe, zoolang God op zijn zonde zag, geen herstel van gemeenschap zich denken liet, en daarom smeekt hij: „Verberg Uw aangezicht van mijne zonde, en delg uit al mijne overtredingen." Hij werd het innerlijk gewaar, hoe zijn bezoedeld hart hem van zijn God vervreemden moest, en daarom smeekte hij zoo roerend-schoon: „Schep in mij een rein hart en vernieuw in het binnenste van mij een vasten geest." Hij wandelde in bange donkerheden, en bad daarom, dat 't licht van Gods aanschijn zijn stralen weer op hem mocht doen nederdalen. Maar al slaat hij zijn schuldig hoofd tegen den scheidsmuur te pletter, toch glinsterde ook in dat aangrijpend oogenblik het geloofsbesef bij hem door, dat achter dien scheidsmuur de Heilige Geest zich nog troostend naar hem uitstrekte, en daarom smeekte hij niet: „Geef mij uw Heiligen Geest terug", maar heel anders: „Neem uw Heiligen Geest niet van mij".

Dat is het zich vastklemmen van de ontroerde en in zichzelf rampzalige ziel aan het geloof.

Ze verstaat dit niet, ze doorgrondt dit niet, maar ze voelt dat de genade niet loslaat, dat de genade in God is, dat God met deze zijne genade toch in haar dringt, en de eenige angst dien ze kent, is dat die in God zelf tegenwoordige genade van haar scheiden mocht.

En tegen dien angst bidt, smeekt, schreit ze.

o, God, blijf bij mij, blijf in mij. Laat mij niet voor eeuwig zinken.

En dat smeeken houdt aan, dat smeeken gaat in innigheid en in oprechtheid door, tot eindelijk de deur van den tempel zich weer in namelooze ontferming ontsluit.

En dan komt de vreugde des heils weer. De wederontmoeting tusschen de ziel die den Heiligen Geest zoo diep bedroefd had, en den Heiligen Geest die, liever dan de ziel van Gods kind los te laten, zich liet bedroeven.

Wel hem, die 't ook zelf aldus in zijn zonde ervaren mocht. Hij verstaat wat 't is, den Heiligen Geest te kennen als zijn Trooster.

LXXXIII. „WEET GIJ NIET, DAT GIJ GODS TEMPEL ZIJT?"

Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in ulieden woont?
1 Cor. 3 : 16.

In de profetie heet het, dat God „inkeerde om te vernachten." Dit is het beeld ontleend aan den reiziger, die des avonds inkeert om te vernachten, en als de zon in den vroegen morgen weer aan de kimmen staat, de gastvrije woning verlaat. om verder te trekken. Op den Heilige Israëls toegepast, sprak dit alzoo uit, dat de profeten tijden en oogenblikken kenden, dat ze van een inwoning des Geestes in hun ziel wisten; maar dat was niet duurzaam, het was voorbijgaand, en ras daarop was de God van nabij, weer een God van verre geworden.

Tegenover die ervaring nu van een God die inkeert om te vernachten, en dan de ziel weer verlaat, plaatst Jezus zijn belofte, dat op den Pinksterdag God de Heilige Geest tot het volk des Heeren zal komen, en niet weer van hen zal gaan, maar bij hen blijven zal in der eeuwigheid.

Sterk drukt Johannes dit in zijn Evangelie uit, als hij (VII : 39) zegt: „De Heilige Geest was nog niet, overmits

Jezus nog niet verheerlijkt was". Iets wat natuurlijk niet kan beteekenen, dat de Heilige Geest nog niet bestond, maar beduidde, dat de Heilige Geest nog niet in de Gemeente duurzaam was ingedaald, overmits Jezus eerst na zijn hemelvaart den Trooster aan zijn Gemeente van den Vader zenden zou.

En zoo nu ook moet het verstaan, als de apostelen gedurig van de Gemeente als van een „Tempel Gods," en van een „Woonstede Gods in den Geest" spreken. „Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt en dat de Geest Gods in ulieden woont," beduidt volstrekt niet alleen, dat de Heilige Geest in het hart der heiligen inkeert, maar veel meer en veel sterker, dat Hij, in het hart van Gods heiligen ingedaald, daar duurzaam verkeert, daar blijft en het eens met zijn inwoning verrijkte hart niet meer verlaat, maar naar Jezus' belofte bij Gods kinderen blijft in der eeuwigheid.

Het wijst op een veranderden toestand, op een geheel andere bedeeling des Geestes.

Wat onder de oude bedeeling tijdelijk plaats greep, wat een voorbijgaand indalen uit den hooge in het hart van zeer enkelen was, is onder de bedeeling des Nieuwen Testaments een eeuw na eeuw inwonen in heel de Gemeente geworden.

Onder het Oude Verbond hield wat scheiding maakte stand. Duurzaam was toen alleen het wonen van God op Sion. Maar onder het Nieuwe Verbond is, door het zoenoffer van Golgotha, de scheidsmuur voor goed gevallen, is wat scheiding maakte voor altoos te niet gedaan, is God niet maar tot zijn volk, maar in zijn volk gekomen. De tempel van Sion houdt op te bestaan, en hiervoor in de plaats is gekomen de gemeente des levenden Gods. Zij is nu Gods tempel. God woont in haar.

Zoo wordt de menschheid gesplitst.

Eenerzijds de nog onheilige wereld, voor welke de scheiding voortduurt, en die nu zelf geen tempel meer op Sion bezit. En anderzijds het volk des Heeren, nu niet meer vleeschelijk, maar alleen geestelijk voortlevend. En in dat volk, in deze Gemeente des Heeren, is alle scheiding weggevallen. Zij is thans nader aan den hemel dan aan de wereld verwant.

Zij is de duurzame, de blijvende, de nimmer eindigende woonstede Gods in den Geest geworden.

Toch zij men hier voorzichtig.

Het mag niet zóó verstaan, alsof de Geest Gods zijn werking alleen in Gods heiligen openbaarde.

Wie dat zegt, zou de alomtegenwoordigheid van God, den Heiligen Geest, loochenen, en zijn werking beperken.

De Heilige Geest is God zelf, en daarom is er niets in gansch Gods schepping denkbaar, waarin de werking van dien Geest niet gelden zou.

Niet alleen in al wat mensch is, maar in alle creatuur, is evenzoo de werking van den Heiligen Geest, als er de werking in is van den Zoon en van den Vader. De eenheid van het Drievuldig Goddelijk wezen zou bij elke andere voorstelling te loor gaan.

In de schepping zelve is de Almacht Gods openbaar; dat wil dus zeggen zoowel de Almacht des Vaders, als de Almacht des Zoons en de Almacht des Heiligen Geestes.

Uit de Vader is de volheid der krachten, uit den Zoon de volheid der gedachten, uit den Heiligen Geest de volheid van alle energieën.

Er is geen natuurkracht, er is geen organische werking, er is geen Goddelijkheid in den rijkdom en in het schoon der natuur openbaar, of ook de Heilige Geest verheerlijkt er zich in.

En is dit reeds zoo in de onbezielde schepping, veel sterker komt dit nog uit in het bewuste schepsel. Zich een engel te denken, zonder dat alle talent en gave die in dezen bode Gods werkt, van den Heiligen Geest herkomstig zou zijn, is ongerijmd.

En evenzoo nu is het met den mensch. Geen veldheer blonk ooit, geen dichter heeft ooit geschitterd, geen denker ooit de wereld verbaasd, geen kunstenaar ooit ons met zijn scheppingen verrijkt, of het was de Heilige Geest die de vonk van het genie in hem gloren deed.

Zoo en niet anders leert het de Schrift.

Ja, dat gaat zoover, dat geen gave des Geestes, of geen talent onder menschen zich ooit tegen God heeft gekeerd, of het was de Heilige Geest die deze gave en dit talent niet

slechts toebedeelde, maar ook in stand hield en werken deed.

En daarom is dit het ontzettend oordeel, dat over elken mensch zal gaan, die zijn talent tegen God misbruikte, dat hij eens zelf zal moeten ervaren, wat het is met een gave van den Heiligen Geest zich tegen God gekeerd te hebben.

Maar heel iets anders dan die gave is het inwonen van den Heiligen Geest in de ziel.

Geheel afgescheiden van onze gaven en talenten, bezitten we een persoonlijk leven. Dit persoonlijk leven stelt ons in staat met de drie Goddelijke personen persoonlijk te verkeeren. Zooals we onder menschen met elkander verkeeren, dat hun ik met ons ik in bewuste gemeenschap treedt, hun invloed ondergaat, van hen liefde ontvangt en hun liefde weergeeft, indringt in hun gedachten en eigen gedachten in hen laat dringen, hun meerderheid ondergaat, met hen in verbond en verband treedt, zich hun toewijdt en voor hen opoffert, zoo ook is het den mensch gegeven met den Heilige in persoonlijk verkeer, in stillen omgang, in heilige gemeenschap te treden.

En nu wil het inwonen van den Heiligen Geest in ons zeggen, dat God zich niet alleen van ons zoeken laat, maar tot ons kwam; ons door ons weder te baren in staat stelde, in zulk een persoonlijke gemeenschap met Hem te geraken; en niet wachtte tot wij Hem vonden, maar tot ons naderde, niet van buiten, maar van binnen, ons innerlijk aanraakte, en in de diepste verborgenheid van ons zielsleven den band aanbond, die ons in de kern zelf van ons wezen, in den diepsten grond van onze gewaarwordingen, in de onmiddellijkheid van onze eerste beseffen en gevoelens zijn tegenwoordigheid smaken deed.

Dit hangt niet aan gaven en talenten, want de rijkst met genie bedeelde kan er van verstoken zijn, en de eenvoudigste onder de eenvoudigen kan het volop genieten.

In ons mensch-zijn zelf heeft God ons hiertoe den aanleg geschonken. Alleen de zonde heeft dien aanleg verstoord. En wat God in de wedergeboorte doet, is den aanleg hiervoor herstellen.

Dan kan het weer. Dan komt het weer. Dan is de mensch weer met zijn God in het diepste zijner ziel één.

Dat is de T r o o s t e r.

Het is nog niet de hemelsche toestand, waarin het enkel genieten zal zijn, als zelfs de heugenis niet alleen van onze zonde, maar van ooit zondaar geweest te zijn, voor eeuwig van ons zal worden genomen, en geworpen zal zijn in de diepte der zee.

Hier voelen we nog, dat we een Goddelijke kunstbewerking hebben ondergaan. De tegenstelling tusschen dit heerlijke inwonen van den Heiligen Geest, en het in zonde geboren zijn, wordt ons telkens nog door onze verduistering en verblinding en verlatingen herinnerd.

Bij ons reageert de Heilige Geest nog elken morgen en elken avond tegen ons menschelijk bestaan.

En daarom is en blijft Hij hier op aarde onze Trooster.

Want dat is de zalige vertroosting voor een kind des stofs, als hij eenerzijds nog gedurig in zijn ellende wegzinkt, en toch onder alles en bij alles zich van de zalige tegenwoordigheid van den Heiligen Geest bewust blijft.

Dat die Heilige Geest niet weggaat, zich niet verjagen laat, het niet met ons opgeeft, maar bij ons wonen blijft, en ons voor lief neemt zooals we zijn, dat is zijn oneindige, dat is zijn Goddelijke liefde.

Dat Hij niet maar „inkeerde om te vernachten", maar bij ons blijft in der eeuwigheid, dat is op aarde onze zalige genieting, en de heerlijke rijkdom van onzen Troost.

LXXXIV. „GEWEN U TOCH AAN HEM."

> Gewen u toch aan Hem, en heb vrede; daardoor zal u het goede overkomen.
>
> Job. 22 : 21.

In het vermaan, dat we ons aan onzen God g e w e n n e n z u l l e n, ligt een verwijt dat beschaamt. Het is of men tot een kind zeggen zou: „Gewen u toch aan uw moeder!" Dat nu moge van een tweede moeder kunnen gezegd worden, of van een stiefvader of stiefbroeder, maar aan zijn eigen moeder, die ons onder haar hart gedragen heeft, w e n t men

niet, maar die mint men met al de trouw en de liefde van het kinderhart.

W e n n e n kunt ge alleen aan wat u vreemd w a s, of, door vervreemding, v r e e m d is geworden. En daarom, als tot u de toeroeping komt, dat uw ziel, dat uw ik, dat uw innerlijk wezen zich aan uw God zal gewennen, dan zegt dit dat uw Vader die in de hemelen is, u een vreemde was geworden: dat die vervreemding u nu nog bij uw gemeenschap, bij uw verkeer, bij uw omgang met uw God in den weg staat; en dat ge daarom u te beijveren hebt, om u hoe eer hoe beter weer aan uw God te gewennen, opdat zoo deze hindernis voor uw ziel wegga.

Nu heeft dit zich gewennen aan den Heere onzen God natuurlijk niet dezelfde beteekenis, als dat we onder menschen spreken van zich aan iemand wennen.

Onder menschen is van dat zich wennen 't meest sprake, als ge voor het eerst in aanraking komt met iemand van eenigszins vreemden doen, sterk behept met eigenaardigheden en in den omgang weinig innemend. Ons wordt dan de eisch gesteld, dat we ons hierdoor niet laten afstooten; dat we door inschikkelijkheid aansluiting zullen zoeken, en ons voegen zullen naar zijn eenigszins vreemd karakter. Of ook we spreken van ons wennen aan iemand, die 't zij door verschil in ontwikkeling verre boven ons staat, 't zij door heel ander levenslot een geheel anderen blik op 't leven heeft. Er is dan verschil in neiging en sympathieën, verschil in bezigheid van den geest en gekozen levensdoel. Hem interesseert wat u geen belang inboezemt. En in het groote levensdrama speelt gij in een heel ander bedrijf dan hij.

Bij al zulke ontmoetingen en aanrakingen nu bedoelt dat zich wennen aan iemand, dat we zelf wat zullen inbinden, dat we van onzen eigen aard de scherpe kanten zullen afvijlen, en dat we door plicht van liefde en drang van meeleven gedrongen, in zijn leven zullen ingaan, om hem te verstaan, te begrijpen, en hem alzoo van lieverlede op te nemen in den kring onzer genegenheid.

Maar bij den Heere onzen God is dit van zelf heel anders.

Bij Hem hebben we met onzen God en onzen Schepper, met onzen Heere en onzen Koning, met onzen Vader in de hemelen te doen.

Hier is al wat ons vreemd in Hem is, onze schuld, onze zonde, blijk en teeken dat wij verkeerd staan, vervalscht zijn in onze gewaarwordingen en gevoelens, en dolen in de overlegging van ons hart.

Waren we gelijk we zijn moeten, er zou van vervreemding geen sprake kunnen zijn, dus ook niet van een ons weer aan onzen God gewennen.

Gewen u toch aan Hem! is een oordeel dat over ons gaat, een aanklacht tegen ons zielsbestaan, en tegelijk een heilig vermaan, om weer kind in de gemeenschap met onzen Vader te worden.

Wat nu is in onze dagen het ongeloof? Uit wat oorzaak begint zelfs in geloovige kringen bij meer dan één het stille, rustige vertrouwen in wat God ons geopenbaard heeft, te wankelen?

Men spreekt dan eerst van ondoorgrondelijke geheimnissen; dan van raadselen waarop ons denken stuit; komt er allengs toe, om te twijfelen of het ons geopenbaarde wel juist is, en eindigt tenslotte met driestweg de levensopvatting van ons menschelijk denken als de eenig ware tegen Schrift en ervaring over te stellen.

En waarop komt dit nu anders neêr, dan dat men zich vreemd tegenover God en zijn Woord gevoelend, weigert zich aan Hem en zijn doen en zijn Woord te gewennen, en integendeel wil, dat onze God zich veranderen zal en blijken zal te zijn conform ons denken.

Gewent ge u aan Hem, dan moet gij zoolang uzelf veranderen en hervormen, tot ge past bij uw God; en wat de twijfel en het ongeloof wil, is, dat onze belijdenis omtrent God zich zoolang wijzigen zal, tot er een God uit wordt die past bij ons.

Nu was die strijd daarom niet zoo fel en scherp, omdat de levensopvatting der Schrift, althans in haar hoofdlijnen, ook in de wetenschap gold, gold in de publieke opinie, en daardoor gold in de opvoeding en in de betere gesprekken. Het was bijna alleen in de kringen der spotters en der goddeloozen, dat het ongeloof brutaalweg uitkwam.

Wie geloofde werd alzoo in die betere dagen gedragen door den algemeenen levenstoon, en zijn hart werd niet tot verzet geprikkeld. Ook onder de jongeren niet.

Maar thans is dit alles anders geworden. Alle grondbegrippen omtrent God, de Schepping, den val, het werk der Verzoening, het leven na den dood en het laatste oordeel, eens aller gemeengoed, zijn door de Wetenschap losgelaten, in de publieke opinie aan het wankelen geraakt, uit de opvoeding gebannen, en zelfs uit de gesprekken der ernstiger lieden weggegleden.

En dat niet alleen, maar er is allengs een geheel ander stel grondbegrippen voor in de plaats gesteld. Een heel andere belijdenis is opgekomen, een geheel andere catechismus heeft ingang gevonden. Breed vertakt staat de levensopvatting van het ongeloof thans in de publieke opinie tegen de Christelijke belijdenis over.

Bij de vervreemding van onzen God die uit onze zonde kwam, is daardoor thans een tweede vervreemding gekomen, welke ons verlokt naar een levensopvatting die in openbaren strijd is met het bestel, het doen en de wijsheid Gods, gelijk ons die in zijn Woord geopenbaard zijn.

Daardoor is voor velen alles, ja alles in hun God hun vreemd geworden. Ze voelen zich bij God en in zijn Woord in geen enkel opzicht meer thuis. Het kind herkent zijn Vader niet meer.

En juist daarom heeft de toeroeping: Gewen u toch aan Hem! thans zoo hoog ernstige, zoo dubbele beteekenis verkregen.

Gewen u toch aan Hem! wil thans zeggen: Maak den band, die u aan de wijsheid der wereld bindt, los, en ga weer in met heel uw zinnen en uw peinzen in het bestel en in de hoogheilige gedachten van uw God.

Versta dit nu niet wijsgeerig, maar neem het practisch voor het leven, vooral bij het mysterie des lijdens, waarop ook Elifaz het tegenover Job toepaste; ook al deed hij 't zelf verkeerd.

Het lijden in de benauwing dezer wereld zou geen mysterie voor ons zijn, indien steeds, met zuivere weegschaal, aan een ieder 't lijden op aarde werd toegewogen, naardat hij tegenover God of menschen misdaan had. Er zou dan niet anders in het lijden openbaar worden dan de straf der gerechtigheid, naar strikt recht toegemeten, en voor 't overige zou ieders levenslot gelijk zijn.

En nu ligt in deze gedachte zeer zeker dit onveranderlijk ware, dat er een eeuwige vergelding zijn zal, en dat deze vergelding gaan zal naardat ieder gedaan heeft, 't zij goed 't zij kwaad.

Maar de feil, de fout is, dat men met deze straf en deze vergelding der eeuwige gerechtigheid het mysterie des lijdens hier op aarde verwart. Dat lijden alzoo individueel opvat, en toetst aan ieders persoonlijk levensbestaan en levensgedrag, en nu stuit op het harde feit, dat gedurig een goddelooze ons ergert, wien het welgaat, en sterker haast nog, dat het onze ziel smart als we een vroom kind Gods, een edel karakter, een trouwen dienaar in Christus, die, naar we zeggen zouden, niets misdeed, in de golven van het leed zien verzwolgen.

Dat nu menschen zoo doen, verstaan we nog. Als een tyran den goddelooze eert en de vrome kinderen Gods kwelt, vinden we dat wel vreeslijk, omdat 't toch altoos God is die het toelaat; maar hierin kan men nog berusten. Doch dat God zelf zoo *doet* bij ziekte, in 't levenslot, en door den wreeden dood, dat is en blijft op dit standpunt een steen des aanstoots, waarover men niet heen kan, en dat vermoordde reeds zoo menig wortelloos geloof.

Welnu, van waar komt dit nu anders, dan dat Gods gedachten zoo heel anders zijn dan onze gedachten, en dat wij, in plaats van ons aan zijn bestel te gewennen, hardnekkig onze opvatting van 't lijden tegenover Hem handhaven?

Voor God ligt de individueele toerekening in het laatste oordeel, niet in de straf van den aardschen rechter en veel min nog in het lijden dat Hij over ons gehengt.

Naar luid der Schrift is de zonde niet een kwaad dat aan enkele individuen kleeft, maar een gif, dat heel ons geslacht heeft aangetast. De schepping van den mensch was evenmin individueel, maar schiep een geslacht, heel de menschheid, alle eeuwen door en onder alle natiën één geheel vormend. Niet een groot aantal menschen, die eerst daarna door wetten als anderzins tot éen geheel gerekend werden, maar ons *menschelijk geslacht*; waaruit de enkelen voortkomen, en waartoe ze behooren als de twijgen en de bladeren tot den boom.

Om nu dat geslacht der menschen dat Hij schiep, te redden, bracht God tegen dat gif der zonde in onze menschenwereld *het lijden*. Voor Hem is dat lijden een beker van heilig medicijn, dat Hij niet aan den enkelen persoon, maar aan ons geslacht toedient, om de werking van het gif der zonde te stuiten. En nu kiest Hij zelf de priesters en priesteressen uit, die van zijnentwege geroepen zijn, om dat Sacrament des lijdens aan de wereld te bedienen.

Koos hij daartoe nu enkel de goddeloozen, zoo zouden dezen zich tegen het lijden verharden, en de vromen zouden zich verhoovaardigen op hun sparing. Het medicijn zou geen nut doen. Het zou geestelijk doen versteenen. Schade voor winste brengen.

Neen, Hij roept, om dat lijden te dragen, allereerst de besten, de vroomsten, de edelsten op. Zijn profeten en zijn martelaren. Juist daardoor gaat de heilige werking van het medicijn uit en het doet datgene waartoe Hij 't besteld heeft.

Het Kruis brengt hier de verklaring.

Alzoo lief heeft God *de wereld* gehad, dat Hij haar zijn eengeboren Zoon gaf. Persoonlijk staat Jezus geheel buiten de zonde. Hij is niet alleen de vroomste, de edelste, de beste onder alle kinderen der menschen, maar de Zoon des menschen, en op Hem komt het wee des lijdens neêr, gelijk nooit eenig mensch het gedragen heeft. En nooit is van eenig lijden onder de kinderen der menschen een werking tot redding uitgegaan gelijk van zijn Kruis.

En daarom, in dat Kruis ligt hier de gedachte Gods, ligt het bestel Gods, en de wijsheid Gods.

Al wie nu zijn eigen leed en 't lijden der wereld verstaan wil, moet aan dit bestel, aan deze gedachte en aan deze wijsheid Gods *zich gewennen*.

En wie dat doet, die *heeft* zijn hemelsche vertroosting, ja, die kan *danken* dat de beker des lijdens ook hem niet voorbij ging.

Hij voelt zich priester, om achter den eenigen Hoogepriester aan gaande, in den naam des Heeren het sacrement des lijdens te bedienen.

LXXXV. „DE ZIEL DES MENSCHEN IS EEN LAMP DES HEEREN."

De ziele des menschen is eene lampe des Heeren, doorzoekende alle de binnenkameren des buiks.
Spreuken 20 : 27.

„Nabij God te zijn" is een zieleweelde, die uit Genade ook in onbewusten staat ons deel kan zijn.

Als een kind van God, dat den verborgen omgang genoot, voor het doen eener operatie onder algeheele bedwelming wordt gebracht, is daarom de gemeenschap tusschen zijn hart en zijn God niet verbroken. Van de bezwijming, zoo iemand van zichzelf viel, geldt hetzelfde. In heftige koortsspanning, als het opgestuwde bloed de hersenen overprikkelt, en den kranke in ijlen verwildert, verbreekt die koorts evenmin den band die hem aan zijn God verbindt. Zelfs van den slaap die ons uren lang aan „ons eigen weten van ons zelf" ontrukt, mag niet anders geoordeeld, en zulks nog geheel afgezien van ons nachtbewustzijn in den droom.

Alleen maar, in elk dezer toestanden is het nabij God zijn, van uw zijde, wat uw bewuste leven aangaat, buiten werking geraakt. Het bewustzijn van de gemeenschap met uw God is daarom niet uit u weg. Even aangeraakt, en wakker geworden, voelt ge het weer en leeft er in. Maar wel is het bewustzijn van die gemeenschap in u werkeloos geworden. Het is er mede als met uw vermogen om te zien. Ook dat is in uw slaap niet weg, maar het rust. Het electrisch licht beeldt het ons zoo klaarlijk af. Draait ge even met uw vingeren het knopje om, zoo is alles licht, en draait ge het nogmaals om, zoo is alles duister; maar even snel en onmiddellijk hebt ge het licht weer terug. Het bleef, maar trok zich terug uit zijn glansen.

En hierbij komt nu dat van Gods zijde de gemeenschap met het zieleleven van zijn kind onafgebroken werkt, en ook onder narcose, ook in bezwijming en ook gedurende den slaap, stand houdt en doorwerkt. Dat te weten geeft zelfs de rust, waarmeê men een narcose ondergaat, en niet minder dat vredig gevoel, waarmeê we des avonds in den slaap

wegzinken. „Laat mij slapend op U wachten, Heer, dan slaap ik zoo gerust'', gelijk men in Hernhütt zong. En wie twijfelt er aan of juist in den slaap zijn de sterkende en krachtvernieuwende werkingen, waarmeê onze Vader in de hemelen zijn kinderen begenadigt, nog veelvuldiger en dieper ingaande dan des daags. Het derde deel van ons leven, dat ons aan onze legerstede bindt, dient volstrekt niet alleen voor ons lichaam. Het heeft hooger bedoelen. In den nacht vooral bouwt God zijn tempel in ons hart.

Toch neemt dit niet weg, dat het „nabij God te wezen'' voor ons zelf zijn hoogste beteekenis eerst erlangt, als ons klaar en helder dagbewustzijn de zalige gemeenschap met onzen God doordringt. Als we het ontwaren, merken en weten, dat onze ziel nabij God en God nabij ons hart is. Als er, menschelijk gesproken, uitwisseling van gewaarwordingen tusschen onzen God en ons mag zijn. Als we, eerbiedig gesproken, met de telephoon in het gebed onzen God oproepen, en ver uit den Hooge komt het antwoord.

Doch prent u wel in, dat dit roepen en dat antwoorden noch door de woorden, die ge stamelt, noch door de begrippen, die daarbij in u werken, wordt uitgeput. Een moeder heeft teedere, innige gemeenschap met het kindeke aan haar borst, buiten alle woord en buiten alle verstandelijk begrip om. Wat in die gemeenschap werkt en haar in stand houdt, is het leven zelf, het trekken van het bloed, het tintelen van het gevoel. En al zal die gemeenschap, als dat kindeke tot knaap en jongeling is opgegroeid, zich ook in woorden en begrippen uiten, toch zal de wortel dier gemeenschap, ook in later jaren, veel dieper zitten dan op de lippen die 't woord spreken. Wat spreekt niet de blik uit het oog, de uitdrukking van het gelaat, een traan, een lach, en hoe werkt niet in en onder dat alles de gemeenschap van 't zelfde bloed, de teederheid der schuilende liefde.

En dat alles is niet onbewust, maar maakt deel van 't bewustzijn uit. Het is als 't geuren van een bloem, als een wasem der liefde die we inademen. Het is de geur en de wasem van 't hart, die we met volle teugen indrinken. En immers, wat de geur is van een roos, van een hyacint, dat weet ge zeer wel, daarvan zijt ge u volkomen bewust,

ook al kan de kundigste kruidkenner u die geur noch in begrippen ontleden, veel min in woorden omschrijven.

Nabij God met uw bewustzijn te wezen, gaat alzoo veel dieper dan uw begrijpen of uw stamelen. Het is een gewaarworden, een ontwaren, een voelen, dat ge niet op uw zenuwen moogt overbrengen. Dat ware valsche mystiek. Maar een ontwaren en u uiten op geestelijke wijze in de onmiddellijkheid der aaneensluiting van uw innerlijk besef aan het leven van uw God.

Om ons dit toe te lichten, stelt de Schrift een onderscheid tusschen onze ziel en ons innerlijk wezen.

Ze spreekt eenerzijds van ons hart en van onze ziel, en anderzijds van iets dat nog ver achter, nog diep onder die ziel en dat hart ligt. Plastisch wordt dit dan op onderscheidene manieren uitgedrukt, meest door tegenover ons hart onze nieren te plaatsen, doch ook door te spreken van ons ingewand, of gelijk in Spreuk. 20 : 27 door tegenover de ziel te stellen: „de binnenkameren des buiks." Brengen we dit nu over in onze taal, dan beteekent „de ziel des menschen" hier ons bewustzijn, en de „binnenkameren des buiks", wat wij noemen: ons verborgen innerlijk wezen.

En in dien zin heet 't dan, dat „ons bewustzijn is een lamp des Heeren, die ons innerlijk wezen doorzoekt". Ons bewustzijn een zoeklicht, dat God zelf over heel ons innerlijk wezen laat strijken, opdat wij bij den glans en de klaarheid van dat zoeklicht ons eigen innerlijk wezen kennen zouden.

Eerst zóó zijn die woorden voor ons verstaanbaar en ontsluieren ze ons een diepe, ver reikende gedachte, waarvan we voelen hoe ze in ons indringt en ons toespreekt.

Ons bewustzijn niet ons maaksel, ons bewustworden niet onze daad, maar alle bewustzijn in ons eene door God in ons verwekte en door God, van oogenblik tot oogenblik, in ons in stand gehouden werking.

Met de zon op één lijn staande.

De zon het licht in de wereld der natuur, waardoor God ons in staat stelt die natuur te zien, waar te nemen en te doorzoeken.

En juist evenzoo het bewustzijn een licht door God in

ons persoonlijk ik ontstoken; of liever nog een licht, dat God in de wereld van ons innerlijk wezen laat stralen, opdat wij bij dit geestelijk licht onzen geest doorzoeken en keuren zouden.

Een lamp heet dit licht van ons bewustzijn, omdat we bij het inhalen in onszelf beginnen met in nachtelijk donker te verzinken en in dat nachtelijk donker van ons innerlijk wezen, komt God ons dan met de lamp van ons bewustzijn tegemoet.

Natuurlijk is ons bewustzijn niet een lamp, waarvan de Heere zelf zich bedient, om ons innerlijk wezen te doorgluren.

God heeft het licht der zon niet van noode, om geheel zijn schepping klaar te doorschouwen. In het diepste ingewand der aarde, waar nooit een straal van het zonlicht doorbreekt, licht het voor God als de dag. Het is zoo als David in Psalm 139 zong: „De duisternis verduistert voor u niet, maar de nacht licht als de dag; de duisternis is voor u als het licht."

Wat hier nu geldt van de wereld der natuur, geldt evenzoo van de wereld van ons innerlijk wezen. Ook daar heeft God de lamp niet van noode, waarmede Hij ons bijlicht. Ook in de donkerheid van die verborgen wereld licht de duisternis als de klare dag.

Maar wel is òns die lamp van noode, en het is genade dat God ons met het licht van die lamp van ons bewustzijn, de donkerheid van ons innerlijk wezen opklaart.

Zelf ontsteken we ook wel een kunstlicht. Dat doet ons denken. Dat doen we met ons redeneeren. Dat doen we met onze voorstellingen. En ook dat kan zijn nut hebben. Maar dat kunstlicht straalt zoo telkens valsch. Het misleidt. En het dringt nooit verder door dan de oppervlakte. In wat Salomo zoo plastisch teekenend noemt „de binnenkameren des buiks", dringt dat kunstlicht van ons eigen peinzen en verzinnen nooit door. En maar al te dikwijls verblindt het ons oog, om het licht van de lamp des Heeren in ons zielsoog op te nemen. De dusgenaamde „beschaafde wereld" onzer dagen is meest daardoor voor het licht van Gods lamp in ons blind.

Het licht van die lamp des Heeren in ons redeneert niet en ontleedt niet, maar toont wat er in ons is, legt ons eigen

wezen voor ons zielsoog bloot, geeft ons zelfkennis, en snijdt alle zelfbedrog af.

En het is nu het licht van deze lamp des Heeren, die ons in den diepsten ondergrond van ons wezen ook klaarlijk zien doet de vezelen, waarmeê de wortel van ons wezen gemeenschap met onzen God heeft; gemeenschap door onze schepping naar den beelde Gods, gemeenschap door de zalige, heerlijke wedergeboorte van ons verzondigd wezen, gemeenschap door de Goddelijke inwoning van den Heiligen Geest, gemeenschap door de heerlijke inwerking van de steeds toenemende genade, gemeenschap bovenal door den band die ons aan Christus bindt, een lid van zijn lichaam doet zijn.

De glans van dit licht is altoos in sterkte gelijk, maar de uitwerking ervan neemt gaandeweg in sterkte toe.

Er is eerst nog zooveel onraad in uw hart, het stof der zonde, dat, o, zooveel in ons hart overdekt, en het schelste licht voor ons onzichtbaar maakt. Maar gaandeweg stuift voor den adem des Heeren dat vuile stof weg, en dan komt ons oog te zien wat onder dat stof eerst verborgen bleef. En zoo kan het niet anders, of hoe dieper dat licht in kan stralen, des te heerlijker wordt voor ons eigen zielsoog openbaar, hoe we met alle levensbanden aan onzen God gebonden liggen, en hoe onze gemeenschap met Hem heel ons leven omvat.

LXXXVI. „IK IN HEN EN GIJ IN MIJ.”

Ik in hen, en Gij in Mij; opdat zij volmaakt zijn in één, en opdat de wereld bekenne, dat Gij Mij gezonden hebt, en hen liefgehad hebt, gelijk Gij Mij liefgehad hebt.

Johannes 17 : 23.

Het verkeeren van onze ziel nabij God en onze „mystieke unie met Christus,” hooren bijeen. Alle apostelen leggen hier nadruk op; en ook de beste leidslieden onder onze Gereformeerde vaderen, Calvijn wel in de eerste plaats, komen telkens weer op die mystieke unie met Christus, als

onmisbaar voor alle dieper gaande religie, in hun geschriften terug.

De verleiding, waarvoor, helaas, zoovelen bezwijken, om bij Golgotha te blijven staan, en op Golgotha hun rekening met den Christus af te sluiten, vermoordt het geloof.

Dit gaat dan zoo toe, dat de conscientie een oogenblik wakker wordt; dat de last der zonde de ziel benauwt; en dat de schrik voor het oordeel in het hart slaat. In zulk een oogenblik komt dan de gedachte aan het Kruis lokkend en vertroostend in de ziel op. Immers, als men het zoenoffer aanvaardt, is men behouden. Men behoeft niets er voor te doen, dan alleen te gelooven. Welnu, daartoe laat men zich bewegen. Om het zoo scherp, als het dit verdient, uit te drukken: men sluit dien koop. En nu waant men zich gered. Nu neemt men aan, dat men des eeuwigen levens verzekerd is. Men vindt dat zoenoffer heerlijk. Het brengt volkomen zaligheid. Zoo is dan Christus voor zulk een ten Heiland geworden. Maar van een inniger, teederder band der ziel aan Christus, hoort men niets in de gesprekken, noch ontwaart men iets in de uitingen van het gemoedsleven. Men is nu gered, en hiermeê is het afgedaan.

Toch is dit niets dan zelfbedrog. Er werkt niets dan geestelijk egoïsme in. Men wil de eeuwige straf ontgaan, men wil zich voor eeuwig behoudenis verzekeren. Maar er spreekt niets in van den dorst naar den levenden God, niets van het heimwee van 't kind naar 't Vaderhuis, niets van de heilige jaloerschheid voor de eere van Gods Naám.

Hier kan geen geestelijke kracht van uitgaan. Er kan geen religie in werken nog uit voortkomen. En wat meer zegt, het kan niet waar zijn, dat op die wijs Golgotha ons den zoen zou brengen voor het leven onzer ziel.

Zoo spreekt 't Evangelie dan ook niet. Zoo verklaart het ons het zoenoffer niet. Nooit wordt in de Schrift aan Golgotha kracht ter verlossing toegekend, tenzij de mystieke unie ons innerlijk leven aan het leven van den Christus verbindt.

Het moet zijn een met Hem begraven worden in zijn dood, om met Hem op te staan ten leven. Alleen wie éene plante met Christus is geworden, deelt in de genade die Hij verwierf.

Alleen wie een der schaapkens van zijn kudde is geworden, kan achter den grooten Herder der zielen aankomen.

Het is niet Golgotha dat ons redt, maar die ons redt is de Christus, die op Golgotha stierf.

Met Hem moet ge éen, lid van zijn lichaam, onder Hem als uw Hoofd opgenomen en ingelijfd zijn, zal ook maar éen enkele druppel van zijn genade u besprengen kunnen.

Ge moet in den Vader aan den Christus gegeven zijn, zoodat zijn heerlijkheid in u geopenbaard worde.

De mystieke unie moet voor eeuwig den band der liefde tusschen hem en uw ziel hebben gelegd.

Ja, het moet worden Christus in u en de Vader in Christus, opdat zóo, door dien tusschenschakel, uw leven nabij uw God tot een werkelijkheid kunne worden.

Zoo immers bad uw Heiland 't zelf in zijn hoogepriesterlijk gebed: Heilige Vader, Ik in hen, en Gij in Mij!

Toch moet, zal onze mystieke unie met den Christus haar echt religieus karakter behouden, en niet in sentimenteele Christolatrie ontaarden, die band aan Christus nooit zijn einddoel in zichzelf vinden.

De Christus is uw Middelbaar, en de Middelaar kan er niet anders zijn, dan om u te doen naderen tot uw God.

Nabij uw God te zijn, als kind u in heilig vertrouwen nabij uw God te gevoelen, hier op aarde in de nabijheid van uw God te verkeeren door 't geloof, en eens, na uw sterven, uw God eeuwiglijk in het Vaderhuis te dienen, — dat is en blijft het einddoel; en al wat de Schrift ons omtrent het Middelaarsschap van Christus openbaart, moet daarop uitloopen, en kan nooit in zichzelf rusten.

Eens zal de Christus zelf het Koninkrijk aan God en den Vader overgeven, opdat God zij alles en in allen.

Wie zich ophoudt bij zijn eigen ziel, of geen verder begeeren kent, zoo hij maar tot Gods volk mag gerekend worden, stuit het geestelijk proces in zijn eigen ziel.

Het ideale einddoel waarop we afgaan, mag en kan niets minder zijn, dan in der eeuwen eeuwigheid onzen God te genieten en niet anders dan voor de verheerlijking van zijn Naam te bestaan. En juist omdat dit het ideale einddoel is, blijft hier op aarde elke religie gebrekkig, die ons niet hier reeds Gode nader brengt, nabij onzen God doet ver-

keeren, en ons er toe brengt om al onze kracht en al ons talent in zijn dienst te besteden.

Vroomheid, die opgaat in zelfstreelende gemoedsaandoening en in een zich innerlijk geestelijk vermaken, mist kracht en bezieling. En dan alleen vaart er in onze vroomheid energie, zoo we God liefhebben met die volstrekte toewijding, dat we geen hoogere genieting kennen dan zijn vrede in te drinken, geen hoogere levensspanning dan nabij Hem te verkeeren, en geen heiliger eerzucht dan om te strijden en te lijden voor zijn heiligen Naam.

En daaraan mag zelfs uw dienen van den Christus geen afbreuk doen. Nooit heeft uw Heiland zelf iets anders gewild noch bedoeld, dan om u tot den Vader te brengen; en al wie dit omzet in een soort Christusdienst, zoo dat ge bij den Christus staan blijft, en uw voortdringen naar uw Vader in de hemelen uit 't oog verliest, eert den Christus niet, maar gaat tegen Hem in, en bevestigt de mystieke unie met zijn Heiland niet, maar scheurt er de vezelen van los.

Juist daarom is die unie mystiek, d. w. z. ze gaat niet op in gevoelens, gewaarwordingen en overdenkingen, maar rust in het wezen zelf uwer ziel.

Zeer zeker, ook de gevoelens die ge voor den Christus koestert, ook de gewaarwordingen waarmee de Persoon en het Genadewerk van uw Heiland u aandoen, en zoo ook de overdenkingen omtrent Hem, waarop uw belijdenis rust, hebben hooge waardij. Ze mogen niet ontbreken. Ook geheel uw bewuste leven moet van den Christus doordrongen zijn.

Maar zonder meer zet u dit nog niet in de *mystieke* unie. Wat in heiligen zin mystiek zal zijn, ligt dieper dan uw bewustzijn, en wortelt in uw wezen zelf.

Vandaar de onderwijzing der Schrift over de *wedergeboorte*, over de levensvernieuwing, over het nieuwe schepsel, over den nieuwen mensch. Er is maar niet een verzoenen en vergeven, en uwerzijds een belijden, gelooven en lofzingen.

Neen, de Christus is in onze natuur ingegaan. Dit kon, omdat onze natuur naar den beelde Gods geschapen is; en

juist daarom moet wat u aan uzelf en aan de zonden ontrukken en tot uw God wederbrengen zal, u in uw eigen wezen, in uw bestaanswijs zelf aantasten, den ommekeer in uw persoon, in uw uiterlijk bestaan tot stand doen komen, en aldus een heilig en Goddelijk werk zijn, dat plaats grijpt niet op uw lippen, niet in uw hersenen, maar in den mystieken ondergrond van uw aanzijn.

En dit wondere werk nu wordt niet door den Vader rechtstreeks en in een ieder op zichzelf tot stand gebracht, maar gaat door den Christus, is gebonden aan Hem als aller Middelaar, en vindt juist in dien Middelaar zijn onvernietigbaren waarborg.

Immers de band, dien Christus met zich aan u in uw eigen wezen legt, is van zoo heilige natuur, dat Hij dien zelf vergelijkt met den band die Hem in zijn Goddelijk bestaan aan den Vader verbindt.

Ik in hen, en Gij in Mij, o, heilige Vader! Bewaar ze in Uwen Naam die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk als Wij!

Van het „lichaam van Christus" zult ge u geen uitwendige, geen werktuigelijke voorstelling vormen. Het is zoo, ook onder menschen spreken we van het lichaam, van het corps, van de corporatie van gelijkgezinden, die saamwerken voor eenzelfde doel. Wie er toe behooren, heeten dan ook onder ons leden van zulk een lichaam, en het bestuur is het hoofd.

Maar bij het lichaam van Christus heeft dit alles veel dieper zin en veel ernstiger beduidenis.

Hier wordt ge geen lid van het lichaam van Christus door u aan te melden, of door uw belijdenis te teekenen. Hier wordt ge in dit lichaam niet ingelijfd door een bezworen krijgseed. Hier treedt ge niet als lid op, om straks, desverkiezend, weer als lid uit te treden. Neen, het lichaam van Christus ligt in het wezen der ziel vast. Het is een voor ons oog onzichtbaar, maar van God gekend organisme dat één onlosmakelijk geheel vormt, en waartoe een kindeke als integreerend lid behooren kan, eer het nog ooit den naam van Christus gestameld heeft.

Niet gij voegt u in dat lichaam in, maar God zelf neemt er u in op, lijft er u met uw eigen wezen bij in, en wijst er u als lid van Christus een eigen, vaste plaats in aan,

waardoor tevens uw roeping en uw bestemming voor eeuwig bepaald is.

In dat lichaam zijt gij medelid met andere leden, niet naar uw keus, of naar hun keus, maar ingevolge Goddelijke beschikking, Ge vormt met die allen een eenheid die nooit verbroken kan worden. En met die allen verkeert ge onder Christus als uw levend, levenwekkend en bezielend Hoofd, van wien alleen u de gloed der liefde kan toekomen. En uw bestaan als lid in dat lichaam en onder dat Hoofd heeft geen ander doel, dan om u door den Middelaar weer nabij uw God te doen zijn, u een eeuwigheid in zijn heilige tegenwoordigheid te verzekeren, en alzoo het hoogste doel van uw aanzijn te waarborgen: een existentie in aller eeuwen eeuwigheid voor de eere van den driemaal heiligen God.

Dit is het mystieke einde, waartoe de mystieke unie met den Christus als middel dient, en daarom is het dat de Christus den band aan de zijnen met den band die hem zelf aan den Vader bindt, samenvlecht door dat „Ik in hen en Gij in Mij!" Een van God zelf bezegelde eenheid.

LXXXVII. „WANT DE GEEST VAN GOD RUST OP U".

> Indien gij gesmaad wordt om den naam van Christus, zoo zijt gij zalig, want de Geest der heerlijkheid, en de Geest van God rust op u: wat hen aangaat, Hij wordt wel gelasterd, maar wat u aangaat, Hij wordt verheerlijkt.
> 1 Petrus 4 : 14.

Het was een heerlijk woord, dat Jezus sprak, een woord dat nog balsem in zoo menige wonde druppelt en den geloofsmoed die inzonk weer telkens opheft; een woord dat helden en martelaars gevormd, gesterkt en getroost heeft, toen het, aan het einde der zaligsprekingen, met zulk een nadruk van zijn lippen weerklonk: „Zalig zijt gij, zoo de menschen u smaden, en vervolgen, en liegende allerlei kwaad tegen u spreken, om Mijnentwil".

Het is een woord, dat verder reikt dan de profetie, dat gevangenis en doodslag de discipelen te wachten stond; dàt toch greep slechts in enkele perioden van de worsteling van Jezus' kerk plaats; maar wat, niet aan eenig tijdperk gebonden, altoos doorgaat, en steeds zich herhaalt, het is juist die persoonlijke grieving en kwelling, die spot en hoon en smaad, waaraan de wereld zich niet kan spenen, zoodra ze stuit op een wezenlijke krachtsopenbaring onder het volk des Heeren, die tegen haar ingaat, en den moed heeft haar te weerstaan.

De vervolging ten bloede toe is uitzondering; deze andere vervolging, die met den vlijm van spot en smaad het hart poogt te treffen, gaat alle eeuwen door. En daarom dringt vooral deze zaligspreking des Heeren zoo diep in ons menschelijk leven. Ze verraadt ons dat teedere medegevoel van Jezus voor wat de zijnen te wachten stond. Het is een woord dat elken dag, nu hier dan daar, zijn toepassing vindt. Geen dag gaat er voorbij, dat dit woord niet bemoedigend en vertroostend werkt. Het strekt, niet om de wereld, die zich aan de zaak des Heeren vergrijpt, tartend en uitdagend tegemoet te treden, maar wel is de uitwerking ervan, dat het de discipelen des Heeren, als ze deinzen zouden, weer stand doet houden, en maakt dat ze voor geen smaad of laster uit den weg gaan.

Maar vergeet niet, dat dit woord ook zijn gevaarlijke zijde heeft, doordien het zoo telkens is aangegrepen en van toepassing verklaard, waar het niet toegepast worden mocht.

Dit hangt aan de vraag, wat het in uw doen en laten, in uw spreken en optreden is, dat „de menschen" er toe brengt, om u te smaden en te vervolgen en liegende allerlei kwaad tegen u te spreken.

Dit kan zijn uw waarachtig ijveren voor de zaak uws Heeren, maar 't kan ook zijn uw overdrijving, uw zonderlingheid, uw liefdeloos dwepen, of, erger nog, de klove die er gaapt tusschen uw belijden en uw doen, 't schijnheilige dat voor een deel uw leven ontsiert.

En al moge nu ook in dit laatste geval de kern van uw verzet tegen de wereld, in uw ijveren voor Jezus gelegen zijn, feitelijk mengt ge dan toch in dien ijver zooveel van en voor uw eigen ik, dat het „om Mijnentwil", wat

Jezus als beding van zijn zaligspreking stelde, voor u slechts zeer ten deele geldt.

Ja, het kan zijn, en het komt voor, dat de spot, de smaad en de laster der wereld, zoo bijna uitsluitend door dit uw zondig bijmengsel wordt uitgelokt, dat zelfs niet weinigen onder uw medebelijders u tegenover de wereld in het ongelijk moeten stellen, en wel verre van u in Jezus' naam zalig te spreken, als bij instinct voelen, dat ge door uw optreden de zaak uws Heeren meer schaadt dan dient.

Versta dit wel. Het bedoelt volstrekt niet te zeggen, dat ge dan alleen recht staat, zoo ook de wereld uw liefderijkheid eert, uw eerlijkheid en oprechtheid erkent, en hulde brengt aan wat men noemt uw philanthropisch en ethisch bestaan.

Dat heeft die wereld aan Jezus zelf wel anders getoond. Als we niet anders in naam van Jezus doen dan wat ook de wereld in ons loven en prijzen kan, is juist het karakteristieke uit ons belijden en uit ons beleven weg.

Ethisch was er tegen de apostelen des Heeren niets in te brengen, en toch heeft de wereld hen gesmaad, en niet gerust eer ze hen met den dood achtervolgd had.

Er moet in ons belijden en beleven en ijveren als kern altoos datgene zijn, wat de wereld niet dulden kan, wat haar ergert, en haar tot verzet dwingt.

Alleen maar, wat nooit mag ontbreken, zal de zaligspreking des Heeren op ons van toepassing zijn, is wat Petrus aldus uitdrukt: „Zalig zijt gij, zoo ge gesmaad wordt om den naam van Christus, want de geest der heerlijkheid, en de Geest van God rust op u!

Dit moet 't zijn.

De Geest des Heeren moet op u rusten, de Geest des Heeren moet uit uw doen en laten spreken. Het moet, niet tegen u, maar tegen dien Geest des Heeren zijn, dat de verbeten woede der wereld zich keert.

Dan is 't een gesmaad worden om Christus' wil, en dan kiemt uit dien smaad voor u het zalige, waar uw hart naar dorst.

Ook hier komt het weer aan op het „nabij God te zijn", want als gij nabij uw God zijt, is uw God nabij u, en dan

is het niet tegen u, maar tegen uw God dat de wereld zich keert, en tegen u alleen, omdat ge nabij uw God en uw God nabij u wordt gevonden.

Proef hiervan is, dat de wereld op staanden voet haar spot in lof en haar smaad in toejuiching wil verkeeren, zoodra ge maar uw God los laat.

Ongetwijfeld, er is in de zonde der wereld ook haat tegen den naaste. Van Kain af begon dit. Maar in zooverre alleen de persoonlijke haat van het egoïsme tegen den naaste werkt, wordt het vuur van dien haat tot het uitslaan van de vlam gebracht, door zucht naar persoonlijk voordeel, door stoffelijk belang, door rangstrijd, door zinnendienst en jaloerschheid. En die haat der wereld keert zich niet in 't bijzonder tegen het Christenvolk, maar woelt in die wereld zelve van den een tegen den ander.

Maar op den diepsten bodem van het zondige in 't menschenhart ligt de haat niet tegen den naaste, maar tegen God. Zoo begon het bij satan, en zoo heeft satan het in 't menschenhart overgeleid.

Die haat tegen God moge zich veelal in bedekten vorm uiten, en slechts bij uitzondering in openlijke Godloochening en Godslastering overslaan, toch is het deze haat die den stroom van het leven der volkeren voortstuwt. De nooit voldane emancipatiezucht. Het zelf heer en meester willen zijn, en geen God als Heer en Meester boven zich willen erkennen. Het als God en zelf God zijn, en de knie niet willen buigen, is de booze kiem, waaruit alle zonde opschiet.

En omdat nu het volk des Heeren daar tegen ingaat, en luide voor Gods majesteit roept, daarom keert de wereld zich tegen dat volk, om het den mond te stoppen, om 't van invloed te berooven, om het te doemen tot werkeloosheid.

Maar fel en bitter ontbrandt toch het vuur van dien haat dan eerst, als de wereld bespeurt, dat ge niet meer van God spreekt en voor Hem getuigt, maar dat de levende God zelf bij u is, dat Hij in u woont, dat ge nabij uw God en uw God nabij u is, en zoo ze deswege in u God zelf en zijn Christus treffen kan.

Als ze ontwaart, dat de Geest des Heeren op u rust, dan kan ze u niet uitstaan, en stelt u de keuze tusschen het

laten varen van dien God, of haar doodelijken haat, die niet rusten zal, eer ze u feitelijk of zedelijk vernietigd heeft.

Nabij God te zijn, zóó nabij, dat Hij uw hart tot zijn tempel formeerde, en met den Christus tot u kwam, om in den Heiligen Geest woning bij u te maken, is heerlijke, zalig-zoete zielsmystiek; maar het is meer.

Uw hart kan geen korenmaat zijn, om den glans die in u straalt, te verbergen. Als de Geest Gods werkelijk op u rust, komt dat uit, straalt die glans naar buiten, en komt wie tegen dat licht zich verhardt, niet op eens, maar toch gaandeweg tot de ontdekking, dat gij iemand zijt, die met den levenden God in contact staat, en dat wie met u te doen heeft, van zelf ook te doen krijgt met die heilige macht die Godes is.

En dan komt 't verzet, niet om bijzaken, niet om toevalligheden, maar om dat hoogste en heerlijkste dat in u is.

Toen Asaf zong van het zalige om nabij God te zijn, was zijn geest juist in die tegenstelling tusschen de wereld en haar God verdiept.

Die tegenstelling is dan ook van het nabij God te zijn, niet af te scheiden.

Hoe dichter bij de wereld ge zijt, des te verder zijt ge van God, maar dan ook hoe dichter ge nabij uw God zijt, hoe grooter de afstand tusschen u en die wereld zich teekenen zal en moet.

Kondt, mocht ge nu, nabij uw God gekomen, uit die wereld uitgaan, zoo zou er geen strijd in uw hart en geen haat in de wereld tegen u ontbranden.

Maar juist dat moogt ge niet.

„Ik bid u, o, Vader, niet dat Gij ze uit de wereld wegneemt, maar dat Ge ze bewaart in de wereld".

Het hoog ernstige van uw positie is juist, dat ge, met God in uw hart, toch leven moet te midden van een wereld, die in de kern van haar wezen en leven tegen dien God ingaat.

En nu is 't wel beproefd, om zich als Christen in die wereld zóó aan te stellen, dat de wereld u een vrijbrief uitreikt en u als „wel Christen, maar toch schappelijk mensch" een eerediploma gunt; maar dit verleidelijk gunstbetoon der wereld is nooit anders gekocht dan tot den prijs van afstomping van de scherpte uwer belijdenis.

Kon nu de wereld nog tusschen u en den God dien ge belijdt en voor wien ge ijvert, zulk een scheiding maken, dat ze haar verzet tegen God kan doorzetten zonder u te treffen, ze zou er bereid toe zijn. Aan u als mensch voelt ze nog banden.

Maar dat juist kan ze bij de echte volgelingen van den Christus niet. Die zijn zóó nabij God, dat het oog der wereld geen afstand meer ontdekt.

En daarom nu valt ze u persoonlijk aan. Op 't breedst uitmetend, wat ze euvels aan u ontdekt. Haar spot drijvend met elke ongeheiligde uiting, die in u wordt waargenomen. En dan, dan liegend en lasterend kwaad van u te spreken.

Nabij God te zijn en dit leed te dragen, hoort bijeen. Zoo echter, dat gij 't nooit moogt uitlokken; dat gij er de wereld nooit uit verlangen naar de martelaarskroon toe prikkelen moogt.

Alleen het geheel natuurlijke en vanzelf opkomende is ook hier innerlijk waar en heeft waarde bij God.

En dan komt 't zalige niet eerst later, maar is er reeds onder de verdrukking, en dan zien Gods engelen en dan bespeuren Gods kinderen het hier reeds, hoe te midden der verdrukking de geest der heerlijkheid, de Geest van God op u rust.

LXXXVIII. „DE EEN WEL ALDUS, MAAR DE ANDER ALZOO."

> Want ik wilde, dat alle menschen waren, gelijk als ikzelf ben; maar een iegelijk heeft zijne eigen gave van God, de een wel aldus, maar de ander alzoo.
> 1 Cor. 7 : 7.

Er bestaat onder de vrome vrienden des Heeren een kwaad, dat te keer moet worden gegaan.

Dit kwaad schuilt hierin, dat in het geestelijke de één aan den ander de wet wil stellen.

Ze binden de vroomheid aan één bepaalden vorm. Zooals zij zelf vroom zijn, zóó moet ook een ander in zijn vroomheid bestaan. Kleine afwijkingen mogen geduld worden, maar

in hoofdzaak moet zich in al Gods kinderen eenzelfde soort vroomheid openbaren, en dan ligt 't in den aard der zaak, dat ze de vroomheid die ze zelf in practijk brengen, bij alle geestelijke keur en geestelijke critiek als maatstaf aanleggen.

Dat hier hoogmoed onder loopen kan, valt niet te betwijfelen, maar toch is hoogmoed hierbij, althans in den aanvang, niet de drijfveer.

Veeleer gaat 't zoo toe, dat men begonnen is met een stille zielsbegeerte, om tot Gods volk te behooren, deels ter verzekering van eigen zaligheid, maar ook wel ter dege, om mede te kunnen ijveren voor de heiliging van 's Heeren Naam en voor de bevordering van zijn Koninkrijk.

In huislijken kring, of daarbuiten, ontmoette men dan dezulken, die een innig vromen indruk maakten, en van wie men hoorde dat ze algemeen als zeer godvruchtige lieden geëerd werden. Dezulken kon men dan benijden. o, Mocht men ook zelf eens zoo zijn! En zoo hield men zich met zulke vromen bezig, zag hen af, merkte op hun doen en laten, luisterde naar hun gesprekken, en vormde er zich zoo allengs een beeld van hoe men zelf zou moeten zijn, om even beslist en stellig als een van Gods lieve kinderen in zijn verborgen omgang te worden ingeleid.

Hierdoor kreeg men een bepaald type van vroomheid voor zijn geest. Naar dat vaste type trachtte men zijn leven in de wereld, zijn leven met de belijders, en zijn leven voor God te hervormen. En kwam het daar dan eindelijk toe, dan juichte en jubelde men als een die den buit gewonnen heeft, was overgelukkig als men nu ook door „de vromen" als een hunner werd aangenomen, en leefde nu voort in de stellige verbeelding, dat ook ieder ander geheel denzelfden weg moest langs komen, aan geheel hetzelfde type moest beantwoorden, geheel dezelfde bevindingen moest hebben, ja, tot in zijn taal en uitdrukkingen toe, juist datzelfde openbaren moest, wat den keurder zelf zoolang als ideaal ontvlucht was, en hij nu eindelijk had bereikt.

Onze vaderen plachten te zeggen, dat dit is zichzelven in plaats van Gods Woord stellen. Niet aan onszelf, noch aan welken vrome ook, maar uitsluitend aan Gods Woord is de maatstaf te ontleenen, die over de echtheid van het

kindschap, en dus ook over het echte goud van onze godvruchtigheid beslist.

Dit ontkenden deze keurders dan ook niet; alleen maar, ze poogden u aan te toonen, dat Gods Woord juist die eischen en kenmerken van echte genade stelt, die ze u zelven aanprezen en in hun kring met gestrengheid gelden deden.

Slechts één ding vergaten ze hierbij, en juist dit werd oorzaak van zoo schadelijke geestelijke onnatuur; ze zagen namelijk voorbij, dat Gods Woord, gelijk in alle ding, zoo ook in het geestelijke leven speelruimte laat voor zeer groote verscheidenheid, en juist in die verscheidenheid kracht zoekt.

Dit wil niet zeggen, dat de Schrift twee soorten van Gods kinderen kent. Van zelf niet. Er is maar ééne soort, doch, in die ééne echte soort wil de Schrift een schier oneindige verscheidenheid, altoos nieuwe schakeering, een telkens verrassende eigenheid, wisseling en afwisseling op alle manieren; niet alleen in de groepen, maar tot in elk afzonderlijk kind van God.

Het is er mede als in de bloemenwereld. De roos is onder de bloemen een eigen soort. Niemand zal een lelie en een roos verwarren, of ook de veldviool voor een roos aanzien. De roos, om roos, om de echte roos te zijn, moet beantwoorden aan zekere vaste kenmerken, en anders is het geen roos. Maar nu voorts, wat eindelooze verscheidenheid tusschen de maandroos en de stamroos, de theeroos en de alpenroos. Wat schakeeringen weer in elk van deze groepen, wat verschil weer in groei, blad, kleuren en in geuren. Ja, hoe spreekt niet elke rijker ontloken roos u als een iets op zichzelf toe, met een eigen bekoring en eigen schoonheid.

Zoo is 't in heel Gods schepping. God roept elke ster aan het firmament bij haar naam en in dien naam ligt de uitdrukking van een eigen wezen. En ook op aarde is elke berglijn anders, anders elk dier, tot zelfs elk insect, en evenzoo anders elk ooft en elk voedsel dat uit de aarde uitspruit.

En in gelijken zin nu is ook onder de kinderen der menschen ieder „naar zijn aard", elk ras, elke stam, elk volk, elke familie, en elke persoon in 't gezin verschillend. Geen moeder die zich in haar kinderen vergist.

En juist zoo is het nu ook in het geestelijke. De Heilige

Geest deelt aan een ieder zijn gaven gelijk Hij wil, of om 't met 't apostolisch woord nog sterker uit te drukken: De een kan geen maatstaf voor den ander zijn. Paulus zelf als apostel weigert dit te wezen En hij spreekt het zoo beslist mogelijk uit: Een iegelijk, d.i. ieder, hoofd voor hoofd, heeft zijn eigen gaven van God, de één wel aldus, maar de ander alzoo.

En zoo is het, en zoo moet het zijn, juist omdat ons geestelijk leven, zal het echt zijn, niet ons werk is, maar een werk Gods.

Het is een verschil als tusschen schrift en druk. Wat de drukpers aflevert is in al de exemplaren van 't zelfde werk precies eender, in 't schrift van ieders hand komt een eigen karakter uit. Het is 't verschil tusschen wat de natuur en wat de fabriek voortbrengt. Een fabriek levert naar een vast model, alles eender; in de natuur waarin God werkt, is alles onderscheiden en vertoont alles iets eigens.

Dringt en dwingt men nu het geestelijk leven der vroomheid met geweld in eenzelfden vorm, dan verstikt het werk der menschen Gods werk; dan krijgt men geestelijke onnatuur, geschilderde bloemen, maar geen echte bloemen; dan gaat er geen kracht van uit, en brengt dit soort ingedrukte vroomheid niet nader bij God, maar trekt veeleer een scheidsmuur op tusschen God en onze ziel.

Dan komt er geestelijke gedruktheid, beklemdheid en somberheid, waar toch Gods kinderen in hun vrijheid moeten roemen, en uit dat vrije, heerlijke gevoel van slaking van banden, jubelen moeten met een engelenzang in 't hart.

De leeuwrik die tegen de zon omhoog stijgt en zijn lied uitzingt; niet de slak die op de harde klei zijn slijmerig spoor teekent, is het beeld van den in Christus verloste.

Slechts verwarre men hier niet vrijheid met ongebondenheid. Elke vogel zingt met een eigen slag, maar ontving dien slag van God. En zoo heeft uw God, als die u schiep, ook in het verborgen van uw wezen dat u eigenaardige ingelegd en ingeschapen, waaruit uw karakter, uw persoon, en zoo ook uw eigen vorm van het kindschap moet opkomen.

Ook in u hangt alles organisch samen. De menging van

uw bloed, de gevoeligheid van uw zenuwleven, de verhouding tusschen uw verstand en uw verbeelding, de besnaring van uw hart, uw inborst, het borduursel van uw neigingen en sympathieën, de toonladder van uw consciëntie, uw vatbaarheid voor aandoeningen en gewaarwordingen, uw opvoeding, uw omgeving, uw bezigheid, dat alles saâm drukt ook op heel uw geestelijk wezen een eigenaardig stempel.

De één is aldus, en de ander alzoo. En in verband hiermeê nu deelt de Heilige Geest zijn geestelijke gaven uit, zonder zich ooit te vergissen, en niet gelijk gij 't u inbeeldt, of een ander 't u oplegt, maar gelijk Hij wil.

Geestelijk uniform van eenzelfde snit is hierbij ondenkbaar. Gelijk God de leliën des velds onderscheidenlijk bekleedt, zoo weeft Hij ook voor elk van zijn kinderen een eigen geestelijk gewaad. Het uniforme moet er af, en dat uw eigen geestelijk gewaad, moet zich voor God en menschen ontplooien.

Gelijk elk keurgesteente een eigen glans heeft, en de jaspis geen smaragd kan worden, moet ook in uw hart de diamant van uw kindschap met een eigen schijnsel fonkelen.

Dan eerst wordt de verborgen omgang met uw God vrij en mild, en ruim, want zoo eerst verschijnt ge voor uw God en Vader in de gestalte, in het geestelijk gewaad, en met het geestelijk sieraad, dat uw Vader aan zijn kind geschonken heeft.

Nabij God is niet meêopgaan in het gedrang der velen, maar is zijn God naderen op die eigen, die bijzondere, die persoonlijke, die eigenaardige wijs, die God voor u en uw toenadering bestemd heeft.

Een moeder kent elk van haar kinderen aan een eigen stem, ook al ziet zij ze niet; en zoo ook kent uw Vader in de hemelen u aan die eigen kinderstem, die Hij zelf aan uw ziel ontlokt.

LXXXIX. „BIJ HET SUIZEN EENER ZACHTE STILTE."

En na de aardbeving een vuur; de HEERE was in het vuur niet; en na het vuur het suizen van een zachte stilte.
1 Kon. 19 : 12.

Het „nabij God te zijn" is niet bij ieder eender, maar, evenals alles wat het intiemste van ons leven raakt, bij den „een aldus, en bij den ander alzoo." Zij, die in den stroom van het methodisme meê afdreven, voelden, althans erkenden dit niet, en vandaar de dorheid van het methodisme op geestelijk gebied. Altoos naar buiten. IJveren en zwoegen voor Jezus, maar zoo weinig het suizen van de zachte stilte, waarin de verborgen omgang genoten wordt.

Om onze zonde, tot zelfs in het heiligste, altoos die moordende eenzijdigheid. Het ziekelijk mysticisme, dat bij de pakken neerzit en geen stroom in het water weet te brengen, en daartegenover het altoos gejaagde methodisme, dat in overbezig-druk zijn, ten leste oor noch oog heeft voor het intieme van den heiligen omgang eener toegebrachte ziel met haar God. En daarom, de mystieke kring heeft van den methodist, en de methodist heeft van den mystiek-aangelegde te leeren. Eerst uit beider aandrift bloeit weldadig-aandoende harmonie op.

Op zichzelf is een mystiek zoeken van het Goddelijke nog volstrekt niet Christelijk. Zulk een mystiek zoeken kennen nog, op uitgebreide schaal zelfs, de heidenen in Azië, en al bevroor het thans meest onder de Islam, toch heeft ook de Islam het gekend, en kent het onder de Sufi's in Perzië en de Derwischen in voor-Azië nog.

Om het Christelijk stempel te dragen, moet het zijn nabij God, door den zoen en den band van den Middelaar gaan. „Ik en de Vader zullen komen en woning bij hen maken."

En dit nu juist sluit bij het zoeken van God en voor alle zijn nabij God, de altoos doodende eenvormigheid uit. Nabootsing leidt op dat heilig gebied tot niets dan zelfbedrog. Wel is er voor alle mystiek der ziel die God zoekt en vindt, een vastigheid en onveranderlijke gelijkheid in de

onveranderlijkheid Gods, maar de afspiegeling van dit Eenige en Eeuwige in God, gelijk die kaatst in 's menschen ziel, kan niet één zijn en is nooit één, omdat ziel van ziel verschilt in aard, aanleg en uiting, en juist dientengevolge elke ziel een eigen geschiedenis heeft, waaruit eigen behoeften en eigen talenten opkomen.

Het is dan ook niet juist gezien, als ge uit Elia's ontmoeting bij de spelonk zoudt willen afleiden, dat de Heere zich alleen in het suizen der zachte stilte openbaart. Dat toont de last, dien Elia ontving, wel anders. Het was de last om Jehu te zalven, en zulks wel onder de toevoeging: Jehu zal dooden wie aan het zwaard van Hazaël ontkomt, en Elisa hem die ontkomt aan het zwaard van Jehu. Stouter ijveraar dan Jehu is er niet geweest.

Niet in het vuur en niet in den storm, maar in het suizen der zachte stilte, zegt volstrekt niet, dat Mozes niet in het vuur van Horeb, noch dat David in den storm van Saul's vervolging zijn God niet heeft gevonden. Het zegt alleen, dat voor Elia, op dat oogenblik en in de gemoedsstemming waarin hij toen verkeerde, de gloed eerst verbleeken, en de storm eerst moest uitloeien in zijn hart, eer hij in staat was om in de zachte stilte zijn God te ontmoeten, en zijn profetischen last te ontvangen. Op Karmel was het vuur en was de storm, en zoo ooit en ergens, dan heeft Elia op den Karmel de tegenwoordigheid van 's Heeren majesteit gezien.

Het ondenkbare, om voor het zijn nabij God één regel te stellen, die voor allen gelden zal, gaat dan ook zoover door, dat eenzelfde regel voor heel het leven, zelfs bij één en hetzelfde kind van God, zich niet denken laat.

Wie nu oud en welbedaagd is, heeft de jaren van zijn manlijke kracht en daaraan voorafgaande de jaren van zijn jongelingschap, en daar weer achter liggende de dagen van zijn kind-zijn, gekend.

En laat nu spreken, wie in deze vier perioden van zijn leven iets van den heiligen, verborgen omgang met zijn God heeft gekend, en immers, hij zal moeten getuigen, dat het in elk van die vier tijdperken telkens zoo heel anders was. In het gemeen vooruitgang, het is zoo, maar toch zoo, dat

hij als man soms naar de dagen van zijn kind-zijn kon terug verlangen, en het verstond als Jezus het kindeke zegende, en sprak: „Derzulken is het koninkrijk der hemelen."

Het is daarom zulk een schennis van het heilige, als wij ouderen voor het eigenaardig karakter van het zieleleven van een kind geen oog hebben, en dien eenvoud, die klaarheid, die geestdrift van het kind vertreden onder onze zware, drukkende vormen. Een kind geestelijk opvoeden is allereerst uitgaan van het geloof, dat God ook in dat kind werkt, althans werken kan, maar tevens dat de heilige Geest dit doet gelijkerwijs Hij wil" (1 Cor. 12 : 11).

Moeder, vader, oudere zuster of broeder, ja zelfs kindermeisje, en vooral onderwijzer van kinderen te zijn, is in goeden zin, zonder dit geestelijk inzicht, onmogelijk. Verkeerd begrepen kinderliefde verzengt zooveel in het kinderhart, wat anders welig zou opbloeien.

En is 't zoo met het kind, niet anders is het met den knaap en de jonge dochter. Voor elken leeftijd een eigen vorm van het zieleleven, met eigen behoeften. Wie dit nu verstaat, die voedt en voedt op, en steunt en sterkt, en leidt en wint voor God; maar wie altoos het model van zijn eigen zielstoestand wil toepassen, verstoort en verstikt.

Niet anders is het met het machtig verschil, dat God tusschen man en vrouw gesteld heeft.

Voorzeker, er zijn mannen die u aan een vrouw, er zijn vrouwen die u aan een man doen denken, en vooral onder vrouwen wint thans een zucht veld, niet alleen om zich zelfstandiger te ontwikkelen, wat recht is, maar ook om zich die ontwikkeling te verschaffen in een vorm gelijk aan den man; wat ingaat tegen het Goddelijk bestel.

Maar deze zonderlingen nu weggedacht, voelt, ziet en tast ieder, dat het zieleleven van de vrouw een ander stempel draagt en anders door God besnaard is, dan het zieleleven van den man. Andere gewaarwordingen, andere krachten, andere gevoelens, andere talenten.

De lelie is niet minder dan de palmboom, maar ze heeft een ander schoon, een andere heerlijkheid van God ontvangen. De éene zon van Gods hemel werkt anders in op de éene dan op de andere plant.

En zoo nu is het ook met het nabij God zijn van den man, en het nabij God zijn van de vrouw. Het is de ééne Zonne der gerechtigheid, maar die op beide anders inwerkt. De moeder, de vader, die zoon en dochter voor één aanziet, en ze niet onderscheidenlijk bejegent, bederft, ja verderft soms zooveel, dat, bij verstandiger inzicht, heerlijk kon opbloeien. Alleen moeder en vader saâm volstaan voor het gemengde kroost, en waar vader of moeder wegviel, is de taak van wie achterbleef zoo hoog ernstig, om het verschil in aard en aanleg van zoon en dochter tot zijn recht te doen komen. Ook voor man en vrouw geldt dit, vooral zoo de één verder op den weg des heils voortschreed dan de ander.

De vrome vrouw die den nog aarzelenden man winnen wil, streeft haar doel voorbij, zoo zij haar vrouwelijk zieleleven op den man wil enten; en evenzoo de man, die om zijn vrouw voor God te winnen, haar in het geestelijk gareel van zijn manlijk leven drijft, is zelf oorzaak van zijn bittere teleurstelling.

Zeker, de man moet de vrouw geestelijk sterken, en wennen aan den storm en het vuur, en ook de vrouw moet den man geestelijk verfijnen, en wennen aan het suizen van de zachte stilte, maar de grondtrek van beider eigen zieleleven moet onaangetast blijven.

De vrouw leeft anders nabij God dan de man.

Een soortgelijk verschil nu gaat ook door voor de verschillende toestanden, waarin we ons bevinden.

Neem den kerkelijken strijd.

In dien strijd is nu een tijdperk van noodzakelijk, niets sparend, hevig verzet tegen wat Gods verbond ontheiligen wil. Maar ook daarna, zoo de overwinning bevochten is, een tijd van rust en vrede, en van stillen arbeid voor Gods koninkrijk, in den strijd tegen zonde en jammer en ellende. En hoe dikwijls is het nu niet gezien, dat mannen, die in deze eerste periode godzalig volhielden en mannen vol des Heiligen Geestes waren, in een tweede daaropvolgende periode van rust en vrede inzonken, zienderoogen achteruitgingen, en hun vroeger geestelijk standpunt varen lieten?

En zooals het in den kerkelijken strijd is, zoo is het in de worsteling van ons eigen leven, in de slingering tusschen

machtige verheffing boven eigen zonde en de bezwijking voor te sterke verleiding.

Dit alles schept een verschil van toestand, van omstandigheden, van gewaarwordingen, van zielsbevindingen; en wee hem, die onder dat alles door, slechts één snaar op de harp van zijn ziel heeft.

Ons hart is door God zoo rijk besnaard, en voor elken keer in het leven moet ons hart een andere snaar bespelen kunnen, onzen God ter eere en tot vertroosting van onzen verborgen mensch.

Elia's voorbeeld toont ons, hoe God zelf daarmeê rekent, en al naar onze toestand is, ons hart van een andere zijde nadert.

Alleen hij nu, die hiervoor een luisterend oor heeft, zich hiernaar voegt en schikt, en innerlijk zoo rijk bestaat, dat hij zijn God zoekt al naar de poort is, die God hem in zulke omstandigheden voor heilige toenadering opent, zal het „nabij God te zijn," niet alleen onder alle omstandigheden voelen doorgaan, maar ook in elke omstandigheid het rijkst genieten.

Nu eens in stille overpeinzing, dan in bange worsteling, nu uitgaande, dan ingaande, maar altoos levendig, bezielend en krachtig.

Het zoeken Gods om onze ziel tot zich te trekken en voor zich te ontsluiten, is wisselend als de jaarseizoenen, waarin de natuur de werking der zon ondergaat.

En daarom, wie geestelijk slechts één jaarseizoen kent, verarmt.

Wie volgt in de wisselingen, die God over hem brengt, is het rijke kind van den rijken Vader in de hemelen.

XC. „DIE MIJ HEBT DOEN VERTROUWEN, ZIJNDE AAN MIJNER MOEDERS BORSTEN".

> Gij zijt het immers, die mij uit den buik hebt uitgetogen; die mij hebt doen vertrouwen, zijnde aan mijner moeders borsten. Psalm 22 : 10.

Gods verborgen omgang is niet alleen voor het éene kind van God anders dan voor het andere, maar dit verschil hangt bovendien innerlijk saâm met ieders aanleg, karakter, aard en temperament.

Als er twee zijn die nabij God leven, doet niet alleen de een dit anders dan de ander, maar de wijze en manier waarop elk van deze twee in het „nabij God zijn" verkeeren, staat in verband met elks gesteldheid en bestaan naar ziel en zelfs naar lichaam.

Ge kunt daarom „nabij God zijn" nooit van een ander afzien en nabootsen. Het is geen les die ge van buiten kunt leeren. Ieder moet hierin zijn eigen weg zoeken, tot God de Heere hem dien vinden doet.

Het zijn nabij, het verkeeren met onzen God, kan nooit anders zijn dan het resultaat, de vrucht van ons eigen persoonlijk geestelijk leven. Het zal daarom bij u, zoo het niet nagebootst, maar echt is, vanzelf een eigen vorm aannemen, die geheel aan uw wezen beantwoordt, en die voor een ander zóo niet passen zou.

Dit strekke u allereerst tot geruststelling en vertroosting.

Vaak toch gebeurt het, dat een lief, vroom, maar uiterst eenvoudig kind van God door anderen van een omgang met God verhalen hoort, waar hij niet bij kan, of ook van Augustinus en anderen leest van een verkeeren met het Eeuwige Wezen in een maat en vorm, die verre, zeer verre boven zijn eigen bevinding uitgaat. Dit doet dan vertwijfelen, of hij zelf wel ooit nabij zijn God komen zal. Zóó kan het nimmer, en toch, immers zóó moet die verborgen omgang zijn. Aldus houdt satan de zielen der eenvoudigen op.

Want 't is niet zoo. Ja, bij Augustinus, dien grooten geest, moest het zóó en moest het niet anders zijn, maar dàarom juist kan en zal 't zoo nooit zijn bij den kleine en eenvoudige. Wat het bij Augustinus of Calvijn was, zou bij u niet passen.

Maar ook ligt er, naast die vertroosting, voor u een scherpe prikkel en spoorslag in.

Het legt u toch de verplichting op, om uit uw eigen wezen en in verband met uw eigen geestelijk bestaan, uit uw eigen zielsleven een eigen vorm voor uw verborgen omgang met uw God voort te brengen. Gij zijt er niet van af, met te zeggen: Tot de hoogte van een Augustinus kom ik toch nooit! Neen, juist dat ge geen Augustinus zijt, maakt dat ge niet volstaan kunt met hem werktuigelijk te willen nadoen, maar dat ge van Godswege geroepen en gehouden

zijt, om uit u zelf en voor u zelf dat eenig, eigen pad te zoeken waarlangs gij, en geen ander, tot dien verborgen omgang komen en er in volharden kunt.

Dat wil niet zeggen, dat er geen zegen in liggen kan, om van anderen te beluisteren, hoe zij zochten en vonden, of ook, dat de lezing van wat enkele hooge geesten uit hun nabij God zijn te boek stelden, ons innerlijk niet zou kunnen stichten. Dat zeer zeker. Ook het kleinste dichtertje kan van Bilderdijk en Da Costa, ook het kleinste schildertje van Rubens en Rembrandt leeren.

Vrucht, rijpe vrucht kan dat alles afwerpen.

Alleen maar, gelijk het éene zelfde brood in ieders gestel een eigen bloed vormt en een eigen zenuwleven in stand houdt, dank zij de innerlijke verwerking, zoo ook kan het één heilige stoffe zijn waarop velen teren, maar toch altoos zoo, dat de innerlijke geestelijke voeding voor een ieder haar eigen verloop hebbe, en bij een iegelijk tot een eigen uitkomst leide.

Bij Paulus niet alleen, maar ook bij Jeremia en bij David licht de Schrift ons de oorzaak van dit particuliere in ieders verborgen omgang met het Eeuwige Wezen toe.

Want wel draagt psalm 22 een sterk doorgevoerd Messiaansch karakter, en komt eerst in zijn toepassing op den Man van Smarte dit lied van het bangste zieleleed tot zijn recht, maar toch zou 't ten eenenmale van den rechten weg der uitlegging afvoeren, indien we psalm 22 niet lieten uitgaan van Davids eigen zielsbevinding en alzoo niet begonnen met hem toe te passen op den psalmist zelven.

Gelijk Paulus, Gal. 1 : 12, verklaart, „dat het Gode behaagd heeft, hem van zijns moeders lijf aan af te zonderen en te roepen door zijn genade", en gelijk het bij Jeremia (1 : 5) heet:

„Eer Ik u in uws moeders buik formeerde, heb Ik u gekend en eer gij uit de baarmoeder voort kwaamt, heb Ik u geheiligd", juist zoo betuigt ook David, dat 's Heeren bemoeienis met hem reeds begon eer hij geboren was.

„Gij immers, zoo zong hij, Gij immers zijt het, die mij uit den buik hebt uitgetogen, die mij hebt

doen vertrouwen zijnde aan mijner moeders borsten. Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af, van den buik mijner moeder aan, zijt Gij mijn God."

Geheel afgezien nu van de diepere beteekenis die dit, toegepast op den Messias, heeft, was toch uit Davids eigen zieleleven deze overtuiging omtrent zijn eigen omgang met God opgekomen, en zelfs mag niet het oog verloren, dat hij in Psalm 139, dat, geheel afgezien van zijn roeping als verkoren Dienaar des Heeren, gansch algemeen op de vorming en schepping van het menschelijk wezen toepast.

„Gij hebt mij in mijner moeders buik bedekt. Ik loof U, omdat ik op een heel vreeselijke wijze wonderbaarlijk gemaakt ben. Wonderlijk zijn Uwe werken! Ook weet het mijne ziel zeer wel. Mijn gebeente was voor U niet verholen als ik in het verborgene gemaakt en als een borduursel gewrocht ben. Uwe oogen hebben mijn ongevormden klomp gezien, en al deze dingen waren in Uw boek geschreven, toen nog geen van die was." (Psalm 139 : 14 — 16).

Dit is buiten Davids bijzondere roeping geheel algemeen menschelijk gesproken, en nooit heeft de gemeente dan ook geaarzeld, als ze Psalm 139 zong, dit op zichzelve toe te passen.

Doch hierbij liet ze het niet. Ook de prachtig berijmde woorden uit Psalm 22: 'k Mocht nauwelijks het licht aanschouwen, of Gij, Gij zijt, o grond van mijn vertrouwen, mijn God geweest, — heeft de gemeente in haar kerkgezang of in haar huiselijk lied steeds op al Gods kinderen toegepast.

Om over den aanvang en de ontwikkeling van onzen verborgen omgang met onzen God met juistheid te oordeelen, moeten we alzoo niet enkel tot op onze bekeering, maar achter onze bekeering tot op onze ontvangenis en geboorte teruggaan.

De wijze waarop ieder onzer zijn eigen, persoonlijken omgang met zijn God zal vinden, was in Gods boek geschreven, de dagen eer we geformeerd zijn.

Zegt ge nu, dat toch Jeremia en Paulus beide niet in hun persoonlijke inleiding tot Gods gemeenschap, maar zeer be-

paaldelijk in hun bijzondere roeping, als profeet de één, als apostel de ander, spreken, zoo zij dit voetstoots toegegeven.

Maar omgekeerd is het evenzoo buiten twijfel, dat voor beider roeping als profeet en apostel hun persoonlijke geestelijke ontwikkeling van de hoogste beteekenis was. Ze hebben in hun profetische en apostolische roeping persoonlijk te kampen, te strijden, geestelijk te worstelen gehad. Hun levenstoon ging niet buiten hun eigen zieleleven om. In het feit, dat God de Heere reeds vóór hun ontvangenis alles in hen had voorverordineerd, wat ze voor hun roeping behoeven zouden, ligt alzoo tevens opgesloten, dat ook hun geestelijke verwekking, vorming en ontwikkeling van Godswege reeds vóór hun geboorte voorzien was, en dat in hun ontvangenis en geboorte zulk een menschelijke persoon tot aanzijn werd geroepen, als vereischt werd, om tot zulk een geestelijken toestand te kunnen ingaan, en zulk een geestelijke roeping te kunnen vervullen.

Hoe men het dus ook wende of keere, er ligt in die drie sterke betuigingen van David, Jeremia en Paulus altoos deze stellige verklaring, dat reeds vóór en in hun ontvangenis en geboorte, de Heere hun God hen zóó als mensch, naar ziel en lichaam verordineerd en geschapen heeft, dat én in hun zielsbestaan èn in hun lichamelijk bestaan al datgene gevonden werd, wat noodig was, om hen later op die bijzondere wijze te bewerken en geestelijk te doen uitkomen.

Brengen we dit nu op onszelven over, dan mogen we niet twijfelen, of ook ònze ontvangenis en geboorte is, geheel afgezien van onzen eigen nog onbewusten toestand, een werk Gods, naar Gods bestel en bestek, en onder Gods heilige inwerking geweest.

Wat het eigenaardige van onzen zielsaanleg, onze gaven en talenten, onzen bestaansvorm, en zelfs van ons lichaam aangaat, is hier geen spel van 't toeval, geen wilkeur, geen noodlot, maar het bestel en de werking van den Voorzienigen God.

We zijn dus niet zóó maar gemaakt, opdat God eerst later zou zien, wat Hij van ons maken zou. Neen, hier is alles doordacht, hier vormt alles één geheel, hier is door een alwetend, al vooruitziend en almachtig God, alles van

meetaf op het einddoel gericht, en gericht tevens op elk punt van den weg, om tot dat einddoel te geraken.

Is nu dat einddoel uw eeuwige toebrenging, en leidt tot dat einddoel uw geestelijk zieleleven en daarin met name uw verborgen omgang met uw God, zoo kan het niet anders zijn, of heel de bepaling omtrent den vorm waarin ge naar ziel en lichaam geboren zoudt worden, stond van meet af in rechtstreeksch verband met wat ge eens als kind van uw God zoudt zijn, en met de eigen en bijzondere wijze, waarop God u, u bepaaldelijk, en in onderscheiding van anderen, in zijn heiligen, verborgen omgang zou willen ontvangen.

Leert nu de ontmoeting met menschen u dagelijks, dat ge wel soms personen ontmoet, die veel van u hebben, en gij veel van hen, maar dat ge toch nooit, nooit iemand ontmoet, van wien ge in elk opzicht zoudt kunnen zeggen: „Zóó ben ik nu. Dat is nu precies mijn evenbeeld," zoo moet er derhalve in uw zielsaanleg en in uw lichamelijk bestaan iets zijn, dat anders is dan bij anderen. En dat niet bij geval, maar naar Gods wil en bestel. En al dat eigenaardige wat uw persoon uitmaakt, is niet weer spel of natuurweelde, maar is alzoo en niet anders aangelegd, omdat gij uw verborgen omgang met uw God op uw wijs en langs uw weg hadt te zoeken, en wijl ge, om dien weg te vinden en te kunnen bewandelen, zulk een zielsaanleg en zulk een wezensbestaan van noode hadt.

Zoo wordt ge vrij van menschen, ook van vrome menschen, die u hun vroomheid opdringen, maar ge wordt gebonden aan uw God, persoonlijk, in alles, van uw ontvangenis en geboorte af.

Want merk er op, en vergeet niet, in Psalm 22 staat ook: Gij hebt mij doen vertrouwen, zijnde aan mijner moeders borsten.

En doen vertrouwen, zóó, dat de ziel zelve vertrouwt, is een innerlijke werking van de ziel zelve te voorschijn roepen.

David rekent zijn zieleleven van het oogenblik af toen hij als kindeke aan zijner moeders borst lag.

XCI. „EN AANBADEN HEM, DIE LEEFT IN ALLE EEUWIGHEID”.

Zoo vielen de vier en twintig ouderlingen voor Hem, die op den troon zat, en aanbaden Hem, die leeft in alle eeuwigheid.

Openb. 4 : 10.

Bidden en aanbidden is niet hetzelfde.

Ge gevoelt dit aanstonds, als ge let op het onderscheid tusschen de religie in den hemel en de religie op aarde.

Op aarde verkeeren we in allerlei nood en ellende, staan we duizend angsten uit, worstelen we met teleurstelling en tegenslag, en is ons leven van elken dag een aaneenrijging van behoeften, die om vervulling roepen.

Dit nu is een toestand, die van zelf uitdrijft tot bidden, tot vragen, tot smeeken, tot inroeping en afbidding van hulp en uitredding, van verlossing en vervulling onzer wenschen.

In de religie op aarde is het gebed, is de smeeking, is de inroeping van hooger hulp geheel op haar plaats.

Maar heel ànders is het in de hemelen.

Ongetwijfeld, ook in de hemelen is gebed, veel gebed zelfs. Christus zelf leeft om voor ons te bidden.

Maar dit bidden in den hemel, zoo van Christus als van de engelen en de gezaligden, draagt toch een ander karakter dan ons bidden op aarde.

„Onze Vader die in de hemelen zijt, Uw naam worde geheilig, Uw koninkrijk kome, Uw wil geschiede op aarde gelijk in den hemel,” kan ook daarboven gebeden worden. Het Rijk der heerlijkheid toeft. De worsteling tusschen de macht, die tegen God zich stelt en tusschen den Christus, duurt voort. Het einde is nog niet gekomen. En daarom is het natuurlijk, dat al wat in den hemel is, dat einde inroept en de toekomst van het Rijk der heerlijkheid afbidt.

En ook is het te verstaan, dat er in den hemel gebed is

voor Gods volk op aarde. De Schrift leert ons dit duidelijk ten opzichte van den Christus. Dat ook de engelen onzer in hun smeeking gedenken, staat wel vast. En dat ook de gezaligden, al kennen ze onze bepaalde nooden niet, toch met Christus en de engelen hun smeeking opzenden voor den triomf van het Godsrijk op aarde, is kwalijk anders in te denken.

Doch al gaat ge hierin zoo ver als de Schrift slechts even toelaat, toch spreekt 't van zelf, dat noch de engelen noch de gezaligden met ons bidden kunnen: Geef ons heden ons dagelijksch brood, vergeef ons onze schulden en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den Booze.

De gezaligden mogen roepen om overkleed te worden, maar hun toestand is niet een toestand van nood, van ellende, van gebrek en behoeften. Zij zijn gelukzalig en drinken met volle teugen uit de Fontein des Heils.

Waar ons dan ook een blik in het leven der hemelen gegund wordt, b. v. in de Openbaringen, daar vindt ge van engelen, serafs en cherubijnen, en zoo ook van de gezaligden bijna niet anders vermeld, dan dat ze aanbidden.

„Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen. De gansche aarde is van zijn heerlijkheid vol!"

Bestaat alzoo tusschen de religie daarboven en de religie op aarde dit verschil, dat onder ons het gebed, het bidden, daarboven het aanbidden op den voorgrond treedt, zoo is het van het uiterste belang, dat we het karakter van deze aanbidding scherp in het oog vatten.

Bidden is het zoeken van Gods nabijheid ten onzen behoeve, opdat Hij ons genadig zij. Aanbidden is het zoeken van Gods nabijheid, om van onzentwege Gode lof, prijs, dankzegging en eere toe te brengen.

In beginsel is het éene dus juist het tegenovergestelde van 't andere.

Wie bidt, wil dat God zich aan ons geve; wie àànbidt, wil dat zijn ziel en heel zijn existentie zich geve aan zijn God.

Wie bidt bedoelt iets dat ons van God, wie aanbidt bedoelt iets dat Gode van ons moge toekomen.

Dat ook in die aanbidding genade werkt, spreekt vanzelf, maar het is een andere genade. Het is genade, dat de

Oneindige, Almachtige en in zichzelf genoegzame God, de grootmaking van zijn Naam van het creatuur wil aannemen.

Hij is zoo oneindig hoog, dat 't creatuur Hem niets kan toebrengen, en al zweeg voor eeuwig aller engelenstem en menschentong, het Eeuwige Wezen zou niets behoeven en volgenoegzaam in zich zelven blijven.

En hierin is nu de genade, dat de Hooge God, die niets behoeft, lust aan het loflied van zijn engelen en menschen wil hebben, en hun de heilige vreugde gunt, Hem te mogen lofzingen.

Alle aanbidden, alle dankzeggen, alle lofzang, alle verheffing der eere rust op het fundament van deze voor ons ondoorgrondelijke genade.

Die aanbidding en lofverheffing kan zeer zeker tevens het doel bereiken, om Gods Naam groot te maken voor onze medeschepselen, maar althans bij de aanbidding is dit doel niet door ons beoogd.

Wie lofzingt, kan nog lofzingen om tegenover de ongeloovige menigte voor zijn God uit te komen, en haar te winnen, maar de aanbidding is een heilige zielsuiting, die tusschen onze ziel en onzen God omgaat, en hoogstens zich aan de aanbidding der medegeloovigen passen kan.

Aanbidding in haar hoogste uiting kan niet werktuigelijk zijn. Ze komt eerst dan tot stand als de ziel zich in God verliest, in bewondering verrast wordt door zijn deugden en daden, en even vanzelf zich in lof uit, als de Aeolusharp haar zilveren tonen geeft, als de wind speelt op haar snaren.

Onderzoek nu uw eigen zielsleven, niet of ge meer *bidt* dan *aanbidt*, maar of in uw zielsuiting, nevens het gebed, ook *de aanbidding* wel haar eigen, genoegzame plaats heeft.

En dan, helaas, zal het veler oprechte bekentenis moeten zijn, dat die *aanbidding* in het gebedsleven een maar al te sober element vormt. We zeggen niet dat de meesten niet ook wel aanbidden, maar wel durven we het vermoeden uiten, dat het zalig genot der aanbidding door maar al te velen te weinig gekend en gezocht wordt.

En dit nu mag niet.

Wie den verborgen omgang zoekt, wie nabij zijn God wil

wezen, mag in zijn gebedsleven niet bijna uitsluitend met zich zelf, met de zijnen bezig zijn, maar moet zelfs niet in de laatste plaats, als hij op de knieën voor zijn God ligt, ook bezig zijn met zijn God.

De kennisse Gods ligt in de aanbidding, veel meer dan in het bidden.

Wie iets afbidt, denkt allereerst op eigen nood en behoefte en verlegenheid, en verdiept zich in het Wezen zijns Gods niet verder, dan dat bij Hem de macht en de mogendheid is om in zijn nood hem te hulp te komen.

Daarentegen, wie aanbidt, verliest zich in zijn God, vergeet zich-zelf, om alleen aan zijn God te denken, zich te laten bestralen door den luister zijner deugden, en de reflex uit zijn eigen ziel te doen kaatsen van de grootheid zijns Gods, die zich afspiegelt in zijn ontroerde en verwonderde ziel.

Eerst als het Rijk der Heerlijkheid zal zijn ingegaan, zullen we op de nieuwe aarde en onder den nieuwen hemel met al Gods engelen niet anders doen. Thans dringt de nood nog gedurig het bidden naar de lippen. Maar toch, wee hem, wee haar, die niet hier reeds iets van dat eigenlijk leven kent, dat in de aanbidding zalig is.

Het d a n k e n zij u hier leerschool.

Onze Gereformeerde belijdenis stelt heel 't leven van Gods kind in het teeken der dankbaarheid, en danken is van alle aanbidding het begin en de voortgang.

o, Wie zou niet dagelijks bidden om vergeving zijner zonde; maar schriklijk is het toch, als de vurige dankzegging voor de op Golgotha verworven vergeving ontbreekt of althans onze ziel niet vervult.

En zoo is het met heel ons leven.

Telkens weer nood en behoefte, en de drang der ziel, om uit de diepte tot God te roepen of Hij ons genadig zij.

Maar is er ooit een oogenblik des gebeds, dat er niet tevens oorzaak zij, om voor verworven genade, Hem die ze ons schonk, den dank en de eere toe te brengen?

D a n k e n is nog niet de volle aanbidding. Danken is nog pas de aanbidding met het oog op wat God v o o r o n s was. Maar wie het d a n k e n, het oprechte, het innige danken leerde, komt vanzelf tot die nog zooveel

rijkere aanbidding, die niet anders zijn wil dan verheerlijking van Gods Majesteit.

Bij de heidenen was voor hun afgoden nog soms meer aanbidding, dan ge bij ons voor den Heilige vindt. De Mohamedaan somt dagelijks de deugden van Allah uit den Khorân op.

Is dan 't vermaan overtollig, dat we van meet af ook onze kinderen niet alleen aan het bidden, maar ook aan het danken en aanbidden gewennen?

Niets zoo sterk als juist de aanbidding brengt onze ziel nabij onzen God.

CXII. HET LICHAAM IS VELE LEDEN.

Want ook het lichaam is niet één lid, maar vele leden.
(1 Cor. 12 : 14).

Christus is uw Koning.

Niet maar Koning gezalfd over Sion, den berg zijner heiligheid. Noch ook, nadat het aardsche Sion ontheiligd werd, Koning enkel over het Godsrijk op aarde. Neen, Christus is ook Koning over de personen, die zijn onderdanen zijn.

Uw betrekking, uw persoonlijke betrekking tot den Christus is niet met één woord uit te drukken. Het is een veelzijdige betrekking.

Denkt ge aan de zondeschuld, die u met den doem dreigde, dan is de Christus uw Verzoener. Zoekt ge bij den Christus heil tegen de macht der zonde en der verleiding, dan is diezelfde Christus niet uw Verzoener, maar uw Verlosser. Of ook, zoekt ge bij den Christus de stuur en de leiding voor uw gang in den doolhof des levens, dan is nogmaals diezelfde Heiland, niet uw Verzoener, en ook niet uw Verlosser, maar uw Herder, die voor u uitging op den weg, en u. zijn voorbeeld heeft achtergelaten.

Maar ook daarmee is uw veelzijdige betrekking tot uw Heiland nog in het minst niet uitgeput, want diezelfde Christus is ook uw bij den Vader verheerlijkt Hoofd, de

Heere, voor wien ook uw knie zich buigen moet en dien ook uw tong moet belijden; en daarom de Koning, die ook u bij zijn volk heeft ingelijfd; wiens onderdaan ge zijt geworden; en in wiens paleis ge eens wordt opgewacht.

Zoo weinig zelfs is die eeretitel van Koning hier bijkomstig, dat het groote pleit op Golgotha ten leste onder dien titel is uitgestreden, en dat voor Pilatus' rechterstoel de strijd tusschen den Keizer van Rome en den Gezalfde Gods zich in de worsteling om de Koningseere saâmtrok.

Het Lam, zoo worde het ook u in de Openbaringen van Johannes toegeroepen, is niet slechts uw Verzoener en Borg, niet enkel uw Verlosser en Heiland, noch ook alleen uw Herder en de Leidsman uwer ziele. Neen, het Lam Gods, en in die tegenstelling voelt ge wat treft en prikkelt, het Lam Gods is tevens Heer der Heeren en Koning der Koningen (Openb. 17 : 14).

Het Lam met de kroon, ziedaar de hooge, de heilige verbinding van zelfvernietiging en heerschappij.

Uw Koning!

Maar hoe, in wat zin?

Is die koning op aarde hier het eigenlijke, het wezenlijke, en wordt op uw Heiland slechts het Koningsbeeld van den aardschen vorst vergelijkenderwijs, om zijn macht en eere uit te drukken, overgebracht?

Christus ook uw Koning! Strekt die titel der eere alleen, om u aan den Christus te laten denken, zoo als in een afgelegen gehucht de man achter den ploeg aan zijn Vorst in de Koninklijke residentie denkt?

Een hem verborgen en geheimzinnige macht, in den beeldenaar op het muntstuk afgedrukt, maar overigens een macht die hem vreemd blijft, een macht van verre, van wier pracht en luister, van wier schittering en praal hij zich geen flauwe voorstelling kan vormen, maar die hij uit de verte eert. Een Vorst in het luisterrijke paleis, maar voor hem ongenaakbaar, aan wien hij cijns betaalt omdat hij zijn onderdaan is, en voor wien hij, zoo hij vroom is, in zijn dagelijksch gebed bidt.

En zeker, er is hier gelijkenis. Ook Christus troont in

een paleis der eere, en dat wel in zulk een paleis, dat bij de schittering zijner grootheid, alle vorstenpraal op aarde verbleekt. Ook Jezus' onderdaan offert voor zijn Koning zijn kind in zijn dienst, zijn geld in het werk der liefde, zijn kracht in wat voor zijn Koninkrijk verricht moet worden. En ook die Koning zetelt van verre, en niet hier op aarde zal hij den Koning van het Godsrijk zien.

Maar hiermeê houdt de gelijkheid dan ook op.

Immers, dat Christus uw Koning is, is zoo weinig een beeldspraak aan aardsche vorsten ontleend, dat veeleer de koningen op aarde slechts de beelddragers van zijn glorie zijn, en dat het ware, het eigenlijke, het wezenlijke Koningschap nooit in een vorst op aarde verwerkelijkt is, maar alleen aan Christus gekend wordt.

Hoofd, Heere en Koning zijn slechts drie stralen van eenzelfde glorie.

H o o f d wijst op de innerlijke verwantschap en saâmhoorigheid van uw leven, van uw bestaan, van uw innerlijk wezen, met het leven, het bestaan en het wezen van uw Heiland.

H e e r e spreekt uit, dat de Christus u bezit, dat gij zijn eigendom zijt, dat gij Hem toebehoort, dat Hij u uit Satans macht vrijgekocht, en u door zijn bloed verworven heeft.

En eerst in dat tweeledig verband, omdat Hij uw Hoofd en uw Heere is, daarom is Hij ook u w K o n i n g, die u in zijn rijk opnam, bij zijn volk inlijfde, u lotgemeen met zijn lot maakte, en u met zijn Koninklijke levenswet beheerscht.

Ge zijt zijn onderdaan, maar onderdaan alleen omdat en doordat ge een lid zijt van datzelfde lichaam, waarvan Hij het Hoofd is.

Een op het eerste hooren zeker raadselachtige verbinding, maar die zich heerlijk verklaart, zoo ge dat lichaam, en in dat lichaam de beteekenis van wat het Hoofd, en onder het hoofd elk lid is, helder doorziet.

Stel u, om het ongeschondene te nemen, den mensch voor gelijk hij in het paradijs uit Gods hand voortkwam. Het reine, het zuivere, het schoone lichaam, in dat lichaam al de leden en ledematen, waarin het zich openbaarde, en aan dat lichaam het edele hoofd, met de volle gelaatsuitdrukking, met de fijne sprekende trekken, met de bezieling

die er zich in uitte; en zoo eerst hebt ge het beeld voor u van het lichaam van Christus, en in dat lichaam de leden, en over al die leden het heerlijke Hoofd.

Toch is niet enkel het menschelijk lichaam hier het beeld. Lichaam in dit verband duidt veeleer in ruimeren zin aan. wat wij meer gewoon zijn een organisme te noemen, en wel in dien zin, dat ook het dier een organisme is, en de plant een organisme, gelijk we ook het beeld van een lichaam of van een organisme overbrengen op allerlei saâmbinding van mensch en mensch.

Zoo spreken we van een corporatie (wat toch niet anders dan een lichaam is) daarmeê doelende op allerlei vereenigingen, genootschappen en bonden die worden opgericht. Zoo zeggen we, dat het huisgezin een organisch bestaan heeft. En zoo spreken we van het lichaam van den Staat en van het lichaam van het volk. En deswege, en in dat verband, noemen we ook onder menschen hem, die zulk een corporatie bestuurt, het hoofd van zulk een bond, of het hoofd van het lichaam van den staat. En ook is zelfs regel, hen die tot zulk een vereeniging of lichaam behooren, te noemen de leden der vereeniging, of de ledematen der Kerk. Lid van het volksbestaan worden, is in dat volk worden ingelijfd.

En dit nu is een beeldspraak, die de heilige apostel ook op den Christus en de zijnen toepast.

Ook het organisme van de plant doet daarvoor dienst. Of sprak Jezus zelf niet: Ik ben de ware wijnstok, en gij zijt de ranken? En spreekt Paulus niet van één plant met Jezus geworden zijn?

Alzoo altoos weer dat éene pogen, om het u voelbaar, om het u duidelijk te maken, dat Jezus' Koningschap voor u geen uitwendige, geen los over u komende heerschappij is, maar dat ge, eer ge onderdaan van Jezus wordt, in zijn leven zijt ingeschakeld, met den levensdraad zelf, als we ons zoo mogen uitdrukken, aan Hem vast zit; zoo dat het één levensbloed is, dat u en Hem doorstroomt; en dat het één geest des levens is, die u en Hem ten leven bezielt. Ja, dat zoo min gij uw hoofd verplaatsen kunt, of uw voet,

uw hand, uw oog, uw oor gaat mede, — dat zoo ook alle levensbeweging van uw Koning van zelf in u meêtrilt, en u met Hem in beweging zet.

Christus uw Koning, omdat vanzelf en noodwendiglijk het lid het lichaam volgt, en het lichaam gaat waar het hoofd het lichaam heen beweegt.

XCIII. „HEERE, LEER ONS BIDDEN."

En het geschiedde, toen Hij in eene zekere plaatse was biddende, als Hij ophield, dat een van zijne discipelen tot Hem zeide: Heere, leer ons bidden, gelijk ook Johannes zijnen discipelen geleerd heeft.

Lucas 11 : 1.

Als uw zielsstemming zuiver was, zoudt ge u nooit dichter nabij uw God gevoelen, dan onder uw bidden, en onder uw bidden nooit verre van uw God kunnen zijn.

Bidden, en niet nabij God te zijn, sluit, diep opgevat, elkaâr uit.

En toch, wat wordt er niet elken dag in elke stad en in elk dorp, ja, men mag zeggen in elk huis, niet keer op keer tot God gebeden, zonder dat de ziel, onder het bidden, ook maar een oogenblik onder den overweldigenden indruk geraakte van voor Gods aangezicht te verkeeren.

De zonde verzwakt ons innerlijk leven op alle manier. Dan kan de veer van ons zielsleven zich niet opbuigen, gelijk we het zelf zoo vurig wenschen zouden. Eigenlijk kunnen we dan niet bidden. Toch willen we het bidden niet onderlaten. En zoo vouwen we dan onze handen, en stamelen ons gebed; maar als het Amen is uitgesproken, voelen we ons zoo telkens ontmoedigd door het gemis aan verheffing en bezieling dat ons gebed ontsierde.

Voorbidden voor anderen zij er nu buiten gelaten, maar bidden moet en bidden kan iedereen, . . en toch is goed bidden een zoo uiterst moeilijke kunst, of liever het is een heilige bezigheid, die het uiterste van onze zielshelderheid, zielsaandrift en zielsvaardigheid eischt, en die toch nooit kunst mag worden, of het houdt op bidden te zijn.

Ook de discipelen gevoelden dat, en toen ze wederom getuigen waren geweest van de plechtige daad, dat Jezus, een eindweegs van hen gegaan zijnde, zich in het gebed tot den Vader had afgezonderd, wekte dit zoozeer het besef van hun eigen onmacht om recht te bidden, dat, toen Jezus weer tot hen kwam, één hunner tot Hem zeide: „Heere, leer ons bidden, gelijk ook Johannes zijn discipelen geleerd heeft."

Nu zou een overgeestelijk kind van God, in onze dagen, zulk een vraag allicht bestraffend hebben afgewezen. Ieder moet immers uit zichzelf bidden, en wat waarde zou een van buiten geleerd gebed voor God hebben!

Maar Jezus was zoo overgeestelijk niet. Hij ja, Hij bad nooit anders dan uit zichzelf. Maar Hij verstond 't niettemin, hoe moeilijk 't rechte bidden voor ons zondaren zijn moet, en, al zouden zijn discipelen eens de leermeesters en voorgangers van de kerk aller eeuwen worden, Hij begreep die vraag om hun te leeren, hoe ze bidden zouden, en gaf hun om te bidden het Onze Vader in zijn bijna hemelsche taal.

Hij zei niet: „Bidt in dezen trant". Hij gaf hun 't Onze Vader niet als voorbeeld, hoe te bidden. Neen, de Heere zei uitdrukkelijk: „Wanneer ge bidt, zoo zegt".

Johannes had ook blijkbaar zulk een formulier-gebed aan zijn jongeren gegeven. En zoo gaf ook Jezus een gebed in vasten vorm aan zijn discipelen, een gebed blijkbaar bedoeld en bestemd, om door hen allen saâm gebeden te worden. Immers de vorm is in het meervoud: Onze Vader, ons dagelijksch brood, onze schulden.

Door alle eeuwen is de Kerk van Christus, in al haar vormen, aan dat Onze Vader getrouw gebleven. En ook onze vaderen hebben in onze Liturgie niet alleen vaste gebeden aangenomen voor den eeredienst, maar ook het bidden van het Onze Vader in de vergadering der gemeente, keer op keer, verordend.

Maar sinds de 18e eeuw heeft men daarmeê gebroken. Vooral uit Schotland kwam de invloed, die al wat naar vasten vorm geleek, op zij drong, en die met name in de kerk geen ander gebed wilde dan het vrije gebed van den voorganger.

Dit was hoog gemikt; maar was het niet te hoog, en heeft het overgeestelijke niet maar al te zeer juist aan het geestelijke afbreuk gedaan?

Ongetwijfeld, het is het hoogste als de ziel, boven elk steunsel verheven, zich uit vrijen Geestesaandrang tot haar God verheft, en op vleugelen des Geestes zich in heilige, gewijde taal voor haar God mag uitbreiden. Zulke heerlijke oogenblikken zijn er in het gebedsleven. En het is te verstaan, dat in zulke oogenblikken zelfs het Onze Vader niet concreet genoeg is, om de ziel in haar uiting voor God te geleiden.

Maar vraag het u eens in ernst af, hoevelen zijn er onder de grooten en de kleinen in de Gemeente, die tot zoo heilige hoogte zijn opgeklommen, en, als er van dezulken zijn, hoevele zijn de oogenblikken op een langen dag, dat zoo zuivere, heilige gemoedsstemming hun deel is?

Reken toch met de werkelijkheid, en denk niet alleen aan u zelven, maar heb ook deernis met die arme schapen in de gemeente en in uw eigen huis, die geestelijk nog o, zoo laag staan en die toch ook bidden moeten, en voor wie het toch niet minder heerlijk dan voor u is, zoo ze in het bidden iets nader bij hun God komen, en iets van Gods heilige tegenwoordigheid ervaren mogen.

Wat stonden de discipelen van Jezus niet hoog boven ons, en toch, ook voor hen achtte Jezus zulk een geleerd gebed zóó weinig doelloos of overbodig, dat Hij zelf hun zulk een gebed gaf.

Het is zoo, elk in zijn vorm vaststaand gebed leidt tot misbruik. Maar zoudt ge dan wanen dat Jezus noch voorzien noch geweten heeft, tot welk misbruik ook het Onze Vader zou leiden? en toch gaf Hij het aan zijn jongeren.

Niets kan zoo heilig zijn, of ons gebrek en onze zonde zal 't tot misbruik bezigen. De Doop is misbruikt, en het Avondmaal is misbruikt, en de Schrift is misbruikt. Zal daarom dit alles te veroordeelen zijn?

Ook met het gebed staan we hier voor de o, zoo pijnlijke keuze.

Zeg dat alleen het Geestesgebed uit de eigen ziel voor God bestaan kan, en het is zoo, alle misbruik valt dan weg,

maar ge krijgt dan ook die duizenden van gezinnen, waarin ganschelijk niet meer gebeden wordt, en alle heugenis van 't gebed allengs uitslijt.

Maar ook, herstel het in zijn vorm vaststaand gebruik, en ge krijgt, met onafwendbare noodzakelijkheid, het prevelen met de lippen, zonder dat de ziel erbij is. Niet bij allen, God zij lof, maar toch bij velen, en zoo menig gebed wordt ontwijd.

Voor die keuze nu staande, neigen o, zoo velen er toe, om te zeggen: „Laat die anderen dan niet bidden, mits er dan maar enkelen zijn die echt bidden", en snijd in elk geval het werk der lippen, waar geen hart in spreekt, af.

En toch mogen we zoo niet spreken. Wat Jezus tot zijn discipelen sprak, sluit het uit. Laat ons nederiger zijn. Laat ons erkennen, dat zelfs de gemeente des Heeren voor zoo hoog-geestelijk standpunt te laag staat, en dat, zal 't gebed standhouden, zal 't een kracht in geheel de gemeente, in elk huis, voor elk lid van dat huis, voor groot en klein blijven, beide stand moet houden, zoowel het Geestesgebed uit eigen ziel, als het gebed dat allen bidden kunnen, omdat het ons allen geleerd is.

Onze lofverheffing in lied en psalm zou ook hooger staan, als elk onzer geschapen dichter was, en zoo we nooit een psalm zongen uit een boek maar altoos een lied uit eigen bezieling en geestesaandrift.

Toch doen we dat niet. Het kan niet. Dichters zijn we niet. En ook zou saâm-zijn ondenkbaar zijn, indien we niet saâm éénzelfde lied zongen.

Nu leidt ook dit tot misbruik. Psalm na psalm gaat in de gemeente op, dien meer dan één zingt met de lippen, zonder dat zijn ziel in de woorden van 't lied is.

Maar wie zal daarom onze psalmen uit Gods Huis willen bannen? Het zou een grijpen zijn naar overgeestelijk leven, dat ons den dood in onzen eeredienst bracht.

Maar er is nog dieper beweegreden.

Kent ge het niet bij ervaring, hoe, als uwe ziel nabij God wil zijn, vaak niets hiertoe zoozeer bevorderlijk is, als het bij uzelven opzeggen van een bezield psalmvers, dat gij als kind geleerd hebt, dat steeds u bijbleef, en dat door zijn gewijde taal u vanzelf losmaakt uit uw gewone gedachten-

wereld, en u met heel uw ziel opheft tot uw God? Is, als ge bidden woudt, en 't gebed wilde niet komen, een eerst bidden van het Onze Vader niet dikwijls het dankbare middel geweest, om u in de gebedsstemming over te leiden? De Schrift is ook een formulier, en blijft ook altoos hetzelfde, en toch, is niet juist het lezen van die Schrift, eer ge bidden gingt, u niet gedurig het middel geweest, niet alleen om te kunnen bidden, maar om te kunnen bidden in die gewijde taal die de ziel meêsleept?

Tweeërlei oorzaak is hier werkzaam.

Vooreerst de taal. Er is een taal ook voor ons bidden en lofzingen. Die taal welt niet aan een ieder vanzelf uit de ziel op. Er zijn er geweest, die de gave hiervoor bijzonderlijk ontvingen. En is het nu niet natuurlijk, dat wie David nazingen, of Paulus nabidden mag, voelt, dat dit hem helpt en verheft, en verder brengt dan hij uit zichzelf ooit zou gekomen zijn?

Maar dan is er nog iets ander. Gebedswoorden en lofverheffingen, die van de jeugd aan met ons door het leven zijn gegaan, geven aan onze zielsuiting een bestendigheid, die ons innerlijk sterkt en wijdt. En als we dan daarbij het heerlijk besef hebben, dat die gebedswoorden en lofverheffingen niet alleen ons eigen zijn, maar nu en in vroegere eeuwen de taal van Gods kinderen waren, dan is het of iets van de zalf van Äärou over dat alles gedropen ligt en of die reuk ons hart verkwikt.

Het zoeken en dringen blijft toch, om onder dit alles de zalige nabijheid onzes Gods te ervaren. Welnu, ook het Onze Vader, stil, rustig en ernstig gebeden, ontsluit voor uw ziel de poorte des hemels. Psalmtaal voert de ziel als vanzelf naar boven. Al wat aan onze dolende, vaak zoo machtelooze ziel den steun van het gewijde woord leent, stemt ons in hooger toon. En ook, al wat ons in en onder het bidden en lofzingen de gemeenschap met al Gods heiligen en de gemeenschap met ons eigen godvruchtiger verleden doet ervaren, stelt een beschermende macht tegenover de macht der wereld, die ons van onzen God verre wil houden.

De zegenspreuk bij het uiteengaan uit het heiligdom kon ook elk prediker wel zelf verzinnen; maar toch, dat dit niet geschiedt, dat er in deze zegenspreuk althans een vaste

vorm bleef, het is een winste, waarvoor we danken mogen.

Nu kan de spreker er niets van zichzelf in leggen. Hem vergeet ge daarbij, maar juist omdat hij er bij terugtreedt en niet uitkomt, doet die zegenspreuk u als een nederdruppelende genade aan, die u toekomt van uw God.

XCIV. „GELIJK IN DEN HEMEL."

Uw koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op aarde.

Matth. 6 : 10.

Het zijn met onze ziel nabij den Heere onzen God sluit in zich, dat we ons met ons innerlijk besef uit onze alledaagsche omgeving overplaatsen in de sfeer van Gods majesteit. Het is dit wat in Schriftuurlijke taal het Sursum corda is geworden, de drang om ziel en zinnen tot onzen God op te heffen en te verschijnen in de aanspraakplaats zijner Heiligheid.

Het is zoo, God de Heere daalt in zijn oneindige ontfermingen ook tot ons neder, om woning bij ons te maken en ons met zijn stok en staf te vertroosten; maar dit brengt op zichzelf onzen God wel nabij ons, maar doet daarom onze ziel nog lang niet altoos nabij onzen God verkeeren. Gods zoekende liefde kan reeds tijden nabij, om en in ons hart verkeeren, zonder dat ons zielsbesef nog met klaarheid voor die liefde onzes Gods ontdekt is. Een kindeke kan door Gods nabijheid gedragen worden, zonder dat het zelf ook maar eenig klaar besef van Gods majesteit heeft. In toestanden van krankheid, die ons ons zelfbewustzijn rooven, wijkt daarom Gods nabijheid nog niet van zijn kind. En ook als in het sterven ons bewustzijn ons begeeft, blijft daarom Gods nabijheid de ziel, die Hij opriep, ondersteunen.

Ge moet daarom tusschen deze twee, hoe na ze ook verwant zijn, toch steeds onderscheiden. Het is iets anders of onze God nabij ons is, en of wij zijn nabij onzen God. En voor dat laatste nu, niet voor het eerste, is het in hooge mate bevorderlijk, indien ons besef niet te vast be-

klemd zit in de wereld der zienlijke dingen, en zoo we de heilige kunst verstaan, om ons zielsbesef uit deze wereld in de wereld die om Gods troon is, over te zetten.

Het eerst leert de ziel dit in het gebed, en nu is het opmerkelijk hoe Jezus in den korten vorm van het Onze Vader keer op keer onze gedachten naar de onzienlijke wereld overleidt.

Al aanstonds in den aanhef, in dat: „Onze Vader, die in de hemelen zijt". „Dit bedoelt, zegt onze Catechismus, dat we van God niet aardschelijk gedenken zouden." En dat is juist, mits het diep worde opgevat. Niet als een klank, een woord, een term, om iets bovenaardsch uit te drukken, maar als de poging der ziel, om zich reeds in den aanvang van het gebed los te maken van de aardsche voorstellingen die haar omstrengelen, en in te gaan in die hooge, heilige sferen, die Gods troon omringen.

Dezelfde uitwerking heeft de bede: „Uw Koninkrijk kome", daar dat Koninkrijk niets anders zijn kan dan het Koninkrijk der hemelen, en de bede deswege erop doelt dat de krachten van dit Koninkrijk uit de hemelen steeds machtiger in ons leven mogen doordringen.

Maar het scherpst en duidelijkst uitgesproken ligt de gemeenschap met het leven om Gods troon in de derde bede: Uw wil geschiede op aarde onder ons, gelijk in den hemel onder Uw engelen.

Hier is de verwijzing naar den hemel opzettelijk, hier is ze klaar en duidelijk uitgesproken, hier teekent zich tegelijk èn de gelijksoortigheid èn de ongelijkheid van het leven op aarde en het leven in de hemelen, en hier dringt Jezus zelf in het gebed, dat Hij ons meêgaf op onze pelgrimsreize, om onder ons bidden, en bij het zoeken van Gods nabijheid, ook in de wereld der engelen en der gezaligden in te leven, en door onze gemeenschap aan hun wereld, ons naderen tot onzen God te sterken.

Ja, zoo sterk is dat dringen van Jezus om onder het bidden onze ziel met de onzienlijke wereld in aanraking te brengen, dat hij in de laatste bede ons omgekeerd de inwerking voelbaar maakt, die van het hoofd der gevallen engelen op ons uitgaat. „Verlos ons van den Booze" is de bede

die ons indachtig maakt, hoe 't kwaad, hoe de zonde die in ons hart opwelt, gevoed en aangedreven wordt door een hoogere macht uit de onzichtbare wereld, en hoe alleen onze God ons van die doodelijke inwerking verlossen kan.

Is het dan te sterk gesproken, zoo we zeggen, dat Jezus in dit korte gebed van zes beden ons keer op keer uit de aardsche sfeer der zichtbare dingen doet uitgaan, en ons zielsbesef klaar en machtig voor de realiteit der onzichtbare wereld ontsluiert, en dat alles opdat we juist daardoor het zijn nabij onzen God te dieper en te inniger genieten zouden.

Die gemeenschap met de geesten der onzichtbare wereld blijkt in de Schrift meer dan eens van het zijn nabij God onafscheidelijk. Denk slechts aan het roepingsvisioen van Jesaia en aan de Openbaringen op Pathmos.

Jesaia zag niet maar den Heere op zijn troon, maar ook de Serafs die zijn troon omringden, en hij hoorde het „heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen" dat met heiligen klank de zalen des hemels vervulde. En niet anders was het op Pathmos. Ook daar dringt de zienersblik van den Ziener niet tot den Heilige door, of hij ziet de Cherubs die Gods majesteit openbaren, en hij vangt, wat nog meer zegt, ook van „de ouderlingen," d. i. uit de kringen der gezaligden, het loflied op: „Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht!"

En zoo loopt door heel de Schrift een gouden lijn van hemelsch licht, die het gebed en den lofzang van Gods volk in gemeenschap brengt met het loflied der engelen en der gezaligden.

Het zijn niet maar de engelen en gezaligden die in het ongenaakbaar licht, en wij die op deze aarde in onze schemering den Drieëenige lof toezingen, maar er is tusschen engelenstem en menschentong samenhang. Soms is het of wij slechts een echo geven op wat om Gods troon gejubeld wordt, en ruste vindt ons hart eerst, als er heilig accoord, als er zalige harmonie is tusschen de geschapen geesten daarboven en het schepsel dat op deze aarde dorst naar de nabijheid van zijn God.

Maar juist hierdoor dringt dan ook de vraag zich aan ons op,

of deze noodzakelijke gemeenschap met Gods engelen en met de gezaligden voor Gods troon in onze kringen niet te zeer afstierf.

Dat we tegen misbruik op onze hoede hebben te zijn, is zonneklaar. Niet onwaarschijnlijk is het wezen der afgoderij zelfs uit dit zoeken van gemeenschap met de geestenwereld opgekomen, en zelfs binnen de grenzen van Christus' Kerk heeft het zoeken van deze gemeenschap maar al te dikwijls van Gods nabijheid afgetrokken, in plaats van tot zijn heilige nabijheid ons in te leiden.

De zielsbemoeienis, als we ons zoo mogen uitdrukken, met de engelen en de gezaligden, heeft de ziel in haar angstige bezorgdheid er maar al te dikwijls toe verleid, om ons tusschenpersonen tusschen onze ziel en onzen God te scheppen, wier hulpe de toevlucht tot de hulpe onzes Gods verdrong.

Daarom is het te verstaan, dat men, om dit misbruik te keeren, in soberheid heil zocht, en zich in heilige aandrift beijverde, om zich van zijn gebed door niets, ook door geen engelen, van Godzelf en van Gods onmiddellijke gemeenschap te laten aftrekken. Maar valt nu te ontkennen, dat deze behoedzaamheid, door overdrijving, in het andere uiterste heeft doen overslaan; en is het niet zoo, dat in het gebed der gemeente, in het huiselijk gebed, en in de persoonlijke smeeking, de geestenwereld zoo bijna geheel weg viel, dat al zulk gebed hierdoor in strijd geraakte met den toon dien Jezus zelf in het Onze Vader aangaf?

In dat Onze Vader brengt Jezus onze ziel keer op keer met die hoogere geestenwereld in aanraking, uit ons gebed stierf die gemeenschap bijna geheel weg.

Zoo kan men, om het misbruik van het éene uiterste te mijden, ongemerkt en vanzelf in het andere uiterste overslaan, en het kan niet anders of dit moet ons op schade voor ons zieleleven te staan komen.

Wie sterft, weet dat hij zijn God en zijn Heiland niet eenzaam, maar omstuwd van een wereld van heiligen zal vinden. Niet alleen een Vader, maar ook een Vaderhuis, en in dat Vaderhuis de vele woningen, en in die woningen, met Gods engelen, de gezaligden die ons zijn voorgegaan.

En al spreken we nu van die wereld der heerlijkheid als van de wereld daarboven, omdat we ons dat rijk der

heerlijkheid niet anders denken kunnen, dan hoog boven deze schuldige aarde verheven, we weten toch even goed, dat die onderscheiding geen afscheiding is, en dat we reeds hier op aarde met die wereld in gemeenschap kunnen treden. Als de psalmist God loven wil, roept hij ook de engelen op om den lof van zijn God te verheffen. Er is een legermacht des Heeren, die zich legert om hem die God vreest. Niet alleen satan, het hoofd der gevallen engelen, ook de goede engelen zijn met onze ziel in gemeenschap. En in oogenblikken van zalige zielsverheffing heeft ook uw ziel het wel ervaren, dat het u was, alsof ge de goede geesten uws Gods nabij u gevoeldet en alsof zij u teederder en zaliger de nabijheid uws Gods deden ervaren.

Van menschen ondergaat ge dezelfde inwerking ten goede en ten kwade.

Soms kan één verkeerd persoon in uw gezelschap heel uw ziel van uw God aftrekken, u in alle zielsuiting van uw God vervreemden, en u terugwerpen in uw aardsche, zondige bekrompenheid.

Maar ook omgekeerd, het zijn in uw midden van een vroom kind Gods, kan de vrucht hebben, dat het onheilige uit de gesprekken terugwijkt, dat uw ziel zich ontsluit, en dat zijn aanwezigheid in uw kring u nader nabij uw God brengt.

En zoo nu ook is het hier.

Wie zich gewent, om in de heilige wereld van Gods engelen in te leven, en reeds hier op aarde den kring der gezaligden in den kring van zijn zielsbesef opnam, zal daardoor niet alleen het booze bannen, maar zelf in heiliger stemming geraken, zich in zijn lofzang en gebed gesteund gevoelen, en zijn ziel minder geweld hebben aan te doen, om zich uit zijn aardsche leven tot de nabijheid van zijn God op te heffen.

We zijn niet voor de eenzelvigheid geschapen. In een oogenblik waarin ge, van allen verlaten, uw strijd alleen te strijden hebt, voelt ge dat u iets onnatuurlijks overkomt.

Niet alleen, maar „met al de heiligen" zullen we tot de kennisse onzes Gods doordringen.

En zal het nu in de eeuwigheid de rijke verhooging van uw leven zijn, dat ge met al de engelen en met alle gezalig-

den eeuwiglijk uw God zult verheerlijken, waarom dan verzaakt en verwaarloosd die heerlijke kracht, die hier op aarde reeds in uw gebed ontluiken kan, zoo ge reeds hier vooruit inleeft in de zalige gemeenschap, die daarboven u wacht.

We zijn, met al Gods heiligen, één lichaam in Christus als ons hoofd, maar op aarde smaken we van die gemeenschap met heel het lichaam des Heeren zoo weinig.

Steeds daarentegen staat de gemeenschap met de gezaligden en met Gods engelen voor u open.

Wel hem dan, die hierin niet alleen voor zijn ziel geniet, maar er ook de nabijheid van zijn God door weet te bezielen.

XCV. „STRIJDENDE TEGEN DE ZONDE."

Gij hebt nog tot den bloede toe niet tegengestaan, strijdende tegen de zonde.
Hebreën 12 : 4.

Iemand, die op volwassen leeftijd en wél bij zijn zinnen, niet nu en dan tegen deze of gene zonde zou strijden, is bijna niet denkbaar. Het menschelijk hart is zulk een ondoorgrondelijk raadsel; en tot zelfs bij struikroovers en dronkaards zag men zich soms verrast door een niet zelden preutsche teederheid, die zich openbaarde in een afkeer van meer dan één zonde, die er in betere kringen vaak maar al te licht doorging.

Maar daarom is elk tekeergaan van een in het oog springende zonde, 't zij bij zichzelf of bij anderen, nog volstrekt niet altoos wat de apostel den strijd tegen de zonde noemt.

Alles hangt hier af van de vraag wat u tot uw strijd tegen deze of gene zonde aanzet. Er zal er een zijn, die zulk een zonde tekeergaat uit bezorgdheid voor zijn gezondheid. Vooral bij zinlijke zonde is dat vaak overwegend. Een ander neemt zich in acht, omdat, zoo zijn zonde uitkwam, dit schaden zou aan zijn goeden naam. Een derde strijdt tegen een verzoeking, omdat toegeven eraan hem geldelijk ruïneeren zou. Een vierde zet zich schrap tegen één bepaalde zonde, omdat in zijn engeren levenskring juist

die zonde scherp veroordeeld wordt. Denk maar aan de Sabbathsschennis. En op die wijs wordt er door allerlei personen tegen deze of gene zonde gestreden uit beweegredenen, die met den echten strijd tegen de zonde niets uitstaande hebben. Bij niet weinigen is van een bewust motief zelfs geen sprake, en komt al hun strijd tegen deze of gene zonde op uit zeker moreel instinct, uit het oordeel der publieke opinie, of uit zekere zucht naar fatsoen. Zoo nam het vloeken in onze beschaafde kringen merkbaar af, maar veel meer omdat 't thans ruw en onfatsoenlijk heet, dan uit vreeze voor den Heiligen God.

Nu moet ge daarom al zulk verzet tegen allerlei zonde niet uit de hoogte als onverschillig veroordeelen.

Reeds om haar groote aanstekelijkheid is elke uitkomende zonde zoo gevaarlijk. De zonde is, afgezien van haar schuld voor God, op zichzelf een zedelijke ziekte, en alles wat het uitbreken of voortwoekeren dier ziekte tegengaat is winste.

Alleen maar, geestelijke winste brengt de strijd tegen welke zonde ook zonder hooger motief niet.

Wat David uitriep: „Tegen U, tegen U alleen heb ik gezondigd" blijft hier grondregel. En slechts dan, wanneer ge tegen de zonde strijdt, omdat de zonde tegen God ingaat, verkrijgt uw strijd het heilig, het hooger karakter.

Strijd tegen de zonde, omdat de zonde tegen God en God tegen de zonde strijdt, brengt u Hem nabij. Uw strijd blijft dan niet in een zedelijke worsteling hangen, maar wordt religieus, een uiting van Godsvrucht, en tegelijk een kostelijk middel om het „nabij God zijn" in uw leven te sterken.

Zie 't maar in 't leven van volken en kringen, hoe het voeren van een gemeenschappelijken strijd tot elkander brengt, nauw aaneensluit en banden voor nu en de toekomst knoopt.

Toen Frankrijk eindelijk Rusland tot bondgenoot kreeg, werden de Russische matrozen te Parijs bijna op de handen gedragen. In den oorlog der Boeren tegen Engeland heeft elk onzer voor onze stamgenooten in Zuid-Afrika zijn hart voelen kloppen. Hoe hebben niet Engelschen en Japanners zich uit vreeze voor Rusland verbroederd. En ditzelfde ziet men in het kerkelijk en maatschappelijk leven. Hoe hebben

zich niet een tijdlang tegen de Doleantie verbroederd, die eertijds om Gods wil gezworen tegenstanders waren. Hoe ziet men niet bij verkiezingen een gemeenschap tusschen tijdelijke bondgenooten ontstaan, die geheel hun verdere toekomst beheerscht. Ja, hoe blijkt niet telkens op elk terrein, dat niets zoo eng aaneensluit, en nabij tot elkander brengt, als juist de strijd tegen een gemeenschappelijken vijand.

Welnu, ditzelfde geldt ook van den strijd tegen de zonde, zoo ge dien strijd oprechtelijk voert, *omdat de zonde Gode vijandig is.*

Dan toch voert God en voert gij dien éenen zelfden strijd. Dan doet die strijd u vanzelf aan uw God aansluiten. Dan strijdt ge niet alleen, maar met uw God. Met de wapenen die Hij u voor dien strijd geeft. Onder Christus als uw veldheer. En dan is er niets dat u zoo dicht nabij uw God doet komen en blijven, als juist dat levenslange volhouden van den bitteren strijd tegen den vijand van God en van uw eigen ziel en van de ziel van al uw lieven.

Doch dan zij het ook een levensstrijd niet tegen éene bepaalde zonde, maar tegen *de zonde*, d. i. tegen al de zondige invloeden, inblazingen en werkingen, die van Satan op u zelf en op heel uw omgeving uitgaan.

Zeker, er zijn boezemzonden, en het is geen geringe fout, als ge uw hart zoo weinig kent, dat ge voor God niet zoudt kunnen belijden welke zonde u het meest belaagt en vangt. Het kan daarom niet anders, of ieder die het ernstig met zijn innerlijk leven opneemt, is tegen enkele bepaalde zonden meer bijzonder op zijn hoede, en is in zijn gedachten en in zijn gebeden meer met die, dan met andere zonden bezig. Zijn strijd richt zich vanzelf 't meest tegen die boosheid, die hem het meest overrompelde en kwaad deed. En in de herinnering zal de schaamte en het leedwezen over het onderliggen in den strijd tegen die bepaalde zonde, zich het sterkst aan hem opdringen. Het was die zonde, die hem de schrijnendste wonde sloeg en het zwaarste litteeken achter liet.

Maar zie niet voorbij, wat gevaar hierin schuilt.

Of is het niet schreiend om te zien, voor wat tal van kleinere zonden in hun karakterleven zelfs ernstige Christenen bijna stekeblind zijn.

En juist hieraan is dat eenzijdig strijden tegen een enkele hoofdzonde niet weinig schuld.

Waar een grooter gevaar dreigt, verliest men allerlei kleinere gevaren die ons treffen kunnen, zoo bijna vanzelf uit het oog.

Als een uwer lieven op sterven ligt, vraagt niemand of in kelder en keuken wel alles ordelijk toeging. Als er een hollend paard door de straten rent, let niemand er meer op of hij ook in een modderplas trapt, maar maakt zich uit de voeten. Als er brand in uw huis uitbreekt, let niemand meer op den tocht van een openstaand raam. Als iemand in het water dreigt te verdrinken, vraagt de redder niet, of hij hem bij 't optrekken ook de kleeren scheurt. Als er oorlog uitbrak, wordt vanzelf aan allerlei anders, o zoo gewichtige twisten, het zwijgen opgelegd. En zoo zal altoos een ernstiger kwaad den strijd tegen het mindere kwaad doen verslappen.

En zoo nu gaat 't ook in uw ziel toe.

Zoo lang ge worstelen blijft, om de éène bepaalde zonde die u de sterkste verzoeking brengt, te weerstaan en af te weren, hebben tal van andere zonden bijna vrij spel en woekeren ongemerkt voort. Iemand die aldoor den hoofdstrijd tegen zijn trots en hoogmoed, tegen zijn zinnelijke verslaafdheid, of tegen zijn gouddorst blijft voeren, staat er juist daardoor aan bloot, dat kleine onwaarheden, oneerlijkheden, ontrouwheden, bitterheden, ijdelheden, zelfzuchtigheden en zooveel meer, hem bijna tot een tweede natuur worden, steeds dieper wortel in zijn hart schieten, en zijn innerlijk leven bezoedelen.

Dat merkt men dan eerst, als het eindelijk gelukken mag, den ergsten vijand voor goed te boven te komen. Dan toch gaat de teederheid der consciëntie onmiddellijk op die eerst verwaarloosde zonden werken, en schrikt men er zelf van, dat het onkruid op den akker daarbinnen zoo welig opschoot.

En waaraan is die droeve uitkomst nu anders te wijten, dan daaraan, dat men wel streed om zichzelf van zijn ergsten vijand te ontdoen, maar den strijd tegen de zonde, omdat God tegen haar strijdt, uit het oog verloor.

Het bleef hierdoor een poging om zijn persoon vrij te

maken, om zijn geestkracht en wilskracht met de kracht dier zonde te meten. Een ontevreden met zichzelf zijn, als men weer onderlag, en een niet rusten eer men overwon. Maar het ging buiten den verborgen omgang met zijn God om. Wel een inroepen van Gods hulp, om den vijand van uw ziel ter neer te werpen, maar het was niet een opwaken van uw ziel om den vijand van uw God, als een giftige adder, van u af te slaan. En juist daarom kon zulk een strijd u uw God niet naderbij brengen, maar wierp u telkens weer op uzelven terug.

Zult ge daarom de worsteling tegen de zonde die u 't meest belaagt, opgeven en u keeren tegen uw vele kleine zonden?

Natuurlijk niet. Wie de hoofdpoort van de vesting onverdedigd liet, om alleen den aanval op de kleine toegangen af te weren, zou, alras in den rug aangevallen, alle verder verzet moeten opgeven.

Neen, wat ge doen zult, is, met een open oog voor het zedelijk gevaar dat u bedreigt, aan den strijd tegen uw hoofdzonde, door een veel ernstiger inspanning van uw krachten, hoe eer hoe beter een einde maken, niet door haar vrij spel te geven, maar door eens en voor altoos met haar te breken.

Zoo eerst zult ge de handen vrij krijgen, om op het verdere onraad in uw ziel in 's Heeren kracht geestelijke orde te stellen.

En dat dit kan, 't blijkt immers uit het getuigenis van zoo menig beproefd kind van God, die ten slotte de volle wapenrusting Gods aangordde, en heerlijk overwon.

Dit toch is het kwaad, dat men van zijn hoofdzonde zijn boezemzonde maakt, en zoo deze hoofdzonde gaat aanzien voor een kwaad dat nu eenmaal, door zekere fataliteit, tot aan zijn dood toe te bestrijden zal blijven.

Het raadsel van ons menschelijk hart, dat we onze hoofdzonde het langst bestrijden en toch tegelijk koesteren. Een tweeheid daarbinnen, waarin we, door niet door te tasten, als aan een levensnoodwendigheid ons gewennen.

Het is dan niet de geest in ons, die met den Geest Gods vereenigd, in onze ziel den strijd Gods tegen de zonde

om Gods wil voert, maar een tweekamp, dien we op eigen gelegenheid in ons binnenste voeren.

Met dit euvel nu moet gebroken.

Het moet een levensstrijd tegen elke zonde, tegen het zondig wezen, om de heiligheid van uw God worden.

Het kind van God moet, om den heiligen God naderbij te komen, onder Christus dienst nemen in den strijd dien God zelf tegen Satan en zijn werkingen voert, en zoo tegelijk tweeërlei bereiken: dat hij overwint waar hij dusver onderlag, en zich nu nabij zijn God weet, waar hij dusver van zijn God afzwierf.

XCVI. „LEEFT IN VREDE."

Voorts, broeders, zijt blijde, wordt volmaakt, zijt getroost, zijt eensgezind, leeft in vrede; en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.
2 Corinthe 13 : 11.

Toen Asaf het neerschreef: „Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen," en daarmeê woorden gaf aan een diepe zielsuiting, die eeuw na eeuw weerklank vond in duizend harten, had wie God zocht, het leven veel meer meê, dan wij nu.

Zelfs nu nog wil het gebruik in het Oosten, waar Asaf leefde, dat al wat voorkomt met God in verband wordt gebracht; dat bij alles aan God gedacht, en de naam van God genoemd wordt. Er is zooveel dat van God aftrekt, en daarom wilde vroom gebruik, dat 't kind van jongs af aan de gewoonte zou wennen, om opzettelijk bij al wat voorviel zich Gods naam te binnen te brengen. Onder den Islam is dat nog zoo. Zóó overdreven zelfs, dat 't tot misbruik aanleiding moet geven.

Maar in de zaak zelf ligt iets dat aantrekt. De oproeping tot het gebed van de tinne der minarets heeft gelijke strekking. Waar zoo nameloos veel ons van God aftrekt en verre houdt, zocht men een tegenwicht in het leven om de ziel aan God te binden.

De Christelijke kerk deed in de middeneeuwen evenzoo.

Het klokgelui, de staties, de crucifixen, en zooveel meer, het strekte alles om de gedachte aan Christus op te wekken En in de eeuw der Hervorming poogden onze vaderen 't zelfde doel te bereiken door tusschen alles het gebed in te schuiven, de kerkediensten te vermenigvuldigen, en alle gebeurtenissen in het leven in God te heiligen. Niet alleen testamenten, maar ook wel huurcontracten werden in Gods naam begonnen. Om grof geld werd 't „God zij met ons" geslagen, en waar 't slechts even pas gaf, werd aan Gods heiligen Naam herinnerd.

Er heerschte zoodoende een atmosfeer, die met iets uit het Heilige bezwangerd was, soms tot overladens toe. Waar dan nog bijkwam, dat in Asafs tijd en in de dagen onzer vaderen, de religieuse golving veel sterker was, en de religie zooveel breedere plaats innam in het leven.

Maar wij hebben alles tegen. In den breeden kring van het maatschappelijk leven wordt Gods naam ternauwernood meer genoemd. Geen klok luidt meer. Een heel andere wereld van gedachten vervult de gemoederen. Men wordt als ouderwetsch verketterd, zoo niet bespot, zoo men 't nog waagt aan heilige usantiën vast te houden. Een leven van God en zijn naam ontdaan, is 't meest gewild. En wat de religieuse golving aangaat, die is er, ja, in kleine kringen nog, maar de vloedgolf van 't leven gaat, puur materieel, om geld en om zingenot.

In zulk een tijd vergt het nabij God te zijn daarom zoo dubbele inspanning, en mag niets verwaarloosd, dat hier effect kan hebben, noch positief, noch negatief. P o s i t i e f moet elk middel volhardend aangewend, om onze ziel elken dag langer en inniger met onzen God bezig te doen zijn; en n e g a t i e f moet tekeer gegaan en bestreden al wat storend op onze gemeenschap met onzen God inwerkt.

Verstaat nu Christus' Kerk, verstaat men in Christus' Kerk, wat hoog belang hierbij in het spel is? Kan men zeggen, dat er althans een streven openbaar is, om voor 't minst op 't kerkelijk erf dit hooge doel na te jagen?

De apostel wijst ons als een der middelen, om nabij God te zijn, op het „leven in vrede." Zijt eensgezind, roept hij

ons toe, leeft in vrede, en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.

En toch verstoort men dien vrede gedurig.

Men versta ons wel. Er wordt niet beweerd, dat er geen ernstige geschillen kunnen rijzen, noch ook dat bij elk geschil in onverschilligheid heil moet gezocht. Zoo deed Paulus ook niet.

Neen, 't komt hier op den geest aan, waarin men geschillen onder de oogen ziet en beslecht.

Tweeërlei aandrift kan daarbij opkomen. Eenerzijds de heilige aandrift, om, nu er een geschil rees, dubbel op onze hoede te zijn, dat de liefde geen schade lijde en geen onheilig woord over onze lippen of uit onze pen kome. Maar ook andererzijds de onheilige aandrift, om aan zijn bitteren zin vrij spel te laten, nu er toch een geschil is, zijn kwelzucht bot te vieren, en pijn te doen wat men kan.

Bij het eerste plaatst men zich in een atmosfeer van liefde en vrede. Bij het tweede ademt men in een dampkring van bitterheid en nijd.

Het is in de kerk als in het gezin.

Tusschen man en vrouw, tusschen ouders en kinderen, en tusschen de kinderen onder elkaâr rijzen gedurig geschillen op. Dat kan niet anders. Belangen, inzichten, strevingen loopen uiteen.

Maar zie nu, welk verschil tusschen het eene gezin en het andere.

In een gezin dat hoog staat, beperkt men die geschillen en heerscht een toon die van zelf een uitweg opent. En waar zoo de liefde woont, daar gebiedt de Heere met name dien zegen, dat de harten één blijven.

Maar daarnaast, helaas, hoe menig ander gezin niet, waarin men er zich op spitst, om elk geschil breed uit te meten, om de scherpste, zoo maar niet een giftige pijl op zijn boog te leggen, en waar man en vrouw, ouders en kinderen, broeders en zusters telkens als furiën tegenover elkaâr staan.

Welnu, dit is altoos dezelfde tegenstelling als waarop we wezen. Een wereld, een gezin, een kerk zonder geschillen brengt ons deze zondige aarde niet. Maar alles hangt er maar van af, of het opduikend verschil in het gezin of in

de gemeente, een atmosfeer van liefde en vrede vindt, dan wel een dampkring van bitterheid en nijd.

En nu wijst de apostel er ons op, dat het kweeken van zulk een atmosfeer van liefde en vrede niet alleen op zichzelf reeds Christenplicht is, en het leven blijde en getroost maakt, maar dat het ook een stellig vereischte is, om het leven nabij God te bevorderen.

Natuurlijk kan een kind Gods, ja, moet het, ook al vindt het om zich heen een geest van onrust en onvrede, toch nabij zijn God zijn en nabij zijn God leven. En bij wie volhardt, komt 't daar ook toe. Maar o, het wordt er zoo ongelooflijk door verzwaard.

Waar de dampkring, die ons omringt, bezwangerd is met booze electriciteit, en de tong niet in toom wordt gehouden, en verwijdering den liefdeband scheurt, en laaie de hartstocht van den twist uitslaat, daar trekt alles uw hart van de gemeenschap met uw God af. Daar kan de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, uw ziel niet vervullen. Daar mist ge de kalmte en de innerlijke ruste, om uit deze aardsche sfeer u over te plaatsen in de wereld daarboven en zaliglijk de nabijheid van uw God te genieten.

Er wordt dan in tweeërlei opzicht kwaad gesticht. Vooreerst derft ge één der kostelijkste middelen, om nabij uw God te verkeeren; en ten anderen raakt ge onder de heerschappij van een element, dat zich scheidend tusschen u en uw God inwerpt.

Eén zachtgestemd gemoed kan in dit opzicht heel een gezin, heel een kring tot zegen zijn; maar ook één bittere gal kan voor heel een gezin en heel een kring toon en geest bederven, en de godsvrucht in dat gezin en in dien kring bitterlijk schade doen lijden.

Van elk onvertogen en onheilig woord, maar ook van elke bittere, opvliegende gemoedsstemming zullen we Gode eens rekenschap moeten geven.

Want vergeet niet, niets werkt op toon en geest zoo sterk als de gewoonte en de hebbelijkheid, die den toestand en de stemming van ons gemoed vormen en beheerschen.

Hebt ge u eenmaal gewend, u in te houden en te bedwin-

gen, en waar satan u het gif in handen speelt, aanstonds naar de nardusflesch met zachten balsem te grijpen, dan wordt de strijd u gaandeweg al lichter, de poging om te stillen al bekoorlijker, en het genot van vrede en liefde gekweekt te hebben, gaandeweg al rijker.

Maar ook, geeft ge eenmaal aan uw scherpheid, aan uw opvliegendheid, aan uw bitteren zin toe, dan verliest ge steeds meer het bedwang over u zelven, en sticht ge voor u zelven en voor uw omgeving zoo nameloos veel kwaad.

Met zoetsappigheid, met niet durven spreken, met alles maar door de vingers zien, heeft d e v r e d e, dien de apostel wil, niets te maken.

Zoetsappigheid is geen heilige kunst, maar lafheid.

Maar dit is de heilige kunst, om kloek en moedig in alle ding te staan, en toch alle ding zóó aan te vatten, zóó te behandelen en zóó ten einde te brengen, dat in uw eigen gemoed geen onheilige vonk vuur geeft en ge in het gemoed van wie met u zijn, geen oogenblik den innerlijken vrede verstoort.

Wiens godsvrucht nu meer schijn dan wezen is, die stoort zich hier niet aan. Maar hij die worstelt tot den einde toe, om op alle manier zijn verborgen omgang met zijn God te bewaren, en gedurig nabij zijn God te zijn, die k a n aan den drang van het apostolisch woord geen weerstand bieden.

Hij toch v o e l t het aan zijn ziel, dat de atmosfeer van liefde en vrede hem nabij zijn God doet verkeeren, en vlucht daarom uit een sfeer van onvrede en onrust, omdat ze hem van zijn God aftrekt.

XCVII. „HET BEDROGEN HART HEEFT HEM TER ZIJDE AFGELEID.

Hij voedt zich met asch; het bedrogen hart heeft hem terzijde afgeleid; zoodat hij zijne ziele niet redden kan, noch zeggen: Is er niet eene leugen in mijn rechterhand.

Jesaja 44 : 20.

De wereld, onze omgeving, onze bezigheid, ja, wat niet al, leidt ons in den regel van God af. Hiermeê is bedoeld, dat het ons een opzettelijke inspanning kost, om te midden van ons dagelijksch doen en laten, onze gedachten en de uitingen onzer ziel op God gericht te houden. Zelfs zullen er dagen in uw leven zijn geweest, dat ge, 's avonds weer uw knie buigend, met schaamte voor u zelven bekennen moest, dien ganschen dag ternauwernood een enkel maal uw ziel en zin tot uw God te hebben opgeheven. Dit schooner voor te stellen, dan het is, baat niet. Zóó en niet anders, is bij velen de droeve werkelijkheid. Geheele dagen van zijn leven, dat men aan zijn God zelfs niet gedacht heeft. Te druk, te overstelpt, te veel afgetrokken, te veel afgeleid, heel den dag, om met de zalige bevinding „hoe goed het was nabij God te zijn," te kunnen inslapen.

Dit is natuurlijk uitsluitend een gevolg van het zondig karakter van ons aardsche leven, want op zich zelf behoefde niets ons van God af te leiden. God staat niet naast de dingen, maar Hij is in alle dingen. Uit Hem, door Hem, en tot Hem.

Afleiding is voor onzen geest noodig, als onze geest te eenzijdig en te uitsluitend door één ding wordt bezig gehouden. Men merkt dat aan het starre oog, aan den wezenloozen trek, aan het altoos terugkomen op hetzelfde chapitre. En de kenner kent het gevaar hiervan. Is ziel en zin te eenzijdig en te aanhoudend op één ding gericht, zoodat men aan niets anders denkt, alles vergeet, en of men wil of niet, aldoor weer door dezelfde gedachte wordt bezig gehouden, dan is er begin van geesteskrankheid, en is afleiding het aangewezen medicijn.

Maar zoo is het met het denken aan God niet. In het creatuurlijke staan tal van dingen elk met hun eigen eisch naast elkaar, en onze geest is gezond, zoo we naar juiste evenredigheid aan elk dier dingen de passende aandacht schenken. Stoort men die orde, door te veel aan het éene en te weinig aan het andere te denken, dan is het evenwicht verbroken, en tuimelt ten slotte onze geest in zijn eigen verwarring.

God daarentegen staat nooit naast het creatuurlijke. Het moest nooit zijn 90 deelen van uw aandacht voor het creatuur en 10 deelen voor uw God. Noch ook 10 deelen voor de wereld en 90 deelen voor uw God. In alles, in de volle 100 deelen is uw God te aanbidden. Jezus zegt het zoo nadrukkelijk: God zult ge liefhebben met al uw kracht, heel uw ziel en heel uw verstand. En evenzoo moest ge de 100 deelen van uw kracht in het creatuurlijke laten werken. Maar beide moest zoo toegaan, dat het in elkander drong, elkander doordrong, en saâm één zalig leven vormde.

Zóó is het in het Vaderhuis. Zóó was het in het paradijs. Zóó is het soms één kort voorbijvliegend oogenblik. Maar in den regel is het zoo niet meer. Er is scheiding. Er is wat aftrekt. En al de worsteling van onze godsvrucht is om tegen die scheiding, tegen die aftrekking en tegen die afleiding in te werken, en toch, althans deelen van den dag en deelen van den nacht „nabij onzen God te zijn."

Maar dan komt het er ook op aan, hierbij op wat afleidt en wat aftrekt den juisten blik te hebben. En daarbij blijft Adam nog altoos geneigd om het op Eva, en Eva om 't op de slang te schuiven. Ons afgedoold zijn van en ons leven buiten God, wordt dan bij voorkeur op rekening van de wereld, van het drukke leven, van de omringende verleiding geschoven. Men is bezet van den vroegen morgen tot den laten avond en valt dan doodmoe in slaap, soms eer men gebeden heeft. Er blijft voor God en zijn dienst geen tijd over. Nog soms wel voor wie stil thuis kan blijven, maar althans niet voor den man in zijn beroep. En zoo gaat men voort om de schuld steeds op 't leven, op de rusteloosheid van het rumoer, op de altijd lokkende wereld te schuiven. Of ook men klaagt zijn lichaam aan. Het is

een onwel voelen, het zijn hoofdpijnen, het zijn koortsen en benauwdheden die den geest gebonden houden. Alleen maar, tot een aanklacht van de eigen ziel komt het bijna niet. En juist daartegen nu gaat Jesaia in door zijn aangrijpenden uitroep: Uw bedrogen hart heeft u ter zijde afgeleid.

Zeker, de wereld is met haar verlokselen gekomen, het leven met zijn drukte. Daardoor hebt gij uw hart laten bedriegen. En toch is het niet die wereld, niet die drukte geweest, maar uw bedrogen hart dat u zijwaarts van uw God heeft afgeleid; zóó afgeleid, voegt Jesaia er bij, dat uw ziel zich niet meer redden kan, d. w. z. niet meer aan haar eigen bedwelming kan ontkomen.

Dit nu zegt Jesaia van den man, van de vrouw die zich een afgod maakt. Een boom is in huis gesleept. De kwasterige stukken worden uitgezaagd en afgekapt, en van het mooie, gave stuk dat overblijft, maakt de arme ziel zich een afgod. En nu doet 't niet die afgod, maar wat 't 'm doet, is de afgodische gedachte die in zijn ziel was en zijn hart innam, eer hij zijn afgod maakte. Dat stuk hout, dat beeld is slechts de uitdrukking van wat in zijn hart omging. Niet dat beeld, zijn bedrogen hart leidt hem af, ja, zoo sterk af, dat hij ten slotte het onderscheid tusschen een stuk hout en zijn God niet meer inziet. Of zooals de profeet het uitdrukt: Hij is te ver weg, en hij kan niet meer tot de ontdekking komen dat er een leugen in zijn rechterhand is.

En ditzelfde kwaad nu werkt door, niet alleen onder de heidenen, maar even goed, zij 't ook op andere wijze, onder Mohamedanen, Joden en Christenen.

Het is een menschelijk euvel.

Rechtstreeksch uitvloeisel van onzen zondigen aard.

En hoe zich dit dan openbaart?

Zeer scherp en duidelijk, zoodra er eenzijdig een magneet op uw hart gaat werken, die u aantrekt, die u gespannen, die u bezig houdt, en die onwillekeurig en vanzelf telkens en telkens weer uw ziel en zinnen prikkelt, uw gedachten vervult, uw gesprekken bezielt, en u in een dwepende stemming brengt.

Bedoeld is natuurlijk niet de spanning en het bezig zijn van uw geest, als uw plicht, uw beroep, de loop van het gesprek enz. er uw aandacht bij bepaalt. Integendeel, dan is niet attent-zijn, niet in de zaak indringen een fout; zelfs kan ze een zonde zijn.

Neen, de afgodische afglijding van uw innerlijk wezen komt dan eerst uit, als die magneet aldoor, en zonder aanleiding zelfs, trekt, en zoo de trekking niet van buiten, maar uit het eigen hart werkt.

Zoo zijn er menschen van wie ge, als ze tot u komen, vanzelf en vooruit weet, waarover ze spreken zullen. Er is maar één ding waar ze altoos vol van zijn, maar één belang waarvoor ze altoos wakker zijn. Dat is bij den één het geld, de idee van rijk worden, van winnen op alle manier. Bij den ander is het tuk zijn op genot, zingenot, onder allerlei vorm, pronkzucht. Bij een derde is het de kunst, de muziek, een concert, een stuk litteratuur, een museum, als het maar van de kunst is, en artistiek uitkomt. Bij weer een ander zijn het wetenschappelijke problemen, die hem rusteloos jagen. Voor weer een ander is het de politiek, of de gezelschaps-commérage, of de jacht, of de sport. En in dit alles is de geestelijke krankheid symptomathisch aanwezig, zoodra ge merkt, dat die éene zaak, ook zonder bijzondere aanleiding, hem vanzelf bezighoudt, prikkelt en inneemt, en hem voor andere dingen stomp en ongevoelig maakt.

Dan toch is er een eenzijdige concentratie van zijn geest op één bepaald punt. Dan wordt dat éene voor hem hoofdzaak, iets waaraan al het overige ondergeschikt wordt gemaakt. En juist dit nu wil zeggen, dat dit éene bij hem de plaats gaat innemen, die in een gezonde ziel alleen toegekend wordt aan God.

En daarom wordt het dan afgodisch.

Men is er vol van. Men is er niet over uitgesproken. Men acht er geen offer te zwaar voor. Men wijdt er zich met ziel en zinnen aan toe. Men kent en eert niets hoogers.

Zelfs vormt men er een confrèrie voor, in zooverre men alleen oog en hart heeft voor hen, die voor datzelfde belang leven en van datzelfde vol zijn.

Bij allen die alzoo leven, is het evenwicht verbroken, en in de hoogste plaats, die alleen aan God toekomt, is dit

andere gedrongen, dat ze liefhebben met heel hun hart en heel hun verstand, waaraan ze zich toewijden met alle krachten.

Nu spreekt 't vanzelf, dat dit afgodische gemagnetiseerd zijn, in dien letterlijken zin bij Christenen niet voorkomt. Dat kan niet, en is ook niet zoo. Wie er zóó aan toe is mag zich nog voor een Christen uitgeven, maar hij is het niet.

Maar hieruit volgt nog volstrekt niet, dat ook het kind van God niet aan dit gevaar zou bloot staan. Zelfs getuigden zij, die het meest naar Gods verborgen omgang drongen, dat geen zonde zoo gestadig voor de deur van hun hart lag, als juist de zonde, om door de werking van hun eigen hart, hun ziel en zinnen van God te laten aftrekken naar creatuurlijke dingen of creatuurlijke gedachten.

Vol zijn des Heiligen Geestes, is innerlijk uit het hart een gestadigen drang voelen opkomen, die naar God en het heilige uitgaat. Wie er zoo aan toe is, behoeft nooit andere dingen uit zijn gedachte terug te dringen, om aan God te denken, maar denkt aan zijn God vanzelf, en aan andere dingen alleen door opzettelijke opmerkzaamheid.

Maar wat gedurig, ook onder Christenen, voorkomt, is juist het omgekeerde. Dit namelijk, dat men vanzelf over allerlei andere dingen denkt, en niet dan opzettelijk zijn ziel bij zijn God bepaalt.

Zijn dit nu telkens andere, afwisselende dingen, dan is het gevaar zoo groot niet, omdat er dan niet één bepaald ding is, dat ons hart gaat innemen, en de aanbidding van onzen God dan altoos hoog boven al dat andere uitblinkt. Groot daarentegen wordt dit gevaar, zoo het hart zich eenzijdig naar één bepaald ding of naar één bepaalde soort dingen laat trekken, die ons geestdriftig maken en beslag op ons hart leggen, omdat ze dan juist zoo telkens de plaats innemen, die in ons hart aan God alleen toekomt.

Ge kunt niet nabij uw God en in zijn verborgen omgang zijn, zoo ge ongemerkt en vanzelf magnetisch, telkens naar iets creatuurlijks wordt afgetrokken.

Dan toch heeft uw hart zich zelven bedrogen en heeft het bedrogen hart u ter zijde van uw God afgeleid.

En daarom, als ge worstelt, en zelf voelt dat het voor u geen leven nabij uw God is, houd dan opeenzijdig de wereld

en uw omgeving en uw drukke leven aan te klagen, alsof het deze alleen waren die u van uw God aftrokken.

Keer dan veeleer in uzelven in, bespied uw gedachten, uw gesprekken, uw gewaarwordingen, let op uw hart, en als ge merkt dat niet enkel, niet meest zelfs van buiten, maar daaruit de afleidende werking opkomt, die uw omgang met uw God verstoort, en u verhindert nabij Hem te leven, stoot dan dien afgod daar binnen om en vermorzel hem.

Voor Christus en Belial is geen plaats in eenzelfde menschelijk hart.

Of kent ge u zelven niet, om met Paulus, den machtigen apostel, te spreken, weet ge niet dat Jezus Christus in u woont? (2 Cor. 13 : 5).

XCVIII. „AL WAT GIJ DOET, DOET DAT VAN HARTE ALS DEN HEERE."

En al wat gij doet, doet dat van harte
als den Heere, en niet den menschen.
Col. 3 : 23.

Wat God in zijn Woord u volstrekt uit de hand slaat, is elk neigen en elk pogen om uw leven in twee stukken te breken, het éene stuk voor uzelven en het ander stuk voor uw God. Geen splitsing, geen scheiding. Niet de zes weekdagen voor u en de Zondag voor uw God. Niet een ongewijd leven door gewijde oogenblikken afgebroken. Niet een ongeheiligd bestaan, waar op afstanden een heilige draad door is heengeweven. Niet een leven buiten de religie om, waar hier en daar Godsvrucht over heen is gesprenkeld. Neen, de Schrift is op dit punt zoo al-eischend mogelijk; en hoe vreemd het ons in de ooren klinke, toch wordt het u opgelegd, dat ge „altijd zult bidden", dat ge „altijd zult danken", dat ge „altijd blijde in uw God zult zijn", en zoo ook dat ge „al wat ge doet, doen zult van harte als den Heere."

Naar Thessalonica schrijft Paulus: „Bidt zonder ophouden, verblijdt u te allen tijde, dankt God in alles." Naar de

Filippensen; „Verblijdt u in den Heere ten allen tijde". En aan die van Colosse: „Al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere."

Er wordt u nooit respijt gegeven. Nooit een accoord met u aangegaan. Nooit met minder dan uw geheele leven voor God genoegen genomen. Waar het geloof uw leven gaat beheerschen, wil het dat zijn heerschappij volstrekt zij. Geen vonden, geen uitvluchten, geen halfheden. Wie als kind van God, als dienstknecht van Christus, en als bezielde door den Heiligen Geest in dit leven zal verkeeren, moet door zijn geloof in alles geleid en gedragen worden. Wie deelt en splitst, ontrooft aan zijn God een deel dat Hem alleen toekomt. Zult ge uw God liefhebben met heel uw hart, heel uw ziel, al uw verstand en al uw krachten, dan is elke uitweg voor u afgesneden, en is het al eischende en alles opeischende karakter van het geloof in de Liefde zelf gegrond.

Elke deeling doet schade aan uw leven, en aan uw religie.

Wie deelt, en dan voor zijn religie te veel doen wil, verwaarloost zijn gezin of zijn beroep. En wie deelt, zonder vroom te zijn, geeft het leeuwendeel aan de wereld, en beknibbelt met een gierig hart wat hij dan nog heet voor zijn God af te zonderen, in kracht, tijd en geld.

Wien het goed zal zijn, nabij zijn God te verkeeren en in verborgen omgang met zijn God door het leven te gaan, mag niet nu eens wel, en dan weer niet, in de gemeenschap met zijn God staan. Bij hem moet in al wat hij doet zijn God gekend, zijn God bedoeld, zijn God gebeden, en zijn God gedankt zijn. Niet formalistisch met oogensluiten en handenvouwen en woorden prevelen, maar in dat binnenste van zijn hart en in dat schuilende van zijn zelfbewustzijn, waarin de uitgangen zoowel van zijn leven als van zijn gebed zijn.

Hier tegen in gaat de voorstelling, alsof een leeraar wel, een koopman niet, deze gemeenschap met zijn God voortdurend tot een werkelijkheid in zijn leven zou kunnen maken; de voorstelling alsof wel de man of vrouw die voor de zending, voor philanthropie of evangelisatie ijvert, maar

niet de vader en de moeder in het gezin in heiligen dienst voor hun God stonden.

Wat een leeraar, of zendeling, of ziekeverpleegster doet, heet dan gewijde arbeid, en wat de tuinman, of koopman of naaister of dienstbode verricht, heet dan te liggen op het ongewijde erf; en juist die valsche voorstelling doet aan het Godvruchtig leven en aan de levende Godsvrucht zoo droevig veel afbreuk.

Natuurlijk lijdt het geen tegenspraak, dat wie rechtstreeks in het heiligdom dient, meer vanzelf met het heilige bezig is, en hiermede een ongemeen voorrecht geniet, waarvan hij zijn God rekenschap zal geven. En evenmin valt te weerspreken, dat het op de Beurs en op het ambacht veel meer strijd en zelfoverwinning kost, om steeds in alles nabij zijn God te blijven. Een meerdere strijd, waarbij God weet wat maaksel we zijn, gedachtig zijnde dat we stof zijn.

Maar hier staat tegenover, dat juist het dienen bij de wacht in het heiligdom in niet geringe mate het gevaar met zich brengt, dat men aan het heilige gewoon raakt, het almeer met onheilige handen aangrijpt, en door in en aan het heilige zich te bezondigen, zooveel zwaarder oordeel tegemoet gaat. Telkens zijn ook in de beste kerk en in de uitnemendste zending de booze tijden teruggekeerd, dat juist de priesters en de priesteressen in het heiligdom zich ontwijd hadden, en dat niet uit hún kring, maar juist uit den kring van eenvoudige patroons en werklieden en winkeliers en kooplieden de nieuwe actie opkwam, die het heilige in eere hersteld heeft.

Een vroom leeraar, een Godvruchtige zendeling, een Gode toegewijde verpleegster, en zoo ook een waarachtig Godzalig ouderling of diaken, vertegenwoordigen een heerlijke kracht; maar men vergist zich door te wanen, dat vanzelf 't ambt of het meer gewijde beroep de echte Godzaligheid met zich brengt. Vooral jonge leeraars, die teeder van geweten zijn, moesten zelve gedurig bekennen, hoe de Godzaligheid van menig gewoon gemeentelid hun eigen Godsdienstigheid beschaamde.

Ook moet toegegeven, dat in onzen uiterst gebrekkigen toestand zekere opzettelijke, zekere bijzondere toewijding

van een deel van ons leven, van onze kracht en van ons geld aan godsdienstige verrichtingen en belangen noodzakelijk blijkt.

Gij kunt niet zóó al de dagen uws levens uw God dienen, of de rustdag blijft zijn hooge beteekenis behouden. Ge kunt niet zóó nabij uw God verkeeren onder al wat ge doet, of de afzonderlijke oogenblikken voor het rechtstreeksch gebed, voor de aanbidding in het woord, en voor de dankzegging in uitgesproken jubel, blijft u een behoefte des harten. En ge kunt niet zóó in alle ding recht en ontferming oefenen, of het afzonderen van opzettelijke gaven voor den dienst des Heeren wordt door u als zalige plicht gevoeld.

In het Jerusalem daarboven zal ook die tweeheid wegvallen. De triomfeerende kerk daarboven zal niet in, noch naast het leven der heerlijkheid staan, maar dat leven zelf zijn. Vaderhuis en triomfeerende kerk zijn voor Gods troon één.

Maar zoo is het hier nog niet. Hier kan het niet anders, of de tweeheid blijft standhouden. Uw kerk is iets anders dan uw gezin of uw werkplaats. De machtige tegenstelling tusschen de dingen dezer wereld en de dingen des Koninkrijks eischt dit.

Maar nooit mag dit er toe leiden, dat uw religie, dat uw Godsdienst, dat uw Godsvrucht, dat uw Godzaligheid zich op dit gewijde erf zóó samentrekt, dat het een kerkelijk bestaan met Godsvrucht, naast een leven zonder Godsvrucht zou worden.

De Godsvrucht moge op het heilige erf een verhoogde uiting vinden en u sterken voor het leven, maar zal uw Godsvrucht echt en waarachtig zijn, dan moet ze een gouden draad zijn, die door heel uw leven glanzen blijft.

Dit alles nu hangt er aan, of ge waarachtig gelooft, dat uw God is de Almachtige, de Schepper van hemel en aarde. Dus ook of ge gelooft en bedenkt, dat elke stof die ge bearbeidt, is zijn schepsel; dat elke bete en elke drank op uw disch is zijn creatuur en zijn gave; dat uw lichaam en al uw zintuigen zijn borduursel zijn, en dat Hij er de werking van instandhoudt; dat elke kracht der natuur, waarmeé ge te doen krijgt, is zijn alomtegenwoordige werking;

dat elke ontmoeting die ge hebt, door Hem u wordt beschikt; dat elke betrekking waarin ge geplaatst zijt door het bloed, door huwelijk, door aanstelling of door keus, onder en door zijn voorzienig bestel tot u is gekomen; dat elke aangelegenheid en moeilijkheid waarin ge verkeert, door Hem op uw weg is gelegd; dat elke taak of plicht waartoe ge geroepen wordt, van zijnentwege tot u komt, en in zijn bestuur een bepaalde beteekenis heeft; dat ge niets zoo hoog en niets zoo laag op aarde kunt uitdenken, of het vormt alles een schakel, groot of klein, in de keten van zijn beschikkingen; dat geen genot genoten en geen lijden geleden kan worden, of Hij meet het u toe; of om het kort te zeggen, dat er in hemel of op aarde niets denkbaar is, en niets zijn kan, of Hij, die hemel en aarde schiep, instandhoudt en bestuurt, heeft met dit alles zijn heilige bedoeling, is in alles de Heere, die het beschikt en ordent, en die in alle dingen zijn menschen, en dus ook u, gebruikt om zijn raadslag te voleinden.

Iets, wat ook, hierop uit te zonderen, is ongeloof.

Als derhalve de apostel zegt; „Al wat ge doet, in woorden of werken, doet het alles van harte als den Heere", dan spreekt hij niets uit, dat uit uw belijdenis, dat ge gelooft in God den Vader den Almachtige, den Schepper van hemel en aarde, niet rechtstreeks voortvloeit. Dan is er noch in uw persoonlijk leven, noch in uw gezinsleven, noch in uw studie en arbeid, noch in eenig ding dat ge verricht, ook maar iets uit te denken, dat u van uw God scheiden zou, en niet veeleer omgekeerd, mits juist opgevat, tot uw God zou opleiden.

Zondigen, ja, dat kunt ge niet als den Heere. Dat scheidt, breekt de gemeenschap af en werpt u in uzelven terug.

Maar voor het overige, of ge in den winkel staat of op het ambacht werkt; of ge op het kantoor zit; of ge in uw studie u verdiept of aan de kunst u wijdt; of ge in uw gezin verkeert of in ander gezelschap zijt — het kan en moet alles zijn één werken, één bezigzijn met kracht u door God verleend, in dingen door God geschapen, voor een doel dat God er voor verordend heeft.

Het is dus maar de vraag, of uw geloof, nu nog niet eens in de mysteriën der zaligheid, neen, maar uw allereerst

geloof in God als den Schepper van hemel en aarde, als een oliedrop bij u op de wateren drijft, dan wel of het heel uw leven doortrekt en door u op alles wordt toegepast.

Is het dit laatste, dan is er nergens scheiding, dan is de man die ploegt en zaait, de werkman die timmert of metselt, de moeder die haar kroost of haar huis bezorgt, kortom ieder man of vrouw, in welke levensstelling ook geplaatst, nooit buiten God werkzaam, maar altoos in zijn schepping en in zijn dienst.

Dan is het zijn nabij God, dan is de gemeenschap met den Eeuwige, de verborgen omgang met den Kenner der harten, niet een welriekende geur naast het leven, maar de adem des levens zelf, die uit heel uw leven u tegengeurt.

In alles zijt ge dan blijde, omdat uit alles en in alles de majesteit en de genade uws Gods u tegenademt.

In alles bidt ge dan, niet met de lippen, maar met het hart, omdat ge u, bij wat ge ook doet, zoo diep afhankelijk van zijn Almachtigheid gevoelt.

In alles dankt ge dan, omdat elk slagen vrucht van zijn genade is, en elke tegenspoed ten doel heeft om u, bij meerder genade, tot hooger krachtsinspanning te prikkelen.

Ja, ge doet dan alles van harte, d. i. niet wergtuigelijk, niet slaafsch, niet enkel omdat het moet, maar willig en gaarne, omdat ge het alzóó in zijn dienst moogt volbrengen.

En zoo is het dat ge tot een existentie komt, waarin Godsvrucht en plichtsvervulling één zijn, omdat ge al wat ge doet, stil en rustig nabij uw God zijnde, doen moogt als den Heere.

XCIX. „HOE HEERLIJK IS UW NAAM OP DE GANSCHE AARDE."

> O Heere, onze Heere, hoe heerlijk is
> Uw naam op de gansche aarde.
> Psalm 8 : 10.

In een der laatste halleluja-psalmen zingt het slot van „de kinderen Israels" als van „het volk dat nabij God is."

Er staat voluit: „En Hij heeft den hoorn zijns volks verhoogd, den roem al zijner gunstgenooten, der kinderen

Israëls, des volks dat nabij Hem is." (Psalm 148 : 14). Onderscheid is hier alzoo, dat niet alleen de enkele ziel zich in nauwer verkeer, in engere gemeenschap, in volstandiger omgang met God bevindt, maar dit, in veel vager zin natuurlijk, ook van een gansche menigte onder bepaalde omstandigheden, tot zelfs van een geheel volk kon gelden.

Dit nu is tot op zekere hoogte ook toepasselijk op de bevolking van het platteland, in tegenstelling met de bevolking onzer, vooral groote, steden.

Het sprookje van den „tempel van ongekorven hout" verblijve daarbij onder het vonnis van zijn eigen onwaarachtigheid. Dat sprookje was in zijn schijnheiligheid nooit anders dan het poëtisch vrome praatje van wie op Zondag liever wandelen dan naar de Kerk ging.

Neen, gedoeld wordt hier op het bijna in alle landen waargenomen feit, dat de landelijke bevolking, over het geheel genomen, aan haar godsdienst gehecht bleef, terwijl omgekeerd de groote massa der stedelingen, althans onder wat protestantsch heet, aan allen huisgodsdienst en kerkedienst is afgestorven. Zelfs kan gezegd dat dit bedenkelijk verschijnsel toeneemt, naarmate de bevolking van eene stad zich meer uitzet.

Dit wil niet zeggen, dat er in deze groote steden ook niet een vrome kring overbleef. Soms is die kring zelfs zeer invloedrijk, staat hij veelszins hooger dan de landelijke vroomheid, vooral in doorzettendheid en veerkracht. Dit komt van de meerdere wrijving en heftiger strijd. Wie in zulke steden aan de heilige traditiën der vaderen getrouw bleef, deed dit onder verzet, had er om te lijden, moest er voor worstelen; maar wie in die worsteling boven bleef, kwam er dan ook geoefend, gewapend, gesterkt uit te voorschijn en voelde zich beter tegen ongeloof en indifferentisme opgewassen.

Maar deze, betrekkelijk altoos kleine, kringen daargelaten, valt niet te loochenen, dat de eerbied voor de religie ten plattelande nog veel vaster is ingeworteld, en dat die eerbied in het stedelijk leven kwijnt; dan vooral, zoo er veel nijverheid, veel koophandel, en veel speculatie op de beurs is. Zeker, er zijn ook onder de fabrieksheeren en fabrieksarbeiders, er zijn ook onder de kooplieden en kantoorklerken,

er zijn ook onder de beursmannen en renteniers innig vrome kinderen Gods, maar ze zijn witte raven onder de zwarte vlucht.

Wat hiertoe meewerkte is velerlei. Ten plattelande is men met weer en wind, is men met oogst en misoogst, met vee- en landplaag veel afhankelijker van het rechtstreeksch doen Gods. Bij de nijverheid is 't meer de mensch, de machine-uitvinding die heerschappij voert. Ook is de verleiding op het platteland minder brutaal uitgestald. De avonden zijn er korter en men is er vroeger op. Men kent elkaâr persoonlijk, en daardoor is de tucht der publieke opinie er werkzamer. Het getal leden eener kerk is er kleiner en daardoor het toezicht van de kerk meer algemeen. Zoo zijn er tal van oorzaken, die hier saâmwerken, maar onder deze oorzaken blijft toch steeds vooraan staan het leven op 't land zelf, en de daaruit opkomende invloed van de natuur, van de zichtbare schepping Gods die den landbewoner omringt. Iets waaruit is af te leiden, dat wie de nabijheid van zijn God zoekt, een merkelijke kracht teloor laat gaan, zoo hij oog en oor niet opent voor den indruk, dien die zichtbare schepping ons van Gods nabijheid geven kan.

Hoe dit openen van oor en oog daarbij noodig is, ziet ge wel aan die vele stedelingen die zomers naar buiten trekken, maar die er niets anders zoeken dan genot en frissche lucht, en even vervreemd van hun God terugkeeren als ze uittogen. Maar een feit blijft het, dat de stedeling de natuur mist. Parken en bolwerken vergoeden iets, maar de groote menigte, vooral de werklieden, komen pas naar huis als 't donker wordt. En wel glinstert ook boven onze steden de sterrenpracht aan 't firmament, maar wien die 's avonds door de drukke straten wandelt, ziet ge het oog opheffen naar boven, om aan te zien wie al deze dingen geschapen heeft, die in getal hun heir voortbrengt, en die ze bij name roept?

Op onze dorpen heeft men de natuur, of men ze wil of niet. Ze dringt er zich aan de bewoners op. In onze steden daarentegen is men van de natuur afgesloten, en vindt ze alleen wie ze boven of buiten de stad zoeken wil.

Op het land komt de stemme Gods van binnen en van buiten tot ons; in onze steden alleen van binnen, en weerklinkt luide op alle manier 's menschen stem, om de stem des Heeren, zelfs in zijn sterrenhemel en in zijn donder, te verdooven.

Bedaagden zoeken dan niet zelden, als hun levenstaak is afgesponnen, het platteland weer op om hun schade in te halen; maar veelal hebben ze dan de vatbaarheid om de natuur te verstaan, verloren, en blijven van hun omgeving geïsoleerd.

Neem daartegenover nu de Schrift.

De mensch komt op in een heerlijk paradijs, waar heel de natuur hem een zuivere sprake van zijn God brengt. En ook na den val blijft er in de gebroken natuur zooveel heerlijkheid over, dat Gods onzienlijke dingen uit de schepselen verstaan worden, beide zijn eeuwige macht en goddelijkheid. De hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt zijner handen werk, dag bij dag stort overvloediglijk sprake uit, en nacht aan nacht toont wetenschap. Daar is geen volk of oord, waar deze stem Gods niet gehoord wordt. Heerlijk is zijn Naam over de gansche aarde. De stem des Heeren is op de wateren, de God der eere dondert. De stem des Heeren is met kracht, de stem des Heeren is met heerlijkheid. De stem des Heeren breekt de cederen, de cederen van den Libanon. En zoo gaat het heel den Psalmbundel door. Lees en herlees maar Psalm 104. En dan aan 't slot van den bundel een aangrijpende natuurteekening in Psalm 147 en 148. En reeds vóór den Psalmbundel is Job met zijn prachtige schildering van den Behomoth, van 't paard, en van 't zevengesternte. Alles één machtige roepstem om in de grootheid en pracht der natuur de heerlijkheid Gods te aanschouwen.

En zijt ge in de Schrift tot de verschijning van den Zoon des menschen genaderd, ook dan immers dat: „Aanmerkt de leliën des velds, hoe ze wassen!" „Aanziet de vogelen des hemels"; dat licht op de mysteriën des Koninkrijks geworpen uit wat in den Zaaier en de herders gezien wordt, en aan het eind die roerende vergelijking van Jerusalem met de klokhen, die haar kiekens vergadert onder haar vleugelen.

Heel de openbaring, heel de Schrift is van natuurgloed doortinteld. Gods oude volk was een landelijk volk, en het heilige land, dat God voor zijn volk besteld had, was toen, nu niet meer, een landouwe van ongeëvenaarde schoonheid.

Ook de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel zal een terugkeer van het paradijs zijn. De woestijn zal bloeien als een roos. En kent onze tijd de verheerlijking van den schilder, om de prachtige tafereelen die hij ons met diepte van gloed en leven voor oogen toovert, — wat stompheid van het geestelijk oog is het dan, dat diezelfde tijd geen oog, geen zin heeft voor het duizendwerf hooger schoon in het handenwerk van onzen God, den Oppersten kunstenaar?

Juist daarom echter doet het bevreemdend aan, als ge in vrome kringen vaak zoo gedaalden, zoo niet geheel bevroren zin voor de heerlijkheid der natuur vindt.

Ongetwijfeld, de stemme van den Bode des Vredes gaat hoog boven alle stemmen der natuur uit. „In zijn tempel, zegt de psalmist, na Gods almogendheid in de natuur geschilderd te hebben, in zijn tempel geeft Hem een iegelijk eere." En in den Hallelujah-zang van Psalm 147 is het slot, dat ver boven de natuurvolken Israël staat, omdat de Heere aan Jacob zijn woorden bekend maakt. En dan heet 't: „Alzoo heeft Hij geen volk gedaan, en zijn rechten die kennen ze niet." In de vergaderingen der geloovigen, als het Woord recht uitgaat, is een geestelijk veel hooger schoon, dan 't schoon der natuur ooit geven kan.

Maar zullen we daarom eenzijdig zijn, en de helft glippen laten?

Uit twee middelen, zegt onze Belijdenis, kennen we onzen God. Uit zijn Woord zeer zeker, maar ook uit de schepselen, die als letterkens zijn in het boek der schepping, om ons Gods almogendheid en majesteit te doen verstaan.

Stichtelijke gesprekken, stichtelijke samenkomsten, stichtelijke boeken, o, het is alles uitnemend, maar moogt ge daarom het groote boek der schepping voor uw zielsoog gesloten laten?

Het is ons toch om indrukken te doen, om indrukken op de collodionplaat van ons hart. Om indrukken, die hoog

boven de indrukken van ons dagelijksch leven, en boven de indrukken die we van den mensch ontvangen, uitgaan.

We willen, we mogen niet onder een indruk leven, alsof het Goddelijke ooit kon inkrimpen tot de maat van het menschelijke. We willen niet onzen God tot onze afmetingen verlagen en verkleinen, maar onszelven tot de maat der majesteit van onzen God opheffen. Niet een God naar ons beeld, maar wij naar het beeld van onzen God geschapen. En dit nu geven u uwe boeken niet, dit geven u niet uwe onderlinge gesprekken.

Dat blijft alles binnen het perk en binnen de maat van onze kleine verhoudingen. Zoo heel anders als een opgaan of ondergaan van Gods zon. Zoo heel anders als het licht van den bliksem of de donder die in de wolken dreunt. Zoo heel anders als de sterrenpracht die zich boven u welft. Zoo heel anders als 't machtige woud, of de leeuw die brult om roof.

Wat we hebben, is h e t v e r h e v e n e, en daarin juist is de Goddelijke uiting van het overschoone en heerlijke.

Het verhevene! Een majesteit die verheven is boven de kleine afmetingen van onze huishouding en van ons maaksel. Dat ge weet en verstaat, dat ge niet met het knutselen van een mensch, maar met de heerlijk hooge kunst van den Schepper van hemel en aarde in aanraking komt.

Natuurlijk, die schitterende natuur kan u den weg der zaligheid, kan u de geestelijke mysteriën niet ontdekken.

Daarvoor heeft God in zijn ontferming u zijn Evangelie geschonken.

Maar wat de schittering van Gods almacht en Goddelijkheid in de natuur doet, het is, dat ze al uw voorstellingen spant, uitzet, opheft tot hooger sfeer dan uw eigen zien u geven kan.

Dit, dat ze uit het kleinmenschelijke u tot het Goddelijkgroote opheft.

Tot het verhevene!

En u zoo d e n V e r h e v e n e naderbij brengt.

C. „GIJ PROEFT MIJN HART, DAT 'T MET U IS."

Maar Gij, o Heere, kent mij, Gij ziet mij, en proeft mijn hart, dat het met U is.

Jeremia 12 : 3a.

Storingen in uw verborgen omgang met uw God kunnen meer dan één oorzaak hebben.

De meest geheimzinnige voor uw vroom gevoel is wel, als het aangezichte Gods zich terugtrekt, om u. door het gemis, tot sterker dorsten naar God te prikkelen. De meest voorkomende is, als de aardsche zaken u zóo innemen en bezighouden, dat uw ziel er als in verstrikt zit. En de meest uw ziel ergerende is, als er een begane zonde in den weg kwam, en die zonde niet alleen de gemeenschap met uw God brak, maar ook u een hinder bleef, om in de nabijheid van den Heilige terug te keeren.

Alleen van een begane zonde is hier sprake. Van een woord, van een daad, waarvan ge, toen ge er voorstondt, voeldet, dat 't u zonde zijn zou, en waarvoor ge toch niet uit den weg gingt.

Een zondige neiging, een zondige stemming, vooral een zondige begeerte kan ook zeer zeker storend op uw gemeenschap met uw God inwerken, maar daarbij is de werking toch een andere. Immers aan deze zijde van het graf zal dat zondig inmengsel u steeds bijblijven, en toch belet dit, op zichzelf, en mits ge het niet koestert, uw verborgen omgang met uw God niet. Uw verborgen omgang met uw God is steeds in Christus, en dit spreekt juist uit, dat ge niet als een heilige, maar in u zelf als een zondaar tot uw God komt.

Maar met een zonde die ge begaan hebt, staat het heel anders. Dan was er inwilliging, toegeven, er toe overgaan; en dan verschiet op eens het licht van Gods vriendelijk aanschijn; dan wordt het voor u donker naar den kant van uw God toe, en komt er eer een neiging in u op om uw God te ontvluchten, dan om nabij uw God te zijn.

Duidelijk ontwaren we die kentering in onze zielsstemming terstond en op 't allerpijnlijkst, zoo het een zonde was die

ons aangreep; een zonde die, eens begaan, ons zelf ontroerde, en waarvoor we wat liefs gaven als we de vlek ervan onmiddellijk weer van onze ziel konden afnemen. Als het, om eens laag menschelijke taal te spreken, een erge zonde was.

Want in niets komt ons laag zedelijk standpunt zoo bitter droef uit, als in het zoo goed als geen weet hebben van onze kleine dagelijksche zonden. Verzuimde plichten; onliefheden; uitingen van egoisme, van hoogmoed, van zinlijkheid; kleine onwaarheden, kleine oneerlijkheden, en wat dies meer zij.

Dat is nog heel iets anders dan wat David noemt: „de verborgen afdwalingen". Dat zijn afdwalingen, die wel een vlek op ons kleed geven, maar nog te fijn, dan dat ons grof oog ze ontdekken zou.

Dit doelt op zonden waarvan we nog geen weet hebben, en waarvan we eerst bij meer gevorderde zielsontwikkeling de zonde zullen inzien.

Maar van onze „niet zoo erge" zonden hebben we die weet wel. Alleen maar, we raakten er aan gewoon. Ze ontrusten ons niet meer. Onze ziel reageert er niet meer op.

En ook van die soort zonden geldt het nu zeer zeker, dat ze uw verborgen omgang met uw God belemmeren, maar ze storen niet. Ze breken niet af wat bestond, maar hebben alleen tengevolge, dat uw verborgen omgang met uw God een zeer gebrekkige, een omgang op een afstand blijft, en dat ge tot de rijker genieting van dien omgang niet doordringt.

Van storingen in die gemeenschap met uw God door uw zonde is dan eerst sprake, als ge gemeenlijk nabij uw God leeft, Hem kent in al uwe wegen, en in het heilgeheim zijt ingewijd, en dat er nu een zonde door u begaan wordt, die u ontroert en aangrijpt, en teweeg brengt, dat er een donkere wolk voor uw hemel trekt, en ge op uzelven wordt teruggeworpen, en voelt dat ge uit den lieflijken omgang met uw God uit zijt geraakt.

Van zulk een storing gewaagt David in Psalm 32, en hij komt er voor uit, dat die storing aanhield, omdat hij zweeg.

„Toen ik zweeg was uwe hand dag en nacht zwaar op mij."

Maar eindelijk verbreekt hij dat zwijgen.

„Ik zeide, ik zal belijdenis doen voor den Heere".

Dit doet hij, en nu op eens is de storing weggenomen. Nu zoekt en vindt hij zijn God weer, en nu jubelt hij: „Hierom zal U ieder heilige aanbidden in vindenstijd. Gij omringt mij met vroolijke gezangen van bevrijding". Ja, nu ontmoet hij zijn God weder, en die God stoot hem niet af, en niet terug, maar zaliglijk hoort hij 't zich in de ziel fluisteren: „Ik zal u raad geven, Mijn oog zal op u zijn."

En metterdaad ligt in deze Davidische zielservaring de eenig juiste diagnose, en het eenig doeltreffend medicijn.

Als we zoo zwak, neen zoo slecht waren, om willens en wetens een zonde te begaan, dan is de eerste indruk, die 't op ons maakt, dat we voor onzen God willen schuilen, dat we bang zijn om weer voor zijn aangezicht te verschijnen, en dat we ons met de bittere heugenis van onze zonde in onszelven terugtrekken.

Niet uit vijandschap, maar uit vreeze. Niet uit onwil, maar uit beschaming. We weten dan wel dat we weer naar onzen God terugmoeten, maar we stellen het uit. We zouden willen bidden, maar we laten er liefst wat tijd over heen gaan.

We zwijgen.

En juist in dat doffe, dat zielbeklemmende zwijgen, raken we steeds verder van onzen God af.

Dat is de diagnose, d. w. z. de juiste verklaring van de wonde, waaraan onze ziel op zulk een oogenblik bloedt.

En het eenig juiste medicijn is, dat ge onmiddellijk uw zwijgen afbreekt, dat ge er geen gras over laat groeien, dat ge op staanden voet de eenzaamheid zoekt, in die eenzaamheid op de knieën valt, en, zonder u zelf te sparen, klaar en open uw begane zonden voor uw God belijdt, en Hem aanroept om vergiffenis, ja, Hem smeekt, dat Hij zijn Heiligen Geest niet van u wegneme.

Het is zoo, dat kost strijd, daartoe moet ge uzelf op zoo'n oogenblik geweld aandoen; ge gevoelt dan de scherpte van Gods toorn, en ge moet, door dien toorn heen, naar de genade grijpen.

Maar de uitwerking ervan is altoos verrassend. Juist zooals David het uitsprak. Het breekt opeens den ban dien uw zonde over uw hart sloeg.

Er smelt iets in uw ziel, en in die smelting komt de bevrijding, komt de verlossing, komt de verzoening, en uw God nadert u in zijn trouwe, zooals Jezus het ons in den herder met het verloren schaap voorhield. Ja, het is of uw God u in zulk oogenblik nader dan ooit nabij komt, om u in zijn oneindige ontferming te doen gelooven.

Satan fluisterde u in: „Blijf van uw God af", maar uw Vader in de hemelen riep u toe: „Neen, kom tot Mij, Mijn kind."

In die toenadering van uw schuldbelijdend hart tot uw God, en van uw God tot uw ziel, is de storing die intrad, te niet gedaan.

En het is u weer goed, o, zoo onuitsprekelijk goed, weer nabij uw God te zijn.

En wat is nu van die genezende zielswerking het geheimnis?

Ligt het niet in wat Jeremia uitriep: „Heere, Gij kent mij, Gij ziet mij, Gij proeft mijn hart dat het met U is."?

Wat bij Psalmist en Profeet de zielsuiting zoo ontroerend maakt, is, dat heel hun leven en heel hun existentie gevat is in het kader van een strijd voor of tegen God.

Een strijd tegen God van satan, een strijd tegen God van de onheilige machten der wereld, een strijd tegen Gods heiligheid in elke zonde. Nooit bij hen de zwakke, laffe taal van een zich ontwikkelend en inzinkend zedelijk leven. Neen, maar alles rechtstreeks met God, als aller dingen middenpunt, in levend verband gezet.

Een strijd van alle zonde en ongerechtigheid tegen God, en een strijd van God tegen alle zonde en alle ongerechtigheid.

Een strijd der eeuwen, van 't paradijs af, en voortgaande tot de voleinding der eeuwen, als God in Christus over den laatsten vijand triomfeeren zal.

En in dien strijd een ieder van ons gemengd en betrokken. Zoo we zonde begaan, aan de zijde van satan tegen God, en zoo we uit het geloof leven, aan de zijde van God, met God tegen satan.

Zoo is der profeten en der apostelen levensopvatting, en zoo moet ook de onze zijn, de diep aangrijpende levensopvatting van elk kind van God.

En wat is nu een zonde die we begaan? Wat anders, dan dat we in een boos oogenblik de macht der boosheid tegen onzen God steunen, en met satan tegen onzen God ingaan?

En is dit zoo, wat is belijdenis van uw zonde doen dan anders, dan dat ge, dit inziende, ijlings, onmiddellijk, de slagorde van satan weer verlaat, om naar de slagorde van uw God terug te keeren, smeekende of ge weer verwaardigd mocht worden, om weer in zijn slagorde, om weer met uw God te strijden?

En nu komt het beroep van uw hart op de alwetende kennisse van den God aller ontfermingen.

Hadt ge dat bedoeld, om uit de slagorde van uw God naar satan over te loopen?

Neen, en driewerf neen.

Ge hadt er niet op gedacht; de gedachte aan zulk een boosheid was niet in u opgekomen. Ge liet u verrassen. Ge gleedt uit zonder 't ontzettende van uw daad te verstaan.

En nu, nu ge 't indenkt, dat het dit toch was wat ge deedt, nu doet ge op uw God zelf een beroep.

Neen, in het diepste van uw hart hebt ge uw God niet willen verlaten; en uw zieleleed, uw berouw, uw zelfverwijt is veeleer. dat ge nochtans aan een daad van vijandschap tegen uw God u hebt schuldig gemaakt.

En daarom pleit ge nu, 't Hem, den Kenner van uw hart, afvragend, of Hij die uw hart proeft, dat hart niet zóó ziet, en zóó kent, dat het in zijn diepsten grond toch met Hem en tegen satan is.

CI. „GA WEG ACHTER MIJ, SATAN!"

> Maar Hij, zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter Mij, satanas, gij zijt Mij een aanstoot; want gij bedenkt niet de dingen, die Gods zijn, maar die der menschen zijn.
>
> Matth. 16 : 23.

Te ontkennen valt niet, dat men vroeger, vooral in de Middeneeuwen, sterk overdreef, door satan, goedschiks kwaadschiks, overal bij te halen. Maar schijnt het niet, alsof men tegenwoordig liefst in het tegenovergesteld uiterste vervalt, en tot het bestaan toe van den Booze vergeet, zoo niet ontkent?

Bij die ontkenning springt tevens het waanwijze halfgeloof dan zonderling met het Evangelie onzes Heeren om.

Het heet dan, dat men van het Oude Testament zich los voelt, maar zich juist deswege te vaster klemt aan het Evangelie. Niet om Mozes, maar om Jezus is het dezen halfslachtigen van geest te doen, en vaak ontzien zij zich niet, u, die heel de Schrift houdt, als te oud-testamentisch, en daarom slechts half Christelijk te veroordeelen.

Maar zie nu, hoe deze lofzingers van het Evangelie zelf met het Evangelie te werk gaan.

Vast staat, dat van satan bijna niet in het Oude Testament, en daarentegen breed en ampel juist in het Evangelie gehandeld wordt. En dat niet alleen, maar dat ook Jezus zelf, in zijn woorden zoowel als in zijn werken, steeds toont met satan te rekenen. Denk slechts aan de Verzoeking in de woestijn, aan het bestendige uitwerpen van duivelen, aan geheel den strijd van de booze geesten tegen den Heiland, voorts aan al wat Hij sprak over den Overste der wereld, ja hoe Hij geheel zijn lijden en sterven als een worsteling met dien Overste verstond, en dan, om niet meer te noemen, niet het minst daaraan, dat Hij in het korte „Onze Vader" voor al zijn volk als slotbede de bede invlocht: Verlos ons van den Booze!

Maar dit alles baat niet. De halve vrienden, die het Oude Testament opzij schoven, om zich eeniglijk aan Jezus

en zijn Evangelie te houden, ontzien zich niet om dit breede stuk van satans invloeden kort en goed uit hun Evangelie uit te werpen. En zoo blijkt ook hier, hoe derzulken streven er altoos weer op uit is, niet om eigen zin en gedachten naar het Evangelie, maar om 't Evangelie naar hún gedachtenwereld te vervormen.

Toch is er ten deze ook in de meer geloovige kringen schuld; hier niet door o n t k e n n i n g, maar door v e r g e t e n van satans reëele werking.

Of is het niet uiterst zeldzaam, dat men in het gesproken of geschreven woord, in de zielkunde of in de openbaringen van het innerlijk leven met den Booze als reëelen factor gerekend vindt?

Nu zult ge hierbij wel in het oog houden, dat satan als de dief is, d. w. z. liefst heeft dat ge niets van zijn aanwezigheid en van zijn doen merkt.

Juist in die kringen, waarin zijn bestaan ontkend of belachen wordt, heeft hij de handen geheel vrij om zielen te moorden naar hartelust. Maar ook dat hij in meer geloovige kringen zoo zonderling vergeten kan worden, biedt hem de schoonste kansen, om zielen te vergiftigen

Ge kunt er zeker van zijn, dat in heel dit ontkennen en in heel dat vergeten van het werkelijk bestaan van satan, een list van satan zelf werkt.

Toen de machtige geest van Christus de golven in Palestina bewoog, gelukte hem dit geen oogenblik, en dwong Jezus hem om uit te komen.

Maar nù gelukt het hem, om zich schuil te houden, en zijn aard in te werken uit de hinderlaag, ongezien en ongemerkt, en dan juist te beter treffend.

Hoe de werking van satan toegaat, is ons in bijzonderheden niet geopenbaard. Slechts dat weten we, dat onze menschenwereld niet de eenige wereld van bewuste wezens is, maar dat er nog myriaden van andere geestelijke wezens bestaan, die geesten, engelen, cherubs, serafs enz. genoemd worden; en vast staat ook, dat die geestenwereld niet afgescheiden van en naast onze menschenwereld leeft, maar er op allerlei wijs meê in verband staat en op inwerkt.

En in de tweede plaats is ons daarbenevens geopenbaard,

dat ook in die geestenwereld de tegenstelling tusschen heilig en onheilig is uitgebroken, zelfs eer dan op deze aarde, en dat ze uit die geestenwereld in onze menschenwereld binnensloop.

Vandaar zeker bondgenootschap tusschen goede geesten en goede menschen, maar ook een samenzwering tusschen onheilige geesten in de onzichtbare wereld en onheilige geesten in de zichtbare wereld. Gejuich onder de goede engelen Gods over een zondaar die zich bekeert, en een grijnslach onder de booze geesten, als 't weer gelukt is een verloren mensch ten val te brengen.

Eén strijd, éen kamp, éen worsteling met Christus als het hoofd der heilige geesten op deze aarde, en buiten deze wereld tegen satan als het hoofd van alle onheilige geesten onder menschen en duivelen.

Dit alles is duidelijk, breedvoerig en omstandig in de Evangeliën, in de Brieven en in de Openbaring ter onzer kennisse gebracht. Dit weten we, dit gelooven we en daarnaar hebben we ons doen en laten in te richten.

Maar hoe daarbij die werking van de onheilige geesten op onze menschenwereld toegaat, bleef voor ons in nevelen gehuld, zoodat ons slechts enkele vage trekken leiding bij onze gedachten geven.

Toch staat wel zooveel vast, dat drieërlei werking zich scherp genoeg onderscheidenlijk afteekent.

Er zijn werkingen uit de onheilige geestenwereld, die, zonder een bepaalden aanval, vanzelf in de publieke opinie, in de levensgewoonten, in de zondige menschelijke natuur haar voor ons onwaarneembaar voertuig vinden.

Dit is het gewone, het alledaagsche, het steeds doorgaande, dat als 't ware in de lucht zit, en waarvan we allen zekeren invloed ondergaan.

Er is een tweede, scherper werking, als een der vele booze geesten zich op den geest van zekeren kring of op den geest van een bepaalden mensch werpt. Soms doen dit meerdere booze geesten tegelijk. Denk slechts aan Jezus' gelijkenis.

En eindelijk is er een derde, nog scherper, ja, de scherpste werking, als satan niet een van zijn trawanten gebruikt, maar zelf zich ten strijde aangordt, om een hoofdslag in de geestenwereld te slaan.

Al naar gelang nu de tijden zijn, en de personen, treedt de eerste, de tweede, of de derde werking meer op den voorgrond.

Ge ziet het in Jezus' dagen.

Toen moest het hoofdpleit beslecht, en toen traden alle drie deze werkingen krachtig te voorschijn.

Satan zelf tegen Jezus en zijn apostelen, de booze geesten tegen de gekozen slachtoffers, en de gewone werkingen in den breeden kring van heel 't volk.

Ontwijken hielp toen niet, schuilen ging niet. De worsteling ging openlijk.

Zoo heel anders dan nu.

Toch heeft, en juist dit is voor ons zoo leerzaam, satan ook toen dat schuilen beproefd.

Petrus met zijn gevoelige inborst en zijn overspannen natuur moest daarbij als instrument dienst doen. „Zijn Jezus sterven aan het kruis! Dat nooit!" Enkel liefde voor Jezus was 't immers, deze ontzettende gedachte in Jezus zelf te bestrijden. En zoo lezen we, dat Petrus Jezus bestrafte, hem toevoegende: „wees U zelf genadig! Dit zal U geenszins geschieden!"

Hierin nu school satans werking. Petrus voelde het niet. Maar Jezus doorzag het onmiddellijk, en bestrafte nu op zijn beurt den discipel, die op zijn gevoel dreef in plaats van op het geprofeteerd bestel over den Man van Smarte. „Satanas, ga weg achter Mij! want gij bedenkt niet de dingen die Godes, maar die naar 't menschelijk gevoel zijn!"

Zoo won satan geen duimbreed. Jezus ontmaskerde hem terstond. Ook met zijn aanval uit de hinderlaag kon hij tegen Jezus niets vorderen.

Maar voor ons is dit gebeurde goud waard.

Het toont ons toch, dat ook onder de lieflijkste gevoelsvormen, als er schijnbaar aan geen boos opzet te denken valt, en als we den indruk hebben van zeer teedere wegen te bewandelen, niets minder dan een rechtstreeksche aanval van satan daaronder schuilen kan.

Hiermeê is niet gezegd, dat satan u ooit, persoonlijk, zelf aanviel. Zeer wel mogelijk, dat hij er zich toe bepaalde u door een zijner ondergeschikte geesten te bewerken. Zelfs is het denkbaar, dat hij op u nog nooit anders inwerkte dan door zijn algemeene werkingen in de geestelijke atmosfeer.

Maar het gebeurde met Petrus toont dan toch dat ge u

vergissen kondt. Dat er een aanval van satan zelf kon zijn, waar gij dat in 't minst niet vermoeddet.

En in elk geval, dat het dagelijksch bidden: Verlos mij, verlos ons van den Booze! voor niemand onzer overtollige weelde kan zijn.

Van achteren, lang daarna, geheel objectief, een doorgestane verzoeking overdenkend, komt soms de vraag bij ons op: Is dit niet een aanval van satan zelf op mijn hart geweest, en was het niet mijn God die mij gered en verlost en bewaard heeft?

Dat zit niet altoos in de verzoeking tot één bepaalde groote zonde. Zie 't maar aan Petrus. Hij waande veeleer goed te doen.

Maar dit staat vast, wat aan de booze geestenwereld 't meest in den weg staat, is uw zoeken en tasten om nabij God te zijn, om in zijn verborgen omgang te leven, om in levende, welbewuste gemeenschap met uw God uw pad te kiezen en uw weg door het leven te vervolgen.

Voor u is er, omgekeerd, geen vaster burcht, om tegen die onheilige invloeden in te schuilen, dan juist dat veel zijn nabij uw God. Reden waarom hij, satan, er steeds op uit is, die gemeenschap met uw God in uw hart te verstoren.

Dat gij den verborgen omgang met uw God ernstig zoekt, is voor satan juist een beweegreden, om op u een bijzonderen aanval te wagen, volstrekt niet altoos door u tot een groote zonde te verlokken, maar zeer dikwijls, als bij Petrus, door u afleidende gevoelswerkingen te geven.

Wees daarom op uw hoede.

Zoodra ge verkoeling merkt, zoodra ge bespeurt, dat, wat ook, u het zijn en blijven nabij uw God moeilijk maakt of verhindert, zie dan toe, aan wat invloeden ge onderworpen wordt, wat ongemerkte inwerkingen er op uw ziel plaats grijpen, en schud alles af, niet rustende, eer ge weer dicht nabij het hart van uw God uw schuilplaats hebt gevonden.

Aarzelen, treuzelen mag hier niet zijn.

Jezus brak plotseling, op staanden voet, de bekoring, en stootte Petrus met het eerste woord 't beste van zich af.

Satan, ga weg achter Mij!

Kort, krachtig en doortastend! Zoo alleen springt de strik, en kunt ge ontkomen.

CII. „OCH, DAT GIJ DE HEMELEN SCHEURDET."

Och dat Gij de hemelen scheurdet, dat Gij nederkwaamt, dat de bergen van uw aangezichte vervloten.
Jesaia 64 : 1.

De dag van Hemelvaart is een Goddelijke gedenkdag! Zoo heerlijk om onzen Heiland.

Het op deze aarde te volbrengen Verlossingswerk was dan nu volbracht. Niet alleen zijn dragen van de knechtsgestalte. Niet alleen de loop van den Man van Smarte. Niet alleen het ingaan in den eeuwigen Dood. Maar ook dat verkeer nog die veertig dagen lang op deze aarde, om zijn apostelen in te wijden in de heilige, reusachtige taak, die hun van nu af te wachten stond.

Ook die veertig dagen waren nogmaals een offer der liefde door Jezus gebracht.

Hem wenkte de heerlijkheid daarboven. Hem riep en lokte de plaats aan Gods rechterhand in de hemelen. Hem wachtte de kroon.

Maar nog toefde Hij. Nog bleef Hij dagenlang in de sfeer dezer wereld. Niet, omdat die sfeer der wereld Hem aantrok. Integendeel, tusschen den verrezen Heiland en die nog in ellende verzonken wereld was alle band der gemeenschap afgesneden. Voor die wereld had Hij opgehouden in haar midden te verkeeren. Van die wereld was Hij afgestorven, en zijn Verrijzenis had Hem niet aan die wereld, maar alleen aan den kring zijner heiligen teruggegeven.

Eer was dit nog toeven op deze aarde, die veertig dagen lang, voor Hem iets tegennatuurlijks. Hij behoorde haar niet meer toe. Hij was aan haar en zij was aan Hem vervreemd. Ook al bleef Hij nog in haar verkeeren, die wereld zou Hem niet meer zien. Hij zou er nog zijn, maar buiten haar om. Hoorende niet meer aan haar, maar aan een hooger sfeer, waarin Hij feitelijk door zijn opstanding was ingegaan.

Maar Jezus had zijn jongeren lief. Het aangrijpend scheiden

van zijn jongeren in Gethsémané, het scheiden van Petrus in de Raadzaal, het scheiden van Johannes op Golgotha, kon niet het afscheid zijn. Niet de wereld, maar zij moesten Hem na zijn Verrijzenis zien. Ze moesten in hun nieuwe verhouding tot Hem worden ingewijd. Ze moesten, in zijn Verrijzenis zelve herboren, de apostolische zalving ontvangen. Ze moesten worden voorbereid op den overgang tot de nieuwe verhouding, als zij alleen op aarde en hun Meester in den hemel zou zijn.

En daartoe had Jezus ook dat laatste offer gebracht, om niet terstond na zijn opstanding, maar eerst weken daarna ten hemel op te varen, en al die dagen nog de heerlijkheid te derven die Hem wachtte op Gods troon.

Maar duren kon dit niet. Het moest een einde nemen. Het was een heilige pauze in zijn verheerlijking, uit liefde aanvaard, maar die op het kortst moest saâmgetrokken.

Het kon en mocht niet zijn al die dagen een voortdurend verkeer met de zijnen. Dan had het niet aan zijn doel beantwoord, dan zou het niet aan de scheiding die komen moest, gewend hebben. En daarom niets dan een nu en dan verschijnen, om dan weer zich terug te trekken. Eerst veelvuldiger, daarna spaarzamer, en eindelijk de algeheele afbreking, om straks bij Damaskus en op Pathmos slechts voor een vluchtig oogenblik zich te openbaren.

En daar tusschen in ligt het finale afscheid. De laatste ontmoeting op den Olijfberg, met Gethsémané aan den voet, breed daarachter Jerusalem, en achter Jerusalem Golgotha en de spelonk waaruit Hij verrees.

Zijn laatste bevel had Jezus hun meêgedeeld. Het oogenblik van scheiden stond nu zóó zóó te komen. En toen van den top van den Olijfberg verhief Hij zich uit hun midden, en voer, dat ze 't zagen, al hooger op, tot de lichtwolk kwam en Hem onderschepte, en engelen uit den lichtglans openbaar werden, die zijn jongeren 't laatste troostwoord toeriepen: „Van u gegaan, maar om eens weder te keeren. Eens wordt heel de wereld zijns!"

Waar die hemelen zijn, waarheen Jezus opvoer, blijft ons een mysterie. We zoeken ze daarboven, en heel de Schrift

zegt 't ons, en ons eigen hart geeft er een echo op, dat de hemelen der heerlijkheid zich boven ons welven.

Het is ons een ingeschapen zielsbehoefte, den troon onzes Gods niet om en bij ons, noch beneden ons, maar daarboven te zoeken. De hemelen zijn Gods troon en de aarde is de voetbank zijner voeten. Naar die hemelen zien we op, waarvan ons 't licht komt, waar Gods starren flonkeren in 't firmament, waarvan de regen tot ons nederdaalt en doorvochtigt de aarde en zegen om ons spreidt. Maar afmetingen gelden hier niet. De hemelen onzes Gods zijn niet van onze stoffelijkheid, rekenen niet met onze afstanden, zijn niet in de maat van het eindige begrepen.

Ze zullen zich eens voor ons ontsluiten waar wij het niet vermoedden, ze zullen niet zijn waar we gegist hadden. Maar in ongekende heerlijkheid zullen ze hun poorten voor ons openen. En het is tot die heerlijkheid dat Jezus, toen Hij opvoer, is ingegaan.

Och, dat Gij de hemelen scheurdet! riep Jesaia in zijn zielsbeklemdheid uit, want opgevat in zijn diepsten zin, was dit onze ellende, dat onze wereld door haar zondig ontaarden van den hemel onzes Gods was afgesloten. Het heilige daarboven, het onheilige om ons heen en in ons eigen hart.

En dan telkens een opzien naar boven, naar den hemel, die van koper scheen, en welks gesloten vensters en poorten nauwelijks onze gebeden doorlieten.

Op dien hemel waren we aangelegd, voor dien hemel waren we bestemd, alleen een leven in gemeenschap met dien hemel kon aan onze existentie op deze aarde haar van God bestemden glans bijzetten.

Niet wij konden tot die hemelen opklimmen, om hun poorten te ontsluiten; en daarom, al wat ons restte was, om naar dien hemel op te zien, naar dien hemel te staren, en naar dien hemel te roepen en te smeeken, of onze God, of Hij, die 't alleen kon, ons dien hemel scheuren en ons den toegang tot dien hemel weer ontsluiten mocht.

En dat gebed nu is in Christus verhoord. Eerst doordat Hij uit dien hemel nederdaalde, en toen doordat Hij tot dien hemel opvoer.

Door dit laatste zelfs nog veel sterker dan door zijn nederdalen. Want, zeer zeker, toen Jezus op aarde vertoefde, was boven Hem steeds een geopende hemel, en waren het de engelen Gods die opklommen en nederdaalden boven den Zoon des menschen. Maar toch, eerst door Jezus' hemelvaart is de gemeenschap tusschen hemel en aarde op breede schaal, duurzaam en blijvend, gevestigd.

Hij voer op, niet gelijk Hij nederdaalde, maar in zichzelven opvoerende onze menschelijke natuur. Als de Zone Gods kwam Hij tot ons, maar als de Zoon des menschen ging Hij ten hemel binnen.

Zijn hemelvaart is geen afbreken van de gemeenschap met de zijnen, maar veeleer een vastleggen voor eeuwig van den band die Hem aan zijn heiligen op aarde verbindt.

Wonderbaar wederzijdsch is zelfs die gemeenschap. Hij, ons Hoofd, en in Hem ons leven bij God verborgen, maar omgekeerd, Hij, onze Heiland, woning in de harten der zijnen makend en nabij hen met zijn majesteit, zijn genade en zijn Geest.

Geen oogenblik meer afbreking, veel min verbreking van den band die onze aarde aan den hemel verbindt, maar in het heilig mysterie een steeds voortgaande, levendige, heilige uitstraling van licht en glans, van kracht en mogendheid uit den Hooge naar ons, en daartegenover een in even heilig mysterie rusteloos opklimmen van ons geloof, onze liefde en onze hope naar den Troon der heerlijkheid.

Door op te varen naar den hemel is Jezus ons niet verder geworden, maar dichterbij gekomen.

Wat nu trilt en leeft en werkt is een gemeenschap tusschen den Koning der heerlijkheid en zijn heiligen op aarde, niet meer gebonden aan de opperzaal, niet meer beperkt tot een berg in Galilea, maar stralende heel deze wereld door, zoover er zielen zijn die Hij verloste en toebracht, en die in smeeking naar Hem uitgaan.

Het is nu een onzichtbaar, onwaarneembaar, maar niettemin krachtdadig en stelselmatig doorwerkend Goddelijk regiment, dat Christus als ons Hoofd over heel dit aardrijk tot gelding brengt.

In de woestijn toonde satan Jezus de koninkrijken der wereld en spiegelde Hem over die koninkrijken een diabolisch regiment voor. Dat sloeg Jezus af, en voor wat Hij toen afsloeg, ontving Hij nu, als de kroon op zijn Verlossingswerk, het geestelijk en Goddelijk regiment over alle volken en natiën. Zoo voleindt Hij over heel deze wereld, wonderbaar en majestueus, die langzame voorbereiding van geestes-toestanden, die eens tot de voleinding leiden zullen, om alsdan zijn eeuwig Koninkrijk volkomenlijk op deze zelfde wereld, vanwaar Hij opvoer, te vestigen.

Zoo zijn de hemelen gescheurd, zoo zijn de vensters en poorten des hemels ontsloten, om nooit meer gesloten, zelfs niet omsluierd te worden.

Wie nu nog voor een koperen hemel met zijn gebeden staat, heeft dit slechts aan zijn eigen ongeloof en zijn eigen ongeestelijkheid te wijten.

Maar voor hem, voor haar, die gelooft, zijn de hemelen geopend, en straalt uit dien geopenden hemel in de duisternis van deze wereld en in de duisternis van ons eigen hart, een zachte, zalige glans van licht, liefde en leven. En de ziel die er door gekoesterd wordt, heeft nu reeds „wandelingen daarboven" onder Gods heiligen, en ziet met een lach van vreugde op 't gelaat de ure naderen, dat ze, na hier den loop voleind te hebben, ook zelve tot die volle heerlijkheid zal ingaan.

De eerste Christenen voelden dat, en droegen daarom onder blijde jubelzangen, in witte kleederen, hun in Jezus ontslapen dooden, ten grave uit.

Wij, op verderen afstand van den Olijfberg, volgen andere usantiën, zij 't maar nooit met minder vaste hope voor onze dierbare ontslapenen in 't hart.

CIII. „MET AL DE HEILIGEN."

Opdat gij ten volle kondet begrijpen met alle de heiligen, welke de breedte, en lengte, en diepte, en hoogte zij.
Eph. 3 : 18.

Gij zult, ook in uw hoogste vroomheid en in den drang uwer ziel om nabij God te zijn, den Heere uwen God niet voor uzelven nemen. En toch juist dit is een zondig inkruipsel, dat, juist uit vrome passie, zoo licht begaan wordt.

In het „Onze Vader" staat een meervoud, waar wij, aan eigen aandrift overgelaten, zoo licht een enkelvoud zouden bezigen. Er staat niet: Mijn Vader, maar Onze Vader, die in de hemelen zijt, en dat meervoud: ons, gaat in het „Onze Vader" ten einde toe door.

Dit beduidt natuurlijk niet, dat we in onze smeeking niet ook wel het enkelvoud mogen nemen. In het Eli Lamma Sabachtani nam Jezus zelf uit Psalm 22 over, en vanzelf kon er bij Jezus van een meervoud in zijn eigen gebeden geen sprake zijn, zoo dikwijls het de Zone Gods was die de gemeenschap met den Vader oefende. Als zoodanig stond Jezus eenig en alleen, in heilig isolement. En al is het nu niet in dien hoogen, eenigen zin, waarin dat bij Jezus het geval was, toch komen er ook bij ons toestanden en zielservaringen voor, die ons isoleeren, en waarvan we althans niet weten, dat we ze met anderen gemeen hebben. Dan is het een persoonlijk geval, waaruit we tot onzen God roepen, en ligt het voor de hand, dat we in het enkelvoud spreken van: mijn God en mijn Vader.

Alleen maar, dit mag geen regel, het mag niet de gewone toon van ons gebed zijn. Vanzelf is het dit niet als we saâm bidden, maar het mag dit ook niet zijn in ons stil, eenzaam en persoonlijk gebed.

Bij gemeenschappelijken nood, ook al bidt men alleen, voelen we zelf dat dit niet mag. Bij een schipbreuk kwam dit herhaaldelijk spontaan uit. Indien er onder de meer dan duizend mijnwerkers die bij Courriéres omkwamen, nog mannen geweest zijn, die bidden konden, zal het ook in die

rampzalige onderaardsche hel niet anders geweest zijn. En toen onlangs de Vesuvius zijn krater vuur en sulfer liet spuwen, bleef het devote volk niet een iegelijk in zijn huis smeeken, maar stroomden allen saâm om te bidden naar de kerken.

Welnu, zoo en niet anders is het ons menschen voor onzen God in den gemeenen nood van onze zonde en ellende.

Voor ieder onzer moge die gemeene nood een eigen vorm aannemen. Voor elk onzer moge de zonde een speciaal karakter dragen, en voor elk onzer de ellende des levens zich op een bijzondere wijze voordoen, toch heft dit het allesbeheerschende feit niet op, dat alle zonde en ellende uit éen gemeenschappelijke bron vloeit, ons allen saâm lotgemeen maakt, en tot een saâm roepen naar den Hooge om verlossing en uitredding moet bewegen.

Is het zoo met onze smeeking uit den nood, het is niet anders met onze dankzegging voor de genade en met ons gebed om bewaring bij die genade.

Aller heil en redding is uit Bethlehem en Golgotha en het geopende Graf, aan aller genade poogt eenzelfde satan afbreuk te doen, en aller bewaring bij de genade Gods vloeit voort uit de inwerking in onze harten van eenzelfden Heiligen Geest en uit eenzelfde heerlijk regiment van Christus als onzen Koning.

Staan we alzoo in zonde en ellende lotgemeen met al wie mensch heet, we staan in de sfeer der genade lotgemeen met al wie door den Vader aan den Christus gegeven is, en onze geestelijke positie in het heilige mag en kan daarom geen andere zijn, dan dat we weten en gevoelen „met al de heiligen" saâm tot onzen God te naderen, en „met al de heiligen" saâm voor onzen God te staan.

Let nu op wat de apostel zegt: „Met al de heiligen."

Sommige vromen toch kennen wel de gemeenschap met de vromen in hun woonplaats, maar ze vergeten dat de vromen en de heiligen niet hetzelfde is, en ze laten dat al veelal weg.

Hiermeê is niet gezegd, dat het niet goed en kostelijk kan zijn ook met de vromen in zijn woonplaats dagelijks geestelijk verkeer te hebben, ter opbouwing in het geloof en ter onderlinge stichting. Alleen maar, gemeenschappelijk

verkeer „met de vromen", is zoo heel iets anders dan besef van lotgemeenschap „met al de heiligen".

Bij „de heiligen" denkt de Schrift niet aan onderwerpelijke, persoonlijke vroomheid, maar aan het voorwerpelijke door Christus en in Christus geheiligd zijn. De „heiligen" zijn de verlosten, de getrokkenen ten eeuwigen leven. Niet uw keur, maar de keur van uw God beslist hier. Niet een gemeenschap met wie gij voor vroom houdt, maar lotgemeenschap met de door uw God krachtdadiglijk geroepenen.

De kring is dus niet eng, noch tijdelijk, noch plaatselijk, maar het is een schare die niemand tellen kan, aan alle oorden der wereld, hier en daarboven, van het paradijs af tot nu toe, en van nu tot in alle eeuwigheid.

Zoo eerst komt dat „met al de heiligen" tot zijn recht.

Zoo zingt in het Te Deum het jubellied den Christus toe:

Door heel uw kerk word' steeds, daar boven, hier beneden,
In strijd en zegepraal, uw groote Naam beleden.
U loov' uw kerk alom, waar Gij die ook vergaarde,
U loov' wat loven kan in hemel en op aarde.

„Met al de heiligen" is alzoo gemeenschap met de verlosten door het bloed van Christus in uw omgeving, in heel uw land, in uw kerk, in andere kerken, in andere landen, van nu en van voorheen, van nu en van later. Het is het gansche „lichaam van Christus", met al zijn leden, niet één uitgezonderd. Met de partriarchen en profeten, de apostelen en martelaars van ouds, met uw verloste familieleden en bekenden, die u in de eeuwigheid zijn voorgegaan en die nog bij u verkeeren, en die uit het kroost der gemeente opgroeien, en die in het zaad der gemeente nog verborgen zijn, of ook van buiten tot de gemeente zullen worden toegebracht.

Niet één dien God insloot, moogt gij buiten sluiten.

En dat dit niet enkel op uw redding, maar ook op uw gemeenschap met den Drieëenige en op uw zijn nabij uw God doelt, blijkt wel kennelijk uit wat de apostel zoo vol geestdrift neerschrijft, dat ge met al de heiligen bekennen

zult, welke de lengte en breedte, en hoogte en diepte zij in het mysterie van de genade uws Gods.

Vooral practisch is deze uitzetting van uw heilig gemeenschapsbesef van zoo hooge beteekenis.

Went ge u, om de schare, die niemand tellen kan, in te krimpen tot die weinige vromen, die gij als leden van uw eigen kerk persoonlijk kent, dan wordt uw heilige gezichtskring zoo bitter klein en eng. Dan slinkt het volk van God weg tot enkele honderden, en doet zich heel die overige wereld aan ons voor als een verloren massa.

Denkt ge daarentegen den breeden kring van al Gods heiligen in, van nabij en van verre, van nu en van voorheen, van wie op aarde en van wie in den hemel zijn, en van wie nog na u zullen geboren worden, dan treden op eens alle heiligen des Ouden Verbonds u nader, dan leeft ge in gemeenschap met de apostelen en martelaren, en hebt ge een ontelbare schare van broeders en zusters daarboven, en dan verwacht ge uit het opgroeiend geslacht en uit wie na hen zullen toekomen, nog een gestadigen aanwas van het Lichaam van Christus.

Dan wijkt het neerslachtige en gedrukte gevoel, om plaats te maken voor een gevoel van triomf en eindelooze glorie. Uw geval staat dan niet meer alleen en op zichzelf, maar duizenden hebben het met u gedeeld, en nog andere duizenden zijn er veel banger aan toe geweest, en zijn toch ten eeuwigen leven ingegaan.

Ge ondergaat ook de heerlijke uitwerking van de grootheid van het genadewerk. Niet tot een klein, vergeten groepje behoort ge dan; maar tot een schare zonder einde, een groote menigte die niemand tellen kan, tot een groote menigte, die nu reeds voor God staat, of op weg is naar het Vaderhuis, of straks uit Gods almacht staat geboren te worden.

Uw God en het genadewerk van uw God wordt dan zoo oneindig groot voor uw zielsoog. Al het kleine, al het beperkte valt weg, en ge reist als pelgrim verder, niet klagend en zuchtend, maar jubelend in het heil uws Gods, en hier reeds zijn uw voeten staande in de poorte van het hemelsche Jerusalem.

En dit nu is juist de stemming, die u bekwaamt voor Gods verborgen omgang en u nabij Hem doet zijn.

Zoolang het blijft bij een persoonlijk voor God verkeeren, alsof gij, met nog zeer enkele vromen, bij Hem schuilen kwaamt, ontgaat u de Majesteit van het Genadewerk, en daarmeê de Majesteit van zijn Goddelijk Wezen. De benepenheid van uw eigen zielstoestand en van uw uitwendigen nood beperkt dan ook de lengte en breedte, de hoogte en de diepte van het majestueuse doen uws Gods. Ge brengt dan uw kleinheid zoo licht op den Eeuwige over.

Maar voelt ge u als levend lid van heel het levend lichaam van Christus, als één van de schare die niemand tellen kan, als verbonden aan al de heiligen daarboven, aan al de heiligen Gods op heel het aardrijk, en aan al Gods heiligen onder de kinderkens en onder de kinderkens uwer kinderen, dan worden de pinnen der heilige tente wijd uitgezet, uw blik verruimd, uw liefde op duizendmaal duizenden overgeplant, uw geloof verdiept en uw hope gaat voor u schitteren in heerlijken overwinningsglans.

Het hart van uw God is zoo wijd van begrip, en niets vervreemdt u meer van dat Vaderhart dan uw eigen enghartigheid.

U looft de apostelschaar in heerlijkheid, o Heer,
Profeten, martelaars vermelden daar uw eer,

heet het in het Te Deum.

Soms kan de begeerte u bekruipen, of ge in de dagen van een Jesaia geleefd, en met een Johannes verkeerd mocht hebben, en den stervensmoed der martelaren mocht hebben aanschouwd, en dan denkt ge u dit alles als weggezonken in een ongenaakbaar verleden.

Welnu, leef in het gemeenschapsbesef „met al de heiligen", en die allen zullen u nader komen. Die allen zijn uw broeders, met wie ge in het eene Lichaam van Christus besloten zijt.

En hoe nader ge komt aan dien kring van Gods heiligen daarboven, des te nader zult ge u dan weten in de nabijheid van uw God, die u met al deze heiligen in eenzelfden bundel des levens besloten heeft.

CIV. „DE GENADE VAN DEN HEERE JEZUS CHRISTUS, EN DE LIEFDE VAN GOD, EN DE GEMEENSCHAP DES HEILIGEN GEESTES ZIJ MET U ALLEN."

De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen.

2 Cor. 13 : 13.

De apostel, van wiens hand ons de rijkste schriftelijke nalatenschap toekwam, placht zijn brieven te openen en te sluiten met een zegenbede.

De zegenbede waarmede hij opende, was bijna altoos: „Genade en vrede zij u van God onzen Vader en van den Heere Jezus Christus", en de bede waarmeê hij sloot luidde meestal: „De genade van onzen Heere Jezus Christus zij met u allen".

Slechts bij uitzondering week Paulus, ten besluite van zijn tweeden brief aan de kerk van Corinthe, hiervan in zooverre af, dat hij voor ditmaal zijn bede uitbreidde, en haar toebad: „De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap van den Heiligen Geest, zij met u allen". Een slotbede dáarom zoo bij uitstek merkwaardig, omdat de Kerk van Christus haar bijna allerwegen als den apostolischen zegen ten besluite van de samenkomst der geloovigen in zwang bracht. Millioenen en nogmaals millioenen malen zijn deze heilige woorden, zoo rijk aan inhoud en zoo teeder van strekking, na Paulus' verscheiden, herhaald, en nog steeds is het onder den indruk van deze woorden, dat de gemeente Gods van de plaatse des gebeds huiswaarts keert.

Nu kan men in de gewoonte van Paulus om met zulk een zegenbede zijn brieven te openen en te sluiten, nawerking van Oostersche wijze van doen zien, en er op dien grond niets dan een phrase in zien, niets dan een beleefdheidsformule, die als zoodanig van alle geestelijke beteekenis ontbloot is, althans voor ons; maar is dit niet nameloos oppervlakkig?

Het is zoo, de Oosterlingen hadden van ouds, en hebben nog steeds, de gewoonte om bij ontmoeting en afscheid elkander met tamelijk breede formule te begroeten en te laten gaan, en het is waar, dat deze begroeting en dit afscheid veelal neerkomt op toebidding van heil van boven.

Maar hoe volgt hieruit, dat zulk een toebidding slechts een nietszeggende phrase zou zijn? Of is niet heel de Schrift door, hetzelfde gebruik in toepassing? Verscheen de Heere niet zelf na zijn opstanding aan zijn jongeren met de zegenbede: Vrede zij ulieden! En voorts, is niet juist door het constante gebruik in de apostolische geschriften, dit aloud gebruik als een wezenlijk integreerend deel in het onderling Christelijk verkeer opgenomen? Opgenomen niet alleen in de kerk van het Oosten, maar overgedragen naar de kerk van het Westen, en ook daar, door het gebruik van straks twintig eeuwen, geheiligd?

En als nu bovendien, zoo b.v. in Jacob's zegening van zijn zonen, zelfs de profetische openbaring zich van deze zegentoebidding bediend heeft, om een lichtstraal over de toekomst te werpen, is het dan niet ondiep en onnadenkend, in zulk een toebidding van den zegen Gods niets dan woorden en klanken te zien, en er alle wezenlijke beteekenis aan te ontzeggen?

Tegen den zegen staat over de vloek, en ook aan dien vloek kleeft in de heilige Schriftuur zoo ernstige beteekenis.

Niet aan elken vloek. Niet aan den vloek van haat en boosheid. Niet aan laaghartige gemeenheid, die den vloek als giftig wapen aangrijpt om te wonden. Maar wel aan den vloek van wie er toe gerechtigd is, aan den vloek van een vader, van een moeder, of van wie bekleed is met geestelijk gezag.

Zulk een vloek gold dan als onder hooge verantwoordelijkheid, onder inspiratie van Boven uitgesproken, en zulk een vloek kwam.

En waar nu tegenover dezen vloek stond een even scherp afgeteekende toespreking van zegen, en ook die toespreking van zegen haar woorden en beteekenis ontleende aan den persoon, aan de plaats en de gelegenheid waardoor en waaronder ze plaats greep, zoo blijkt wel, dat in dit hoogstopmerkelijk verschijnsel van zegen en vloek een geestelijke

uiting schuilt, waarvoor in onze Westersche landen en in onze ongeestelijke tijden de zin en de ontvankelijkheid maar al te zeer teloor ging.

Van den vloek is onder ons bijna niets anders meer over dan de Godslasterlijke taal der ijdele lieden, die den heiligen naam des Heeren als stopwoord en als uiting van woede misbruiken; en van de zegenbede bleef weinig anders over dan de wenschen bij de intrede van een nieuw jaar, op een geboortedag of bij huwelijkssluiting.

Maar juist in het machtig verschil tusschen een wensch en de aloude toespreking van zegen teekent zich dan ook het verzwakte en verflauwde van onze levensuiting.

Zelfs op het sterfbed wordt van zulk een zegenen van zijn kinderen weinig meer vernomen. Thans wordt bij het sterfbed meest alleen nog opgemerkt, of iemand al dan niet zacht en kalm, d. i. zonder merkbaren doodstrijd, heenging.

Veel meer hoort men meestal niet.

Toch hield onder dit alles het kerkelijk gebruik stand, en nog steeds komt de gemeente Gods saâm onder de heilige begroeting en keert huiswaarts onder de toespreking van den zegen des Heeren. Zelfs staat men voor die laatste zegening allen saâm op, buigt eerbiediglijk het hoofd, en hoort in stillen ernst de woorden der zegenspreking, straks met het Amen besloten, aan.

Dit is in hooge mate verblijdend, en de bedienaar des Woords zal goed doen, door steeds deze laatste handeling van het scheiden door rustige kalmte en plechtigen toon te verhoogen.

Het voorafgaand uitspreken van de woorden: „En nu, ontvangt den zegen des Heeren!" is een inleiding die stemt, wijdt en verheft.

Wat toch uit zich in begroeting en slotzegen anders dan het heerlijk besef, dat de Gemeente des levenden Gods met een hoogere orde der dingen, dan deze wereld biedt, en met Hem die in deze hoogere orde der dingen zijn troon heeft gevestigd, in levend contact staat?

Wie in den geloove staat, weet dat hij leeft in tweeërlei wereld. In de gewone wereld saâm met de ongeloovigen en in die hoogere wereld saâm met de heiligen om Gods

troon, met de goede engelen, met zijn Heiland en Koning, en in zijn Christus met zijn Vader en zijn God.

Die twee werelden zijn in elkaâr geschoven. Uit de hoogere orde is genade, vrede en leven, is kracht en mogendheid in deze zienlijke wereld ingedaald, heeft zich gehecht en kleeft nu in het Christenland aan allerlei Christelijke ordening en usantie. Maar het eigenlijke, het wezenlijke saâmtreffen van deze beide sferen heeft toch alleen plaats in de geloovigen, die nog meêleven met deze zienlijke wereld, en toch de hoogere wereld in hun hart dragen; dit laatste zich uitend in hun gemeenschap van den Heiligen Geest.

En zoo dikwijls nu dat overwicht van het heilige in de geloovigen, tot klare uiting door het woord komt, is de heilige begroeting, en straks, als men scheidt, de toespreking van den zegen.

Maar juist hierdoor ontstaat in ons leven tweeërlei sfeer. De ééne de sfeer van de ongeloovige wereld, de andere de sfeer die uit de hoogere orde der dingen doorademd is.

Ge voelt dit terstond aan het onderscheid in uw gewaarwording, al naar gelang ge onder kinderen Gods, of onder kinderen der wereld u bevindt. In beide kringen, in beide sferen heerscht een andere toon, een andere taal, een andere liefde. Onder de kinderen der wereld neigt de bloem uws gemoeds er toe, om zich toe te sluiten; onder de kinderen Gods opent zich die kelk.

Dit geeft u geen reden, om u aan de zienlijke wereld te onttrekken. Integendeel, in haar gaf God u uw beroep, uw bezigheid. Ge zult er u zelfs voor wachten, om tegenover de kinderen der wereld u in geestelijken hoogmoed te verheffen. Wat waart ge beter dan zij, en wat is uw hooger leven meer dan enkel genade? Zelfs zult ge nooit uw roeping vergeten, om, gelijk uw Heiland, u aan die wereld te geven, haar te dienen, haar te zegenen met uw liefde en ten goede op haar in te werken.

Maar uw geestelijk levensbehoud is en blijft, de tegenstelling tusschen de wereld en de hoogere orde der dingen scherp en diep te blijven gevoelen, en steeds uw gemeenschap met die hoogere orde te kweeken, te sterken, te

voeden, en alles uit den weg te ruimen wat uw gemeenschap met die hoogere orde zou belemmeren of verzwakken.

Dit nu komt u toe, niet uit u zelf, niet van uw broeders, maar alleen van en uit uw God.

Wat uw levende betrekking met die hoogere wereld in stand houdt, is uitsluitend de genade van Christus, de liefde van God en de gemeenschap met den Heiligen Geest.

En daarom is het nu, dat zoo dikwijls de gemeente saâmkomt, de dienaar des Woords haar met de toezegging hiervan begroet en bij het scheiden haar met de toezegging hiervan in den Naam des Heeren van zich laat.

Nabij God te zijn is de levenskracht van alle geloovigen. Dat alleen, niets anders. Wie afdoolt van zijn God, en van Hem vervreemdt, verzwakt zich, stoort zijn gemoedsleven, wordt weêr in de wereld opgezogen. Daarentegen, wie bij zijn God blijft en leeft in zijn verborgen omgang, drinkt elken morgen opnieuw de krachten des Koninkrijks in, leeft geestelijk op, en wordt uit den Hooge doorademd.

En nu is die begroeting met zegening en dat scheiden met zegening de telkens herhaalde toezegging van God Drieëenig, dat zijn genade, zijn liefde en zijn gemeenschap zich naar u blijven toekeeren; dat uw God nabij u wil zijn, opdat gij nabij Hem zoudt wezen; en dat het alleen uw zonde is, die u die zalige gemeenschap doet derven.

CV. „IK, DE HEERE UW GOD, BEN EEN IJVERIG GOD"

> Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen. Want Ik, de Heere uw God, ben een ijverig God, die de misdaad der vaderen bezoeke aan de kinderen, aan het derde, en aan het vierde lid dergenen, die Mij haten.
>
> En doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en Mijne geboden onderhouden. Exod. 20 : 5, 6.

Zeg tot Mijn volk, aldus sprak de Heere voor Ezechiels oor: „Ik weet elk een der dingen, die in uwen geest opklimmen". (11 : 5). Dus ook wat er in moest opklimmen, maar er niet uit opkomt.

Het alziend oog noch het alwetend oor van den Heilige Israels wordt ooit gestuit. De blik van dat oog boort door alles heen, aan het gehoor van dat oor ontgaat geen enkele trilling.

In één der marmergroeven om Syracuse wist de tyran Dionysius een wonder ver dragenden echo te breken, ten einde elk gesprek van zijn gevangen tegenstanders te kunnen beluisteren. Nu nog geeft deze echo het knappen van een blad papier op een afstand van honderden voeten glashelder terug; en het verhaal zegt, dat niets zoozeer deze gevangenen in bedwang hield als dit dusgenaamde „oor van Dionysius". Ze konden 't niet uit hun gedachten zetten. Ze dachten er bij elk woord om. Het beheerschte hun geest en hun existentie.

Dat deden die rampzaligen om 't oor van een mensch, en wat, wat doen wij om 't heilig oor van dien alhoorenden God?

Voor Hem die niet alleen ziet en doorziet elk een der dingen die we doen, maar wien ook elk woord bekend is, eer het over onze lippen uitgaat. Ja, die meer nog, elk een onzer gedachten doorschouwt, die we nooit in woorden uiten zullen, en die zelfs elke aandrift, elke beweging, elke trilling gewaar wordt, die nooit tot een gedachte zich in ons verhelderen zal, maar die toch in onzen geest opklimt.

Wie nu niet gelooft, ondergaat van dat alwetende en alhoorende karakter van de gewaarwordingen Gods geen indruk, geen invloed, geen hem beheerschende macht. Hij doet, spreekt, denkt en laat zijn gemoed werken, alsof er geen God was die hem gadesloeg, beluisterde en innerlijk doordrong met zijn blik.

Maar zóó kan wie gelooft, niet zijn. Hem is de vreeze des Heeren één met elke opwaking in het leven zijner ziel; en als hij aan zijn God denkt, mijdt hij om Gods wil de booze daad, schuwt het ongeoorloofde woord, onderdrukt de onheilige gedachte, en dringt terug al wat er zondigs of demonisch wil opklimmen in zijn geest.

Alleen maar, zóó wakker waakt zijn ziel in hem verre van altoos op. Heele stukken van zijn leven is het, of het geloof in hem sluimert. En dan denkt hij niet aan zijn God, stoort zich niet aan zijn God, en is er bijna onge-

voelig voor wat God in zijn binnenste of van zijn doen en laten waarneemt, en zoo komt 't tot zonde. Tot de consciëntie weer werken gaat, en God zelf hem wakker schudt.

Is dan ons geloofsleven uit de vreeze alleen?

Neen, het is juist door die vreeze uit de liefde.

Immers reeds van Horeb werd het aan Gods volk aangezegd: „Ik, de Heere uw God, ben een ijverig, d. i. een jaloersch God, die de misdaad der vaderen bezoeke aan de kinderen."

Voor ons is het een zalig voorrecht, zoo we nabij onzen God mogen zijn, zijn nabijheid en gemeenschap mogen genieten en zijn verborgen omgang smaken mogen; maar ook hier beantwoordt aan onze geestelijke gewaarwording een gewaarwording van Gods zijde.

Voor Hem die ons teederder dan een vader mint, is het Goddelijke wellust, zoo zijn kind zijns gedachtig is, aan Hem denkt, naar Hem uitgaat, en zijn heilige gemeenschap zoekt. Doch dan ook omgekeerd voelt de liefde in God zich gekwetst, zoo zijn kind Hem vergeten, niet aan Hem denken kan, en met alles in zijn geest bezig is behalve met Hem.

Indien Hij, voorzooveel van ons afhangt, is de verlatene!

Immers om ons recht sterk en diep-indringend dat uitgaan van Gods Vaderhart naar de liefdesgemeenschap met zijn kind in het hart te prenten, schuwt God in zijn Woord niet, ons deze liefde in het beeld van een liefde der minne voor te stellen.

Bij die liefde der minne nu komt de ijverzucht, de passie der jaloerschheid, het niet kunnen dulden noch uithouden, dat men door het voorwerp zijner minne vergeten of verzaakt wordt.

In het minnebeeld uit Ezechiel 16 is het doorgaande beeld, dat Jehovah zich Israël ondertrouwd heeft; en zoo ook in het bruidsbeeld der Kerk wordt telkens en telkens weer de vurige liefde, die in den band van man en vrouw haar ontplooiing vindt, op God en zijn volk overgebracht.

Zooals een bruid alleen voor haar bruidegom leeft, zoo moet Gods volk alleen voor zijn God leven en bestaan. En zooals het afzwerven der bruid of van de vrouw die gehuwd is, het hart van bruigom of man op 't diepst kwetst, krenkt

en wondt, zoodat onweerstaanbaar de ijverzucht, de als een vuur brandende jaloerschheid opkomt, zoo ook getuigt de Heere onze God, dat Hij door heilige ijverzucht wordt aangegrepen, als zijn volk, als zijn verlosten Hem vergeten, van Hem afzwerven, Hem in zijn liefde verlaten kunnen.

Ja, dan wordt zelfs de wrake der opgewekte jaloerschheid niet teruggehouden. „Die de misdaad der vaderen bezoekt aan de kinderen, tot in het derde en het vierde geslacht."

Zoo heeft het nabij God te zijn ook zijn ontzettende keerzijde. Wie niet nabij zijn God is, is nabij iets anders, keert zijn hart tot iets anders, geeft zijn liefde aan iets anders. En dit prikkelt tot Goddelijke jaloerschheid.

Hetzij ge uw liefde dan aan uw eigen ik, aan een mensch als uw afgod, aan de wereld, of aan demonische geesten verpandt, de Schrift doemt dit steeds en onvoorwaardelijk als een u onttrekken aan uw God, een breken van de trouw aan uw God, een afzwerven van den Heilige, een verlaten van Hem die alleen al uw liefde waardig is.

Er is hier geen neutraal terrein. Het is altoos een bezig zijn in uw hart met, een geven van uw hart aan, een laten opklimmen in uw geest van iets, dat zich uitstrekt naar wat niet God, maar wat Gods creatuurlijke mededinger, en daarom op het heilig erf der liefde en der minne Gods vijand en tegenstander is.

En dit wekt de heilige jaloerschheid.

Natuurlijk niet zóo, alsof er in God ooit passies waren; maar in stede hiervan is er in God een fijngevoeligheid, die in macht van haar werking alle menschelijke passie te boven gaat.

Bij minne onder menschen deert wat men weet of merkt, maar er is zooveel dat men niet weet, en daarom niet deert. Ook komt bij minne onder menschen geslaagde misleiding, geslaagd bedrog voor. En ook dan is er wat niet deert, omdat 't niet geweten wordt. Geen bruidegom op aarde doorgluurt zijn bruid tot in den wortel van haar innerlijk leven en bestaan. Er is hier een breed terrein, dat niet meê rekent.

Maar dat al is bij den Heere uw God ondenkbaar, Hem ontgaat niets in uw doen of laten, in uw denken of spreken,

in uw innerlijk peinzen of gewaarworden. Hij dringt, rusteloos, aldoor dieper in uw wezen door dan de felste lichtstraal in de bedding van den stroom.

En ook baat hier geen misleiding, geen anders u voordoen, geen hypocrisie. Zijn aldoordringende blik schuift elk bedeksel ter zijde.

En deze twee saâmgenomen nu maken, dat de fijngevoeligheid der heilige liefde in God veel sterker tot ijverzucht wordt aangedaan, dan de sterkste passie onder menschen ooit tot sombere jaloerschheid verwekken kan.

Reeds onder vrienden hindert het ons, als men niet aan ons denkt; maar veel sterker nog deert het den bruidegom, als hij bespeurt dat zijn bruid met andere gedachten dan aan hem vervuld is.

Deze teederste liefde wil dat men met elkaâr bezig zij, ook bij tijdelijke scheiding in de gedachten met elkaâr voortleve, en onderwijl die scheiding duurt, geen ander doel kenne dan om elkander weer te zoeken, terug te vinden, weer nabij elkander te zijn, en in elkanders gemeenschap zich rijk, gelukkig en zalig te gevoelen.

Pas dit nu ook op uw liefde voor uw God toe, op uw betuiging dat het u goed is nabij uw God te zijn. Want immers ook die liefde is eenig. Ze is geen liefde naast een andere liefde, maar een liefde die elke andere gehechtheid, elke andere verkleefdheid, elke andere zielsverbintenis verre te boven gaat en beheerschen moet.

Niet uw vrouw, uw kind, uw kerk, uw land, én uw God liefhebben, maar uw God liefhebben eeniglijk, en uit die liefde de koestering laten voortvloeien, waarmeê gij ook vrouw en kind, kerk en vaderland mint.

En is het dan te veel, zoo uw God vraagt, dat ge steeds met Hem bezig zult zijn, aan Hem aldoor zult denken, steeds met uw hart naar Hem zult uitgaan, en dat ge in uw geest terug zult dringen al wat daaruit op wil klimmen, om u van Hem af te leiden, en u te bewegen dat ge Hem zult verlaten?

Is die jaloerschheid van uw God op uw liefde dan niet uw eere, uw adel, uw glorie? En is het dan niet uzelf en uw God onteeren, zoo ge dien heiligen liefdesdrang van uw God in den wind slaat, er meê speelt en er, om vroom ge-

not te smaken, zoo nu en dan op ingaat, maar voorts u weer uit die liefde terugtrekt, om met allerlei behalve met uw God bezig te zijn in uw innerlijk zielsbestaan?

De wonde hierdoor aan zijn heilige liefde toegebracht, zou nog zoo snerpend niet zijn, bijaldien uw God u een tijdlang kon vergeten, gelijk gij Hem verzaakt. Maar dat kan Hij niet. Eer er nog een woord op uwe lippen is, zie, Hij weet het al! Zelf sprak uw God het uit; „Ik weet elk een der dingen die in uw geest opklimmen!" Dus ook, 't zij hier herhaald, elk een der dingen die er in moesten opklimmen, maar die wegblijven.

Hij weet, Hij gevoelt het, elk oogenblik dat ge niet aan Hem denkt, niet met Hem bezig zijt, niet Hem zoekt, niet zijn nabijheid begeert, en smadelijk buiten zijn verborgen omgang voortleeft. En als ge dan toch meêzingt met de schare: Maar 't is mij goed, mijn zaligst lot, nabij te wezen bij mijn God! is er dan niet iets van een terging die krenkt en moet wonden?

En is dit nu de keerzijde van het nabij God willen zijn, zeg zelf, gaat dan van die keerzijde niet een geheel ongedachte, een gansch nieuwe aandrang uit, om uw zoeken van Gods nabijheid tot een steeds breedere realiteit in uw leven te maken?

Zoolang ge dit zijn nabij God alleen van uw zijde beziet, kunt ge u troosten over het tijdelijk gemis, door te zien op de rijke weelde van de enkele oogenblikken der genieting. Maar beziet ge dat zijn nabij uw God, dat denken aan uw God, dat bezig zijn met uw God, ook van de zijde van Hem die u liefheeft, dan mengt zich in dit liefdelied nog een gansch andere toon.

Dan moogt, dan wilt ge den Heiligen Geest niet bedroeven. Dan is het niet alleen uw ziel die uw God zoekt, maar veel meer nog uw God die de liefde uwer ziel inwacht.

Uw God, die met heilige jaloerschheid toornt elk oogenblik dat ge u aan zijn zoekende liefde onttrekt.

CVI. „DE TEEKENEN DER TIJDEN".

Gij geveinsden, het aanschijn des hemels weet gij wel te onderscheiden, en kunt gij de teekenen der tijden niet onderscheiden?

Matth. 16 : 3.

De tijden zijn onderscheiden. Het is niet, eeuw voor, eeuw na, één eentonig eender. Veeleer is er gestadige afwisseling en rustelooze verandering. En zelfs op een eeuw, als die pas sloot, en die als „de negentiende eeuw" zich schier inbeeldde de vindster van het blijvend licht geweest te zijn, blijkt nu reeds de psalmregel van toepassing: „Als een kleed zal 't al verouden, niets kan hier zijn stand behouden".

Uit dat onderscheid komt het „onderscheid der teekenen", niet ongelijk aan het onderscheid in 't weêr. Zee- en landman, beî om strijd van 't weêr voor vaart en bouw afhankelijk, leerden van jongs af op die teekenen merken. Niet als op wonderbare teekenen van iets nooit geziens. Zooals reeds de Prediker te Jeruzalem 't uitriep: wat is, is geweest en wat was, zal weer zijn. Meest teekenen zich deze „teekenen der tijden", evenals de teekenen in 't weer, uitsluitend af in een verschillenden graad van sterkte waarmee de gewone verschijnselen optreden, en aldus in hun onderlinge verhouding. Of de hemel 's avonds klaar rood of droevig rood zich afteekent, hangt af van de meerdere of mindere dichtheid, waarmeê nevel of damp zich tusschen ons oog en den rooden gloed der ondergaande zon plaatst. En zoo nu ook teekent zich in de geestenwereld een gansch onderscheiden constellatie af, al naar gelang de wolk der religie met volle wicht in het leven indringt, dan wel licht en uiterst doorzichtig over de wateren des levens hangen blijft.

Het onderscheid in dat opzicht tusschen eeuw en eeuw springt in het oog.

In de eeuw der Reformatie vulde het ontzettend pleit der religie schier heel 't leven. In de raadszaal, in den raad der vorsten, in de publieke opinie, op den leerstoel, op de markt, en vooral in het gezin, gaf toen meer dan iets anders

de religie den doorslag. Van allen kant stond 't aan den hemel klaar, vurig rood. En vergelijk daarmeê nu de 18de eeuw! Hoe droevig rood stond 't toen niet. Alle gloed gedoofd, alle warmte der religie in een enkele mystieke groep teruggetrokken, en voorts de religie op publiek terrein verlaagd tot beuzelend geredeneer, domme eigenwijsheid, gelach en spot. Toen kwam de 19e eeuw, door revolutie en Napoleontischen oorlog tot hooger ernst gespannen, en ze bracht ons op religieus terrein drie teekenen: 1°. op Christelijk terrein en in zeer beperkten kring de Réveil, 2°. als nieuwe vondst de snel verbloeiende moderne theologie, en 3°. daarnaast en daarom op het breede erf der wetenschap eindelooze twijfelzucht of trotsch materialisme, en onder de toongevende klassen koud ongeloof, een breken met alle religie.

Thans daarentegen, in onze 20e eeuw, keert 't blad weer. Er is nogmaals een réveil, maar niet op Christelijk erf. Een réveil veelmeer van het mystieke religieuse gevoel. Geheel buiten het Christendom om. Meest den weg der waarheid verwerpend en eigen wegen zoekend. En zoo vanzelf terugvallend op de wegen die de mensch in vroeger tijden zelf vond. Spiritisme, Theosophie, Buddhisme zijn thans de gevraagde artikelen. Een enkele, doch dit is uitzondering, valt zelfs op de Halvemaan terug. Wat men alleen niet bespeurt, is terugkeer op breede schaal tot den Man van Smarte. Men wil religieus worden, maar men moet anticlericaal kunnen blijven.

In de 18e eeuw het insluimeren. In de 19e eeuw uitgegoten de geest des diepen slaaps. Thans in de 20e een langzaam wakker worden der religie, maar nog dommelend in valsche mystieke droomen.

Aan den Christus en zijn Kruis gaat men voorbij!

Op zulke „teekenen der tijden" let nu de Pharizeër (zie Matth. 16 : 1) niet. Hem dunkt en blijft dunken, dat het in zijn engeren kring alles goed en gezond, en daarbuiten alles boos en onheilig is, en hij vermoedt zelfs van verre den invloed niet, dien de wisseling in den geest der tijden ook op hem en zijn kring oefent.

Maar zoo doen de ware discipelen van Jezus niet. Zij weten wel beter. Zij voelen en doorzien uitnemend, dat ook

op geestelijk gebied de wateren des levens gedurig in elkaâr vloeien. Zij merken het aan zich zelf, en ze zien 't in hun gezin en in hun kring, hoe de algemeene geestestoestanden alzijdig inwerken. En bij elke nieuwe wisseling vragen ze zich af, tot wat critiek dit hen nopen, tot wat plichtsvervulling dit hen dringen moet.

Zij houden stand. Natuurlijk. Dat maakt de genade die in hen is, de geestesdrang die in hen werkt. Al moesten ze voor Jezus sterven, ze kunnen zijn Kruis niet loslaten. Met banden die niet zijn los te maken, ligt dat Kruis gebonden op hun hart.

Ze voelen zich als op een oäse, en rondom die oäse grijnst zoo ver het oog staart, de grauwe geestelijke dorheid der woestijn.

In die oäse nu juichen ze. Ze drinken er uit de fontein, ze genieten het brood en de schaduw der palmboomen. Ze doen er hun kinderen in meêgenieten. Ze danken, ze roemen, ze jubelen.

Alleen maar, niets in hen verheft zich daarop. God Almachtig heeft hen op die oäse gebracht. En dat niet om iets dat in hen was. Ze weten zich in niets beter. Ze verbinden elken dag veeleer de bloedende wonde van hun eigen hart. Het is genade en niets dan genade. Een genade, die volkomen niets dan genade was en bleef.

Maar de woestijn, om die oäse heen, deert hen daarom toch. De zandgolf komt er uit opstuiven. De heete wind trekt door. En dan, die daar dolen in die woestijn, zijn 't niet veelszins hun landgenooten, niet zelden van hun eigen geslacht? Soms hun eigen vrienden. En ook afgezien daarvan, wat talent, wat burgerdeugd, wat nobele zin schittert niet telkens onder die dolenden uit. Veel laags, veel gemeens, veel ruws, het is zoo. Zoo is de menigte, maar zoo zijn ze allen niet.

En het gebed, ook voor die dolenden, klimt telkens ongedwongen uit hun verbijsterd hart op.

Zelfs in het diepst van hun zieleleven ondergaan ze van die wisseling in de teekenen der tijden den merkbaren invloed.

Nabij God te zijn, en nabij uw God te blijven is zooveel lichter, als alles om u heen warm voor de eere Gods roept,

dan wanneer de geest der tijden vloekt tegen het heilige in. Hierin school het vroom geheim van een lange periode in de middeneeuwen, het geheim ook van de 15de en een deel der 16e eeuw. Alles schier drong toen naar Gods nabijheid. De religie was de atmosfeer die vanzelf werd ingeademd. Vandaar uit beide perioden onze overvrome tradities.

Maar sinds daalde de thermometer. Het werd eerst koel, toen koud, toen kil. Alles brak nu af, alles stelde zich in uw weg als uw ziel uitging om Gods nabijheid te zoeken. o, Zooveel dat vroeger bloeide, bevroor.

Daardoor eischte het zoeken van uw God en uw naderen in zijn nabijheid, nu een vroeger ongekende inspanning. Het werd een worsteling. Een klimmen met handen en voeten om den heiligen berg op te komen. En dan nog daarboven, wat nevelen die u het vergezicht afsneden, wat inspanning ook om u daarboven staande te houden. En bovenal, wat pijnlijke afstand tusschen dien hoogen bergtop, en die wereld daarbeneden aan den voet van den berg, die toch ook uw wereld bleef, en waarin uw dagelijksche taak u roept.

Zeker, er is een voordeel. Wat vrucht is van zoo gedurige, zoo ernstige, zoo heilige inspanning, gaat dieper, is rijker in zijn genieting, en schenkt u inniger zaligheid. Wie tegen stroom en storm in, toch zijn anker in de haven doet vallen, kent hooger blijdschap, dan wie er voor weer en wind en tij indreef.

Maar het maakt moede. Het mat den geest meer af. En juist de nawerking dier matheid brengt 't gevaar mede, dat de geest der wereld u verschalkt, en tegen een nieuwe vaart, misschien met doodsgevaar, nog banger doet opzien.

Zijt ge er, dan is het nabij uw God zijn, in zulke tijden zaliger, maar de genieting is minder bestendig.

En er komen meer tijden van afzwerving en van vervreemding tusschen in.

En óók, die ongunstige wisseling in de teekenen der tijden brengt nieuwe p l i c h t e n.

De schipper, die zelf behouden door stroom en storm in de haven binnenglipte, mag, kan niet onverschillig zijn voor die andere schepelingen, die, minder gelukkig, daarbuiten

nog worstelen met den dood. Of ook, wie zelf de oäse bereikte, en zich laaft en voedt, kan, mag niet onverschillig zijn omtrent die lange karavaan, die nog steeds in doodsgevaar omdoolt in de woestijn.

En zoo ook gij, die door genade, en door niets dan genade, u verkwikt in de nabijheid uws Gods, gij moogt, gij kunt, als het goed is, niet roekeloos onverschillig zijn omtrent die duizenden en duizenden, die op dwaalwegen verloren, Christus niet kennen, het Kruis niet verstaan, en daarom zonder God in de wereld voortleven.

Voor hen daarom geen hardheid, maar uit God in uw ziel gezonken mededoogen. Geen mededoogen dat spijtig hoont en afstoot, maar een mededoogen dat door kloekheid noodt, en als een heilige magneet aantrekt.

Dus nooit, uw eigen religie verbergen of bemantelen. Nooit een schuldig zwijgen of een u aanstellen alsof ge één hunner waart. Nooit de lafheid, die zich liefde waant.

Maar wel, hen begrijpen, in hun toestand ingaan, hun niet uw eigen wijsheid, maar uw hart toonen. Steeds toonen, dat ge zorge hebt over hun eeuwig behoud.

En om dat te kunnen doen, niet u opsluiten, maar meêleven. Thuis zijn in wat de dingen der wereld, onder Gods bestel, belangrijks en schoons uitleveren. Steeds een terrein openhouden, waarop ge hen ontmoeten, hun u zelf ontdekken, en met hen spreken kunt.

Zeker, hun vervreemding kan onwil, kan verzet worden. Er kan een oogenblik komen, dat ge, door u zelven te vergeten, het heilige tot een belaching zoudt maken. En dan kan breken plicht worden.

Maar zooals uw Heiland, op weg naar zijn Kruis, steeds het oog op de wereld had, en nog aan zijn Kruis bad om vergiffenis voor wie niet wisten wat ze deden, zoo zal ook het oog uwer zoekende liefde, en uw gebed, voor die verdoolden blijven aanhouden.

Meer nog, juist in die zoekende liefde en in dat gebed, zult ge het zekerst merkteeken hebben, dat ge u niet vergist, maar dat ge zelf wel wezenlijk nabij uw God zijt.

CVII. „TOEN IK EEN KIND WAS."

> Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overleide ik als een kind; maar wanneer ik een man geworden ben, zoo heb ik te niete gedaan hetgene eens kinds was.
> 1 Cor. 13 : 11

Onze verborgen omgang met het Eeuwige Wezen volgt geen vast, eenvormig model. Wat zich op dit hoogheilig en diep-innig gebied in nagebootsten vorm vertoont, wekt juist door dit nagebootste veeleer het vermoeden van onechtheid. Reeds bij den omgang met den creatuurlijken mensch ontworstelt alle dieper gaande vriendschap zich aan de klem der conventioneele gewoonte. Eenvormigheid in verkeer en omgang heerscht alleen, en mag alleen heerschen, bij die oppervlakkige aanraking in breeder kring, die den lach der liefheid wel op 't gelaat, maar niet uit het hart doet opkomen.

Ons leven met God kan zich niet aan het werktuigelijke onderwerpen. Evenals in de natuur, is ook op dit geestelijk erf de levensuiting organisch. En gelijk elke boom een ander blad en elke stengel een eigen bloemknop ontplooit, zoo ook ontsluit elk menschelijk hart zich voor zijn God op een eigen wijze, zingt voor zijn God een eigen lied op eigen toon, en smaakt in den verborgen omgang met den Almachtige een innigheid der genieting, die geheel beantwoordt aan de eigen behoefte van zijn innerlijk bestaan, en door geen ander zóó kan genoten worden.

Zoo ergens, dan is hier het apostolisch woord van toepassing: „Bij den één wel aldus, maar bij den ander alzoo." Invloed hierop heeft de sexe, heeft het temperament, heeft de levensconditie, heeft de nationaliteit, heeft inborst, aanleg en karakter. En zelfs waar al deze gegevens onder de leden van eenzelfde gezin bijna precies eender zich vertoonen, is er nóg in het persoonlijke zulk een sterk uiteenloopen, dat twee broeders of twee zusters niet dan hoogst zelden in hun mystiek vroom bestaan een geheel gelijke gestalte vertoonen.

Maar niet enkel tusschen twee of meer personen bestaat

ten deze veelal een scherp geteekend onderscheid; gelijksoortig onderscheid vertoont zich evenzoo bij denzelfden persoon.

Uw eigen heilige gewaarwordingen in uw zoeken om nabij uw God te wezen, zijn volstrekt niet altoos van gelijke natuur. Het spreekt vanzelf, dat ze bovendien in graad van scherpte van indruk verschillen. Maar dat is niet al. Ze verschillen ook in aard en natuur. Ze zijn heel anders in oogenblikken van hooggestemde vreugde, dan in bangen nood of onder hevigen angst. Frissche gezondheid of sloopende krankheid geeft aan uw innerlijk bestaan een geheel ander beeld. Na zelfoverwinning in de ure der verzoeking, is uw gemeenschap met uw God iets geheel anders, dan na bezwijking in zonde en val.

Het is en blijft onder dat alles in uw hart wel 't zelfde orgel, maar heel andere registers worden telkens open getrokken, en wisselend is gedurig het accoord.

En op dat altoos wisselende en anders zijnde, moet dáárom zoo telkens gewezen worden, omdat in nabootsing, in eender zijn, in gelijkvormigheid hier de dood heerscht, en het rijke, volle, bloeiende leven der vroomheid, alleen in eindelooze verscheidenheid en eigenheid tiert.

Vooral op één onderscheid kan hier niet genoeg nadruk gelegd; op het onderscheid namelijk in leeftijd.

Zoo juist teekent de apostel het: „Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overleide ik als een kind," Maar zoo bleef het niet. Later was het geheel anders: „Toen ik een man geworden ben, heb ik te niet gedaan wat eens kinds was." En let wel, dit onderscheid tusschen het bestaan van een kind en van een man, brengt de apostel juist dáár ter sprake, waar hij handelt van de persoonlijke kennis, die we van onzen God hebben.

Natuurlijk werkt dat onderscheid nog veel fijner.

De apostel stelt kortheidshalve alleen het kind tegenover den volwassen man; maar 't behoeft wel nauwlijks gezegd, dat de knaap en het jonge meisje weer anders bestaan dan de jongeling en de jongedochter; dat de man in de kracht van zijn leven anders bestaat dan de man in zijn afgaanden dag; en dat aan het eind van de pelgrimsreis de grijsaard weer een eigen beeld vertoont met eigen zielsbehoeften.

Van al deze overgangen in leeftijd en zielsbestaan ondergaat nu vanzelf ons gemeenschapsleven met onzen God den noodzakelijken invloed. Wat komt, ontwikkelt zich uit wat voorafging. Zoo is er bij geregelde, ongestoorde persoonsontwikkeling een gestadige verrijking, sterking en verdieping, en bovendien voegt elke nieuwe levensphase aan wat voorafging in zoo sterke mate nieuwheid van uiting toe, dat de grijsaard zich bijna niet meer terug kan denken in de bange worstelingen van passie, waarin hij weleer zijn gemeenschap met zijn God verweren of veroveren moest.

Maar al gaat de wijziging, verandering en vervorming van den verborgen omgang gestadig door tot op het einde, toch wees ook de Christus er op, hoe ten deze tusschen het k i n d en den m a n een ingrijpend onderscheid bestaat, dat aan beider zielsbestaan een geheel eigen type leent; en het is het niet letten op dit principieele onderscheid, dat zoo vaak de Christelijke opvoeding in den grond bederft.

Mits gezin en andere omgeving het zaad der religie in een kind niet van meet af verstikken, is de zin van een kind vroom. Vroom niet door vertoon, maar door ontvankelijkheid voor heilige indrukken en door stillen eerbied voor het Eeuwige Wezen. Een kind in het bidden in te leiden is, zoo het onder vrome leiding en niet werktuigelijk geschiedt, een schoon en teeder zielsgenot.

Dit vindt zijn oorzaak niet in wetenschap van 't heilige. Ook als het kind nog niet lezen kan, veel min in staat is uw Catechismus te volgen, laat staan te begrijpen, staat 't kind toch instinctief met de wereld der verborgen dingen in gemeenschap. Het geeft zich hier geen rekenschap van. Het is zich hiervan niet bewust. Het weet dit niet te verklaren, maar het is zoo. Zelfs komt 't uit in zijn angsten bij donker of bij vreemde verschijnselen.

Die angst toont, dat het kind weet en gevoel heeft van het bestaan van een andere wereld dan die het voor oogen ziet. Vandaar zijn geloof aan de realiteit van de beelden die zijn angst oproept.

Dit besef van het bestaan van een geheimzinnige wereld, en de gewaarwording, dat deze geheimzinnige wereld zich ontsluieren kan, beheerscht het gemoedsbestaan van het kind

rechtstreeks. Zijn lust in fabelen en verdichte verhalen hangt hiermeê onmiddellijk saâm, werkt op zijn verbeelding en spant die, en geeft aan het zielsbestaan van het kind dat innige en diepe, dat u uit het kinderoog zoo verrukkelijk schoon kan toespreken.

En ditzelfde nu is het, waardoor het kind zoo vanzelf zijn kinderhart ontsluit voor de religie. Het is een ongeziene werking, die op het kinderhart uit die ongeziene wereld uitgaat. Het is God zelf, die aldus de teere harp in het kinderhart bespeelt.

Zelfs heeft die natuurlijke vroomheid bij het kind een inniger verwantschap met het leven der gezaligden, dan de religie van ons, volwassenen.

Bij ons komt er een geheele denkwereld, komt er een wereld van redeneering en daardoor van twijfel tusschen inschuiven, die er eerst bij ons sterven weer uit wordt gelicht.

Vandaar Jezus' uitroep, dat „als het kindeke te worden", de wedergeboorte van onze persoon is, om in het Koninkrijk der hemelen in te gaan.

Niets is daarom zoo wreed en zoo pijnlijk, dan zulk een kindeke te zien overgegeven aan een leiding en opvoeding, die hier niets van verstaat, en het kindeke behandelen wil als een klein mensch, het kindertype in het kinderhart doodend en te niet doend.

Wreed en pijnlijk is de werktuigelijkheid, die 't kindeke ja bidden leert, maar met een stem zonder gevoel, als iets dat afgedaan moet worden, zonder een meêbidden met het kind, en zoo dat 't kind zich eer gestoord voelt in zijn vromen aandrang, dan geleid en voortgeholpen.

Even wreed en pijnlijk is het, in het bijzijn van zulk een kindeke onteeder, ruw en hard in het heilige te zijn. Dat doet het kinderhart zeer, en dan duurt het niet lang meer, of het teedere kiempje in het kinderhart verstikt.

Wreed ook is het, de kinderjaren in het heilige ongebruikt te laten voorbij gaan, en te denken, dat de religie bij het kind wel later zal komen. Juist die eerste levensjaren zijn aangewezen, om het fondament van alle religie in de gemeenschap met God in het kinderhart gestalte te doen verkrijgen.

Er is in het kinderhart een natuurlijke ontvankelijkheid,

die heiliglijk geleid en gevoed, aan het hart een plooi geeft, die voor heel het leven weldadig in zijn uitwerking zal zijn. En omgekeerd, is hier niet op gelet, en die eerste ontvankelijkheid te niet gedaan, dan kan levenslang de vrome zin, ook al komt hij later op, dat innige en teedere derven, dat Jezus juist in onzen kinderzin vraagt.

Maar juist dat gevaar is alleen te keeren, door het kindeke op zijn manier, naar zijn aard en type, aanstonds met God zelf in zielsgemeenschap te brengen.

Natuurlijk, het kindeke moet ook de heilige historie leeren, ook de heilige waarheden leeren kennen, ook heilige liederen zich eigen maken. Dat alles is uitnemend. Maar dat alles baat niet, zoo niet allereerst ook in het kindeke zijn instinctief besef van een geheimzinnige wereld ontluikt tot een onmiddellijk besef van zijn gemeenschap met den alzienden, alwetenden, alomtegenwoordigen God.

CVIII. „WONING MAKEN."

> Jezus antwoordde en zeide tot hem: Zoo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen en zullen woning bij hem maken.
> Joh. XIV : 23.

De hooge juichtoon, waarmeê het apostolaat de wereld introk, trok zich saâm in het belijden: „Het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond."

Het Evangelie kwam niet pas in Bethlehem, het Evangelie weerklonk reeds door het Paradijs, en het is èn Mozes èn de Profeten miskennen, zoo ge eerst met het Apostolaat het Evangelie der genade laat ingaan.

Het Israel der Profeten bezat veeleer geheel hetzelfde Evangelie als wij, en ge hebt dan ook der Evangelisten en Apostelen geschriften in het Nieuwe Verbond slechts op te slaan, om u telkens en telkens weer naar het Oude Verbond te zien terugwijzen, uit dit Oude Verbond het bewijs voor de waarheid te zien putten, en scherpe, vaak zelfs ons

verrassende aanwijzing te vinden, hoe al de schat van het Nieuw Verbond reeds vóor eeuwen in het Oude Verbond, zij het ook eerst in kiemvorm, was neergelegd.

Neen, het verschil en de tegenstelling tusschen wat achter en na Bethlehem ligt, schuilt in heel iets anders.

Ongetwijfeld, er bestaat tusschen het Evangelie vóór en na de Kribbe een stellig en volstrekt onderscheid, maar dit verschil ligt niet in den meerderen of minderen rijkdom van het Oud Testamentisch of Nieuw Testamentisch Evangelie. Neen, Oud en Nieuw Verbond staan alleen daarin tegenover elkander, dat het Oude Testament de realiteit mist, en dat het Nieuwe Testament de realiteit bezit.

Veelal duidde men dit aan, door te spreken van de bedeeling der schaduwen en de bedeeling der vervulling; maar dit is veel te zwak gezegd. Veel juister kunt ge het verschil uitdrukken door te zeggen, dat in het Oude Testament het beeld getoond is, maar dat in het Nieuwe Testament de realiteit in den persoon zelven is verschenen.

„De wet is door Mozes gegeven" is een zeggen, dat niet ziet op de tien geboden. De wet is hier de naam voor heel het Oude Testament, saâmgevat als een onderrichting, een openbaring, als een woord van God tot Israël uitgegaan. Welnu, dit Woord, die openbaring, die onderrichting die God in beeld gaf, begint met Mozes vorm te verkrijgen, maar als nu Bethlehem het heilig Kindeke ziet geboren worden, dan komt er heel iets anders; dan komt er niet maar onderrichting en aanzegging, maar dan komt er waarheid, en waarheid beteekent dan hier wat wij noemen: de realiteit. Niet het beeld is de waarheid, niet de schaduw is de waarheid. Beeld en schaduw zijn in zichzelf onwezenlijk, en dan eerst komt het ware, als in tastbare realiteit Hij verschijnt, wiens beeld van verre gezien was, en wiens Goddelijke schaduw op Israël viel.

Daarom leggen de Apostelen er zoo nadruk op, dat zij Jezus gezien, dat zij Hem gehoord, dat ze Hem getast hebben. Nadruk daarop, dat het Woord nu vleesch, d.i. realiteit in het aardsche had ontvangen. Een nadruk niet minder op het feit, dat Jezus vroeger wel aangekondigd, ook wel verschenen en weer verdwenen was, maar dat Hij

nu in volle realiteit was gekomen, en van Bethlehem tot Golgotha onder ons heeft gewoond.

Wonen is reëel en duurzaam vertoeven. Niet maar komen, maar ook blijven. Niet een enkel maal inkeeren om te vernachten, maar blijvend en duurzaam zijn tegenwoordigheid openbaren.

Nu woont God in den hemel en zijn woonstede is in het licht.

Maar al betuigt de Schrift ons dat God hoog woont, ze voegt er aanstonds bij, dat dezelfde God laag ziet op de kinderen der menschen op deze aarde.

Hemel en aarde zijn niet bestemd om gescheiden te zijn, maar om een hoogere eenheid te vormen, zoodat de Heere onze God tegelijk èn in den hemel èn op de aarde woont.

Daar begon het dan ook meê.

In het Paradijs woonde God, en oorspronkelijk was de gemeenschap van den geschapen mensch met zijn God en van God met zijn schepsel een zeer reëele en ongestoorde.

De scheiding kwam eerst, toen de mensch door zijn zonde God van deze aarde verjoeg, verjoeg uit zijn eigen schepping, verjoeg uit de gemeenschap met zijn eigen hoogste creatuur.

Maar hierbij laat God het niet. Verjaagd door de zonde, keert Hij terug in zoekende genade. Adam, waar zijt gij? is het roepen van God, waarmeê Hij terugkeert, en zijn wereld weer opeischt.

Ten slotte herwint God dan ook op aarde zijn woonstede. Aanvankelijk reeds in wolk, vuurkolom en in den Tabernakel, maar vol-symbolisch toch eerst op Sion. Dit is mijn woonstede, sprak de Heere, dit is mijn ruste, hier wil Ik wonen.

Sion tegenover Bazan is de aanduiding, dat God uit de breede, wijde wereld nog verjaagd blijft, maar dat Hij in Sion zich weder een plek der ruste, een oäse der genade, een eigen woonstede bereid heeft.

Die heilige symbolische terugkeer van God tot deze wereld, die is het nu, die eeuw na eeuw vooruit het heerlijke Bethlehem profeteert. En als dan eindelijk de volheid ingaat en het Kindeke wordt in Bethlehem geboren, dan woont

God niet meer symbolisch in Sion, maar in volle realiteit in den Christus.

En vandaar dat de Apostelen zoo hoog jubelen, dat God geopenbaard is in het vleesch, en in het vleesch, in de realiteit geopenbaard, onder ons heeft gewoond.

Alzoo, dit is Bethlehem, het wezenlijk en werkelijk terugkeeren van God tot deze aarde, òm nu duurzaam op deze aarde met, bij en onder ons te wonen.

Herstelling van wat reëel was in het Paradijs.

Eindigt dit nu met Golgotha, of wilt ge, met het opvaren ten hemel?

Geenszins.

Veeleer wordt het wonen van God op deze aarde eerst door Golgotha en de hemelvaart in vollen zin mogelijk.

Tusschen Bethlehem en Golgotha is er wel een reëel wonen van God op aarde, maar in uiterst beperkten zin. Een wonen beperkt tot één volk, en onder dat éène volk beperkt tot den kleinen kring van wie Jezus aanhingen.

De eisch daarentegen was, dat God op aarde wonen zou onder alle volk, in alle werelddeel, toegankelijk eeuw in eeuw uit, voor alle ziel die Hem vreesde.

En dit nu, dat volle, uitgebreide, door niets beperkte, duurzame, steeds voortgaande, en steeds zich uitzettende wonen van God onder de kinderen der menschen, is eerst mogelijk geworden, toen Jezus niet langer onder één volk in kleinen kring gezien, gehoord, getast werd, maar op den troon der genade verheven en verheerlijkt, vandaar uit zijn werking kon uitstrekken tot alle volk en tot elk hart.

Vandaar dat Jezus het telkens voor het oor zijner jongeren herhaalt: Het is u nut dat Ik heenga; maar er dan ook bijvoegt: Als Ik van u zal zijn weggegaan, zal Ik wederkomen, en met den Vader woning in u maken.

Drieërlei wonen van God op aarde alzoo.

Eerst symbolisch in Israel op Sion. Daarna in de realiteit van het vleesch, toen Jezus op aarde rondwandelde. En nu in de derde plaats, het wonen van God onder ons en in ons aan alle einden der aarde. Ons hart een woonstede van God in den Geest geworden. Ons hart het echte Sion, en daarom ons verlost menschelijk hart zijn tempel waarin Hij woont.

De zonde verjaagt God, in genade besluit God terug te keeren en weer te wonen onder ons en in ons; en juist hierin is al het mystieke der echte, Godzalige vroomheid.

Daarmeê begint de vroomheid niet. Veeleer begint ze met uitwendig belijden, met God alleen daarboven te kennen, en nog altoos een doodelijken afstand tusschen zichzelf en den hoogen God te gevoelen.

Maar genade voor genade brengt hier allengs wijziging in, en verinnigt wat begon met uitwendig te zijn.

Den Geest hebben, is God zelf in zijn eigen hart, in zijn eigen ziel met zich omdragen, en het nieuwe gebod der broederliefde is niet anders dan het gebod, om, als ge zelf God in uw eigen hart met u omdraagt, dien zelfden God als inwonende ook in het hart van den broeder te ontdekken, en nu hart aan hart te sluiten, omdat het één God is die beider hart vervult.

Maar al is dit zoo, de meesten durven het niet aan. Al woont God in hun hart, ze dringen telkens God in den hoek van hun hart terug, zoodat ze toch weer afstand gevoelen, en voor het grooter deel van hun hart, dat hart aan God onttrekken. En dit juist is de zonde der heiligen.

Maar genade houdt aan. God laat u niet los. Uit den hoek van uw hart waarin gij Hem terugdringt, komt Hij telkens weer een deel van uw hart veroveren, tot gij eindelijk den strijd opgeeft, *heel* uw hart voor Hem openzet, en nu zaliglijk ervaart, dat Hij werkelijk in Christus *woning* bij u gemaakt heeft.

En dit nu is het doorgaande Kerst-Evangelie.

Niet een Kerst-Evangelie dat bij de Kribbe staan blijft, maar zulk een dat van de Kribbe in uw eigen hart overgaat.

Eerst de jubeltoon van het apostolaat: Het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond.

En dan de lofzang van Gods heiligen: Het Woord is vleesch geworden, en heeft *woning gemaakt* in mijn eigen hart!

CIX. „WIEN HEB IK NEVENS U IN DEN HEMEL?"

Wien heb ik nevens U in den hemel?
Nevens U lust mij ook niets op de aarde.
Psalm 73 : 25.

Rijk is de genadeverkwikking dán vooral, wanneer het aan de ziel gegund wordt, ook bij haar scheiden van deze wereld nabij haar God te wezen.

Op het sterfbed is meer dan eens hooger heil genoten. Er zijn er heengegaan niet alleen in vast geloof en in hoogere klaarheid, maar ook in den voorsmaak van zalige genieting.

Een regel hiervoor stellen kunt ge niet, en het moet tegengesproken, dat een zalig sterfbed steeds loon van heiliger zin en hooger vroomheid zou zijn. Niet zelden zag men een Godverheerlijkend sterfbed bij wie in zijn leven verre was afgedoold; en daartegenover een pijnlijk worstelen in benauwdheden, bij wie sinds jaren in den verborgen omgang met zijn God was ingeleid.

Dit hangt in den regel zelf af van allerlei, dat met den vromen zin van 't hart niets uitstaande heeft. Vooreerst van leeftijd, van temperament, van aard der ziekte, van graad van zwakte, van spanning van 't zenuwleven, van bespraaktheid of stilzwijgendheid, van langer of korter duur van het stervensproces. Ook ten deele van den arts, of hij de zekerheid, of althans de waarschijnlijkheid, van het naderend einde niet verbergt, maar oprecht en eerlijk aan den doodelijk-kranke zelven te kennen geeft. En dan weer van familie en vrienden, en wie den kranke verplegen, of zij voor geestelijke dingen zin hebben, en den zieke steunen in zijn heilige overdenking, dan wel hem zoogenaamd afleiding bezorgen, en tot het laatst toe kwellen met aardsche veelvuldigheid.

Gebeurt het dan ook een enkel maal, dat dit alles ten goede samenwerkt, en dat hij, die door zijn God wordt opgeroepen, althans enkele dagen als met een wachtend hart voor de poorte der eeuwigheid ligt, uitziende of hem mocht opengedaan worden, en inmiddels getuigende van de krachten

des eeuwigen levens, soms in een taal die boven onze gewone taal uitgaat, — dan werkt in zulk een stervende een bijzondere genade. En die bijzondere genade verleent de Heere hem dan, ja, óók om hém in zijn sterven te vertroosten, maar meest toch om zichzelven te verheerlijken en een getuigenis van aangrijpende kracht van zoo heerlijk sterfbed te doen uitgaan.

De zucht om door zijn vroomheid te imponeeren, is een zonde die, in haar fijnere vormen, schier aan elke vroomheid kleeft, en soms zelfs bij den martelaar merkbaar was. En zeer stellig zou deze zucht ook in het sterven meer algemeen uitkomen, zoo God de Heere dit niet door zwakte en ziekte afsneed. En in dat afsnijden van het pronken met zijn vroomheid op het sterfbed, hebben we zeer stellig evenzoo genade te waardeeren.

Maar soms toch openbaart de genade bij 't sterven zich in hooger vorm, als bijna iets van profetische bezieling den stervende aangrijpt. Sterk zag men dit bij Jakob den patriarch. Maar, zij 't al ook in minder sterke mate, een enkel maal wordt zulk een hooger bezieling ook nog onder ons waargenomen.

Een sterven niet maar in het geloof; een ontslapen niet maar in Jezus; maar een wakker en met open oog de poorte der eeuwigheid doorgaan.

En dan is er het klare bewustzijn, en een heilige getuigenis uit dat klare bewustzijn, omdat wie sterft, dan tot aan zijn jongsten snik, weet en voelt nabij zijn God te wezen.

Nooit daarentegen mag hieruit afgeleid, dat wie minder heerlijk afsterft, daarom van de nabijheid van zijn God verstoken bleef.

Maar al te dikwijls grijpt de zwakte van het lichaam derwijs den geest aan, dat o, zoo weinig meer naar buiten uitkomt van wat innerlijk in den geest omgaat.

God is machtig, o, zooveel in en aan de ziel te doen, waarvan een derde niets gewaar wordt.

Als een kindeke van enkele maanden uit de wieg naar het graf wordt gedragen, zult ge toch niet zeggen, dat God onmachtig was met zijn genade in dat kindeke te werken;

maar ge zaagt er niets van, en zelf wist 't er evenmin iets van.

In den slaap kan dat evenzoo aldus wezen. Of zou iemand willen beweren, dat als we inslapen, Gods werkzaamheid in ons hart voor die 7 à 8 uren is uitgesloten? Bij hevige ziekten kan men soms dagen lang van zijn bewustzijn verstoken wezen; zou God dan al die dagen tegenover de ontredderde ziel machteloos staan? En waarop anders komt bij 't jonge kindeke, in slaap of in ziekte, dit alles nu neer dan hierop, dat er een bezig zijn van den Heiligen Geest met de ziel kan plaats hebben, die door een hindernis in het lichamelijk bestaan niet naar buiten uitkomt, maar van binnen schuilen blijft?

Welnu, zoo ooit, dan treedt bij verreweg de meesten, als het einde nadert, deze lichamelijke hindernis in. Het sterkst bij hen die, in bezwijming, onbewust heengaan. Maar toch ook soms zeer sterk bij kranken, wier pols bijna geheel inzonk, en wier ademhaling nauwelijks door kon komen. En bij dezulken nu mag niemand zeggen, dat hun ziel daarom in 't verborgen wegzonk en van haar God vervreemd lag. Almacht en Genade kunnen hier in heilige stilheid doen, wat door geen menschenoog of menschenoor meer bespeurd kan worden.

En voor den kranke die stierf, zeker, hing zijn bewustzijn uiteraard aan de kracht die nog in zijn hersenen werkte. Maar stel, de hersenen weigerden, zou daarom zijn innerlijk zieleleven ontbloot moeten zijn? En straks weigeren de hersenen voor goed, als de ziel zonder die verstoorde hersenen haar God kennen en haar God verheerlijken zal.

Wat anders is dan het nabij God zijn onder 't sterven, zonder dat 't voor menschen uitkomt, dan een reeds ten deele intreden van wat na 't sterven algeheellijk zóó wordt?

Een begin van dien nieuwen toestand, als onze persoon, van ons lichaam geheel gescheiden, geheel onlichamelijk bij haar God is en met haar God verkeert.

Maar ook afgescheiden hiervan, heeft dat doen Gods in ons sterven voor ons, onderwijl we onze pelgrimsreize op aarde voortzetten, zoo hooge beteekenis als een *memento mori*;

en dat was het, wat ook in Asafs vraag lag: Wien heb ik nevens U in den hemel?

Op zichzelf is dit niets in den hemel te kennen dan zijn God, geheel 't zelfde als God lief te hebben met heel zijn ziel, verstand en hart; maar toch brengt Asafs vraag de zaak nog klaarder voor ons.

De strijd van ons hart op aarde toch is, dat ons hart naar allerlei dingen uitgaat, en nevens al dat andere óók naar God. Die strijd is ons opgelegd, want God zelf heeft ons hart op aarde aan allerlei personen verbonden, en ons hart zin voor 't heerlijke van zijn natuur ingeschapen, en ons allerlei neiging en roeping gegeven die naar de zienlijke dingen uitgaat. De zuilenheilige, die van alles zijn oog aftrekt, om, met niets dan de lucht om zich, zijn God te zoeken, ontwijkt den strijd, en wordt onnatuurlijk. En de heilige kunst van Gods kind is, om de zienlijke dingen zóó te bezitten, dat hij toch naar waarheid betuigen kan, dat niets hem op aarde lust dan zijn God. Iets wat natuurlijk zeggen wil, dat hij in al dat zienlijke niets ziet dan dingen die van zijn God zijn, die om zijn God bestaan, en zijn God dienen moeten, zoodat in zijn lust aan zijn God al dat andere is opgenomen en ingesloten, maar zóó ingesloten dat 't alleen als aan zijn God ondergeschikt en als openbaring van zijn Goddelijke kracht, in aanmerking komt.

En of dit nu metterdaad en in waarheid alzoo bij ons is, dat komt eerst in het sterven uit, als al dit andere wegvalt, en alleen onze God ons overblijft.

Ook in den hemel heeft men onze aardsche begeerte pogen over te dragen, door in den hemel naast, bij en nevens God allerlei andere personen en dingen van genieting ons voor te spiegelen. De Mohammedanen gaan hierin 't verst; maar ook onder de Christenen zijn er niet weinigen, die bij den hemel allereerst aan hun afgestorvenen denken, om het vroegere saâmleven met hen weêr op te vatten, en zoo tot zelfs in den hemel weer een geheele wereld nevens hun God zich denken. En dit nu doet den geest dolen. Want juist hij alleen die, stervend, in den hemel niets dan zijn God inwacht, zal in Gods Vaderhuis, door en onder Hem, ook die andere heilige gemeenschap vinden, maar die dan

geen andere beteekenis kan noch zal hebben, dan om saâm te beter aller God en Vader in Christus te verheerlijken.

Doch juist ditzelfde moet dan ook hier op onzen verborgen omgang met onzen God toegepast, en telkens hebben we ons de vraag te stellen: Als ge nu niets, niets, volstrekt niets meer hadt dan uw God en uw God alleen, zou ook dan de weelde uwer ziel volmaakt zijn?

Als ge zoekt en poogt en streeft om nabij uw God te wezen, is dat dan in Hem en Hem alleen met heel uw hart te rusten, òf misschien slechts om in Hem den helper te zoeken, die u allerlei andere gewenschte dingen, waar uw hart eigenlijk sterker naar uitgaat, kan verzekeren?

Nooit mag gezegd, dat wie God en God alleen heeft, niets heeft dan God, want wie God heeft, heeft in Hem alles. Maar om persoonlijk de oprechtheid van uw vroomheid te toetsen, moet ge toch voor uzelven weten, of het u zóó om uw God te doen is, dat, ja, dat andere er bijkomt, maar dat ge toch Hem alleen bedoelt; òf wel dat uw hart eigenlijk dat andere zoekt, en nu voorts ook uw God, om door Hem tot dat andere te geraken; of eindelijk, of het u te doen is om beide, èn om uw God èn om nevens Hem al dat andere deelachtig te worden.

En voor dien toets nu is een vooruitleven in de stervensure van zoo ongemeene kracht. Dat ge u indenkt in het oogenblik, als alles op aarde u ontvalt, en voor u wegvalt, en voor u ophoudt te bestaan. En als ge dan inleeft in de gedachte, dat ge in den hemel eeuwiglijk niets, niets nevens den Drieëenigen God zult bezitten, of dat dan uw hart tot den hoogsten voorsmaak van heilige genieting in dien zin opvoert, dat ge met klare oprechtheid betuigen kunt, hoe het u goed is nabij uw God te wezen, omdat ge nevens Hem niets hebt in den hemel, en nevens Hem u niets zal lusten op deze aarde, al den dag dat ge uw pelgrimsreize nog te vervolgen hebt.

CX. „GELIJK EEN HERT SCHREEUWT NAAR DE WATERSTROOMEN."

Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen, alzoo schreeuwt mijne ziele tot U o God.

Psalm 42 : 2.

Geen meer dan twintig eeuwen hebben den goudglans van het onsterflijk lied, ons in Psalm 42 toegekomen, kunnen verdonkeren, en, bij al de bittere vervreemding van God, die in breeden kring thans het leven kenteekent, stemt ook nu nog onverdeeld de lof van de priesters der kunst met den zielstoon van de gekochten des Heeren saâm, om den zang van het „hert dat schreeuwt naar de waterstroomen" hoog te stellen boven alle andere lyriek, waarin het heimwee van ons menschelijk hart roept naar den Oorsprong onzes levens.

Wat hier zoo machtig aangrijpt is de passie, die in heel dezen psalm trilt, de hartstocht, die heel dit heerlijk lied zwellen doet.

„Nabij God te zijn" is onze zaligste gewaarwording, en, tegen verleiding en verzoeking in, kan onze bijna bezweken ziel zich toch van de wereld af- en naar God toewenden, naardien een stem van binnen ons toefluistert, dat wie God verzaakt, den vrede in eigen hart verstoort.

Keer op keer hebben we ons weer naar God toegewend, en weer geklopt aan de deur om in Gods verborgen omgang te worden toegelaten, nadat in uren of dagen van afzwerving de vreugd der wereld ijdel en haar glans bedriegelijk was bevonden.

Een ander maal hebben we ons door een vrome van hart, die ons naar God trok, als ware het naar God laten meênemen.

Weer een ander maal bracht een wonde in ons hart geslagen, doorgeworstelde angst, of nood waarin we bijna ondergingen, er ons toe, om bij onzen God heul en in zijn heilige nabijheid vertroosting te zoeken.

De paden, waarlangs ons menschelijk hart bij God uitkwam,

slingeren zich door heel ons leven, en ontsloten zich, hoe vaak ook verlaten, telkens opnieuw.

En toch, bij dit alles werkte geen hartstocht. Veeleer zou in al zulke momenten ons hart, aan zichzelf overgelaten, niet naar God getrokken hebben, en was het een drang, een aandrift, een prikkel van buiten, die het half onwillig en zelfgenoegzaam hart naar God uitdreef.

Maar in Psalm 42 dringt en drijft het hart zelf. Het is niet van buiten, maar uit de binnenkamer van het hart, dat het heimweê naar den levenden God onweerstaanbaar opwelt.

Hier is het niet een bijkomstig geval; niet een oorzaak die van elders werkt; niet bittere ervaring, niet anderer lokstem; niet de prikkel der consciëntie; niet het prangen van den nood; veelmin overleg en berekening; neen, hier is het uit de natuur, uit de herboren natuur zelve van ons hart, dat de drang naar God, het niet kunnen buiten God, het onstuimig dringen naar den levenden God opkomt.

Zelfs Augustinus' uitroep: „Mijn hart blijft onrustig in mij, tot het ruste in U, o, mijn God!" verbleekt hier in aantrekkelijkheid van glans.

Het is hier een dorsten. Een dorsten naar den levenden God, zooals het uitgedroogde bloed, na afmatting, in mensch en dier om vocht, om lessching, om water, niet roept, maar schreit, en schreeuwt, voorzoover het verdorde verhemelte dat roepen met heesche, schorre keel, dat roepen met hoorbaar geluid nog toelaat.

Het beeld gaat dan ook op de dierenwereld terug, waar van bezinning, vroom bedoelen of opzettelijk roepen geen sprake kan zijn. Tot het hert, dat uitgeput, en niet meer kunnend, als in wanhoop het uitschreeuwt, omdat het, eindelijk tot het stroombed doorgerend, dat stroombed waterloos vindt, en nu, uit enkel natuuraandrift, omdat het dreigt neer te storten, en water voor zijn dorst niet langer derven kan, de lucht breekt met zijn gillend geschrei, om water water in de uitgedroogde bedding; en straks zal het neerzijgen, als het water niet komt.

In die natuuraandrift, in die passie, in dien hartstocht, in dat bijna sterven van dorst naar God in de ziel, in dat ver-

terend heimwee naar den levenden God, ligt hier het verhevene, het aangrijpende, het wegsleepende, en het diep beschamende tevens.

Of, hoevele zijn de oogenblikken in uw leven geweest, dat ge, zonder dat de nood drong, of anderer stem u lokte, of de consciëntie u met haar prikkel stak, uit louter natuurdrang der ziel alzoo naar den levenden God gedorst hebt.

Ge voelt, ge ontwaart bij het beluisteren van dien zilveren toon, bij het zelf meêzingen van dit heerlijk lied, dat het alzoo, niet soms, maar altoos in uw hart zijn moest; dat God u daartoe schiep; dat zijn bestel over u zulk een heerlijken drang in u naar Hem bedoeld heeft; dat ge ontzonkt aan uw hooge natuur elk oogenblik, dat dit bestel weer ophield in u te werken; en dat ge zondigt tegen de genade, als voor het minst in uw herboren natuur die drang, die dorst, dat heimwee naar den levenden God zwijgen kan.

Zooals het bloed, bij verdorring, om water roept, en, zoo dat vocht niet komt, versterft, zoo ook kreegt ge een natuur van God, die, gezond en onverdorven, naar God in uw ziel moet roepen, of ze bezwijkt.

Vroomheid, die zich soms inbeeldde reeds hoog in toon te staan, voelt zichzelf hier wegzinken, omdat ze die passie, dien hartstocht, dat verterend heimwee naar God zoo zelden bereikt heeft.

Het is uw heilige verheffing, een verheven bezegeling van uw menschenadel, dat zóó uw natuur geschapen is, dat ze zoo zijn mag, en zoo zijn kan; maar tevens uw diepe zelfverootmoediging, dat die adel van hooger oorsprong zoo uiterst zelden met volle kracht in uw gemoed doorbreekt.

Maar dan ook een prikkel, die u geen rust laat, die u in uzelven doet inkeeren en verdiepen, en die, onder die wisselende gewaarwording, den dorst naar den levenden God gevoelen doet, en zoodra ze gevoeld is, o, zoo zaliglijk haar lessching doet ervaren doordat God tot uw ziel nadert.

„Alzoo schreeuwt mijn ziel naar God! Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God!"

Ook dat levende is hier natuurbeeld.

Er is water dat stilstaat, dood is, moerassig wordt en bederft, en daarom ongeschikt is om het levensbloed van

mensch en dier te verfrisschen. Daarom schreeuwt het hert niet maar naar *water*, maar naar de *waterstroomen*, d. i. naar het frissche, kletterende, stroomende water dat leeft.

En zoo nu ook, roept de zanger, „schreeuwt mijn ziel, ja *dorst* mijn ziel, naar den *levenden* God". Niet naar een belijdenis van God, niet naar een voorstelling van God, niet naar een herinnering aan God, niet naar een Goddelijke majesteit, die verre van de ziel, als een God in woorden of in phrasen tegenover haar staat, maar naar God zelf, naar God in zijn heilige uitstorting van kracht en genade, naar God die leeft, die in zijn leven zich naar u toebeweegt, met zijn leven u doortintelt, en in heilige liefdebetooning, zich als de levende God aan en in u openbaart.

Gij gevoelt het, hier valt weg alle geleerdheid, alle dogma, alle formule, al wat uitwendig en afgetrokken is, al wat in woorden zich overgiet, om in het woord te verdorren. Het is niet uw begrip, niet uw verstand, niet uw denken, niet uw redeneeren, zelfs niet uw belijden, dat hier den dorst kan stillen.

Het heimwee gaat naar God zelven uit, tot ge in de koestering uwer ziel, de warmte van zijn Vaderhart aan uw eigen hart gevoelt. Het is niet de *Naam* van uw God, maar God zelf dien uw ziel begeert, en niet derven kan, God zelf in zijn levensuitstraling, en het is die uitstraling van zijn leven, die u doortintelen moet, en tot in het bloed uwer ziel moet worden opgenomen.

De zanger zoekt dit in het Heiligdom. Hij was uit Israël, en voor Israël was de klare, de rijke, de volle genieting van Gods tegenwoordigheid aan Sion gebonden. Het was Sion dat God zich verkoren had, om zich in die volheid aan zijn volk te genieten te geven.

Het leven der wereld trok toen te machtig van God af. Het was afgod bij afgod, die de wereld vervulde, en daarom was de tegenwoordigheid des Heeren HEEREN toen symbolisch geconcenteerd tusschen de cherubs op Sion.

Dit voor ons op het samenzijn in het kerkgebouw over te brengen, is de zenuw van het lied doorsnijden. Want al is het waar, dat ook in onze heiligdommen veel ons naar God trekt, dat in de wereld en zelfs in ons huis van den

levenden God aftrekt; toch zou dit weer de prikkel van buiten zijn, en wat juist het lied wil is de dorst in het hart zelf, en uit het bloed der ziel om God roepend.

Sion is nu niet uw bidcel, Sion is niet uw kerkgebouw, Sion zelfs niet het vroom gezelschap; wat Israël alleen op Sion vond, en dan symbolisch, is voor ons, en dan reëel, in Christus; in uw Goël en Koning, zelf „God te prijzen in der eeuwigheid, Amen!"

Nu, wie verlost is, is in dien Christus, en Christus is in hem. Wonderbaar is hij als een levend lid in het mystieke Lichaam van Christus ingeweven. Zijn herboren natuur is met Christus op het innigst saâmgesmolten, en het is alleen in dat mystieke leven met Christus, dat het hart, dat naar God dorst, het leven uit God indrinkt.

En daarom is het nabij God zijn, ja, het indrinken van het leven Gods met al den hartstocht, al den dorst onzer ziel voor ons aan geen plaats, aan geen bijzijn van anderen, aan geen dag, aan geen altaar en aan geen priester gebonden.

Elke plek, waar ook, kan elk oogenblik voor ons een Sion worden; van dat éene slechts afhangend, of ge tot uw God nadert in Hem in wien de toeleiding is, en die leeft om voor u te bidden.

INHOUD.

		Bladz.
LVII.	Ik zal dan gedurig bij U zijn	1
LVIII.	Bij U schuil ik	5
LIX.	Gij antwoordt mij niet	10
LX.	Gangen der eeuw zijn zijne	15
LXI.	Looft Hem met snarenspel en orgel . .	20
LXII.	In Salem is zijn hut	24
LXIII.	De nacht is voorbijgegaan	28
LXIV.	Zonder God in de wereld.	33
LXV.	Ik zal in het midden van u wandelen .	37
LXVI.	Hem aanhangende	42
LXVII.	Samuel kende den Heere nog niet . .	47
LXVIII.	Zij stellen Hem tot een fontein . . .	52
LXIX.	Met mijn God spring ik over een muur.	57
LXX.	Mijne oogen zijn bestendiglijk op den Heere.	62
LXXI.	Uw opzicht heeft mijnen Geest bewaard.	67
LXXII.	Een iegelijk die den Zoon aanschouwt .	72
LXXIII.	Mijn voet staat op effen baan	77
LXXIV.	Eene overvloeiende verversching . . .	81
LXXV.	Van kracht tot kracht	86
LXXVI.	Zalig zijn de reinen van hart	91
LXXVII.	In den nacht overleide ik in mijn hart .	95
LXXVIII.	U verwachten wij den ganschen dag. .	100
LXXIX.	O, God, mijn God !	105
LXXX.	De Heere is uw schaduw	110
LXXXI.	Hij neigt Zijn oor tot mij	115
LXXXII.	Neem Uwen Heiligen Geest niet van mij	120
LXXXIII.	Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt?	124
LXXXIV.	Gewen u toch aan Hem	128

		Bladz.
LXXXV.	De ziel des menschen is een lamp des Heeren	134
LXXXVI.	Ik in hen en gij in mij	138
LXXXVII.	Want de Geest van God rust op u	143
LXXXVIII.	De een wel aldus, maar de ander alzoo	148
LXXXIX.	Bij het suizen eener zachte stilte	153
XC.	Die mij hebt doen vertrouwen, zijnde aan mijner moeders borsten	157
XCI.	En aanbaden Hem, die leeft in alle eeuwigheid	163
XCII.	Het lichaam is vele leden	167
XCIII.	Heere, leer ons bidden	171
XCIV.	Gelijk in den hemel	176
XCV.	Strijdende tegen de zonde	181
XCVI.	Leeft in vrede	186
XCVII.	Het bedrogen hart heeft hem terzijde afgeleid	191
XCVIII.	Al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere	196
XCIX.	Hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde	201
C.	Gij proeft mijn hart dat 't met U is	207
CI.	Ga weg achter mij, Satan	212
CII.	Och, dat Gij de hemelen scheurdet	217
CIII.	Met al de heiligen	222
CIV.	De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen	227
CV.	Ik, de Heere uw God, ben een ijverig God	231
CVI.	De teekenen der tijden	237
CVII.	Toen ik een kind was	242
CVIII.	Woning maken	246
CIX.	Wien heb ik nevens U in den hemel?	251
CX.	Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen	256

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 04 03 06 021 1